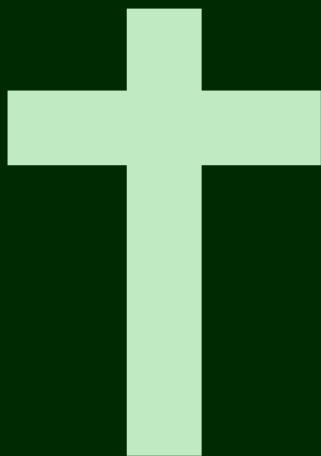

Yesu Kiristito
Wu-Zoḡḡo (Ghana)

Sisaala-Tumulung NT Ghana

Yesu Kiristito Wu-Zɔŋŋɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumulung NT Ghana

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jul 2024 from source files dated 29 Jan 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330

Contents

MATIU	1
MAAK	33
LUUK	52
JƆƆƆ	87
YESU NANZƆƆBA	
TINƆINƆAA	111
ROM TINƆAA	142
1 KƆRINƆI NIAA	157
2 KƆRINƆI NIAA	171
GALIISIA NIAA	180
EFESIS NIAA	185
FILIPA NIAA	190
KƆLƆSI NIAA	194
1 TESALONAACA NIAA	197
2 TESALONAACA NIAA	200
1 TIMOTI	202
2 TIMOTI	207
TAATIS	210
FALIIMƆƆ	212
HIIBURU TINƆAA	213
JEEMS	225
1 PIITA	229
2 PIITA	233
1 JƆƆƆ	236
2 JƆƆƆ	240
3 JƆƆƆ	241
JUUD	242
WIALINƆ WIA SI JONO	
DAGE JƆƆƆ	244

WU-ZOMO-LA MATIU SI NMUNSA

Yesu doho niaa

Luuk 3.23-28

¹ Yesu doho niaa ne nla. U naabalmaba ne fa njaa Abiraham ari Devit.

² Abiraham ne fa lul Aizik. Aizik ma sii lul Jekob. Jekob ma sii lul Juda ari u naanbiirin. ³ Juda ma sii lul Peres ari Zera. (Ba naan yirin ne fa Tama.) Peres ma bira sii lul Hezuron. Hezuron ma sii lul Ram. ⁴ Ram ma sii lul Amiinadab. Amiinadab ma sii lul Naasun. Naasun ma sii lul Salimon. ⁵ Salimon ma sii lul Buas. (Buas naan yirin ne fa Rehab.) Buas ma sii lul Obed. (Obed ma naan yirin ne fa Rut.) Obed ma sii lul Jesi. ⁶ Jesi ma bira sii lul kuoro Devit. Devit ma fa lul Solomon (Solomon ma naan fa njaa Uraya haala ne. Uraya suu anj ka Devit jono jaa.) ⁷ Solomon ma sii lul Rihabam, Rihabam ma sii lul Abaaja, Abaaja ma sii lul Asa. ⁸ Asa ma sii lul Jihosafat, Jihosafat ma sii lul Joram, Joram ma sii lul Uzaya. ⁹ Uzaya ma sii lul Jotam, Jotam ma sii lul Ehas, Ehas ma sii lul Hizikaya. ¹⁰ Hizikaya ma sii lul Manaasi, Manaasi ma sii lul Emon, Emon ma sii lul Jusaya. ¹¹ Jusaya ma sii lul Jekonaya ari u naanbiirin. Bua-la le ne ba kenj Iziral tinjaa mu Babilon.

¹² Ba fa si kenj Iziral tinjaa kaa mu Babilon nii, u nii harin le ne Jekonaya lul Sialitel, Sialitel ma sii lul Zerubabil. ¹³ Zerubabil ma sii lul Abayat, Abayat ma sii lul Elayakim, Elayakim ma sii lul Azo. ¹⁴ Azo ma sii lul Zadok, Zadok ma sii lul Akim, Akim ma sii lul Elayat. ¹⁵ Elayat ma sii lul Eliyeza, Eliyeza ma sii lul Matan, Matan ma bira sii lul Jekob. ¹⁶ Jekob ma sii lul Josef, Josef ne saa jaa Meeri. U ne lul Yesu, nii-la ba sii yire Kirisito.

¹⁷ A suomi Abiraham si he u miisin le a kaa kuko Devit si he u miisin le, ba di u nihiliereba kala fa njaa fii ari banese ne. Devit si he u miisin le a kaa kuko bua-la le ba fa si kесе Iziral tinjaa kaa mu Babilon, Devit nihiliereba kala ma fa njaa fii ari banese ne, a bira chinj bua-la le ba si kесе Iziral tinjaa kaa mu Babilon a kaa kuko bua-la le ba si lul Kirisito, nialin ba si kесе kaa mu Babilon nihiliereba ma fa njaa fii ari banese ne.

Yesu lullun bua le

Luuk 2.1-7

¹⁸ Nla ne ba njaa a lul Yesu Kirisito. Josef ne fa suge u naan Meeri duu jaa. Ka di ba-na jaa donjo, Meeri na duu kenj luorun

ne. Wia Din-zon-la ne he pu. ¹⁹ Josef fa njaa ni-pula ne. U fa bi che duu hiise Meeri niaa tuon. Nii ne u kenj u tuon le duu viau. ²⁰ U fa sii biine nii, Wia tinjaara donjo ko u teenj ari duosoo tuon a bula pu a bul, "Josef, Devit doho nuu, si lenje di fawullun kenin n sii che di n jaa Meeri, bee wiaa luoru-la u si kene njaa Wia Din-zon-la ne he pu. ²¹ U janj lul baal, n janj he u yirin Yesu, bee wiaa u ne janj laa u niaa haacheba ta." ²² Wiinj deenj kala njaa di wialin la Tiina Wia fa si bula ku njaa wutitii. U fa to u nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne a bul nii. ²³ Wialin u fa si bula ne nja:

"Ha-tolo kubala ha si bi baal jinj janj kenj luorun a lul bie.

Ba janj he u yirin Imanuel."

(U yiri-la bubuon ne Wia he la teenj.) ²⁴ Josef si sii donj le, u njaa nii Wia tinjaari-la si bula pu a jaa Meeri. ²⁵ U si jaau nii, ba duu bi donjo jinj, ka u lul u ha-toli-bie. Nii ne Josef he u yirin Yesu.

2

Wu-jinnaa mu na Yesu

¹⁻² Ba lul Yesu Betilehem le ne. Ta-bie-la fa he Judiya tinteen le ne. Bua deenj le baal kubala baa yire Herod ne fa njaa tintee-la kuoro. Ba si lul Yesu, wu-jinnaa lii tanj-bubuon a ko Jerusalem a piese, "Juu tinjaa kuoru-la ba si lula he nii ne? La na u chejwulun tanj-bubuon ne a ko di la chuolu." ³ Kuoro Herod fa si nii wiinj deenj, fawullun kenj ba di Jerusalem niaa kala kinjen kinjen. ⁴ Nii ne u yire nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia tenin kerichiba-la ba ku hilimi. U pieseba a bul, "Nii ne ba janj lul Kirisito, nii-la Wia si liisa?" ⁵ Nii ne ba bula pu a bul, "Ba janj lul Betilehem, Judiya tinteen le. Nla ne nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le nmunse: ⁶ Wia si,

'Betilehem njaa ta-bie ne Judiya tinteen le.

Ama Judiya tinteen kala le, Betilehem niaa ne njaa ni-balaa,

bee wiaa ba tuon ne Iziral kuoro janj lii, nii-la si janj benj mi niaa, Iziral tinjaa.'

⁷ Nii ne Herod luora yire wu-jinna-la si lii tanj-bubuon a kaa mu faa a pieseba di ba dagu bua-la titia le chejwul-la si lia. Ba daga pu. ⁸ Nii ne Herod taba di ba mu Betilehem, anj bula piba a bul, "Ma mu che bile ari siifiesin. 'Di ma ne nau, ma lenj di mi ma jinj nii niin le, a ma mu chuolu.'" ⁹ Ba si nii nii, ba lii jonj wonbiin aa mu. Chejwul-la ba fa si na tanj-bubuon bira laa ba sipaan. ¹⁰ Ba bira si na chejwul-la, ba tuon kala tore, ba jujuse. ¹¹ Ba si mu yi lee-la bii-mulo-la si he, chejwul-la chinj dia-la nyun. Ba mu juu dia-la a

na bii-mulo-la ari Mæeri, u naan. Ba tuu kpirimi u sipaan a chuolu. Nii ne ba puri ba chugusun a liise kiaa pu: Selime, tiikeli-zon baa yire franjkinseŋs ari tiikeli-zon donjo baa yire mee. ¹² Nii ne titaŋij Wia bula piba duosoo tuon ari ba si miira mu Herod teen. Nii ne ba sii a to wonbii-wogo a miira mu ba jan.

Josef ari Mæeri fá mu Ijipiti tinteen

¹³⁻¹⁴ Ba si miira jon ba wonbiin a viiri, Josef pin don a duosi a na Wia tinjaara di u ko u teen a bula pu, "Sii a jon bii-mulo-la ari u naan a fá mu Ijipiti tinteen a he dime see di mi bira bula pin di η lii dime, bæe wiaa Herod che di u kpu bii-mulo-la ne." Nii ne u sii a jon bii-mulo-la ari u naan a mu Ijipiti tinteen titaŋij. U he dime ne deen deen Herod ku suu. ¹⁵ Wiin deen ŋaa di wii-la Wia fa si to nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la doluŋ le ku ŋaa wutitii. U fa bula ari u jan yire u bie duu lii Ijipiti tinteen ko.

Ba kpu hanbolibiisi-la Betlehem le

¹⁶ Herod si na ari wu-jinna-la nyisu ne, u faasa na baanin. Wu-jinna-la fa si dagu bua-la le ba si lul Yesu, u jin nii. Nii ne u ta u laali-yuoroo di ba mu Betlehem tabiisi-la kala si gollu chu a kpu hanbolibiisi-la kala si ha bi jisinj balia kiele. ¹⁷ A tin ŋla wiaa wii-la Jerimaya fa si bula ku ŋaa wutitii ne. U fa ŋaa nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la doluŋ le donjo ne. ¹⁸ Wialin u fa si bula ne ŋla: U si, "Niaa nii yel Rama le, niaa faasa yel ne.

Haal kubala ba sii yire Rechil yel u hanbiisin wiaa ne.

U yele, u bi tɔɔɔ,
bæe wiaa ba kala suba ne."

Josef ari Mæeri mu Nazaret

¹⁹⁻²¹ Nii ne Herod ku suu. U si suba nii, Josef bira duoso a na Wia tinjaara di u ko u teen a bula pu, "Sii a ken bii-mulo-la ari u naan a miira mu Iziral tinteen. Nialaa fa sii che di ba kpu bii-mulo-la, ba suba ne." Nii ne u ken bile ari u naan a kaa mu Iziral tinteen a he dime. ²² Ama Josef si nia ari Herod suba, ka u bie Akiliyas dii kuorun Judiya tinteen le, fawullun fa kenu ari u si jan hon dime. Nii ne Wia bira bula pu duosoo tuon duu mu hon Galilii tinteen le. ²³ U si mu Galilii tinteen, u mu hon tan kubala le baa yire Nazaret. U ŋaa ŋii di wialin nialin fa sii bul wiaa, Wia Din-zon-la doluŋ le ŋaa wutitii ne. Ba fa bula a bul, "Ba jan kenu yire Nazaret tiina."

3

*Joon Wia lii-foori-la bul Wia wiaa
Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18; Joon 1.19-28*

¹ Bua-la le Joon Wia lii-foori-la sii ko Judiya tinteen a juu giri-bine tuon a suomo bubul Wia wiaa pipi niaa. ² U bula piba a bul, "Má birima lii ma haacheba le, bæe wiaa Wia kuorii-la kpaga ne!" ³ Nialin fa sii bul wiaa, Wia Din-zon-la doluŋ le donjo ma fa bul Joon wiaa ne. U yirin ne fa Azaaya. U fa si,

"Nuu ne chin giri-bine tuon aa heele bul,
'Má ko a wase wonbiin bil di la Tiina ko a tuto.

Má ŋaa nii duu ne ko, u di-venin jan pin worun.' "

⁴ Joon gennin fa ŋaa bunŋanŋa punaa ne ba kaa sua, a ken tejbiin voo u tinŋa, u kudiilee ma ne fa nyangirikeba ari tuun. ⁵ Niaa lii Jerusalem ari Judiya tinteen kala ari tasi-la kala si gollu Joodan fuo-la a ko u teen. ⁶ Ba dage ba haacheba an tuu Joodan fuo-la, u foba Wii-chuole liin.

⁷ Joon na Farisii tinŋaa ari Sadiusii tinŋaa di ba yuga a kuko u teen duu foba Wii-chuole liin. U si naba, u bula piba a bul, "Ma niaa deenba wu-ŋaalaa nage dinŋaa ne. Ma biina ma jan wuo fá lel chee-la Wia si jan dii nuu-kala sariyaa? ⁸ Máa ŋaa wialin si jan dage ari ma birima lii ma haacheba le ne ⁹ an sí biina a bul Abiraham si ŋaa ma naabalima ŋii, Wia bi jan dogisema. Mi jan bula pima ari Wia paala jan wuo ŋaa di tabiaa deenba ma si na birime Abiraham doho niaa. ¹⁰ Na ba ken saan jee ne a ŋaa siri di ba keri tiisin lo. Tia-la kala si bi neŋ-zonjo ka neŋ, ba jan kere lo a he nyinin.

¹¹ Mi-na foma Wii-chuole liin a dage ari ma birima lii ma haacheba le ne, ama ni-la si jan to mi hariŋ ko, u ne jan jon Wia Din-zon-la a he ma donsun le an jon nyinin he donsun ma le. U ne yuga kiimi. U paala bi maga di mi kori u neŋteŋee maa. ¹² U jan kori mii-chaari-gbaŋa duu ŋmoo u miaa kala dere, u jan ken gbaŋa-la a kaa chaare a liise mii-biin a he u vire le an jon jorun a he nyinin le. Nyin-la bi jan dise."

Joon fo Yesu Wii-chuole liin

Maak 1.9-11; Luuk 3.21-22

¹³ Bua-la le Joon fa sii bul Wia wiaa an fufo niaa Wii-chuole liin nii, Yesu sii lii Galilii tinteen a ko Joon teen duu fou Wii-chuole liin Joodan fuo-la le. ¹⁴ Ama Joon si nii nii, u wiwalime di Yesu ken u tuobiinaa birime. Nii ne Joon bula pu a bul, "Ŋ ne maga di η fomi Wii-chuole liin, an ka η ko di mi ne fon Wii-chuole liin nii." ¹⁵ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Naa nii mi si bula pin. Ŋla ne la jan wuo to a ŋaa wii-la kala Wia sii cho." Nii ne Joon sei a fou Wii-chuole liin. ¹⁶ Joon si fo Yesu Wii-chuole liin dere, u guu lii lii-la tuon ku lii di wia nyun kpaa balia. U na Wia Din-zon-la duu ku tuu a

nage kokomo a togiliu le. ¹⁷ Ka u nii nuu yikoro wia nyuj a bul, "Mi Bii-chooluj ne nja, mi tuoj tore u nyuj."

4

*Sitaani magise Yesu
Maak 1.12-13; Luuk 4.1-13*

¹ Wia Din-zonj-la si ku togili Yesu le nii, u kenu kaa juu giri-bine tuoj di Sitaani magisu. ² Yesu fa si he giri-bine tuoj nii, u voo niinj titanj ari wiiheye kala tapulaa mahinj balia, nii ne losuj kenu woruj. ³ Nii ne Sitaani ko u teenj a bula pu a bul, "Di n ne nja Wia Bie, nja di tabiaa deenba birime boroboro di n dii." ⁴ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Ba nmunse Wia teninj tuoj a bul,

'Kudiilee dunduja dee bi nuhuobiine mi-isinj ka pa,

ama Wia niinj wialinj u sii bul nii pi nuhuobiine miisinj.' "

⁵ Nii ne Sitaani kenj Yesu a kaa mu Jerusalem a kaa mu jil Wia-dia nyu-gbana ⁶ an bula pu a bul, "Di n ne nja Wia Bie, jonj n titia a yuo daha a tuu chigisi tinteen. Ba nmunse Wia teninj tuoj ari

'Wia janj bul n wiaa a pi u tinjaaraa di ba ku cheme keninj, di n si jonj n naanj nmoo tabiaa a kerii.'

⁷ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Ba bira nmunse Wia teninj seme donjo a bul, 'U bi maga di n mimagise n Tiina Wia.' "

⁸ Nii ne Sitaani bira kenj Yesu a kaa jil peel-bal kubala nyuj a dagu dunia kuorunj fine ari u zomuj ⁹ an bula pu a bul, "Mi janj jonj kiaa deenba kala pinj di n ne janj tuu kpirimi a chuolemi." ¹⁰ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Sitaani, mu dime, Wia teninj tuoj ba nmunsa di ba chuchole la Tiina Wia dunduja ne a timaa pu." ¹¹ Nii ne Sitaani viiri anj ka Yesu. Nii ne Wia tinjaaraa ku tima pu.

*Yesu suomi u tinjinjaa Galilii le
Maak 1.14-15; Luuk 4.14-15*

¹² Bua deenj le ba kenj Jonj Wia lii-foori-la kaa mu to dia. Yesu si nii nii, u sii Judiya le a mu Galilii tinteen. ¹³ U bira bi Nazaret le hono anj sii a mu honj tanj kubala baa yire Kapenam le. Tanj-la kpage Galilii mug-bal-la ne a he Zebuluj ari Nafitali tinteen. ¹⁴ Wiinj deenj nja di wialinj Azaaya fa si bula ku nja wutitiiba ne. ¹⁵ Azaaya fa nja nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ne. U fa bul wiaa a pi Zebuluj ari Nafitali doho niaa le a chaase mug-balinj diiraa, Joodanj seme, a he Galilii tinteen le. Ba nja nialinj si bi Juu tinjaa nja ne. ¹⁶ U bula piba a bul, "Nialinj si he biriminj tuoj, ba janj na pulunj-bal.

Tinjee-la ma le niaa si bi Wia chuole, pulumunj janj pose piba."

¹⁷ Yesu si he Kapenam le, u suomi u tinjinjaa a bul Wia wiaa pi niaa a bul, "Ma birima lii ma haacheba le, bee wiaa, Wia kuorii-la kpage ne."

*Yesu yire chenfilii-kpuuraa banese
Maak 1.16-20; Luuk 5.1-11*

¹⁸ Yesu fa si jonj Galilii mug-bal-la niinj a vinenj, u na naanbiirinj balia. Ba fa nja chenfilii-kpuuraa ne. Donjo yirinj ne fa Saamonj. U yirinj donjo ma ne fa Piita. U naanbie ma yirinj ne Anjduru. U naba di baa kpu chenfilee fuo-la le ari ba jonba. ¹⁹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma ko mi teenj a to mi harij. Mi janj dagema nii ma si janj kikese niaa." ²⁰ Lima lima ba jonj ba jonba ta anj to u harij. ²¹ Nii ne u bira venj a mu na naanbiirinj balia, ba yiraa ne Jeems ari Jonj. Ba fa nja Zebidii biirinj ne. U naba di ba di ba nyimma fa he ba liinj daboro tuoj ne. Ba kenj ba jonba nja siri di ba yuo. ²² Nii ne Yesu yireba. Ba guu sii a lenj ba liinj daboro ari ba nyimma anj to Yesu harij.

*Yesu bul Wia wiaa pi niaa anj pe vaareba
Luuk 6.17-19*

²³ Nii ne Yesu golle Galilii tinteenj kala a didage niaa ba Wii-chuole diisinj le a bubul Wia wu-zomo-la wiaa ari Wia kuorii-la wiaa a pi niaa anj pe vivaare niaa nyanyal-yiriba kala. ²⁴ Yesu wiaa teeli Siiria tinteenj kala. Nii ne niaa kenj ba nyanyal tinjaa kala ko u teenj. Ba kenj nyanyal-yiriba kala, jin-bonjo fa kenj donsunj, nialinj donsunj faa tel kunjunsuj, donsunj ma fa nja gberikese ne a ko. Yesu vaareba kala. ²⁵ Nidanj to Yesu harij. Ba donsunj lii Galilii tinteenj ari ta-gentisinj fi tinteyee. Donsunj ma lii Jerusalem si he Judiya tinteenj le, donsunj ma lii Joodanj fuonj cholo seme donjo.

5

*Nii la si janj nja a kenj tuotorunj
Luuk 6.20-23*

¹⁻² Yesu si na di niaa yuga nii, u jil peelinj nyuj a honj dime. U si hono, u haritooroo ko u teenj. U suomo bul wiaa a didageba aa bul,

³ "Wia janj pe nialinj si bi Wia jinj worunj le. Ba ne janj dii Wia kuorii-la.

⁴ Wia janj pe nialinj sii yel le. U janj lenj di ba tuosaa pinj di-bala.

⁵ Wia janj pe nialinj si bi ba titia ka dage. Ba janj dii Wia kuorii-la tinjee-falii-la le.

⁶ Wia jan pe nialinj si faasa che tuo-pula a nage losunj koo lii-nyuasunj si kenj niaa nj chiche kudiilee koo liinj njii.

Wia jan nja di ba kenj tuo-pula.

⁷ Wia jan pe nialinj sii fa niaa nennige le. U ma jan faba nennige.

⁸ Wia jan pe nialinj si kenj tuo-pula le.

Ba jan na Wia.

⁹ Wia jan pe nanjejeeree le.

U jan kenba yire u biirinj.

¹⁰ Wia jan pe nialinj ba sii dogisu le a tinj wutitii ari tuo-pula wiaa.

Ba jan he Wia kuorii-la tuonj.

¹¹ Di niaa ne tuusema anj pe to ma naasinj dudogisema anj nyia wu-nyiarinj pipima a tinj ma si nja mi haritooroo wiaa, Wia ma jan pema le. ¹² Ma lenj di ma tuonj tore, di ma jujuose, bee wiaa ma time jan yuge Wia-jan le. Ba si to ma naasinj dudogisema nii, nii titia ne ba fa dogise nialinj si laa sipaanj bubul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le.

Ma nage yisij a nage chaaninj maa

Maak 9.50; Luuk 14.34-35

¹³ Ma nage yisij ne nuu-kala teenj. Yisij sima, ama di u ne sebise, nj bira bi jan wuo nja duu sij. U nja ku-too ne. Ba jonj ta niaa nunuose.

¹⁴ Ma ma nage chaaninj ne dunia niaa kala teenj. Tanj kala si chinj peelinj nyunj, u bi wuo faa. ¹⁵ Nuukala sii che pulumunj u dia le, u bi jan nyige chaaninj bil u dia le a kenj gbanja a chu to, koo u bi jan jonj chaan-la he godo bubuonj maa. U yie jonj bil kua nyunj ne, di nuu-kala si he dia-la tuonj nina pulumunj. ¹⁶ Nii titia ne ma ma maga di ma chaane niaa teenj di ba wuo na wu-zomola ma sii nja di ba wuo denne ma Nyimma si he Wia-jan le.

Yesu dage niaa wii-la ba si njmunsa bil di ba tuto

¹⁷ Ma biina mi ko di mi jonj wialinj Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto ta nee? Koo ma biina mi ko di mi jonj wialinj niaa si dagema Wia Din-zonj-la dolunj le ta nee? Ai, mi bi ko di mi jonjba ta, ama mi ko di mi dage ba bubuonj titia ne. ¹⁸ Wutitii ne mi bulaa pima, dunia ari wia nyunj si janj he dime nii a dieni, wialinj Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto, ba bi janj keriba mua ma ta see di kun-kala si he dunia le dere. ¹⁹ Nii wiaa nii-la kala si keri wialinj mua ma ta anj dage u dojsunj tinj nja di ba to nii, u tiina ne janj nja ni-bie Wia kuorii-la tuonj. Nii-la ma kala sii to wialinj a dage u dojsunj tinj nja di ba ma to nii titia, u tiina janj yuge Wia kuorii-la tuonj. ²⁰ Mi janj bula pima, see di ma kenj tuo-pula a kii Wia teninj kerichiba ari Farisii timma-la a njjaa wialinj Wia sii che, di nii dee, ma bi janj wuo juu Wia kuorii-la tuonj."

Yesu bul wiaa a tige baaninj naninj le

²¹ Nii ne Yesu bira dage u haritooroo a bul, "Ma nia ari faafaa kala ne Moosis bula pi niaa a bul di ba si niaa kpu. U fa bula di nii-la kala ne kpu nuu, ba janj kenu kaa mu dii u sariya. ²² Ama leele mi janj bula pima, nii-la kala si na baaninj u naanbie nyunj, ba janj kenu kaa ku dii u sariya. Nii-la ma kala si yire u naanbie a bul di u nja ni-peipei, ba janj kenu kaa mu nialinj si hillime vuure wiaa teenj. Nii-la ma kala si yire u naanbie a bul di u nja ni-too ne, u tiina janj mu juu Wia nyininj. ²³ Di nj ne kenj puna mu Wia korunj di nj kpu a nyiga pu anj liise mu yi ari nj naanbie tuonj cheye nj nyunj, ²⁴ lenj puna-la koru-la nyunj anj miira mu ma di nj naanbie sij, ka di nj-na miira mu di ba kpu puna-la a pi Wia. ²⁵ Di nuu ne saminj a keninj kaa mu sariya didiilinj, nj nja kukeri a bul wii-la wase wonjinj le lima lima an-na mu. Di nii dee, u janj keninj kaa he sariya didiire nisinj le. Saria didiire ma janj keninj kaa he porisiba nisinj le. Ba ne janj keninj mu to dia. ²⁶ Di ba keninj mu to dia, nj bi janj wuo lii see nj tinj chinj-la kala ba si kere pinj.

Yesu bul wiaa a tige haalaa cheninj le

²⁷ Ma nia di ba dagema di ma si niaa haalaa che. ²⁸ Ama mi janj bula pima, nuukala si na haala a cho duu kenu pinj, u tiina juu Wia haache le ne u tuonj le. ²⁹ Di nj na-diinj siinj nii che duu keninj he haache le, liisa ta. Nj si janj juu Wia kuorii-la tuonj ari sii-togo, u ne kpia ba si jonj yuo he Wia nyininj le ari siaa balia. ³⁰ Di nj na-diinj nisinj nii che duu keninj he haache le, kere ta. Nj si janj juu Wia kuorii-la tuonj ari na-kununj, u ne kpia nj si kenj nj yaraa kala anj juu Wia nyininj.

Yesu dage niaa haala vianinj wiaa

Mat. 19.9; Maak 10.11-12; Luuk 16.18

³¹ Ba bira dagema a bul,

'Di nuu nii che duu via u haala, u maga 'duu njmunse teninj pi haal-la ari u janj viau.'

³² Ama leele mi janj bula pima a bul, baalna kala si via u haala, u nja haal-la juu Wia haache le ne, see di haal-la ka nja hachorunj wu-njaalaa, ka u bala-na viau. Di haal-la ne bira mu jaa baal donj, baal-la si jaau, u ma juu Wia haache le ne.

Yesu bula pi niaa di ba si njmiesu

³³ Ma bira nia di ba bula pi la naabal-imaba a bul,

'Di nj ne njmiesu ari nj nja nja wii pi Wia, si lenje di wii-la ta,

ama nja wii-la nj si si nj nja nja a pi Wia.'

³⁴ Ama leele mi janj bula pima, di ma ne che di ma nja wii, ma si njmiesu. Ma si

Wia n̄miesu, b̄e wiaa u n̄i beŋ dunia kuŋ-kala. ³⁵ Koo ma sí t̄nt̄eenj ma n̄miesu, b̄e wiaa Wia naasiŋ di-wiesiŋ ne n̄ii. Koo ma sí Jerusalem ma n̄miesu, b̄e wiaa kuoribaliŋ jaŋ ne n̄ii. ³⁶ Ma paala sí ma nyuŋ ma n̄miesu, b̄e wiaa ma paala bi jaŋ wuo n̄aa di ma nyu-punaa biri koo ba pulle. ³⁷ Ama ma-na yaa bul, 'Oo' koo 'Ai' duŋduŋa a lii n̄ii hariŋ. Di ŋ ne seye, leŋ u sene n̄aa wutitii. Di ŋ bira bi seye maa, leŋ duu n̄aa wutitii. Di n̄ii duŋduŋa dee, u lii Sitaani ne.

Di nuu ne n̄aa wu-b̄oŋ ŋ le, sí wu-b̄oŋ-la joŋo t̄imu

Luuk 6.29-30

³⁸ Ma nia ari Moosis fa bula a bul, 'Di nuu ne t̄oo ŋ siŋ pure, ŋ ma t̄oo u siŋ pure, di nuu ne n̄moo ŋ nyiliŋ churi, ŋ ma n̄moo u nyiliŋ churi.'

³⁹ Ama leele mi jaŋ bula pima a bul, di nuu ne n̄aa wu-b̄oŋ ŋ le, sí wu-b̄oŋ-la joŋo t̄imu. Di nuu ne falle ŋ na-diŋ chan̄kpaŋiŋ le, keŋ ŋ na-gua chan̄kpaŋiŋ ma kaa birima pu duu falle. ⁴⁰ Di nuu ne sam̄iŋ kaa juu k̄oŋti duu laa ŋ geŋi-baliŋ, wuri ŋ geŋi-bie ma pe pu. ⁴¹ Di nuu ne fuguŋ di ma duu veŋ meel-daa, leŋ di ma veŋ meel-daasiŋ balia. ⁴² Di ŋ ne keŋ kuŋ, di nuu piесе chiche, joŋo pu. Di nuu ne k̄o ŋ teenj a chiche kuŋ duu chiŋ, di ŋ ne kene, joŋo chimu.

Yesu bula ari la cho la diŋdoŋŋoo

Luuk 6.27-28, 32-36

⁴³ Ma nia ari Moosis fa si di ma cho ma doŋsun tiŋŋaa aŋ beŋe ma diŋdoŋŋoo. ⁴⁴ Ama leele mi jaŋ bula pima, má cho ma diŋdoŋŋoo a chuole Wia pipi nialiŋ si to naasiŋ doŋisema. ⁴⁵ Di ma ne n̄aa n̄ii, ma jaŋ wuo n̄aa ma Nyimma Wia si he Wia-jaŋ biiriŋ. U leŋe Wia poŋe hihe ni-b̄oŋŋoo ari ni-z̄oŋŋoo kala le ne a leŋ duonun̄ n̄ii pipi ni-z̄oŋŋoo ari ni-b̄oŋŋoo kala. ⁴⁶ Di ŋ ne cho nialiŋ si choŋ duŋduŋa, ŋ bi jaŋ keŋ time Wia-jaŋ le. Lan̄po lilaaraa ma paala n̄iŋŋaa n̄ii ne. ⁴⁷ Di ŋ ne tuose ŋ naaŋbiiriŋ duŋduŋa chuchuoŋe, ŋ bi woruŋ ka n̄aa. Nialiŋ si bi Wia jin̄ ma paala n̄iŋŋaa n̄ii ne. ⁴⁸ U maga di ma n̄aa tuo-pul timma ne a sí kuŋ-kala che ka, ari ma Nyimma si he Wia-jaŋ si n̄aa Tuo-pul Tiina n̄ii."

6

Yesu dagela n̄ii la si jaŋ n̄aa a joŋ k̄iaa pi n̄iaa

¹ Yesu bira dage u haritooŋoo a bul, "Di ŋ n̄ii che di ŋ n̄aa wu-z̄oŋ a pe ŋ doŋo tiina le, sí wu-z̄oŋ-la joŋo n̄aa le n̄iaa tuoŋ. Di ŋ ne n̄aa n̄ii, ŋ bi time kene ŋ Nyimma si he Wia-jaŋ le teenj. ² Di ŋ ne joŋ kuŋ pe nuu

le, sí leŋe di n̄iaa jin̄. Nialiŋ síi dage ba titia yie n̄aa n̄ii Wii-chuoŋe diisiŋ le ari woŋbiiporunuŋ le. Ba n̄aa n̄ii di n̄iaa beŋeba le ne. Wutitii ne mi bulaa pima, ba laa ba time ne. ³ Di ŋ n̄ii joŋ kuŋ a pe nuu le, sí leŋe di ŋ nan̄doŋ-fiemiŋ paala jin̄. ⁴ Leŋ duu n̄aa wu-faali. Di ŋ ne n̄aa n̄ii, ŋ Nyimma Wia jaŋ t̄imiŋ. U n̄ii na wii-la ŋ si n̄aa."

Yesu dage n̄ii la si jaŋ chuchuoŋe Wia Luuk 11.2-4

⁵ N̄ii ne Yesu bira bul, "Di ma n̄ii chuole Wia, ma sí nialiŋ síi dage ba titia nagu. Ba yie cho di ba chiŋ Wii-chuoŋe diisiŋ le ari woŋbiee seme a chuchuoŋe Wia di nuu-kala naba. Wutitii ne mi bulaa pima, ba paala laa ba time ne. ⁶ Ama di ma n̄ii che di ma chuole Wia, má juu ma diisiŋ a keŋ borusuŋ t̄o aŋ sul ma Nyimma-la ma si buu na. U-na na wii-la ma si faa n̄iŋŋaa ne, u jaŋ t̄iŋma.

⁷ Di ma n̄ii chuole Wia, ma sí faasa bul wiaa yuge, ari nialiŋ si bi Wia jin̄ síi n̄aa n̄ii. Ba biina ari ba síi chuole Wia deŋ deŋ n̄ii, Wia jaŋ n̄ii. ⁸ Ma síba nagu. Ma Nyimma paala jin̄ kialiŋ ma síi che ne, ka ma-na pipiesu n̄ii. ⁹ N̄la ne u maga di ma chuole Wia: Má bul,

'La Nyimma Wia si he Wia-jaŋ, leŋ di ŋ yiriŋ yire.

¹⁰ Leŋ di ŋ kuorii-la k̄o.

Leŋ di n̄iaa sei ŋ niŋ t̄iŋteen deŋ le ari ba si sei Wia-jaŋ le n̄ii.

¹¹ Pila la jin̄iŋ niŋ kudiliŋ

¹² aŋ joŋ la haacheba chela, ari la ma sí joŋ la doŋsun tiŋŋaa haacheba cheba n̄ii.

¹³ Liisela wii-la si jaŋ keŋla he haache tuoŋ le,

liisela wu-b̄oŋŋoo le, [b̄e wiaa kuorii-la ari doluŋ ari yiri-la n̄aa ŋ k̄iaa ne, leele a kaa mu deŋ deŋ. Ami.]'

¹⁴ Di ma doŋsun tiŋŋaa ne n̄aa wiaa cheima le aŋ ka ma joŋo cheba, ma Nyimma Wia si he Wia-jaŋ le ma jaŋ joŋ wialiŋ ma si n̄aa chei a chema. ¹⁵ Ama di ma ne bi wialiŋ ma doŋsun tiŋŋaa si n̄aa cheima le joŋo cheba, ma Nyimma Wia ma bi jaŋ joŋ wialiŋ ma si n̄aa chei a chema."

Yesu dage n̄iaa nii-w̄oŋŋoŋ wiaa

¹⁶ N̄ii ne Yesu si, "Di ma ne v̄oo niŋ, ma sí siaa kaa chei a nage nialiŋ síi dage ba titia. Ba yie gugolle ari losuŋ a keŋ siaa kala chei di nuu-kala na a jin̄ ari baa v̄oo niŋ ne. Wutitii ne, mi bulaa pima, ba-na paala laa ba time kala dere ne. ¹⁷ Di ma ne v̄oo niŋ, má soŋ ma siaa a chaase ma nyuŋ, ¹⁸ di n̄iaa sí wuo jin̄ ari maa v̄oo niŋ ne see ma Nyimma Wia duŋduŋa, Nii-la ma si bi na. U-na na wii-la ma si faa n̄aa ne, u jaŋ t̄iŋma."

Yesu dage nii la si janŋa a keŋ kuorunj Wia-jaŋ le

Luuk 12.33-34

¹⁹ Yesu bira bula, “Ma sí kíaa che bil ma titia le dunia deen le. Dunia le pugumaa jan dii doŋsun aŋ ka doŋsun ma su, gaaraa ma jan juu gaa doŋsun. ²⁰ Ama má che kíaa bil ma titia le Wia-jaŋ le, lee-la pugumaa si bi jan wuo dii. Ba bi jan su maa, gaaraa ma bi jan wuo gaaba. ²¹ Ma tuobiinaa yie he lee-la ma kíaa si he ne.

Yesu dage niaa a tige pulunj-la le

Luuk 11.34-36

²² N síaa ne ŋaa ŋ yaraa pulumun. Di ŋ síaa ne zomó, ŋ yaraa kala keŋ pulumun ne, ²³ ama di ŋ síaa bi zon, ŋ yaraa kala he biriminj tuon ne. Di pulunj-la ne ko birime biriminj, biriminj lim le ne ŋ he nii.

Yesu dage niaa di ba sí ba titia walimu a tige kudiilee ari genninj wiaa le

Luuk 16.13; 12.22-31

²⁴ Nuu-kala bi jan wuo tinj tinjŋaa a pi kuhiasinj balia. U jan cho doŋo aŋ bere doŋo. U jan tuto doŋo niinj wiaa worun aŋ via doŋo niinj wiaa. N ma saa bi jan wuo to Wia aŋ bira cho dunia kíaa maa.

²⁵ Mi bulaa pima, ma sí ma titia walimu a tige kudiilee-la ma si jan dii a keŋ dolun koo kialinj ma si jan nyunyua. Ma sí ma titia ma walimu a tige genni-la le ma sí che di ma lilaale. Ma miisinj ne kii kudiilee, ma yaraa ma kii genninj. ²⁶ Má bee na diibiisinj si he wia nyun a fiŋl. Ba bi pere, ba bi kíaa kun, ba ma bi kíaa ka tuole virisinj le, ka la Nyimma Wia si he Wia-jaŋ le pipiba kudiilee. Ma ne paala keŋ liiba a kii diibiisinj. ²⁷ Di ma ní walime ma titia kíaa deenba wiaa, bua-la le ma miisinj si jan dere, u bi jan keŋ tapul-bala ma pe pima. ²⁸ Di ma ne saa bi tapul-bala ma wuo kaa pe ma miisinj le tapulii-la ma si jan suu, bee ne saa ti kíaa deenba wiaa wiwalimema? Má bee na tii-ŋilaa si he girin le. Ba bi tinj, ba bi genninj ma yere a lilaale. ²⁹ ama ba zomó ne worun. Kuoru kubala ne fa he dime. Baa yire Solomón. U fa si he u miisinj le, u keŋ kíaa ne worun. Ama u genninj fa bi zomó mage tii-ŋilaa deenba. ³⁰ Wia ne yie ŋaa yan nyu a waa a zon, ka u bi dieni aŋ hihil. Di u ne hila, ba yie nyige nyininj. Di Wia ne wuo ŋaa yan zon nii, bee ne tii ma biine ari u bi jan wuo pima kudiilee ari genninj? Ma yarida bi yuge. ³¹ Ma saa sí leje di ma walime ma titia kudiilee-la ma si jan dii ari ku-la ma si jan nyua ari ku-la ma si jan laale wiaa. ³² Nialinj si bi Wia jinj dunia deen le, ba ne yie walima chiche kíaa deenba. Ma Nyimma si he Wia-jaŋ le jima ari maa che kíaa deenba kala ne. ³³ Nii wiaa má laa sipaanj a che kialinj si he Wia kuorii-la

tuonj a che nii ma si jan ŋaa a keŋ tuo-pula u sipaanj. U jan jon kun-kala si ka a pe pima. ³⁴ Ma saa sí ma titia walimu a tinj chieminj wiaa. Chee kala keŋ u wiwalimia ne. Ma sí wii doŋj kala kaa pe chee kala wiwalimii le.

7

Yesu si di la sí la doŋsun tinjŋaa wiaa laa jinj

Luuk 6.37-38, 41-42

¹ Ma sí ma doŋsun tinjŋaa wiaa laa jinj. Di ma ne ŋaa nii, Wia ma bi jan jon cheerinj pima. ² Wia jan dii ma sariya ari nii titia ma sí ŋaa ma doŋsun tinjŋaa le. Nii titia ma si jonjo to ma doŋsun tinjŋaa le, nii titia ne Wia ma jan jonjo toma le. ³ Ee ne ŋ jan wuo na daa-bie si tel ŋ naanbie siinj le aŋ bi daa-bal-la si tel ŋ titia siinj le ka na? ⁴ N bi jan wuo bula pi ŋ naanbie a bul duu lej di ŋ liise daa-bie-la si he u siinj le, aŋ ka daa-bal-la si he ŋ titia siinj le. ⁵ N-na kanfugi tiina, laa sipaanj liise daa-bal-la si he ŋ titia siinj le, ka ŋ síaa wuo na, nii ne ŋ ma jan wuo pe ŋ naanbie le a liise daa-bie-la si he u siinj le a pu.

⁶ Ma sí ku-zonjoo jonjo pi vahinj, ma ma sí ma ku-zonjoo jonjo bil toonun sipaanj. Di ma ŋaa nii, ba jan nuose ari ba naasinj aŋ toma harinj a diŋma.

Má che kíaa, ma jan na

Luuk 11.9-13

⁷ Sul kíaa, ŋ jan laa. ⁸ Che kíaa, ŋ jan na. Du boro, ba jan kaa suro pinj. Ni-la kala si sul kíaa Wia teen, u yie laa ne. Ni-la sí che kíaa, u yie na ne. Nii-la ma si du boro, ba yie kaa suro pu ne. ⁹ Di ŋ bie ne piese a chiche boroboro, ŋ jan sii a jonj tabiinj puu? ¹⁰ Koo duu ka che cheŋfilinj, ŋ jan jonj diminj a puu? Ai, ma bi jan ŋaa nii. ¹¹ Di la ne bomó aŋ jonj ku-zonjoo aa pi la biirinj, ee ne la Nyimma si he Wia-jaŋ a keŋ wu-zonjoo bi jan jonj ku-zonjoo a pi nialaa si sula chichee? ¹² Wii-la ŋ si cho di niaa jonjo ŋjanjaŋ le, ŋ ma ŋaa kukeri a jonj nii titia a ŋjanjaaba le. Wialinj Moosis fa si ŋmunjsa bil di niaa tuto ari nialinj fa sí bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolun le, wu-nyun ne wiinj deenj.”

Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ

Luuk 13.24

¹³ Yesu bira bul, “Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ. Boi-la ba si to aa mu Wia nyininj, u jalia ne, wonjbii-la ma veninj bi hei. Níaa yuga ne a tuto wonjbii-la. ¹⁴ Ama Wia-jaŋ boinjiiŋ muuro ne, wonjbii-la ma sí mu lee-la, u veninj heye. Níaa banmene dunjun ne yie wuo na wonjbii-la a to.

Yesu bul wiaa a tiŋ nialin si nyia wiaa a bul di ba ŋaa nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le

Luuk 6.43-44

¹⁵ Má pɔ ma titia le ari nialin si nyia wiaa a bul di ba ŋaa nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le ne. Ba jan kɔ ma teen ari ni-zomɔ ba siaa le, ama ba tuɔŋ le, ba ŋaa ni-bomɔ ne a nage gunɔgurusun si yie keŋe kiaa chichan. ¹⁶ Ma jan to ba wu-ŋaalaa le ne a jinba. Sojaamin bi chichuɛŋ ka neŋ, soɔɔŋ-gbeŋe ma bi tutogo nanbilaa ka neŋ. ¹⁷ Tia-la kala si keŋ yarifelaa, uu neŋ neŋ-zoŋɔɔ ne, ama tia-la si bi yarifelaa keŋe nii neŋ-lorunun. ¹⁸ Tia-la si keŋ yarifelaa bi neŋ-lorunun wuo neŋ, tia-la si bi yarifelaa keŋe ma bi neŋ-zoŋɔɔ wuo neŋ. ¹⁹ Tia-la kala si bi neŋ-zoŋɔɔ ka neŋ, ba jan kere ta a joŋo yuo he nyinin tuɔŋ. ²⁰ Nii le ne ma jan to a jin nialin sii nyia wiaa a bul di ba ne ŋaa nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le.

Nuu-kala dee bi jan juu Wia kuorii-la tuɔŋ

Luuk 13.25-27

²¹ Nuukala si yiremi, 'mi Tiina, mi Tiina,' dee bi jan juu Wia kuorii-la tuɔŋ, see nialin sii ŋaa wialin mi Nyimma si he Wia-ŋan si daga. ²² Di Wia sariya che-diilin ne yie, niaa jan yuge a bul, 'La Tiina, la Tiina, la bul Wia wiaa a pi niaa ŋ dolun le aŋ kiri jinŋin niaa le ŋ dolun le, la ŋaa wu-magilaa ma a yuge ŋ dolun le.' ²³ Ama mi jan bula piba a bul, 'Mi paala bima jin. Ma wu-bɔŋ ŋinɔaraa, má surisa lii mi teen!' "

Yesu mage namaga a tige di-saaraa balia le

Luuk 6.47-49

²⁴ Yesu bira si, "Nii-la kala si kɔ mi teen a jegile nii mi niin wiaa deenba mi si bula pima a tutoba, mi jan dagema nii u si naga. U nage wu-jinna si saa u dia ne. U saau kpaginilin nyun ne. ²⁵ Nii ne duonun nii. Liin su lerin kala, pelin ma lu a ŋmoo lii-la a yage dia-la, ka dia-la bi tele, beɛ wiaa ba saau worun ne kpaginilin nyun. ²⁶ Ama nii-la ma kala si jegile nii mi niin wiaa deenba mi si bula pima aŋ biba to, u nage ni-yaarin si saa u dia ne. U saau hagilibunbugulo tuɔŋ ne. ²⁷ Nii ne duonun nii. Liin su lerin kala, pelin ma lu a ŋmoo lii-la yage dia-la, dia-la kala tel wuru."

²⁸ Yesu si bul wiaa deenba dere, ba ŋaa ni-dan-la kala wu-kpunkpere. ²⁹ U biba daga a nage ba Wia tenin kerichiba sii dageba nii. U si dageba nii, u keŋ wii-la dolun ne.

8

Yesu vaare gbege

Maak 1.40-45; Luuk 5.12-16

¹ Yesu si bul wiaa deenba dere, u lii peelin nyun a ku tuu. Nii ne ni-dan tuto u hariŋ. ² Gbege kubala ma kɔ u teen a tuu kpirimi u sipaan aŋ sul Yesu a bul, "Kuhian, di ŋ ne cho, ŋ jan wuo ŋaa di mi duori." ³ Nii ne Yesu liise u nisin a digu aŋ bul, "Mi cho ne. Duori." Nii ne yawiil-la guu leŋ baal-la. ⁴ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Si wiin deen bula pi nuu-kala. Ama keŋ ŋ titia mu dage nii-la si kpu pusun pipi Wia duu kpu pusun a pi Wia a pin ari Moosis fa si dagema nii. Di ŋ ne ŋaa nii, niaa jan na ari ŋ bira bi disinnin keŋe."

Yesu vaare Rom kuhian dia tintinna

Luuk 7.1-10

⁵ Nii ne Yesu sii mu Kapenam di Rom laali-yuoroo kuhian ku chemu a sulu duu peu le a bul, ⁶ "Mi kuhian, mi dia tintinnu nii wiilu a pin dia le. U bi wuo venj a nina heŋ worun." ⁷ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Mi jan ku ŋaa duu duori." ⁸ Ama baal-la bula pu a bul, "Mi Tiina, mi bi maga di ŋ ku juu mi dia. N-na yaa sari ŋ niin dunɔŋa a bul di mi tintinni-la duori, u jan duori. ⁹ Mi ma paala to mi laali-yuoroo nihiasin niin ne. Laali-yuoroo doŋsun ma tuto mi ma niin. Di mi ne bul di nia deen mu daha, u yie mu ne. Di mi ma ne si di nia deen kɔ daha, u yie kɔ ne. Di mi ne bula pi mi yomo duu ŋaa deen, u yie ŋaa ne." ¹⁰ Yesu si nii wiaa deenba, u ŋaau wu-kpunkpere. Nii ne u bula pi ni-dan-la fa sii to u hariŋ a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, mi ha bi yarida deen doho na Iziral tinteen niaa tuɔŋ. ¹¹ Mi bulaa pima, niaa jan yuge a lii tan-bubuɔŋ ari tan-ŋeme kala a kɔ a hoŋ Wia kuorii-la tuɔŋ di ba di Abiraham ari Aizik ari Jekɔb dii kudiilee, ¹² ama nialin fa si maga di ba he Wia kuorii-la le aŋ bi jua, ba jan joŋba yuo ta jeen hariŋ di ba he birimin tuɔŋ a pina yiyel aŋ didin ba nyilaa." ¹³ Nii ne Yesu bula pi laali-yuorihian-la a bul, "Mu dia, ŋ si ŋaa yarida ari wii-la, u jan ŋaa." Bua-la titia le laali-yuorihian-la tintinni-la duori.

Yesu vaare niaa yuge

Maak 1.29-34; Luuk 4.38-41

¹⁴ Nii ne Yesu mu Piita dia. U si jua, u na di u hiili-haala pina a wiile, u yaraa kala liŋ. ¹⁵ Nii ne Yesu digi u nisin le. U yaraa fa si lima nii, u fiele. U sii ŋaa kudiilee piba ba dii. ¹⁶ Didaaniŋ si yie, ba keŋ niaa yuge a kaa kɔ Yesu teen. Jinŋin ne keŋ niaa doŋsun. Yesu bul wiaa a kiri jin-bomɔ-la ta aŋ vaare nialin kala fa sii wiilu. ¹⁷ U ŋaa wiin deen di wialin Azaaya fa si bula ku ŋaa wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la sii bul

wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolun ɛ nɛ. U fa bula a bul,

“U nɛ laa la nyanyalaa kala a chunŋ a kaa mu ta.”

*Nialinj si maga di ba to Yesu hariŋ
Luuk 9.57-62*

¹⁸ Yesu si na di ni-dan-la ku gollu, u ŋaa ba di u haritooroo chol fuonj cholo dɔŋɔ. ¹⁹ Nii nɛ Wia teninj kerichi kubala kɔ u teenj a bula pu a bul, “Mi kuhianj, mi ŋaa siri di mi to ŋ hariŋ a mu lee-na kala ŋ sii mu nɛ.” ²⁰ Nii nɛ Yesu bula pu a bul, “Jollunj keŋ buasunj nɛ a juuu, diibiisinj ma keŋ dellinj a juuu, ama mi-na Nuhuobiine Bie bi di-piniŋ kenɛ di mi pina wiesi.” ²¹ Niaa dɔŋsunj ma fa sii to Yesu hariŋ, ba tuonj kubala ma bula pu a bul, “Kuhianj, leŋ mi laa sipaanj mu hugi mi nyimma.” ²² Nii nɛ Yesu bula pu a bul, “To mi hariŋ an leŋ di suununj huhugi ba titia suununj.”

*Yesu ŋaa lii-peliŋ kerɛ
Maak 4.35-41; Luuk 8.22-25*

²³ Nii nɛ Yesu juu liinj daboro. U hari-tooroo to u hariŋ a ma mu juu, ²⁴ di pel-duo kubala suomo a lulu ŋii a ku ŋmoo liinj. Nii nɛ lii-peliŋ to liinj daboro-la. Liinj daboro-la faa che duu tuu liinj bubuonj. Ama Yesu fa piŋ donj nɛ. ²⁵ Nii nɛ u haritooroo mu chisu a bula pu a bul, “La Tiina, laala ta, laa che di la suu nɛ.” ²⁶ Nii nɛ Yesu pieseba a bul, “Bɛɛ nɛ tii fawullunj keŋma? Ma yarida bi yuge.” Nii nɛ u sii kpia pel-la ɛ anj bula pi fuo-la maa duu fiela piŋ, lerinj kala guu ŋaa fuui. ²⁷ U ŋaa nuu-kala wu-kpunjkerɛ. Nii nɛ ba pipiese dɔŋɔ, “Ni-bɛɛ nɛ ŋla? Peliŋ ari lii-peliŋ kala tuto u niinj.”

*Yesu kiri jinsinj baalaa balia ɛ
Maak 5.1-20; Luuk 8.26-39*

²⁸ Nii nɛ Yesu sii mu tinjee kubala baa yire Gadara. Lee-la fa he fuonj cholo nɛ. Di baalaa balia lii vaamaa tuonj a ku chemu. Jinsinj nɛ fa keŋ baala-la. Ba nyinyaase. Nuu-kala fa bi wonjbi-la wuo to. ²⁹ Ba si na Yesu, ba guu ŋmoo niinj a piesu, “Bɛɛ nɛ ŋ chiche di ŋ ŋaala ɛ Wia Bii? Ŋ kɔ di ŋ dɔgisela nɛɛ, ka bua-la ha bi yiee?” ³⁰ Di toonunj ma he lee-la a yuge a gollo didii kiaa. ³¹ Nii nɛ jinsi-la sul Yesu a bul, “Di ŋ nii che di ŋ kirila di la lii, leŋ di la mu juu toonunj deŋba.” ³² Nii nɛ Yesu bula piba a bul, “Má lii.” Nii nɛ ba lii baala-la ɛ a mu juu toonu-la. Nii nɛ toonu-la kala sii fá a lii peel-la nyunj a tuu tel muga tuonj a suu. ³³ Too-daara-la fá a juu taŋ-la tuonj a bul wii-la kala si ŋaa a pi niaa ari wii-la si ŋaa baala-la fa si keŋ jinsinj ɛ. ³⁴ Nii nɛ nuu-kala si he taŋ-la ɛ lii a mu duu na Yesu. Ba si mu nau, ba sulu duu lii ba tinteenj ɛ.

9

*Yesu vaare gberike
Maak 2.1-12; Luuk 5.17-26*

¹ Nii nɛ Yesu sii juu liinj daboro a miira chol a mu u janj, ² di niaa chunj gberiku kubala si piŋ u bɔsɔ nyunj a kaa kɔ Yesu teenj. Yesu si na ari ba ŋaa yarida worunj, u bula pi gberiku-la a bul, “Sí fawullunj fá mi bii, mi jonj ŋ haacheba cheŋ nɛ.” ³ Nii nɛ Wia teninj kerichiba-la dɔŋsunj pipiese dɔŋɔ a bul, “Baala deŋj tuuse Wia jonjoo nɛ.” ⁴ Ama Yesu jinj wii-la ba fa sii biinu a pieseba a bul, “Bɛɛ nɛ tii maa biine wu-bomunj deŋj? ⁵ Mi si janj bul di mi jonj u haacheba cheu nɛ koo mi si janj bul duu sii a chuoli u bɔsɔ a viiri, ba tuonj kubɛɛ nɛ ŋaa mɔli? ⁶ Mi janj dagema ari mi-na Nuhuobiine Bie keŋ dolunj dunia ɛ di mi wuo jonj haacheba che niaa.” Nii nɛ u bula pi gberiku-la a bul, “Sii a jonj ŋ bɔsɔ a mu dia.” ⁷ Baal-la guu duori a sii a mu dia. ⁸ Ni-dan-la si na nii, fawullunj keŋba. Ba denne Wia ari u si wuo jonj dolunj nii a pi nuhuobiine.

*Yesu yire Matiu
Maak 2.13-17; Luuk 5.27-32*

⁹ Yesu si lii lee-la aa venj, u na lanpoo lilaaru kubala baa yire Matiu. U fa honj u tinjinni-dia ɛ nɛ. Nii nɛ Yesu yiru a bula pu duu sii to u hariŋ. U sii a to u hariŋ.

¹⁰ Nii nɛ Yesu juu Matiu dia, ba di u haritooroo kala, a hono didii kiaa. Lanpoo lilaaraa yuga ari haache diiree ma a kɔ, ba kala didii kialinj. ¹¹ Farisii tinjŋaa dɔŋsunj naba a piese Yesu haritooroo a bul, “Bɛɛ nɛ tii ma kuhianj ari lanpoo lilaaraa ari haache diiree kala hono didii kiaa?” ¹² Yesu nii wii-la ba si bula a miira bula piba a bul, “Nialinj si keŋ yarifielaa, ba bi daalusunj njijaara ka che, see nialinj sii wiilu. ¹³ Má mu a beŋ Wia teninj tuonj a na wii-la ba si ŋmunsa bubuonj. Ba ŋmunsa, ‘Wia si, mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii ma si kpu pusunj pipimi.’

Mi kɔ di mi yire haache diiree nɛ di ba leŋ ba haacheba. Nialinj si keŋ tuo-pula mi sipaanj dee mi kɔ di mi yire.”

*Yesu dage nii-vobunj wiaa
Maak 2.18-22; Luuk 5.33-39*

¹⁴ Nii nɛ Joŋŋ Wia lii-foori-la haritooroo kɔ Yesu teenj a piesu a bul, “Bɛɛ nɛ tii la di Farisii tinjŋaa vuvoo niinj anj ka ŋ haritooroo-na bi niinj voo?” ¹⁵ Nii nɛ Yesu pieseba a bul, “Di nuu nɛ mu jaa haal kaa kɔ, ka ba duu nanɔŋsunj honj, u nanɔŋsunj-la tuonj janj chei? Ai. Ama cheɛ donj nɛ he dime, ba janj keŋ baal-la kaa mu lee, anj ka di u nanɔŋsunj-la voo niinj.”

¹⁶ Nii nɛ u bira mage namaga a piba a bul, “Nuu-kala bi janj jonj geripe-falinj a kaa

to geri-biniñ. Nj ne ñaa ñii, ñ janj chei geri-falii-la. ¹⁷ Nii titia ne nuu ma bi janj jonj si-huonj a he pupoi-kpaanj le. Nj ne ñaa ñii, pupoi-la janj yere, di sinj-la kala bisa ta. Si-huonj maga di ñ jonj he pupoi-zomunj le ne, di sinj-la ari pupoi-la kala zonj.”

Yesu chise Juu tinjaa kuhianj tolo suunj le anj pe vaare haal kubala

Maak 5.21-43; Luuk 8.40-56

¹⁸ Yesu fa sii bul wiaa ñii, Juu tinjaa kuhianj kubala ko u teen a tuu kpirimi u sipaanj anj bula pu a bul, “Mi tolo ne yie suu leele, ama ku jonj ñ nisinj danj le duu duori.” ¹⁹ Nii ne Yesu to u harinj, ba di u haritooroo kala. ²⁰ Ba sii mu ñii, di haal kubala ma he dime. U fa kenj tinj jisinj fii ari balia ne, ka u po u bi dere. Nii ne u ko a bal Yesu harinj a digi u gerinj niipiniñ le ²¹ anj bul u titia le, “Di mi ne digi u gerinj maa, mi janj duori.” ²² Nii ne Yesu miira daase a nau a bula pu a bul, “Mi tolo, si fawullunj fá, ñ yarida ne ñaa ñ duori.” Haal-la guu duori bua-la titia le.

²³ Nii ne ka Yesu-na juu Juu tinjaa kuhianj-la dia. U jua di yo-daaraa china aa yel. ²⁴ Nii ne Yesu bula piba di nuu-kala lii, di tolo-la bi suba, di u ta pinj donj ne. Nii ne ba kala mumomu. ²⁵ Ama ba si kiri nialinj kala ba lii, Yesu mu juu tolo-la dia a kenj u nisinj le, u sii. ²⁶ Wiinj deenj Yesu si ñaa, u teeli tinjee-la kala.

Yesu vaare nyulimaa balia

²⁷ Yesu si lii Juu tinjaa kuhianj-la dia-la le aa venj, ñii ne nyulimaa balia sii a tuto u harinj anj faasa yire a bula pu a bul, “Yesu, Devit nihinj, fála nennige.” ²⁸ Yesu si mu dia, nyulima-la baliainj ma to u harinj juu dia-la. Nii ne u pieseba a bul, “Ma ñaa yarida ari mi janj wuo ñaa di ma duorii?” Nii ne ba bul, “Oo, la Tiina, la ñaa yarida.” ²⁹ Nii ne Yesu digi ba siaa le anj bul, “Ma si ñaa yarida ari ñii janj ñaa, mi janj lenj duu ñaa.” ³⁰ Nii ne ba siaa suri, ka Yesu bula piba ari siifesiñ a bul, “Ma si wiinj deenj bula pi nuu-kala.” ³¹ Ama ba lii Yesu teenj a bul wii-la kala Yesu si ñaa a teeli lerinj kala.

Yesu vaare tanj

³² Nyulima-la balia si lii dia-la le Yesu fa si he, niaa kenj baal kubala si bi wiaa wuo bul a kaa ko u teenj. ³³ Nii ne Yesu kiri jimala baal-la le, baal-la suomo bubul wiaa. U ñaa nuu-kala wu-kpuñkperere. Nii ne ba bul di ba ha bi wiinj deenj yiri na Iziral le. ³⁴ Ama Farisii tinjaa bul ari jinsinj kuoro ne pu dolunj duu kikiri jinj-bonjoo ñii.

Yesu fá niaa nennige.

³⁵ Nii ne Yesu sii golle ta-balaa ari ta-biisinj kala a dage niaa Wii-choole diisinj le

a bul Wia wu-zomo-la a tige Wia kuorii-la le anj pe vaare niaa nyanyal-yiriba kala. ³⁶ U fa si na ni-danj-la, nennige kala kenu. U na di wiaa ne faa walimeba. Ba bi ba titia le wuo pe, a nage piesee si bi pie-daara kene. ³⁷ Nii ne u bula pi u haritooroo a bul, “Ku-kumaa yuga ne bage le di ba kunj, ama tinjinnaa bi yuge di ba kunj kialinj. ³⁸ Má saa sul bage-la tiina duu he tinjinnaa yuge di ba tinj tinjimii-la.”

10

Yesu yire u haritooroo fii ari balia

Maak 3.13-19; Luuk 6.12-16

¹ Nii ne Yesu yire u haritooroo fii ari balia a he donj le a piba dolunj di ba wuo kikiri jinsinj anj pe vivaare niaa nyanyal-yiriba kala. ² Nialinj u si liisa yiraa ne ñla: Saamonj, ba fa kenu yiyire Piita ma ne, ari u naanbie Anjuru, ari Jeems, si ñaa Zebidii bie, ari Jonj. Jonj fa ñaa Jeems ñaana ne. ³ U bira liise Filip, ari Batolomi, ari Tomas, ari Matiu lanpoo lilaari-la, ari Alifiyas bie Jeems, ari Tadiyas, ⁴ ari Saamonj Zelot, ari Judas Isikarot, nii-la si ku ñaa zenje tiina a yalle Yesu.

Yesu tinj u haritooroo fii ari balia

Maak 6.7-13; Luuk 9.1-6

⁵ Niaa deenjba fii ari balia, Yesu ne tinjba ba lii. Ñla ne u bula piba anj ka ba lii: “Ma si nialinj si bi Juu tinjaa ñaa tinjeen mu. Ma si Samaria tinjeen ma mu. ⁶ Ama má mu Iziral niaa teenj, niaa deenjba lele nage piesee si lele ne a bira bi dia weninj jinj. ⁷ Má mu a bul Wia kuorii-la wiaa piba a bul duu kpaga ne. ⁸ Má vaare nyanyal tinjaa a chise suununj a vaare gbegisinj a kiri jinj-bonjoo niaa le. Ma ne ñaa ñii, ma si time kala laa, bee wiaa ma ma bi kunj-kala time anj laa. ⁹ Ma si moribiee ma jonj he ma geri-fesiniñ le. ¹⁰ Ma ma si sulli-gbarsinj koru a kaa venj wonjii-la a si genniñ tunj-bulia koo nenjenje tunj-bulia laalu, ma si daantiga ma koru. Di tinjinna ne tima, u maga di ba timu ne. ¹¹ Di ma ne mu yi tabal koo ta-bie, má juu tanj-la tuonj a bee che nii-la si janj wuo laama bil a chuchua dii-bala-la le halii di bua-la ma si janj lii tanj-la le yi. ¹² Di ma ne mu juu dia kala, má laa sipaanj choole dia-la niaa a bul, ‘Dia deenj niaa janj honj ari yarifielaa.’ ¹³ Di ba ne laama, ba janj kenj yarifielaa. Di ba ne bima laa, yarifiela-la janj miira ko ma teenj. ¹⁴ Di ma mu nuu-kala teenj, duu po di ma si juu a bi ma wialinj ma jegilee nii, má lii dia-la le koo tanj-la le a kpesi ma naasinj hagila ta. Ba janj jinj ari ba ñaa wii ne a cheima le. ¹⁵ Mi bulaa pima ari sariya che-diilinj, Wia janj dogise tanj-la niaa a kii bua-la le u si dogise Sodom niaa ñii.”

*Hεε-la si janj kɔ**Maak 13.9-13; Luuk 21.12-17*

¹⁶ Nii ne Yesu bira bul, "Má jegile nii, ma nage pie-biisin ne. Mii tinjma di ma guoli gunjurusuj tuɔɔɔ. Má saa keɔ wu-jiminj a nage dinjɔa si keɔ wu-jiminj nii a lej di ma siana fiele a nage kokosuj siaa si fiele nii. ¹⁷ Má keɔ ma titia woruj nibonjɔɔ deenba teen. Ba janj keɔma kaa mu nialinj si yie hilime wuvuure wiaa teen di ba dii ma sariya. Ba janj viirima Wii-chuɔle diisin le. ¹⁸ A tinj mi wiaa, ba janj keɔma kaa mu kuoroɔ ari tanj kuhiasinj sipaanj di ma dii mi dansia, ba di nialinj si bi juu tinjɔa nja kala teen. ¹⁹ Di ba ne keɔma kaa mu di ba dii ma sariya, ma si leɔe di ma boisinj jonj wialinj ma si janj bul le a laa ma titia. Bua-la le Wia janj jonj wu-jiminj a he ma nyuj le. ²⁰ Wialinj ma si janj bul, ma dee bi janj bul. Ma Nyimma Wia janj lej di u Dinj-zɔɔɔ-la toma le a bul wiaa pima. ²¹ Naanbiirinj janj keɔ dɔɔɔ a kaa mu tia di ba kpu. Nyimmaba ma janj njaa nii ba biirinj le. Biirinj ma janj njaa nii a ma kese ba nyimmaba ari ba naanba a kaa mu pa di ba kpu. ²² Nu-kala janj berema a tinj mi wiaa. Ama nii-la kala si nyalime a mu dere, Wia janj laau ta. ²³ Di ba nii dɔgisema tanj-la le, má lii a fá mu tanj dɔɔɔ. Mi bulaa pima ari ma bi janj wuo tinj tinjtimii-la dere Iziral tasinj kala le, ka di mi-na Nuhuobiine Bie-na kɔ.

²⁴ Sukuuri bie bi u kerichi ka kii, nii-la sɔi tinj tinjɔɔa nuu dɔɔɔ teen ma bi yuga kii nii-la teen u sɔi tinj tinjtimii-la. Tinjtinna bi u kuhianj ka kii. ²⁵ Ama di nii-la ne gunne tinjtimii-la dere, u maga di ba di nii-la si dagu kala mage dɔɔɔ ne. Di ba ne saa keɔ dia tiina kaa yire Belizibul, nii-na ba janj he yiri-bonjɔɔ a pi u dia niaa kala.

*Nii-la si maga di la fá**Luuk 12.2-9*

²⁶ Nii wiaa, ma sí nuhuobiinee fá. Wii-kala si faa janj ku lii pulumunj, niaa ma janj nii wii-la si nja wu-faali. ²⁷ Wii-kala mi si bula pima biriminj tuɔɔɔ, u maga di ma bulu pulumunj tuɔɔɔ. Wii-kala bira ba si munjɔ bula pima biriminj tuɔɔɔ, má heele bulu lusuj nyuj." ²⁸ Nii ne Yesu bira bul, "Ma sí nialinj si janj wuo kpu ma yaaraa fá, niaa deenba bi ma dima wuo kpu. Ama má fá Wia. U ne keɔ dolunj duu wuo jonj ma yaraa ari ma dinjɔɔ kala a he Wia nyininj tuɔɔɔ. Mi bula pima, má fifáu. ²⁹ Zaarikokobiisinj balia dee ba yie jonj yalle kɔbu koo? Ama ba tuɔɔɔ kubala ma bi janj tel tinjteen, see ma Nyimma Wia seye. ³⁰ Wia paala jinj ma nyu-punaa kala ma niinj ne. ³¹ Nii wiaa, ma sí leɔe di fawullunj keɔma. Ma ne paala kii zaarikokobiisinj a yuge. ³² Nii-la kala si janj wuo bul niaa tuɔɔɔ

ari u njaa mi nuu ne, mi ma janj bul nii a tigeu le mi Nyimma Wia si he Wia-janj le sipaanj. ³³ Ama nii-la kala si viami niaa tuɔɔɔ, mi ma janj viau mi Nyimma Wia si he Wia-janj le sipaanj.

Yesu si duu bi dunia kɔ di niaa sinj, see di ba yuo dɔɔɔ.

Luuk 12.51-53; 14.26-27

³⁴ Ma fa biina di mi kɔ dunia di niaa sinj nee? Ai, yuosuj ne mi kaa kɔ. ³⁵ Mi kɔ di niaa pɔre dɔɔɔ le ne. Bie janj keɔ u nyimma di ba yuo dɔɔɔ. Tolo ma janj keɔ u naanj di ba guraa yuo dɔɔɔ. Bii-haala ma janj keɔ u bala naanj di ba guraa yuo dɔɔɔ. ³⁶ Nuu dinjɔɔɔ paala janj he u dianiaa tuɔɔɔ. ³⁷ Nii-la kala si cho u nyimma ari u naanj a kiimi, u bi maga duu njaa mi haritooru. Nii-la kala ma si cho u bie koo u tolo a kiimi, u bi maga duu njaa mi haritooru. ³⁸ Nii-la kala si bi u titia da-gese baase a to mi harinj, u bi maga duu njaa mi haritooru. ³⁹ Nii-la kala sɔi che u titia miisinj, u janj jonj u miisinj ta. Ama nii-la kala si via u miisinj ta a tinj mi wiaa, u janj keɔ miisinj.

*Time-la Wia si janj jonj tinjla.**Maak 9.41*

⁴⁰ Nii-la kala si keɔma woruj, u tiina keɔmi ma woruj ne. Nii-la ma kala si keɔmi woruj, u keɔ Tiina ma si tinjmi woruj ne. ⁴¹ Nii-la kala si laa Wia tinjtinna dɔɔɔ a kenu woruj u dia le a tinj u si nja Wia tinjtinu wiaa, u janj laa u time. Time-la Wia si janj jonj timu, u janj mage time-la Wia si janj tinj u tinjtinna-la. Nii-la kala ma si laa tuɔ-pul tiina bil a tinj u si nja tuɔ-pul tiina wiaa, time-la Wia si janj jonj timu, u janj mage time-la u si janj jonj tinj tuɔ-pul tiina-la. ⁴² Nii-la ma kala si nja lii-fiele pi mi haritooro deenba tuɔɔɔ ku-bie a tinj u sɔi to mi harinj wiaa, u tiina ma janj laa u time."

11

Jɔɔɔ Wia lii-foori-la tinj niaa ba kɔ Yesu teen

Luuk 7.18-35

¹ Yesu si bul wiaa deenba a pi u haritooro fii ari balia-la dere, u lii lee-la a mu duu dage niaa anj pe bul Wia wiaa tasi-la si kpage lee-la.

² Jɔɔɔ Wia lii-foori-la fa si he sarika le a nii wialinj Kirisito fa sɔi nja, u tinj u haritooro dɔɔɔɔ Yesu teen ³ di ba mu piese Yesu a bul, "Bula pila, ɔ ne nii-la Jɔɔɔ fa si si u janj kɔ, koo la haa gberɔ nuu ma dɔɔɔ nee?" Nii ne ba mu piesu. ⁴ Ba si piese dere, Yesu bula piba a bul, "Má miira mu Jɔɔɔ teen a bula pu wialinj kala ma si na a nii maa. ⁵ Má bula pu di nyulimaa siaa suri ne, gberikeɔ vivenj, gheginj ma duduori.

Tanġaa ninii wiaa, nialinj si suba sisii suunj le. Summo ma wuo ninii Wia wu-zonġoo. ⁶ Nialinj si bi kaa lere ari mi ne ġaa nii-la Wia si tima, ba tuonġ janj tore.”

⁷ Nġi ne Joon haritooro-la viiri. Nġi ne Yesu suomo bul Joon wiaa a pipi ni-danġ-la. U piessaba, “Ma si mu Joon teenj tinġee-hilii-la le, bee ne ma fa gbera di ma na? Ma mu di ma na yanj pelinj si kaa viviisi nee? Ai. ⁸ Bee ne saa ma lii di ma na? Ma lia di ma na nuu si laale geri-zonġoo nee? Ai. Bee na nialinj si yie laale genninj deenġa, ba yie juu kuori-diisinj ne aa nii sima. ⁹ Má saa dagemi ku-la ma si mua di ma na. Ma mua di ma na nii-la sġi bul wiaa, Wia Din-zonġ-la dolunj le nee? Oo, mi janj bula pima ari ma na nuu duu kii nii-la sġi bul wiaa, Wia Din-zonġ-la dolunj le ne. ¹⁰ U-na Joon wiaa ne ba ġmunġa bil Wia teninj tuonġ a bul di Wia si, ‘Má jegile nii mi teenj, mi janj tinj mi tinġaara duu laa ġ sipaanġ a mu a wase wonġbiinj bilinj le.’ ”

¹¹ Nġi ne Yesu bira bula pi niaa a bul, “Wutitii, mi bulaa pima, Joonġ, Wia lii-foori-la ne kii nuu-kala ba si lula. Ama nii-la si ġaa ni-bie Wia kuorii-la tuonġ, u ne yuga kii Joonġ. ¹² A chinġ bua-la le Joonġ si suomo bubul Wia wiaa a kaa kuko tapulunj deenj, niaa keġ Wia kuorii-la wiaa yuyuo donġo ne, ġii ne ni-duorunj wiwalime di ba kaa loriko bula. ¹³ Ka di Joon-na ko, nialinj fa sġi bul wiaa, Wia Din-zonġ-la dolunj le fa bul Wia kuorii-la wiaa ne. Wialinj Wia si leġe ba ġmunġa bil di niaa tuto ma dage ġii ne. ¹⁴ Di ma ne ġaa yarida, ma sei wialinj ba si bula. Joonġ ne ġaa Ilaaja, nii-la wiaa ba fa si bula duu janj ko. ¹⁵ Digilaa tinġaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa deenġa.”

¹⁶ Nġi ne Yesu bira bul, “Bee ne mi janj keġ ġininġ niaa kaa magise? Ba nage hanġbiisinj sġi gbieli yobo tuonġ ne. Donġsunj yie kpia donġo le a bula piba a bul, ¹⁷ ‘La yġi yiilaa ne pima, anġ ka ma bi gua, la yel yoho pima, anġ ka ma bi yel.’ ¹⁸ Bua-la le Joonġ si ko ma teenj, uu voo niinj ne a bi sininj ma nyua. Nġi ne ba si di ġinj-bonġ ne kenu. ¹⁹ Anġ ka mi-na Nuhuobiine Bie ko ma teenj a didii kiaa anġ pe nyunya sininj maa. Nġi ne ba bula pi donġo a bul, ‘Baala deenj ġaa luobii tiina ne a ġaa si-nyuaru maa anġ pe keġ lanġpoo lilaaraa ari haache diiree kala ma kaa dii nanġonġsunġ.’ Nialinj si sei wu-ġimii-la si lii Wia teenj, ba wu-ġaalaa daga ari ba sene sei ne.”

*Tasi-la si bi Yesu wiaa laa dii
Luuk 10.13-15*

²⁰ Tasi-la le Yesu si ġaa wu-magilaa yuge, ba niaa bi u wiaa laa dii, ġii wiaa ba bi birima lii ba haacheba le. Nġi ne u kpiaba

le a bul, ²¹ “Ma Korazinj tinġaa, ma janj na heenj. Betisaada tinġaa maa, ma ma janj na heenj. Wu-magila-la ba si ġaa ma teenj, di ba ne fa ġaaba Taya ari Saadonġ niaa teenj ġla, ba fa bi janj dieni anġ hono telle naasinġ a ġaa tuorunj buga ba titia, a didage ġii ari ba birima lii ba haacheba le ne. ²² Mi bulaa pima, sariya che-diilinj, Wia janj dogise Korazinj ari Betisaada tinġaa a kii Taya ari Saadonġ tinġaa. ²³ Ma-na Kapenam tinġaa, ma ne paala chiche di ma keġ ma titia a kaa ġil Wia-janj. Wia janj jonġma yuo ta ne di ma tuu juu u nyininġ. Wu-magilaa deenġa kala mi si ġaa ma teenj, di mi fa ġaaba Sodom le ne, ba fa janj he dime a kaa kuko ġininġ. ²⁴ Mi bulaa pima, sariya che-diilinj Wia janj fá Sodom niaa nennige a kii Kapenam niaa.”

Yesu bula pi niaa di ba ko u teenj a na wiese

Luuk 10.21-22

²⁵ Bua-la titia le Yesu guu yire, “Mi Nyimma, ġ ne ġaa wia nyunj ari tinġenġ kala Tiina. Mii lollunj ari ġ si keġ wialinj ġ si jonġo faa a dage nialinj si bi wiaa ġinj, anġ bi jonġo dage nialinj si keġ wu-ġiminj. ²⁶ Mi Nyimma, mii lollunj. Nġi titia tuorunj le ne ġ ġaa ġii.” ²⁷ Nġi ne u bira bul, “Mi Nyimma jonġ kuġ-kala dolunj ne pimi. Mi Nyimma dunġunġa ne ġinj ġii mi si naga. Mi ma dunġunġa ne ġinj ġii mi Nyimma ma si naga. Nu-kala bira buu ġinj, see nialinj dunġunġa mi sġi cho di mi daga.” ²⁸ Nġi ne Yesu bira bula pi niaa, “Má ko mi teenj, ma nialinj kala si lollo, anġ ka wiaa nyagema bil. Mi janj pima wiese. ²⁹ Má laa mi chuga a chuġ anġ gunne mi teenj, bee wiaa mi keġ mi titia muuri ne, mi siaa ma fiele. Di ma ġaa ġii, ma janj na wiese. ³⁰ Chuga-la mi si janj jonġo chuġma janj ġaa chugi-moli, u bi yunj.”

12

*Ba piessu Yesu che-wiesii-la wiaa.
Maak 2.23-28; Luuk 6.1-5*

¹ U bi diene anġ ka Yesu ari u hari-tooroo sii to nyonġo бага tuonġ che-wiesii-la cheenj. Losunj fa keġ Yesu haritooroo. Nġi ne ba suomo kiile nyonġo-la aa chanġ. ² Farisii tinġaa si na wiinj deenj ġii, ba piessu Yesu a bul, “Nġi bi naa? Che-wiesii-la kisinġ ne ba chichei ġii.” ³ Nġi ne Yesu piessaba a bul, “Ma bi wi-la Devit fa si ġaa karimaa? Losunj fa si kenu ba di u harinj niaa, ⁴ u mu juu Wia-dia a jonġ boroboro-la ba fa si kaa ku bil Wia sipaanġ a chogo dii, anġ jonġo pi u harinj niaa maa, ba ma dii. U fa ġaa kisinġ ne di ni-wogo dii boroboro-la, see nialinj si kpu pusunj pipi Wia dunġunġa. Nġi-na u fa bi maga di Devit ari u harinj niaa dii kudiile-la. ⁵ Koo ma ha bi wialinj Moosis

fa si n̄mun̄sa bil di la tuto karimaa? Che-wiesii-la cheeŋ kala nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhiasinj fa yie chei la kisinj Wia-dia le. Ama ba fa si n̄aa n̄ii che-wiesii-la cheeŋ, u bi haache n̄aa. ⁶ Mi bulaa pima ari kunj ne he ma tuonj lele a yuga kii Wia-dia. ⁷ Wia teninj tuonj, ba n̄mun̄sa di Wia si,

‘Mi cho di ma fifa n̄iaa nennige ne a kii ma si kpu pusuj pipimi.’

Di ma ne fa sene jinj wiinj deenj bubuonj, ma fa bi janj jonj cheerinj pi nialinj si bi wii cheye. ⁸ B̄e wiaa mi-na Nuhuobiine Bie ne n̄aa che-wiesii-la Tiina n̄ii.”

*Yesu vaare baal kubala nisinj si suba
Maak 3.1-6; Luuk 6.6-11*

⁹ N̄ii ne Yesu lii lee-la a mu juu Wii-chuole dia, ¹⁰ di baal kubala ne n̄ii. U nisinj suba ne. N̄iaa doŋsunj ma fa he dime a chiche di ba bul Yesu teenj ari u cheye ne. N̄ii ne ba piesu a bul, “U keŋ wonjbiinj nee di la vaare nyanyal tinj̄aa che-wiesii-la cheeŋ koo?” ¹¹ N̄ii ne Yesu pieseba a bul, “Di ma kunj ne keŋ piesu duu tel vilinj le che-wiesii-la cheeŋ, n̄ janj liisu koo n̄ janj lenj dime duu suu? Ma janj liise. ¹² Nuhuobiine ne paala kii piese. Di la ne saa n̄aa wu-zonj̄oo che-wiesii-la cheeŋ, la bi che-wiesii-la kisinj-la cheye.” ¹³ N̄ii ne u bula pi na-suu-la tiina a bul, “Keŋ n̄ nisinj tiene.” U kaa tiene. U fiela a nage u nisi-la doŋo. ¹⁴ N̄ii ne Farisii tinj̄aa lii lee-la a mu vuure n̄ii ba si janj n̄aa a kpu Yesu.

Yesu bul wiaa a tige u titia le

¹⁵ Yesu si n̄ia di ba vuure di ba kpuu n̄ii, u lii lee-la. Ni-danj to u harinj. N̄ii ne u vaare nialinj fa s̄ii wiilu kala ¹⁶ anj bula piba di ba si lenj di wiinj deenj teeli lerinj kala. ¹⁷ U n̄aa wiinj deenj di wialinj Azaaya fa si bula ku n̄aa wutitii. Azaaya fa n̄aa nii-la s̄ii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le ne. ¹⁸ U fa si,

“Mi Tinj̄inna ne n̄la, nii-la mi si liisa,
nii-la mi si cho, mi tuonj tore u nyunj.
Mi janj jonj mi Diŋ-zonj-la heu le.

U janj bul mi sariya diininj wiaa a pi dunia n̄iaa kala.

¹⁹ U bi janj kaa lere, u bi janj kpia gonj maa.
U bi janj n̄n̄jaa gonj wonjbiee le di n̄iaa ninii.

²⁰ U siaa janj fiela nialinj si n̄aa puwuoloo teenj,
a keŋ zile ni-pugununj ma teenj.

U janj pese halli, see wutitii-la Wia s̄ii che yuo dii lerinj kala.

²¹ U le ne dunia n̄iaa kala janj jonj ba yielaa he.”

*Yesu ari Belizibul
Maak 3.20-30; Luuk 11.14-23*

²² N̄ii ne n̄iaa doŋsunj keŋ baal kubala kaa ko Yesu teenj. Jinsinj ne fa keŋ baal-la. U fa nyulima anj pe tanj. Yesu vaare baal-la. N̄ii ne u wuo wiaa bubul anj nina maa. ²³ Yesu si n̄aa n̄ii, u fa n̄aa ni-danj-la kala wu-kpunj̄kperere. N̄ii ne ba pipiese doŋo a bul, “Devit bie ne n̄laa?” ²⁴ Farisii tinj̄jaa fa si nii n̄ii, ba bul, di jinsinj kuoro Belizibul ne pu dolunj, n̄ii ne tiu u wuo kikiri jinsinj n̄ii. ²⁵ Yesu wuo jinj ba tuobiinaa a bula piba a bul, “Di tanj n̄iaa ne he dime a bi nii-bala kene, ba tanj-la janj tel. Di janj n̄iaa koo naan̄biirinj ma ne bi nii-bala kene, ba dia janj tel. ²⁶ N̄ii ne di Sitaani kiri Sitaani, u ma tanj bi janj wuo chinj.” ²⁷ N̄ii ne Yesu bira pieseba a bul, “Di Belizibul ne pimi dolunj mi kaa kiri jinj-bonj̄oo n̄iaa le, kubee ne saa jonj dolunj pi n̄iaa deenja s̄ii to ma harinj ba ma kikiri jinj-bonj̄oo n̄iaa le? N̄iaa deenja titia daga ari maa nyia ne. Ba jima ari Sitaani bi u titia wuo guraa yuo. ²⁸ Wia dolunj ne mi kaa kiri jinj-bonj̄oo n̄iaa le. Wiinj deenj ne daga ari Wia kuorii-la paala ko ma teenj ne. ²⁹ Nuu tuo si janj juu ni-duonj dia a gaa u kaa, see duu keŋ ni-duo-la voo, anj-na juu paa u kaa. ³⁰ Nuu-kala si bi mi nuu n̄aa, u lii mi harinj ne. Nii-la kala si bi mi le pe di la kiri kaa hihe doŋo le, u kaa pisa tita ne. ³¹ Mi bulaa pima ari Wia janj jonj n̄iaa haacheba ari wu-bom̄o-la ba s̄ii bul a cheba, ama nii-la kala si tuuse Wia Diŋ-zonj-la jonj̄oo, Wia bi janj jonj̄o che u tiina. ³² Nii-la kala si bul wu-bonj̄oo a mu tige mi-na Nuhuobiine Bie le, Wia janj jonj̄o cheu, ama nii-la kala si tuuse Wia Diŋ-zonj-la jonj̄oo, Wia bi janj jonj̄o che u tiina lelele a kaa mu wuu.”

Tia ari u nenee.

Luuk 6.43-45

³³ N̄ii ne Yesu bira bul, “Di n̄ n̄ii che tia neŋ neŋ-zonj̄oo, see di n̄ keŋ tia-la si keŋ yarifielaa. Di n̄ ne keŋ tia-la si bi yarifielaa kene, see duu ninenj neŋ-lorununj. Tia-la nenee ne yie dage tia-la yiri u si n̄aa. ³⁴ Ma ni-bonj̄oo deenja, di ma ne bom̄o, ee ne ma janj wuo n̄aa a bubul wu-zonj̄oo? N̄ tuobiinaa si keŋ wii-la ne, u ne n̄ niinj bubul. ³⁵ Ni-zomunj keŋ tuobiinj-zonj̄oo ne aa n̄aa wu-zom̄o-la u s̄ii biinu. Ni-bomunj ma keŋ tuobiinj-bonj̄oo a maa n̄aa wu-bom̄o-la u s̄ii biinu u tuonj le. ³⁶ Mi bulaa pima ari sariya che-diilinj nuu-kala paala janj dage wu-bom̄o-la u niinj si bula. ³⁷ Wialinj titia ma si bula ne janj dii ma sariya a dage di ma keŋ tuo-pulaa koo ma bi tuo-pulaa kene.”

*Nialinj che di Yesu n̄aa wu-magilaa
Maak 8.11-12; Luuk 11.29-32*

³⁸ N̄ii ne Wia teninj kerichiba doŋsunj ari Farisii tinj̄jaa doŋsunj ma ko Yesu teenj a bula pu a bul, “La kuhianj, laa che di n̄ n̄aa

wu-magilj ne di la na.”³⁹ Njii ne Yesu bul, “Jiniñ niaa ñaa ni-bòmò ne, ba bi Wia ka fá. Ma si di mi ñaa wu-magilij. Ai, mi bi ñaa. Wu-magilij ma sii che, ma bi jañ wuo nau, see wu-magil-la Wia fa si ñaa a tige Jona le.”⁴⁰ Jona fa si he cheñfili-bal-la tuonj tapulaa batori wiiheye ari titañj kala, ñii titia ne mi-na Nuhuobiine Bie ma jañ he vaamin tuonj tapulaa batori, wiiheye ari titañj kala.⁴¹ Sariya che-diilij, Ninive niaa ma jañ sii a jonj cheerij pima woruj. Bua-la le Jona ma fa si mu bul Wia wiaa pi Ninive niaa, ba birima lii ba haacheba le ne a to Wia. Mi jañ bula pima ari nuu ne he ma tuonj a yuga kii Jona, ka ma bi sei di ma jegile nii u wiaa.”

⁴² Njii ne Yesu bira bul, “Haal kubala ne fa he dime. U dii kuoruj tinjee kubala le baa yire Siiba. U sii lii u jañ le a mu dibolii duu jegile nii kuoru kubala wu-jimij. U yirij ne fa Solomón. U fa keñ wu-jimij kinkeñ kinkeñ. Sariya che-diilij haal-la jañ sii a jonj cheerij a pi jiniñ niaa woruj. Mi jañ bula pima ari nuu ne he ma tuonj, u yuga kii Solomón, ka ma bi sei di ma jegile nii u wiaa.”

Yesu bul wiaa a tige jin-bonjoo le

Luuk 11.24-26

⁴³ Njii ne Yesu bira bula pi niaa a bul, “Di jin-bonj ne lii nuu le, u yie gollo tinjee-hilij le ne a chiche di-wiesij, añ bi na.”⁴⁴ U si bi lee na ñii, u yie bul u titia le a bul, ‘Mi jañ miira mu lee-la mi si lia.’ U jañ miira mumu, di disinnij tuo dia-la le, ba wase u kala zonj.⁴⁵ Njii ne u jañ miira lii a keñ jin-bonjoo balipe, kialij si bómò kiiu, ba ma ku juu a peu le. Njii harinj le ne baal-la yie kperi a kii bunbun-la. Njii titia ne u ma jañ ñaa ma jiniñ ni-bonjoo deenba le.”

Yesu bul wiaa a tige u naañ ari u naañbiirij le

Maak 3.31-35; Luuk 8.19-21

⁴⁶ Yesu fa si bul wiaa pipi nialij ñii, u naañ ari u ñaanaa ko u teenj a ku chinj jeen harinj a chiche di ba nau. [⁴⁷ Njii ne nuu bula pu a bul, “Bee na, ñ naañ ari ñ ñaanaa ne chinj jeen harinj a chiche di ba nañ.”⁴⁸ Njii ne Yesu miira pieseba a bul, “Kubee ne ñaa mi naañ ari mi ñaanaa?”]⁴⁹ Njii ne u liise u nisij a dage u haritooro ari bul, “Mi naañ ari mi naañbiirij ne ñla: ⁵⁰ Nii-la kala si ñaa wii-la mi Nyimma Wia si he Wia-jañ le si cho, u ne ñaa mi ñaana ari mi dihaala ari mi naañ.”

13

Yesu mage namaga a tige baal-la si dyu kiaa le

Maak 4.1-9; Luuk 8.4-8

¹ Tapulii-la titia Yesu lii dia-la le ba di u haritooro fa si hõnõ, a sii mu mug-balinj niinj a honj dime duu dage niaa.²⁻³ Niaa yuge a ku gollu chu. Ba si yuga ñii, u sii mu juu liinj daboro tuonj a honj liinj tuonj, ka ni-dañ-la chinj maga niinj. Njii ne u mage namagaba a dageba wiaa yuge. U namagaba-la donjõ ne ñla: Yesu si, “Baal kubala ne sie a keñ u ku-doho kaa lii duu mise.”⁴ U sii mise ñii, ku-doho-la donsunj tel wonjiinj tuonj. Diibiisij ku tuosa dii.⁵ Donsunj ma tuu tel kpaginyilij nyuj. Hagila si bi yuge ñii, ka ba guu nyu.⁶ Ba naapoloo bi tinjeen juu. Wia pöse a kpuba, ba suu, bee wiaa ba naapoloo bi tinjeen juu.⁷ Ku-doho-la donsunj ma tel sòsunj tuonj. Ba nyu, sòsu-la ma nyu a nyaga kpu. Ba bi wasa.⁸ Ama ku-doho-la donsunj ma lii tel tinjee-zomunj le a nyu a waa a wase woruj. Donsunj he biee zolo zolo, donsunj ma mahinj batori batori, donsunj ma mara ari fii fii.”⁹ Yesu si mage namaga-la dere, ñii ne u bul, “Digilaa tinjãaa, mã wuoli ma digilaa a nii wiaa deenba.”

Yesu dage u haritooro wii-la si tii u yie mimage namagaba

Maak 4.10-12; Luuk 8.9-10

¹⁰ Njii ne Yesu haritooro ko u teenj a piesu a bul, “Bee ne tii ñ yie keñ namagaba a didage niaa?”¹¹ Njii ne Yesu bula piba a bul, “Ma niaa deenba ne Wia dage u kuorii-la wiaa bubuonj pa, wialij fa si faa, ama ni-dañ kala dee.”¹² Nii-la kala si to Wia niinj wiaa, Wia jañ faasa peu le woruj. Nii-la ma si bi Wia niinj wiaa ka to, Wia bi jañ peu le. U si peu le mua-la maa, u jañ laa u kua.¹³ Wii-la si tii mi yie mimage namagaba ne ñla: Ba yie nyilimi nyilimi ne añ bi kun-kala wuo na, a jjegili wiaa añ bi wii-kala ka nii añ bi wialij bubuonj ma wuo jinj.¹⁴ Wia si to Azaaya le a bul wialij, ba wiaa ne u bul ñii. Ba ku ñaa wutitii. Azaaya fa ñaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ne. U fa bula a bul, ‘Niaa deenba jañ jegili jegili wiaa añ bi wii-kala bubuonj wuo jinj, ba jañ nyilimi nyilimi añ bi kun-kala wuo na,¹⁵ bee wiaa ba bi wu-jimij kene Wia teenj, ba via Wia niinj wiaa ne, ba to ba digilaa ma ne di ba sí wii-kala nii a keñ ba siaan pa di to ba sí kun-kala na.

Wia si di ñii dee, ba fa jañ nina, ba digilaa ma fa ninii wiaa.

Ba fa jañ jinj wiaa bubuonj a birima ko mi teenj di mi vaareba.’

¹⁶ Ma-na, ma tuonj torõ ari ma wuo nina wialij kala ma sii na a wuo nii wialij maa.

¹⁷ Mi bulaa pima ari nialij fa sii bul wiaa,

Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ari nialin doŋsun fa sii to Wia, ba yuga a cho di ba nina wialin ma sii na aŋ bi wuo na, a ma fa cho di baa nii wialin ma sii nii, aŋ ka ba bi wuo nii.

Yesu dage ku-duuro namaga-la bubuoŋ
Maak 4.13-20; Luuk 8.11-15

¹⁸ Má jegili a nii ku-duuro namaga-la bubuoŋ. ¹⁹ Nialin si yie nii Wia niin wialin a mu tige Wia kuorii-la le aŋ bi ba bubuoŋ jin, ba nage ku-doho-la si tel woŋbiin le ne. Sitaani yie guu ko a keŋ wialin a liiri ba tuosaa le. ²⁰ Kialin ma si tel kpaginyilin nyun ma ne ŋaa nialin si yie guu a laa Wia niin wialin dii ari tuotoruŋ. ²¹ Ama ba bi boye kene a nage naapoolo si bi tinteen jua. Ba jaŋ sei wii-la a tou mu mage nii. Di heeŋ ne juuba, koo di ba to naasin dudogiseba a tin wii-la wiaa, ba tuon guu lii wii-la le. Ba joŋo ta. ²² Kialin si tel sosun tuon ma ne ŋaa nialin si yie nii Wia niin wialin, ama dunia kiaa wiaa walimeba, ba cho di ba jigi aa che kuŋ-kala. A tin wiaa deenba, ba bi sei di ba to wialin. Wialin bi doho kene ba teen. ²³ Kialin si tel tintee-zomuŋ le ma ne ŋaa nialin si yie nii Wia niin wialin a jin ba bubuoŋ, wialin keŋ doho kinkeŋ kinkeŋ ba teen, doŋsun neŋ zolo zolo, doŋsun mahin batori batori, doŋsun ma mara ari fi fi."

Yesu mage namaga a tige бага si keŋ
yaŋ le.

²⁴ Nii ne Yesu bira mage namaga doŋo a piba a bul, "Wia kuorii-la nage baala si sie ne a duu miirin u бага le. ²⁵ Titan kubala niaa kala si piŋ doŋ, u diŋdomo keŋ yaŋ kaa mu duu he бага-la le aŋ viiri. ²⁶ Miiri-la si suomo nyu a ninen, yaŋ-la ma nyu. ²⁷ Nii ne baal-la tininnaa mu a na бага-la a miira ku bula pi baal-la a bul, 'La kuhian, ŋ duu ku-zoŋŋo ne ŋ бага-la le, ka nii ne yaŋ-la ma nyu бага-la le?' ²⁸ Nii ne ba kuhian-la bula piba a bul, 'U naga ari mi diŋdoŋ ne ŋaa nii.' Nii ne u tininna-la piesu a bul, 'Ŋ che di la mu a churi yaŋ-la ta nee?' ²⁹ Nii ne baal-la bul, 'Ai, má leŋ di miiri-la bii. Di ma ne mua di ma churi yaŋ-la leele, ma jaŋ pe churi miiri-la doŋsun ma ta. ³⁰ Di miiri-la ne bia, mi jaŋ leŋ di nialin sii mu бага di ba laa sipaan churi yaŋ-la a voo a nyige, aŋ-na kuŋ miiri-la kaa ku he mi vire le.' "

Yesu mage namaga a mu tige ku-doho
kubala baa yire masitad le

Maak 4.30-32; Luuk 13.18-19

³¹ Nii ne Yesu bira mage namaga doŋo a bul di Wia kuorii-la nage baal kubala ne si joŋ ku-doho kubala baa yire masitad a duu u бага le. ³² Ku-doho-la bi wii maga. U ne muuro kii ku-doho-na kala si he dime.

Ama duu ne nyua, u yie waa a birime tia ne a yuga kii бага ku-duuloo kala kala. Nii ne diibiisin yie sageu le a sua ba dellin u naakelee le.

Yesu mage namaga a mu tige si-buruŋ
le

Luuk 13.20-21

³³ Yesu bira mage namaga doŋo a piba a bul, "Wia kuorii-la nage si-buruŋ ne ba si kaa hihe munuŋ le. Haala joŋ munuŋ a he tasi-gbaŋa tuon a joŋ si-buruŋ a kaa kuosi. U dieni mua, ka muŋ-la sii puora su tasi-gbaŋa-la kala."

Yesu dage niaa namagaba
Maak 4.33-34

³⁴ Di Yesu ne fa bul wii-kala pipi ni-dan-la, namaga ne u yie mage. U bi jaŋ bul wii di u bi namaga maga. ³⁵ U ŋaa nii di wialin nuu fa si bula, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ku ŋaa wutitii ne. U fa si, "Di mi ne bul wiaa pipi niaa, mi jaŋ mage namagaba, mi jaŋ bul wialin si ŋaa wu-faalaa a chin dunia di-suomuŋ a piba."

Yesu dage namaga-la u si maga a tige
yaŋ le bubuoŋ

³⁶ Yesu si ta ni-dan-la, ba viiri, ka u sii juu dia. Nii ne u haritooroo ko u teen a piesu a bul, "Dagela namaga-la ŋ si maga a tige бага yaŋ le bubuoŋ." ³⁷ Nii ne Yesu bul, "Nii-la si duu miiri-la ne ŋaa mi-na Nuhuobiine Bie. ³⁸ Baga-la le u si duu miiri-la, u ne ŋaa dunia. Miiri-la ma ne ŋaa nialin si jaŋ juu Wia kuorii-la tuon. Yaŋ-la ma si nyu бага-la le ne ŋaa Sitaani niaa. ³⁹ Diŋdoŋ-la si duu yaŋ-la ne ŋaa Sitaani. Miiri-la ma kumuŋ ne ŋaa dunia diderin. Nialin ma si kuŋ miiri-la ne ŋaa Wia tinndaaraa. ⁴⁰ Nii ba si hiesi yaŋ-la a nyige, nii titia ne jaŋ ŋaa dunia diderin. ⁴¹ Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ tin mi tinndaaraa di ba juu Wia kuorii-la tuon a tuose nialin si ŋaa haache tinŋaa, ari nialin kala si ŋaa wu-boŋŋo ⁴² a joŋo yuo a he Wia nyinin tuon. Lee-la ne ba jaŋ yel aŋ pe diŋin ba nyilaa. ⁴³ Ka di tuopul tinŋaa tutul ari wii-poŋun sii tul nii la Nyimma Wia kuorii-la tuon. Digilaa tinŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa deenba."

Baal-la si pere бага a mol kiaa

⁴⁴ Yesu bira bul, "Wia kuorii-la nage ŋla ne: Baal kubala ne mu a pipere бага a na di selime he бага-la le. U si na selime-la, u gbaa to, u tuon kala faasa toŋe kinkeŋ. Nii ne u mu yalle u kiaa kala a keŋ moribie-la a kaa mu yoo бага-la."

Yesu bira mage namaga a mu tige
busiin le

⁴⁵ Yesu bira si di Wia kuorii-la nage bayala si mua di u yoo busiaa ne. ⁴⁶ U si na dorjo duu faasa zon kinken, u miira mu jon u kiaa kala u si kene a yalle a yoo busii-la.

Yesu mage namaga a tige jon le

⁴⁷ Yesu bira si di Wia kuorii-la nage jon ne, ba si jonjo yuo he mug-balin tuon. U kese chenfilii-yiriba kala. ⁴⁸ Di chenfilee ne suo, chenfilii-kpuura-la yie kaa lere lii mug-balin niin ne a tuose chenfilee-la. Ba yie tuose ku-zonjo he ba kiaa le an jon kialin si bi zon a yuo ta. ⁴⁹ Nla ne saa u jan nage dunia diderin. Wia tinjaaraa jan lii a tuose ni-bonjo ni-zonjo tuon ⁵⁰ a jonba yuo he Wia nyinin le. Dime ne ba jan yel an didin ba nyilaa.

Yesu mage namaga a tige baal-la si ken kiaa u vire le

⁵¹ Nii ne Yesu piere u haritooro a bul, "Ma jin wiaa deenba kala bubuon ne?" Nii ne ba si, "Oo." ⁵² Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wiin deen daga ari nii-la kala si gunne Wia tenin worun a ku naa Yesu haritooro a naa siri duu juu Wia kuorii-la tuon, u tiina nage dia tiina si yie chaare mii-binaa ari mii-falaa ne u vire le."

Ba via Yesu Nazaret le

Maak 6.1-6; Luuk 4.16-30

⁵³ Yesu si mage namaga deenba dere, u sii Kapenam le ⁵⁴ a miira mu Nazaret. Nii ne u mu dage niaa Wii-choole dia le. Nialin kala si nii wialin u si bula, ba hiriki. Nii ne ba pipiese dorjo, "Nii ne baala deen na wu-jimin deen ari wu-duoron deenba kala njaanin?" ⁵⁵ Josef, kapijta-la bie dee nii? Meeeri dee bi u naan naa? Jeems ari Josef ari Saamon ari Judas u naanbiirin dee nii? ⁵⁶ Ba di u dihaalaa kala dee daha nii? Nii le ne saa u na wiaa deenba kala?" ⁵⁷ Nii ne ba na baanin u nyun. Nii ne Yesu bula piba a bul, "Nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le, duu ne mu lee-kala, ba yie zizilu ne, an ka u jan-niaa siin buu ka su." ⁵⁸ A tin ba si bi yarida kene wiaa, u bi wu-duoron wuo naa yuge lee-la.

14

Joon Wia lii-foori-la suba

Maak 6.14-29; Luuk 9.7-9

¹ Bua-la le ne Galilii kuoro Herod nii Yesu wiaa. ² U bula pi u nanzooba ari Joon Wia lii-foori-la ne nii. Wia ne chisu suun le, nii ne tii u ken dolun a wuo njaa wu-magilaa deenba. ³ Herod-la fa sie a mu jaa haal kubala. U yirin ne Herodias. U fa naa u njaana Filip haala ne. U laa jaa. ⁴ Nii ne Joon bula pi Herod a bul, "N si ken n njaana haala laa jaa nii, u bi wonbiin nja." ⁵ Nii ne Herod faa che duu kpu Joon, ama u faa fa Juu tinjaa ne. Nii wiaa u nja ba kenu

to dia. Juu tinjaa fa si di Joon nja nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne. ⁶ Nii ne Herod che-lullun tapulun bira yi. U yire u niaa di ba ku ghieli. Herodias tolo ma ko a gua ba kala sipaan, Herod ben a chou. ⁷ Nii ne u bula pi tolo-la a bul, "Mi njmiesa, mi jan pin kun-kala n sii che." ⁸ Nii ne tolo-la mu bul wiin deen a pi u naan an piere, "Mi bul di mii che be ke kun ne?" Nii ne u naan bula pu duu bul duu che duu keru Joon Wia lii-foori-la nyun a he pirata le ne a pu. Tolo-la bul nii. ⁹ Kuoro si nii wii-la, u tuon kala chei. Ama u si njmiesa nii, niaa kala nii. Nii ne u bul di ba nja nii tolo-la sii che. ¹⁰ U nja ba mu keru Joon nyun sarika le, ¹¹ a he pirata le a kaa ku pi tolo-la. Nii ne u laa a kaa mu pi u naan. ¹² Joon haritooro-la si nii wii-la, ba sii ku laa u ku-suun a kaa mu hugi. Nii ne ba mu bula pi Yesu wialin si nja.

Yesu pi niaa bui banon kudiilee

Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17; Joon 6.1-14

¹³ Yesu si nii Joon wiaa, u sii lee-la u fa si he a juu liin daboro a mumu niaa si tuo lee-la, u dunjuna. Ama niaa nii Yesu wiaa a lii ba jan le a ven naasin le a kiri u harin. ¹⁴ Yesu si mu lii liin daboro-la le, u na nidan di ba hono gberu. Nennige kala kenu. Nii ne u vaare nialin sii wiilu. ¹⁵ Didaanin ku yi, u haritooro ko u teen a bula pu a bul, "Tan bire ne. Lerin deen nja girin ne. Ta nialin di ba mu tasi-la si kpaga daha a yoo kudiilee a dii." ¹⁶ Nii ne Yesu bul, "Ma si lenje di ba viiri. Ma-na mu che kudiilee piba di ba dii." ¹⁷ Nii ne u haritooro-la bul, "Ku-la kala la si kene ne boroboroba banon ari chenfilee balia." ¹⁸ Nii ne Yesu bul, "Ma kaa ko pimi." ¹⁹ U nja nialin tuu hon yan nyun. Nii ne u laa boroboroba banon-la ari chenfilee-la balia a wula ben wia nyun an lolle Wia an kaa choge choge a pi u haritooro. U haritooro laa kpaa nialin. ²⁰ Nuu-kala dii a voge. Ka u haritooro-la paa ku-kaan-biisin a su siisin fii ari balia. ²¹ Nialin fa si dii boroboro-la, ba tuon baalaa fa nja bui banon ne.

Yesu ven liin nyun

Maak 6.45-52; Joon 6.15-21

²² Nii ne Yesu len u haritooro laa sipaan mu juu liin daboro a duoro chol muga cholo, an ka duu ta ni-dan-la di ba viiri. ²³ U si ta ni-dan-la ba viiri, u mu jil peelin nyun duu choole Wia. Nii ne wia tuu juu, duu dunjuna ne ha he peel-la nyun. ²⁴ Bua-la le di liin daboro-la yi liin tutuobaanin. Lii-pelin kaa viviisi, ba fa chaase pel-la ne. ²⁵ Siipura, Yesu sii ven liin nyun a mumu u haritooro-la teen. ²⁶ Ba si nau duu ven liin nyun, fawullun kenba. Ba bul di ni-dima ne. Fawullun si kenba nii, ba njmunmoo niin. ²⁷ Nii ne

Yesu guu bula piba a bul, “Má nyire ma boýe. Mi-na ne. Ma sí leje di fawullun kenma.”

²⁸ Nii ne Piita bul, “Mi Tiina, di η ne, bul di mi lii kó η teenj lii-la nyun.” ²⁹ Nii ne Yesu bul duu kó. U si bul nii, Piita lii liinj daboro-la tuonj a venj liinj nyun aa mu Yesu teenj. ³⁰ Ama Piita si bee na lii-pella, fawullun kenu. U suomo tutuu lii-la bubuonj. Nii ne u faasa ηmoo niinj a bul, “Mi Tiina, laami ta.” ³¹ Yesu guu liise u nisinj a yia a kenu anj bula pu, “Nj yarida bi yuge. Bee ne tii η bi mi wiaa laa dii?” ³² Ba si mu juu liinj daboro-la dere, pel-la kere. ³³ Nialinj kala si he liinj daboro-la tuonj tuu kpirimi a chuole Yesu anj bul, “Wutitii, η ne ηaa Wia Bie.”

Yesu vaare nyanyal tiina Genezaret le
Maak 6.53-56

³⁴ Nii ne ba chol a ku yi tanj kubala baa yire Genezaret. ³⁵ Nii ne nialinj si he lee-la yie jinj Yesu. Nii ne ba mu paa ba nyanyal tinjaa kala si he tasi-la si gollu Genezaret a kaa kó Yesu teenj. ³⁶ Ba sulu duu lej di nialinj sii wiilu digi u gerinj niipininj le. Di ba ne dige, ba yie duori.

15

Yesu bul wiaa a tige niaa naabalimaba wonjbiinj le

Maak 7.1-13

¹ Nii ne Farisii tinjaa donsunj ari Wia teninj kerichiba lii Jerusalem a kó Yesu teenj a piesu a bul, ² “Bee ne tii η haritooroo chichei la naabalimaba kisinninj le? Bee ne tii ba bi ba nisaa ka soj ηji la naabalimaba si dagela anj didii kudiilee?” ³ Nii ne Yesu ma pieseba a bul, “Bee ne tii ma yie via Wia wonjbiinj anj tuto ma naabalimaba wonjbiinj?” ⁴ Wia bula di ma fifa ma nyimmaba ari ma naanba, a bira bul di nuu ne sii a bul wu-bonj a tige u nyimma ari u naanj le, di ba kpu tiina. ⁵ Ama mana daga ari nuu ne kenj kuj a mage duu jonjo pe u nyimma koo u naanj le, tiina mu a bula piba duu janj jonj ku-la pi Wia. ⁶ U si ηaa nii, u bira bi maga duu pe u nyimma ari u naanj le. A tinj ηji wiaa, ma via Wia niinj wiaa anj to ma naabalimaba wonjbiinj ne. ⁷ Ma ηaa kanfugi timma ne. Azaaya kiasa sima ne, wialinj u si bula a tigema le. Azaaya fa ηaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ne. ⁸ U fa si, ‘Wia si, niaa deenba kenj niinj ne a pipimi zile,

ka ba tuonj liimi.

⁹ Ba yie chuolemi pei ne aa dage nuhuobiine weninj anj bul di Wia ne bula.

Nuhuobiine weninj ne baa to anj via Wia niinj wiaa.’ ”

Kialinj si yie ηaa nuhuobiine kenj disinninj

Maak 7.14-23

¹⁰ Nii ne Yesu yire niaa ba kó. U bula piba a bul, “Má jegile nii worun.” ¹¹ U bi naga ku-la si yie to nuhuobiine niinj tuu ne yie ηaa u kenj disinninj, ama ku-la si yie to u niinj lii ne kenj disinninj.” ¹² Nii ne Yesu haritooroo kó u teenj a bula pu a bul, “Nj jima ari η chei Farisii timma-la tuonj ne η si bul ηji?” ¹³ Nii ne u bula piba a bul, “Tiiala kala mi Nyimma si he Wia-janj si yie bi chonjo, ba janj kaa churo ta. ¹⁴ Ma sí leje di ba wiaa wiaa, ba ηaa nyulimaa ne a laa nyulimaa sipaanj. Di nyulima ne saa kenj u nyulun donjo daanj le, ba kala balia janj tuu buotonj.” ¹⁵ Nii ne Piita bul, “Dagela namaga-la bubuonj.” ¹⁶ Nii ne Yesu bul, “Ma ma ha bi wu-jiminj kenee? ¹⁷ Ma bi wiinj deenj bubuonj jinj? Kunj-na kala si juu nuhuobiine niinj, u yie juu u luorun ne a bira to u yaraa lii. ¹⁸ Ama wialinj si yie to η niinj lii, ba yie lii η tuonj le ne. Wiaa deenba ne yie ηaa niaa kenj disinninj. ¹⁹ Nj tuonj le ne η yie biine wu-bonjoo ηaaninj a mu kpu niaa, a mu che niaa haalaa, a ηaa bachorun ari ha-chorun wu-ηaalaa, aa gaa, aa nyia wiaa a tige niaa le, a chichei niaa yirinj. ²⁰ Wiaa deenba ne yie ηaa niaa kenj disinninj. Ama di nuu ne dii kiasa anj bi u nisinj somo ari ma naabalimaba si dage ηji, ηji bi janj wuo ηaa di tiina kenj disinninj.”

Yesu vaare Keenanj tiina

Maak 7.24-30

²¹ Nii ne Yesu sii lee-la a mu Taya ari Saadonj tinteenj. ²² Di haal kubala si he lee-la kó u teenj. U fa ηaa Keenanj tiina ne. U si kó u teenj, ηji ne u bul, “Mi Tiina Devit bii, fami nennige. Jinsinj ne kenj mi tolo. U nina heenj worun.” ²³ Ama Yesu bi wii-kala bula u teenj. Nii ne u haritooroo kó u teenj a bula pu duu lej di haal-la viiri, di u to ba harinj a ηnjaa gonj ne. ²⁴ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Wia tinjmi di mi kó che kese piese-la si lele ne Iziral tinjaa dunjunj ne ηji.” ²⁵ Nii ne haal-la ku tel u naasinj le anj bul, “Mi Tiina, pemi le.” ²⁶ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Nj ne kenj hanjbiisinj, η bi janj jonj ba kudiilee a yuo pi vahinj.” ²⁷ Nii ne haal-la bul, “Mi Tiina, u ηaa wutitii ne, ama vahila tinjaa sii dii kialinj, kialinj si tel tinteenj ne, ba ma janj paa didii.” ²⁸ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Nj ηaa haal-la si kenj yarida kinjenj ne. Wia-la η sii che, mi janj ηaa pinj.” Bua-la titia le u tolo-la duori.

Yesu vaare niaa yuge

²⁹ Nii ne Yesu bira sii lee-la a to Galilii muga-la diirinj mu. U jil peelinj nyunj a honj dime. ³⁰ Nii ne ni-danj kó u teenj a kenj gberikee ari nyulimaa ari tanjaa ari nyanyal tinjaa donsunj a kaa kó bil Yesu

naasiŋ lɛ. U vaareba. ³¹ Ni-dan-la si na tanŋaa di ba bul wiaa ari gberikɛɛ sɛi vɛŋ, ari nyulimaa siaa di ba bira suro, u ŋaaba wu-kpuŋkpere. Nii ne ba didenne Iziral tinŋaa Wia.

*Yesu pi niaa bui banese kudiilee
Maak 8.1-10*

³² Nii ne Yesu yire u haritooro a bula piba a bul, "Mi si beŋ niaa deenba, nen-nige keŋmi ne. Ba he mi teen tapulaa batori ne ŋla aŋ bi kudiilee na di ba dii. Mi bi sei di ba viiri di ba ne bi kuŋ-kala die. Di mi ŋaa ŋii, ba jan mu yiegi wonŋbiin lɛ." ³³ Nii ne u haritooro piessu, "Ee ne la jan ŋaa a na kudiilee di ni-dan-la kala dii girin deen tuon?" ³⁴ U piessɛba, "Boroboro banmɛɛ ne he dime?" Ba si, "Kiaa balipe ne ari cheŋfili-biisiŋ ma mua." ³⁵ Nii ne u ŋaa nialin tuu hoŋ tinŋteen. ³⁶ Ka u jon boroboroba-la balipe ari cheŋfiliɛ-la a lolle Wia aŋ kaa choŋe choŋe a pi u haritooro di ba laa kpa a ni-dan-la. Ba laa kpaaba. ³⁷ Nuu-kala dii a voŋe. Ka ba paa ku-kaan-biisiŋ a sɛi siŋsiŋ balipe. ³⁸ Nialin fa si dii kialin, ba yi baalaa bui banese, ka haalaa ari hanbiisiŋ ma he dime. ³⁹ Nii ne u ta ni-dan-la aŋ mu juu liin daboro aŋ mu Magadan tinŋteen.

16

*Nialin che di Yesu ŋaa wu-magilin
Maak 8.11-13; Luuk 12.54-56*

¹ Nii ne Farisii tinŋaa ari Sadusii tinŋaa doŋsuŋ ko Yesu teen di ba magisu. Ba bula pu duu ŋaa wu-magilin di ba na a jin ari u dol-la lii Wia ne. ² Nii ne u bula piba a bul, "Di wia nɛi juu, ka ma na wii-mulun siin duu fiesa, ma yie bul di lerin jan fiele. ³ Chichuo-fie la maa, di lerin ne bire, ma yie bul ari duonun jan nii. Ma yie wuo beŋ wia nyun a wuo jin wii-la si jan ŋaa, ama ma bi wuo jin wialin sɛi ŋaa dunia deen le lele. ⁴ Jiniŋ niaa ŋaa ni-bomo ne, ba bi Wia ka fa. Ma si di mi ŋaa wu-magilin. Ai, mi bi ŋaa. Wu-magil-la ma sɛi che, ma bi jan wuo nau, see Wia fa si ŋaa a tige Jona lɛ." Nii ne Yesu lenba aŋ viiri.

*Yesu bul wiaa a tige Farisii tinŋaa ari
Sadusii tinŋaa wu-bulaa le
Maak 8.14-21*

⁵ Yesu haritooro-la si juu liin daboro a duoro chol fuon cholo ŋii, ba yua ba bi kudiilee koro mu. ⁶ Nii ne Yesu bula piba di ba po ba titia le woruŋ ari Farisii tinŋaa ari Sadusii tinŋaa, di ba nage si-burun ba si jon he boroboro le duu puore. ⁷ Nii ne ba suomo bula pipi doŋo, "La bi kudiilee koro ko, ŋii ne ti u bul wiin deen." ⁸ Nii ne Yesu jin wii-la ba sɛi bul a bula piba, "Ma yarida bi yuge. Bɛɛ ne ti ma hono vuure ari ma bi

kudiilee kene? Ma ha bi wu-jimin kene? ⁹ Ma ha bi wiaa bubuon jin? Ma bi biina yi bua-la le mi si jon boroboroba banon kaa choŋe a pi niaa bui banon ba dii? Ba si die a voŋe, siŋsiŋ banmɛɛ ne ma paa ku-kaanaa su? ¹⁰ Aŋ ka boroboro balipe-la mi si kaa choŋe a pi niaa bui banese-laa? Ku-kaanaa siŋsiŋ banmɛɛ ne ma paa su? ¹¹ Bɛɛ ne ma biine ari ma teen ne mii bul kudiilee wiaa? Ma po ma titia le ari Farisii tinŋaa ari Sadusii tinŋaa lɛ. Ba nage si-burun ne." ¹² Nii ne u haritooro jin ari u bi si di ba po ba titia le ari si-buru-la ba si kaa hihe boroboro le ne, ama u si ba po ba titia le Farisii tinŋaa ari Sadusii tinŋaa wu-bulaa le ne.

*Piita dage nii-la Yesu si ŋaa
Maak 8.27-30; Luuk 9.18-21*

¹³ Nii ne Yesu sii mu Sizariya, Filipa tinŋteen. Nii ne u piess u haritooro-la a bul, "Kubɛɛ ne niaa si di mi-na Nuhuobiine Bie ŋaa?" ¹⁴ Nii ne ba bul, "Doŋsuŋ si di ŋ ne ŋaa Joŋ, Wia lii-foori-la. Doŋsuŋ ma si ŋ ne ŋaa Ilaaja. Doŋsuŋ ma si ŋ ŋaa Jerimaya, koo nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le doŋo ne." ¹⁵ Nii ne Yesu bira piess u haritooro-la maa, "Ka ma maa, ma si mi ŋaa kubɛɛ ne?" ¹⁶ Nii ne Saamon Piita bul, "N ne ŋaa Kirisito, Wia-la si weye Bie." ¹⁷ Nii ne Yesu bul, "Saamon, Joŋ bie, Wia jan pen le, wu-jimin deen u bi naga nuhuobiine ne pin. Mi Nyimma si he Wia-jaŋ ne pin. ¹⁸ Nii wiaa Piita, mi bulaa pin ari ŋ nage buŋ ne. Buŋ-la nyun ne mi jan saa nialin si laa mi wiaa dii dia. Suuŋ ma bi jan wuo yigi dia-la lo. ¹⁹ Mi jan jon Wia kuorii-la boribie pin. Wii-la ŋ si via dunia le, ba jan viau Wia-jaŋ maa. Wii-la ma ŋ si seye dunia le, ba ma jan seyu Wia-jaŋ." ²⁰ Nii ne Yesu bula pi u haritooro-la ari siifesiŋ di ba si bula pi nuu-kala ari u ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa.

*Yesu bul u heŋ nanin ari u suunun wiaa
Maak 8.31-9.1; Luuk 9.22-27*

²¹ A suomi bua-la le Yesu chaasa bula pi u haritooro a bul, "U maga di mi mu Jerusalem a na heŋ woruŋ juu tinŋaa nihiasin ari nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia tenin kerichiba nisiŋ le. Ba jan kpumi, ama mi jan sii suuŋ le tapulaa batori cheŋ." ²² Nii ne Piita kenu kaa suusa lii a kpiau le a bul, "Wia bi jan sei, mi Tiina. Wii-la bi jan ko duu naan le." ²³ Nii ne Yesu miira chaase Piita a bula pu a bul, "Sitaani, mu dime! Nŋ che ŋ nyisemi di mi juu haache le ne. Wialin ŋ sɛi bul, nuhuobiine wonŋbiin ne. Wia wonŋbiin dee."

²⁴ Nii ne u bula pi u haritooro a bul, "Di nuu-kala nɛi che duu tomi, see duu via u titia wonŋbiin aŋ jon u daa-geseɛ baase

tapulii-na kala a to mi hariŋ. ²⁵ Nii-la kala sŋi che duu laa u titia miisŋ, u jaŋ joŋ u miisŋ ta, ama nii-la si via u miisŋ ta a tiŋ mi wiaa, u jaŋ sene laa u miisŋ. ²⁶ Di ŋ ne dii dunia kala aŋ bi miisŋ kene, bee kuŋ nyuuri ne ŋ na? Dunia deenŋ le, bee kuŋ ne saa ŋ jaŋ wuo kaa yoo ŋ miisŋ? ²⁷ Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ ko a chaane ari mi Nyimma kuoruŋ. La di Wia tiŋdaaraa ne jaŋ ko. Di la ne ko, Wia jaŋ tiŋ nuu-kala a mage nii u si tima. ²⁸ Wutitii ne, mi bulaa pima ari niaa doŋsun he dime, ba bi jaŋ suu see di ba na mi-na Nuhuobiine Bie di mi ko ari mi kuorii-la.”

17

Yesu birima

Maak 9.2-13; Luuk 9.28-36

¹ Tapulaa balidu si ku bal, Yesu keŋ Piita ari Jeems ari u naanbie Joŋŋ, ba duŋduŋa a kaa mu peel-bal kubala nyuŋ. ² Ba beŋ ba sipaanŋ a na Yesu duu birima. U siaa kala tutul a nage wii-poŋsun sŋi tul nii. U genniŋ ma pulle a tutul. ³ Nii ne Moosis ari Ilaaja ku lii ba sipaanŋ. Ba china bubul wiaa Yesu teenŋ. ⁴ Nii ne Piita bula pi Yesu a bul, “La Tiina, u ŋaa wu-zoŋ ne ari la si he daha. Di ŋ nŋi che la jaŋ he lenŋee batori daha, di ŋ keŋ doŋŋ, di Moosis ma keŋ doŋŋ, di Ilaaja ma keŋ doŋŋ.” ⁵ Piita ha fa sŋi bul wiaa nŋi di duoŋbilingbaaniŋ ku toba, ka yiikoro kubala lii duoŋbilingbaani-la tuoŋ a bubul, “Mi Bii-chooluŋ ne ŋla. Mi tuoŋ toŋe u nyuŋ. Má jegile nii u teenŋ.” ⁶ Yesu haritooro-la si nii nii-la yiikoro, fawulluŋ keŋba, ba tuu tel tiŋteenŋ. ⁷ Nii ne Yesu ko ba teenŋ a digiba aŋ bula piba di ba sii aŋ sŋi fawulluŋ fá. ⁸ Ba si sie, ba beŋ, ba bi nuu-kala na see Yesu duŋduŋa.

⁹ Ba si lii peel-la nyuŋ ku tuu, Yesu bula piba a bul, “Mi bi che di ma bul wii-la ma si naa a pi nuu-kala, see tapulii-la mi-na Nuhuobiine Bie si sii suuŋ le.” ¹⁰ Nii ne Yesu haritooro-la piesu a bul, “Bee ne tii Wia teniŋ kerichiba bul di Ilaaja ne laa sipaanŋ, aŋ ka di Wia Bie-na ko?” ¹¹ Nii ne Yesu bul, “Wutitii, Ilaaja jaŋ sene laa sipaanŋ ko a keŋ kuŋ-kala wasa bil. ¹² Ama mi bulaa pima ari Ilaaja paala ko ne, ama niaa bi wuo jimu. Ba ŋaaŋ nii kala ba sŋi che. Nii titia ne ba ma jaŋ doŋgise mi-na Nuhuobiine Bie.” ¹³ Nii ne u haritooro-la jiŋ ari Joŋŋ Wia lii-foori-la wiaa ne u bul nii.

Yesu kiri jiŋ-boŋ bie le

Maak 9.14-29; Luuk 9.37-43

¹⁴ Nii ne Yesu ari u haritooro batori-la sii lii peel-la nyuŋ a ku tuu ni-daŋ-la teenŋ. Di baal kubala ko Yesu teenŋ a kpirimi u sipaanŋ ¹⁵ aŋ bula pu a bul, “Mi Tiina, fá mi bie nennige, uu tel kpunŋkpusuŋ ne.

Nyanyalii-la kenu ne woruŋ, u yie titel nyiniŋ koo liiŋ le. ¹⁶ Mi kenu kaa ko ŋ haritooro teenŋ, ama ba bi wuo vaaru.”

¹⁷ Nii ne Yesu bul, “Ma leelee niaa deenba, ma bi yarida kene, ma ŋaa ni-bomo ne. Ee ne mi jaŋ nyalime a dieni ma teenŋ?” Nii ne u bula pi baal-la duu keŋ u bile ko u teenŋ.

¹⁸ Nii ne Yesu bul jiŋ-boŋ-la le duu lii bile le. Nii ne u lii. Bile guu duori. ¹⁹ Nii ne Yesu haritooro-la ko u teenŋ a luora piesu a bul, “Bee ne tii la-na bi jiŋ-boŋ-la wuo kiri?” ²⁰ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Ma yarida bi yuge, nii ne tii. Wutitii, mi bulaa pima, di ma yarida ne fa mage kuŋ biŋŋ ba sŋi yire masitad, ma fa jaŋ wuo bul peelŋ le duu sii daha a mu seme doŋŋ. U jaŋ sii mu. Wii-kala tuo ma fa bi jaŋ wuo ŋaa. [

²¹ Ama Wia bi jaŋ pima doluŋ di ma wuo kikiri jiŋ-yiri deenba, see ma voo niŋŋ aŋ pe chuchuoŋe Wia.]”

Yesu bira bul u suuŋ wiaa

Maak 9.30-32; Luuk 9.43-45

²² Nii ne Yesu ari u haritooro kala ku hilimi Galilii le. Nii ne u bula piba di ba jaŋ keŋ u-na Nuhuobiine Bie a he niaa nisiŋ le ²³ di ba kpoo, ama u hariŋ le u jaŋ sii suuŋ le tapulaa batori cheeŋ a keŋ miisŋ. Yesu si bul nii, u haritooro tuoŋ chei.

Wia-dia time

²⁴ Yesu ari u haritooro si ko Kapenam, nialiŋ sŋi laa Wia-dia time ko Piita teenŋ a piesu a bul, “Ma kuhianŋ ka tiŋ Wia-dia time nee?” ²⁵ Nii ne Piita bul duu tiŋ ne. Piita si bul nii aŋ miira juu dia, Yesu laa sipaanŋ a piesu a bul, “Kubee ne tiŋ moribee koo laŋpoo a pipi dunia deenŋ kuoroŋ? U taŋ-la niaa koo nuhuoŋa nee? Bee ne ŋ biine?” ²⁶ Nii ne Piita bul di nuhuoŋa ne. Yesu bira bul, “Nii-na u taŋ-la niaa bi kuŋ-kala tiŋ. ²⁷ Ama la-na bi che di la maase niaa deenba, nii wiaa keŋ gbianŋ tuu he fuoŋ le a kesse cheŋfilee. Gbianŋ-la si keŋ cheŋfili-buŋbuŋ-la, keŋ u niŋ suri. N jaŋ na moribiŋŋ u niŋ le. Joŋ moribie-la a tiŋ ma ari mi nyuŋ time.”

18

Yesu dage nii-la si yuga Wia kuorii-la tuoŋ

Maak 9.33-37; Luuk 9.46-48

¹ Yesu si bul nii a pi Piita dere, u haritooro ko u teenŋ a ku piesu a bul, “La tuoŋ kubee ne kii u doŋŋ tiina Wia kuorii-la tuoŋ?” ² Nii ne Yesu yire bii-bie kubala a kii ba tutuobaaniŋ ³ aŋ bula piba a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, see di ma keŋ ma titia muuri a nage haŋbiisŋ, di nii dee, ma bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuoŋ. ⁴ Nii-la si keŋ u titia muuri a nage haŋbie, u ne ŋaa ma tuoŋ kuhianŋ Wia kuorii-la tuoŋ.

⁵ Di nuu ne keŋ bii-bie doŋo woruŋ a tiŋ mi wiaa, mi ne u keŋ woruŋ nii.

Yesu bul wiaa a tige niaa si jan lej di niaa juu haache le

Maak 9.42-48; Luuk 17.1-2

⁶ Nii-la kala si na hanŋbiisi-la sii tomi doŋo a nyisu duu ŋaa wu-bomun, u maga di ba jon nomun a wo laale u banŋa le a jonu yuo he muga tuon u nyua liin u suu. Di ba ne ŋaa nii, u ne jan kpia u si weye.

⁷ U jan lore pi nialin si jan ŋaa di niaa juu haache le. U maga di wialin ku bal. Ama nii-la si ŋaa ba juu haache le, u jan na heen. ⁸ Di ŋ nisin koo ŋ naan nii che duu kenin he haache le, kere ta. Ŋ si juu Wia kuorii-la tuon ari naa-kuun koo na-kuun, u ne kpia ŋ si jan keŋ na-pilimee koo na-pilimee a juu Wia nyinin. ⁹ Di ŋ siin nii che duu kenin he haache le, liisa ta. Ŋ si jan juu Wia kuorii-la tuon ari sii-togo, u ne kpia ba si jonun yuo he Wia nyinin ari si-pilimee."

Yesu mage namaga a mu tige pie-lelin le

Luuk 15.3-7

¹⁰ Nii ne Yesu bira si, "Ma fiele di ma si hanŋbiisin deenba kuŋ-kala kaa gbesi. Mi bulaa pima di Wia ta u tinŋdaaraa ne di ba bibenba. Ba he Wia-jan bua-na kala le, mi Nyimma si he lee-la.[¹¹ Mi-na Nuhuobiine Bie ko di mi che a laa nialin si lele ne a ta."]

¹² Nii ne Yesu mage namaga a bul, "Nuu ne fa he dime a keŋ piesee zolo, nii ne ba tuon doŋo lel." Nii ne Yesu piese, "Ee ne ma biine ari u jan ŋaa? U bi jan lej piesee mahin banese ari fii ari nibi-la a ta peelee nyun an lii gollo chiche pie-lelii-laa?" ¹³ Duu ne nau, mi jan bula pima ari u tuon jan tor e u pie-bala-la nyun a kii piesee mahin banese ari fii ari nibi-la si bi lele. ¹⁴ Nii titia ne saa mi Nyimma si he Wia-jan bi che di hanŋbiisin deenba kuŋ lel."

Yesu dage nii la si jan ŋaa di la naanbie ne ŋaa wii a cheila le

¹⁵ Nii ne Yesu si, "Di ŋ naanbie ne ŋaa wii chein le, mu a bula pu wii-la u si ŋaa chei, ama ŋaa nii ma duu dunŋa balia pege. Di u ne jegile nii wii-la ŋ sii bul, ma di ŋ naanbie bira sima ne. ¹⁶ Ama duu ne bi jegile nii ŋ teen, keŋ nuu doŋ koo niaa balia pe ŋ titia le di ma mu u teen a bul wii-la u si ŋaa chei duu wase. Ŋ si ŋaa nii, ŋ jan keŋ niaa di ba ŋaa ŋ danŋa. ¹⁷ Ama di u ne via duu jegile nii ma teen, ŋ-na bul wii-la pi nialin kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Duu ne via duu jegile nii ba teen maa, dogisu ari ŋ buu jin a nage nii-la si bi Wia jin koo a nage lanpoo lilaaru ne.

Ŋ si via wii-la ari ŋ si sei wii-la

¹⁸ Wutitii ne, mi bulaa pima ari wii-la ma si via dunia le, ba jan viau Wia-jan maa. Wii-la ma ŋ si sei dunia le, ba ma jan sey u Wia-jan. ¹⁹ Mi jan wasa bula pima ari ma niaa balia ne he dime a keŋ nii-bala a chuchuole Wia a chiche kuŋ, mi Nyimma si he Wia-jan, u jan jonŋ pima. ²⁰ Lee-la niaa balia koo batori si hilime mi dolun le, mi jan he ba teen."

Tintinni-la si bi chimin jonŋ che u doŋo tiina

²¹ Nii ne Piita ko Yesu teen a piesu a bul, "Mi Tiina, di mi naanbie ne ŋaa wii a cheimi le, naanŋin bunmee ne mi jan jonŋ cheu? Mi jonŋ cheu naanŋin bulipe koo?" ²² Nii ne Yesu bira bul, "Ai, naanŋin bulipe dunŋa de. Jonŋ cheu naanŋin mahin batori ari fii leee bulipe."

²³ Nii ne Yesu mage namaga a keŋ Wia kuorii-la a kaa mimagise kuoro ari u tintinnaa a bul, "Kuoro kubala ne sie a chiche duu piese u tintinnaa u chinŋaa. ²⁴ U si suomo duu piese, ba keŋ u tintinna doŋo ko u teen. U dii u chimin siidi bui bui bui ne. ²⁵ U bi wuo tin. Nii ne u kuhian-la bul di ba kenu ari u haala ari u biirin ari kalin kala u si kene a kaa mu yalle a tin chin-la bua le. ²⁶ Nii ne tintinni-la tuu kpirimi u naadusun nyun a sulu, 'Mi kuhian, ŋaa kenyiri. Mi jan tin ŋ chimin kala.' ²⁷ U kuhian-la fau nisuusun woruŋ a jon chin-la cheu a ŋaa u mu. ²⁸ Nii ne chin tiina-la kuoru-la si jon chin-la cheu, u lii a ma na u tintinni doŋo tiina si dii u chimin siidi bui. U keŋ u gerin banŋa le a bul duu tin u chimin. ²⁹ U tintinni-doŋ-la ma tuu kpirimi u naadusun nyun a sulu a bul, 'Ŋaa kenyiri, mi jan tin.' ³⁰ U via an kenu mu to dia, an bul see duu tin chin-la. ³¹ U tintinni-doŋsun si na wii-la u si ŋaa, ba tuon kala chei. Ba mu bula pi ba kuhian wii-la kala si ŋaa. ³² Nii ne kuoru-la yiru a piesu a bul, 'Ŋ-na tintinna deen, ŋ ŋaa nibon ne. Ŋ si sulmi, mi jon chin-la kala ŋ si die a cheŋ ne. ³³ Bee ne ti ŋ-na bi wuo fa ŋ doŋo tiina-la nennige ari mi si fan nennige nii?' ³⁴ Kuoru-la na baanin woruŋ u nyun a ŋaa ba kenu to dia see duu tin chin-la kala.' ³⁵ Nii ne Yesu si, "Di ma bi sei di ma jon ma doŋsun tinŋaa haacheba cheba ari ma tuon kala, mi Nyimma Wia si he Wia-jan le ma jan dogisema nii."

19

Yesu dage niaa di ba si ba haalaa via Maak 10.1-12

¹ Yesu si bul wiaa deenba dere, u lii Galilii tinŋteen a mu Judiya tinŋteen a chol Joodan fuo-la. ² Ni-dan bira to u harin. Nii ne u vaare nialin sii wiulu dime.

³ Nii ne Farisii tinjhaa doŋsunj ma sii ko u teenj a chiche di ba magisu a piesu a bul, “Di η kenj wii a tige η haala le a chiche η viau, u kenj wonjii nee?” ⁴ Yesu miira pieseba, “Ma bi karima ari bua-la le Wia si bugumo ηaa dunia, nialinj u si ηaa, ba fa ηaa baal ari haal nee?” ⁵ Yesu bira si, “Nii ne tii baal-la jan lej u nyimma ari u naanj dia anj ka ba di u haala mere doŋo le. Niaa deenjba balia jan kenj chal-bala. ⁶ Ba bira bi jan ηaa niaa balia, see kubala. Nialinj saa Wia si kaa mere doŋo le, u bi maga di nuhuobiine kenjba pore doŋo le.” ⁷ Nii ne u haritooro-la bira piesu wiinj deenj a bul, “Bee ne tii saa Moosis fa si di baala nii che u via u haala, duu laa sipaanj a ηmujse teninj a pi haal-la anj-na viau?” ⁸ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Ma tuonj dolie. Nii ne tii Moosis fa sei di ma via ma haalaa. Ama dunia di-suomunj, ba fa bi ηii ηaa. ⁹ Mi bulaa pima, baala-na kala si via u haala anj bira jaa doŋo, u tiina juu haal-la haache le ne, see di haal-la ka ηaa ha-chorunj wu-ηaalaa.”

¹⁰ Nii ne Yesu haritooro-la bula pu ari ηiina ne he dime, u bi maga di nuu jaa haal. ¹¹ Nii ne Yesu miira bula piba a bul, “Wiinj deenj bi naga ari nuu-kala janj wuo ηaa. Nialinj Wia si jonj dolunj pa, ba dundunja ne janj wuo ηaa ηii. ¹² Wii-la si tii baalaa bi haalaa ka jaa, ba yuga ne. Ba lul doŋsunj, ba paala bi haalaa wuo pij. Doŋsunj ma, nuhuobiine ne ηaaba ηii, doŋsunj ma bi haalaa jaa a tinj Wia kuorii-la wiaa. Nii-la si janj wuo laa wiinj deenj dii, u sei.”

*Yesu jonj nisinj danj hanjbiisij le
Maak 10.13-16; Luuk 18.15-17*

¹³ Nii ne niaa sii ko Yesu teenj a kenj ba hanjbiisij kaa ko duu jonj u nisinj danjba le a chuole Wia piba. Nii ne u haritooro-la kpiaba le. ¹⁴ Yesu si na ηii, u bula piba a bul, “Ma lej di hanjbiisi-la ko mi teenj. Ma siba kiru! Niaa deenjba yiri ne he Wia kuorii-la tuonj.” ¹⁵ Nii ne u jonj u nisinj danjba le anj viiri.

Ku-kenni-la ko Yesu teenj

Maak 10.17-31; Luuk 18.18-30

¹⁶ Baal kubala ne ma sie a ko Yesu teenj. Baal-la kenj kiasa kinjenj. Nii ne u piese Yesu a bul, “Mi kuhianj, wu-zonj bee ne mi janj ηaa a kenj miisi-la si bi dere?” ¹⁷ Nii ne Yesu piesu a bul, “Bee ne tii η piesemi wu-zomɔ-la η si janj ηnjaa wiaa? Ni-bala dundunja ne zomɔ. Di η nii che di η kenj miisi-la si bi dere, tuto wialinj Wia si leje ba ηmujsa bil di maa to.” ¹⁸ Nii ne baal-la piesu, “Wu-beeba ne?” Nii ne Yesu si, “Si niaa kpu, si η doŋo tiina haala che, si gaa, di η ηaa danjsia wii le, si wiaa nyia pe. ¹⁹ Fifa η nyimma ari η naanj, a cho η doŋo tiina ari η si cho η titia ηii.” ²⁰ Nii

ne baal-la bula pi Yesu, “Mi kuhianj, mi to wiaa deenjba kala ne. Bee ne saa ka?” ²¹ Nii ne Yesu bula pu, “Di η nii che η ηaa ni-zonj a si wii-kala kenj, jonj η kiasa kala yalle a jonj morobie-la a pi summoo anj ku tomi. ²² Ne ηaa ηii, η janj kenj kiasa Wia-janj le.” ²³ Yesu si bul ηii, baal-la tuonj chei, u sii viiri, bee wiaa u kenj kiasa ne worunj.

²³ Nii ne Yesu bula pi u haritooro-la a bul, “Wutitii, mi bulaa pima, u ηaa wu-duo ne ari nii-la si kenj kiasa si janj wuo juu Wia kuorii-la tuonj. ²⁴ Mi bira bulaa pima, u bi hei ari bunjanja si janj wuo to geri-heminj buonj lii ari u si heyε nii-nii-la si kenj kiasa si janj wuo juu Wia kuorii-la tuonj.” ²⁵ U haritooro-la si nii wiaa deenjba, ba faasa hiriki a piese Yesu a bul, “U ne nage ηii, kubee ne saa Wia janj laa ta?” ²⁶ Yesu miira benjba anj bul, “Wii-la si janj kperi nuhuobiine, u bi Wia wuo kperi. Wia wuo wii-kala ηaa ne.” ²⁷ Nii ne Piita bula pu a bul, “Na, la-na lej la kuj-kala ne anj tuto η harij. Bee ne saa la janj na?” ²⁸ Nii ne Yesu bula pi u haritooro-la a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, di dunia falii-la ne yie, mi-na Nuhuobiine Bie janj honj mi kuorikpasa nyunj Wia pulumunj tuonj. Bua-la le, ma haritooro-la fii ari balia-la si to mi harij, ma ma janj honj kuorikpasinninj fii ari balia nyunj a bibenj Iziral ta-geŋtsinj fii ari balia-la a dii ba sariya. ²⁹ Bira nii-la kala si lej u diisij koo u naanjbiirinj koo u nyimma koo u naanj koo u biirinj koo u bagisij a tinj mi wiaa, u tiina janj bira na kiasa deenjba naansij zolo anj pe kenj miisila si bi dere. ³⁰ Ama kuhiasij yuga si janj birime hanjbiisij. Hanjbiisij ma yuga si janj birime kuhiasij.”

20

Yesu mage namaga a tige baga tinjtinnaa le

¹ Nii ne Yesu bira mage namaga a piba a bul di Wia kuorii-la nage baal kubala si kenj u baga ne chichuɔ-fiele. U lii chiche niaa di ba mu pere u baga-la le. ² Ba sei ari ba janj mu pere, ka u tinjba che-bala time. Nii ne u lej ba mu u baga-la pipere. ³ U ku mage kerifi nibi, u bira lii a na niaa doŋsunj di ba chinj yobo tuonj pei. Ba bi tinjtimii kala ka tinj. ⁴ Nii ne u bula piba di ba ma mu a pere u baga-la le, ka di u tinjba, duu janj piba ηii kala si maga. Nii ne ba ma mu. ⁵ Kerifi fii ari balia yi, u bira lii a na niaa doŋsunj a ηaa ba ma mu u baga-la. U bira lii kerifi batori bua-la le a bira na niaa doŋsunj a ηaa ba ma mu u baga-la. ⁶ U bira ku kpage kerifi banonj, u bira lii yobo tuonj a na niaa doŋsunj ma di ba ha chinj dime. Nii ne u pieseba, “Bee ne tii ma chinj daja pei chichuonj ari wiihye

kala, ma bi tintimii kala ka tinj?" ⁷ Njii ne ba bula pu ari ba bi tintinjnaa na di ba tinj. Njii ne u bula piba di ba ma mu a tinj u baga le. Ba ma mu. ⁸ Didaanij si yie, njii ne baga-la tiina yire nii-la sii berj u baga-la duu yire nialinj si tinj u baga-la le a tinjba, duu suomi nialinj si to harij mu baga-la a tinjba an-na mu yi nialinj si laa sipaanj mu baga-la. ⁹ Nialinj si to harij mu baga-la, u tinjba che-bala time. ¹⁰ Njii ne u si, ka nialinj si laa sipaanj mu baga-la, di ba ku laa ba time. Ba fa biina ari ba janj laa kii haritooro-la, ama ba tinjba ma mage njii ne. ¹¹ Ba ma laa moribie-la anj gugurime wiaa nii-la baga-la le ba si pere teenj. ¹² Njii ne ba bula pu a bul, "Niaa deenba si to harij ko, ba tinj hawa kubala dunjunj ne, anj ka la-na tinj chichuonj ari wihyeje kala, anj ka nj tinjla kala maga donjo." ¹³ Njii ne baga-la tiina bula pi ba donjo a bul, "Jegile nii, mi bima gura. Ma seye ari ma janj tinj di wia juu ne anj laa che-bala time. ¹⁴ Ma laa ma moribiee a viiri. Mii che di mi tinj baalaa deenba si to harij ko njii titia mi si tinjma ne. ¹⁵ Mi bi wonjbiinj kene di mi kenj mi moribiee tinj mi tuotore wiaa? Koo ma yaraa bieru a tinj mi si kenj zile wiaa nee?" ¹⁶ Njii ne Yesu bula dere, "Kuhiasinj janj birime hanjbiisinj, hanjbiisinj ma janj birime kuhiasinj."

Yesu bul u suunj wiaa

Maak 10.32-34; Luuk 18.31-34

¹⁷ Yesu si bul njii di ba he wonjbiinj le ne aa mu Jerusalem. Njii ne u kenj u haritooroo fii ari balia dunjunja a suusa lii a bula piba wonjbiinj le, ¹⁸ "Ma jegili mi teenj. Laa mu Jerusalem ne. Di la ne yi dime, ba janj kenj mi-na Nuhuobiine Bie a kaa mu pi nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba. Ba janj dii mi sariya a naa di ba kpumi ¹⁹ anj kenjmi kaa mu he nialinj si bi juu tinjnaa naa nisinj le. Ba janj monjmi. Ba janj viiremi maa anj kpaasemi mere daagesee nyunj, ka di mi sii suunj le tapulaa batori cheenj."

Zebidii haala sul Yesu a chiche di-honunj duu pi u biirinj balia

Maak 10.35-45

²⁰ Njii ne Zebidii haala kenj u biirinj balia ko Yesu teenj a kpirimi u sipaanj anj sulu duu peu le. ²¹ Njii ne Yesu piesu, "Wu-bee ne njii che di mi naa pinj?" Njii ne u bul, "Njii si janj dii Wia kuorii-la a honj nj kuorikpasa nyunj, lenj di mi biirinj balia naa nj bubuonj huhonnoo, di donjo honj nj na-diinj, di donjo ma honj nj na-gua." ²² Njii ne Yesu bula pi u biirinj a bul, "Ma bi jinj ku-la ma sii che. Ma janj wuo nyalima na hee-la mi si janj na? Ma janj wuo fo Wii-chuole liinj ari ba si janj fomi njii, koo?" Ba si, "Oo, la janj wuo." ²³ Njii ne Yesu bula piba a bul,

"Wutitii ne ma bul. Hee-la mi si janj na, u-na ma ma janj na. Ama mi na-diinj ari mi na-gua huhonnoo-la, mi dee bi janj tuoseba. Wia ne janj liiseba di ba honj dime." ²⁴ Yesu haritooroo fii-la si nii Jeems ari Jonj si bul wii-la, ba na baaninj ba nyunj. ²⁵ Njii ne Yesu yire u haritooroo kala. Ba mu u teenj. U bula piba a bul, "Ma jinj nialinj si bi juu tinjnaa naa, ba honj niaa nyunj ne. Ba kuhiasinj ma kenjba dolunj. ²⁶ Ama u bi maga di ma njinaa njii. Ma tuonj nii-la sii che u naa ma kuhianj, u maga duu ne tinj tintinjnaa pipima. ²⁷ Ma tuonj nii-la ma sii che u naa ma tuonj kuoro, u maga duu ne naa ma tuonj yomo. ²⁸ Mi-na Nuhuobiine Bie, mi bi ko di mi che niaa di ba tima pimi, mi ko di mi-na tima piba ne a suu a laa niaa miisaa yuge ta a piba."

Yesu vaare nyulimaa balia

Maak 10.26-52; Luuk 18.35-43

²⁹ Yesu ari u haritooroo si lii Jeriko le, ni-danj ne to ba harij. ³⁰ Di nyulimaa balia honj wonjbiinj niinj a nii di Yesu nii bal. Njii ne ba faasa yire a bula pu a bul, "Yesu, Devit nihii, fala nennige." ³¹ Njii ne ni-danj-la kpiaba le di ba kenj gonj. Ama ba faasa yire a kii njii a bul, "La Tiina, Devit nihii, fala nennige." ³² Njii ne Yesu chinj anj yireba a pieseba, "Bee kunj ne ma che mi naa pima?" ³³ Njii ne ba bul, "La Tiina, laa che di nj suri la siaa ne." ³⁴ Njii ne Yesu faba nennige a digi ba siaa le. Ba siaa guu suri, ba tuto u harij.

21

Yesu juu Jerusalem

Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40; Jonj 12.12-19

¹ Njii ne Yesu ari u haritooroo sii mu Jerusalem. Ba ku yi Betifagi a ku yi peel kubala baa yire Oliv. Njii ne Yesu liise u haritooroo balia a tinjba a bula piba a bul, "Ma mu tanj-la si he ma sipaanj. ² Di ma ne mua, ma janj na kakumo ari u bie di ba vobo a kii. Ma puri a kaa ko pimi. ³ Di nuu ne piesema, ma bula pu ari ma Tiina nii che. U janj lenj di ma kaa ko lima." ⁴ Wiinj deenj naa di wii-la nii-la fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ku naa wutitii ne. ⁵ U fa si,

"Ma bulaa pi Zaayonj niaa

di ba bee na, di ba kuoro nii ko ba teenj.

U kenj u titia muuri ne a jil kakumo a bira jil kakumo bie."

⁶ Njii ne Yesu haritooro-la mu a naa wii-la Yesu si bula piba di ba naa. ⁷ Ba kenj kakumo-la ari u bie kaa ko a jonj ba genninj danj kakumo-la ari u bie nyunj, Yesu jil. ⁸ Ni-danj-la jesinj jonj ba genninj a jere wonjbiinj le, ka donsjunj ma kerii pipaariinj a

ma kaa jere won̄biinj le. ⁹ Ni-danj-la si laa Yesu sipaan̄ ari nialinj sii to u harinj suomo nj̄naa gonj a bul, "Tabarikala Devit nihinj! Wia janj pe nii-la sii kɔ la Tiina dolunj le. Má lenj di la denn̄e Wia!" ¹⁰ Yesu si muu juu Jerusalem, tanj-la kala zigili. Nji ne niaa piese a bul, "Kubee ne nj̄a?" ¹¹ Nji ne ni-danj-la bul, "Yesu si lii Nazaret si he Galilii tin̄teenj le, nii-la sii bul wiaa, Wia Diñ-zɔñj-la dolunj le, u ne nji."

Yesu juu Wia-dia

Maak 11.15-19; Luuk 19.45-48; Jɔɔñ 2.13-22

¹² Nji ne Yesu juu Wia-dia. Nialinj don̄sunj he dime a yiyalle kiaa, don̄sunj ma yuyɔɔ kiaa. Yesu kiriba kala ta ba lii. Baalaa ma he dime a yiyere moribiee. Yesu nmoo ba teebulba lo. Baalaa don̄sunj ma yalle kokosunj. U nmoo ba ma kpasinninj a lo. ¹³ Nji ne Yesu bula piba a bul, "Ba nj̄mun̄sa di Wia si, u dia janj nj̄aa lee-la niaa si janj chuchuōle Wia, anj ka ma-na miira kaa birime gaari-dia."

¹⁴ Nji ne nyulimaa ari gbegisinj kɔ Yesu teenj Wia-dia le. U vaareba. ¹⁵ Ama nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba si na wu-magila-la u sii nj̄aa a bira na han̄biisinj sii nj̄aa gonj nji Wia-dia le, ba na baaninj. Han̄biisi-la fa yire, "Tabarikala Devit nihinj." ¹⁶ Nji ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia ari Wia teninj kerichiba piese Yesu a bul, "N̄ nii wialinj ba sii bul nee?" Yesu bul, "Mi nia ne." Nji ne Yesu ma pieseba, "Ma bi Wia teninj karimaa? Ba nj̄mun̄se Wia teninj tuɔj a bul, 'Wia janj lenj di bii-mullunj didenne Wia.' " ¹⁷ Nji ne Yesu lenjba anj sii mu Betani a chua dime.

Yesu kaliba he tutogo le

Maak 11.12-14, 20-24

¹⁸ Tanj si pula, Yesu miira mu Jerusalem. U sii mu, losunj kenu won̄biinj le. ¹⁹ U na tutogo duu chinj u sipaan̄ won̄biinj niinj. U mu yi tutogo-la bubuɔñj a wula benj di nenee tuo, see pipaarinj. Nji ne u bul tia-la le a bul, "A lii jiniñ a kaa mumu, nj̄ bira bi janj nenj." Tia-la guu suu. ²⁰ U haritooroo si na wiinj deenj, u ñaaba wu-kpun̄kper̄e. Ba pipiese don̄ɔ a bul, "Ee ne tia-la guu suu lima njii?" ²¹ Nji ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, di ma ne kenj yarida a bi tuosaa balia kene, ma ma janj wuo nj̄aa wii-la si nj̄aa tutogo-la le. Nla ma dun̄duña dee, ama ma janj wuo paala bul peelinj deenj le duu sii a mu tel muga tuɔñj. U janj nj̄aa pima. ²² Kialinj-na kala ma si chuɔle Wia a susul, di ma ne kenj yarida, ma janj naba."

Niaa piese Yesu u dolunj wiaa

Maak 11.27-33; Luuk 20.1-8

²³ Ba si mu Jerusalem, Yesu mu juu Wia-dia. U si juu Wia-dia-la nji a didage niaa, nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba ari juu tin̄nj̄aa kuhiasinj, ba kala sii kɔ u teenj a piesu a bul, "Dol bee ne nj̄ kenj a nj̄naa wiaa deenjba? Kubee ne pinj dolunj nj̄ kaa nj̄naa njii?" ²⁴ Nji ne Yesu bula piba a bul, "Mi ma janj piesema wu-bala. Di ma ne dagemi u bubuɔñj, mi ma janj dagema dol-la mi si kene bubuɔñj." ²⁵ Nji ne u pieseba a bul, "Jɔɔñ, Wia lii-foori-la dolunj, u lii nii ne? U lii Wia teenj nee koo u lii nuhuobiine teenj nee? Má dagemi." Ba suomo kenj wii-la lilere don̄ɔ le aa bul, "Wu-bee ne laa che di la bul? Di la ne bula pu a bul di Wia teenj ne u lii, u janj piesela a bul, 'Bee ne saa tii ma bi wialinj u si bula laa dii?' ²⁶ Di la ne saa si u lii nuhuobiine teenj ne, fawullunj janj kenjla a tinj ni-danj-la si chinj dime wiaa. Niaa bula ari Jɔɔñ fa sene nj̄aa nialinj sii bul wiaa, Wia Diñ-zɔñj-la dolunj le don̄ɔ ne." ²⁷ Nji ne ba bula pi Yesu a bul, "La bi jinj." Nji ne Yesu ma bula piba a bul, "Tɔɔ, mi ma bi janj dagema dol-la mi si kene bubuɔñj."

²⁸ Nji ne Yesu mage namaga a pi nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari juu tin̄nj̄aa a bul, "Baal kubala ne he dime a kenj han̄bolibiisinj balia. U sii mu u bii-hianj teenj a bula pu a bul, 'Mi bii, mu baga jiniñ a tinj.' ²⁹ Nji ne bile bul, 'Mi bi janj mu baga jiniñ.' U nj̄i harinj le, u tuɔñj chei wii-la u si bula pi u nyimma le anj sii mu baga-la. Nji ne ba nyimma bira mu a bul u bii-bie-la ma le a bul duu mu baga. Nji ne bile bul duu janj mu anj via. ³⁰⁻³¹ Han̄biisinj deenjba balia tuɔñj, kubee ne to ba nyimma niinj le? Bee ne ma biine?" Nji ne ba bula pu di u bii-hianj-la ne. Nji ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii, mi bulaa pima ari lan̄poo lilaaraa ari jagumuloba janj laa sipaan̄ ma le a juu Wia kuorii-la tuɔñj. ³² Bee wiaa Jɔɔñ Wia lii-foori-la kɔ a dagema won̄bii-titii-la ne ma si janj to, anj ka ma bi u wiaa laa dii, ama lan̄poo lilaaraa ari jagumuloba, ba laa u wiaa dii. Ma si paala na ba si laa u wiaa dii njii, anj ka ma ha bi birima di ma laa u wiaa dii."

Yesu mage namaga a tige nialinj sii tinj tin̄nj̄aa baga le

Maak 12.1-12; Luuk 20.9-19

³³ Nji ne Yesu bira mage namaga don̄ɔ a bul, "Baal kubala ne bil baga a chon̄se kiaa si kenj nenee yuge a nage chichuenj. Ba yiyire gireps. U saa lige baga-la golli ne. U lu bua baga-la tuɔñj di ba chage ti-nene-la liinj hihe. U ma saa lusunj nyunj dia a hon̄ɔ pɔ. Nji ne u paa niaa a he u baga-la tuɔñj di ba titinj. Ka u mu tanj don̄ɔ. ³⁴ Tii-nene-la biinj si yie, u tinj u dia tin̄tinnaa

di ba mu tiŋtinna-la teen di ba mu laa ti-nene-la kaa ko. Ba mu. ³⁵ Ba keŋ doŋo a ŋmoba, a kpu doŋo, a yage doŋo ari tabiaa a kpuu. ³⁶ Nii ne u tiŋ niaa doŋsun a wasa kii buŋbuŋ-la. Ba ŋaa nii titia nialij ma le. ³⁷ Nii hariŋ le ne u tiŋ u bie. U biina duu bie ne mua, ba jaŋ ziluu. U ma bira mu. ³⁸ Tiŋtinna-la si na bile, ba bula pi doŋo a bul, 'Di baga-la tiina ne suba, bie deen ne jaŋ dii u kiaa. Má ko di la kpuu. Di la ne kpuu, la ne jaŋ miira tii u kialij.' ³⁹ Ba keŋ bile a joŋu yuo ta baga-la hariŋ a kpuu." ⁴⁰ Nii ne Yesu pieseba, "Di baga-la tiina ne ko, ee ne u jaŋ ŋaa baga tiŋtinna-la le?" ⁴¹ Nii ne ba bula pu a bul, "U jaŋ ko a kpu ni-bomo-la aŋ joŋ baga-la a pi nitanía. Di ti-nene-la biiniŋ ne yi, ba jaŋ keŋ ti-nene-la kaa mu pu."

⁴² Nii ne Yesu piese nialij si nii namagala, "Ma bi Wia ten-la karimaa? a mu yi lee-la ba si bul ŋla:

'Tiebi-la dii-saaraa si via,
u ne miira ku ŋaa tiebii-duoŋ ba si joŋo bil dia geŋtine.

La Tiina Wia tiŋtinŋaa ne nii.

U ŋaala wu-kpuŋkperere ne.' "

⁴³ Nii ne Yesu bula pi nialij a bul, "Wia jaŋ keŋ u kuorii-la laa ma teen, a joŋo pi nialij si jaŋ to Wia niŋ woruŋ a ŋŋaa wialij si jaŋ dage ari ba birima lii ba haacheba le ne. [⁴⁴ Nii-la si tel tiebii-la nyuŋ, u tiina jaŋ yere muno muno. Di tiebii-la ma ne tel nuu-kala nyuŋ, u jaŋ yere u tiina muno muno.]"

⁴⁵ Nialij si kpu pusun pipi Wia kuhiasij ari Farisii tiŋŋaa nii Yesu si mage namagala a jiiŋ ari ba wiaa ne u bubul nii. ⁴⁶ Nii ne ba wiwalime di ba kenu kaa mu to dia. Ama ba faa fá ni-dan-la si he dime, bee wiaa ni-dan-la joŋ Yesu ari u ŋaa nialij sii bul wiaa, Wia Din-zoŋ-la doluŋ le doŋo ne.

22

Yesu mage namaga a tige ha-jaari gbiele kudiilee le

Luuk 14.15-24

¹ Nii ne Yesu bira mage namaga doŋo a didage niaa. ² U si, "Wia kuorii-la nage kuoru kubala ne. U bie jaa haala. Nii ne u ŋaa ba gbigbieli ha-jaari gbiele a ŋaa ba yire niaa di ba ko gbiele-la. ³ Ba si ŋaa kudiile-la dere, u tiŋ u tiŋtinnaa di ba mu yire nialij u si yira, ari ba ŋaa siri di ba gbieli gbiele-la ne. Ba si mu yireba, ba via. ⁴ Nii ne u bira tiŋ u tiŋtinnaa doŋsun di ba mu bula pi nialij u si yira di ba kpu nebellij ari ne-niiniŋ kala ne a ŋaa kudiile-la dere, di ba ko ha-jaari gbiele-la. ⁵ Nii ne nialij u si yira bira via di ba mu aŋ titij ba tiŋtinŋaa. Doŋo sii mu u baga, doŋo ma sii mu u kiaa di-yallij. ⁶ Ka doŋsun

ma kese kuoro dia tiŋtinna-la a ŋmooba aŋ kpuba. ⁷ Nii ne kuoru-la na baaniŋ a ta u laali-yuoroo. Ba mu kpu nialij si kpu u dia tiŋtinna-la aŋ nyige ba taŋ kala. ⁸ Nii ne u yire u tiŋtinnaa doŋsun a bira bula piba, 'Mi gbiele kudiile-la ŋaa siri ne, ama nialij mi si yira bi maga di ba ko gbiele-la. ⁹ Má saa lii mu woŋbii-porunuŋ a yire nialij kala ma si na dime a bula piba di ba ko a dii kudiile-la.' ¹⁰ Nii ne tiŋtinna-la lii woŋbii-porunu-la a yire nialij kala ba si na lee-la, ni-zoŋŋo ari ni-boŋŋo kala. Nii ne ba kala ku juu su dia-la le ba fa sii gbieli gbiele-la.

¹¹ Nii ne kuoru-la juu duu na nialij si ko a na baal kubala duu bi ha-jaari gbiele gerij laala. ¹² U piesu a bul, 'Mi nanŋoŋ, ee ne ŋ ŋaa ku juu daha aŋ bi ha-jaari gbiele gerij laala?' Baal-la toŋe u niŋ. ¹³ Nii ne kuoru-la bula pi u tiŋtinnaa a bul, 'Má keŋ baala deen a woŋ u nisaa ari u naasiŋ a joŋu yuo ta jeen hariŋ birimiŋ tuoŋ duu pina yiyel aŋ didij u nyilaa.' " ¹⁴ Nii ne Yesu bula dere aŋ bul, "Ba yie yire niaa yuge ne, ama ba tuoŋ ba yie tuose niaa banmene ne."

Ba bul lanpoo tiŋŋij wiaa

Maak 12.13-17; Luuk 20.20-26

¹⁵ Nii ne Farisii tiŋŋaa sii lii a vuure nii ba si jaŋ magise Yesu a bere kenu ari wu-piesaa. Nii ne ba tiŋ ba haritooŋo doŋsun ari Herod ma haritooŋo doŋsun di ba mu Yesu teen. ¹⁶ Nii ne ba ko u teen a piesu a bul, "La kuhian, la jima di ŋ keŋ wutitii ne a didage Wia tonuŋ woŋbii-titii-la. Ŋ sipaan tuo nuu le. Ŋ bi ni-bal sii ka fá. ¹⁷ Saa bula pila ari u ŋaa woŋbii nee di la tiŋ lanpoo a pi Rom tiŋteen kuori-balij ba sii yire Siiza? Ee ne ŋ ma biine?" ¹⁸ Yesu fa jiiŋ ba tuobiŋ-bomo-la ne a bula piba a bul, "Ma kanfugi timma! Bee ne tii maa magisemi? ¹⁹ Má keŋ ma lanpoo-la moribiŋ kaa ko di mi bee na." ²⁰ Ba keŋ doŋo kaa ko. Nii ne u pieseba, "Kubee nyuŋ ne he dime? Kubee yiriŋ ma ne ba tuoro he moribii-la le?" ²¹ Nii ne ba bul di Siiza yiriŋ ne. U bula piba a bul, "Too, má joŋ Rom tiŋteen kuori-bal-la kiaa pu aŋ joŋ Wia ma kiaa pu." ²² Yesu si bul nii, u ŋaaba wu-kpuŋkperere ba sii viiri.

Ba piese Yesu a tige nialij si suba le.

Maak 12.18-27; Luuk 20.27-40

²³ Chae-la titia nialij doŋsun ba sii yire Sadusii tiŋŋaa, ba ko u teen. Sadusii tiŋŋaa yie si di nuu ne suba, u bira bi sii. Ba piesu wiaa a bul, ²⁴ "La kuhian, Moosis fa si di baala ne jaa haala, di haala ari baal-la ne bi bii lula, aŋ ka di baal-la suu, u maga di u ŋaana joŋ yo-haal-la jaa ne. Di u lul biiriŋ pi u maala-la si suba, biiri-la jaŋ chin u nyuŋ le. ²⁵ Naanbiiriŋ

balipe ne fa he dime. Ba kala n̄aa baalaa. Ba naan̄ kubala, ba nyimma kubala. Ba kuhian̄ jaa haala. Ba di haal-la bi bii lula, an̄ ka u suu. U si suba, u ka haal-la a pi u n̄aana don̄o ne. ²⁶ Liamin̄ ma suu. Torimuj̄ tiina ma jon̄ haal-la jaa. U ma n̄ii titia ne. Naan̄biiri-la balipe kala ne jaa haal-la. U bi lula. ²⁷ N̄ii harij̄ le ne haal-la ma titia suu. ²⁸ Tapulii-la n̄iaa si jan̄ sii suuj̄ le, baalaa deen̄ba balipe tuon̄, kubee ne jan̄ tii haal-la? Ba kala balipe ne jaau.”

²⁹ N̄ii ne Yesu bula piba a bul, “Ma bi Wia tenin̄ jin̄. Ma ma bi Wia dolun̄ jin̄. N̄ii ne tii ma yen̄ji. ³⁰ Tapulii-la n̄iaa si jan̄ sii suuj̄ le, baalaa bira bi jan̄ jaa haalaa, haalaa ma bira bi jan̄ jaa balaba. Ba kala jan̄ nage Wia tin̄daaraa si he Wia-jan̄ le.” ³¹ N̄ii ne Yesu bula piba a bul, “Na ma piesemi nialin̄ si jan̄ sii suuj̄ le wiaa ne. Ma bi karime wialin̄ Wia fa si bula pi n̄iaa u tenin̄ lee? ³² U fa si duu ne n̄aa Abiraham Wia ari Aizik Wia ari Jekob̄ kala Wia. (Bua-la le u si bul n̄ii di Abiraham ari Aizik ari Jekob̄ fa suba ne.) Wiaa deen̄ba u si bula, ba bubuon̄ ne di Abiraham ari Aizik ari Jekob̄ bira sii suuj̄ le ne a he Wia kuorii-la tuon̄. Wia bi jan̄ wuo n̄aa nialin̄ si suba Wia, u n̄aa ni-weyee Wia ne.” ³³ Ni-dan̄-la si n̄ii n̄ii u sii dage n̄iaa, u n̄aaba wu-kpun̄kper̄e.

Wialin̄ si maga di la n̄in̄aa, ba tuon̄ wu-balin̄

Maak 12.28-34; Luuk 10.25-28

³⁴ Farisii tin̄n̄aa si n̄ia ari Yesu bul wiaa lo Sadusii tin̄n̄aa ba n̄aa fuui, ba kala ku pe don̄o le. ³⁵ N̄ii ne Wia tenin̄ kerichiba don̄o wiwalime duu magise Yesu a piesesu wiaa. ³⁶ U piese Yesu a bul, “Kuhian̄, wialin̄ Wia si dage n̄iaa baa to, kubee ne n̄aa ba tuon̄ siifian̄ wijn̄?” ³⁷ N̄ii ne Yesu bul, “Kej̄ n̄ tuon̄ kala ari n̄ tuobiinaa kala ari n̄ wii-wii-kala a cho n̄ Tiina Wia.” ³⁸ Wialin̄ Wia si dage n̄iaa baa to, ba tuon̄ wu-balin̄ ari ba tuon̄ bun̄bun̄ ne n̄ii ari ba tuon̄ siifian̄ wijn̄ ne n̄ii. ³⁹ Wu-liamin̄ ma ne n̄la: ‘Cho n̄ don̄o tiina ari n̄ si cho n̄ titia n̄ii.’ ⁴⁰ Wialin̄ Moosis fa si n̄mun̄sa bil di n̄iaa tuto ari wialin̄ kala nialin̄ sii bul wiaa, Wia Din̄-zon̄-la dolun̄ le, ba kala lii wiaa deen̄ba baliamin̄ tuon̄ ne.”

Ba piese nii-la Wia si liisa wiaa.

Maak 12.35-37; Luuk 20.41-44

⁴¹ Farisii tin̄n̄aa ha si hilimi n̄ii, Yesu ma pieseba a bul, ⁴² “Bee ne ma biine Kirisito, nii-la Wia si liisa wiaa? Kubee doho nuu ne u n̄aa?” N̄ii ne ba bul duu n̄aa Devit doho nuu ne. ⁴³ N̄ii ne Yesu bira pieseba a bul, “Bee ne saa tii Wia Din̄-zon̄-la fa dage Devit duu kenu yire u Tiina?” ⁴⁴ N̄la ne u bul:

‘Mi Tiina Wia bula pi mi Tiina

duu hon̄ u seme, ni-duon̄ di-honun̄,

see duu yuo dii u din̄don̄on̄o kala dere.’

⁴⁵ Devit titia si yire n̄ia deen̄ u Tiina, ee ne saa u jan̄ wuo n̄aa u nihin̄ dun̄dun̄a?”

⁴⁶ Yesu si bul n̄ii, nuu-kala bira bi wii wuo bul. A chin̄ tapulii-la kala a kaa mu, nuu-kala ma bira bi nyu-duon̄ kene duu piesu wii-kala.

23

Yesu bul wiaa, Wia tenin̄ kerichiba ari Farisii tin̄n̄aa teen̄

Maak 12.38-40; Luuk 11.39-44, 46, 52; 20.45-47

¹ N̄ii ne Yesu bula pi ni-dan̄-la ari u haritooro a bul, ² “Wia tenin̄ kerichiba-la ari Farisii timma-la, ba ne n̄aa nialin̄ sii dage wialin̄ Moosis fa si bile di n̄iaa tuto.

³ N̄ii wiaa ma maga di ma to wialin̄ kala ba si bula pima di ma n̄aa, ama ma si ba wu-n̄aalaa chesu, bee wiaa ba titia bi wialin̄ ba sii dagu ka to. ⁴ Ba yie woo chugi-yun̄oo ne a kaa chun̄ n̄iaa, ama ba titia bi che di ba peba le a laa chuga-la. ⁵ Ba yie n̄aa wii-kala di n̄iaa naba ne. Ba yie n̄mun̄se Wia niin̄ wiaa a he ten̄-jalaa le a kaa wuvoo ba gennin̄ nisaa le ari ba nyun̄-chuulun̄ le an̄ len̄ ba gennin̄ juosaa ma duomi duomi.

⁶ Di n̄iaa ne yireba di ba ku dii kiaa, ba cho di ba hon̄ ni-balaa di-honoo. Ba ne juu Wii-chuole diisn̄ maa, ba cho di ba hon̄ ni-balaa di-honoo. ⁷ Ba yie chiche di n̄iaa chuchuoleda an̄ juon̄ba jirima n̄iaa tuon̄ an̄ yiyireba kerichiba. ⁸ Ama ma-na si len̄e di n̄iaa ken̄ma kaa yire kerichiba. Ma kala n̄aa naan̄biirin̄ ne. Ma kala kerichi n̄aa kubala ne. ⁹ U saa bi maga di ma yire nuu-kala ma nyimma dunia deen̄ le, bee wiaa ma Nyimma n̄aa kubala ne a he Wia-jan̄.

¹⁰ Ma bira si nuu-kala yire ma kuhian̄, bee wiaa ma kuhian̄ ne n̄aa Kirisito, nii-la Wia si liisa. ¹¹ U maga di ma tuon̄ kuhian̄ ne birime han̄bie a tin̄ tin̄tin̄n̄aa pipima. ¹² Nii-la kala sii bigisi u titia le, Wia jan̄ kenu muuri, ka nii-la ma si ken̄ u titia muuri, Wia jan̄ n̄aa duu yuge.

¹³ Ma Wia tenin̄ kerichiba ari ma Farisii tin̄n̄aa, ma kanfugi timma-la, ma jan̄ na heen̄. Ma ken̄ Wia kuorii-la dia-boro yage ne di n̄iaa si juu, bee wiaa ma titia bi che di ma juu, an̄ bira po di nialin̄ sii walime di ba juu, di ba ma si juu. [¹⁴ Ma Wia tenin̄ kerichiba-la ari ma Farisii timma-la, ma kanfugi timma-la, ma jan̄ na heen̄. Ma yie ken̄ yo-haalaa kiaa laa didii a yie fugo chuole Wia didieni. Bua-la le Wia si jan̄ dii ma sariya, ma ne jan̄ na heen̄ a kii nuu-kala.]

¹⁵⁻¹⁶ Ma Wia tenin̄ kerichiba ari ma Farisii tin̄n̄aa, ma kanfugi timma-la, ma jan̄ na heen̄. Ma yie sii a duori liin̄ a mu

tiñtēyee dōnsuñ a bul Wia wiaa dime. Di ni-bala ne laa dii, ma yie lej u wasa bōñ a nage ma si nage ñii ne. Wia ma jañ joñu he nyiniñ le ari u si jañ joñma he ñii. Ma nyuluñ sipaa-laaraa, ma jañ na heeñ. Ma yie bul, 'Di nuu ne ñmieese Wia-dia, u bi ñmianñ ñaa, ama duu ne ñmieese selime kialiñ si he Wia-dia tuōñ, u chaasa ñmieese ñmianñ ne.' ¹⁷ Ma nyuluñ-ṭōō ne! Selime kialiñ si he Wia-dia tuōñ ari dia-la si ñaa selime-la bi disinniñ kene, deenba balia tuōñ kubee ne yuga? ¹⁸ Ma bira bula di nuu ne ñmieese koru-la le ba si kpu pusunñ pipi Wia, u bi chaasa ñmieese ñmianñ, ama duu ne ñmieese ku-la ba si yie joñu danñ koru-la nyuñ a pi Wia, u chaasa ñmieese ñmianñ ne. ¹⁹ Ma nyulimaa, ku-la ba si yie joñu danñ koru-la nyuñ ari koru-la si ñaa di ku-la bi disinniñ kene, kiaa deenba balia tuōñ kubee ne yuga? ²⁰ Nii wiaa di nuu ne ñmieese koru-la le ba si yie kpu pusunñ pipi Wia, u yie ñmieese ba di ku-la kala ne ba si yie joñu danñ u nyuñ a pi Wia. ²¹ Di nuu ne bira ñmieese Wia-dia, u ñmieese Wia dia-la ari Wia kala ne, bee wiaa Wia he dia-la le ne. ²² Di nuu ne bira ñmieese Wia-jañ, u ñmieese Wia kuori-kpasa-la ari nii-la si hoñ u le ma ne.

²³ Ma Wia teniñ kerichiba ari ma Farisii tiññaa, ma kanfugi timma-la, ma jañ na heeñ. Di ma jaa pipaari-la suōra si sima, ari pipaari-la si heye, ari pipaa-diilee, ma yie keñba kala kaa kpaa leree fii fii a joñ ba kuñ-kala leriñ dōñu a pi Wia añ via di ma to siifiñ wialiñ Moosis fa si bile pima di ma tuto. Ba ne ñla: Má to wutitii wonñiñ a fá niaa nennige a laa Wia dii. U maga di ma kpaa ma kialiñ leree fii fii ne a joñ kubala pi Wia, ama u bi maga di ma via wutitii wonñiñ. ²⁴ Ma nyuluñ sipaa-laaraa! Ma yie chuori ma siniñ a liise nanñchuosunñ kala ta añ bi bunñtanñbaba na añ liliñ.

²⁵ Ma Wia teniñ kerichiba ari ma Farisii tiññaa, ma kanfugi timma-la, ma jañ na heeñ. Ma yie chee ma nyunyualusunñ ari ma gbanñsin hariñ woruñ di ba zōñ añ bi ba tuōñ ka tiisi, ka ba tuōñ kala birisi. Ma nage nyunyualuñ ari gbanñsin deenba ne. Ma yaraa ne zōmō, ama ma tuōñ le ma to ma tuōtoruñ le a gigaa niaa kiaa. ²⁶ Ma nyuluñ Farisii tiññaa, má laa sipaanñ tiisi ma nyunyualuñ tuōñ añ-na tiisi hariñ ma duu zōñ.

²⁷ Ma Wia teniñ kerichiba ari ma Farisii tiññaa, ma kanfugi timma-la, ma jañ na heeñ. Ma nage vaamaa ba si keñ tuōruñ buge ne. Ba hariñ zōñ, añ ka ba tuōñ kala sū ari hanñgbelee ari ni-suunuñ. ²⁸ Nii titia ne ma ma nage niaa teen. Di ba nama, ba yie biine di ma ñaa ni-zōmō ne, ka ma tuōñ sū ari wu-bōññōō ari kanfugi wu-ñaalaa.

Yesu bul niaa dōgisunñ wiaa.

Luuk 11.47-51

²⁹ Ma Wia teniñ kerichiba ari ma Farisii tiññaa, ma jañ na heeñ. Ma kpu nialiñ fa sū bul wiaa, Wia Din-zōñ-la doluñ le, añ ka ma saa ba vaamaa. ³⁰ Ma si, 'Di la ne fa he dime bua-la le la naabalimaba fa si he ba miisinñ le, la fa bi jañ ñaa ñii ba si ñaa a kpu nialiñ.' ³¹ Ama ma si yireba ma naabalimaba ñii, ma sene sei ari ma ñaa nialiñ si kpu nialiñ fa sū bul wiaa, Wia Din-zōñ-la doluñ le, ba doho niaa ne. ³² Má saa mu a dere wialiñ ma naabalimaba fa si suoma a ññaa. ³³ Ma ni-bōññōō ari ma ni-bōññōō biiriñ, ma biina ari ma jañ wuo fá kage Wia nyiñ-la lee? Ai. ³⁴ Nii wiaa, mi jañ bira tiñ nialiñ sū bul wiaa, Wia Din-zōñ-la doluñ le ari wu-jinnaa ari kerichiba. Ma jañ kpu dōnsunñ a keñ dōnsunñ kpaasa mere daa-geese nyuñ, a viire dōnsunñ maa, ma Wii-chuole diisinñ le, a to naasinñ dōgise dōnsunñ maa tasinñ dōnsunñ le. ³⁵ Wia jañ dōgise jiniñ niaa a tiñ ba si kpu niaa, a chiñ bua-la le ba si kpu nialiñ si bi wii cheye, a suomi Ebil le a kaa kō bua-la le ba si kpu Zeakaraya, Berakia bie. Ba kpuu Wia-dia tuōñ a kpage koru-la nyuñ ba si yie nyige pusunñ pipi Wia ne. Ba cheeriñ jañ he ba nyuñ. ³⁶ Wutitii ne mi bulaa pima, dōgisunu-la Wia si jañ dōgise ni-kpuuraa deenba, u jañ joñu dōgise jiniñ niaa.

Yesu bul wiaa a tige Jerusalem niaa le

Luuk 13.34-35

³⁷ Ma Jerusalem niaa, ma kpu nialiñ sū bul wiaa, Wia Din-zōñ-la doluñ le a joñ tabiaa a yage tiñdaara-la Wia si tima di ba kō ma teen. Naanñsiñ yuga ne mi fa cho di mi chu to ma niaa kala ari jimiñ si yie chu to u biiriñ ñii, ka ma bi seye. ³⁸ Bee na, Wia jañ lej ma tanñ pima. ³⁹ Ma bira bi jañ nami see bua-la le ma si jañ chuolemi a bul, 'Wia jañ pe ni-la sū kō la Tiina Wia doluñ le.' "

24

Yesu bul Wia-dia ñmolonunñ wiaa

Maak 13.1-2; Luuk 21.5-6

¹ Nii ne Yesu sii lii Wia-dia-la le a viiri. Nii ne u haritooroō kō a bula pu duu bee na Wia-dia-la si zōmō ñii, u ján kala ma saa zōmō ñii ne. ² Nii ne Yesu si, "Oo, ma bee na u si zōmō ñii ne. Wutitii, mi bulaa pima, ba jañ ñmoo jañ-la kala lo. Ba bi jañ lej di tiebii-bala ma ka danñ u dōñu le."

Dōgisunñ ari wiwalimaa.

Maak 13.3-13; Luuk 21.7-19

³ Nii ne Yesu mu hoñ Oliv peel-la nyuñ. U haritooroō luora kō u teen a bira piesu a bul, "Bua bee le ne wiaa deenba jañ ñaa? Bee kiaa ne la jañ na a jinñ bua-la le ñ si

janj kɔ, ari bua-la le dunia si janj dere?"
 4 Nii ne Yesu bula piba a bul, "Má keŋ ma titia woruŋ di nuu-kala síma nyisu. 5 Níaa janj yuge a kɔ a jonj mi yirin he ari ba ne ŋaa Kirisito, a nyise niaa yuge. 6 Ma janj nii ari laaliŋ he daha a he di-bolii. Di ma ne ku nii ŋii, ma sí leŋe di ma boye jonj. Wíaa deenba kala janj ŋaa bal, ama dunia diderinj ha dee ŋii. 7 Tinjteenj doŋo niaa janj sii a mu a yuo tinjteenj doŋo niaa. Tanj kuoro ari u niaa janj sii giri a mu yuo kuoro doŋo ari u niaa. Losuŋ ma janj juu. Tinjteenj janj zigili leree yuge. 8 Heeŋ di-suomuŋ ne ŋla.

9 Ba janj keŋema a jonjma he niaa nisinj le di ba dogisema anj kpu ma doŋsuŋ. 10 Tinjtee doŋsuŋ niaa kala janj bereŋma a tinj mi wíaa. Bua-la le niaa janj yuge a jonj ba yarida ta, ba janj jonj doŋo yiyalle, a bere doŋo maa. 11 Nialinj si nyia wíaa a bul di baa bul wíaa, Wia Din-zonj-la doluŋ le, ba janj yuge a kɔ a nyise niaa yuge. 12 Wu-bonjɔɔ janj purike. A tinj ŋii wíaa niaa fa si cho niaa ŋii, ba chonu-la janj dere. 13 Ama nii-la kala si nyalime a mu dere, Wia janj laau ta. 14 Ba janj laa sipaanj bul Wia wu-zomo-la a tige Wia kuorii-la le lee-na kala di dunia nuu-kala nii, ka di dunia diderinj-na yi.

Yesu bul wíaa a tige ku-loru-la si janj he dime

Maak 13.14-23; Luuk 21.20-24

15 Ma janj na ku-loru-la, u wíaa Daniel fa si bula. Daniel fa ŋaa nii-la síi bul wíaa, Wia Din-zonj-la doluŋ le ne. Ba janj jonj kula bil Wia-dia le, lee-la si bi disinninj kene (lee-la nii-la si keŋ disinninj si bi maga duu mu). Ma nialinj si karime wíaa deenba, ma janj jinj ba bubuosa. 16 Di ma na ŋii, má leŋ di nialinj si he Judiya le, di ba fá jil peelee nyuŋ a faa. 17 Di nuu ne he u lusuŋ nyuŋ a nii wíaa deenba, di u ne ku tuu, duu sí u dia juu a chiche duu paa u kíaa dia le. 18 Di nuu-kala ne he u бага le a nii wíaa deenba, duu sí miira mu dia a chiche duu paa u genninj. 19 Nialinj si keŋ luoroo ari nialinj si noge biirinj, oi, ba janj na heeŋ woruŋ. 20 Má sul Wia di wiinj deenj sí yibiininj koo che-wiesinj ŋaa. 21 Wia si ŋaa dunia a kuu lii jininj, nuu-kala ha bi hee-yiri deenj na a nage ŋii, ba bira bi janj na heeŋ ŋii a kaa mu wuu. 22 Di Wia fa bi tapulia-la kere ta, ni-bala ma fa bi janj ka. Ama nialinj Wia si liisa di baa tou, ba wíaa ne tii u keru tapulia-la ta. 23 Di nuu-kala ne bula pinj di ŋ beŋ daha a na Kirisito-la, koo di ŋ beŋ dime a nau, síu yarida ŋaa. 24 Níaa doŋsuŋ janj sii fugo bul di ba ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa. Doŋsuŋ ma janj sii fugo bul di ba ŋaa nialinj síi bul wíaa, Wia Din-zonj-la doluŋ le ne. Ba janj ŋaa wu-magílaa ari

wu-kpunjkerisinj kala a chiche di ba nyise nialinj Wia si liisa di baa toba. 25 Wíaa deenba kala mi laa sipaanj bula pima ne, ka di bua-la-na yi. 26 Má bee na, di niaa ne bula pima ari nii-la Wia si liisa ne he giri-bine tuonj, ma sí dime mu, koo di ba ne bula pima ari u ne faa daha, ma sí laa dii, 27 bee wíaa bua-la le mi-na Nuhuobiine Bie si janj miira kɔ, u janj nage duonuŋ si ligisa, pulumuŋ chaane wia nyuŋ ŋii a lii wii-posuŋ a tuu wii-juuluŋ. 28 Lee-la kala kupa si pina, duunoo ma yie hihilimi ne."

Nuhuobiine Bie kɔɔnuŋ wíaa

Maak 13.24-27; Luuk 21.25-28

29 Nii ne Yesu bira bula piba a bul, "Tapulia-la heeŋ deenj si janj dere, u bira bi janj dieni, di tanj ne pula maa, lerinj janj biri, chene ma bira bi janj pose. Cheŋwulaa janj lii wia nyuŋ ku tuu titel. Ba janj kiri wia nyuŋ kialinj kala si keŋ doluŋ di ba lii ba leree. 30 Nii ne ma janj na mi-na Nuhuobiine Bie magilinj wia nyuŋ. Di dunia niaa ne nau, ba kala janj yel. Nii le ne ma janj na mi-na Nuhuobiine Bie, di mi to duonbilingbaanaa tuonj ku tuu. Mi janj keŋ doluŋ yuge a chaane. 31 Nii ne ba janj ŋmuu nyil-balinj, a tinj Wia tinjdaaraa di ba mu dunia seme-na kala a keŋ nialinj kala Wia si liisa di baa tou a hilimi.

Yesu bul tutogo wíaa

Maak 13.28-31; Luuk 21.29-33

32 Di ma na sojaaminj ne kuu tose, ma jima ari linbana yie ne. 33 Namaga deenj dagema wu-jiminj ne. Di ma na wíaa deenba kala di baa ŋaa, ma jinj di mi-na Nuhuobiine Bie kpaga ne. 34 Wutitii mi bulaa pima, ma leele niaa deenba si he miisinj le bi janj suu, ka wíaa deenba ŋaa bal. 35 Wia nyuŋ ari tinjteenj kala janj dere, ama wialinj mi si bula bi janj le.

Yesu bul duu janj kɔ bua-la le la si buu yiɛle

Maak 13.32-37; Luuk 17.26-30, 34-36

36 Ama nuu-kala bi janj jinj chee-la wíaa deenba si janj ŋaa. Wia tinjdaaraa si he Wia-janj ma paala bi janj jinj, see mi Nyimma dunjuna. 37 Bua-la le mi-na Nuhuobiine Bie si janj miira kɔ, u janj nage bua-la le Nowa fa si he u miisinj le ne. 38 Ka di duonuŋ nii a su dunia, nialinj dii kudiilee a nyunyua sininj. Baalaa ari haalaa ma jijaa doŋo a mu yi tapulii-la Nowa fa si juu liinj daboro-la tuonj. 39 Ba fa bi jinj wii-la kala si ŋaa see bua-la le lii-la si ku pelle paa ba kala, ba suu. Nii titia ne janj ŋaa bua-la le mi-na Nuhuobiine Bie si janj kɔ. 40 Bua-la le baalaa balia janj pipere бага le. Wia janj jonj doŋo anj leŋ doŋo ta. 41 Haalaa balia ma janj nunonj munuŋ nomuŋ le. Wia janj jonj doŋo anj leŋ doŋo ta. 42 Má saa keŋ

ma titia woruj, bɛɛ wiaa ma bi jin tapulii-la ma Tiina si jan kɔ. ⁴³ Di nuu nɛ fa jin bua-la lɛ gaara si jan ku gaa u kiaa u dia lɛ, u fa jan hɔnɔ pɔ u dia. U fa bi jan pin donj. U jan wei a pɔ di gaaru-la si ku juu a gaa u kiaa. ⁴⁴ Má ma saa nɛa siri, bɛɛ wiaa mi-na Nuhuobiine Bie jan kɔ bua-la lɛ ma si buu yiele.”

Nii-la si nɛa tiŋtinni-titii ari nii-la si bi tiŋtinni-titii nɛa

Luuk 12.41-48

⁴⁵ Nii nɛ la Tiina Yesu miira pieseba a bul, “Kubɛɛ nɛ saa nɛa tiŋtinni-titii-la si jin wiaa? U nɛ nii-la u kuhianj si yie liise duu bibenj u dia, anj pɛ pipi u tiŋtinni-dɔŋsuŋ ma kudiilee. ⁴⁶ Di tiŋtinni-la nɛa wialinj u kuhianj si dagu duu nɛa, u tuɔŋ jan tɔrɛ bua-la lɛ u kuhianj-la si jan miira kɔ. ⁴⁷ Wutitii, mi bulaa pima, u kuhianj-la jan jonj u kiaa kala hɛ tiŋtinna deenj nisinj lɛ duu bibenj. ⁴⁸ Ama di tiŋtinni-bɔmɔ-la nɛ bula pi u titia ari u kuhianj-la jan dieni ⁴⁹ anj suomo nɛmɔmoo u tiŋtinni-dɔŋsu-la, baalaa ari haalaa, anj faasa didii kudiilee a nyua sininj bubugi, ⁵⁰ duu nɛa nji, u bi siri nɛa gberɛ u kuhianj-la. U kuhianj-la janj kɔ tapulii-la lɛ u si bi yiele. ⁵¹ U jan dogisu woruj anj kenu kaa mu hɛ lee-la kanfugi timma-la si hɛ. Lee-la nɛ niaa jan yel anj didinj ba nyilaa.”

25

Yesu mage namaga a tige haalaa fi lɛ

¹ Nii nɛ Yesu bira mage namaga. U si, “Bua kubala lɛ Wia kuorii-la jan nage nla: Haalaa fi nɛ fa hɛ dime. Ba sii a paa ba chaanaa a mu di ba chej ha-falinj bala, ha-jaari gbiele-la lɛ. ² Haala-la deenba tuɔŋ banɔŋ yaare, ka banɔŋ ma keŋ wu-jiminj. ³ Banɔŋ-la si yaara, ba bi nuuj logɔ kori, di ba chaanaa nɛ disa, di ba jonjo hɛ. ⁴ Ama banɔŋ-la si keŋ wu-jiminj, ba logɛ nuuj kori. ⁵ Ha-falinj bala-la bi lima kɔ. Ba gberɛ gberɛ lol anj jonjo pinj donj. ⁶ Tita-siesee niaa yire, ‘Má beɛ na baal-la nii kɔ, má ku lii chemu.’ ⁷ Nii nɛ haala-la kala sii a keŋ ba chaanaa millima ta di ba jil. ⁸ Nii nɛ ni-yaara-la bula pi wu-jinna-la a bul, ‘La chaanaa che di ba dise nɛ, má pila nuuj mua.’ ⁹ Nii nɛ wu-jinna-la bula piba a bul, ‘Ai, nj bi pɔɔ nuu-la bi jan yi la kala. Má mu yoo ma titia nuuj.’ ¹⁰ Nii nɛ ba mu di ba yoo. ‘Ba si mua di ba yoo nuu-la, ha-falinj bala-la kɔ. Haala-la banɔŋ fa si nɛa siri, ba to u harinj a juu ha-jaari gbiele-la lerinj, ka ba keŋ boinj tɔ. ¹¹ U nii harinj lɛ haalaa banɔŋ-la ku-kaanaa ma kɔ a bul, ‘La Tiina, la Tiina, keŋ boro suro pila.’ ¹² Nii nɛ u bul, ‘Wutitii, mi bulaa pima, mi bima jinj.’ ¹³ Nii wiaa má pɔ ma titia lɛ woruj. Ma bi jin tapulii-la la Tiina Yesu si janj kɔ.”

Yesu mage namaga a tige tiŋtinnaa batori lɛ.

Luuk 19.11-27

¹⁴ Nii nɛ Yesu bira mage namaga a tige Wia kuorii-la lɛ. U si, “Bua kubala lɛ Wia kuorii-la jan nage baal kubala si keŋ u tiŋtinnaa nɛ. Tapulii kubala u sii duu wɛŋ wɔŋbiinj. Nii nɛ u yire u tiŋtinnaa-la ba kɔ. U jonj u kiaa hɛ ba nisinj lɛ di ba bibenj. ¹⁵ U keŋ kialinj kaa kpaaba nii nuu-kala si wuo bibenj. U jonj siidi bui zɔ-balia a pi dɔŋɔ duu bibenj, a jonj siidi bui mahinj banese a pi dɔŋɔ maa anj jonj siidi bui mahinj balia a pi dɔŋɔ-la maa. Nii nɛ ka u wɛŋ u wɔŋbiila. ¹⁶ Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la, u kaa mu a yoo kiaa a yalle a na siidi bui zɔ-balia nyuuruj. ¹⁷ Tiŋtinni-la ma si laa siidi bui mahinj banese-la, u ma keŋ u kiaa bibirime, a ma na siidi bui mahinj banese nyuuruj. ¹⁸ Ama tiŋtinni-la si laa siidi bui mahinj balia-la, u-na kaa mu lu bua a jonj moribie-la a hugi. ¹⁹ U diene woruj, ka tiŋtinnaa-la batori kuhianj-la kɔ a yireba duu na ba kuŋ-kala si na nyuuruj mage nji. ²⁰ Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la keŋ u kiaa ku juu anj bula pi u kuhianj a bul, ‘Nj pimi siidi bui zɔ-balia nɛ, mi ma na siidi bui zɔ-balia nɛ pɛ.’ ²¹ Nii nɛ u kuhianj-la bula pu a bul, ‘Nj nɛa tiŋtinni-titii nɛ. Nj hɛ doluj nɛ a wuo beŋ kubii-bie-la nyuj woruj, mi jan lej di nj bibenj ku-keneɛ. Ku juu di la di nj kala ninii sima.’ ²² Nii nɛ tiŋtinni-la ma si laa siidi bui mahinj banese-la ma keŋ u kiaa kaa ku juu a bula pi u kuhianj a bul, ‘Nj pimi siidi bui mahinj banese nɛ. Mi ma na siidi bui mahinj banese nɛ a pɛ.’ ²³ Nii nɛ u bula pu maa, ‘Nj ma nɛa tiŋtinni-titii nɛ, nj ma hɛ doluj nɛ a wuo beŋ kubii-bie-la nyuj woruj, mi ma jan lej di nj bibenj ku-keneɛ. Ku juu di la di nj kala nii sima.’ ²⁴ Nii nɛ tiŋtinni-la u si jonj siidi bui mahinj balia pa, u ma ku juu a bul, ‘Mi kuhianj, mi jima ari nj nɛa ni-tere nɛ, nj yie kukuj kialinj nj si bi duo nɛ anj pipaa kialinj lee-la nj si bi tima. ²⁵ Nii nɛ tii mi fifán a jonj moribie-la a hugi tiŋteɛŋ di nj kɔ. Laa nj moribiee.’ ²⁶ Nii nɛ u kuhianj-la bula pu a bul, ‘Nj nɛa tiŋtinni-bɔŋ nɛ a keŋ yariwiinj. Nj jima ari mi yie kukuj kialinj mi si bi duo nɛ a paa kila lee-la mi si bi tima. ²⁷ Nj si jinj nla lɛ, u fa maga di nj jonj mi moribiee bil lee-la ba sii bil moribiee nɛ. Mi fa si miira kɔ nla, mi fa jan laa moribie-la ari mi nyuuruj kala. ²⁸ Nii-na má laa moribie-la u teenj a jonjo pi nii-la si keŋ siidi bui zɔ-banese-la.’ ” ²⁹ Nii nɛ Yesu bula piba a bul, ‘Nii-la si paala keŋ kiaa yuge nɛ, Wia jan wasa che a pɛ pu duu kaa yuge kinkeŋ, ama nii-la si bi faasa keŋ kiaa yuge, muapilii-la ma u si kene, Wia jan kaa laa u teenj. ³⁰ Má keŋ tiŋtinni-bɔmɔ-la a jonju yuo ta biriminj

tuonj. Lee-la ne nialinj janj yel anj didinj ba nyilaa.

Sariya che-diili-la si janj yi

³¹ Di mi-na Nuhuobiine Bie ne dii mi kuorunj a ko, mi di Wia tinjdaaraa kala janj ko. Nji ne mi janj honj mi kuori-kpasa nyunj a chaane. ³² Dunia nuu-kala janj ku hilimi mi sipaanj. Mi janj kenjba kaa kpaa leree balia, ari pie-daara si yie kenj u piesee pore buunaa le nji. ³³ Mi janj lej di tu-pul tinjmaa chinj mi na-diinj, ka di tuo-bonj tinjmaa ma chinj mi na-gua. ³⁴ Nji ne kuoro janj bula pi nialinj si chinj u na-diinj a bul, 'Ma ko. Mi Nyimma Wia ne pema le. Ma ku dii Wia kuorii-la ba si wasa bilma le dunia di-suomunj. ³⁵ Bee wiaa, bua-la le losunj fa si kenjmi, ma nja kudiilee pimi mi dii, bua-la le lii-nyuasunj ma fa si kenjmi, ma nja liinj pimi mi nyua ne. Bua-la le mi fa si nja nuhuoru, ma kenjmi worunj ne. ³⁶ Bua-la le mi fa kenj yaribiree ne, ma jonj gerinj laalemi. Bua-la le mi fa sii wiulu, ma benj mi nyunj ne, bua-la le ba si kenjmi to dia, ma ku nami ne.' ³⁷ Tuo-pul timma-la janj piesemi a bul, 'La Tiina, che bee ne la nanj di losunj keninj la jonj kudiilee pinj, che bee ne lii-nyuasunj keninj la nja liinj pinj? ³⁸ Che bee ne la nanj di nja nja nuhuoru la keninj worunj, koo che bee ne la ma nanj di nja kenj yaribiree la jonj gerinj laalinj? ³⁹ Che bee ma ne la nanj di nja wiulu, koo di ba keninj to dia la ku nanj?' ⁴⁰ Kuoru-la janj bula piba a bul, 'Wutitii ne mi bulaa pima, bua-la kala le ma si nja wu-zomunj a pi mi naanjiirinj deenjba tuonj nii-la si bi lee kene, ma nja nji pimi ne.' ⁴¹ Nji ne u janj bula pi nialinj si he u na-gua a bul, 'Ma surise mi seme, Wia via ma wiaa ne. Ma mu a juu nyinj-la si bi dise. Wia he nyinj-la bil Sitaani ari u tinjdaara-la ne di ba ku juu. ⁴² Bee wiaa bua-la le losunj fa si kenjmi, ma bi kudiilee nja pimi, bua-la lii-nyuasunj fa si kenjmi, ma bi liinj nja pimi. ⁴³ Bua-la le mi fa si nja nuhuoru, ma bimi kene worunj. Bua-la le mi fa si kenj yaribiree maa, ma bi gerinj jonj laalemi. Bua-la le mi fa sii wiulu maa, ma bi ku nami. Bua-la le ba si kenjmi to dia maa, ma bi ku nami.' ⁴⁴ Nji ne ba janj piese kuoru-la a bul, 'La Tiina, che bee ne losunj keninj koo lii-nyuasunj keninj koo nja nja nuhuoru koo, nja nja yaribiree koo, nja nja wiulu koo, ba keninj to dia anj ka la bi nja le pe?' ⁴⁵ Kuoru-la janj bul, 'Wutitii ne, bua-la kala le ma si via di ma pe nii-la si bi lee kene mi niaa tuonj, ma via di ma pemi ma le ne nji.' ⁴⁶ Nji ne ba janj juu lee-la hee-la si bi dere, anj ka di tuo-pul tinjmaa ma juu lee-la miisi-la si bi dere."

Ba vuura di ba kpu Yesu

Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2; Jonj 11.45-53

¹ Yesu si dage niaa dere, u bula pi u haritooro a bul, "Ma jima, ² tapulaa balia ne ka, ka di diisinj kielinj gbiele-la yi. Bua-la le ba janj kenj mi-na Nuhuobiine Bie a jonjmi he niaa nisinj le di ba kpaasemi daa-gese nyunj."

³ Nji ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari juu tinjmaa kuhiasinj, ba hilimi Kayafas dia le. Bua-la le u fa nja nii-la si kpu pusunj pipi Wia kuhianj ne. ⁴ Ba hilimi a wuvuure ba si janj to wonjbii-la a luora kenj Yesu a kpu. ⁵ Ama ba bul di ba siu kenj ba che-bal-la, di ba ne nja nji, niaa janj nja taawei.

Ba kenj nuunj tise Yesu

Maak 14.3-9; Jonj 12.1-8

⁶ Yesu fa si he Betani le nji, u mu honj baal kubala dia le baa yire Saamonj. Saamonj fa nja gbege ne anj duori. ⁷ Yesu fa si dii kiasa Saamonj dia le, haal kubala ko u teenj a kenj tulaali ari lonj a jonj bise he u nyunj le. Tulaali-la yallinj heyee. ⁸ U haritooro-la si na nji, ba baaninj sii. Ba gurima pipiese donj a bul, "Bee ne tii haala deenj kenj nuu-la kaa chei nja? ⁹ Ba fa janj wuo jonj tulaali-la a yalle a la moribiee yuge a jonj pi summo." ¹⁰ Ama Yesu fa jinj wii-la ba sii bul. Nji ne u pieseba a bul, "Bee ne tii ma wiwalime haala deenj? Wu-zonj ne u naami le. ¹¹ Ma di summo janj he dime bua-na kala le, ama la di ma bi janj he dime deenj deenj. ¹² U bise tulaali-la hemi le a nja siri di mi ne suba, di ba jonjmi hugi. ¹³ Wutitii ne mi bulaa pima, dunia seme-na kala ba si janj wuo mu a bul Wia wu-zomo-la, ba janj liisi haala deenj ma wiaa a bul."

Judas seye duu jonj Yesu yalle

Maak 14.10-11; Luuk 22.3-6

¹⁴ Nji ne Yesu haritooro-la fii ari balia donj mu nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj teenj. U yirinj ne fa Judas Iskarot. U pieseba a bul, ¹⁵ "Di mi ne kenj Yesu yalle a pima, bee ne ma janj pimi?" Nji ne ba diise moribii-biinj mara ari fii a jonj pu. ¹⁶ A chinj bua-la le Judas suomo chiche wonjbii-la u si janj to a kenj Yesu yalle a piba.

Yesu ari u haritooro dii diisinj kielinj gbiele-la kudiilee

Maak 14.12-21; Luuk 22.7-13, 21-23; Jonj 13.21-30

¹⁷ Gbiele-la le ba si yie dii boroboro-la si bi si-burunj kene, ba che-bunbun, Yesu haritooro ko u teenj a piesu a bul, "Nii ne nja cho di la mu nja diisinj kielinj gbiele-la kudiilee di nja ku dii?" ¹⁸ Nji ne Yesu bula piba a bul, "Ma mu juu tanj-la tuonj. Ma mu baal kubala teenj. Ma mu bula pu a

bul, 'La kuhianj si, bua-la le u sii che di ba di u haritooroo dii diisij kielinj gbiele-la kudiilee yie ne, laa che di la dii kia-la η dia le ne.' ¹⁹ Nii ne Yesu haritooro-la ηaa ηjii ari Yesu si dageba a ηaa diisij kielinj gbiele-la kudiilee ba dii.

²⁰ Wia si jua, Yesu ari u haritooro-la fii ari balia-la ku juu hōj a didii kudiile-la. ²¹ Ba sii dii kiaa ηjii, ηjii ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, ma doŋo jaŋ joŋmi yalle." ²² Nii ne u haritooro-la tuōj chei. Ba suomo pipiesu, kuŋ kuŋ. Doŋo yie piese, "Mi Tiina, mi nee?" ²³ Nii ne Yesu bula piba a bul, "La di nii-la si chala keŋ boroboro tuu yuu gbaŋa tuōj ne jaŋ joŋmi yalle. ²⁴ Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ suu ari ba si ηmuŋse ηjii a tigemi le. Ama nii-la si jaŋ joŋ mi-na Nuhuobiine Bie yalle, aa, u jaŋ na heeŋ yuge. Ba fa si buu lula ne kpia." ²⁵ Nii ne Judas zenbe tiina-la piese Yesu a bul, "Mi ne η didagee?" Nii ne Yesu bula pu a bul, "Oo, η ne."

Kudiile-la Yesu si si di ba dii a liliisi u wiaa

Maak 14.22-26; Luuk 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25

²⁶ Ba si hōno didii kiaa, ηjii ne Yesu sii a joŋ boroboro a lolle Wia aŋ kaa chōge chōge a joŋo pi u haritooroo a bula piba a bul, "Má laa. Mi yaraa namia ne ηjii." ²⁷ Nii ne u bira joŋ nyunyuala maa ari sinij. U lolle Wia aŋ joŋo piba a bul, "Má kala nyua nyunyual-bala-la tuōj, ²⁸ bee wiaa mi chalinj ne ηjii. Chalinj deej wiaa ne tii Wia ta niŋj ma teenj. Mi chalinj jaŋ jaase nikene wiaa, di Wia joŋ ba haacheba cheba. ²⁹ Mi bulaa pima, mi bira bi jaŋ ko di mi nyua sinij deej, see tapulii-la mi si jaŋ ko, ηjii ne mi jaŋ nyua si-falinj mi Nyimma Wia kuorii-la tuōj."

³⁰ Nii ne ba yii Wii-chuole yiilinj aŋ sii lii a mu peel kubala baa yire Oliv. ³¹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Titaninj deej titia ma kala jaŋ fá viiri a tinj mi wiaa. Ba ηmuŋse Wia teninj tuōj di ba jaŋ kpu pie-daara aŋ ka piesee fá pise. ³² Ama Wia jaŋ chisemi suuj le. U ne chisemi, mi jaŋ laa ma sipaan a mu Galilii."

Yesu bula pi Piita ari u jaŋ bul u buu jinj.

Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34; Jōŋ 13.36-38

³³ Nii ne Piita bula pi Yesu a bul, "Di ba kala fá maa aŋ leninj, mi-na bi jaŋ miire η harinj da." ³⁴ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Wutitii ne, jinij titaninj deej η-na Piita, η jaŋ bul naansij butori ari η bimi jinj, ka di ji-bele-na yel." ³⁵ Nii ne Piita bula pu a bul, "La dinj paala susuu maa, mi bi jaŋ bul ari mi binj jinj." Ku-kaana-la ma kala bul ηjii.

Yesu chuole Wia Getisemani le

Maak 14.32-42; Luuk 22.39-46

³⁶ Nii ne Yesu ari u haritooroo mu juu lee kubala baa yire Getisemani. Yesu bula pi u haritooroo di ba hōj daha, ka u mu chuole Wia aŋ ko. ³⁷ U keŋ Piita ari Zebidii biirinj balia a kaa mu dime. U tuōj faasa chei woruj. U tuōj bi pina. ³⁸ U bula pi u haritooroo a bul, "Mi tuōj kala ne cheye a mage di mi suu. Má hōj di la kala po na." ³⁹ Ba hōj. Ka u surisa mu sipaan mua a tuu pina chigi tinjteenj a sul Wia a bul duu ne keŋ wonjbiinj, duu si lenje di wii-la juu-u le a bira bul, "Mi Nyimma, di η nii che, liise hee-la sii ko mi le. Ama mi-na ηla tuōtoruj le dee, η-na tuōtoruj le ne." ⁴⁰ U chuola dere aŋ sii ko u haritooroo teenj di ba pinj doŋ. Nii ne u piese Piita a bul, "Nj pina nee? Nj bi doŋ muapilii ma wuo beree a diene yi hawa kubalaa?" ⁴¹ Má chuole Wia a pupo di Sitaani sí wuo nyisema. Ma tuōj le ma cho di ma ηaa wu-zōŋŋo, aŋ ka ma bi doluj kene." ⁴² U bira mu a chuole Wia liaminj le a bira bul, ⁴³ "Mi Nyimma, di η ne bi sei di η laa heeŋ deej mi nisinj le, lenj di wii-la η sii che, duu ηaa." U miira ko di ba bira pinj doŋ, bee wiaa doŋ kenba ne woruj. ⁴⁴ Nii ne Yesu mu chuole Wia torimunj le a bira bul ηjii titia. ⁴⁵ Nii ne u miira ko u haritooroo teenj a pieseba, "Ma ha pinaa wiesi nee? Má bee na, bua-la yie ne. Ba jaŋ keŋ mi-na, Nuhuobiine Bie a pi haache diiree. ⁴⁶ Má sii la mu. Nii-la si jaŋ joŋmi yalle ka ko ne."

Ba keŋ Yesu

Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53; Jōŋ 18.3-12

⁴⁷ Yesu ha bi wiaa bula dere, di Judas nii ko ηjii. U fa ηaa Yesu haritooro-la fii ari balia doŋo ne. Niaa yuge a tuto u harinj. Doŋsuŋ kori tokobiee ari tanguloo. Nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhiasinj ari ba tanj kuhiasinj ne tinjba, ba ko. ⁴⁸ Zenbe tiinala fa pi nialinj magil ne a bul, "Nii-la mi si mu guori, u ne ηjii. Má kenu." ⁴⁹ Nii ne Judas venj tegi a mu Yesu teenj a bula pu, "Mi kuhianj, mii chuoluj", aŋ guoru. ⁵⁰ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Mi nanjdoŋo, bee ne tii η he daha?" Nii ne ba kala guriku a kenu. ⁵¹ Yesu haritooro-la doŋo liise u tokobii a ta nuu digilinj keru. Nii-la fa ηaa nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhianj diyomo ne. ⁵² Nii ne Yesu bula pu a bul, "Joŋ η tokobii a he u di-heelinj. Nii-la si liise tokobii, tokobii ne ba jaŋ kaa kpuu. ⁵³ Nj bi jinj ari mi fa jaŋ wuo yire mi Nyimma duu pemi lee? Di mi ne fa yiru, u fa jaŋ ta u tinjdaaraa bui buiba di ba ku pemi le. ⁵⁴ Ama duu ne fa saa ηaa ηjii, ee ne wialinj ba fa si ηmuŋsa Wia teninj tuōj jaŋ ku ηaa wutitiba?" ⁵⁵ Nii ne Yesu piese ni-danj-la a

bul, "Mi n̄aa gaaru n̄e? Ma si k̄eŋ tokobiee ari tanguloo a kuko di ma k̄eŋmii? Ma na tapulii-na kala la di ma ne yie h̄oŋ Wia-dia le mi didage wiaa a pipima. An̄ ka ma bi walima di ma k̄eŋmi dime. ⁵⁶ Ama wiin deen kala n̄aa di wialij nialij fa si bula, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le ku n̄aa wutitii." N̄ii ne Yesu haritooro-la kala viau an̄ fá.

Yesu chij nialij si hilime vuvuure wiaa sipaanj

Maak 14.53-65; Luuk 22.54-55, 63-71; Jooŋ 18.13-14, 19-24

⁵⁷ N̄ii ne nialij si k̄eŋ Yesu, ba kenu kaa mu Kayafas dia. U ne fa n̄aa nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj. Di Wia tenij kerichiba ari ba tan kuhiasinj kala hilimi dime. ⁵⁸ Piita daa tuto ba harij a to juu nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj kaala. U juu kaala-la a mu h̄oŋ nialij s̄ii po kaala-la teen duu na wii-la si jan n̄aa Yesu le. ⁵⁹ N̄ii ne nialij si kpu pusun pipi Wia kuhiasinj ari nialij kala si yie hilime vuvuure wiaa chiche di ba nyia wiaa a tige Yesu le di ba kpuu. Ba che che wii ka. ⁶⁰ N̄iaa paala yuge ne a ku nyia wiaa pu, ama ba fa bi wuo na wii-kala u si n̄aa chei. ⁶¹ N̄ii ne n̄iaa balia ku lii a bul, "Baala deen, u si u jan wuo nmoo Wia-dia-la lo an̄ bira saau tapulaa batori pege." ⁶² N̄ii ne nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj sii chij a piесе Yesu a bul, "N̄ bi n̄ia n̄iaa deenba si bul wialij a tigen̄ lee? N̄-na bi wii kene ŋ si jan bul?" ⁶³ Yesu t̄ore u niin̄. N̄ii ne nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj bula pu a bul, "Wia-la si weye yirin̄ le, bula pila, ŋ ne n̄aa Kirisito, nii-la Wia si liisaa? N̄ ne Wia Biee?" ⁶⁴ N̄ii ne Yesu bula pu a bul, "Mi-na ne, ama mi bulaa pima kala, a lii bua deen le a kaa mu, ma jan na mi-na Nuhuobiine Bie di mi h̄oŋ Wia seme, ni-duonj di-h̄onun̄ a to duonj bilin̄baanaa tuonj ku tuu." ⁶⁵ Yesu si bul n̄ii, nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj k̄eŋ u gennin̄ kies̄e an̄ bul, "N̄ chei Wia yirin̄. U bi maga di la bira che dan̄siaba. Ma kala bi n̄ia u si chei Wia yirin̄ n̄ii?" ⁶⁶ B̄e ne ma biine?" N̄ii ne ba bul, "U cheye ne. U maga di ba kpuu ne." ⁶⁷ N̄ii ne ba tu nan̄tuorun̄ he u siaa le a nmobu. Nialij d̄onsun̄ s̄ii nmobu n̄la ne, ba bula pu a bul, ⁶⁸ "N̄-na Kirisito, nii-la s̄ii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le, dage nii-la si nmobun̄."

Piita si u bi Yesu jin̄

Maak 14.66-72; Luuk 22.56-62; Jooŋ 18.15-18, 25-27

⁶⁹ Piita si h̄oŋ kaala-la le, n̄ii ne nialij si kpu pusun pipi Wia kuhianj dia tin̄tinn̄-tolo kubala ku lii a bul, "N̄ ma faa to Yesu harij ne, baal-la si lii Galilii." ⁷⁰ N̄ii ne Piita nyia wiaa a bul ba kala nii, "Mi bi Yesu jin̄. Mi bi wii-la ŋ si paala bubul jin̄," an̄ sii lii

chij zawura tuonj. ⁷¹ Piita si chij dime, n̄ii ne tin̄tinni-tolo doŋo ma bira nau a bula pi nialij si china kpagu a bul, "Baala deen ma n̄aa Yesu si lii Nazaret haritooro-la doŋo ne." ⁷² Piita bira nyia wiaa an̄ n̄miessa bul duu dee. ⁷³ Muasuaa nialij si chij dime ma bula pu a bul, "Wutitii ne, ŋ ma n̄aa ba doŋo ne, ŋ yiikoro ne dage n̄ii." ⁷⁴ N̄ii ne Piita n̄miessa a bul, "Mi bi baala deen jin̄." U si bul n̄ii dere di ji-bele yele. ⁷⁵ N̄ii ne Piita liisi wii-la Yesu si bula pu ari u jan nyia wiaa a pu naansin̄ butori, n̄ii ne u lii a faasa yel.

27

Ba k̄eŋ Yesu mu Paalit teenj

Maak 15.1; Luuk 23.1-2; Jooŋ 18.28-32

¹ Tan̄-pul nialij si kpu pusun pipi Wia kuhiasinj kala ari Juu tin̄n̄aa kuhiasinj hilimi a vuure. Ba kala vuura di ba kpu Yesu. ² Ba kenu a v̄obu a kenu kaa mu Paalit teenj. U ne fa h̄oŋ Rom kuori-balin̄ nyun̄ Judiya tin̄teenj le.

Judas suba

Yesu nan̄z. tin̄tin̄n̄aa 1.18-19

³ Judas zen̄be tiina-la si n̄ia di baa che di ba kpu Yesu ne, u tuonj chei ari u si yalle Yesu n̄ii. U miira k̄eŋ moribii-biin̄j mara ari fii a kaa mu nialij si kpu pusun pipi Wia kuhiasinj ari Juu tin̄n̄aa kuhiasi-la teenj a bul, ⁴ "Mi n̄aa haache ne. Mi jon̄ nii-la si bi wii cheye yalle di ba kpuu." N̄ii ne nialij bul di ba sipaa kala tuu dime. Di u wii ne. ⁵ N̄ii ne Judas jon̄ moribie-la a yuo ta Wia-dia tin̄teenj an̄ lii a mu yuo n̄menin̄. ⁶ Nialij si kpu pusun pipi Wia kuhiasinj paa moribie-la an̄ bul, "Chalin̄ moribiee ne n̄la. La kisinj ne la jon̄ba he Wia-dia moribiee le." ⁷ N̄ii ne ba vuure di ba jin̄ wii-la ba si jan̄ jon̄ moribie-la a n̄aa. Ba jon̄ moribie-la yoo tin̄teenj. Lee-la ne ba huhugi nuhuorraa. Ba laa tin̄tee-la yoo pupoi-meere teenj ne. ⁸ N̄ii ne ba k̄eŋ lee-la yiyire chalin̄ tin̄teenj ari jin̄in̄ kala. ⁹ Ba si n̄aa n̄ii, wialij Jerimaya fa si bul, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le ku n̄aa wutitii. U fa si, "Iziral doho n̄iaa d̄onsun̄ sei di ba tin̄ moribii-biin̄j mara ari fii an̄ k̄eŋ Wia Tuo-pul Tiina-la.

¹⁰ Ba jon̄ moribie-la ba si miira laa a yoo tin̄teenj pupoi-meere teenj. Mi Tiina Wia ne fa bula di mi n̄aa n̄ii."

Paalit piесе Yesu wiaa

Maak 15.2-5; Luuk 23.3-5; Jooŋ 18.33-38

¹¹ Yesu si chij nii-la si h̄oŋ kuori-balin̄ nyun̄ sipaanj Judiya tin̄teenj le, n̄ii ne kuoro-la piесе a bul, "N̄ ne n̄aa Juu tin̄n̄aa kuoro koo?" N̄ii ne Yesu bula pu a bul, "Oo, mi ne." ¹² Ama nialij fa si kpu pusun pipi Wia kuhiasinj ari Juu tin̄n̄aa kuhiasinj

si jonj cheerinj pu nii, u bi wii bula. ¹³ Nii ne Paalit piesu, "Nj bi wiaa deenja kala nia ba si bula a tigenj le?" ¹⁴ Ama Yesu bi u niinj suro, u bi wu-bala ma bula. Wii-la kperi Paalit woruj.

Ba si di ba kpu Yesu

Maak 15.6-15; Luuk 23.13-25; Jooj 18.39-19.16

¹⁵ Di diisinj kielinj gbiele ne yie-na kala, Paalit fa yie lenj ba liise nialinj ba si kaa to dia donjo ne, nii-la niaa si cho. ¹⁶ Bua-la le di ba kenj baal kubala baa yire Barabas a to dia. ¹⁷ Ni-danj-la si hilime, nii ne Paalit pieseba, "Ni-bee ne ma cho di mi liisa pima? Barabas koo Kirisito, nii-la Wia si liisaa?" ¹⁸ Paalit fa jima woruj ari juu tinjaa kuhiasinj yaraa faa bieru ne, nii ne ti ba kenj Yesu kaa ko u teen. ¹⁹ Paalit fa si honj sariya didiilinj nii, u haala tinj tinjdaarinj a lenj di ba bula pu a bul, "Si baala deenj wii-kala nya. U nya tuo-pul tiina ne. Diaminj titanj mi duosi wiaa a tigeu le ne. U wiaa wiimi woruj ne." ²⁰ Nii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari juu tinjaa kuhiasi-la nyise ni-danj-la he di ba bul di Paalit liise Barabas ta an ka di ba kpu Yesu. ²¹ Nii ne Paalit piese ni-danj-la a bul, "Niaa deenja baliaminj tuonj, kubee ne ma che di mi liisa pima?" Nii ne ba bul, "Barabas!" ²² Nii ne Paalit piese nialinj a bul, "An ka Yesu ba sii yiru Kirisito, bee ne ma si mi kenu kaa nya?" Nii ne ba kala bul, "Lenj di ba kenu kpaasa mere daa-gese ne nyuj." ²³ Nii ne Paalit pieseba a bul, "Wu-bonj bee ne u nya?" Nii ne ba kpia a kii bunbun-la a bul, "Lenj di ba kenu kpaase daa-gese ne nyuj."

²⁴ Nii ne Paalit na ari gonj-la yuga kinjenj, ari yuosunj jan juu. Nii wiaa u bi wii-kala wuo nya. Di liinj chinj u seme. U nya a sonj u nisaa nialinj sipaanj anj bul, "Mi sipaa tuo baala deenj suunuj le. U he ma teenj." ²⁵ Nii ne ni-danj-la kala bul, "Di la ne cheye wiinj deenj le, lenj di Wia dogisela ari la biirinj a tinj la si kpuu." ²⁶ Nii ne Paalit liise Barabas ta a piba anj nya ba viire Yesu anj jonj piba di ba kaa mu kpaasa mere daa-gese ne nyuj.

Laali-yuoroo monj Yesu le

Maak 15.16-20; Jooj 19.2-3

²⁷ Nii ne Paalit laali-yuoroo donsunj kenj Yesu kaa juu Paalit dia kaala tuonj. Laali-yuoro-la ku-kaanaa kala ma ku peba le a hilimi. ²⁸ Ba wuri Yesu genninj kala anj jonj geri-fianj laalu ²⁹ a che sosunj a kaa sua nyunj-chuulo a nage kuoro nyunj-chuulo a jonj chuulo a jonj daantiga he u na-diinj le anj tuu kpirimi u sipaanj a momu le a bul, "Juu tinjaa kuoro, laa chuolonj." ³⁰ Ba tu nanjuoronj a heu le a laa daa-la a nmoo u nyuj le. ³¹ Ba si momu le dere, ba wuri

geri-fianj-la anj paa u titia genninj a laalu anj kenu kaa lii wonjiinj di ba kpaasu mere daa-gese ne nyuj.

Ba kpaase Yesu daa-gese ne nyuj

Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43; Jooj 19.17-27

³² Ba si kenu kaa lilii di ba kpaasu daa-gese ne nyuj nii, ba chej baal kubala baa yiru Saamonj. U janj yirinj ne Sariini. Nii ne laali-yuoro-la fugu u laa Yesu daa-gese-la a baase. ³³ Nii ne ba ku yi lee kubala baa yire Goligota. Yiri-la bubuonj ne nyukunjugulo. ³⁴ Ba si yi dime, ba jonj sininj a guoli ku-haarinj le a jonjo pi Yesu duu nya. U si lenne di u heye, u via. ³⁵ Nii ne ba kpaasu mere daa-gese ne nyuj anj tonse Yesu genninj wiaa, di ba paa kpaas donjo a jinj geri bee ne nuu-kala janj laa. ³⁶ Nii ne ba honj dime a bibenu. ³⁷ Ba si si Yesu nya wialinj chei, ba nmunja he daa-gese-la le a bul, "Juu tinjaa kuoro Yesu ne nja." ³⁸ Nii ne ba kpaase gaaraa balia ma a pe Yesu le. Donjo he u na-diinj, donjo ma he u naga. ³⁹ Ba si kpaasu mere daa-gese-la nyuj nii, nialinj si to dime bibal, ba tutuusu anj kenj ba nyuj chuchugisi ⁴⁰ a bul, "Oi, nj ne nya nii-la si si nj janj nmoo la Wia-dia lo anj bira wuo saau tapulaa batori pege. Nj si nya Wia Bie, lii daa-gese-la nyuj a laa nj titia ta." ⁴¹ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasi-la ari Wia teninj kerichiba ari tanj-la kuhiasinj ma sisieri Yesu le a bula pipi donjo, ⁴² "U wuo niaa laa tita ne anj bi u titia wuo laa ta. U si si u ne nya Kirisito, juu tinjaa kuoro, lenj duu lii daa-gese-la nyuj ku tuu di la na a laa u wiaa dii." ⁴³ U laa Wia dii ne a bula duu nya Wia Bie ne. To, ma lenj di la na di Wia ne janj laa ta lele." ⁴⁴ Gaara-la balia ma ba si kpaasa a pe Yesu le, ba ma tuusu nii titia.

Yesu suba

Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49; Jooj 19.28-30

⁴⁵ Wia ku mage nyu-gbanja, lerinj kala biri lim a mu yi didaaninj, ka lerinj bira pulle. ⁴⁶ Nii ne Yesu faasa yire u yikoro le a bul, "Eloi, Eloi, lama sabakitani." U bubuonj ne: "Mi Tiina Wia, bee ne ti nj jonjmi ta?" ⁴⁷ Di niaa donsunj chinj dime a jegile nii wialinj u si bula. Nii ne ba bula pi donjo a bul, "Ilaaja ne baal-la yiyire nii." ⁴⁸ Nialinj donjo fa si chinj dime fa mu jonj suosuo a kaa mu yuu sininj si nyala a jonjo tuu sakelinj le a kaa mu he u niinj le duu nya. ⁴⁹ Nii ne nialinj donsunj fa si he dime bul, "Ma lenj la gbera a na ari Ilaaja janj ku soru daa-gese-la nyuj koo." ⁵⁰ Nii ne Yesu faasa yel anj wiesi u wiesi kati.

⁵¹ Patiisa ne fa he Wia-dia tuonj. Ba kaa kere. U kiesa balia a chinj nyu-gbanja a kiesa ku tuu. Nii ne tintteenj zigili, busunj

ma yere a kpa a kpa. ⁵² Vaamaa ma suri suri. Nialin Wia si liisa, ba yuga a sii suun le a lii vaama-la le. ⁵³ Yesu si sii suun le, ba mu Jerusalem. Niaa yuga a naba lee-la. ⁵⁴ Laali-yuoroo zolo kuhian ari laali-yuoro-la fa si chin dime a biben Yesu a na tinteen zigili nii ari wialin kala si nna, fawullun kenba. Nii ne ba bul, "Wutitii, baala deen sene nna Wia Bii ne."

⁵⁵ Haalaa yuga a ma fa chin di-bolii a bibenu. Haala-la fa to Yesu harin ne a lii Galilii tinteen a pipeu le. ⁵⁶ Ba tuon Meeri Magidalin ari Meeri donjo. U fa nna Jeems ari Josef naan ne. Zebidii haala ma peba le.

Ba hugi Yesu

Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56; Joon 19.38-42

⁵⁷ Didaanin si yie, baal kubala a lii tan kubala baa yere Arimatiya ma ko. U fa nna kaa tiina ne. U yirin ne fa Josef. U ma fa nna Yesu haritoo-ro-la donjo ne. ⁵⁸ U mu Paalit teen a sul Yesu ku-suun. Nii ne Paalit bul di ba mu jonjo pu. ⁵⁹ Nii ne Josef laa a ken geripe-pul-falin a beu ⁶⁰ a jonjo hugi u titia bua falii-la le u fa si loso bun nyun. U bilimi tabii-balin kaa ko to bua-la niin an viiri. ⁶¹ Ka Meeri Magidalin ari Meeri donjo-la faa hon a chaase bua-la lerin.

Laali-yuoroo po vaan-la

⁶² U tan si pula, che-wiesii-la cheen, nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Farisii tinna-la, ba mu Paalit teen a bula pu a bul, ⁶³ "Kuhian, la liisi wii ne. Bua-la le wu-nyiaru-la si he u miisin le, u fa bula ari u ne suba, u jan sii suun le tapulaa batori cheen. ⁶⁴ Nii wiaa len di niaa mu a po u vaan-la worun di tapulaa batori-la yi, di u haritoo-roo si wuo mu a gaa kuusi an bula pi niaa ari u sii suun le ne. Di ba ne nna wiin deen, u ne jan paala kii wialin kala u si nyia." ⁶⁵ Nii ne Paalit bula piba di ba ken laali-yuoroo mu di ba po vaan-la niin worun. ⁶⁶ Nii ne ba laali-yuoro-la mu a jon bun a to bua-la niin an len niaa po lee-la.

28

Yesu sii suun le

Maak 16.1-10; Luuk 24.1-12; Joon 20.1-10

¹ Ba che-wiesii-la cheen si dere, Lahadi cheen siipuraa, Meeri Magidalin ari Meeri-la donjo mu bua-la niin di ba na lee-la ba si hugi Yesu. ² Ba si yi lee-la, muasuaa di lerin guu zigili. Di Wia tinjaara lii wia nyun ku tuu a bilimi tabii-la ta an hon u nyun. ³ U siaa nage duonun si ligisa ne, an ka u gennin pulle kpul kpul. ⁴ Laali-yuoro-la fa si po bua-la, fawullun kenba. Ba chichel a nage di ba suba. ⁵ Nii ne Wia

tinjaara-la bula pi haala-la si he dime a bul, "Ma si fawullun fa. Mi jima ari Yesu ne maa che, nii-la ba si kpaasa mere daagee nyun. ⁶ U tuo daha, u sie ne ari u fa si bul nii pima. Ma ku na lee-la ba fa si jonjo hugi. ⁷ Ma mu lima lima a bula pi u haritoo-roo ari u sii suun le ne. Ma bee na, u laa ma sipaan a mu Galilii. Di ma ne mu dime, ma jan nau. Mi paala bula pima." ⁸ Nii ne ba lii vaan-la lerin aa tuosi. Fawullun fa kenba ne, ama ba tuon ma tere. Ba fa mu di ba bula pi Yesu haritoo-roo wii-la si nna. ⁹ Nii ne Yesu guu cheba a bula piba a bul, "Ma jan hon ari yarifiela." Ba mu u teen a ken u naan le a chuolu. ¹⁰ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma si leje di fawullun kenma. Ma mu bula pi mi haritoo-roo di ba mu Galilii. Ba jan nami dime."

Nialin si po vaan-la nyia wiaa a tige Yesu le

¹¹ Haala-la si miira viiri, laali-yuoro-la fa si po bua-la, ba donsun miira mu tan tuon a bula pi nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin wii-la si nna. ¹² Nii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari juu tinnaa kuhiasin hon a vuure wii-la ba si jan nna. Ba vuura di ba jan jon moribii-dan a kpal laali-yuoro-la fa si po bua-la an bula piba a bul, ¹³ "Ma bula pi niaa ari ma pin don ne, an ka u haritoo-roo ku gaa a kuusi Yesu. ¹⁴ Di nii-la si hon kuori-balin nyun ne nii wiin deen, la jan bula pema le ari ma bi wii cheye. Wii-kala bi jan walimema." ¹⁵ Nii ne laali-yuoro-la fa si po vaan-la laa moribie-la an nyia wiaa ari nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin fa si bula piba di ba nna. Wii-la juu tinnaa fa si nyia teeli lerin kala a kaa ko ari jinin.

Yesu ken u titia ku dage u haritoo-roo

Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49; Joon 20.19-23; Yesu nanz. tintinnaa 1.6-8

¹⁶ Nii ne Yesu haritoo-roo-la fii ari kubala-la mu Galilii tinteen a jil peel-la nyun, ari Yesu fa si bul nii piba. ¹⁷ Nii ne ba nau dime a chuolu, ama donsun bi laa dii. ¹⁸ Nii ne Yesu ku kpageba a bula piba a bul, "Wia jon dolun kala a pimi ne Wia-jaan ari dunia kala le. ¹⁹ Ma saa mu dunia seme-na kala a bul mi wiaa pi niaa a len di ba nna mi haritoo-roo a foba Wii-chuole liin mi Nyimma ari u Bie ari u Din-zon-la dolun le. ²⁰ Ma dageba a len di ba to wialin kala mi si bula pima di ma to. Mi jan he ma teen bua-na kala le a kaa mumu dunia diderin."

**WIA WU-ZOMO-LA
MAAK
SI NJMUNSA**

Jooŋ Wia lii-foori-la bul Wia wiaa pipi niaa

Mat. 3.1-12; Luuk 3.1-18; Jooŋ 1.19-28

¹ Wia wu-zooŋoo di-suomun ne ŋla. Wiaa deenba ŋaa Wia Bie Yesu Kirisito wu-zooŋoo wiaa ne.

² Nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zooŋ-la dolun le ba sii yire Azaaya fa ŋmunsa ari Wia si,

“Bee na, mi jan tin mi tinɗaara duu laa ŋ sipaan mu a wase wonɗiin bilin le di ŋ ko.”

³ U bira si,

“Nuu ne chin giri-bine tuon a heele bul, ‘Ma ko a wase wonɗiin bil di ma Tiina ko a tuto.

Ma ŋaa nii, duu ne ko, u di-venin jan pin worun.’”

⁴ Nii ne baala deen sii. Baa yiru Jooŋ, Wia lii-fooro. U sii ku lii giri-bine tuon a heele bul, “Ma birime a lii ma haacheba le, ka di mi foma Wii-chuole liin. Di ma ne ŋaa nii, Wia jan jon ma haacheba a chema.” ⁵ U si bul nii, Judiya tinɗaa ari Jerusalem tinɗaa kala lii a mu u teen a dage ba haacheba an tuu Jooɗan fuo-la u foba Wii-chuole liin. ⁶ Bunɗanɗa puna gennin ne Jooŋ fa laale a ken tenɗiin voo u tinɗa. Nyangirikeba ari tuun ne fa ŋaa u kudiilee. ⁷ U yie bul Wia wiaa pipi niaa a bul, “Nuu don jan to mi harin ko. U ne jan kiimi. Mi paala bi maga di mi kpagu a ken u neɗɗenɗe ŋmesin ma kaa puri. ⁸ Liin dunɗa ne mi-na kaa fufoma, ama u-na jan jon Wia Din-zooŋ-la hema le.”

Jooŋ fo Yesu Wii-chuole liin

Mat. 3.13-4.11; Luuk 3.21-22; 4.1-13

⁹ Bua-la le Yesu sii a lii tan-la ba sii yire Nazaret a he Galilii tinɗeen le a ko lee-la Jooŋ fa si he. U ku juu fuo-la. Jooŋ fou Wii-chuole liin. ¹⁰ U miira lii fuo-la tuon ku lii a wula beɗ, di wia nyun guu kpaa balia. Nii ne ka Wia Din-zooŋ-la ku tuu heu le a nage kokomo. ¹¹ Ka u nii nuu yiikoro duu lii wia nyun a bula pu a bul, “Mi Biichoolun ne ŋla. Mi tuon tore ŋ nyun.”

Sitaani ku magise Yesu

¹² U bi diene ka Wia Din-zooŋ-la kenu juu girin. ¹³ U he dime nii hali tapulaa mahin balia, ba di girin tuon kaa dunɗa. Sitaani yie ko a magisu. Yesu bi seye. Nii ne Wia tinɗaaraa ku tuu tima pu.

Yesu yire chenɗili-kpuuraa banese

Mat. 4.12-22; Luuk 4.14-15; 5.1-11

¹⁴ U bi diene, ka ba ken Jooŋ to dia. Nii ne Yesu sii a mu Galilii tinɗeen a bubul Wia wu-zooŋ-la aa pi niaa ¹⁵ a bul, “Bua-la yie ne. Wia kuorii-la ko ne. Ma birima lii ma haacheba le a laa Wia wu-zooŋ-la dii.”

¹⁶ Nii ne u yi Galilii muga a mu to muga-la niin a na Saamon ari u ŋaana Anduru. Ba ŋaa chenɗili-kpuuraa ne. Uu mu, di ba ken ba jonba a kaa kikese chenɗilee. ¹⁷ U yireba a bul, “Ma sii to mi harin. Mi jan ŋaa di ma kese niaa pe ma titia le ari ma sii kese chenɗilee nii.” ¹⁸ Ba sii a jon ba jonba ta an guu to u harin. ¹⁹ U jon nii baa mu, di baala balia ne nii. Baa yire Jeems ari Jooŋ. Ba fa ŋaa Zebidii biirin ne. Ba hon ba liin daboro le a tuto ba jonba buasun. ²⁰ U si naba, u yireba. Ba len ba nyimma ari nialin kala ba fa si ŋaa ba tima pipiba an lii liin daboro-la tuon an mu to u harin.

Yesu vaare baal kubala fa si ken jin-bomun

Luuk 4.31-37

²¹ Ba jon nii aa mu a ku yi Kapenam. Nii ne che-wiesii-la cheen, Yesu sii a mu juu Wii-chuole dia a didage niaa. ²² U sii dageba nii, u ŋaaba wu-kpunɗere. U bi baa daga ari Wia tenin kerichiba si yie didageba nii. U bul wiaa ari u ne ken wii-la dolun.

²³ Nii ne di baal ne nii. Jin-bomun kenu. U ku juu aa chiire, ²⁴ “Yesu, ŋ si lii Nazaret, bee ne ŋ chiche ŋ ŋaala? Ŋ ko di ŋ kpula ne? Mi jinin ne, ŋ ne ŋaa Wia Tu-pul Tiina.” ²⁵ Yesu si nii wialin baal-la si bula, u kpia jin-bon-la le a bul, “Ken gon an ku lii baal-la le.” ²⁶ Jin-bon-la ken baal-la teriki an faasa chiire kinɗen a lii baal-la le. ²⁷ Nialin kala miira hiriki a pipiese donɗo, “Bee ne ŋlaa? Wu-falii ne uu dage. U paala ken dolun a wuo jin-bonoo a bul wiaa piba, ba tuto u niin.”

²⁸ A lii nii le ne, u yirin guu teeli Galilii tinɗeen kala.

Yesu vaare niaa yuge

Mat. 8.14-17; Luuk 4.38-41

²⁹ Nii ne Yesu guu sii a lii Wii-chuole dia-la le, ba di Jeems ari Jooŋ, a mu juu Saamon ari Anduru dia. ³⁰ Ba mua di Saamon hiili-haala pina wiwiile. U yaraa kala liin. Yesu si ko nii, ba bula pu. ³¹ Nii ne u ku juu a ken haal-la nisin le a kaa chuule. U yaraa fa si lima nii, u fiela. U sii ŋaa kudiilee piba ba dii.

³² U didaanin si yie, ba ken nialin kala sii wiilu ari jinɗin si ken nialin kala a kaa ko Yesu teen. ³³ Tan tinɗaa kala gire ko a hilimi Saamon dia boinɗin. ³⁴ Yesu vaare nialin yuge sii wiilu a kiri jin-bomoo-la ma a yuge a ta niaa le. Jinɗi-la jin Yesu. Nii ne tii u biba wonɗiin pa di ba bul wiaa.

*Yesu bul wiaa Galilii tinteenj le
Luuk 4.42-44*

³⁵ Siipuuraa Yesu sii lii dia-la le a mu lee-la niaa si tuo a chuchuele Wia. ³⁶ Ka Saamonj ari u nanɔɔnsunj ma sii ko a chicheu. ³⁷ Ba si nau, ba bula pu ari nuu-kala ne ko a chicheu. ³⁸ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Ma lenj la mu tasinj donsunj di mi bul Wia wiaa dime maa. Njii wiaa ne mi ko."

³⁹ U saa sii a mu duure Galilii tinteenj kala a juu Wii-chuole diisinj aa bul Wia wiaa anj pe kiri jinjinj ma niaa le a ta.

*Yesu vaare gbege
Mat. 8.1-4; Luuk 5.12-16*

⁴⁰ Njii ne gbege kubala ma sii ko Yesu teenj a tuu kpirimi a sulu a bul, "Di nj ne cho, nj janj wuo nja a di mi duori." ⁴¹ Nisusunj kenj Yesu. U liise u nisinj a digu anj bul, "Mi cho ne, duori." ⁴² Njii ne yawiil-la guu lenj baal-la. U duori. ⁴³ Njii ne Yesu bula pu ari siiflesinj a bul, ⁴⁴ "Viiri anj si wii bula pi nuu-kala. Ama kenj nj titia kaa mu dage ni-la si kpu pusunj pipi Wia duu kpu pusunj pi Wia a piise nj disinninj ta ari Moosis fa si dagema njii. Di nj ne nja njii, niaa janj na ari nj bira bi disinninj kenɛ."

⁴⁵ Ama baal-la kenj wii-la kaa lii a bula gaare lerinj kala. Njii ne Yesu bira bi wuo chaasa juu tanj kala tuonj, ama u yie honj girinj tuonj ne, ka niaa lii lee-na kala a kuko u teenj.

2

*Yesu vaare gberike
Mat. 9.1-8; Luuk 5.17-26*

¹ Tapulaa banmene, Yesu miira mu Kapenam. Niaa nii duu miira ko a he dia le. ² Njii ne ba yuge a gire ko a to lee-la kala a to boinjninj maa. Ka u bul Wia wiaa pipiba. ³ Njii ne di niaa donsunj ne njii. Ba banese jonj gberiku kubala kaa ko. U pinj u bosɔ le. ⁴ Niaa si to lerinj kala njii, ba bi jinj lee-la ba si janj to a juu. Njii ne ba jil lusunj nyunj a ta luri a jonj bosɔ-la ari gberiku-la kala a to bua-la ta u tuu Yesu sipaanj. ⁵ Njii ne Yesu jinj ari ba njaau yarida ne worunj a bul gberiku-la le a bul, "Mi bii, mi jonj nj haacheba a chej ne."

⁶ Di Wia teninj kerichiba donsunj ma honj dime a kenj ba tuosaa pipiese ba titia, ⁷ "Bee ne tii baala deenj bubul njii? Uu tuuse Wia jonjoo njla. Kubee ne janj wuo jonj haacheba che nuu, di Wia dunjdunja dee?"

⁸ Yesu wuo jinj ba tuobiinaa a pipieseba, "Bee ne tii ma bibiine wiaa deenba?" ⁹ Mi si janj bul gberiku-la le di mi jonj u haacheba cheu ne, koo mi si janj bul duu sii chuoli u bosɔ a viiri, ba tuonj kubee ne njaa molij? ¹⁰ Mi janj dagema ari mi-na, Nuhuobiine Bie, kenj dolunj dunia le di mi jonj haacheba

che niaa." ¹¹ Njii ne u bula pi gberiku-la a bul, "Sii a jonj nj bosɔ a mu dia." ¹² Baal-la guu sii a jonj u bosɔ a vene lii ba sipaanj. Ba kala hiriki a denne Wia yirinj a bul, "La ha bi wiinj deenj donj naa."

*Yesu yire Liivai
Mat. 9.9-13; Luuk 5.27-32*

¹³ Njii ne Yesu sii dime a miira tuu muga niinj. Niaa yuge a ku hilimi, u didageba. ¹⁴ U si kiele mu sipaanj, u na baal kubala baa yire Liivai. U nyimma yirinj ne Alifiyas. U fa njaa lanpoo lilaaru ne a honj u tinjtinjaa dia le. Njii ne u yiru a bula pu duu sii a tuto u harinj. U sii to.

¹⁵ Njii ne Yesu mu juu Liivai dia, ba di u haritooro kaa, a hono didii kiaa. Lanpoo laara-la donsunj ari haache diiree ma ko, ba kala didii kialinj. Ba fa yuga worunj a tuto Yesu harinj. ¹⁶ Wia teninj kerichiba ari Farisii tinjaa naba a ku piесе Yesu haritooro a bul, "Bee ne tii Yesu ari haache diiree ari lanpoo laaraa, ba kala hono didii kiaa?" ¹⁷ Yesu si nii wii-la ba sii bul, u bula piba a bul, "Nialinj si kenj yarifelaa, ba bi daalunj njjaaru ka che, see nialinj sii wiilu. Mi ko di mi yire haache diiree ne di ba lenj ba haacheba. Nialinj si kenj tuo-pula mi sipaanj dee mi ko di mi yire."

*Ba bul nji-vobunj wiaa
Mat. 9.14-17; Luuk 5.33-39*

¹⁸ Chee donj Jonj, Wia lii-foori-la haritooro ari Farisii tinjaa haritooro, baa voo niinj. Njii ne niaa sii ku piесе Yesu, "Bee ne tii Jonj haritooro ari Farisii tinjaa haritooro-naa voo niinj, anj ka nj haritooro-na bi niinj voo?" ¹⁹ Njii ne Yesu piесеba a bul, "Di nuu mu jaa haal kaa ko, ka ba duu nanɔɔnsunj honj, u nanɔɔnsu-la janj voo niinj? Ai, di baal-la ari u nanɔɔnsunj ne hono, ba bi niinj ka voo. ²⁰ Ama chee donj ne he dime, ba janj kenj baal-la kaa mu lee, anj ka di u nanɔɔnsu-la voo niinj." ²¹ Njii ne u bira bula piba a bul, "Di nj ne kenj geri-bininj duu luri, nj janj jonj geripe-falinj a too? Ai, nj njaa njii, ku-falii-la janj kuure di geri-la wasa kiese kii njii. ²² Di nj ne kenj pupoi-kpaanj, nj janj njaa si-huonj a he duu yel? Ai, nj ne njaa njii, pupoi-la janj yere, di sinj-la kala ta. Nj yie jonj si-huonj a he pupoi-zomunj le ne."

*Ba bul che-wiesii-la wiaa
Mat. 12.1-8; Luuk 6.1-5*

²³ Che-wiesinj chee kubala Yesu ari u haritooro sii a mu nyonso tuonj. Baa mu njii, u haritooro-la kiile nyonso-la a chichanj. ²⁴ Njii ne Farisii tinjaa piեսu a bul, "Nj bi naa? Che-wiesii-la cheenj kisinj ne ba chichei njii. Bee ne tii?" ²⁵ Njii ne Yesu miira piесеba a bul, "Ma ha bi wiila Devit fa si njaa karimaa? Losunj fa si

kenu ba di u hariŋ niaa, u mu juu Wia-dia a joŋ boroboroba-la ba fa si kaa ku bil Wia sipaan a choŋgo dii an joŋo pi u niaa maa, ba ma dii. ²⁶ U fa ŋaa kisij ne ari niwogo si jan joŋ boroboro-la dii, see nii-la si kpu pusun pipi Wia dunɗa. Ka u joŋo dii ŋii. Bua-la le Abiata ne fa ŋaa nialij si kpu pusun pipi Wia kuhian.” ²⁷ ŋii ne Yesu bira bula piba a bul, “Wia liise che-wiesii-la pi niaa ne di ba tiuu. U bi si di che-wiesii-la ne tii niaa. ²⁸ Mi-na Nuhuobiine Bie ne saa ŋaa che-wiesii-la tiina ŋii.”

3

*Yesu vaare baala u nisij si suba
Mat. 12.9-14; Luuk 6.6-11*

¹ Yesu sii a miira mu juu Wii-chuole dia, di baal kubala ne ŋii. U nisij suu. ² Ba si na Yesu duu jua, ba kala chaare siaa bibenu di ba na ari u jan vaare baal-la che-wiesii-la cheen. Baa che di ba na wii ne a to ŋii le a ken Yesu a bul u teen duu chei ba kisij le ne. ³ ŋii ne Yesu bul na-suu-la tiina le duu sii ko ba tutuobaanij. U sii mu. ⁴ ŋii ne Yesu piese nialij a bul, “Ee ne la naabalimaba kisinnij bul di la ŋɗaa che-wiesii-la cheen? Di la pipe niaa le koo di la dudogiseba? Di la laa niaa miisij koo di la kpukpuba?” U si piese ŋii, ba ŋaa fuui. ⁵ ŋii ne Yesu na baanij ba nyuŋ. U tuonj chei a tinj ba digilaa si bi nii wiaa. ŋii ne u bula pi na-suu-la tiina a bul, “Ken ŋ nisij tiene.” U kaa tiene. U nisi-la fiele a nage u nagij.

⁶ ŋii ne Farisii tinjɗaa sii lii. Ba di Herod niaa mu vuure ŋii ba si jan wuo ŋaa a ken Yesu a kpu.

Yesu bul wiaa a pi niaa an pe vaare niaa mugi-balinj niij

⁷ Yesu ari u haritooroo sii a mu mugi-balinj niij. Niaa yuge a lii Galilii tinjteenj a tuto ba hariŋ. Doŋsunj ma lii Judiya tinjteenj, ⁸ doŋsunj ma lii Jerusalem ari Idumiya tinjteenj. Doŋsunj ma lii Joɗan fuo-la cholo. Doŋsunj ma lii Taya ari Saadonj tinjteenj. Niaa deenba kala fa nii Yesu wiaa a lii ba tasinj a kuko u teenj. ⁹ ŋii ne u bula pi u haritooro-la di ba mu joŋ liinj daboro a kaa ku kii liinj niinj duu juu, di nialij siu kaa yigi. ¹⁰ Yesu fa vaare niaa a yuge. ŋii wiaa nyanyal tinjɗaa kala ku ken u banjɗa le aa che di ba digu. ¹¹ Di jin-bonjɗoo ken niaa doŋsunj nialij tuonj. Di ba ne na Yesu kala, ba yie ku tel u naasij le ne a chichiire ari u ne ŋaa Wia Bie. ¹² U bula piba ari siifesisij di ba si lenje di wiinj deen teeli lerinj kala.

*Yesu tuose u haritooroo fii ari balia
Mat. 10.1-4; Luuk 6.12-16*

¹³ Yesu sii a mu lee-la si kenj peelee a yire u si cho nialij kala, ba mu u teenj. ¹⁴ U bira liise ba tuonj niaa fii ari balia di ba ne he u teenj. U liiseba ŋii di ba ma mu bul Wia wiaa. ¹⁵ U piba dolunj maa di ba wuo kikiri jinsij niaa le. ¹⁶ Nialij fii ari balia yiraa ne ŋla: Saamonj, Yesu ne he Piita pu, ¹⁷ Zebidii bie Jeems ari Joonj. Joonj fa ŋaa Jeems ŋaana ne. Yesu kenjba kaa yire Buanaajis. Yiri-la bubuonj ne baanij tinjɗaa. ¹⁸ Ba kukaanaa ma ne ŋla: Anduru ari Filip ari Batolomi ari Matiu ari Tomas ari Jeems Alifiyas bie, ari Tadiyas ari Saamonj Zelot ¹⁹ ari Judas Isikarot, nii-la si ku ŋaa zenjbe tiina a yalle Yesu. U liise nialij dere an miira mu dia.

*Yesu mage namaga a mu tige Sitaani le
Mat. 12.22-32; Luuk 11.14-23; 12.10*

²⁰ ŋii ne niaa bira ku hilimi. U di u haritooroo paala bi chininj na di ba dii kudiilee. ²¹ ŋii ne u tanj niaa nii a sii lii di ba kenu an bul, “Uu che u nyaase ne.” ²² Wia teninj kerichiba doŋsunj ma he dime. Ba lii Jerusalem ne a ko. Ba ma bul di jin-bonjɗoo kala kuoro ba sii yire Belizibul ne kenu. U ne pu dolunj u kikiri jinsij niaa le ŋii. ²³ ŋii ne Yesu yireba a mage namagaba a pipiba a bul, “Ee ne Sitaani jan wuo ŋaa a kiri u titia? ²⁴ Di tanj niaa ne he dime an bi nii-bala kene, ba tanj jan tel. ²⁵ Di niaa ne bira bi nii-bala kene, ba dia jan tel. ²⁶ Di Sitaani niaa saa bi nii-bala kene, ba tanj bi jan chinj. U jan tele dere. ²⁷ Nuu tuo si jan juu ni-duonj dia a gaa u kaa see duu kenj ni-duo-la woo bil an-na juu paa u kaa.”

²⁸ ŋii ne Yesu bira bula pi niaa a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, di niaa ne ŋaa haacheba kala an pe tuuse Wia joŋɗoo maa, Wia janj wuo joŋba kala cheba. ²⁹ Ama di nuu ne tuuse Wia Din-zonj-la joŋɗoo, Wia bi janj joŋo cheu da. U tiina ŋaa haache-la si maga di u suu ne. Wia janj laa wii-la he u tuonj le.” ³⁰ Nialij doŋsunj fa bula ari jin-bomunj ne kenj Yesu. ŋii ne tii u bul ŋii.

*Yesu naan ari u ŋaanaa ko u teenj.
Mat. 12.46-50; Luuk 8.19-21*

³¹ Muapilii Yesu naan ari u ŋaanaa ko a chinj di-jalinj an tinj niaa di ba yiru. ³² Di ni-danj hono gollu chu. ŋii ne ba bula pu a bul, “Ŋ naan ari ŋ ŋaanaa ne chinj jeen hariŋ aa cheŋ.”

³³ ŋii ne Yesu miira pieseaba, “Kubee ne ŋaa mi naan ari mi naanbiirinj?” ³⁴ U miira benj nialij si hono gollu chu an bula piba a bul, “Mi naan ari mi naanbiirinj ne ŋla. ³⁵ Nii-la kala sii ŋaa wialinj Wia si cho, u ne ŋaa mi ŋaana ari mi dihaala ari mi naan.”

4

Yesu mage namaga a mu tige baal-la si duu kiaa le

Mat. 13.1-9; Luuk 8.4-8

¹ Njii ne Yesu miira mu hɔŋ Galilii muga-la niinj a didage niaa. Niaa yuge a ku gollu chu. Ba si yuga njii ne, u sii mu juu liinj daboro tuɔŋ a hɔŋ liinj tuɔŋ. Ka nialinj hɔŋ muga niinj. ² Njii ne u mage namagaba a dageba wiaa yuge. U namagaba-la dɔŋɔ ne njla: U si, ³ “Má jegile nii mi teenj. Baal kubala ne sie a keŋ u ku-doho kaa lii duu mise. ⁴ U sii mise njii, ku-doho-la dɔŋsunj tel wonjbiinj tuɔŋ. Diibiisinj ku tuɔsa dii. ⁵⁻⁶ Dɔŋsunj ma tuu tel kpaginyilinj nyun. Hagila bi yuga, ka ba guu nyu. Ba naapooloo bi tinteenj jua. Wia pose a njmooba ba suu, a tinj bæe wiaa ba naapooloo bi tinteenj jua. ⁷ Ku-doho-la dɔŋsunj ma tuu tel sosunj tuɔŋ a nyu. Sosu-la ma nyu a nyageba kpu. Ba bi wasa. ⁸ Ku-doho-la dɔŋsunj ma lii tel tintee-zomunj le a nyu a waa a wase worunj. Dɔŋsunj he biee mara ari fii fii, dɔŋsunj ma mahinj batori batori, dɔŋsunj ma zɔɔ zɔɔ.” ⁹ Yesu mage namaga-la dere, njii ne u bul, “Digilaa tinjɔaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa deenba.”

Yesu dage namaga-la bubuɔŋ

Mat. 13.10-17; Luuk 8.9-10

¹⁰ Njii ne nialinj viiri. Anj ka Yesu dunɔɔŋa hɔŋ. U haritooroo ari nialinj si kpage dime, ba ku piese namagaba-la bubuɔsaa. ¹¹ Njii ne u bula piba a bul, “Ma niaa deenba ne Wia dage u kuorii-la bubuɔŋ pa. Ama ni-kaanaa-na kala, namagaba ne u yie kaa didageba. ¹² Njii ne ba yie jegili jegili anj bi ba bubuɔsaa wuo jinj, a bira nyilimi nyilimi anj bi kuŋ-kala ma wuo na. Di ba ne fa jinj ba bubuɔsaa, ba fa janj birima to Wia, di u jonj ba haacheba cheba.”

Yesu dage namaga-la bubuɔŋ

Mat. 13.18-22; Luuk 8.11-15

¹³ Njii ne Yesu pieseaba a bul, “Ma bi namaga deenj bubuɔŋ jinj? Ee ne saa ma janj ɔaa a jinj namagaba kala bubuɔsaa?” anj dage namaga-la bubuɔŋ. U si, ¹⁴ “Baal-la sii duu kiaa, u nage Wia niinj wiaa ne u kaa lii di u duu njii. ¹⁵ Kialinj si tel wonjbiinj le ne ɔaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj. Di ba nii wialinj dere, Sitaani yie guu kɔ a keŋ wii-la a liiri ba tuɔsaa le. ¹⁶ Kialinj ma si tel kpaginyilinj nyun ne ɔaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj a guu laa wialinj dii ari tuɔtorunj. ¹⁷ Ama ba bi boye kene a nage kialinj naapooloo si bi tinteenj jua. Ba janj sei wii-la a tou mu mage njii. Di heej ne juuba, koo di ba to naasinj dudɔgiseba a tinj wii-la wiaa, ba tuɔŋ lii wii-la le. Ba jonjo ta.

¹⁸⁻¹⁹ Kialinj ma si tel sosunj tuɔŋ ma ne ɔaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj, ama dunia kiaa wiaa wiwalimeba, ba cho di ba jigi aa che kuŋ-kala. A tinj kiaa deenba wiaa ba bi sei di ba to wialinj. Wialinj bi doho kene ba teenj. ²⁰ Kialinj ma si tel tintee-zomunj le ma ne ɔaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj. Ba nii wialinj a laa he ba tuɔsaa le a keŋ doho, dɔŋsunj mara ari fii fii, dɔŋsunj mahinj batori batori, dɔŋsunj zɔɔ zɔɔ.”

Yesu mage namaga a mu tige chaaninj le

Luuk 8.16-18

²¹ Njii ne Yesu bira bul, “Njii ni che pulumunj a chol chaaninj ku juu dia, nj janj keŋ gbaŋa a chu tɔɔ? Koo nj janj jonjo kii godo bubuɔŋ? Ai, nj janj jonjo kii kua nyun duu chaane. ²² Wu-faali tuo, see duu ku lii di-jalinj. Wii-kala si he biriminj tuɔŋ ma janj ku lii pulumunj. ²³ Digilaa tinjɔaa, má wuoli ma digilaa a nii.” ²⁴ U bira bula piba a bul, “Má fiele ma siaa worunj ari wialinj ma sii nii. Njii titia ma si to ma dɔŋsunj tinjɔaa le, njii titia ne Wia ma janj jonjo toma le. ²⁵ Nii-la kala sii to Wia niinj wiaa, Wia janj faasa peu le duu to worunj. Nii-la ma si bi Wia niinj wiaa ka to, Wia bi janj peu le. U si peu le mua-la maa, u janj laa u kua.”

Yesu mage namaga a tige kiaa duununj le

²⁶ U bira bula piba a bul, “Wia kuorii-la nage ari nia si sie a mu di u duu kiaa бага le ne. ²⁷ Tanj biri u miira mu pinj. Tanj pul u bira sii. Tapulaa banmene u sie di kialinj nyua a waa, ka u bi jinj ba si ɔaa njii a nyu. ²⁸ Ba yie nyu ba titia le a waa a he nyunj a bii ba titia le. ²⁹ Ba bia, u ɔaa ba jonj sia a kaa mu kuŋ.”

Yesu mage namaga a mu tige ku-doho kubala ba sii yire Masitad le

Mat. 13.31-32, 34; Luuk 13.18-19

³⁰ Njii ne Yesu bira pieseaba a bul, “Bæe ne la janj jonj Wia kuorii-la a magise? Wu-bæe ne la janj kaa dage u bubuɔŋ? ³¹ U nage ku-doho kubala ba sii yire masitad ne, ba yie jonj a duu. Baa duu, di u bi wii maga. U ne muuro kii ku-doho-na kala si he dime. ³² Ba ne duu dere, u nyu. U yie sii waa a ɔaa tia a kii бага ku-duuloo kala kala. U naakelee yuge. Diibiisinj yie ku sageu le a saa ba dellinj dime.”

³³ Yesu mage namagaba a yuge a didage niaa. U yie didageba a mage njii ba si janj wuo laa a he ba nyunj le ne. ³⁴ U yie bi sei duu bul wii-kala polli see u mage namaga. Ama ba di u haritooroo dunɔɔŋa ne hɔŋɔ, u yie dage namagaba-la bubuɔŋ a piba ne.

Yesu ɔaa lii-pelinj kere

Mat. 8.23-27; Luuk 8.22-25

³⁵ Chεε-la titia didaanij u bula pi u haritooro-la a bul, “Má lej di la chol muga cholo.” ³⁶ Ba ta ni-dañ-la kala ba viiri, an ku juu liinj daboro-la u fa si hõõ a kenu baa mu. Liinj daborusuj dõnsuj ma ne he dime a mumu. ³⁷ Nii ne di pel-duo kubala suomo njĩaa a ku nmoo liinj he liinj daboro-la le u chiche duu su. ³⁸ Ama Yesu fa pij donj ne daboro-la harij a yelli nyu-yelle. Ba ku chisu a bula pu a bul, “La kuhian, nj bi jinj di laa che la suu nee?” ³⁹ Nii ne u sii donj le a kpia pel-la le a bula pi muga-la maa duu fiela pij. Pel-la kere, ka lerinj kala njaa fuui. ⁴⁰ Nii ne Yesu piese u haritooro-la a bul, “Bεε ne tii fawulluj kenjma? Ma ha bi yarida njaa?” ⁴¹ Nii ne fawulluj kenba woruj, ba pipiese donj, “Kubεε ne saa paala njaa nia deenj? Pelinj ari mugisuj kala tuto u niinj.”

5

Yesu vaare baal-la jinj-bõmunj si kene
Mat. 8.28-34; Luuk 8.26-39

¹ Nii ne ba sii chol muga cholo a ku yi Gerasa tinjaa tinjeen a lii liinj daboro le. ² Ba lia di ba chinj, di baal ne nii, jinj-bõmunj kenu. ³ U lii vaamaa tuõj a ko. ⁴ Ba fa yie kenj chorumõõ võbu a lol. Ba võbu u kaa kere. Ba yie kenu he kuruj maa, u ta kuru-la yere anj sii mu hõj vaamaa tuõj. Nuu-kala bi doluj kene duu wuo kenu. ⁵ Wihye ari titanj kala u yie he vaamaa tuõj ari peelee nyuj a yie sii a duduure. U duure vaama-la tuõj a chichiire a kenj tabiaa pipaase u titia. ⁶ U si na Yesu duu he di-bolii, u fá mu a chemu a kpirimi a chuolu. ⁷⁻⁸ Nii ne Yesu bula pi jinj-bõnj-la duu lii baal-la le. Baal-la chiire a bul, “Yesu, Wii-baliñ Bie, bεε ne nj che di nj njami le? Mi jonj Wia chunuj di nj sími dõgisu!” ⁹ Nii ne Yesu piesu a bul, “Nj yirin ne bεε?” U si, “Mi yirin ne ku-kene, bεε wiaa la yuga ne.” ¹⁰ Nii ne u sulu kinkej a bul duu sí leje di jinji-la lii tinjee-la le. ¹¹ Di toonuj ma he lee-la a yuge a didi kiaa peel-la nyuj. ¹² Jinji-la sul Yesu duu lej di ba mu juu toonu-la. ¹³ U sei. Nii ne ba lii baal-la le a mu juu toonu-la. Toonu-la kala sii a fá lii peel-la nyuj tuu. Ba tuu tel muga tuõj a nyua liinj a suu. Toonu-la fa yi bui balia.

¹⁴ Nii ne too-daara-la fá mu a kenj doworo mu bula pi bagi-daaraa ari tanj-la niaa kala. Ba sii ku lii Yesu teenj. ¹⁵ Baa ko, di baal-la jinj-bõmunj fa si kene, duu hõõ a laale gerinj a kenj yarifielaa. Ba si na nii, fawulluj kenba. ¹⁶ Nialinj fa si he dime a na wii-la si njaa baal-la ari toonu-la le, ba bul wii-la pi nialinj. ¹⁷ Ba si nii nii, ba ku sul Yesu a bul duu lii ba tinjeen le. ¹⁸ Nii ne Yesu mu duu juu liinj daboro. Baal-la jinjinj

fa si kene sulu a bul duu lej duu ko di ba mu. ¹⁹ Yesu bi seye anj bula pu duu miira mu dia a bula pi u dia niaa wii-la kala la Tiina Wia si njaa le, ari u si fáu nennige njii. ²⁰ Baal-la miira mu Dekapolis tinjeen a bul wii-la kala Yesu si njaa le. Niaa nii, u njaaaba wu-kpunjkpere.

Yesu chise Jaaris tolo suuj le anj pe vaare haal kubala

Mat. 9.18-26; Luuk 8.40-56

²¹ Nii ne Yesu miira mu juu liinj daboro a chol muga cholo a mu hõj muga niinj. Niaa gire ku chu.

²² Nii ne baal kubala he dime. Baa yire Jaaris. U fa njaa Wii-chuole dia kuhianj ne. Nii ne u na Yesu a tuu tel u naasinj le ²³ a sulu a bul, “Mi tolo ní wiilu a pina kikiiki duu suu. Mii che di nj ko a jonj nj nisinj danj le, duu duori ne.”

²⁴ Yesu sii to u harinj, ba mumu. Niaa ma sii tuto u harinj a gollu chu. ²⁵ Baa mu di haal ne njii. Nyanyalii kubala ne kenu. U fa kenj tinj ne deenj deenj jisinj fi ari balia. ²⁶ U fa gollõ njaa daalusuj kinkej a na heenj woruj a paala chei u moribee kala pei. Ka u nyanyalii-la wasa juu-u le. ²⁷⁻²⁸ U si nii Yesu wiaa ne, u ku to niaa tuõj a biina u tuõj le, “Di mi digi u gerinj maa, mi janj duori.” Nii ne u piege nialinj a mu chinj Yesu harij a kenj nisinj a digi u gerinj le. ²⁹ U si digi u gerinj le njii, u tinj-la guu dere. Nii ne u titia jinj ari u tinj-la dere ne. ³⁰ Ka Yesu ma jinj u tuõj le ari dol kubala ne liiu le. U birime nialinj teenj a pieseba a bul, “Kubεε ne digi mi gerinj le njii?” ³¹ Nii ne u haritooroo bul, “Nj bi na niaa si yuga njii a golluj chuu? Ka nj pipiese di kubεε ne digi nj gerinj le.” ³²⁻³³ Anj ka Yesu ha bibenj duu na nii-la si digu. Ama haal-la jinj wii-la si njaa le ne. Nii ne u ko a chichel a tuu tel Yesu naasinj le a bul wii-la kala pu. ³⁴ Nii ne Yesu miira bula pu a bul, “Mi tolo, nj yarida ne njaa nj duori. Mu ari yarifielaa. Nyanyalii-la bira bi janj keninj.”

³⁵ Yesu haa bul wiaa njii haal-la teenj di tinjdaaraa lii kuhianj Jaaris dia ko a bula pi jaaris a bul, “Nj tolo-la suba ne, bira sí la kuhianj-la walimu.” ³⁶ Yesu nii ba si bul njii a bula pi Wii-chuole dia kuhianj Jaaris a bul, “Sí leje di nj boye jonj. Njaa mi yarida.” ³⁷ Nii ne Yesu sii a bi leje nyuu-kala to u harinj see Piita ari Jeems ari u naana Jõõj. Ba dunjuna ne to u harinj. ³⁸ Nii ne ba ku yi Wii-chuole dia kuhianj-la dia. Baa ko di baa njaa gonj aa njmoo niinj bage bage a yiyel. ³⁹ U mu juu a pieseba, “Bεε ne tii maa njaa gonj deenj kala? Bile bi suba. U pij donj ne.” ⁴⁰ Ba kala miira china mumõmu. Nii ne u kiriba ta ba lii, anj ka u kenj bile nyimma ari u naanj ari u harinj niaa ba juu dia-la bile si pina. ⁴¹ Ba si juu dia-la njii,

Yesu mu keŋ bile nisin le aŋ bul, “Talita kumi.” U bubuon ne: Hanŋolibie, mi si di ŋ sii! ⁴² Bile guu sii aa veŋ. Bile fa ŋaa jisinj fii ari balia ne. U ŋaa wu-kpuŋkper ba le. ⁴³ Nii ne Yesu bul ari siifnesinj di ba si leŋe di nuu-kala nii wii-la, aŋ bul di ba ŋaa kudiilee pi bile duu dii.

6

*Nazaret niaa via Yesu
Mat. 13.53-58; Luuk 4.16-30*

¹ Nii ne u lii dime a mu u tinŋteen. U haritooroo ma to mu. ² Che-wiesii-la cheeŋ u mu juu Wii-chuoŋe dia a didage niaa. Ba si nii, ba jesinj kala hiriki a bul, “Ee ne u ŋaa a jin wiaa deenba? Kube ee ne pu wu-jimin deen? Ee ne u wuo ŋiŋaa wu-duorun deenba?” ³ La jimu, kapinta dee nii? Mee ri ne u naaŋ. Jeems ari Joozis ari Judas ari Saamŋ, ba ŋaa u ŋaanaa ne. U dihaalaa ma ne he daha ŋla.” Nii ne ba na baaninj u nyun. ⁴ Yesu bula piba a bul, “Nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonŋ-la dolun le, u yie mu lee-kala, ba zizilu ne, aŋ ka u jaŋ-niaa ari u dia-niaa siinj buu ka sɔ.” ⁵ A tin ba si bi yarida kene wiaa, u bi wu-duo kala wuo ŋaa lee-la, u ta jon u nisin ne daŋ nyanyal tinŋaa banmene le ne ba duori.

*Yesu tin u haritooroo fii ari balia
Mat. 10.5-15; Luuk 9.1-6*

⁶ U kperi Yesu ari ba si buu yarida ŋaa. Nii ne u sii a mu golle tasin a didage niaa. ⁷ U yire u haritooroo fii ari balia a hilimi a tinba balia balia a piba dolun di ba wuo jin-bonŋoo. Nii ne u bula piba a bul, ⁸ “Ma si kuŋ-kala kaa pe veŋ wonjii-la, see ma daanŋigisin dunduna. Ma si kudiilee kaa mu. Ma bira si sulli-gbaŋa ma koru. Ma si moribee he ma jon he ma geri-fesinin le. Ma si genninj tun bulia ma laalu. ⁹ Ama ma paa ma nenŋenŋee he a laale geri-bala-bala aa veŋ.” ¹⁰ U bira bula piba a bul, “Di ma ne mua a juu taŋ kala, ma juu dia-la niaa si cho ma wiaa a he dii-bala le halii di bua-la le ma si jaŋ lii taŋ-la le yi. ¹¹ Di ma mu taŋ kala, di ba po di ma si juu a bi ma wialinj jegile nii, ma kiele mu. Di ma lia, ma kpesi ma naasin hagila ta. Ba jaŋ jin ari ba ŋaa wii ne a cheima.” ¹² U tinba nii, ba lii a mu bul niaa le di ba birime a lii ba haacheba le. ¹³ Ba kiri jinsinj ma a yuge niaa le, ba lii. Ba jon nuun mua ma a bisa he nyanyal tinŋaa le ba duori.

*Joon Wia lii-foori-la suba
Mat. 14.1-12; Luuk 9.7-9*

¹⁴ Nii ne Yesu yirin teeli lee-na kala. Kuoro Herod ma nii u wiaa. Niaa donsun si, “U ne ŋaa Joon, Wia lii-foori-la. Wia chisu suun le ne. Nii ne tii u keŋ dolun a ŋiŋaa wu-magilaa deenba.” ¹⁵ Ka donsun

ma si u nage Ilaaja ne. Donsun ma si, “U ŋaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonŋ-la dolun le ne ari faafaa nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonŋ-la dolun le nii.”

¹⁶ Kuoro Herod si nii u wiaa u bul, “Joon ne nii. U ne nii-la mi si ŋaa ba keru u nyun. U ne sii suun le nii.” Wii-la si tii u ŋaa ba keru u nyun ne ŋla: ¹⁷ Herod fa sie a mu jaa haal kubala. U yirin ne Herodias. U fa ŋaa u ŋaana Filip haala ne. U laa jaa. ¹⁸ Nii ne Joon fa bula pi Herod, “N si keŋ ŋ ŋaana haala laa jaa nii, u bi wonjiiŋ ŋaa.” ¹⁹ U si bul nii, Herodias na baaninj u nyun a chiche di ba kpu Joon. ²⁰ Nii ne Herod ŋaa ba kenu to dia. Ama u na Joon duu ŋaa tuo-pul tiina a ŋiŋaa wialinj sii to wonjiiŋ. Nii ne tii u fifaa a bibenu worun a bi che di ba kpuu. Wialinj kala Joon si bula kperu ne, ari nii kala u ha cho duu jegile nii wialinj u sii bul. ²¹ Kuoro Herod che-lullun tapulun ne bira yie. Nii ne u sii a ŋaa kudiilee yuge a keŋ u kuori-biisinj ari u laali-yuoro-hiasinj ari Galilii kuhiasinj kala, ba kala ko a hono didii kiaa. ²² Ba hono di Herodias tolo ne nii. U ku juu gugua. Herod ari nialinj kala biben a chou. Nii ne Herod bula pu di ku-la-na kala u sii che, u jaŋ pu. ²³ U paala ŋmiee a bul, “N sii che ku-la-na kala, mi jaŋ pin. N nii che mi tinŋteen senpen donjo a yi lebi maa, mi jaŋ poi a pin.” ²⁴ Hanŋolibie-la sii lii a piese u naaŋ, “Mi bul mii che bee kuŋ?” Nii ne Herodias si, “Bula pu a bul ŋŋ che Joon Wia lii-foori-la nyun ne.”

²⁵ Tolo-la miire lima lima a mu kuorula teen a bula pu a bul, “Mii che di ŋ keru Joon Wia lii-foori-la nyun a he pirata le a kaa ku pimi.” ²⁶ Kuoro si nii wii-la, u tuon kala chei. Ama u si ŋmiee nii, niaa kala nii. U bira bi u niinj wuo birime. ²⁷⁻²⁸ Nii ne di laali-yuoro china a po ba kuoro. U yire ba donjo duu mu keru Joon nyun kaa ko. Laali-yuori-la sii a mu lee-la ba si kenu mu to a keru u nyun a he pirata le a kaa ko pi tolo-la. U laa a kaa mu pi u naaŋ. ²⁹ Joon haritooro-la si nii wii-la, ba sii ko a laa u ku-suun a kaa mu hugi.

*Yesu pi niaa bui banon kudiilee
Mat. 14.13-21; Luuk 9.10-17; Joon 6.1-*

14

³⁰ Yesu nanzooaba saa sii a miira ko Yesu teen a bula pu wialinj kala ba si ŋaa ari wialinj kala ba si daga. ³¹ Niaa donsun yie lili, ka donsun ku jujuu. Yesu ari u haritooroo paala bi chinin na di ba dii kiaa. Nii ne u bula piba a bul, “Ma len di la mu lee-la niaa si tuo di ma wiesi mua.” ³² Ba sii a juu liinj daboro a mumu niaa si tuo lee-la. ³³ Niaa yuge a naba a wuo jin di ba ne. Nii ne niaa lii tasin yuge a fa mu lee-la Yesu fa sii mu a laa sipaan yon dime. ³⁴ Ba

ma kɔ a lii liinj daboro le. Yesu si mu lii liinj daboro-la le, u na ni-danj di ba hɔnɔ gberu. Nennige kala kenu. Nialinj nage piesee si bi pie-daara kene ne. U sii a dageba wiaa yuge.

³⁵⁻³⁶ Didaaninj ku yi, u haritooroo kɔ u teenj a bula pu a bul, “Lerinj deenj ŋaa girinj ne. Ka wia fiela ŋla. Ta nialinj di ba mu tasinj ari bagisinj si kpaje daha a mu yoo kudiilee a dii.” ³⁷ Di u si, “Má mu che kudiilee piba ba dii.” Ba piesu a bul, “Ŋhe di la keŋ siidi bui balia a kaa mu yoo kudiilee a kaa kɔ piba di ba dii?” ³⁸ U pieseba a bul, “Boroboro banjmeɛ ne he dime? Má mu na.” Ba mu anj miira ku bul, “Banɔŋ ne ari cheŋfilee balia.” ³⁹ Nji ne u bul di nialinj kala tuu gulimo hɔŋ hɔŋ ya-fielinj nyun. ⁴⁰ Dɔŋsunj hɔŋ zolo zolo, dɔŋsunj ma mahinj balia ari fii fii. ⁴¹ Nji ne u jonj boroboro-la banɔŋ ari cheŋfilee balia-la a wula beŋ wia nyun anj lolle Wia anj kaa chɔge a pi u haritooroo. Ba laa a kaa mu kpaa nialinj. U saa jonj cheŋfilee balia-la maa a kaa chɔge nji, ba kala dii. ⁴²⁻⁴³ Nuu-kala dii a vɔge. Ka ba mu paa kukaanaa, boroboro ari cheŋfilee-la si ka, a paa sɔ siŋsinj fii ari balia. ⁴⁴ Nialinj si dii kialinj, ba tuonj baalaa fa ŋaa bui banɔŋ ne.

Yesu venj liinj nyun

Mat. 14.22-33; Jɔŋj 6.15-21

⁴⁵ Nji ne u lenj u haritooroo mu juu daboro a laa sipaanj duoro chol muga cholo a mu Betisaada. Ka u ta ni-danj-la ba viiri. ⁴⁶ U haritooroo mua, u mu jil peel kubala nyun duu chuɔle Wia dime. ⁴⁷ Wia tuu juu di liinj daboro-la he liinj tutuobaaninj. Anj ka u dunɔɔŋa ha he muga niinj. ⁴⁸ Nji ne Yesu bee na di pelinj ka lu a po di liinj daboro-la si mu. Ba duori duori liinj daboro-la lol. Siipuura a u sii a venj liinj nyun a mumu a ku kpaje ba a chiche duu kieliba. ⁴⁹ Ba nau duu venj liinj nyun. Ba si nau, ba biina di ni-dima ne. Fawullunj keŋba, ba ŋmoo niinj. ⁵⁰ Nji ne u guu bula piba a bul, “Má nyire ma boye. Mi-na ne. Ma si lenje di fawullunj keŋma.” ⁵¹ U saa ku juu ba teenj liinj daboro-la le. Pel-la kere. U ŋaaba wu-kpuŋkpere. ⁵² Ba fa na Yesu duu keŋ boroboro banɔŋ a kpaa niaa bui banɔŋ, ka ba ha bi u dolunj jinj. Ba siaa ha bi suro.

Yesu vaare nyanyal tinjŋaa Genezaret le
Mat. 14.34-36

⁵³ Nji ne ba chol a ku yi tanj kubala baa yire Genezaret a lii liinj daboro-la le anj kaa voo liinj niinj. ⁵⁴ Ba lii didere, di niaa jima ari Yesu ne. ⁵⁵ Ba mu duure ba tinjteenj kala a paa nyanyal tinjŋaa ari ba bosununj a kaa mu lee-na kala ba si nia di Yesu he. ⁵⁶ Lee-na kala Yesu si mua, ta-balaa koo tabiisinj koo bagisinj, niaa yie paa ba nyanyal tinjŋaa kaa juu yosunj tuonj a sulu duu lenj

ba digi u gerinj niipininj le. Di ba ne dige, ba yie duori ne.

7

Farisii tinjŋaa ari Wia teninj kerichiba bul ba nyimmaba wonjbiinj tonunj wiaa

Mat. 15.1-9

¹ Nji ne cheɛ kubala nialinj ba sii yire Farisii tinjŋaa ari Wia teninj kerichiba dɔŋsunj si lii Jerusalem kɔ, ba kala sii gire kɔ Yesu teenj. ² Ba kɔ di Yesu haritooroo dɔŋsunj hɔnɔ didii kiaa anj bi liinj somo. Ba si u nji ŋaa disinj ne. ³ Farisii tinjŋaa ari juu tinjŋaa kala, ba bi kuŋ-kala ka dii, see di ba sɔŋ liinj, ari ba naabalimaba si dageba nji. ⁴ Di ba ne yoo kiaa lii yobo ma kaa kɔ, ba bi dii, see di ba sɔŋ liinj. Ba kisinninj yuga. Ba keŋ wonjbii dɔŋ ne ba sii tiisi ba nyunyualusunj ari ba gbanjinj ari ba hɔŋ pupoyee kala maa.

⁵ Nji ne ba ku piese Yesu a bul, “Bee ne ti ŋ haritooroo chichei la naabalimaba kisinninj le? Bee ne ti ba bi liinj sɔmɔ anj didii kiaa?” ⁶ Nji ne u miira bula piba a bul, “Ma ŋaa kanfugi timma ne. Wialinj kala Azaaya fa sii bul, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolunj le a tigema le ŋaa wutitii ne. Ba ŋmunje Wia teninj tuonj ari u bul di Wia si, ‘Niaa deenjba keŋ niinj ne a pipimi zile, ka ba tuonj liimi.

⁷ Ba yie chuɔlemi pei ne aa dage nuhuobiine wenin anj bul di Wia ne bula.’

⁸ Nuhuobiine wenin ne maa to anj via Wia niinj wiaa.”

⁹ U bira si, “Ma keŋ wu-jiminj a via Wia wenin anj tuto ma naabalimaba wonjbiinj. Ma sii ŋaa nji, ma kiaa simaa? ¹⁰ Moosis fa ŋmunja a bul ari Wia si di ŋ fa ŋ nyimma ari ŋ naanj, a bira ŋmunje di nuu ne sii a bul wu-bɔmunj a tige u nyimma koo u naanj le, di ba kpu tiina. ¹¹ Moosis fa ŋmunje nji ne. Ama ma-na si di nuu ne keŋ kuŋ a mage duu jonj pe u nyimma koo u naanj le, tiina mu a bula piba, ku-la u fa si janj jonj peba le ŋaa kuŋ ne baa yire ‘Kooan’. U bubuɔŋ ne: Wia ne tiisu. Nji wiaa u bi janj jonj piba.” ¹² Nji ne Yesu bira bula piba a bul, “Ma bira bi sei di nuu ŋaa wii-kala pe u nyimma ari u naanj le. ¹³ Ma yie ŋaa nji a via Wia niinj wiaa anj tuto ma naabalimaba wonjbiinj a bira jonjoo dage ma hanjbiisinj maa. Wu-yiriba-la yuga ne ma sii ŋaa.”

Kialinj si keŋ disinninj

Mat. 15.10-20

¹⁴ Nji ne Yesu bira yire niaa ba kɔ. Ba si kɔ, u bula piba a bul, “Má kala jegili a nii worunj. ¹⁵ Kuŋ-kala sii tuu ŋ tuonj bi disinninj kene. Ama wialinj si he ŋ tuonj a kuu lii, ba ne keŋ disinninj. [¹⁶ Digilaa tinjŋaa, má wuoli ma digilaa a nii.”]

¹⁷ U si bul nii dere, u mu juu dia an lenj nialinj. Nii ne u haritooroo ku piesu namaga-la bubuonj. ¹⁸ Nii ne u pieseba, "Ma ha bi wu-jiminj kenee? Ma bi jinj ari nuu ne dii kunj, u bi janj wuo nja u kenj disinninj?" ¹⁹ N ne dii kunj nii, u bi nj tuonj ka tuu see nj luorunj, a bira to nj yaraa lii." (U dageba nii ari kudiilee kisinj bira tuo.) ²⁰ Nii ne u bul, "Wialinj kala si he nj tuonj a kuu lii, ba ne kenj disinninj. ²¹ N tuonj le ne nj yie biine wu-bonjoo njaaninj a njjaa ba-chorunj ari ha-chorunj wu-njaalaa, a gigaa niaa kaaa, a bira kpuoku niaa, a chiche niaa haalaa, ²² a bira cho nj kenj niaa kaaa lilaa, a njjaa wu-bonj-na kala, a njmuunmoo niaa puo, a nja wialinj kala si bi maga di nj nja. Nj yaraa ma bibieri niaa le. Nj yie chichei niaa yirinj maa, a bibigisi nj titia le, a nja ni-yaari. ²³ Wu-bonjoo deenba kala yie lii nj tuonj ne a kenj disinninj."

²⁴ Nii ne Yesu sii a lii dime a mu Taya ari Saadonj tinteenj a mu juu faa dia kubala le a bi che di nuu-kala jinj u wiaa, ka ba via anj jinj.

Siiria tinjaa haala nja yarida
Mat. 15.21-28

²⁵⁻²⁶ Haal kubala ne he dime. U nja nuhuoro ne a lii Foniisia tanj-la si he Siiria tinteenj le. U yiikoro nja Giriik. Jinj-bonj ne fa kenj u tolo. Nii ne u nii Yesu wiaa a sii ko a tuu tel u naasinj le a sulu duu kiri jinj-bonj-la u bie le. ²⁷ Yesu piesu, "Nj ne kenj hanjbiisinj, nj janj jonj ba kudiilee a pi va-biisinj? Ai, nj laa sipaanj nja kudiilee pi nj hanjbiisinj ne di ba dii. Ba ne die anj ka, nj saa jonjo pi vahinj." ²⁸ Haal-la si, "Wutitii ne, mi Tiina. Nj bi janj jonj hanjbiisinj kudiilee a pi vahinj. Ama hanjbiisi-la sfi dii kialinj, kialinj si tel tinteenj ne, vahi-la ma janj paa dii." ²⁹ Nii ne Yesu bula pi haal-la a bul, "A tinj nj si bul wiinj deenj wiaa, jinj-bonj-la lii nj tolo le ne. Mu dia." ³⁰ Haal-la viiri. U mua di u bile pina. Jinj-bonj-la liiu le.

Yesu vaare taninj

³¹ Nii ne Yesu miira lii Taya tinteenj le a mu to Saadonj ari tasinj fii tinteenj a mu yi Galilii muga. ³² Nii ne di taninj he dime. Ba kenu kaa ko a sul Yesu duu jonj u nisinj danju le. ³³ Yesu kenu kaa lii niaa tuonj. Ba dunjuna balia honj. Nii ne u jonj u neniee a kaa mu tuu u digilaa le a tu nantuoerunj he u nenjdelimij le, ³⁴ anj benj wia nyunj anj faasa wiesi fir anj bul baal-la le, "Efata." Efata bubuonj ne: Kaa suri. ³⁵ Baal-la digilaa suri. U nenjdelimij ma birime. U bubul wiaa worunj. ³⁶ Nii ne Yesu bula pi nialinj ari siiffesinj di ba si wiinj deenj bula pi nuu-kala. Nii titia u sisi di ba si wii-la bula pi niaa, nii titia ne ba ma fiese sii a bul

wii-la gaara bal. ³⁷ Nialinj kala si nii wii-la, ba hiriki a bul, "Wii-na kala ne u njjaa worunj. U paala nja taninj digilaa suri ne u ninii wiaa a bubul wiaa."

8

Yesu pi niaa bui banese kudiilee
Mat. 15.32-39

¹ Ni-danj bira ku hilimi bua kubala le. Tapulii kubala, ba bira bi kudiilee kene di ba dii. Nii ne Yesu yire u haritooroo a bula piba, ² "Mi benj niaa deenba, nennige kenji ne. Ba he mi teenj tapulaa batori ne njla, ba bi kudiilee na di ba dii. ³ Di ba ne bi kunj-kala die, ka di mi bul di ba viiri, ba janj mu yiegi wonjbiinj le. Ba donsunj ma lii di-bolii ne." ⁴ Nii ne u haritooroo piesu, "Ee ne nj janj nja a mu kudiilee di niaa deenba kala dii girinj deenj tuonj?" ⁵ U pieseba, "Boroboroba banmee ne he dime?" Ba si, "Kiaa balipe ne." ⁶ Nii ne u nja nialinj tuu honj tinteenj. Ka u jonj boroboroba-la balipe a lolle Wia, anj kaa choge choge, a pi u haritooroo di ba laa kpaanialinj. Ba laa kpaaba. ⁷ Di ba kenj chenfili-biisinj ma mua. U jonjba maa a chuole Wia anj nja u haritooroo laa kpaanialinj. ⁸ Nuu-kala dii a voge. Ka ba paa ku-kaanj-biisinj a su sinjinj balipe. ⁹ Nialinj fa si dii kialinj, ba yi bui banese. ¹⁰ Nii ne u taba anj kenj u haritooroo ba mu juu liinj daboro a mu Dalimanuuta tinteenj.

Farisii tinjaa ka che di Yesu dage u dolunj

Mat. 16.1-4

¹¹ Nii ne Farisii tinjaa donsunj sii ko aa che di ba magise Yesu a ku kenj wiaa lilere a bul, "Nj si kenj dolunj, nja wu-magil di la na a jinj ari nj dol-la lii Wia ne." ¹² Yesu tuonj chei. U faasa wiesi. Nii ne u pieseba, "Ma leele niaa deenba, bee ne tii ma yie chiche di mi dage mi dolunj? Wutitii, mi bulaa pima, mi bi janj nja wu-magil kala di ma leele niaa deenba na." ¹³ Nii ne u lenjba anj miira juu liinj daboro a duoro chol muga cholo.

Yesu bul wiaa a mu tige Farisii tinjaa ari Herod le.

Mat. 16.5-12

¹⁴ Yesu ari u haritooroo si duoro chol muga cholo nii, u haritooroo liisi ari ba yu ba kudiilee ta, anj ka boroboro kubala, u he liinj daboro le. ¹⁵ Nii ne Yesu bul ari siiffesinj di ba po ba titia le ari Farisii tinjaa ari Herod le. U di ba nage si-burunj ne. Di nj jonjo he kunj-kala le, u yie puore ne. ¹⁶ U si bul nii, ba honj vuure a bul, "La bi boroboro kene, nii ne tii u bul nii." ¹⁷ Yesu jinj ba sfi vuure wii-la a pieseba, "Bee ne tii ma honj vuure a bul, 'La bi boroboro kene?' Ma ha bi wu-jiminj kenee? Ee ne

ma tuonj dol nii? ¹⁸ Ma keŋ siaa ne, ba bi naa? Ma keŋ digilaa ne, ba bi nii? Ma bi wii-la liisee? ¹⁹ Mi jonj boroboroba banonj a chogɔ kpa a baalaa bui banonj. Ma si paa ku-kaanaa, siŋsiŋ baŋmeɛ ne ma paa su?” Ba si, “Siŋsiŋ fi ari balia.” ²⁰ U bira pieseɛba, “Mi si jonj boroboroba balipe a chogɔ kpa a niaa bui banese, ma si paa ku-kaanaa, siŋsiŋ baŋmeɛ ne ma paa su?” Ba si siŋsiŋ balipe ne. ²¹ Nii ne u pieseɛba, “Ma saa ha bi wu-jiminj kenɛ?”

Yesu vaare nyulima Betisaada le

²² Yesu ari u haritooroo bira ku yi taŋ kubala baa yire Betisaada. Nii ne niaa doŋsuŋ sii a keŋ nyuluŋ kubala a kaa ko a sul Yesu duu jonj u nisinj a digu. ²³ U keŋ nyuluŋ-la nisinj le a lɛru lii taŋ-la tuonj a tu nanjuɔruŋ he u siaa le a jonj u nisaa danju le aŋ piesu di uu na leriŋ neɛ? ²⁴ U beŋ leriŋ aŋ bul, “Mii na niaa ne, ama ba nage tiisinj ne aa golle.” ²⁵ Nii ne Yesu miira keŋ u nisaa danj u siaa le. Baal-la faasa chaare siaa woruŋ a na kuŋ-kuŋ-kala woruŋ. U siaa bira nina. ²⁶ Nii ne Yesu bula pu duu bira si taŋ-la tuonj juu, duu mu u jaŋ.

Piita si di Yesu ne ŋaa Kirisito

Mat. 16.13-20; Luuk 9.18-21

²⁷ Yesu ari u haritooroo bira sii lee-la a mumu Sizariya Filipa tinteenj. Ba sii mu nii, Yesu piese u haritooroo a bul, “Kubeɛ ne niaa si di mi ŋaa?” ²⁸ Ba si, “Doŋsuŋ si di ŋ ŋaa Joon ne, Wia lii-foori-la. Doŋsuŋ ma si di ŋ ne ŋaa Ilaaja, nii-la fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la doluŋ le ne. Doŋsuŋ ma si di ŋ ne ŋaa nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la doluŋ le doŋɔ ne.” ²⁹ Nii ne Yesu bira piese u haritooroo maa a bul, “Ka ma maa, ma si mi ŋaa kubee ne?” Piita si, “Ŋ ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa.” ³⁰ Piita si bul nii, Yesu bula piba ari siifesiŋ di ba po di ba si wii-la bula pi nuu-kala.

Yesu bul nii u si jaŋ na heɛŋ aŋ pe suu

Mat. 16.21-28; Luuk 9.22-29

³¹ Nii ne Yesu didage u haritooro-la a bul, “Mi-na, Nuhuobiine Bie, mi jaŋ na heɛŋ woruŋ. Kuhiasinj ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba, ba kala jaŋ viami aŋ ŋaa di ba kpumi. Di ba ne kpumi, mi jaŋ ŋaa tapulaa batori aŋ bira sii suuŋ le.” ³² U chaasa bul wiinj deen ne piba. Nii ne Piita kenu kaa suusa lii, a kpiau le, a bul u teenj ari u si nii bul, u bi woruŋ bula. ³³ Nii ne Yesu birime u haritooroo teenj aŋ kpia Piita le a bul, “Sitaani, mu dime. Wialinj ŋ sii bul, nuhuobiine wonjiŋ ne, Wia wonjiŋ dee.”

³⁴ Nii ne u yire u haritooroo ari nialinj kala di ba ko a bula piba a bul, “Di nuu-kala nii che duu tomi, see duu via u titia

wonjiŋ aŋ jonj u daa-gesee baase a tomi. ³⁵ Nii-la kala sii che duu laa u miisinj, u jaŋ via u miisinj ta. Ama nii-la si via u miisinj ta a tinj mi wiaa ari Wia wu-zomɔ-la wiaa, u jaŋ sene laa u miisinj. ³⁶ Di ŋ ne dii dunia kala aŋ bi miisinj kenɛ, beɛ kuŋ nyuuriŋ ne ŋ na? ³⁷ Dunia deen le, beɛ kuŋ ne saa ŋ jaŋ wuo kaa yo laa ŋ miisinj? ³⁸ Ma lelele ni-bonjɔɔ deenba, ma yie fifa hiisinj a tinj mi wiaa ari mi wu-bulaa le. Ama cheɛ kubala mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ ko a chaane, ari mi Nyimma si chaane nii. Mi jaŋ keŋ Wia tinjdaaraa di la kala ko. Bua-la le ne, nii-la si fa mi hiisinj, mi ma jaŋ fau hiisinj.”

9

¹ Nii ne Yesu bira bula pi u haritooro-la a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, niaa doŋsuŋ he dime, ba bi jaŋ suu, see di ba na Wia kuorii-la china dere ari doluŋ, ka di ba-na suu.”

Yesu birima

Mat. 17.1-13; Luuk 9.28-36

² Tapulaa balidu si ku bal, Yesu keŋ Piita ari Jeems ari Joon, ba dunɔɔɔɔ, a kaa mu jil peel-bal kubala nyuŋ. Ba beŋ ba sipaan a na Yesu duu birima. ³ U genninj kala pulle kinkeŋ a tutul. Geri-cheseru kala bi jaŋ wuo chese genninj di ba pulla nage nii. ⁴ Ilaaja ari Moosis ku lii ba sipaan a china bubul wiaa Yesu teenj. ⁵ Nii ne Piita bula pi Yesu a bul, “La kuhianj, u ŋaa wu-zonj ne ari la si he daha. Lenj di la he lenjɛɛ batori, di ŋ keŋ doŋɔ, di Moosis ma keŋ doŋɔ, di Ilaaja ma keŋ doŋɔ.” ⁶ Fawulluŋ fa keŋba ne woruŋ. Nii ne tii u bul nii. U bi jinj wii-la kala u si jaŋ bul.

⁷ Nii ne duonbilingbaaninj ku toba. Ka yiikoro kubala lii duonbilingbaan-ja tuonj a bubul, “Mi Bii-chooluŋ ne ŋla. Ma jegile nii u teenj.” ⁸ Ba nii yiikoro deen a miira daase. Ba bi nuu-kala na see Yesu dunɔɔɔɔ.

⁹ Ba si lii peel-la nyuŋ kuu tuu, nii ne Yesu bula piba a bul, “Mi bi che di ma bul wii-la ma si na, see di mi-na, Nuhuobiine Bie sii suuŋ le.” ¹⁰ Nii ne ba sei a keŋ wii-la ba tuonj aŋ pipiese doŋɔ, “U si jaŋ sii suuŋ le, u bubuonj ne beɛ?” ¹¹ Nii ne ba piese Yesu, “Beɛ ne tii Wia teninj kerichiba bul ari Ilaaja ne jaŋ laa sipaan ko, aŋ ka di Wia Bie-na ko?” ¹² U bula piba a bul, “Wutitii, Ilaaja jaŋ sene laa sipaan ko a keŋ kuŋ-kala wasa bil. Ba saa ŋmuŋsa bil Wia teninj tuonj a mu tige Nuhuobiine Bie le duu jaŋ na heɛŋ kinkeŋ, di ba jaŋ benu a nage ni-peɛ. Beɛ ne tii ba ŋmuŋse nii? ¹³ Lelele mi jaŋ bula pima ari Ilaaja paala ko ne. Ba ŋaau nii kala ba sii che. Ba fa ŋmuŋse nii ne a tigeu le Wia teninj tuonj.”

*Yesu kiri jin-bomunj bie le
Mat. 17.14-21; Luuk 9.37-43*

¹⁴ Ba si ku yi haritooroo ku-kaana-la di niaa yuga a hilimi dime. Ba di Wia teninj kerichiba kenj wiaa lilere. ¹⁵ Nialinj si na Yesu duu ko, ba guu hiriki a sii fá a mu chemu a chuolu. ¹⁶ Nii ne u pieseba, "Wu-bee ne ma hilimi nii a kaa lilere?" ¹⁷ Nialinj donjo bul, "La kuhian, mi bie ne mi kaa ko η teenj. Jin-bonj ne kenu. U birime tanj. ¹⁸ U yie ku kenu u tuu tel tinteenj, nanjtuofunfuga to u niinj, u chichanj u nyilaa a teriki. La saa sul η haritooroo di ba kiri jin-bonj-la u le, ama ba bi wuo kiri." ¹⁹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma leele niaa, ma bi yarida kene. Ee ne mi janj nyalime a dieni ma teenj? Má kenj bile kaa ko mi teenj." ²⁰ Nii ne ba kenj bile kaa ko u teenj. Jin-bonj-la si ku na Yesu, u kenj bile teriki, u tuu tel tinteenj a bibilimi, nanjtuofunfuga-la ku to u niinj. ²¹ Nii ne Yesu piese u nyimma, "Che bee ne u suomi le?" U si, "U hanjbiirinj kala le ne u suomi. ²² Bua donjo u yie jonj a lulo nyininj le ari liinj le a chiche duu kpui. N-ja si wuo wii-na kala njjaa, fála nennige anj pela le." ²³ Nii ne Yesu si di nii-la kala si njaa yarida, u janj wuo njaa wii-na kala. ²⁴ Nii ne bile nyimma sii chinj a faasa bubunsi, "Mi njaa yarida, ama u bi yuge. Pemi le di mi yarida yuge." ²⁵ Ba si china bubul nii, niaa yuga a fá ku hilimi. Yesu ku na a bula pi jin-bonj-la ari siifiesinj a bul, "Jinj-tanj, mi ne bula di η lenj bile. Pupo di η maachie bira suu kenj." ²⁶ Jin-bonj-la chiire anj kenu teriki a ku lenj, ka bile nage duu suba. Nialinj jesinj kala bul di bile suba ne. ²⁷ Ama Yesu mu kenj u nisinj le u sii chinj. ²⁸ Nii ne Yesu ari u haritooroo juu dia. Ba luora piesu, "Bee ne tii la-na bi jin-bonj-la wuo kiri?" ²⁹ U bula piba, "Nuu-kala bi jin-bonj-la si nage njii wuo kire tita, see u chuole Wia worunj."

*Yesu bira bul u suunj wiaa.
Mat. 17.22-23; Luuk 9.43-45*

³⁰ Nii ne ba sii lii lee-la a mu to Galilii tinteenj. Yesu bi cho di nuu-kala jinj lee-la u si he, ³¹ bee wiaa uu dage u haritooroo ne ari ba janj kenj u-na, Nuhuobiine Bie a he niaa nisinj le di ba kpui, ka duu sii suunj le tapulaa batori cheenj a kenj miisinj. ³² Ama ba fa bi jinj wii-la u si bula bubuonj anj fifa fawullunj di ba piesu.

Yesu haritooroo che di ba jinj ba tuonj kuhianj

Mat. 18.1-5; Luuk 9.46-48

³³ Nii ne ba sii ko Kapenam. Ba si juu dia, Yesu piese u haritooro-la a bul, "Bee kunj ne ma fa kaa lilere wonjbiinj le nii?" ³⁴ Nii ne ba toré ba niinj, bee wiaa ba fa kenj ba tuonj kuhianj wiaa ne lilere wonjbiinj le. ³⁵ Nii ne Yesu honj anj yire u haritooro-la

fii ari balia a bula piba, "Nii-la sii che duu njaa ma tuonj kuhianj, see duu ku njaa ma tuonj hanjbie a timaa pi ma kala!" ³⁶ Nii ne u kenj bii-bie a kaa ku bil ba tutuobaaninj a guoru anj bula piba a bul, ³⁷ "Di nuu ne kenj bii-bie deenj donjo worunj a tinj mi wiaa, mi ne u kenj worunj nii. Nii-la ma kala si kenjmi worunj, mi dunjuna dee u kenj worunj nii. Nii-la si tinjmi ma ne u kenj worunj nii."

*Baala kiri jin-bonjoo Yesu dolunj le
Luuk 9.49-50*

³⁸ Nii ne Jonj bula pi Yesu a bul, "La kuhianj, la na baal kubala duu kiri jin-bonjoo niaa le η dolunj le. La kiru duu sí nii njaa, bee wiaa u bi la donjo kaa." ³⁹ Ama Yesu bula piba a bul, "Duu nii njaa nii, má bira síu kiru. Di nuu ne njaa wu-kpunkpere kala mi dolunj le, u chie bira bi janj chei mi yirinj. ⁴⁰ Nii-la kala si bi la harinj lia, u njaa la donjo ne. ⁴¹ Wutitii mi bulaa pima, nii-la kala si jonj gbanja ari liinj a pima a tinj ma sii tomi wiaa, u janj laa u time.

*Wialinj si janj keninj he haache le
Mat. 18.6-9; Luuk 17.1-2*

⁴² Nii-la kala si na hanjbiisi-la sii tomi donjo a nyisu duu njaa wu-bomunj, u maga di ba jonj nomunj a woo laale u banja le a jonj yuo he muga tuonj. Di ba ne njaa nii, u ne janj kpia u si weye. ⁴³ Di η nisinj nii che duu keninj he haache le, kere ta. Nj si janj juu Wia kuorii-la tuonj anj na-kunuj, u ne kpia η si kenj na-pilimee anj juu Wia nyininj. Lee-la nyinj-la bi janj dise. [⁴⁴ Lee-la nanjchuolaa janj dii η yaraa deenj deenj a bi janj suu, ka nyinj-la ma bi janj dise.] ⁴⁵ Di η naanj nii che u keninj he haache le, kere ta. Nj si janj juu Wia kuorii-la tuonj anj naakuunj, u ne kpia ba si janj jonunj yuo he Wia nyininj le ari naa-pilimee. [⁴⁶ Lee-la nanjchuolaa janj dii η yaraa deenj deenj a bi janj suu, ka nyinj-la ma bi janj dise.] ⁴⁷ Di η siinj nii che duu keninj he haache le, liisa ta. Nj si janj juu Wia kuorii-la tuonj anj sii-togo, u ne kpia ba si jonunj yuo he Wia nyininj le ari siaa balia. ⁴⁸ Lee-la nanjchuolaa janj dii η yaraa deenj deenj a bi janj suu, ka nyinj-la ma bi janj dise. ⁴⁹ Wia janj lenj di η na heenj anj-na na wu-zomunj. ⁵⁰ Yisinj njaa, ama di u ne sebise, η bira bi janj wuo njaa duu sinj. Má lenj di ma tuosaa sinj, ari yisinj si sima nii, anj lenj di ma kala kenj nii-bala."

10

*Yesu dage niaa di ba sí ba haalaa via
Mat. 19.1-12; Luuk 16.18*

¹ Nii ne Yesu sii a lii dime a mu Judiya tinjteenj a chol joodanj fuo-la. Ni-danj bira hilimi u teenj. U bira dageba ari u si yie dageba nii.

² Nii ne Farisii tinjaa dɔɔnsun ma sii kɔ u teenj a chiche di ba magisu a piesu a bul, “N si via η haala, u keɲ wɔɲbiin nɛɛ?” ³ Yesu miira pieseɓa, “Ɛɛ ne Moosis dagema di ma tuto?” ⁴ Ba bul, “Moosis si di baala nii che u via u haala, duu laa sipaan a ηmɔɔse tenin a pi haal-la aɲ-na viau.” ⁵ Yesu bula piba a bul, “Ma tuɔɔɲ dolie, ηii ne tii Moosis ηmɔɔse ηii pima. ⁶ Ama Wia si bugumo ηaa dunia, nialin u si ηaa, ba ηaa baal ari haal ne. ⁷ Nii ne baal-la jaɲ leɲ u nyimma ari u naaɲ dia [aɲ ka ba di u haala mere dɔɔɔ le]. ⁸ Niaa deenɓa balia jaɲ keɲ chal-bala. Ba bira bi jaɲ ηaa niaa balia, see kubala. ⁹ Nialin saa Wia si kaa mere dɔɔɔ le, u bi maga di nuhuobiine kaa pɔɔɛ.”

¹⁰ Yesu ari u haritooroɔ miira sii juu dia. Nii ne ba bira piesu wiin deen. ¹¹ U bula piba, “Baal-la-na kala si via u haala aɲ bira jaa dɔɔɔ, u tiina ηaa haal-la juu Wia haache le ne. ¹² Di haala ma ne via u bala aɲ ma bira mu jaa baal dɔɔɔ, u ma ηaa baal-la juu Wia haache le ne.”

*Yesu joɲ nisin daɲ haɲbiisin le
Mat. 19.13-15; Luuk 18.15-17*

¹³ Niaa sii kɔ Yesu teenj a keɲ ba haɲbiisin kaa kɔ, duu joɲ u nisin daɲba le di Wia peɓa le. Nii ne u haritooro-la kpiaba le. ¹⁴ Yesu si na ηii, u na baaniɲ u haritooro-la nyuɲ a bula piba a bul, “Má leɲ di haɲbiisi-la kɔ mi teenj. Ma siba kiru. Niaa deenɓa yiri ne he Wia kuorii-la tuɔɔɲ. ¹⁵ Wutitii ne, mi bulaa pima, di η bi Wia to a nage haɲbie si yie to u nyimma ari u naaɲ ηii, η bi jaɲ wuo juu Wia kuorii-la tuɔɔɲ.” ¹⁶ Nii ne u joɲ haɲbiisi-la a noɲe, a joɲ u nisin daɲba le, a chuɔle Wia pipiba di Wia peɓa le.

*Baal-la si keɲ kɔɔ kɔ Yesu teenj
Mat. 19.16-30; Luuk 18.18-30*

¹⁷ Yesu bira sie duu venj wɔɲbiin. Baal kubala fá ku kpirimi u sipaan a piesu, “Mi kuhia-zɔmɔɔn, Ɛɛ ne mi jaɲ ηaa a keɲ miisi-la si bi dere?” ¹⁸ Yesu piesu, “Bɛɛ ne tii η yiremi kuhia-zɔmɔɔn? Nu-u-kala bi zɔɲ see Wia dɔɔɔɔɔɔ. ¹⁹ Na η jin wialin Wia si leɲe ba ηmɔɔsa bil di niaa tuto. Ba ne ηla: Sí niaa kpu, sí η dɔɔɔɔɔɔ tiina haala che, si gaa, di η ηaa daɲsia wii le, si wiaa nyia. Si nuu-kala kuɲ girima laa. Fifá η nyimma ari η naaɲ.” ²⁰ Nii ne baal-la bula pi Yesu, “Mi kuhian, mi to wiaa deenɓa kala mi haɲbiirin le ne.” ²¹ Nii ne Yesu nyilimi u siaa le a chou aɲ bula pu, “Wu-bala ne ka, η ha bi ηaa. Joɲ η kɔɔa kala yalle a joɲ moribie-la a pi summoo aɲ ku tomi. N ne ηaa ηii, η jaɲ keɲ kɔɔa Wia-jaɲ le.” ²² Yesu si bul ηii, u ηaa baal-la siaa biri, bɛɛ wiaa u keɲ kɔɔa ne woruɲ. U tuɔɔɲ chei, u sii viiri. ²³ Nii ne Yesu beɲ niaa aɲ miira bula pi u haritooro-la a bul, “U ηaa wu-duo ne

ari nialin si keɲ kɔɔa si jaɲ wuo juu Wia kuorii-la tuɔɔɲ.” ²⁴ U bul ηii, u haritooro-la hiriki. U saa miira bula piba a bul, “Mi naɲdɔɔnsun, u ηaa wu-duo ne ari nialin si keɲ kɔɔa si jaɲ juu Wia kuorii-la tuɔɔɲ. ²⁵ U bi hei ari buɲtaɲɲa si jaɲ wuo to geri-hemɲ buɔɲ lii ari u si heye ηii nii-la si keɲ kɔɔa si jaɲ wuo juu Wia kuorii-la tuɔɔɲ.”

²⁶ Yesu si bul ηii, u haritooro-la faasa hiriki a pipiese dɔɔɔɔ, “U ne nage ηii, kubɛɛ ne saa Wia jaɲ laa ta?” ²⁷ Yesu miira beɲba aɲ bul, “Wii-la si jaɲ kperi nuhuobiine, u bi Wia wuo kperi. Wia wuo wii-kala ηaa ne.” ²⁸ Nii ne Piita bula pu a bul, “Na, la-na leɲ la kuɲ-kala ne aɲ tuto η hariɲ.” ²⁹ Yesu bula pu a bul, “Wutitii ne, ma leɲ ma kɔɔa kala ne aɲ tutomi. Mi saa jaɲ bula pima, nii-la kala si jaɲ wuo leɲ u dia koo u naaɲbiirin koo u naaɲ koo u nyimma koo u biirin koo u bagisin mi wiaa ari Wia wu-zɔmɔɔ-la wiaa, ³⁰ u tiina jaɲ bira na diisin ari naaɲbiirin ari naaɲba ari biirin ari bagisin naaɲsiɲ zɔɔɔ dunia deen le. Ba ma jaɲ to u naasiɲ dudɔɔgisu. Di u ne ku suu, u ma jaɲ na miisi-la si bi dere. ³¹ Ama kuhiasin yuga si jaɲ birime haɲbiisin. Haɲbiisin ma yuga si jaɲ birime kuhiasin.”

Yesu bira bul u suuɲ wiaa.

Mat. 20.17-19; Luuk 18.31-34

³² Yesu si bul ηii di ba he wɔɲbiin le ne aa mu Jerusalem. Yesu laa ba sipaan. U haritooroɔ hiriki, fawullun ma keɲ nialin dɔɔnsun sii to ba hariɲ. Nii ne Yesu keɲ u haritooroɔ dɔɔɔɔɔɔ a suusa lii, a bula piba wii-la kala niaa si jaɲ ηaa le a bul, ³³ “Má jegili mi teenj. Laa mu Jerusalem ne. Di la ne yi dime, ba jaɲ keɲ mi-na Nuhuobiine Bie kaa mu pi nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia tenin kerichiba. Ba jaɲ dii mi sariya a bul di u maga di mi suu ne, aɲ keɲmi kaa mu he nialin si bi juu tinɲaa ηaa nisin le di ba kpumi. ³⁴ Ba jaɲ moɲmi a jaɲ tu naɲtuɔɔruɲ ma hemi le. Ba jaɲ viiremi aɲ kpumi maa, ka di mi sii suuɲ le tapulaa batori cheɲɲ.”

Jeems ari Joɔɲ sul Yesu aa che di-honun Wia teenj

Mat. 20.20-28

³⁵ Nii ne Jeems ari Joɔɲ sii. Ba fa ηaa Zebidii biirin ne a mu Yesu teenj a bula pu a bul, “La kuhian, laa sulun di η ηaa wii ne a pila.” ³⁶ Nii ne Yesu pieseɓa a bul, “Wu-bɛɛ ne maa che di mi ηaa pima?” ³⁷ Ba bul, “N si jaɲ dii Wia kuorii-la a keɲ yirin a hoɲ η kuorii-kpasa nyuɲ, leɲ la ηaa η bubuɔɲ huhɔɔnɔɔ, di dɔɔɔɔ hoɲ η na-diin, di dɔɔɔɔ ma hoɲ η na-gua.”

³⁸ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Ma bi jin ku-la ma sii che. Ma jaɲ wuo nyalima na

hɛɛ-la mi si jan naa? Ma jan wuo fo Wii-chuɔle liinj ari ba si jan fomi nii koo?" ³⁹ Ba si, "Oo, la jan wuo." Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne ma bul. Hɛɛ-la mi si jan na, u-na ma ma jan na. Ba si jan fomi Wii-chuɔle liinj nii, ba jan foma ma nii. ⁴⁰ Ama mi na-diiinj ari mi na-gua huhonno-la, mi dee bi jan tuoseba. Wia ne jan liiseba di ba hɔj dime."

⁴¹ Yesu haritooroo fii-la si ka nii Jeems ari Jɔɔj si bul wii-la, ba na baaniinj ba nyunj. ⁴² Nii ne Yesu yire u haritooroo kala. Ba mu u teej. U bula piba a bul, "Ma jin nialinj si naa nialinj si bi Juu tinjaa naa kuoroo, a fa mage di ba bej niaa worunj, aŋ ka ba via aŋ hɔj ba nyunj. Ba kuhiasinj ma keŋba dolunj. ⁴³ Ama u bi maga di ma nɔjaaa nii. Ma tuɔj nii-la sii che u naa ma kuhianj, u maga duu ne tinj tinjtinjaa pipima. ⁴⁴ Ma tuɔj nii-la sii che u naa ma tuɔj kuoro, u maga duu ne naa ma tuɔj yomo. ⁴⁵ Mi-na Nuhuobiine Bie, mi bi kɔ di mi che niaa di ba tima pimi, mi kɔ di mi-na tima piba, a suu, a laa niaa miisaa yuge ta a piba ne."

*Yesu vaare nyulima
Mat. 20.29-34; Luuk 18.35-43*

⁴⁶ Nii ne ba ku yi tanj kubala baa yire Jeriko. Ni-danj ku hilimi a toba. Ba kala kuu lii dime di nyulima hɔj wonjbiinj niinj. U naa sullu ne. U yirin ne Batimeyas a naa Timeyas bie. ⁴⁷ U nia di Yesu si lii Nazaret nii kɔ. U si nii nii, u faasa yire a bula pu a bul, "Yesu, Devit nihinj, fami nennige." ⁴⁸ Naa yuga a kpiau le duu keŋ gonj, ama u faasa yire a kii nii a bul, "Yesu, Devit nihinj, fami nennige." ⁴⁹ Nii ne Yesu chinj aŋ bul di ba yiru duu ko. Nii ne ba yire nyulunj-la a bula pu a bul, "Nyire ŋ boye aŋ sii ko. Uu yirin ne." ⁵⁰ U si nii nii, u wuri u geri-balinj ta aŋ sii fula mu yi Yesu. ⁵¹ Nii ne Yesu piesu, "Bee kuŋ ne ŋ che mi naa a pinj?" Nii ne u bula pu, "Mi kuhianj, leŋ di mi siaa suri di mi nina." ⁵² Nii ne Yesu bula pu a bul, "Ŋ yarida ne naa ŋ duori. Mumu."

Nii ne u siaa guu suri, u tuto Yesu harij.

11

Yesu juu Jerusalem

Mat. 21.1-11; Luuk 19.28-40; Jɔɔj 12.12-19

¹ Nii ne Yesu ari u haritooroo-la sii mumu Jerusalem. Ba ku yi Betifagi ari Betani diirinj, a ku yi peel kubala baa yire Oliv. ² Nii ne Yesu liise u haritooroo balia a tinba a bula piba a bul, "Má mu tanj-la si he ma sipaanj. Di ma ne mua, ma jan na kaku-bie di ba vɔɔ bil. Nuu-kala ha buu jila. Má puri a kaa kɔ. ³ Di ma nii puru, di ba piesema a bul di bee ne tii maa puri, má bul di 'la

Tiina nii che. U ne si la puro kaa kɔ. La jan miira kenu kaa kɔ lele." "

⁴ Ba to wonjbiinj bibal di ba vɔɔ kaku-bie a kii dia kubala boinjiniinj. Ba mu di ba puri. ⁵ Ba sii puri kaku-bie-la, di niaa doŋsunj chinj dime a pieseba, "Bee ne tii maa puri kaku-bie-la?" ⁶ Nii ne ba bul wialinj kala Yesu si si di ba bul. Ba si bul nii, ba leŋ ba puro mu. ⁷ Ba keŋ kaku-bie-la kaa mu pi Yesu a wuri ba genninj a danj kaku-bie-la nyunj. Yesu jila hɔj. ⁸ Doŋsunj ma jonj ba genninj a jere wonjbiinj le. Doŋsunj ma kerii pipaarinj a ma kaa lii jere wonjbiinj le duu vivenj. ⁹ Naa doŋsunj he u sipaanj. Doŋsunj maa to u harij. Ba kala faasaa naa gonj a bubul, "Tabarikala! Wia jan pe baala deej sii kɔ la Tiina Wia dolunj le. ¹⁰ La naabalima Devit kuorii-la sii ko. Wia jan peu le duu kɔ. Má leŋ di la denne Wia."

¹¹ Nii ne Yesu mu Jerusalem a mu juu Wia-dia a bej kialinj kala si he dime. U bene dere di tanj bire. Nii ne ba di u haritooroo-la fii ari balia miira mu Betani a mu chua dime.

*Yesu kaliba he tutogo le
Mat. 21.18-19*

¹² Tanj si pula, ba sii lii Betani a jonj wonjbiinj mumu. Losunj keŋ Yesu. ¹³ U na tutogo duu mu chinj sipaanj a keŋ pipaarinj. U mu yi u bubuɔj a biine ari neneɛ he dime ne. U mu wula bej, di neneɛ tuo see pipaarinj, bee wiaa ba neniŋ ha bi yie. ¹⁴ Nii ne Yesu bul tia-la le a bul, "A lii jiniinj a kaa mumu, nuu-kala bira bi jan dii ŋ neneɛ." U haritooroo nii Yesu si bul nii.

*Yesu kiri nialinj si yalle kiaa Wia-dia le
Mat. 21.12-17; Luuk 19.45-48; Jɔɔj 2.13-22*

¹⁵ Nii ne ba mu yi Jerusalem. Ba si yie, Yesu juu Wia-dia. Nialinj doŋsunj he dime a yiyalle kiaa, doŋsunj ma yuyɔɔ kiaa. Yesu kiriba kala ta ba lii. Baalaa ma he dime a yiyere moribiee. Yesu nmoo ba teebulba lo. Baalaa doŋsunj ma yalle kokosunj. U nmoo ba ma kpasininj a lo. ¹⁶ U bi seye di nuu-kala keŋ kiaa kaa ku to Wia-dia-la tuɔj. ¹⁷ Nii ne Yesu dageba a bula piba a bul, "Ma bi liise wialinj ba si nmunsa Wia teninj lee? Ba nmunsa di Wia si, u dia jan naa lee-la niaa si jan chuchuɔle Wia, aŋ ka ma-na miira kaa birime gaari-dia." ¹⁸ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba, ba kala nii wii-la u si bula. Nii ne baa che wonjbiinj di ba to kpuu.

Wialinj Yesu si daga, niaa yuga a jegile nii, u naaba wu-kpunjkpere. Nii ne tii fawullunj keŋ nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba. Ba chiche di ba kpuu. ¹⁹ Didaaniinj si yie, Yesu ari u haritooroo lii tanj-la le di ba mu pinj.

Yesu dage tutogo-la suuj bubuonj

Mat. 21.20-22

²⁰ Chichuo-fiela ba jonj wonjbiinj aa venj, a bira na tutogo-la duu kala suba a tuu kenj u naapoloo pe. ²¹ Njii ne Piita liisi wii-la Yesu si bul tia-la le a bula pi Yesu a bul, "La kuhianj, bee na tia-la le nj si kaliba he, u suba ne." ²² Njii ne Yesu bula piba a bul, "Ma' nja yarida ari Wia. ²³ Wutitii ne mi bulaa pima, di ma ne nja Wia yarida a bi tuosaa balia kene, ma janj bul di peelinj sii mu tel muga tuonj. U janj nja a pima. ²⁴ Njii wiaa kialinj-na kala ma si chuole Wia a susul, di ma ne kenj yarida, ma janj naba. ²⁵ Bua-na kala di nj ne sii chinj a chuchuoole Wia, biina na di ma di nuu kenj wii. Di u cho duu nage njii ma kala, nj jonjo cheu. Nj ne nja njii, Wia si he Wia-janj le, u ma janj jonj nj haacheba chej. [²⁶ Ama di nj ne bi wiaa jonjo che nj donsunj tinjaa, nj Nyimma Wia si he Wia-janj le, u ma bi janj jonj nj haacheba chej.]"

Niaa piесе Yesu u doluj wiaa

Mat. 21.23-27; Luuk 20.1-8

²⁷ Ba bira ko Jerusalem a mu juu Wia-dia. Yesu sii venj Wia-dia tuonj njii, nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba ari Juu tinjaa kuhiasinj, ba kala sii ko u teenj ²⁸ a piесu a bul, "Dol bee ne nj kenj a njjaa wiaa deenba? Kubeе ne pinj doluj nj njjaa njii?" ²⁹ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Mi ma janj piесema wu-bala. Di ma ne dagemi u bubuonj, mi ma janj dagema dol-la mi si kene bubuonj." ³⁰ Njii ne u piесеba a bul, "Jonj, Wia lii-foori-la doluj, u lii Wia teenj nee koo u lii nuhuobiine teenj nee? Ma' dagemi."

³¹ Ba suumo kenj wii-la lilere donjo le aa bul, "Wu-bee ne laa che di la bul? Di la ne bula pu a bul di Wia teenj ne u lii, u janj piесela a bul, 'Bee ne saa tii ma bi wialinj u si bula laa dii?' ³² La saa janj wuo bul u lii nuhuobiinee teenj nee? Ai." Fawullunj kenja a tinj nialinj si chinj dime wiaa. Niaa bula ari Jonj fa sene nja nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ne. ³³ Njii ne ba bula pi Yesu a bul, "La bi jinj." Yesu ma bula piba a bul, "Too, mi ma bi janj dagema dol-la mi si kene bubuonj."

12

Yesu mage namaga a tige nialinj sii tinj tinjinnaa бага le

Mat. 21.33-46; Luuk 20.9-19

¹ Yesu bira mage namaga a piba a bul, "Baal kubala ne bil бага a chonje kias si kenj nenee yuge a nage chichuenj. Ba yiyire gireps. U saa lige бага-la golli ne. U lu bua бага-la tuonj di ba chage ti-nene-la liinj hihe, a saa lusunj nyunj dia ma a hono po. U paa niaa a he u бага-la tuonj di ba titinj.

Ka u mu tanj donj. ² Tii-nene-la bii, u tinj u dia tinjinnaa donjo duu mu tinjinnaa-la teenj a laa tii-nenee kaa ko. U mu. ³ Ba kenu a njmobu anj lenj u kenj na-hillinj miira mu бага tiina teenj. ⁴ U bira miira tinj tinjinnaa-la donjo. U ma bira mu. Ba kenu a njmobu a yage u nyunj luri a jolimuu. ⁵ U bira tinj tori, u bira mu. Ba kpuu. U tinj niaa yuge. Ba nja njii titia nialinj ma le. Ba njmoo donsunj anj kpu donsunj maa. ⁶ Nii-la si ka, u biichoolunj ne njii. Njii harinj le ne u timu. U biina u bie ne mua, ba janj zillu. U ma bira mu. ⁷ Tinjinnaa-la si na bile, ba bula pi donjo a bul, 'Di бага-la tiina ne suba, bie deenj ne janj dii u kias. Ma' ko di la kpuu. Di la ne kpuu, la ne janj miira tii u kialinj.' ⁸ Ba kenj bile a kpuu a jonju yuo ta бага-la harinj."

⁹ Njii ne Yesu piесеba, "Ee ne бага-la tiina janj nja? U janj ko a kpu tinjinnaa-la kala, anj jonj бага-la a pi ni-tania." ¹⁰ Njii ne Yesu piесе nialinj si nii namaga-la, "Ma bi Wia tenj-la karimaa a mu yi lee-la ba si bul njlaa?"

'Tiebii-la dii-saaraa si via, u ne miira ku nja tiebii-duonj ba si jonjo bil dia gentine.

¹¹ La Tiina Wia tinjinnaa ne njii. "U njaala wu-kpunj kpere ne." "

¹² Yesu si bul njii, Juu tinjaa kuhiasinj chiche di ba kenu kaa mu to dia, bee wiaa ba jima ari u mage namaga-la a tigeba le ne. Ama ba fa nialinj si he dime. Njii ne tii ba lenj anj viiri.

Ba piесе Yesu lanpoo wiaa

Mat. 22.15-22; Luuk 20.20-26

¹³ Ba miira mu anj tinj Farisii tinjaa donsunj ari Herod haritooroо donsunj di ba bira mu Yesu teenj a magisu a bere kenu. ¹⁴ Ba ko u teenj a bula pu a bul, "La kuhianj, la jima di nj kenj wutitii ne. Nj sipaanj tuo nuu le. Nj bi ni-bal sii ka fa. Nj dage Wia wonjii-titii ne. U nja wonjbiinj ne di la tinj lanpoo a pi Rom tinteenj kuori-balinj ba sii yire Siiza koo? Dagela. ¹⁵ La time pu koo la si pa?" Yesu jima ne di ba fugoo bul ne, njii ne u piесеba a bul, "Bee ne tii maa magisemi? Ma' kenj moribii-biinj kaa ko di mi bee na." ¹⁶ Ba kenj donjo kaa ko. Njii ne u piесеba, "Kubeе nyunj ne he dime? Kubeе yirinj ma ne ba tuoro he moribii-la le?" Njii ne ba bul di Siiza yirinj ne. ¹⁷ U bula piba a bul, "Too, ma' jonj Rom tinteenj kuori-balla kias pu anj jonj Wia ma kias pu." Yesu si bul njii, ba niirinj kala maa. Ba lenj anj viiri.

Ba piесе Yesu a tige nialinj si suba le

Mat. 22.23-33; Luuk 20.27-40

¹⁸ Njii ne nialinj donsunj ba sii yire Sadusii tinjaa, ba ko u teenj. Sadusii tinjaa yie si di nuu ne suba, u bira bi sii. Ba piесu wiaa

a bul, ¹⁹ “La kuhian, Moosis dagela Wia tenin tuonj ari baala ne jaa haala, di haal-la ari baal-la ne bi bii lula, anj ka di baal-la suu, u maga di u njaana jonj haal-la jaa ne. Di u lul biirin pi u maala-la si suba, biiri-la janj chinj u nyunj le. ²⁰ Naanbiirinj balipe ne fa he dime. Ba kala nja baalaa ne. Ba naanj kubala, ba nyimma ma kubala. Ba kuhianj jaa haala. Ba di haal-la bi bii lula, anj ka u suu. ²¹ Liaminj tiina jonj haal-la jaa. Ba duu ma bi bii lula. Ka u ma suu. Torimunj tiina ma jonj haal-la jaa. U ma nij titia ne. ²² Naanbiiri-la balipe kala ne jaa haal-la. U bi lula. Nii harinj le ne haal-la ma titia suu. ²³ Tapulii-la niaa si janj sii suunj le, baalaa deenba balipe tuonj, kubee ne janj tii haal-la? Ba kala balipe ne jaau.”

²⁴ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Ma bi Wia teninj jinj. Ma ma bi Wia dolunj jinj. Nii ne tii ma yenji. ²⁵ Tapulii-la niaa si janj sii suunj le, baalaa bira bi janj jaa haalaa, haalaa ma bira bi janj jaa balaba. Ba kala janj nage Wia tinjdaaraa si he Wia-jan le.” ²⁶ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Na ma piesemi nialinj si janj sii suunj le wiaa. Ma bi karime wialinj Moosis si bula Wia teninj tuonj, lee-la u fa si bul wiaa a tige tii-bie sii dii nyininj le? Wia ne bula pu duu ne nja Abiraham Wia ari Aizik Wia ari Jekob Wia. (Bua-la le u si bul nij di Abiraham ari Aizik ari Jekob fa suba ne.) ²⁷ Wiaa deenba u si bula, ba bubuosa ne di Abiraham ari Aizik ari Jekob bira sii suunj le ne a he Wia kuorii-la tuonj. Wia bi janj wuo nja nialinj si suba Wia. U nja ni-weyee Wia ne. Ma bi wii-kala jinj.”

Yesu dage Wia wiaa tuonj ku-balinj
Mat. 22.34-40; Luuk 10.25-28

²⁸ Wia teninj kerichiba donj nia ba si kenj wii-la lilere. U ko ba teenj. U si na di Yesu chaare wiaa siaa worunj, u piesu a bul, “Wialinj Wia si dage niaa baa to, kubee ne nja ba tuonj wu-balinj?” ²⁹ U bula piba a bul, “Ba bula pi Iziral niaa a bul, ‘Iziral niaa, ma jegile nii mi teenj. La Tiina Wia dunjduja ne he dime. ³⁰ Nj kenj nj tuonj kala ari nj tuobiinaa kala ari nj wii-wii-kala a cho nj Tiina Wia.’ Ba tuonj ku-balinj ne nij. ³¹ Wu-liaminj ma ne nja: ‘Cho nj donj tiina ari nj si cho nj titia nij.’ Wialinj Wia si bula, wii-kala tuo a kii wiaa deenba baliaminj.” ³² Nii ne Wia teninj kerichi-la bula pu a bul, “La kuhianj, wutitii ne nj bul nij. Wia dunjduja ne he dime, kuw-kala bira tuo see Wia dunjduja. ³³ Nj si janj kenj nj tuonj kala ari nj tuobiinaa kala ari nj wii-wii-kala a cho Wia, a cho nj donj tiina ari nj si cho nj titia nij, u ne kpia nj si jonj pusunj kpu a nyiga pi Wia, koo nj si jonj kaa donsunj a bile pi Wia.” ³⁴ Yesu na di baal-la kenj wu-jiminj.

Nii ne u bula pu a bul, “Ma di Wia kuorii-la bi bol.” U si bul nij dere, nuu-kala bira bi nyu-duonj kene duu piesu wii-kala.

Yesu dage niaa a tige Kirisito, nii-la Wia si liisa le

Mat. 22.41-46; Luuk 20.41-44

³⁵ Yesu bira dage niaa Wia-dia tuonj a pieseba, “Ee ne Wia teninj kerichiba janj wuo bul ari Kirisito, nii-la Wia si liisa, janj nja Devit nihi dunjduj ne? ³⁶ Wia Dinzonj-la ne fa dage Devit duu bul wiaa a tige Kirisito le. Nja ne u bul,

‘La Tiina Wia bula pi mi Tiina duu honj u seme, ni-duonj di-honunj, see duu yuo dii u dindonjoo kala dere.’ ³⁷ Devit titia yire nia deenj u Tiina. Ee ne saa u janj wuo nja u nihi dunjduj?” Yesu sii bul wiaa, niaa yuga a jegile nii u teenj ari tuotorunj.

Yesu dage niaa di ba kenj ba titia worunj Wia kerichiba le

Mat. 23.1-36; Luuk 20.45-47

³⁸ Yesu bira dageba a bul, “Ma kenj ma titia worunj Wia teninj kerichiba le. Ba yie gugolle yobo le ari ba geri-duduosunj aa che di niaa jujonba jirima a chuchuoleba. ³⁹ Ba yie chiche ni-balaa di-honunj Wii-chole diisinj le. Di ba ne yireba di ba ku dii kaa, ba cho di ba honj ni-balaa di-honoo maa. ⁴⁰ Ba yie fugo chole Wia didieni a kenj yo-haalaa kaa laa didii. Bua-la le Wia si janj dii ba sariya, ba ne janj na heenj a kii ba donsunj tinjaa kala.”

Yo-haala jonj u moribinj kala a pi Wia
Luuk 21.1-4

⁴¹ Yesu mu honj lee-la niaa si jonj ba moribiee bil a pipi Wia a nina nij ba sii he. Nialinj si kenj kaa, ba faasa hihe moribiee. ⁴² Nii ne yo-haal kubala ma ko. U nja summu ne a mu jonj amiisinja balia a ma he. Kobu ne nij. ⁴³ Nii ne Yesu yire u haritooro a bula piba a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, yo-haala deenj moribii-bie-la u si jonj he, u ne kii nialinj moribie-la kala. ⁴⁴ Nialinj kala si jonj moribiee a pi Wia, ba liisa anj ka ne. Anj ka u-na jonj u summu moribinj kala a he, ku-la kala u si kene ne nij.”

13

Yesu bul nij ba si janj nmoo Wia-dia lo.
Mat. 24.1-2; Luuk 21.5-6

¹ Yesu si lii Wia-dia ku lii, nij ne u haritooro donj bula pu a bul, “Mi kuhianj, na tiebie-la ba si kaa saa dia-la, ba zom kinkanj, janj-la ma kala zanj.” ² Nii ne Yesu bula pu a bul, “Nj na ja-balinj deenj? Ba janj nmoo janj-la kala lo. Ba bi janj lenj di tiebiibala ma ka danj u donj le.”

Hεε-la si jan ko

Mat. 24.3-14; Luuk 21.7-19

³ Ba mu jil peel kubala baa yire Oliv, a honj u nyun, a bee nina ja-bal-la. Piita ari Jeems ari Jooj ari Anjduru luora piesu, ⁴ “Bua hεε le ne wiaa deenba jan nja? Bεε kiaa ne la jan na, ka wiaa deenba-na nja?” ⁵ Nji ne Yesu bula piba a bul, “Má kenj ma titia worun di nuu-kala sí ma nyisu. ⁶ Njaa jan yuge a ko a jonj mi yirin he ari ba ne nja Kirisito, a nyise niaa yuge. ⁷ Ma jan nii ari laalinj he daha a he di-bolunj maa. Di ma ne ku nii nji, ma sí lenje di ma boye jonj. Wiaa deenba kala jan nja bal, ama dunia diderinj ha dee nji. ⁸ Tinteenj donjo niaa jan sii a mu a yuo tinteenj donjo niaa. Tanj kuoro ari u niaa janj sii giri a mu yuo kuoro donjo ari u niaa. Tinteenj janj zigili leree yuge. Losunj ma jan juu. Hεen di-suomun ne nja. ⁹ Ama má kenj ma titia worun. Ba jan kenjma kaa mu nialinj si yie hilime vuvuure wiaa teenj di ba dii ma sariya. Ba jan njooma Wii-chuole diisinj le. Ma ma jan chinj kuoroo ari tanj kuhiasinj sipaan a tinj mi wiaa a dii mi dansia. ¹⁰ Ba jan laa sipaan bul Wia wu-zonjoo a pi niaa lerinj kala anj ka di wiaa deenba-na nja. ¹¹ Di ba ne kenjma kaa mu di ba dii ma sariya, ma sí lenje di ma boisinj jonj wialinj ma si jan bul le a laa ma titia. Bua-la le Wia janj jonj wu-jiminj a he ma nyun le. Wii-la kala si ko ma nyun, má bul. Ma dee bi jan bul, Wia Dinj-zonj-la ne jan jonjo he ma nyun le.

¹² Naanbiiirinj janj kenj donjo a kaa mu pa di ba kpu. Nyimmaba ma jan nja nji ba biirinj le. Biirinj ma jan nja nji a ma kεε ba nyimmaba ari ba naanba, a ma kaa mu pa di ba kpu. ¹³ Nuukala jan berema a tinj mi wiaa. Ama nuu-kala si nyalime a mu dere, Wia jan laau ta.

Yesu bul wiaa a tige ku-loru-la le si jan he dime

Mat. 24.15-28; Luuk 21.20-24

¹⁴ Ma jan na di ba jonj ku-lorunj a bil leela u si bi maga u he. Kua deenj jan nja wu-honjoo. U janj chei Wia yirinj. (Ma si janj karime wiaa deenba, ma janj janj ba bubuosa.) Di ma na nji, má lenj di nialinj si he Judiya le, di ba fá jil peelee nyun a faa. ¹⁵ Di nuu-kala he lusunj nyun a nii wiaa deenba, di u ne ku tuu, duu sí u dia juu a chiche u paa u kaa. ¹⁶ Di nuu ne he bage le a nii wiaa deenba, duu sí miira mu dia a chiche duu jonj u gerinj.

¹⁷ Nialinj si kenj luoroo ari nialinj si noge biirinj, oi, ba jan na heen yuge. ¹⁸ Máa sul Wia di wiinj deenj sí yibiirinj nja. ¹⁹ Wia si nja dunia a ku lii jininj, nuu-kala ha bi heen deenj na a nage nji, nuu bira bi jan na heen nji a kaa mu wuu. ²⁰ Di Wia fa bi

tapulia-la kere ta, ni-bala ma fa bi janj ka. Ama nialinj Wia si liisa di baa tou, ba wiaa ne tiu u keru tapulia-la ta.

²¹ Di nuu-kala ne bula pinj di nj bej daha a na Kirisito-la, koo di nj bej dime a nau, siu yarida nja. ²² Njaa donsunj janj sii fugo bul di ba ne nja Kirisito, nii-la Wia si liisa. Donsunj ma janj sii fugo bul di ba nja nialinj sí bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le ne. Ba janj nja wu-magilaa ari wu-kpunjkerisinj a chiche di ba nyise nialinj Wia si liisa di baa tou. ²³ Wiaa deenba kala mi laa sipaan bula pima, ka di bua-la-na yi. Má kenj ma titia worun.”

Yesu bula pi niaa duu jan miira ko

Mat. 24.29-31; Luuk 21.25-28

²⁴ Nji ne Yesu bira bula piba a bul, “Tapulia-la heen deenj si kiele, tanj janj biri di tanj ne pula maa. Chene ma bira bi janj pose. ²⁵ Chenwulaa janj lii wia nyun ku tuu a titel. Ba janj kiri wia nyun kialinj kala si kenj dolunj di ba lii ba leree. ²⁶ Nji le ne ma jan na mi-na Nuhuobiine Bie, di mi to duonbilingbaanaa tunj ku tuu. Mi janj kenj dolunj yuge a chaane. ²⁷ Nji le ne mi janj tinj Wia tinjdaaraa di ba mu dunia seme-na kala a kenj nialinj kala Wia si liisa di baa tou a hilimi.

Yesu bul tutogo wiaa

Mat. 24.32-35; Luuk 21.24-33

²⁸ Di ma na sojaaminj duu kuu tōse, ma jima ari linbaaja yie ne. ²⁹ Namaga deenj le ma janj gunne wiaa. Di ma na wiaa deenba kala di baa nja, ma jinj di mi-na Nuhuobiine Bie kpaga ne. ³⁰ Wutitij mi bulaa pima, ma leεε niaa deenba si he ma miisinj deenj le bi janj suu, ka wiaa deenba nja bal. ³¹ Wia nyun ari tinteenj kala janj dere, ama wialinj mi si bula bi janj lel.

Nuu-kala bi janj jinj cheε-la wiaa deenba si jan nja

Mat. 24.36-44

³² Ama nuu-kala bi janj jinj cheε-la wiaa deenba si janj nja. Wia tinjdaaraa si he Wia-janj ma paala bi janj jinj. Mi-na Wia Bie ma bi janj jinj, see mi Nyimma dunjuna. ³³ Má kenj ma titia worun a po, hεε wiaa ma bi wialinj si janj nja cheε-la jinj. ³⁴ U nage baala si sie aa che u venj wonbiiinj ne. Di u lii dia le, u janj dage u tinjinnaa ba tinjinjaa anj bula pi nii-la sii bej u dia maa duu po worunj duu miira ko.

³⁵ Má saa po worunj, hεε wiaa ma bi jinj cheε-la dia-la tiina si janj ko, di didaaninj neε, di tita-siesee neε, di siipuura neε, koo chichuonj neε, ma bi jinj. ³⁶ Má bibenj a po worunj, di nji dee, u janj guu ko di ma pinj donj. ³⁷ Wii-la mi si bulaa pima, u ne mi bulaa pi nuu-kala, má po worunj.”

14

Niaa ka che ba kpu Yesu

Mat. 26.1-5; Luuk 22.1-2; Jɔɔŋ 11.45-53

¹ Tapulaa balia ne ka duu yi ba che-bal-la: Diisinj kielinj gbiele-la. Tapulii-la ne ba yie dii boroboro si bi si-burunj kene. Njii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia ari Wia teninj kerichiba, baa che wonbiiŋ di ba luora kenj Yesu a kpu. ² Ba bula di ba siu kenj ba che-bal-la cheɛŋ, di ba ne njaan nji, niaa jan njaan taawei.

Haala jonj nuunj a bisa he Yesu nyunj le
Mat. 26.6-13; Jɔɔŋ 12.1-8

³ U mu Betani a honj Saamonj dia le a didii kiaa. Saamonj fa njaan gbege ne anj ku duori. Uu dii kiaa di haal kubala ku juu a kenj tulaali ari lonj. U suora sima, u yallinj ma heye. U kenj lonj-la suri a liise nuu-la a bisa he Yesu nyunj le. ⁴ Ka nialinj donsun hono gugurime a pipiese donjo a bul, "Bee ne tii haala deenj kenj nuu-la a kaa chei nja?" ⁵ Di ba ne fa yaara jonj nuu-la a yalle, u fa janj kii siidi bui balia di ba fa jonjo pi summoo." Ba sii tutuuse haal-la. ⁶ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Ma lej haal-la. Bee ne tii ma wiwalimu? Wu-zonj ne u njaami le. ⁷ Ma di summoo janj he dime bua-na kala le. Bua-na kala le ne ma chiche ma njaan wu-zomunj a pi summoo-la, ma janj wuo njaan, ama la di ma bi janj he dime deenj deenj. ⁸ Haal-la njaan kukeri ne. U njaan wii-la kala u si janj wuo njaan ne. U tise mi yaraa di ba hugi ne, ka mi ha bi suba. ⁹ Wutitii ne mi bulaa pima, dunia seme-na kala ba si janj wuo mu a bul Wia wu-zomoo-la, ba janj liisi haala deenj ma wiaa a bul."

Judas seye ari u janj jonj Yesu yalla piba
Mat. 26.14-16; Luuk 22.3-6

¹⁰ Njii ne Judas Isikarot sii. U njaan Yesu haritooro-la fii ari balia donjo ne. U sii mumu nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj teenj duu kenj Yesu yalla piba.

¹¹ Ba si nii nji, ba tuonj tore. Ba bul ba janj jonj moribee pu. A chinj bua-la le u suomo chiche wonbii-la u si janj to a kenj Yesu yalla piba.

Yesu ari u haritooroo dii diisinj kielinj gbiele kudiilee

Mat. 26.17-25; Luuk 22.7-14, 21-23; Jɔɔŋ 13.21-30

¹² Ba che-bal-la tapul-bunbunj ba si yie dii boroboro-la si bi si-burunj kene anj kpu piese-la ba si yie kaa njaan gbiele-la kudiilee, Yesu haritooro-la sii a piesu, "Nii ne nj cho di la mu njaan diisinj kielinj gbiele-la kudiilee di nj ku dii?" ¹³ Njii ne u tinj u haritooroo balia a bula piba a bul, "Ma mu juu tanj-la tuonj. Di ma ne mua, ma janj chej baal kubala duu chunj nyuvie ari liinj. Ma to u harinj. ¹⁴ Dia-na kala u si jua, ma to juu

bula pi dia-la tiina a bul, 'La kuhianj si, la piesinj di nii le ne nuhuora dia he di ba di u haritooroo juu a hono dii diisinj kielinj gbiele kudiilee?' ¹⁵ U janj dagema dii-bal kubala. U njaan lusunj nyunj dia ne. Ba wasu kala. Lee-la ne ma janj njaan kudiilee-la." ¹⁶ Njii ne u haritooro-la sii lii a mu tanj tuonj a na wialinj kala Yesu si bula piba di ba njaan wutitii a njaan diisinj kielinj gbiele-la kudiilee ba dii.

¹⁷ Wia si jua, Yesu ari u haritooroo ku juu a honj a didii kialinj. ¹⁸ Ba sii dii kiaa nji, nji ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii, mi bulaa pima, ma niaa deenba sii dii kialinj, ma donjo janj jonjmi yalle. La duu ne pe donjo a didii kiaa leele." ¹⁹ Ba si nii wii-la, ba tuonj chei. Ba kala pipiese kunj kunj. Donjo yie piese, "Mi nee?" ²⁰ Yesu bula piba a bul, "Ma fii ari balia deenba tuonj kubala ne, la kala ne chala kenj boroboro tutuu gbanja-la tuonj. ²¹ Mi-na, Nuhuobiine Bie, mi janj suu ari ba si njumse nji a tigemi le. Ama nii-la si jonj mi-na Nuhuobiine Bie yalle, aa, u janj na heenj yuge. Ba fa si buu lula, u ne kpia."

Kudiilee la Yesu si si di ba dii a liliisi u wiaa

Mat. 26.26-30; Luuk 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25

²² Ba si hono didii kiaa, nji ne Yesu sii a jonj boroboro a lolle Wia anj kaa choge choge, a jonjo pi u haritooroo, a bula piba a bul, "Ma laa. Mi yaraa namia ne nji." ²³ Njii ne u bira jonj nyunyuala maa ari sininj a lolle Wia anj jonjo piba. Ba kala nyua nyunyual-bala-la tuonj. ²⁴ Njii ne Yesu bula piba, "Mi chalinj ne nji. Chalinj deenj wiaa ne tii Wia ta niinj ma teenj. Mi chalinj janj jaase ni-kene wiaa, di Wia jonj ba haacheba cheba. ²⁵ Wutitii ne mi bulaa pima, mi bira bi janj ko di mi nyua sininj deenj, see tapulii-la mi si janj ko ne, mi janj nyua si-falinj Wia kuorii-la tuonj."

Yesu bula pi Piita ari u janj bul u buu jinj

Mat. 26.31-35; Luuk 22.31-34; Jɔɔŋ 13.36-38

²⁶ Njii ne ba yii Wii-chuole yiilinj a dere anj sii lii a mu peel kubala baa yire Oliv. ²⁷ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Ma kala janj fa viiri. Ba njumse Wia teninj tuonj di Wia janj kpu pie-daara, anj ka piesee fa pise. Ba si njumse nji Wia tenj-la, wii-la janj njaan. Ma kala janj fa mi teenj anj lenjmi. ²⁸ Wia janj chisemi suunj le. U ne chisemi, mi janj laa ma sipaan a mu Galilii." ²⁹ Njii ne Piita bula pi Yesu a bul, "Di ba kala fa maa anj lenjnj, mi-na bi janj miire nj harinj." ³⁰ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Wutitii ne, jininj titanjnj deenj, nj-na Piita, nj janj bul naansijnj butori ari nj bimi jinj, ka di ji-bele-na yel naansijnj bulia." ³¹ Njii ne Piita bul ari siifjesinj a bul,

"La diŋ paala susuu maa, mi bi jaŋ bul ari mi biŋ jiŋ." Ku-kaanaa ma kala bul ŋii.

Yesu chuole Wia Getisemani le
Mat. 26.36-46; Luuk 22.39-46

³² Ŋii ne ba mu juu lee kubala baa yire Getisemani. Yesu bula pi u haritooroo di ba hoŋ daha, ka u mu chuole Wia aŋ ko. ³³ U keŋ Piita ari Jeems ari Joŋŋ a kaa mu dime. Yesu tuoŋ kala chei. U tuoŋ bi pina. ³⁴ U bula pi u haritooroo a bul, "Mi tuoŋ kala ne cheye a mage di mi suu. Má hoŋo po daha." ³⁵ Ba hoŋ. Ka u suusa mu sipaan mu a tuu kpirimi tiŋteen a sul Wia a bul duu ne keŋ woŋbiin, duu si leŋe di wii-la juu-u le ³⁶ a bira bul, "Mi Nyimma, ŋ jaŋ wuo ŋaa wii-kala. Liise hee-la sii komi le. Ama mi-na ŋla tuotoŋ le dee, ŋ-na tuotoŋ le ne."

³⁷ U chuola dere aŋ sii ko u haritooroo teen di ba piŋ doŋ. Ŋii ne u piese Piita a bul, "Ŋ pina nee? Ŋ bi doŋ muapilli ma wuo beree a diene yi hawa kubalaa?" ³⁸ Má chuole Wia a pupo di Sitaani si wuo nyisema. Ma tuoŋ le ma cho di ma ŋaa wuzoŋŋo, aŋ ka ma bi doluŋ kene." ³⁹ U bira mu a chuole Wia a bira bul ŋii titia. ⁴⁰ U miira ko di ba bira piŋ doŋ, bee wiaa doŋ keŋba ne woruŋ. Ba bi jiŋ ba si jaŋ bul wii-la kala a pu. ⁴¹ U miira mu torimuŋ aŋ ku pieseba, "Ma ha pinaa wiesi nee? Má sii, bua-la yie ne. Ba jaŋ keŋ mi-na, Nuhuobiine Bie a pi haache diiree. ⁴² Má sii, la mu. Nii-la si jaŋ joŋmi yalle ka ko ne."

Ba keŋ Yesu
Mat. 26.47-56; Luuk 22.47-53; Joŋŋ 18.3-12

⁴³ Yesu ha bi wiaa bula dere, di Judas nii ko ŋii. U fa ŋaa Yesu haritooro-la fii ari balia doŋo ne. Niaa yuge a tuto u hariŋ. Doŋsuŋ kori tokobiee ari tanguloo. Nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia teniŋ kerichiba ari ba taŋ kuhiasin ne tiŋba, ba ko. ⁴⁴ Zeŋbe tiina-la fa pi nialin magil ne a bul, "Nii-la mi si mu guori, u ne ŋii. Má kenu." ⁴⁵ Judas si yi lee-la Yesu si he, u mu u teen tegi tegi aŋ bul, "La kuhian!" aŋ guoru. ⁴⁶ Ba kala guriku a kenu. ⁴⁷ Ka niaa china biben. Ba tuoŋ doŋo liise u tokobiin, a ta nuu digilin keru. Nii-la fa ŋaa nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian dia-yoŋ ne. ⁴⁸ Ŋii ne Yesu pieseba a bul, "Mi ŋaa gaaru nee? Ma si kori tokobiee ari tanguloo a kuko di ma keŋmii?" ⁴⁹ Na, tapulii-na kala la di ma ne yie he Wia-dia le, mi dage Wia wiaa a pipima. Aŋ ka ma bi walima di ma keŋmi dime. Ama wialin kala ba si ŋmuŋsa Wia teniŋ tuoŋ a tigemi le, ba kala jaŋ ŋaa." ⁵⁰ Ŋii ne u haritooroo kala viau aŋ fá.

⁵¹ Ka bapuoŋi kubala baage geri-boso a tuto Yesu hariŋ a mumu. Baa walime di ba kenu. ⁵² Ama u wuri geri-boso-la a ta aŋ keŋ yaribiree a fá viiri.

Ba keŋ Yesu kaa mu nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian dia
Mat. 26.57-68; Luuk 22.54-55, 63-71; Joŋŋ 18.13-14, 19-24

⁵³ Ba saa keŋ Yesu a kaa mu nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian teen. Ba ko dime di nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari ba Wii-chuole hiasin ari Wia teniŋ kerichiba kala hilime. ⁵⁴ Ba kenu mumu ŋii, ka Piita daa tuto ba hariŋ a mu juu nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian kaala. U jua di nialin sii po kaala-la hoŋo wiwieni nyiniŋ. U mu peba le.

⁵⁵ Ŋii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin-la ari nialin kala si yie hilime wuvuure wiaa chiche di ba na Yesu si ŋaa wii-la chei di ba kpuu a che che wii ka. ⁵⁶ Niaa yuga a nyia wiaa pu. Ama ba bul nii-lieriŋ ne, ba bi nii-bala bula. ⁵⁷ Ŋii ne niaa doŋsuŋ sii chinŋ a nyia wiaa pupu a bul, ⁵⁸ "La nia ari Yesu si u jaŋ ŋmoo Wia-dia-la niaa si saa a lo aŋ bira wuo saa u doŋo tapulaa batori cheŋ, di niaa dee bi jaŋ saa dia-la-na." ⁵⁹ Ama ba wialin kala bi kubala ŋaa. ⁶⁰ Ŋii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian sii lii chinŋ nialin tutuobaaniŋ a piese Yesu a bul, "Ŋ bi nia niaa deenba si bul wialin a tigen lee? Ŋ-na bi wii kene ŋ jaŋ bul?" ⁶¹ Ŋii ne Yesu toŋe u niin. U bi wii-kala bula. Ŋii ne baal-la bira piesu, "Ŋ ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa? Ŋ ne Wia Biee?" ⁶² Ŋii ne Yesu bul, "Mi-na ne. Ma jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie di mi hoŋ Wia seme, ni-duoŋ di-hoŋuŋ, a to duoŋbilingbaanaa tuoŋ a kuu tuu." ⁶³ U bul ŋii, baal-la keŋ u genniŋ kaa kiese aŋ bul, "U bi maga di la bira che danŋsiaba. ⁶⁴ Ma kala bi nia u si chei Wia yiriŋ ŋii? Bee ne ma biine?" Ŋii ne nialin kala bul di u cheye ne, u maga di ba kpuu ne. ⁶⁵ Doŋsuŋ ma sii a tu nantuoroŋ a he u siaa le aŋ voŋ u siaa to a ŋmubu aŋ bula pu duu dage nii-la si ŋmubu. Ŋii ne ka ba kenu kaa mu pi laali-yuoroo. Ba falle u chanŋkanŋaa le.

Piita bula ari u bi Yesu jiŋ
Mat. 26.69-75; Luuk 22.56-62; Joŋŋ 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Piita si hoŋ kaala-la le, ŋii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian dia tiŋtinnitolo kubala ku lii ⁶⁷ a na Piita duu hoŋo wiwieni nyiniŋ. U benu woruŋ aŋ bula pu a bul, "Ŋ ma faa to Yesu hariŋ ne, baal-la si lii Nazaret." ⁶⁸ Ŋii ne Piita nyia wiaa a bul, "Mi bi Yesu jiŋ. Mi bi wii-la ŋ si paala bubul jiŋ," aŋ sii lii chinŋ zawura tuoŋ. ⁶⁹ Piita si chinŋ dime, ŋii ne tiŋtinnitolo doŋo bira nau a bula pi nialin si china

kpagu a bul, “Baala deenj ma ñaa Yesu haritooro-la dɔŋɔ ne.” ⁷⁰ Piita bira nyia wiaa a bul duu dee. Muasuaa nialinj si chinj dime ma bula pu a bul, “Wutitii ne, ñ ma ñaa ba dɔŋɔ ne, ñ lii Galilii ne.” ⁷¹ Njii ne Piita ñmiese a bul, “Mi bi baala deenj jinj.” ⁷² U si bul njii dere di ji-bele yele liaminj le. Piita liisi wii-la Yesu si bula pu ari u janj nyia wiaa a pu naanjsiin butori, ka di ji-bele-na yel naanjsiin bulia. U saa kenj nyunj gure a yiyel.

15

Ba kenj Yesu kaa mu Paalit teenj

Mat. 27.1-2, 11-14; Luuk 23.1-5; Jɔɔŋ 18.28-38

¹ Njii ne tanj-pul. Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari ba tanj kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba ari nialinj kala si yie hilimi aa vuure wiaa, ba kala ku hilimi a vuure. Ba kenj Yesu a vobu a kenu kaa mu Paalit teenj. ² Njii ne Paalit piese Yesu a bul, “Ñ ne ñaa Juu tinjñaa kuoro, koo?” Yesu bula pu a bul, “Oo, mi ne.” ³ Njii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj bul wiaa yuge Yesu si ñaa chei, ka u bi wii bula. ⁴ Njii ne Paalit bira piese Yesu a bul, “Ñ bi wii kene ñ si janj bula pibaa? Bee na wiaa si mage njii ba bul di ñ cheye.” ⁵ Yesu bira bi u niinj suru. Wii-la kperi Paalit.

Ba seye ari ba janj kpu Yesu

Mat. 27.15-26; Luuk 23.13-25; Jɔɔŋ 18.39-19.16

⁶ Ba gbieli-bal-la ne yie-na kala Paalit yie liise nialinj ba si kaa to dia dɔŋɔ ne a ta, nii-la niaa si sula laa ta. ⁷ Di nialinj dɔŋɔsuj ma fa he sarika le. Ba fa ñaa taawei ne a kpu niaa. Ba kenjba kaa mu to dia. Ba dɔŋɔ yirinj ne Barabas.

⁸ Njii ne niaa yuge a gire mu Paalit teenj a bul duu ñaa njii u si venee ñaa piba. ⁹⁻¹⁰ Paalit jima ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj yaraa bieri ne, njii ne tii ba kenj Yesu a ko u teenj. Njii ne u piese nialinj a bul, “Ma cho di mi liise Juu tinjñaa kuorula ne a pima?” ¹¹ Njii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj nyise niaa he di ba sei di ba liise Barabas a ta anj lenj Yesu. ¹² Njii ne Paalit bira piese nialinj a bul, “Anj ka baal-la ma sfi yire Juu tinjñaa kuoro, bee ne ma si mi kenu kaa ñaa?” ¹³ Njii ne ba kala faasa kpia a bul, “Lenj di ba kenu kaa kpaasa mere daa-gesee nyunj.” ¹⁴ Njii ne Paalit pieseba a bul, “Wu-bɔŋ bee ne u ñaa?” Njii ne ba faasa kpia a kii bunbun-la a bul, “Lenj di ba kenu kpaasa mere daa-gesee nyunj.” ¹⁵ Paalit che duu ñaa di nialinj tuɔŋ tɔre. U liise Barabas anj lenj ba viire Yesu anj bul ba kenu kaa mu kpaasa mere daa-gesee nyunj.

Laali-yuoroo mɔŋ Yesu

Mat. 27.27-31; Jɔɔŋ 19.2-3

¹⁶ Njii ne laali-yuoroo kenu kaa lii ba kuori-balinj dia kaala tuɔŋ a yire ba laali-yuoroo dɔŋɔsuj kala. Ba kala ku hilimi. ¹⁷ Njii ne ba jonj geri-fianj a laalu a che sosuj a kaa sua nyunj-chuulo a nage kuoro nyunj-chuulo a jonjo chuu. ¹⁸ Ba saa tuu kpirimi u sipaanj a zilu a bul, “Juu tinjñaa kuoro, laa chuɔlunj.” ¹⁹ Ba jonj sekelinj a viire u nyunj le, a tu nanttuɔrunj ma a heu le a tuu kpirimi a zilu. ²⁰ Ba si mɔmu le a dere, ba wuri geri-fianj-la anj paa u titia genninj a laalu, a kenu kaa lii wonjiinj di ba kenu kaa mu kpaase daa-gesee nyunj.

Ba kpaase Yesu daa-gesee nyunj

Mat. 27.32-44; Luuk 23.26-43; Jɔɔŋ 19.17-27

²¹ Ba si ku lii njii di ba chej baal kubala baa yire Saamɔŋ. U janj yirinj ne Siriimi. U ne fa ñaa Alekizandja ari Rufas nyimma. U lii бага a juuu tanj-la tuɔŋ. Uu ko njii, ba kenu a fugu u jonj daa-gese-la a baase. ²² Ba kenj Yesu kaa mu lee kubala, baa yire Goligota. Yiri-la bubuɔŋ ne nyunkɔgulo. ²³ Ba si yi dime, ba jonj sininj a guoli tii-kelinj kubala baa yire mee le a jonjo pu duu nyua. U via. ²⁴⁻²⁵ Di wia mage ji-loolunj, ba kenu kpaase a mere daa-la nyunj. Njii ne ba tonse Yesu genninj wiaa di ba kpaas, a jinj geri bee ne nuu-kala janj laa. ²⁶ Ba si si Yesu ñaa wialinj chei, ba ñmunja mere daa-gese-la le a bul, “Juu tinjñaa kuoro ne ñla.”

²⁷ Gaaraa balia ma ne ba kpaase a pe Yesu le. Dɔŋɔ he Yesu na-diiŋ, dɔŋɔ ma he u na-gua. [²⁸ Ba fa ñmunja bil Wia teninj tuɔŋ a bul di ba janj kenu kaa pe haache diiree le. Lɛɛle wiaa deenja kala sene ñaa.] ²⁹ Ba si kpaasu mere daa-gese-la nyunj njii, nialinj si to dime bibal, ba tutuusu anj kenj ba nyunj chuchugisi a bul, “Oi, ñ ne ñaa nii-la si si ñ janj ñmoo la Wia dia lo anj bira wuo saau tapulaa batori pege. ³⁰ Lii daa-la nyunj a laa ñ titia ta.” ³¹ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasi-la ari Wia teninj kerichiba, ba ma sisieri Yesu le a bulaa pi dɔŋɔ, “U wuo niaa laa tita ne anj bi u titia wuo laa ta. ³² U si si u ne ñaa Kirisito, Juu tinjñaa kuoro, lenj duu lii daa-la nyunj ku tuu di la na a laa u wiaa dii.” Nialinj balia ma ba si kpaasa a pe Kirisito le, ba ma tuusu.

Yesu suba

Mat. 27.45-56; Luuk 23.44-49; Jɔɔŋ 19.28-30

³³ Wia ku mage nyu-gbanja, lerinj kala biri lim a mu yi didaaninj, ka lerinj bira pulle. ³⁴ Njii ne Yesu faasa yire u yiikoro le a bul, “Eloi, Eloi, lama sabakitani.” U bubuɔŋ ne: “Mi Tiina Wia, bee ne tii ñ

jonmi ta?" ³⁵ Di niaa doŋsuŋ chij dime a jegile nii wialij u si bula. Nii ne ba bula pi doŋo a bul, "Na Ilaaja ne u yiyire nii." ³⁶ Nialij doŋo fa si chij dime mu jon suosuo a kaa mu yuu siniŋ si nyala a joŋo tuu sekeliŋ le, a kaa mu he u niij le duu nyua. U si ŋaa nii, u bul, "Má leŋ la gberɛ a na ari Ilaaja jaŋ ku soru daa-la nyuŋ koo." ³⁷ Nii ne Yesu faasa yire aŋ wiesi u wiesi kati. ³⁸ Patiisa ne fa he Wia-dia tuoŋ. Ba kaa kere. U kiesɛ balia a chij nyu-gbaŋa a kiesa ku tuu. ³⁹ Nii ne di laali-yuoroo zolo kuhiaŋ kubala fa chij Yesu sipaaŋ a pou. U si na Yesu duu wiesi u wiesi kati nii, u bul, "Wutitii, baala deenɛ sene ŋaa Wia Bii ne."

⁴⁰ Haalaa doŋsuŋ ma fa chij di-bolii a bibenu. Ba tuoŋ Mɛeri Magidaliŋ ari Saloomi ma fa he dime. Jeems ari Joozis naaŋ ma he dime. Ba fa keŋ Jeems kaa yire bapuoŋsuŋ ne. ⁴¹ Haalaa deenba kala faa to Yesu harin ne a pipeu le Galilii le. Haala-la ma fa si to Yesu harin a ko Jerusalem, ba jesin ma fa he dime.

Ba hugi Yesu

Mat. 27.57-61; Luuk 23.50-56; Jooŋ 19.38-42

⁴²⁻⁴³ Tapulii-la di ba ŋaa siri didaanin a gberɛ ba che-wiesii-la, baal kubala ma fa he dime. U yirin ne Josef. U lii Arimatiya ne. U fa ŋaa nialin si yie hilimi a wuvuure wiaa doŋo ne. Niaa jujoŋu jirima. U ma fa gberɛ Wia kuorii-la ne duu ko. Nii ne didaanin si yie, u keŋ nyu-duoŋ a mu Paalit teenɛ a sul Yesu ku-suun. ⁴⁴ Nii ne Paalit guu hiriki a pipiese u titia, "Yesu daŋa suba nes?" Nii ne u yire laali-yuoroo zolo kuhiaŋ-la a piesu, "Yesu daŋa suba nes?" ⁴⁵ U bul, "Oo, u suba ne." U si nii nii, u pi Josef wonbiin duu mu sori Yesu ku-suun a kaa ku tuu tinteen. ⁴⁶ Nii ne Josef mu yoo geripe-pula a kaa beu a joŋu hugi. U kenu kaa mu hugi buŋ ba si lɔso le. U bilimi tabii-balin ne a to bua-la niin. ⁴⁷ Mɛeri Magidaliŋ ari Joozis naaŋ Mɛeri ma he dime a na lee-la ba si joŋu hugi.

16

Yesu sii suun le

Mat. 28.1-8; Luuk 24.1-12; Jooŋ 20.1-10

¹ Ba che-wiesii-la si dere, Lahadi cheen siipuura, Mɛeri Magidaliŋ ari Jeems naaŋ Mɛeri ari Saloomi mu yoo tulaali di ba kaa mu a tise Yesu ku-suun. ² Lahadi cheen chichuoŋ, wia si pɔso, ba sii mu Yesu bua-la lerin. ³ Ba sii mu nii, ba pipiese doŋo, "Kubɛɛ ne jaŋ wuo bilimi tabii-la ta bua-la niin?" ⁴ Nii ne ba mu kpage bua-la lerin di ba keŋ tabii-la suri bua-la niin a bilime ta. Tabii-la fa yuga ne woruŋ. ⁵ Nii ne ba mu

juu bua-la a na bapuoŋsi-bie duu hoŋ bua-la tuoŋ na-diin a laale geri-pula. Ba hiriki. ⁶ Nii ne u bula piba a bul, "Ma sí fawulluŋ fá. Mi jima ari Yesu si lii Nazaret ne maa che, nii-la ba si kpaasa mɛre daa-la le. U tuu daha. U sie ne. Má ku na lee-la ba si joŋu hugi. ⁷ Má mu a bula pi Piita ari Yesu haritooroo, ari Yesu jaŋ laa ma sipaaŋ a mu Galilii. Di ma ne mu dime, ma jaŋ nau dime ari u si bul nii pima." ⁸ Ba hiriki a chichel a sii lii bua-la le a fá. Fawulluŋ keŋba, ba bi wii wuo bula pipi nuu-kala.

[⁹ Yesu sii suun le Lahadi cheen siipuura ne. U si sie, u leŋe Mɛeri Magidaliŋ ne laa sipaaŋ nau, nii-la le u si kiri jin-bonhoŋo balipe ta. ¹⁰ Nii ne Mɛeri sii a mu bula pi Yesu haritooroo wii-la si ŋaa. U mu di ba hoŋ yiyel. ¹¹ Nii ne u bula piba ari Yesu sii suun le a he u miisin le, di u-na nau. Ba si nii wii-la, ba bi laa dii.

¹² Nii harin baalaa balia sii lii a joŋ wonbiin aa mu taŋ doŋo. Ba sii mu nii, Yesu bira to wonbiin doŋo a keŋ u titia ku dageba. ¹³ Nii ne ba miira ku bula pi Yesu haritooro-la ku-kaanaa wii-la si ŋaa. Ba bi laa dii.

¹⁴ Nii harin ne Yesu haritooro-la fii ari kubala hoŋo didii kiaa. Baa dii di Yesu ne nii. U kpiaba le a tin ba tuoŋ si dolie wiaa ari ba si bi laa dii ari nialin si si ba nau duu sii suun le, di ba bul wutitii ne. ¹⁵ Nii ne u bula piba a bul, "Má mu dunia seme-na kala a bul Wia wu-zomo-la a pi nuuna kala. ¹⁶ Nii-la kala si laa mi wiaa dii a leŋ ba fou Wii-chuoŋe liin, Wia jaŋ laau ta, ama nii-la si bi mi wiaa laa dii, Wia jaŋ joŋ cheerin pu chee-la u si jaŋ dii dunia niaa kala sariya.

¹⁷ Wu-magilaa deenba ne ma jaŋ wuo na a jin nialin si laa mi wiaa dii. Ba ne ŋla: Ba jaŋ wuo kikiri jin-bonhoŋo mi doluŋ le. Ba jaŋ wuo bubul yiikori-yiriba. ¹⁸ Ba jaŋ wuo kukori dinŋaa, a nyua daalusun sii kpu niaa, ka u bi jaŋ ŋaaba wii-kala. Ba jaŋ wuo joŋ ba nisaa a daŋ nyanyal tinŋaa le di ba duori."

¹⁹ La Tiina Yesu si bul wialin dere, Wia joŋu a kaa mu Wia-jaŋ, u hoŋ Wia seme, ni-duoŋ di-honuŋ.

²⁰ Nii ne u haritooroo sii lii a mu lee-na kala a bubul Wia wiaa. La Tiina Wia peba le ba mu a ŋinŋaa wu-magilaa, di nialin jin wialin ba sii bul ŋaa wutitii ne. Ami.]

WIA WU-ZOMŌ-LA LUUK SI N̄MUNSA

¹⁻² Mi-na Luuk ne n̄munse tenin deen a pipi n̄-na mi nan̄dōŋo Tiafilas. N̄iaa yuga a he ba dolun a n̄munse wialin kala si n̄aala le. Ba n̄munse wialin kala n̄iaa si bula pila. Ba ne na wiaa deenba kala a suomi bun̄bun̄ kala, a ma bul Wia niin̄ wiaa a pipi n̄iaa.

³ Mi kuhian, mi jegile nii wiaa deenba worun̄ a gunne ba kala ma worun̄. U n̄aa wu-zōŋ ne di mi n̄munse wialin kala a pin̄.

⁴ Mi n̄munsa pin̄ di n̄ wuo jin̄ ari wialin kala ba si dagin̄ n̄aa wutitiiba ne.

Ba bul Jōŋ Wia lii-foori-la lullun̄ wiaa

⁵ Baal kubala ne fa he dime. Baa yire Zakaraya. U fa n̄aa nialin̄ si kpu pusun̄ pipi Wia dōŋo ne. Bua-la le di ba ken̄ nialin̄ si kpu pusun̄ pipi Wia kala kaa kpaal leree mara ari banese ne. Baal kubala ma fa he dime. U fa n̄aa kuhian̄ lee-la Zakaraya fa si he ne. U yirin̄ ne Abija. Zakaraya haala ma yirin̄ ne Elizabet. U ma fa lii nialin̄ si kpu pusun̄ pipi Wia doho n̄iaa tuon̄ ne. Aarōŋ fa n̄aa u nihiliere. Bua-la le di Herōd ne fa n̄aa Judiya tin̄teen̄ kuoro. ⁶ Zakaraya ari u haala kala fa n̄aa tuo-pul timma ne. Ba kala balia fa to Wia niin̄ wialin̄ kala ne worun̄. ⁷ Elizabet fa n̄aa ha-piri ne, ba bi bii kala lula, an̄ ka ba di u bala Zakaraya ma kala hiese.

⁸⁻⁹ Nii ne Zakaraya ari u n̄iaa tapulun̄ yi di ba tin̄ tin̄n̄n̄aa nialin̄ si kpu pusun̄ pipi Wia si venee n̄aa. Ba sii tin̄ ba tin̄tin̄n̄aa nii, ba yie ton̄se di ba jin̄ nii-la ba si jan̄ liise duu juu Wia-dia. Ba si n̄aa nii, Zakaraya dii a juu Wia-dia. Nii ne u he nyinin̄ a nyige tii-kejin̄ tulaali a pi Wia, Wia korun̄ le. ¹⁰ U si jua nii, nialin̄ si ka, ba he kaala le a chuchuōle Wia.

¹¹ Zakaraya si nyige nyinin̄ nii, di Wia tin̄daara kubala ko u teen̄ a chin̄ koru-la seme na-diin̄. ¹² Zakaraya nau a chichel. Fawullun̄ kenu. ¹³ Nii ne Wia tin̄daari-la bula pu a bul, "Zakaraya, si leje di fawullun̄ kenin̄. Wialin̄ n̄ si sul Wia teen̄, u jono pin̄ ne. N̄ haala Elizabet jan̄ lul baal. N̄ jan̄ he u yirin̄ Jōŋ. ¹⁴ N̄ tuon̄ jan̄ faasa torē. Ni-dan̄ ma tuon̄ jan̄ torē u lullun̄ wiaa. ¹⁵ U jan̄ n̄aa ni-bal Wia teen̄. U bi jan̄ nyunyua si-duorun̄. Ba si lulu bua-la le, Wia Din̄-zōŋ-la jan̄ heu le worun̄ a kaa mu deen̄ deen̄. ¹⁶ U jan̄ wuo n̄aa di Iziral tin̄n̄aa yuge a birima to ba Tiina Wia. ¹⁷ U jan̄ n̄aa Wia tin̄tin̄nu a ken̄ dolun̄ ari Ilaaja fa si ken̄ dolun̄ nii. (Ilaaja fa n̄aa nii-la sii bul wiaa, Wia Din̄-zōŋ-la dolun̄ le ne.)

U jan̄ wuo n̄aa di biirin̄ ari ba nyimmaba kala miira sin̄. U ma jan̄ wuo n̄aa di nialin̄ si bi Wia niin̄ wiaa ka to, di ba birime a to tuo-pul tin̄n̄aa won̄biin̄ a lej di n̄iaa n̄aa siri di ba Tiina ko di ba tou."

¹⁸ Nii ne Zakaraya piese Wia tin̄daari-la a bul, "Ee ne mi jan̄ wuo n̄aa, a jin̄ di wialin̄ n̄ si bula n̄aa wutitii? Mi n̄aa ba-nihian̄ ne, mi haala ma n̄aa ha-nihian̄."

¹⁹ Nii ne Wia tin̄daari-la bula pu a bul, "Mi yirin̄ ne Gebiral a hoŋ Wia seme. U ne tin̄mi di mi ku bul wu-zōmun̄ deen̄ a pin̄. ²⁰ Wialin̄ mi si bula pin̄ jan̄ ku n̄aa, an̄ ka n̄ bi laa dii. Nii wiaa n̄ bira bi wiaa jan̄ wuo bul, see tapulli-la si yie di wiaa deen̄ba mi si bula pin̄ n̄aa."

²¹ Wia tin̄daari-la sii bul wiaa Zakaraya teen̄ nii, nialin̄ si gberē Zakaraya kaala tuon̄ bi jin̄ wii-la si tii u didieni nii Wia-dia tuon̄. U kperiba. ²² Nii ne Wia tin̄daari-la viiri, an̄ ka Zakaraya ku lii kaala nialin̄ teen̄. U bi wiaa wuo bula piba. Nii ne u ken̄ u nisaa a bul wiaa ba teen̄. U si bi wiaa wuo bubul nii, ba jin̄ ari u na wiaa ari duosoo tuon̄ Wia-dia-la tuon̄ ne. ²³ Nii ne Zakaraya tin̄tin̄n̄aa tapulaa dere Wia-dia-la le. U miira mu u dia.

²⁴ U bi diene, ka u haala Elizabet ken̄ luorun̄. U si ken̄ luorun̄ nii, u bi dia le lia cheŋsin̄ banōŋ ²⁵ a bul, "Wia diene an̄ leele pemi le n̄la. U to mi hiisin̄ ne dunia le."

Ba bul Yesu lullun̄ wiaa.

²⁶ Elizabet si ken̄ luorun̄ u cheŋsin̄ balidu le, Wia bira tin̄ u tin̄daara Gebiral duu mu Galilii tin̄teen̄ tan̄ kubala baa yire Nazaret. ²⁷ U timu duu ken̄ tin̄daarin̄ a kaa mu pi tolo kubala ha si bi baal jin̄ baa yire Meeri. U faa che duu jaa baal kubala ne baa yire Josef. Josef fa n̄aa kuoro Devit doho nuu ne.

²⁸ Nii ne Wia tin̄daari-la ko u teen̄ a chuolu an̄ bula pu a bul, "Wia cho n̄ wiaa a pen̄ le worun̄." ²⁹ Meeri si nii wialin̄ Wia tin̄daari-la si bula pu, fawullun̄ kenu. U ken̄ wialin̄ u si bula bubuon̄ bibiine. ³⁰ Nii ne Wia tin̄daari-la bula pu a bul, "Meeri, Wia cho n̄ wiaa, si leje di fawullun̄ kenin̄. ³¹ N̄ jan̄ ken̄ luorun̄ a lul baal. N̄ jan̄ he u yirin̄ Yesu. ³² U jan̄ n̄aa ni-bal. Ba jan̄ kenu yire Wii-balin̄ Bie. Wia jan̄ n̄aa duu dii kuorun̄ ari u naabalima Devit fa si dii kuorun̄ nii. ³³ U jan̄ dii kuorun̄ Jekōb doho n̄iaa tuon̄ a kaa mu wuo. U bi jan̄ dere da." ³⁴ Nii ne Meeri bula pi Wia tin̄daari-la a bul, "Mi ha bi baal jin̄. Ee ne saa wiin̄ deen̄ jan̄ wuo n̄aa?" ³⁵ Nii ne Wia tin̄daari-la bula pu a bul, "Wia Din̄-zōŋ-la jan̄ heŋ le. N̄ jan̄ ken̄ luorun̄ Wia dolun̄ le. Nii wiaa bile jan̄ n̄aa Tuo-pul Tiina. Ba kenu yiyire Wia Bie. ³⁶ Na n̄ naan̄bie Elizabet si hiesa nii. Ba si u bi bii wuo lul, an̄ ka u ken̄

luoruŋ u cheŋsiŋ balidu ne ɲla. ³⁷ Wia keŋ doluŋ. U jaŋ wuo ɲaa wii-kala.” ³⁸ Nii ne Meeri bula pu a bul, “Mi ɲaa Wia tiŋtinnu ne. Leŋ di wialin ɲ si bula pimi, di ba ɲaa.” Nii ne Wia tiŋdaari-la tau aŋ viiri.

Meeri mu chuole Elizabet

³⁹ Nii ne Meeri sii lima lima a mu duu chuole Elizabet u jaŋ le. U fa he Judiya tiŋteen le ne. Peelee ne golli lee-la chu. ⁴⁰ U si yi dime, u mu juu Zakaraya dia a mu chuole u haala Elizabet. ⁴¹ U laa Meeri chuolaa. U si laa ɲii, bile si he u luoruŋ le sii birime. Nii ne Wia Diŋ-zoŋ-la ku he Elizabet le woruŋ. ⁴² U faasa bula pi Meeri a bul, “Wia peŋ le a kii haalaa kala. Wia ma jaŋ pe bile ɲ si jaŋ lul le. ⁴³ Mi ma ɲaa kubee ne, Wia Bie naaŋ ko duu chuolemi? ⁴⁴ Mi si laa ɲ chuolaa ɲii, bile si he mi luoruŋ le tuoŋ ma tore. U sii fuful. ⁴⁵ N ma laa dii ari wialin Wia si bula pin jaŋ ɲaa wutiiba. Nii wiaa ɲ tuoŋ jaŋ tore.”

Meeri denne Wia

⁴⁶ Nii ne Meeri bula pu a bul, “Mi tuoŋ toro ne. Mi didenne Wia. ⁴⁷ Wia ne ɲaa mi Laataara. Nii ne tii mi jujuose. ⁴⁸ Mi ɲaa u tiŋtinni-bii ne, u liisi mi wiaa. A lii leele a kaa mu, nuu-kala jaŋ keŋmi yiyire tuotore tiina. ⁴⁹ Wia ɲaa Wii-bal ne a ɲaa wu-kpuŋkperisiŋ mi le. U ɲaa Tuo-pul Tiina ne. ⁵⁰ Uu fa nialin kala sii fau, nennige, doho-na kala le ne. ⁵¹ U keŋ u na-duo-la kaa tiene a ɲmoo babii-balaa a ɲaa ba wu-ɲaala-la kala pugi. ⁵² U kiri ni-balaa ba kuori-kpasinnin nyuŋ aŋ ka ni-biisiŋ hoŋ. ⁵³ U joŋ ku-zoŋhoŋ a pi summoo aŋ kiri nialin si keŋ kiaa ba keŋ nahillin miire. ⁵⁴ U fa bil niin ne a pi la naabalimaba duu jaŋ pe u tiŋtinnaa Iziral tiŋɲaa le. Wii-la u fa si bula ku ɲaa wutitii. U peba le. ⁵⁵ U fa fa Abiraham nennige. U saa jaŋ fa u doho niaa kala ma nennige a kaa mu wuu.” ⁵⁶ Meeri si bul wialin dere, u hoŋ Elizabet teen a yi cheŋsiŋ batori ne, aŋ-na miira mu dia. *Ba lul Joŋ Wia lii-foori-la* ⁵⁷ Nii ne Elizabet lulluŋ yi. U lul baal. ⁵⁸ U si lul ɲii, u doŋsuŋ tiŋɲaa ari u naaŋbiirin nii ɲii Wia si fau nennige. Ba tuoŋ kala tore, ba jujuose. ⁵⁹ Bile si yi tapulaa chori di ba keru u penin aŋ he u yirin. Ba faa che di ba joŋ u

nyimma Zakaraya yirin ne he pu. ⁶⁰ Nii ne u naaŋ via aŋ bul di ba he Joŋ pu.

⁶¹ Nihiasi-la bula pu ari ba bi naaŋbii kala kene u yirin dii Joŋ. ⁶² Nii ne ba keŋ nisaa bul wiaa pi u nyimma a piesu di yiri bee ne uu che duu he pu.

⁶³ Zakaraya ɲaa ba keŋ daa-bori-bie kaa ko duu ɲmuŋse bile yirin a piba. Ba joŋ pu. U ɲmuŋse daa-boro-la le di bile yirin ne Joŋ. Ba karime. Ba si karime a na bile yirin, u ɲaaba wu-kpuŋkperere. ⁶⁴ Zakaraya si ɲaa ɲii dere, u bira suomi a bubul wiaa a didenne Wia.

⁶⁵ Nialin fa si he dime a na wii-la si ɲaa, fawulluŋ keŋba. Ba keŋ wii-la lii a bula gaare Judiya tiŋteen seme-na kala, lee-la peelee si gollo chu. ⁶⁶ Nialin kala si nii ɲii, ba keŋ wii-la bibiine ba tuosaa le aa bul, “Bie deen saa jaŋ ɲaa kubee ne?” Ba na ari Wia doluŋ heu le ne. Nii ne tii ba bul ɲii.

Zakaraya bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le

⁶⁷ Nii ne Wia Diŋ-zoŋ-la ku he Zakaraya le, u bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le a bul, ⁶⁸ “Ma leŋ di la denne Wia, Wia-la Iziral tiŋɲaa sii to. U ko duu pe u niaa le ne a laaba ta. ⁶⁹ U liise ni-duoŋ ne pila duu ko laala ta. U lii Devit doho niaa tuoŋ ne. ⁷⁰ Faafaa kala ne Wia to u nialin fa sii bul wiaa u Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, a bula pila ⁷¹ ari u jaŋ laala ta la diŋdoŋhoŋ ari nialin kala si berela nisin le. ⁷² U ma bula ari u jaŋ fa la doho niaa nennige, a liise yi wii-la u fa si bula pi la naabalimaba. ⁷³⁻⁷⁴ U fa bula pi la naabalima Abiraham a ɲmiese ari u jaŋ laala ta la diŋdoŋhoŋ nisin le a pila woŋbiin di la keŋ nyu-duoŋ a tima pu. ⁷⁵ Nii le ne la jaŋ wuo to a keŋ tuo-pula u teen, la miisin kala le.” ⁷⁶ Zakaraya si bul wiaa deenba dere, u bul wiaa a pi u bie ma a bul, “N-na mi bii, ɲ jaŋ ɲaa nii-la sii bul wiaa, Wii-balin Diŋ-zoŋ-la doluŋ le. N jaŋ laa la Tiina-la si jaŋ ko sipaan a wase woŋbiin bilu le. ⁷⁷ N ma jaŋ bula pi nialin si ɲaa siri di ba tou, di Wia joŋ ba haacheba cheba aŋ laaba ta. ⁷⁸ Wia keŋ zile aŋ fifa niaa nennige. U jaŋ laala ta a leŋ di la hoŋ pulumuŋ tuoŋ. ⁷⁹ Puluŋ-la jaŋ lii Wia-jaŋ a pose he nialin kala si hoŋ birimin tuoŋ a faa che di ba suu.

U jan dagela wonbii-la si ken yarifielaa di la to.”

⁸⁰ Nii ne bile sii waa a he yaraa a ken dolun ari wu-jiminj. U mu he giri-bine tuonj a mu yi tapulii-la u si ken u titia kaa ku lii dage Iziral tinjaa.

2

Ba lul Yesu

Mat. 1.18-25

¹ Baal kubala ne fa he dime, baa yire Ogasitas. U ne fa naa Rom tinjaa kuori-balinj. Bua-la le u bul di ba diise u tinteen niaa. Ba ha bi nii naa, see leele ne ba naa nii. ² Ba si bugumo diise niaa nii, baal kubala ne fa chinj kuori-balinj nyunj Siiria tinteen le. Baa yire Kiriinias.

³ Nii ne nuu-kala mu u jan di ba diisu dime. ⁴ Josef ma sii Nazaret Galilii tinteen le a mu Judiya tinteen, a mu juu tanj kubala baa yire Betilehem. Lee-la ne ba fa lul kuoro Devit. Josef fa naa kuoro Devit doho nuu ne. Nii ne ti u mu dime. ⁵ Ba di Meeri kala mu dime. Meeri fa naa nii-la si si u jan jaau ne, ka u ken luorunj.

⁶ Ba si yi Betilehem, ba honj dime. Nii ne Meeri lullunj yi, ⁷ an ka ba bi lerinj na nuhuoraa dia-la le di ba juu. Nii ne ti ba mu juu ja-dia. Dime ne Meeri lul u bii-bunbunj, baal, a ken gerinj a beu a jonju bil yanj nyunj.

Pie-daaraa nii bile lullunj wiaa.

⁸ Bua-la le pie-daaraa ne fa he tintee-la seme donjo a he yanj tuonj a chua dime titanj aa berj ba piesee.

⁹ Nii ne Wia tinjaara kubala ko ba teenj. U si ko nii, Wia pulumunj chaana heba le. Fawullunj kenba. ¹⁰ Nii ne Wia tinjaari-la bula piba a bul, “Ma si leje di fawullunj kenma. Mi kenj wu-zonjoo ko ne ko di mi bula pima. Nii-la kala si nii wu-zomola, u tuonj jan tore. ¹¹ Titaninj deenj ba lul ma Laataara ne Devit jan le. Baa yiru la Tiina Kirisito, nii-la Wia si liisa. ¹² Nla ne ma janj wuo to jinj. Di ma mu dime, ma janj na bile di ba kenj genninj beu a jonju bil yanj nyunj.”

¹³ Nii ne Wia tinjaaraa yuge a guu lii a pe Wia tinjaari-la le a yii yilaa a denne Wia a bul,

¹⁴ “Ma lej di la denne Wia si he Wia-janj le. Wia ma tuonj tore nialinj si he tinteen le ne. Ba ma janj na yarifielaa.”

¹⁵ Nii ne Wia tinjaara-la miira mu Wia-janj. Ka pie-daara-la bula pi donjo a bul, “Ma lej di la mu Betilehem a na wii-la la Tiina Wia si to u tinjaaraa le a bula pila.”

¹⁶ Ba sii fa lima lima a mu na Meeri ari Josef. Ba naba anj na bile maa di u pinj yanj nyunj. ¹⁷ Nii ne pie-daara-la bula pi bile naanj ari u nyimma wialinj Wia tinjaara-la si bula piba a tige bile le. ¹⁸ Nialinj kala

si nii nii, u naba wu-kpunjperere. ¹⁹ Meeri laa wiaa deenba kala a he u nyunj le a kaa bibiine.

²⁰ Nii ne pie-daara-la miira mu ba pie-daalinj. Baa mu a yiyii yilaa a didenne Wia. Wialinj kala Wia tinjaara-la si bula piba, ba naba.

Ba he Yesu yirinj

²¹ Bile si yi tapulaa chori, ba keru u peninj anj he u yirinj. Ba he Yesu pu, yiri-la Wia tinjaari-la fa si daga bua-la le Meeri fa ha si bi luorunj kene.

Ba kenj Yesu juu Wia-dia.

²²⁻²³ Wialinj Moosis fa si nmunja bil di niaa tuto donjo ne nla:

“Di baal ari u haal ne lul ba bii-bunbunj, duu ne naa baal, u maga di ba mu piise ba disinninj ta ne.”

Moosis fa bira nmunja bil Wia teninj tuonj di nuu-na kala ne lul u bii-bunbunj, di bile ne naa baal, duu jonjo pi Wia. Nii ne Josef ari Meeri naa nii. Ba sii jonj bile a kaa mu Jerusalem a jonju pi Wia. ²⁴ Ba bira nmunja di ba kpu kokosunj balia maa a pi Wia. Nii ne Josef ari Meeri sii mu Wia-dia di ba naa nii.

²⁵ Bua-la le baal kubala ne fa he Jerusalem le, baa yire Simianj. U fa naa nizonj ne a fifa Wia a fa gbighere di Wia laa Iziral tinjaa ta. Wia Din-zonj-la ma heu le worunj. ²⁶ Wia Din-zonj-la fa bula pu ari u bi janj suu see duu na Kirisito, nii-la Wia si janj liise duu ko. ²⁷ Nii ne Yesu nyimma ari u naanj juu Wia-dia a jonju pi Wia anj pe naa nii Wia niinj wiaa si bula nii ne. Di Wia Din-zonj-la kenj Simianj ma ku juu Wia-dia. ²⁸ Simianj na bile a laau a he u nisaa le anj denne Wia a bul,

²⁹ “Mi Tiina, nj lenj di wialinj nj si bula pimi sene ku naa.

Nj si naa nii, lenj di mi-na nj tintinna na wonbiinj a suu ari yarifielaa.

³⁰ Mi sene na nii-la si ko duu laa dunia niaa ta ne.

³¹ Nj timu duu ko nuu-kala teenj ne, di nuu-kala nau.

³² Bie deenj janj nage pulumunj a dage nialinj si bi juu tinjaa naa wonbiinj, ka di nj niaa Iziral tinjaa ma na.”

³³ Simianj si bul nii dere, wialinj u fa si bula a tige bile le naa bile nyimma ari u naanj wu-kpunjperere.

³⁴ Nii ne Simianj chuole Wia piba duu peba le anj bula pi u naanj a bul, “Wia liise nj bie deenj duu ku dogise nialinj si bi u wiaa laa dii, anj ma laa nialinj si laa u wiaa dii ta Iziral tinjaa tuonj. Wia ta bie deenj duu naa magil ne. Niaa yuge janj jonj ba harij yiau. ³⁵ Ka ba tuobiinaa janj lii di-jalinj.” Nii ne u bira bula pi Meeri a bul, “Nj titia tuonj

jan chei woruŋ ɲ bile wiaa a nage ba si jonj sia tobuŋ.”

³⁶ Haal kubala ma ne fa he dime. U yirin ne Ana. U fa ɲaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluŋ le ne. U nyimma ma yirin ne fa Fanuwel a lii Asa doho niaa tuonj. U fa ɲaa ha-nihianj ne. U fa jaa bala jisij balipe ne ka u suu. ³⁷ U bala si suba, u hono a ɲaa yo-haal ne jisij mahinj banese ari banese. Bua-na kala le u yie venee mu Wia-dia wiiheye ari titaninj kala. U yie voo niinj dime an pe chuole Wia. ³⁸ Simianj fa sii bul wiaa pipi Meeri ɲii, di Ana ma ku juu. U na bile a denne Wia anj bul wiaa a tige bile le a pi nialinj kala fa si gbere di Wia laa Jerusalem niaa ta.

Ba miira mu Nazaret

³⁹ Meeri ari Josef si ɲaa wialinj kala Wia si si di ba ɲaa Jerusalem le a dere, ba miira mu Galilii tinteenj a mu ba janj Nazaret. ⁴⁰ Bile waa a keŋ doluŋ a kala ɲaa wu-jimii. Wia peu le.

Yesu mu Wia-dia

⁴¹ Jina-na kala Yesu nyimma ari u naan yie mu Jerusalem di ba gbieli diisij kielinj gbiele. ⁴² Yesu si ɲaa jisij fii ari balia, ba di u nyimma ari u naan mu diisij kielinj gbiele-la Jerusalem le, ari ba si venee ɲaa ɲii. ⁴³ Gbiele-la si dere, ba miiraa mu dia, ka Yesu ha he harinj. U naan ari u nyimma bi jinj. ⁴⁴ Ba fa biina ari u he ba nialinj si miira mu ba janj tuonj ne. Ba suomo chicheu ba naanbiirinj ari ba nanjonsunj tuonj. Ba venj deenj deenj wia tuu juu a cheu ka. ⁴⁵ Ba si cheu ka, ba miira mu Jerusalem a bene chicheu dime.

⁴⁶ U tapulaa batori cheenj ne ba nau Wia-dia le, di ba di juu tinjaa kerichiba hono. Uu jegili wialinj ba sii bul anj pe pipieseba wiaa maa. ⁴⁷ Nialinj kala si he dime a nii u sii chaare wiaa siaa ari wu-jiminj ɲii, u ɲaaba wu-kpunjkpere. ⁴⁸ U nyimma ari u naan si nau, u ɲaaba ma wu-kpunjkpere. ɲii ne u naan piesu, “Mi bii, bee ne ti ɲ ɲaala ɲla? La di ɲ nyimma gollo cheŋ ka ne.” ⁴⁹ ɲii ne u pieseba a bul, “Bee ne ti ma gollo chemi? Ma bi jinj ari mi janj he mi Nyimma dia lee?” ⁵⁰ Ama ba fa bi wii-la u si bula piba bubuonj jinj.

⁵¹ ɲii ne Yesu ari u nyimma ari u naan miira mu Nazaret a he dime. Ba si he dime, u to ba niinj woruŋ. U naan laa wialinj kala si ɲaa a he u tuonj le aa biine.

⁵² ɲii ne Yesu waa, u wu-jiminj ma punja pe. Wia chou, niaa ma zizilu woruŋ.

3

*Joonj Wia lii-foori-la bul Wia wiaa
Mat. 3.1-12; Maak 1.1-8; Joonj 1.19-28*

¹⁻² ɲii ne Wia ta Zakaraya bie Joonj duu mu bul Wia wiaa pi niaa giri-bine tuonj. U si suomo ɲii, Rom tinteenj kuori-balinj Tabiiras dii kuoronj u jisij fii ari banonj ne ɲii. Ponsos Paalil ma fa chinj kuori-balinj nyuŋ Judiya tinteenj le. Herod ma fa bibenj Galilii tinteenj. U naanbie Filip ma fa bibenj Ituriya ari Takonaatis tinteenj. Baal-la ba sii yire Lasiinias ma nii benj Abiliini tinteenj. Anas ari Kayafas ma ne fa ɲaa nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj Jerusalem le. ³ ɲii ne Joonj golle Joodan fuola kala nyuŋ a bubul Wia wiaa pi niaa a bul, “Ma birima lii ma haacheba le anj leŋ di mi foma Wii-chuole liinj, di Wia jonj ma haacheba chema.”

⁴ Azaaya fa ɲmunse ɲii Wia teninj seme donj. U fa ɲaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluŋ le ne. Wialinj u fa si ɲmunsa ne ɲla:

“Nuu nii heeli girinj tuonj a bul,

‘Ma wase Wia wonbiiŋ bilu le;

ma leŋ di wonbii-la ɲaa tegi tegi duu to.

⁵ Má to buotonunj kala.

Má kerii peelee ari dundollunj ari tinteenj

a kaa jere di ba mage donj,

wonbii-la si golibo, má kaa tuule.

Má to wonbii-la si keŋ buotonunj di ba ɲaa mula mula.

⁶ Di ma ɲaa ɲii, dunia niaa kala janj na ɲii Wia si laa niaa tita.’ ”

⁷ ɲii ne niaa yuge a ko Joonj teenj duu foba Wii-chuole liinj. U bula piba a bul, “Ma nialinj wu-ɲaalaa nage dinjaa ne. Ma biina ma janj wuo fá a lel chee-la Wia si janj dii nuu-kala sariyaa? ⁸ Má leŋ ma wu-ɲaalaa nage ari ma birima lii ma haacheba le ne, anj si bula bul di ma ɲaa Abiraham doho niaa ne. Mi janj bula pima ari Wia paala janj wuo ɲaa di tabiaa deenba ma si na birime Abiraham doho niaa a pi Abiraham. ⁹ Na ba keŋ saanj jee ne a ɲaa siri di ba kerii tiisij lo. Tia-la kala si bi neŋ-zonjoo kene, ba janj keru ta a jonjo yuo he nyininj tuonj.”

¹⁰ Nialinj donsunj si nii wialinj u si bula piesu a bul, “Bee ne la saa janj ɲaa?” ¹¹ U bula piba a bul, “Di ɲ keŋ genninj balia, u maga di ɲ jonj donj a pi nii-la si bi kuŋ kene. Nii-la si keŋ kudiilee maa, u maga duu ɲaa kpaa nialinj si bi kudiilee kene ne.”

¹² ɲii ne lanppoo lilaaraa donsunj ma ko duu foba Wii-chuole liinj a piesu a bul, “La kuhianj, bee ne la ma janj ɲaa?” ¹³ U bula piba a bul, “Ma si moribee laa kii ɲii ba si daga di maa laa.” ¹⁴ Laali-yuoroo donsunj ma piesu a bul, “Ka la maa, bee ne la ma janj ɲaa?” U bula piba a bul, “Ma si nuu-kala moribee kaa laa ari doluŋ, ma ma si

wu-nyiarinj nyia a laa moribiee. Má lej di ma tuonj tõe ari time-la ma sii laa.”

¹⁵ Niaa fa si gberẽ Kirisito duu kò, ba biina ari u naga ari u ne ñaa Kirisito. ¹⁶ Nii ne Jooj bula piba a bul, “Mi dee. Liinj dunɗunja ne mi-na kaa foma. Ama nii-la si janj kò, u ne yuga kiimi. Mi paala bi maga di mi kpagu a keŋ u neŋteŋŋe ɲmeninj ma kaa puri. U ne janj jooj Wia Diŋ-zooj-la he ma doŋsunj le aŋ jooj nyininj ma he doŋsunj le. ¹⁷ U janj kori u mii-chaari-gbaŋa. Duu ɲmoo u miaa kala dere, u janj keŋ gbaŋa-la a kaa chaare a liise mii-biinj a he u vire le aŋ jooj jooj a he nyininj le. Niŋ-la bi janj diŋe.” ¹⁸ Jooj to wonjbiee yuge a bul Wia wu-zomò-la a pi nialinj a didageba.

¹⁹ Ama Jooj bul wiaa juu kuori-balinj Herod le. U fa jaa u naanbie Filip haala baa yire Herodias. Jooj bula pu duu bi maga duu jaa u naanbie haala. Wu-boojoo doŋsunj yuga Herod fa ñaa. ²⁰ Nii ne u paala wasa ñaa wu-boojoo a pe bunjbuŋ wu-bomò-la le a keŋ Jooj to dia.

Jooj fo Yesu Wii-chuoŋe liinj
Mat. 3.13-17; Maak 1.9-11

²¹ Bua-la Jooj sii fo niaa kala Wii-chuoŋe liinj, u fo Yesu Wii-chuoŋe liinj maa. Ba si fou liinj dere, u chuoŋe Wia, di wia nyuŋ kpaa balia. ²² Nii ne Wia Diŋ-zooj-la ku tuu heu le a nage kokomo. U nii nuu yiikoro si lii wia nyuŋ a bula pu a bul, “N ne ñaa mi Bii-chooluŋ. Mi tuonj tõe ɲ nyuŋ.”

Yesu doho niaa
Mat. 1.1-17

²³ Yesu fa si suomo a titinj u tintinŋaa, u fa yi jisinj mara ari fii ne. U doho niaa ne ɲla: Josef fa ñaa u nyimma. U ne niaa fa biine ari u ne lul Yesu. Josef nyimma yirinj ne fa Heli. ²⁴ Heli nyimma ma yirinj ne fa Matat. Matat ma nyimma yirinj ne fa Liivai. Liivai ma nyimma yirinj ne fa Meliki. Meliki nyimma ma yirinj ne fa Jana. Jana nyimma ma yirinj ne fa Josef. ²⁵ Josef nyimma ma yirinj ne fa Matatayas. Matatayas nyimma ma yirinj ne fa Emos. Emos nyimma ma yirinj ne fa Neham. Neham nyimma ma yirinj ne fa Ezili. Ezili nyimma ma yirinj ne fa Nagai. ²⁶ Nagai nyimma ma yirinj ne fa Maat. Maat nyimma ma yirinj ne fa Matatayas. Matatayas nyimma ma yirinj ne fa Semeenj. Semeenj nyimma ma yirinj ne fa Josek. Josek nyimma ma yirinj ne fa Joda. ²⁷ Joda nyimma ma yirinj ne fa Juanaj. Juanaj nyimma ma yirinj ne fa Riisa. Riisa nyimma ma yirinj ne fa Zerubabil. Zerubabil nyimma ma yirinj ne fa Sialitel. Sialitel nyimma ma yirinj ne fa Neeri. ²⁸ Neeri nyimma ma yirinj ne fa Meliki. Meliki nyimma ma yirinj ne fa Adi. Adi nyimma ma yirinj ne fa

Kosam. Kosam nyimma ma yirinj ne fa Elimadam. Elimadam nyimma ma yirinj ne fa Eri. ²⁹ Eri nyimma ma yirinj ne fa Josua. Josua nyimma ma yirinj ne fa Eliyiiza. Eliyiiza nyimma ma yirinj ne fa Jorim. Jorim nyimma ma yirinj ne fa Matat. Matat nyimma ma yirinj ne fa Liivai. ³⁰ Liivai nyimma ma yirinj ne fa Simianj. Simianj nyimma ma yirinj ne fa Juda. Juda nyimma ma yirinj ne fa Josef. Josef nyimma ma yirinj ne fa Jonam. Jonam nyimma ma yirinj ne fa Elayakim. ³¹ Elayakim nyimma ma yirinj ne fa Meliya. Meliya nyimma ma yirinj ne fa Mena. Mena nyimma ma yirinj ne fa Mataata. Mataata nyimma ma yirinj ne fa Neetiŋ. Neetiŋ nyimma ma yirinj ne fa Devit. ³² Devit nyimma ma yirinj ne fa Jesi. Jesi nyimma ma yirinj ne fa Obed. Obed nyimma ma yirinj ne fa Buas. Buas nyimma ma yirinj ne fa Salimooj. Salimooj nyimma ma yirinj ne fa Naasuj. ³³ Naasuj nyimma ma yirinj ne fa Amiinadab. Amiinadab nyimma ma yirinj ne fa Adimiŋ. Adimiŋ nyimma ma yirinj ne fa Aani. Aani nyimma ma yirinj ne fa Hezurooj. Hezurooj nyimma ma yirinj ne fa Peres. Peres nyimma ma yirinj ne fa Juda. ³⁴ Juda nyimma ma yirinj ne fa Jekob. Jekob nyimma ma yirinj ne fa Aizik. Aizik nyimma ma yirinj ne fa Abiraham. Abiraham nyimma ma yirinj ne fa Teera. Teera nyimma ma yirinj ne fa Neho. ³⁵ Neho nyimma ma yirinj ne fa Serug. Serug nyimma ma yirinj ne fa Riu. Riu nyimma ma yirinj ne fa Peleg. Peleg nyimma ma yirinj ne fa Iba. Iba nyimma ma yirinj ne fa Sela. ³⁶ Sela nyimma ma yirinj ne fa Keenanj. Keenanj nyimma ma yirinj ne fa Afakizat. Afakizat nyimma ma yirinj ne fa Sem. Sem nyimma ma yirinj ne fa Nowa. Nowa nyimma ma yirinj ne fa Lameki. ³⁷ Lameki nyimma ma yirinj ne fa Metuusila. Metuusila nyimma ma yirinj ne fa Inok. Inok nyimma ma yirinj ne fa Jarid. Jarid nyimma ma yirinj ne fa Mahalalil. Mahalalil nyimma ma yirinj ne fa Keenanj. ³⁸ Keenanj nyimma ma yirinj ne fa Inos. Inos nyimma ma yirinj ne fa Set. Set nyimma ma yirinj ne fa Adam. Wia ne ta Adam.

4

Sitaani ku magise Yesu
Mat. 4.1-11; Maak 1.12-13

¹ Nii ne Yesu miira lii Joojanj fuo-la le ku lii di Wia Diŋ-zooj-la heu le woruŋ. Nii ne u kenu kaa juu giri-bine tuonj tapulaa mahinj balia. Sitaani yie kò a mimagisu. (U bi seye.) ² Tapulaa mahinj balia deenja kala pege u bi kuŋ-kala die. Nii ne losuŋ kpuu. ³ Nii ne Sitaani ku bula pu a bul, “Di

η ne ηaa Wia Bie, leη di tabiin deen η si na birime boroboro.”⁴ Nii ne Yesu miira bula pu a bul, “Ba ηmunse Wia teniη tuon ari ‘Kudiilee dunđuηa dee bi nuhuobiine miisij ka pa.’”

⁵ Nii hariη Sitaani bira kenu kaa jila dage dunia kuorun fine ⁶ aη bul, “Kuorun deen kala ηaa mi kua ne. Mi jan ηaa di η keη ba kala dolun a tii ba kala a nii ba sima. Mi-na jan wuo joηo pi nuu-kala mi sii che. ⁷ Di η ne tuu kpirimi mi sipaan a chuolemi, kaaa deenba kala jan ηaa η kaaa.” ⁸ Nii ne Yesu bira bula pu a bul, “Ba ηmunse Wia teniη tuon ari,

‘U maga di laa chuole la Tiina Wia dunđuηa ne
aη pe timaa pu.’”

⁹ Nii ne Sitaani bira kenu kaa mu Jerusalem a kenu kaa jil Wia-dia nyugbana aη bula pu a bul, “Di η ne ηaa Wia Bie, joη η titia yuo daha a tuu chigisi tinteen. ¹⁰ Na ba ηmunse Wia teniη tuon ari Wia jan leη di u tinjaaraa ku cheme kenin. ¹¹ Ba bira ηmunsa ari ‘Ba jan kere kenin di η si η naan joηo ηmoo tabiin.’”

¹² Nii ne Yesu bira bula pu a bul, “Ba ma bul Wia teniη tuon ari u bi maga di η mimagise η Tiina Wia.”

¹³ Sitaani si magise Yesu ηii a dere, u leηη, ka di tapulii don bira yi.

*Yesu suomi u tijnηηaa Galilii tinteen le
Mat. 4.12-17; Maak 1.14-15*

¹⁴ Nii ne Yesu lii giri-bine-la tuon Wia Din-zon-la dolun le a mu Galilii tinteen. Yesu wiaa teeli Galilii tinteen kala. ¹⁵ Nii ne u dage niaa Wii-chuole diisij le. Ba kala bibeseu le.

*Ba via Yesu Nazaret le
Mat. 13.53-58; Maak 6.1-6*

¹⁶⁻¹⁷ Nii ne Yesu mu Nazaret, lee-la ba si lulu. Che-wiesii-la cheen u mu juu Wii-chuole dia ari u si venee ηaa ηii. Nii ne u sii duu karime Wia teniη a pi niaa. Ba joη Wia teniη tuon seme donjo pu, ter-la Azaaya si ηmunsa, nii-la fa sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le. U suri a na lee-la ba si ηmunse ηla a karime a bul,

¹⁸ “Wia Din-zon-la hemi le ne.

U ne liisemi di mi bul Wia wu-zomo-la a pi summoo.

U ne tinjmi di mi bula pi yosun ari Wia jan joηba ta,

a bira bula pi nyulimaa di ba siaa jan suri.

U bira tinjmi di mi laa niaa ba si nyaga bil a ta

¹⁹ a bula piba di jina jan yi di la Tiina Wia jan laa u niaa ta.”

²⁰ Yesu si karime ten-la dere, u kaa to aη joηo pi nii-la sii bil ten-la aη tuu hon.

Nialin kala si he Wii-chuole dia-la le chaare ba siaa a peu le. ²¹ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Ten-la mi si karima pima, jiniη u sene ku ηaa wutitii ne.” ²² Nii ne niaa kala tuon tore u nyun. Wu-zonηoo kala u si bula piba ηaaba wu-kpunkpere. Ba pipiese donjo, “Josef bile dee ηlaa?” ²³ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Mi laa dii ari ma jan mage namaga a pimi. U ne ηla: ‘Daalusun tiina, mu vaare η titia.’ Ma jan bira bula pimi a bul di wialin kala mi si ηaa Kapenam le, di mi ηaaba mi titia jan le maa.” ²⁴ Nii ne Yesu bira bul, “Wutitii, mi bulaa pima ari nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne, duu ne ko u titia jan, u niaa buu cho.” ²⁵ Nii ne Yesu bira bul, “Ma jegili, wutitii mi bulaa pima. Ilaaja fa si he u miisij le, duonun bi nia jisin batori ari lebi. Ilaaja fa ηaa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne. Losun juu Iziral tinteen worun. Bua-la le yo-haalaa yuga a fa he dime. ²⁶ Ama Wia bi leηe Ilaaja mu pe juu tinηaa yo-haalaa kun-kala le. U timu u mu pe yo-haal kubala dunđuηa le a lii Saadon tinteen le, tan kubala baa yire Zarefat. ²⁷ Bua-la le Ilaasa ma fa si he u miisij le, gbegisij ma yuga ne a he Iziral tinteen le, ama Wia bi leηe Ilaasa vaare ba kun-kala see baal kubala baa yire Neyeman. U lii Siiria tinteen ne.”

²⁸ Nialin kala fa si he Wii-chuole dia-la le a nii wiin deen, ba baaniη sii u nyun. ²⁹ Ba sii a keη Yesu lere lii ba tan tuon a kenu kaa jil dunđolo-la nyun ba fa si saa ba jan. Ba kenu kaa jil dunđolo-la nyun di-bolii aa che di ba joηu yuo ta duu tuu tel tinteen. Ba cheu ka. ³⁰ Ka u to nialin tuon a lii viiri.

*Baala si keη jin-bomun
Maak 1.21-28*

³¹ Nii ne Yesu lii Nazaret le a mu Kapenam si he Galilii tinteen. Che-wiesii-la cheen u mu juu Wii-chuole dia a didageba. ³² U si dageba ηii, u ηaaba wu-kpunkpere, bee wiaa uu bul wiaa ari dolun ne. ³³ Di baal kubala ne fa he Wii-chuole dia-la le. Jin-bomun ne fa kenu. Nii ne u faasa chiire ³⁴ a bul, “Yesu η si lii Nazaret, bee kun ne η che η ηaala le? N ko di η kpula nee? Mi jimiη ne. N ηaa Wia Tuo-pul Tiina ne.” ³⁵ Yesu si nii wialin baal-la si bula, u kpia jin-bon-la le a bul, “Keη goη aη ku lii baal-la le.” Jin-bon-la ηaa baal-la tel ba kala sipaan aη lii baal-la le. U bi wu-bon kala ηaa le. ³⁶ Ba si na ηii, u ηaa nuu-kala wu-kpunkpere. Nii ne ba pipiese donjo a bul, “Ee ne u si wuo bul ηla? Baal-la deen keη dolun a wuo jin-bonηoo, a bul wiaa piba ba lii niaa le.” ³⁷ Nii ne Yesu wiaa teeli lee-la kala.

Yesu vaare niaa yuge

Mat. 8.14-17; Maak 1.29-34

³⁸ Nii ne Yesu lii Wii-chuoŕe dia-la le a mu baal kubala dia baa yire Saamõj. U mua di Saamõj hiili-haala pina aa wiile. U yaraa kala liij. Ba si bul u wiaa pu, ³⁹ Yesu mu chinj u seme anj kpia nyanyalii-la le duu lenju. Nyanyalii-la lenj haal-la, anj ka u guu sii a njaa kudillee piba ba dii.

⁴⁰ Di niaa dõnsunj ma ne njii, ba nanjdõnsunj wiwiile. Nyanyal-yiriba kala ne kenba. Wia si jua, ba kenba kaa ko Yesu teenj. U jonj u nisaa a danj ba kunj-kala le, ba duori. ⁴¹ Jiij-bõnjõõõ ma lii niaa le a yuge aa chiire, a bula pi Yesu a bul, “N ne njaa Wia Bie.” Nii ne Yesu kpiaba le di ba si u wiaa bul, bæe wiaa ba jima ari u ne njaa Kirisito.

Yesu bul Wia wiaa Judiya tinteenj le

Maak 1.35-39

⁴² Siipuuraa Yesu lii tanj-la le a mu leela niaa si tuo dime. Nii ne nialinj suomo chicheu. Ba si mu nau, ba wiwalime di ba kenu bil duu si viiru. ⁴³ Nii ne Yesu bula piba a bul, “U maga di mi mu tasinj dõnsunj maa a bul Wia kuorii-la wiaa dime. Nii ne Wia tinjmi di mi ku njaa.” ⁴⁴ Nii ne u bul Wia wiaa Judiya tinteenj, Wii-chuoŕe diisinj le.

5

Yesu yire u bunbun haritooroo

Mat. 4.18-22; Maak 1.16-20

¹ Bua kubala Yesu chinj muga kubala niinj baa yire Genezaret. Niaa yuge a yigi dõnjõ a kuko u teenj di ba nii Wia wiaa. ² Nii ne Yesu na liinj daborusunj balia di ba chinj liinj niinj. Ba tinjaa kaa ku bil ne anj mu di ba chese ba jonba. Saamõj ne tii dõnjõ. ³ Nii ne Yesu juu Saamõj liinj daboro anj bul duu yigu duu juu liinj tuõnj mua. U mu yigu. Nii ne Yesu hõnj liinj daboro-la tuõnj anj didage ni-danj-la kala. ⁴ U si bul wiaa pi nialinj dere, u bula pi Saamõj a bul, “Kuosi liinj daboro-la duu mu leela liinj si lunje mua, di ma di nj nanjdõnsunj yuo ma jonba a kese chenfilee.” ⁵ Nii ne Saamõj bula pu a bul, “Mi kuhianj, la yuo jonba titanjnj kala kala ne anj bi kunj-kala kene. Ama nj-na si bul nii pimi, mi janj yuo.” ⁶ Nii ne ba njaa njii a kese chenfilee yuge kinjenj. Ba si kese yuge njii, ba jonba chiche di ba kiese. ⁷ Di ba nanjdõnsunj he liinj daboro dõnjõ tuõnj. Nii ne ba yireba di ba ku peba le. Ba ko a chaare chenfilie-la a sũ liinj daborusu-la baliaminj kala. Ba paala chiche di ba tuu liinj bubuõnj. ⁸ Saamõj yirinj dõnjõ ma ne fa njaa Piita. Saamõj Piita si na wii-la si njaa, u tuu kpirimi u naadusunj nyunj Yesu sipaanj anj bul, “Mi Tiina, sii lii mi teenj. Mi

njaa haache tiina ne.” ⁹ Ba si kese chenfilie-la yuge njii, u njaa Piita ari nialinj kala wukpunj-kpere. ¹⁰ Saamõj nanjdõnsunj Jeems ari Jõõnj ma fa he dime. Ba fa njaa Zebidii biirinj ne. Wialinj ba si na ma njaaba wukpunj-kpere. Nii ne Yesu bula pi Saamõj a bul, “Si fawullunj fá. A suomi jininj, nj janj che kikese niaa ari nj sii kese chenfilee njii.”

¹¹ Nii harinj ba sii a kenj liinj dabori-biisi-la kaa ku lii liinj niinj. Ba lenj kunj-kala ta dime anj sii to Yesu harinj.

Yesu vaare gbege

Mat. 8.1-4; Maak 1.40-45

¹² Nii ne Yesu mu tanj kubala di baal kubala ne njii. U njaa gbege ne. U na Yesu a tuu kpirimi u sipaanj anj sulu a bul, “Mi kuhianj, di nj ne cho, nj janj wuo njaa di mi duori.” ¹³ Nii ne Yesu liise u nisinj a digu anj bul, “Mi cho ne. Duori.” Yawii-la guu lenj baal-la. ¹⁴ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Si wiinj deenj bula pi nuu-kala. Ama kenj nj titia mu dage nii-la si kpu pusunj pipi Wia duu kpu pusunj pipi Wia, a piise nj disinninj ta ari Moosis fa si dagema njii. Di nj ne njaa njii, niaa janj na ari nj bira bi disinninj kene.” ¹⁵ Anj ka wii-la ha faasa teeli lerinj kala a mu. Niaa yuga a ko u teenj di ba nii u wiaa, anj ka duu pe vaare ba nyanyalaa maa. ¹⁶ Ka Yesu yie sii mu girinj duu chuoŕe Wia.

Yesu vaare gberike

Mat. 9.1-8; Maak 2.1-12

¹⁷ Tapulii kubala Yesu didage niaa, di Wia dolunj heu le u kaa vivaare nyanyal tinjaa. Farisii tinjaa ari Wia teninj kerichiba si lii Galilii tinteenj ari Judiya tinteenj ari Jerusalem kala ma fa hõnj dime.

¹⁸ Nii ne niaa chunj gberiku kubala ari u bõõõ kala a kaa ko a wiwalime di ba kenu kaa juu dia-la le Yesu si he a bil u sipaanj. ¹⁹ Ama niaa fa si yuga njii, ba bi wonjbiinj na di ba kenu juu. Nii ne ba kenu kaa jil lusunj nyunj a ta luri a jonju ta. U to dime a tuu nialinj tutuobaaninj Yesu sipaanj. ²⁰ Yesu si na ari niaa deenjba njaau yarida worunj, u bula pi gberiku-la a bul, “Mi nanjdõnj, mi jonj nj haacheba chenj ne.” ²¹ Nii ne Farisii tinjaa ari Wia teninj kerichibala suomo pipiese dõnjõ a bul, “Kubee ne nia deenj sii tuuse Wia jonjõõõ njla? Nuukala bi janj wuo jonj haacheba che nuu see Wia dunjõõõ.” ²² Nii ne Yesu wuo jijn ba tuõbiinaa a pieseba a bul, “Bee ne tii ma biine wiaa deenjba ma tuõnj le?” ²³ Mi si janj bul di mi jonj u haacheba cheu ne koo mi si janj bul duu sii a chuoli u bõõõ a viviiri, ba tuõnj kubee ne njaa moli? ²⁴ Mi janj dagema ari mi-na Nuhuõbiine Bie kenj dolunj dunia le di mi jonj haacheba che niaa.” Nii ne u bula pi gberiku-la a bul, “Sii a jonj nj bõõõ a

mu dia.”²⁵ U guu duori a sii a jonj u bōso-la u fa si piñ u nyun u mu dia anj didenne Wia. ²⁶ U ŋaa nialinj kala fa si he dime wu-kpɔŋkpere. Fawulluŋ keŋba. Ba denne Wia a bul, “La na wu-kpɔŋkpere jiniŋ.”

Yesu yire Liivai

Mat. 9.9-13; Maak 2.13-17

²⁷ Nii hariŋ Yesu bira sii a lii a na lanpoo lilaara kubala baa yire Liivai duu hoŋ u tiŋtinni dia le. Nii ne Yesu yiru a bula pu duu sii a tuto u hariŋ. ²⁸ Nii ne Liivai sii anj leŋ u kuŋ-kala ta anj to u hariŋ.

²⁹ Nii ne Liivai ŋaa di ba gbieli gbiele u dia le. Yesu ari u haritooroo ari lanpoo lilaaraa doŋsuŋ yuge, ari niaa doŋsuŋ ma fa he dime.

³⁰ Nii ne Farisii tiŋŋaa doŋsuŋ ari Wia teniŋ kerichiba ari ba nanjoŋsuŋ sii a pipiese Yesu haritooroo a bul, “Bee ne tii ma di lanpoo lilaaraa ari haache diiree kala hoŋo didii kudiilee?” ³¹ Yesu nii ba sii bul nii. Nii ne u bula piba a bul, “Nialinj si keŋ yarifelaa bi daaluj ŋjaara ka che, see nialinj sii wiilu. ³² Mi ko di mi yire haache diiree ne di ba leŋ ba haacheba. Nialinj si keŋ tuo-pula mi sipaanj dee mi ko mi yire.”

Ba piесе Yesu nii-vobuŋ wiaa

Mat. 9.14-17; Maak 2.18-22

³³ Nii ne niaa doŋsuŋ ku piесе Yesu a bul, “Joŋŋ Wia lii-foori-la haritooroo yie vuvoo niinj ne anj pe chuchuoŋe Wia bua-na kala le. Farisii tiŋŋaa haritooroo ma ŋjaara ŋii titia. Ama ŋ-na haritooroo bi niinj ka voo.”

³⁴ Nii ne Yesu ma piесеba a bul, “Di nuu ne mu jaa haala kaa ko, di ba duu nanjoŋsuŋ gbigbieli ha-jaari gbiele, u nanjoŋsuŋ janj voo niinj koo? Ai, ba bi niinj ka voo. ³⁵ Ama chee doŋ ne he dime, ba janj keŋ baal-la kaa mu lee, anj ka di u nanjoŋsu-la voo niinj.”

³⁶ Nii ne u bira mage namaga a piba a bul, “Nuu-kala bi janj kergeripe-falinj a kaa to geri-bininj. Ŋ ne ŋaa ŋii, ŋ janj chei gerifalij-la. Geripe-falij-la ma ŋ si kere to gerikosu-la ma bi janj challe. ³⁷ Nii titia ne nuu ma bi janj jonj si-huoŋ a he pupoi-kpaanj le. Ŋ ne ŋaa ŋii, pupoi-la janj yere, di siŋ-la kala bisa ta. ³⁸ Si-huoŋ maga di ŋ jonj he pupoi-zomurj le ne. ³⁹ Di nuu ne nyua si-yele, u bira bi che duu nyua si-huoŋ, bee wiaa nuu-kala jima ari si-yele ne zomo kii si-huoŋ.”

6

Ba piесе Yesu che-wiesii-la cheeŋ wiaa

Mat. 12.1-8; Maak 2.23-28

¹ Bua kubala, che-wiesii-la cheeŋ, Yesu ari u haritooroo to nyonŋso бага tuoŋ bibal. Nii ne u haritooro-la bori nyonŋso-la a chichan.

² Di Farisii tiŋŋaa doŋsuŋ ma he dime a naba. Ba si naba nii, ba piесеba a bul, “Bee ne tii ma ŋaa ŋla? Maa chei la che-wiesii-la cheeŋ kisiŋ ne ŋii.” ³ Nii ne Yesu piесеba a bul, “Ma bi wii-la Devit fa si ŋaa karimaa? Losuŋ fa si kenu ba di u hariŋ niaa, ⁴ u mu juu Wia-dia a jonj boroboroba-la ba fa si kaa ku bil Wia sipaanj a choŋo dii anj joŋo pi u hariŋ niaa maa, ba ma laa dii. U fa ŋaa kisiŋ ne ari ni-wogo si janj joŋo dii, see nii-la si kpu pusuj pipi Wia dunduŋa, ka Devit ari u niaa dii.” ⁵ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Mi-na Nuhuobiine Bie ne ŋaa che-wiesii-la tiina ŋii.”

Yesu vaare baala u nisiŋ si suba

Mat. 12.9-14; Maak 3.1-6

⁶ Che-wiesii-la cheeŋ doŋo Yesu bira juu Wii-chuoŋe dia a didage niaa, di baal kubala ma fa he dime. U na-diinj nisiŋ suba ne. ⁷ Wia teniŋ kerichiba ari Farisii tiŋŋaa doŋsuŋ ma fa he dime. Baa che di ba na wii ne a to ŋii le a keŋ Yesu, a bul duu chei ba kisiŋ le ne. Ba kala chaare siaa bibenu di ba na ari u janj vaare baal-la che-wiesii-la cheeŋ. ⁸ Ama Yesu fa jinj ba tuobiinaa kala ne. Nii ne u bula pi na-suu-la tiina a bul duu sii a ku chinj ba tutuobaaninj. Nii ne baal-la sii a mu chinj dime. ⁹ Nii ne Yesu bira piесеba a bul, “Ee ne la naabalimaba kisiŋ bul di la ŋjaara che-wiesii-la cheeŋ? Di la pipe niaa le koo di la dudogiseba? Di la lilaa niaa miisiŋ koo di la kpukpuba?” ¹⁰ Yesu si bul nii, u beŋ nialinj kala fa si hoŋ dime golli anj bula pi na-suu-la tiina duu keŋ u nisiŋ tiene. U kaa tiene. U nisiŋ bira nage u nagiŋ. ¹¹ Yesu fa si ŋaa nii, baaninj faasa keŋ Farisii tiŋŋaa ari Wia teniŋ kerichiba-la. Ba vuvuure nii ba si janj ŋaa le.

Yesu liise u haritooroo fii ari balia

Mat. 10.1-4; Maak 3.13-19

¹² Tapulii kubala Yesu jinj peeliŋ nyun duu chuoŋe Wia. U chuoŋe Wia nii deen deen tanj-pul. ¹³ Tanj si pula, u yire u haritooroo ba ko u teen. Nii ne u liise ba tuoŋ niaa fii ari balia a keŋba kaa yire u nanjoŋba maa. ¹⁴ Nialinj u si liisa ne ŋla: Saamŋ (Yesu fa kenu yiyire Piita ne) ari u naanbie Anjuru, ari Jeems ari Joŋŋ ari Filip ari Batolomi ¹⁵ ari Matiu ari Tomas ari Alifiyas bie Jeems, ari Saamŋ Zelot, ¹⁶ ari Jeems bie Judas, ari Judas Isikarot, nii-la si ku ŋaa zenbe tiina.

Yesu dage niaa anj pe vaare ba doŋsuŋ maa

Mat. 4.23-25

¹⁷ Nii ne Yesu ari u nanjoŋba-la lii peel-la nyun ku tuu a chinj tiŋteen, di u haritooroo doŋsuŋ ma he dime a yuge. Niaa doŋsuŋ ma yuga a he dime a lii Judiya tiŋteen,

dõnsuj lii Jerusalem, dõnsuj ma lii Taya ari Saadon tinteer a kpage mugi-balin niinj. ¹⁸ Niaa deenba kala ko di ba jegile nii wialinj Yesu sii bul ne anj ka duu vaareba. Nialinj dõnsuj ma he dime, jin-bõnjõõ kenba. Yesu njaa ba duori. ¹⁹ Wia doluj ne heu le u vivaare niaa. Nji wiaa ne nialinj kala ninerike di ba digu. Di ba ne digu, dola liiu le, u njaa ba duori.

Nii la si jan njaa a ken tuutoruj
Mat. 5.1-12

²⁰ Yesu si vaare nialinj dere, u miira benj u haritooroo anj bul,

“Ma nialinj si njaa summoo, Wia jan pema le.

Ma ne jan dii Wia kuorii-la.

²¹ Ma ma nialinj losuj sii kpu leele, Wia jan pema le.

U jan pima kudiilee di ma dii a voge.

Ma nialinj sii yel leele, Wia ma jan pema le, bee wiaa Wia jan njaa ma monj.

²² Di niaa ne berema a liisema ta ba tuonj a tutuusema a chichei ma yirinj a bul di ma njaa ni-bomõ ne, di ba ne bul nii a tinj ma sii to mi-na Nuhuobiine Bie harij wiaa, Wia ma jan pema le. ²³ Di nii ne ku chinjma le, má lej di ma gugua ari tuutoruj, bee wiaa ma time jan yuge Wia-jan le. La naabalimaba ma dogise nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zõnj-la doluj le nii ne.

²⁴ Ama ma nialinj si kenj kaa leele, ma jan na heenj,

bee wiaa ma laa sipaanj dii ma sima dere ne.

²⁵ Ma nialinj si vogo leele, ma ma jan na heenj.

Losuj jan kenjma.

Ma nialinj sii monj leele, ma jan na heenj.

Ma tuonj jan chei, di ma yel.

²⁶ Di niaa kala yie besema le, ma ma jan na heenj, bee wiaa la naabalimaba Juu tinjmaa ma besee nialinj fa si nyya wiaa a bul di baa bul wiaa, Wia Din-zõnj-la doluj le ne.”

Yesu dage niaa di ba cho ba dinjõnjõõ
Mat. 5.38-48; 7.12

²⁷ Nii ne Yesu bira dage niaa a bula piba a bul, “Ma nialinj sii jegili mi teenj, mi bulaa pima di ma cho ma dinjõnjõõ aa njaa wu-zõnjõõ nialinj si berema le. ²⁸ U maga di maa sul Wia duu pe nialinj sii bul wu-bõnjõõ ma le a chuole Wia pi nialinj sii dogisema. ²⁹ Di nuu ne falle nj na-gua chanjkaninj le, kenj nj na-diinj chanjkaninj ma birima pu duu falle. Di nuu ne kenj nj geri-balinj laa, wuri nj geri-bie ma pe pu. ³⁰ Di nj ne kenj kunj, di nuu piese chiche, jonjo pu. Di nuu ne jonj nj kunj maa, bira si piesa laa. ³¹ Ma sii che di niaa njnjaa nii ma le, má ma jonj nj njnjaaba le.

³² Di ma ne cho nialinj si choma dunjõnj, u bi maga di ma kenj time, bee wiaa haache diiree ma cho dõnjõõ ne. ³³ Di maa njaa wu-zõnjõõ nialinj sii njaa wu-zõnjõõ ma le, ma bi time kene, bee wiaa haache diiree ma njaa nii ne. ³⁴ Di ma ne jonj kaa a chinj nialinj ma si biina ba jan wuo time pima anj võnj niaa dõnsuj, ma bira bi time kene, bee wiaa haache diiree ma jonj kaa chichinj haache diiree dõnsuj ne anj gberẽ di ba bira tinjba nii titia. ³⁵ Ama wialinj mi sii che di ma njaa ne njla: Má cho ma dinjõnjõõ aa njaa wu-zõnjõõ ba le, a jonj kaa chinjba anj si gberẽ di ba tinjma. Di ma ne njaa nii, Wia jan lej di ma njaa u-na Wii-balinj biirinj, duu jonj ku-bal-bal tinjma. Wia yie pe ni-bõnjõõ ari nialinj ma kala si kenj siinj le ne. ³⁶ Má fifá niaa nennige ari ma Nyimma Wia sii fá niaa nennige nii.

Ma si ma dõnsuj tinjmaa wiaa laa jijnj
Mat. 7.1-5

³⁷ Ma si ma dõnsuj tinjmaa wiaa laa jijnj a ma sí cheerinj jonjo piba. Di ma ne njaa nii, Wia ma bi jan jonj cheerinj pima. Má jonj wiaa che ma dõnsuj tinjmaa. Di ma ne njaa nii, Wia ma jan jonj ma wiaa chema. ³⁸ Má njaa kaa pipi ma dõnsuj tinjmaa. Di ma njaa nii, Wia ma jan njaa kaa a pima a ma jan kenj zile ma teenj. U jan magise kaa chuore a pima. Ku-la nj si kaa magisa pi nj dõnsuj tinjmaa, u titia ne Wia ma jan kaa magisa pinj.”

³⁹ Nii ne Yesu bira mage namaga piba a bul, “Nyulima bi jan wuo a kenj nyulima dõnjõõ daanj le. Di u ne njaa nii, ba kala balia jan tel buõtuonj le. ⁴⁰ Sukuuri-bie bi u kerichi ka kii, ama di kerichi-la dage bile dere, u jan wuo mage u kerichi-la. ⁴¹ Ee ne nj jan wuo na daa-bie si tel nj naanjbie siinj le anj bi daa-bal-la si tel nj titia siinj le ka na? ⁴² Nj bi jan wuo bula pi nj naanjbie a bul duu lej di nj liise daa-bie-la si he u siinj le, anj paala bi daa-bal-la si he nj titia siinj le ka na. Nj-na kanfugi tiina, laa sipaanj liise daa-bal-la si he nj titia siinj le, ka nj siaa wuo na, nii ne nj ma jan wuo pe nj naanjbie le a liise daa-bie-la si he u siinj le a pu.”

Yesu mage namaga a tige tia ari u nenne le

Mat. 7.16-20; 12.33-35

⁴³ Nii ne Yesu mage namaga a pi niaa a bul, “Tia-la si kenj yarifielaa bi jan nenj nenj-lõrununj, anj ka tia-la si bi yarifielaa kene ma bi jan nenj nenj-zõnjõõ. ⁴⁴ Tia-la nenee ne yie dage tia-la yiri. Sojaaminj bi tutogo nanjbilaa ka nenj, sõgunj-gbene ma bi chichuej ka nenj. ⁴⁵ Ni-zõmunj kenj tuõbiinj-zõnjõõ ne u tuonj le aa njaa wu-zõnjõõ-la u sii biinu. Ni-bõmunj ma kenj

tuobiiŋ-bõŋŋõõ ne u tuõŋ le a maa ŋaa wu-bõmõ-la u sii biinu u tuõŋ le. N̄ tuõbiinaa si keŋ wii-la ne, u ne ŋ niin̄ bubul.”

Yesu mage namaga a tige di-saaraa balia le

Mat. 7.24-27

⁴⁶ Nii ne Yesu bira bul, “Bee ne tii ma keŋmi yiyire ‘La Tiina, la Tiina,’ aŋ bi wialin̄ mi sii bula pima ka ŋaa?” ⁴⁷ Ni-la kala si kõ mi teen̄ a jegile nii mi niin̄ wiaa a tutoba, mi jaŋ dagema ŋii u si naga. ⁴⁸ U nage baala si saa dia ne a lu dia-la geŋtine, u faasa tuu kpaginyin̄ nyuŋ. Nii ne duonun̄ nii, fuon̄ su a pelle yage dia-la, ka dia-la bi jigise maa, bee wiaa u saau worun̄ ne. ⁴⁹ Ama nii-la si jegile nii wialin̄ mi si bula aŋ biba to, u nage baal-la si saa u dia tin̄teen̄ aŋ bi geŋtine luo u tuu ne. Nii ne duonun̄ nii, fuon̄ su, liin̄ pelle yage dia-la, dia-la kala tel wuru.”

7

Yesu vaare laali-yuoroo kuhian̄ yomo
Mat. 8.5-13

¹ Yesu si bul wiaa deen̄ba kala a pi nialin̄ dere, u sii mu taŋ kubala baa yire Kapenam.

² Baal kubala ne fa he dime. U fa ŋaa Rom laali-yuoroo kuhian̄ ne a fa keŋ u yomo ne a chou worun̄. Yomo-la wiwiile a pina kikiiki. ³ Nii ne laali-yuoroo kuhian̄-la nii Yesu wiaa. U si nii ŋii, u liise Juu tin̄ŋaa kuhiasin̄ di ba mu sulu duu ku vaare u yomo-la. ⁴ Ba sii a mu Yesu teen̄ a sulu kin̄keŋ kin̄keŋ a bul, “Baala deen̄ ŋaa ni-zõŋ ne. U maga di ŋ peu le. ⁵ U cho la niaa worun̄. U titia ne saa Wii-chuole dia a pila.”

⁶ Nii ne Yesu to ba hariŋ mu. Ba si mu kpage laali-yuoroo kuhian̄ dia, baal-la tin̄ u nan̄dõŋsun̄ di ba ku lii bula pi Yesu a bul, “Mi Tiina, si ŋ titia walimu a kõ mi dia. Mi bi maga di ŋ ku juu mi dia. ⁷ Nii ne tii mi paala bi ŋ teen̄ kõ. N̄-na yaa suri ŋ niin̄ a bul di mi yomo-la duori, u jaŋ duori. ⁸ Mi ma paala to mi laali-yuoroo nihiasin̄ niin̄ ne. Laali-yuoroo dõŋsun̄ tuto mi niin̄ maa. Di mi ne bul di niaa deen̄ba mu daha, ba yie mu ne. Di mi bira si di nia deen̄ kõ daha, u yie kõ ne. Di mi ne bula pi mi yomo duu ŋaa deen̄, u yie ŋaa ne.” ⁹ Yesu si nii wiaa deen̄ba, u ŋaau wu-kpõŋkperẽ. U miira daase hariŋ a bula pi ni-dan̄-la fa sii to u hariŋ a bul, “Mi ha bi yarida deen̄ doho na Iziral tin̄teen̄ niaa tuõŋ.”

¹⁰ Nii ne nialin̄ laali-yuoroo kuhian̄-la fa si tima, ba miira mu u dia, di u yomo-la duoro.

Yesu chise yo-haala bie

¹¹ Yesu si vaare Rom laali-yuoroo kuhian̄ yomo-la, u bi diene ka u mu taŋ kubala baa yire Neen̄. Ni-dan̄ ari u haritooroo ne to u hariŋ mu. ¹² U si mu kpage taŋ-la niin̄ di baa yel yoho. Baal kubala ne suba. U ne fa ŋaa u naan̄ bie kala. U naan̄ ma fa ŋaa yo-haal ne. Niaa yuga a lii taŋ-la a ku chigi haal-la. ¹³ Yesu si na haal-la, nennige kala kenu. U bula pu a bul duu sí yel. ¹⁴ Nii ne u mu a digi daga-la ba fa si jon̄ suu-la he. Nialin̄ fa si chun̄ daga-la a kaa mu di ba hugi, ba chin̄. Nii ne Yesu bula pi suu-la a bul, “Bapuõsi-bie, mi bula pin̄ di ŋ sii suun̄ le.” ¹⁵ Baal-la sii suun̄ le a suomo bubul wiaa. Nii ne Yesu jon̄ pi u naan̄. ¹⁶ Fawullun̄ keŋ nuu-kala. Ba denne Wia a bul, “Nialin̄ sii bul wiaa, Wia Din̄-zõŋ-la dolun̄ le, ba tuõŋ ku-bal ne ku tuu la tuõŋ. Wia kõ duu laa u niaa ta ne.”

¹⁷ Nii ne wiin̄ deen̄ Yesu si ŋaa, teeli Judiya tin̄teen̄ kala ari ta-biisi-la si gollu Judiya tin̄teen̄.

Jõõŋ, Wia lii-foori-la tin̄ tin̄daaraa
Mat. 11.2-19

¹⁸ Jõõŋ haritooroo bul wiaa deen̄ba kala Yesu si ŋaa a pu. ¹⁹ Nii ne Jõõŋ, Wia lii-foori-la yire ba tuõŋ niaa balia, a tin̄ba di ba mu Yesu teen̄ a piesu a bul, “N̄ ne nii-la Jõõŋ si si u jaŋ kõ, koo la gberẽ nuu ma dõŋ nee?” Nii ne ba mu Yesu teen̄. ²⁰ Ba si mu u teen̄, ba piesu a bul, “Jõõŋ, Wia lii-foori-la ne tin̄la di la ku piesin̄ ari ŋ ne nii-la u si si u jaŋ kõ koo la gbigberẽ nuu dõŋ nee?” ²¹ Bua-la titia le Yesu vaare nyanyal tin̄ŋaa a yuge, a kiri jin̄-bõŋŋõõ niaa le, aŋ suri nyulimaa ma siaa. ²² Nii ne u bula pi Jõõŋ haritooro-la a bul, “Má miira mu a bula pi Jõõŋ wialin̄ kala ma si nia aŋ na maa. Nyulimaa siaa susuri, gberikee viven̄, gbeŋsin̄ duduori. Tan̄ŋaa ninii wiaa. Nialin̄ si suba sisii suun̄ le. Summoo ma wuo ninii Wia wu-zõŋŋõõ. ²³ Nialin̄ si bi kaa lere ari mi ne ŋaa nii-la Wia si tima, ba tuõŋ jaŋ tõre.”

²⁴ Nii ne Jõõŋ haritooro-la viiri. Ka Yesu suomo bul Jõõŋ wiaa a pipi ni-dan̄-la. U pieseba, “Ma si mu Jõõŋ teen̄ giri-bine le, bee ne ma fa gberẽ di ma na? Ma mu di ma na jaŋ pelin̄ si kaa viviisi nee? Ai. ²⁵ Bee ne saa ma lii di ma na? Ma lia di ma na nuu si laale geri-zõŋŋõõ nee? Ai. Bee na nialin̄ si yie laale gennin̄ deen̄ba, ba yie juu kuori-diisin̄ ne aa nii sima. ²⁶ Má saa dagemi ku-la ma si mua di ma na. Ma mu di ma na nii-la sii bul wiaa, Wia Din̄-zõŋ-la dolun̄ le nee? Oo, mi jaŋ bula pima ari ma na nuu duu kii nii-la sí bul wiaa, Wia Din̄-zõŋ-la dolun̄ le. ²⁷ U-na Jõõŋ wiaa ne ba ŋmun̄sa bil Wia tenin̄ tuõŋ, a bul di Wia si,

‘Má jegile nii mi teenj, mi janj tinj mi tinjdaara
duu laa nj sipaanj a mu a wase wonjbiinj
bilinj le.’ ”

²⁸ Nii ne Yesu bira bula pi niaa a bul, “Joonj ne kii nuu-kala ba si lula. Ama nii-la si njaa ni-bie Wia kuorii-la tuonj, u ne yuga kii Joonj.”

²⁹ (Nialinj ari ba tuonj lanpoo lilaaraa fa si nii wialinj Joonj si bula, ba laa dii a to Wia. Ba ne ku njaa tuo-pul timma. Joonj foba Wii-chuole liinj maa. ³⁰ Ama Farisii tinjnjaa ari Wia teninj kerichiba via Wia niinj wialinj Joonj si bula. Ba ne bi seye di Joonj foba Wii-chuole liinj.)

³¹ Nii ne Yesu bira bul, “Bee ne mi janj kenj jiniinj niaa kaa magise? Ee ne ba nage? ³² Ba nage hanjbiisinj sii gbieli yobo tuonj ne. Donjsunj yie kpia donjo le, a bula piba a bul, ‘La yii yiilaa ne pima, anj ka ma bi gua, la yel yoho pima, anj ka ma bi yel.’ ³³ Bua-la le Joonj Wia lii-foori-la si ko ma teenj, uu voo niinj ne a bi sininj ma nyua. Nii ne ma si di jinj-bonj ne kenu. ³⁴ Anj ka mi-na Nuhuobiine Bie ko ma teenj a didii kiaa anj pe nyunyua sininj maa. Nii ne ma bula pi donjo a bul baala deenj njaa luobii tiina ne a njaa si-nyuaru maa, anj pe kenj lanpoo lilaaraa ari haache diiree kala kaa dii nanndonjsunj. ³⁵ Nialinj si sei wu-jimii-la si lii Wia teenj, ba wu-njaalaa daga ari ba sene lii Wia teenj ne.”

Yesu juu Farisii kubala dia baa yire Saamonj

³⁶ Tapulii kubala Farisii tinjnjaa tuonj donjo yire Yesu duu ko u dia di ba dii kudiilee. Yesu mu a honj di ba dii kiaa. ³⁷ Di haal kubala he tanj-la le a njaa haache diiru. Haal-la nii Yesu wiaa ari u he Farisii tiina-la dia le aa dii kiaa. Nii ne u sii jonj tulaali lonj a kaa mu juu dia-la. ³⁸ U si juu dia-la, u chinj Yesu naasinj seme a yiyel sii-liirinj a hihe Yesu naasinj le. Sii-liirinj si he Yesu naasinj le nii, u kenj u nyu-punaa kaa tiike anj guori Yesu naasinj, a bise tulaali-la he u naasinj le. ³⁹ Farisii tiina-la si yire Yesu duu ku dii kiaa na wiinj deenj a bibiine u tuonj le, “Di baala deenj sene njaa nii-la sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le ne, u fa janj jinj ari haala deenj si digu njaa haache diiru ne.” ⁴⁰ Nii ne Yesu bula pi Saamonj a bul, “Saamonj, mi kenj wii ne di mi bula pinj.” Nii ne Saamonj bula pu a bul, “Mi kuhianj, bula pimi.” Nii ne Yesu bula pu a bul, ⁴¹ “Baalaa balia ne he dime a sii mu chinj moribiee kiaa tiina teenj. Donjo chinj siidi bui banese, donjo ma chinj siidi zo-banese. ⁴² Njaa deenjba balia tuonj, kunj-kala bi u chiminj wuo tinj. Nii ne kiaa tiina-la jonj chinj-la a che ba kala. Njaa deenjba baliaminj tuonj, kubee ne janj cho baal-la

worunj?” ⁴³ Nii ne Saamonj bula pu duu biina ari nii-la chiminj si yuga ne. Nii ne Yesu bula pu di wutitii ne.

⁴⁴ Nii ne u miira benj haal-la anj piese Saamonj a bul, “Nj na haal-la deenj nee? Mi ko nj dia, anj ka nj bi liinj njaa pimi di mi sonj mi naasinj, anj ka u-na kenj u sii-liirinj kaa sonj mi naasinj anj kenj u nyu-punaa ma tiike. ⁴⁵ Mi sii ko nj dia, nj bimi guoro, ka u-na guori mi naasinj. ⁴⁶ Nj bi nuunj njaa tise mi nyunj, ka u-na njaa tulaali tise mi naasinj. ⁴⁷ Mi bula pinj ari mi jonj u haacheba yuge ne a cheu, njii ne tii u chomi worunj njii. Ama nii-la ma mi si jonj u haacheba muapilii cheu, u tiina ma chomi muapilii ne.” ⁴⁸ Nii ne Yesu bula pi haal-la niaa tuonj ari u jonj u haacheba a cheu ne. ⁴⁹ Nii ne nialinj ku-kaanaa fa si honjo didii kudiile-la bibiine ba tuonj le a bul, “Kubee ne nia deenj si paala jonj haacheba che niaa?” ⁵⁰ Ama Yesu bula pi haal-la a bul, “Nj yarida ne laanj ta. Mu ari yarifelaa.”

8

Haala-la sii to Yesu harinj

¹ Nii harinj Yesu gollo to ta-balaa ari tabiisinj a bubul Wia wu-zomoo-la a tige Wia kuorii-la le. U haritooro-la fii ari balia to u harinj mu, ² ari haalaa donjsunj maa. Ba tuonj donjsunj faa wiile ne, jinj-bonjoo ma fa kenj donjsunj. Yesu vaare ba kala. Ba tuonj donjo yirinj ne Meeri Magidalinj. Yesu fa kire jinj-bonjoo balipe ne u le. ³ Donjo ma yirinj ne Juana. U bala ma yirinj ne Kusa. Kusa fa njaa nihianj ne kuoro Herod dia le. Haal-la ba sii yire Suzana ma he dime a pe haalaa donjsunj yuge ma le. Ba peba le ari kialinj kala Yesu ari u haritooro sii che.

Yesu mage namaga a tige baal-la sii duu kiaa le

Mat. 13.1-9; Maak 4.1-9

⁴ Nii ne niaa lii tasinj a kuko Yesu teenj. Ni-danj-la si ku hilime dere, Yesu mage namaga a piba a bul, ⁵ “Baal kubala ne sie a mu u duu u kiaa. U jonj u ku-doho aa mise ne. U sii mise njii, donjsunj tel wonjbiinj tuonj. Njaa vene nuose, ka diibiisinj tuosa dii. ⁶ Donjsunj ma tel kpaginyilinj nyunj a nyu anj suu, bee wiaa liinj tuo dime. ⁷ Donjsunj ma tuu tel sosunj tuonj a nyu, ba di sosunj kala waa he donjo le. Sosu-la wuliminj kenj kialinj, ba suu. ⁸ Ku-doho-la donjsunj ma tel tintee-zomunj le. Ba nyu a waa a wase kinjkenj a he biee zolo zolo.” Nii ne Yesu mage namaga-la dere anj bul, “Digilaa tinjnjaa, má wuoli ma digilaa nii.”

Yesu dage namaga-la bubuonj
Mat. 13.10-23; Maak 4.10-20

⁹ Nii ne Yesu haritooroo piése namaga-la bubuonj. ¹⁰ Yesu bula piba a bul, "Ma niaa deenba ne Wia dage u kuorii-la bubuonj pa. Ama ni-danj kala, namagaba ne u yie kaa didageba. Ba yie jegili jegili anj bi ba bubuonj jinj a bira nylimimi nylimimi anj bi kuu-kala ma wuo na.

¹¹ Namaga-la bubuonj ne nja: Wia niinj wiaa ne njaa ku-doho-la. ¹² Kialinj si tel wonjbiinj tuonj ne njaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj, ka Sitaani ku liiri wialinj ba tuonj, di ba si wialinj laa dii di Wia laaba ta. ¹³ Kialinj si tel kpaginyilinj nyuj ma ne njaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj a sei ari tuotorunj. Ama u bi ba tuonj tibe. Ba yie sei wii-la a mu mage nii anj via. Di wiaa ne juuba, ba jono ta. ¹⁴ Kialinj si tel sotsunj tuonj ma ne njaa nialinj si yie nii Wia niinj wialinj, ama dunia kiaa wiaa wiwalimeba, ba cho di ba jigi a chiche dunia tuotore wu-njaalaa. A tinj kiaa deenba wiaa ba yie to mu mage nii anj via wialinj. Wialinj lel ba tuonj. ¹⁵ Kialinj si tel tintee-zomunj tuonj ma ne njaa nialinj si nii Wia niinj wialinj a laaba he ba tuosaa le a tutoba, a pese wialinj le hali, ba kenj doho."

Yesu mage namaga a mu tige chaaninj le

Maak 4.21-25

¹⁶ Nii ne Yesu bira dage niaa a bul, "Nuu-kala sii che pulumunj u dia le, u bi janj nyige chaaninj bil u dia le a kenj gbanja a chu to, u bira bi janj jonj chaanj-la he godo bubuonj maa. U yie jono bil kua nyuj ne di niaa ne kuu juu u dia, di ba na pulumunj. ¹⁷ Wu-faali tuo see duu ku lii di-jalinj. Wii-kala si he biriminj tuonj ma janj ku lii pulumunj. ¹⁸ Má fiele ma siaa worunj ari wialinj ma sii nii le. Nii-la kala sii to Wia niinj wiaa, Wia janj faasa peu le duu to worunj. Nii-la ma si bi Wia niinj wiaa ka to, Wia bi janj peu le. U si peu le mua-la maa, u janj laau kaa viiri."

Yesu naanj ari u naanjbiirinj ko Yesu teenj
Mat. 12.46-50; Maak 3.31-35

¹⁹ Nii ne Yesu naanj ari u njaanaa ko lee-la Yesu si he di ba nau. Niaa si yuga nii, ba buu wuo na. ²⁰ Nii ne nuu bula pi Yesu a bul, "Nj naanj ari nj njaanaa ne chinj jeenj harinj a chiche di ba nanj." ²¹ Nii ne Yesu bula pi ba kala a bul, "Nialinj si nii Wia niinj wiaa a tutoba, ba ne njaa mi naanj ari mi naanjbiirinj."

Yesu njaa pelinj chinj
Mat. 8.23-27; Maak 4.35-41

²² Tapulii kubala Yesu ari u haritooroo sii juu liinj daboro. Nii ne Yesu bul di ba chol muga cholo donjo. Nii ne ba juu liinj daboro-la a duoro mu. ²³ Ba fa si duoro mu nii, Yesu pinj donj. Nii ne pel-duo kubala

suomo njjaa, a ku njmoo liinj a he liinj daboro-la tuonj u chiche u su. U fa kaa mua di ba tuu liinj bubuonj.

²⁴ Nii ne Yesu haritooro-la mu lee-la u fa si pina, a chisu a bula pu a bul, "La kuhianj, laa che di la suu ne." Nii ne Yesu sii donj le a kpia pel-la le anj bul lii-pel-la ma le duu fiele pinj. Pel-la kere, ka lerinj kala njaa fuui. ²⁵ Nii ne Yesu piése u haritooroo a bul, "Ma bi yarida nja?" U njaa nuu-kala wu-kpujnpere. Fawullunj ma kenjba.

Nii ne ba pipiése donjo a bul, "Kubee ne saa paala nja nia deenj? U bul wiaa a pi pelinj ari lii-pelinj, ba kala to u niinj."

Yesu vaare baal kubala, jinj-bonjoo fa si kene

Mat. 8.28-34; Maak 5.1-20

²⁶ Nii ne ba duoro ko Gerasinj tinteenj. Gerasinj ari Galilii tinteenj kpage donjo ne. ²⁷ Ba si mu yi lee-la, Yesu lii liinj niinj. U si lia, di baal kubala ma lii tanj-la a ku chemu. Jinj-bonjoo kenu. U kenj yaribirene ne aa golle a dieni. U bi dia maa juu. Vaamaa lerinj ne u yie he. ²⁸ U si na Yesu, u njmoo niinj anj tuu tel u sipaanj, anj bula pu a bul, "Yesu, Wii-balinj Bie, bee ne nj che nj njaami le? Mii sulunj, si mi dogisu." ²⁹ Yesu fa bula pi jinj-bonj-la duu lii baal-la le, nii ne tii u bul nii. Jinji-la fa vene kenu a yuge ne. Niaa kenu kaa to dia a heu kurunj a kenj choromoo vobu anj he niaa ba bibenu. U yie kenj choromoo-la kaa kere, ka jinji-la kenu kaa lii juu girinj. ³⁰ Nii ne Yesu piesu a bul, "Nj yirinj ne bee?" Nii ne baal-la bul duu yirinj ne ku-kene, bee wiaa jinjsinj fa yuga ne a kenu. ³¹ Nii ne jinji-la sul Yesu di ba ne lenj baal-la, duu si lenje di ba tuu buotuo-lunj.

³² Di toonunj ma he lee-la a yuge a didii kiaa peelinj nyuj. Nii ne jinji-la sul Yesu duu lenj di ba mu juu toonu-la. U sei. ³³ Ba lii baal-la le a mu juu toonu-la. Nii ne toonu-la kala sii a fá lii peel-la nyuj a tuu tel muga tuonj a nyua liinj a suu.

³⁴ Too-daara-la si na wii-la si nja, ba fá mu a kenj doworo mu bula pi bagi-daaraa ari tanj-la niaa kala. ³⁵ Niaa sii lii mu di ba na wii-la si nja a ko Yesu teenj. Baa ko di baal-la Yesu si kiri jinjsinj u le, duu honj Yesu seme a laale gerinj a kenj yarifielaa. Ba si na nii, fawullunj kenjba. ³⁶ Nialinj si he dime aa benj, ka Yesu vaare baal-la, ba bula pi ba donsunj tinjjaa nii u si nja a vaare baal-la. ³⁷ Ba si nii wialinj, fawullunj kenjba worunj. Nii ne tanj-la niaa kala ku bula pi Yesu duu lii ba janj le. Nii ne Yesu sii juu liinj daboro. Ba di u haritooroo duoro viiri. ³⁸ Nii ne baal-la Yesu si kiri jinj-bonjoo u le ma sulu duu lenj duu ko di ba mu. U bi seye anj bula pu a bul, ³⁹ "Mu dia a bula pi nj dia niaa,

Wia si ɲaa wii-la ɲ le." Nii ne baal-la golle jan tuonj kala a bul wii-la Yesu si ɲaa u le.

Yesu vaare Jaaris tolo

Mat. 9.18-26; Maak 5.21-43

⁴⁰ Nii ne Yesu miira mu juu liinj daboro a duoro chol muga. Ba cholo ɲii di ni-dan hilime a hono gberu.

⁴¹⁻⁴² Di baal kubala ma ko dime. Baa yire Jaaris. U fa ɲaa Wii-chuoɓe dia kuhianj ne. U fa keɲ toli-bala ne. Tolo-la fa yi jisinj fii ari balia ne. Nii ne baal-la ko Yesu teenj a tuu tel u naasinj le a sulu duu ko u dia. U bula pu ari u tolo ne pina kikiiki. Nii ne Yesu sii duu mu baal-la dia. U sii mu ɲii, di niaa gollu chu seme-na kala.

⁴³ Haal kubala ma fa he ba tuonj. U fa keɲ tinja ne jisinj fii ari balia, u po u bi dere. [U gollo ɲaa daalusunj kinkeɲ a chei u moribiee kala, ka daalusu-la buu laa.]

⁴⁴ Nii ne u lugisi nialinj tuonj a ku chinj Yesu harinj a digi u gerinj niipininj le. U tinja-la guu dere. ⁴⁵ Nii ne Yesu piese a bul di kubee ne digu. Nuu-kala bul duu-na dee. Nii ne Piita bula pi Yesu a bul, "Kuhianj, ka ɲ na niaa si yuga ɲii ne a gollunj chu a yiyigi donj." ⁴⁶ Ama Yesu ha bul di nuu ne digu. U jima ari dolunj ne liiu le. ⁴⁷ Haal-la si na ari wii-la u si ɲaa bi wu-faali ɲaa, u ku kpirimi Yesu sipaanj a chichel, a bul nialinj tuonj wii-la si tii u digu, a dage ɲii u si digu a duori lima. ⁴⁸ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Mi tolo, ɲ yarida ne tii ɲ duori, mu ari yarifielaa."

⁴⁹ Yesu fa sii bul wiaa ɲii, di tinjaara ko. U lii Jaaris dia ne a ko. U si ko, u bula pi Jaaris a bul, "Nj tolo-la suba ne, bira si la kuhianj-la walimu." ⁵⁰ Yesu sii nii ɲii, u bula pi Jaaris a bul, "Si leɲe di fawullunj keninj. Di ɲ ɲaa yarida, u janj sii."

⁵¹ Yesu si mu yi baal-la dia, u bi leɲe di nuu-kala to u harinj juu dia-la, see Piita ari Joonj ari Jeems, a pe bile nyimma ari u naanj le. ⁵² Ba ku juu dia-la di nialinj kala si he dime china yel bile yoho. Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma si yel, bile bi suba, donj ne u pinj." ⁵³ Nii ne ba kala momu, bee wiaa ba jima ari u suba ne. ⁵⁴ Nii ne Yesu guu mu keɲ bile nisinj le anj yiru a bul, "Sii mi bii." ⁵⁵ Nii ne u dima miira ku juu. U sii lima lima. Nii ne u bul di ba ɲaa kudiilee pu duu dii. ⁵⁶ Wii-la ɲaa bile nyimma ari u naanj wu-kpuɲkpere. Nii ne Yesu bula piba di ba si wiinj deenj si ɲaa bula pi nuu-kala.

9

Yesu tinj u haritooroo fii ari balia

Mat. 10.5-15; Maak 6.7-13

¹ Nii ne Yesu yire u haritooroo fii ari balia a he donj le, a piba dolunj di ba wuo jin-bonjoo anj vivaare nyanyal tinjmaa maa.

² Nii ne u tinjba di ba lii a bul Wia kuorii-la wiaa anj pe vaare nyanyal tinjmaa. ³ U bula piba di ba si kuɲ-kala kaa pe venj wonjbii-la, di ba si daantigisinj koru, di ba si luogaba ma koru, di ba si kudiilee ma koru, di ba si moribiee ma koru, a si genninj balia ma paa. ⁴ U bira bula piba a bul, "Di ma ne mu a juu tanj kala, ma juu dia-la niaa si cho ma wiaa, a he dii-bala le hali a mu lii tanj-la le." ⁵ Di ma mu tanj kala, di ba po di ma si juu, ma kiele mu. Di ma mua, ma kpesi ma naasinj hagila ta. Nii janj ɲaa di ba jinj ari ba ɲaa wii ne a cheima."

⁶ Nii ne Yesu haritooro-la sii a gollo to tasinj aa bul Wia wu-zomo-la wiaa anj pe vaare niaa lee-na kala ba si mua.

Herod tuobiinaa vugima

Mat. 14.1-12; Maak 6.14-29

⁷ Galilii tinjmaa kuoro Herod si nii wialinj Yesu haritooro-la fa si gollo ɲaa, u tuonj kala vugima, bee wiaa niaa donjsunj bula ari Joonj Wia lii-foori-la ne sii suunj le. ⁸ Niaa donjsunj ma si Ilaaja ne sii suunj le, donjsunj ma si nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le faafaa donj ne sii suunj le. ⁹ Nii ne Herod bul, "Mi ɲaa ba kpu Joonj a keru u nyunj ne, ka kubee wiaa ne saa mi biraa nii ɲla?" Nii ne u nineriee duu na Yesu.

Yesu pi niaa bui banonj kudiilee

Mat. 14.13-21; Maak 6.30-44; Joonj 6.1-

14

¹⁰ Nii ne Yesu nanjooaba-la miira ko u teenj a bul wialinj kala ba si ɲaa pu. Nii ne u keɲ ba dunɗunj mu tanj kubala baa yire Betisaada. ¹¹ Nialinj si nii Yesu wiaa duu mu Betisaada, ba to u harinj mu. U keɲba worunj a bul Wia kuorii-la wiaa piba, anj vaare nialinj sii wiilu.

¹² Wia si suomo duu juu, u haritooro-la fii ari balia-la ko u teenj a bula pu a bul, "Leɲ di niaa deenja viiri a mu tanj tuonj ari bagisinj si kpaga daha a che kudiilee ari di-pininj, bee wiaa kuɲ-kala tuo daha."

¹³ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma mu che kudiilee a piba di ba dii." Nii ne ba bula pu a bul, "Ku-la la si kene ne boroboroba banonj ari cheɲfilee balia. Nj che di la mu yoo kudiilee kaa ko pi ni-dan deenj kala ne?" ¹⁴ Baalaa fa si he nialinj tuonj yi bui banonj ne. Nii ne Yesu bula pi u haritooroo a bul, "Ma leɲ di nialinj gulimo honj mahinj balia ari fii fii leree."

¹⁵ Nii ne u haritooro-la ɲaa nialinj kala tuu honj. ¹⁶ Yesu laa boroboroba banonj-la ari cheɲfilee balia-la a wula benj wia nyunj anj chuoɓe Wia, anj kaa choge choge a pi u haritooroo. Ba laa kaa mu kpaa nialinj. ¹⁷ Ba kala dii a voge anj ka. U haritooro-la paa ku-kaan-biisinj a su sinjinj fii ari balia.

Piita dage Yesu si ŋaa nii-la
Mat. 16.13-19; Maak 8.27-29

¹⁸ Tapulii kubala Yesu dunɗuŋa chuchuoŋe Wia. U haritooro ma he u teenj. Nii ne u pieseba a bul, "Kubee ne niaa si mi ŋaa?" ¹⁹ Nii ne u haritooro-la bul, "Doŋsunj si ŋ ŋaa Joɗɗ ne, Wia lii-foori-la. Doŋsunj ma si di ŋ ŋaa Ilaaja ne. Doŋsunj ma si ŋ ŋaa nialinj fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le faafaa doŋɗo ne si sii suuj le." ²⁰ Nii ne Yesu miira piese u haritooro maa a bul, "Ka ma maa, ma si mi ŋaa kubee ne?" Piita si, "Ŋ ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa."

Yesu bul nii u si jaŋ na heeŋ aŋ pe suu
Mat. 16.20-28; Maak 8.30-9.1

²¹ Nii ne Yesu bula piba ari siifesiŋ di ba po di ba si wii-la bula pi nuu-kala. ²² U bira bula piba a bul, "Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ na heeŋ kiŋkeŋ. Juu tinjŋaa nihiasiŋ ari nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teninj kerichiba kala jaŋ viami. Ba jaŋ kpumi, ka di mi sii suuj le tapul-torimunj cheeŋ."

²³ Nii ne u bula pi nialinj kala a bul, "Di nuu-kala nui che duu tomi, see duu via u titia wonbiinj aŋ joŋ u daa-geese baase tapulii-na kala a to mi hariŋ. ²⁴ Nii-la kala sii che duu laa u miisiŋ, u jaŋ joŋ u miisiŋ ta, ama nii-la si via u miisiŋ ta a tinj mi wiaa, u jaŋ sene laa u miisiŋ. ²⁵ Di ŋ ne tii dunia kala aŋ bi miisiŋ kene, bee kuŋ nyuuri ne ŋ na? ²⁶ Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ mu Wia-jaŋ aŋ miira ko, a chaane ari mi Nyimma si chaane nii. Wia tinjdaaraa ma jaŋ to mi hariŋ ko a ma chaane. Bana bi disinj kene. Nialinj hiisiŋ si kene a tinj mi wiaa ari wialinj mi si bula wiaa, mi ma jaŋ faba hiisiŋ bua-la le mi si jaŋ miira ko. ²⁷ Wutitii ne mi bulaa pima, niaa doŋsunj he daha, ba bi jaŋ suu see di Wia kuorii-la ko."

Yesu birima
Mat. 17.1-8; Maak 9.2-8

²⁸ Yesu si bul wiaa deenba kala dere, u tapulaa chori cheeŋ ne u sii jil peeliŋ nyuj duu chuoŋe Wia. U keŋ Piita ari Joɗɗ ari Jeems ba jil. ²⁹ U fa sii chuoŋe Wia nii, u siaa birime. U geriŋ ma pulle a tutul. ³⁰ Niaa balia guu ko u teenj a kalaa tul. Moosis ari Ilaaja ne. ³¹ Ba chinj aa bul wiaa. Baa bul nii Yesu si jaŋ suu Jerusalem le. U tinjtinjŋaa dideriŋ ne nii.

³² Piita ari u nanɗoŋsunj fa piŋ doŋ ne, ama ba hirike sii a na Yesu sii tul nii, a na nialinj balia ma si chinj u teenj. ³³ Nii ne nialinj ta Yesu aŋ viviiri. Ba si viire nii, Piita bula pu, "Kuhianj, u ŋaa wu-zoŋ ne la si he daha. La jaŋ he leŋŋee batori, di ŋ keŋ doŋɗo, di Moosis ma keŋ doŋɗo, di Ilaaja

ma keŋ doŋɗo." U sii bul wiaa deenba kala, u fa paala bi jinj wii-la kala u sii bul.

³⁴ Piita ha sii bul wiaa nii, duonbilingbaaniŋ ku tuu toba. U si toba nii, fawulluj keŋ Yesu haritooro-la. ³⁵ Ka nuu yaikoro lii duonbilingbaan-la tuonj aa bul, "Mi Bie ne ŋla. U ne ŋaa nii-la mi si liisa. Má jegile nii u teenj." ³⁶ Yiikori-la si bul wiaa dere, u-na Yesu dunɗuŋa ne he dime. Nii ne u haritooro-la tore ba niinj. Ba bi wii-la ba si na bula pi nuu-kala.

Yesu kiri jinj-boŋmunj bie le
Mat. 17.14-18; Maak 9.14-27

³⁷ U taŋ si pula, ba lii peel-la nyuj tuu, nii ne ni-danj ku cheŋ Yesu. ³⁸ Di baal kubala lii ni-danj-la tuonj a faasa yire, "La kuhianj, bee na mii suluj di ŋ pe mi bie le. U ne mi bie kala. ³⁹ Jinj-boŋmunj ne kenu, u chichiire a teriki. Nanɗuɗ-funfuga yie to u niinj. Uu walimu a po u buu ka lej. ⁴⁰ Mi mu sul ŋ haritooro di ba kiri jinj-boŋ-la u le, ama ba bi wuo kiri." ⁴¹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma leele niaa deenba, ma bi yarida kene. Ma ŋaa ni-bomɗo ne. Ee ne mi jaŋ nyalime a dieni ma teenj?" Nii ne u bula pi baal-la a bul, "Keŋ ŋ bile kaa ko mi teenj." ⁴² Nii ne bile sii mu. Bile sii mu nii, nii ne jinj-boŋ-la ŋmubu lo tinteenj u teriki. Nii ne Yesu bul jinj-boŋ-la le duu lii bile le. U lii, ka bile duori, aŋ ka Yesu joŋu pi u nyimma.

⁴³ U ŋaa nialinj kala wu-kpunjkerere. Ba si di Wia keŋ doluj woruj.

Yesu bira bul u suuj wiaa
Mat. 17.22-23; Maak 9.30-32

Nialinj kala haa biine wu-kpunjkerisi-la Yesu si ŋaa le. Nii ne u bula pi u haritooro-la a bul, ⁴⁴ "Ma si wii-la mi si jaŋ bula pima yu. U ne ŋla: Ba jaŋ joŋ mi-na, Nuhuobiine Bie a he niaa nisiŋ le." ⁴⁵ Ama u haritooro-la bi wii-la u si bula bubuonj jinj. U ŋaa wu-faali ne ba teenj. Nii ne tii ba bi u bubuonj wuo jinj. Ama ba fifa fawulluj di ba piese wii-la bubuonj.

Yesu haritooro keŋ ba tuonj kuhianj wiaa lilere

Mat. 18.1-5; Maak 9.33-37

⁴⁶ Nii ne Yesu haritooro keŋ ba tuonj kuhianj wiaa lilere. ⁴⁷ Yesu fa jinj wii-la ba sii biinu a keŋ bii-bie kaa ko kii u seme, ⁴⁸ aŋ bula piba a bul, "Di nuu-kala ne keŋ bii-bie doŋɗo woruj a tinj mi wiaa, mi ne u keŋ woruj nii. Nii-la ma kala si keŋmi woruj, mi dunɗuŋa dee u keŋ woruj nii. Nii-la si tinjmi ma ne u keŋ woruj nii. Nii-la si ŋaa ni-bie ma tuonj, u ne ŋaa ma tuonj kuhianj."

Nii-la kala si biŋ bere, u choŋ ne
Maak 9.38-40

⁴⁹ Nii ne Joɗɗ bula pi Yesu a bul, "Kuhianj, la na baal kubala duu yire ŋ yiriŋ aa kiri

jin-bõrõõõ niaa le. La kiru duu sí nii ñaa, bæe wiaa u bi la dõõõ ñaa.”⁵⁰ Nii ne Yesu bula pi Jõõõ ari u haritooroo ku-kaanaa a bul, “Ma síu kiru, bæe wiaa nii-la kala si bi ma hariñ lia, u ñaa ma dõõõ ne.”

Samaria tintheen semé dõõõ niaa via Yesu

⁵¹ Nii ne tapulii-la kpage di ba jon Yesu a kaa jil Wia-jan. U ñaa siri a sii, a jon wõñbiin a mumu Jerusalem.⁵² U tin tinndaaraa di ba laa u sipaan a mu Samaria tintheen ta-bie kubala, a che lerin a bilu le.⁵³ Ka nialin bi siri ñaa di ba laau, bæe wiaa ba jima duu mu Jerusalem ne.

⁵⁴ U haritooroo Jeems ari Jõõõ si na nii, ba piessé Yesu a bul, “La Tiina, ñ jan lerin di la sul nyinin duu lii wia nyun ku tuu a diiba koo?”⁵⁵ Nii ne Yesu daase hariñ an kpiaba le [a bul, “Ma bi jin dima-la yiri Wia si jono pima. Mi-na Nuhuobiine Bie bi kõ di mi kpu niaa, ama di mi laa niaa ta ne.”]⁵⁶ Nii ne ka ba kiele mu tan dõõõ.

Nialin si maga di ba to Yesu hariñ Mat. 8.19-22

⁵⁷ Ba si lii jon ba wõñbiin, baal kubala bula pi Yesu a bul, “Mi ñaa siri di mi to ñ hariñ a mu lee-na kala ñ sii mu.”⁵⁸ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Jollun keñ buasun ne a jujuu, diibiisin ma keñ dellin ne a jujuu, ama mi-na Nuhuobiine Bie bi di-pinin kene di mi pina wiesi.”⁵⁹ Nii ne u bula pi nuu dõõõ maa a bul, “To mi hariñ.” U bula pu a bul, “Mi Tiina, lerin di mi laa sipaan mu hugi mi nyimma.”⁶⁰ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Lerin di suunun tinñaa mu hugi ba suunun, an ka di ñ ma mu bul Wia kuorii-la wiaa a pi niaa.”

⁶¹ Nu u ma dõõõ bira bula pu a bul, “Mi Tiina, mi jan to ñ hariñ, ama lerin di mi mu ta mi dia niaa an kõ.”⁶² Nii ne Yesu bula pu a bul, “Nuu-na kala si suomo duu pere an didaase u hariñ, u bi tintimii kala kene Wia kuorii-la le.”

10

Yesu tin u nanñõõõba mahin batori ari fii

¹ Yesu si bul wiaa deenba dère, u liise niaa mahin batori ari fii a keñba kaa kpaa balia balia, a tinba di ba laa sipaan mu lee-kala u titia si jan mu.² U bula piba a bul, “Kiaa yuga baga le di ba ñaa, ama tintinnaa bi yuge di ba tin. Má sul baga-la tiina duu he niaa di ba tin tintimii-la.”³ Má sii mu. Ma nage pie-biisin ne. Mii tinma di ma guoli gungurusun tuõõõ.⁴ Ma sí moribiee koru, ma sí sulli-gbanjin koru a sí neñteññe tun bulia bulia ma koru a sí china chuõle niaa ma dieni wõñbiin le.⁵ Di ma ne mu juu dia kala, má laa sipaan bula pi dia-la niaa a bul, ‘Dia deen niaa jan hõõõ ari yarifielaa.’⁶ Di nuu ne he dime si cho

yarifiela-la, má lerin duu hõõõ ari yarifielaa ari ma si sul nii. Di nuu tuo dia-la le a cho yarifiela-la, yarifiela-la ma si sula jan miira kõ ma teen.⁷ Di ba ne pima di-pinin, má he dii-bala le halii aa dii kudii-la ba si ñaa pima aa nyua liin ma dime. Di tintinna ne tima, u maga di ba timu ne. Ma sí gollo pipin niaa diisin le.⁸ Di ma ne mu tan kala, di ba ne pima di-pinin, máa dii kialin kala ba si ñaa pima lee-la.⁹ Má vaare nyanyal tinñaa ma kala si he tan-la le an bula piba a bul, ‘Wia kuorii-la ku kpage ma ne.’¹⁰ Ama di ma ne mu tan kala, di ba ne bima di-pinin pa, má lii chin wõñbiin le an bula piba a bul,¹¹ ‘Ma tan-la hagila si mere la naasin le, ba ne la kpesee hema le ñla. Ama u maga di ma jin ari Wia kuorii-la ku kpage ma ne.’¹² Mi bulaa pima ari sariya che-diilin, Wia jan dõõõ tan-la niaa a kii bua-la le u si dõõõ Sodõm niaa nii.”

Tasi-la niaa si bi Yesu wiaa laa dii Mat. 11.20-24

¹³ Nii ne Yesu bula pi tan-la niaa si bi u wiaa laa dii a bul, “Ma Korazin tinñaa, ma jan na heen. Betisaada tinñaa maa, ma ma jan na heen. Wu-magila-la ba si ñaa ma teen, di ba ne fa ñaaba Taya ari Saadõõõ niaa teen ñla, ba fa bi jan dieni an hõõõ telle telle naasin a ñaa tuorun bubuge ba titia, a didage ñii ari ba birima lii ba haacheba le ne.¹⁴ Sariya che-diilin, Wia jan dõõõ Korazin ari Betisaada tinñaa a kii Taya ari Saadõõõ tinñaa.¹⁵ Ma-na Kapenam tinñaa, ma ne paala chiche di ma keñ ma titia a kaa jil Wia-jan. Ama Wia jan jonma yuo ta di ma tuu juu Wia nyinin.”

¹⁶ Nii ne an ka u bira bula pi u haritooroo-la a bul, “Nii-la kala si jegile nii ma teen, u jegile nii mi ma teen ne. Nuu-kala si viama, u viami ma ne. Nii-la kala ma si viami, u ma via nii-la si tinmi ne.”

Yesu nanñõõõba-la mahin batori ari fii miira kõ Yesu teen

¹⁷ Nii ne Yesu nanñõõõba-la mahin batori ari fii-la miira kõ Yesu teen. Ba tuõõõ tõe kinkeñ a bula pi Yesu a bul, “La Tiina, di la ne yire ñ yirin, jin-bõrõõõ ma yie paala to la niin ne.”¹⁸ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Mi na Sitaani duu lii wia nyun ku tuu tel a nage duonun sii ligise ñii.”¹⁹ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Má jegile nii mi teen. Mi pima dolun di ma wuo viveñ dinñaa ari nuõmaa tuõõõ, ka ba bima wuo din. Mi pima dolun di ma wuo Sitaani maa. U bi jan wuo keñma walime.²⁰ Ama ma sí lene di ma tuõõõ tõe ari jin-bõrõõõ sí to ma niin le, má miira lerin di ma tuõõõ tõe a tin ba si ñmunje ma yiraa he Wia-jan le.”

Yesu tuonj tɔre Wia Din-zonj-la doluj le Mat. 11.25-27; 13.16-17

²¹ Bua-la titia le Yesu tuonj tɔre Wia Din-zonj-la doluj le a bul, "Mi Nyimma, η ne ηaa wia nyunj ari tinjteenj kala Tiina. Mii lollunj ari η si kenj wialinj η si jonjo faa a dage nialinj si bi wiaa jinj, anj bi jonjo dage nialinj si kenj wu-jiminj. Mi Nyimma, mii lollunj. Nj titia tuotorunj le ne η ηaa ηji." ²² Nji ne u bira bul, "Mi Nyimma jonj kuj-kala doluj ne pimi. Mi Nyimma dunjuna ne jinj ηji mi si naga. Mi ma dunjuna ne jinj ηji mi Nyimma ma si naga. Nu-kala bira buu jinj, see nialinj dunjuna mi sii cho di mi dage."

²³ Nji ne Yesu miira daase u haritoo-ro-la anj bula piba ba dunjuna a bul, "Ma tuonj tɔrɔ ari ma wuo nina wialinj kala ma sii na. ²⁴ Mi janj bula pima ari bunjbuunj nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ari faafaa kuoroo paala yuga a faa cho di ba na wialinj ma sii na anj bi wuo na, a ma faa cho di ba nii wialinj maa ma sii nii, anj ka ba bi wuo nii."

Yesu dage niaa ba si janj ηaa ηji a cho ba dohsunj tinjηaa

²⁵ Nji ne Wia teninj kerichi kubala ko a wawalime duu magise Yesu a piesu a bul, "Kuhian, bɛɛ kunj ne mi janj ηaa a kenj miisi-la si bi dɛrɛ?" ²⁶ Nji ne Yesu piesu a bul, "Bɛɛ ne ba ηmunjɛ Wia teninj tuonj? ɛɛ ne η yie karime?" ²⁷ Nji ne baal-la bula pu a bul, "Ba si di η kenj η tuonj kala ari η kuj-kala ari η tuobiinaa ma kala a cho η Tiina Wia, a cho η doɔɔ tiina maa ari η si cho η titia ηji." ²⁸ Nji ne Yesu bula pu a bul, "Wialinj kala η si bula ηaa wutitii ne. Nj ne ηaa ηji, η janj kenj miisinj."

²⁹ Nji ne Wia teninj kerichi-la chiche duu dage ari u kenj wutitii. Nji ne u piese Yesu a bul, "Kubɛɛ ne ηaa mi doɔɔ tiina?" ³⁰ Nji ne Yesu mage namaga a bul, "Baal kubala ne sie a lii tanj kubala baa yire Jerusalem a mumu Jeriko. U fa ηaa Juu tiina ne. U si mu ηji, u mu juu gaaraa tuonj. Ba wuri u genninj kala anj ηmobu a bolimu anj fã lel, ka u pinj dime a chiche duu suu. ³¹ Nji ne di nialinj si kpu pusunj pipi Wia, ba tuonj kubala ma jonj wonjbi-la aa venj. U si ku a nau, u to sɛmɛ doɔɔ ne a kperɛ bal. ³² Nji ne Wia-dia nanjɔɔ kubala ma ko lee-la a ma kperɛ bal. ³³ Ka Samaria tinjηaa baal kubala ma fa jonj wonjbi-la a venɛɛ ko. U si nau, nennige kenu. ³⁴ U mu u teenj a chɛɛ u naawilaa a wɔɔ, anj jonju he u titia kakumo le a kenu kaa mu nuhuoraa dia kubala aa benu. ³⁵ Tanj-pul u jonj siidi zɔɔɔ a pi dia tiina anj bula pu duu bibɛɛ u nyunj worunj. Duu ne miira ko, u janj tinj u si ηmoo chiminj mage ηji kala." ³⁶ Nji ne Yesu piese Wia teninj kerichi-la a

bul, "Niaa deenja batorimunj tuonj, kubɛɛ ne ηaa baal-la si juu gaaraa tuonj doɔɔ tiina? Bɛɛ ne η biine η tuonj le?" ³⁷ Nji ne Wia teninj kerichi-la bul, "Baal-la si fãu nisusunj." Nji ne Yesu bula pu, "Tɔɔ, η ma mu ηaa ηji titia."

Yesu mu Maata ari Mɛeri dia

³⁸ Yesu ari u haritoo-roo si jonj wonjbiinj mumu ηji, ba ko tanj kubala, di haal kubala ma he dime. Baa yire Maata. U kenj Yesu kaa juu u dia. ³⁹ U ηaana ma fa he dime. Baa yiru Mɛeri. Yesu si hoɔɔ dia-la tuonj, u ku hoɔɔ Yesu sɛmɛ a jegilee nii wialinj u sii bul, ⁴⁰ ka Maata fiese sii a ηjηaa kudiilee duu pi Yesu a kala lɔl. Nji ne u na baaninj Mɛeri nyunj a ku lii, a bula pi Yesu a bul, "Mi Tiina, η biina u zɔmɔ ne mi ηaana si lenj tinjtinjηaa kala pimi mi titinj? Lenj duu ku pɛmi le." ⁴¹ Nji ne Yesu bula pu a bul, "Maata, wiaa yuga ne he dime a wawaliminj. ⁴² U maga di η chɛ wu-bala dunjuna ne. Wii-la titia ne Mɛeri liise ηji. Wii-la ba bi janj wuo kaa laa u teenj."

11

Yesu dage niaa ba si ηaa ηji aa chuɔle Wia

Mat. 6.9-13; 7.7-11

¹ Tapulii kubala Yesu sii a mu chuɔle Wia lee kubala. U si chuɔle Wia dɛrɛ, u haritoo-roo tuonj kubala ko u teenj a bula pu a bul, "La Tiina, dagela ηji la si janj ηaa a chuɔle Wia, ari Jonj fa si dage u haritoo-roo ba si ηaa ηji aa chuɔle Wia." ² Nji ne Yesu bula piba a bul, "Nla ne ma janj chuchuɔle Wia: Mã bul,

'La Nyimma Wia,
lenj di η yirinj yire,
lenj di η kuorii-la ko.

³ Pila la niinj kudiilinj tapulii-na kala.

⁴ Jonj la haacheba chela ari la ma si jonj la dohsunj tinjηaa haacheba chɛba ηji,
a liisela wii-la si janj kenjla he haache tuonj le."

⁵ Nji ne Yesu bula pi u haritoo-roo a bul, "Mã lenj di la jonj ari ma kunj ne mu u nanjdoɔɔ dia tita-siesee, a bula pu a bul, 'Mi nanjdoɔɔ, chinjmi boroboro batori. ⁶ Mi nanjdoɔɔ ne lii wonjbiinj a ko mi teenj titanjinj deenj, ka mi bi kunj kene di mi ηaa pu duu dii.' ⁷ Nj biina ari η nanjdoɔɔ-la ne he dia tuonj anj bula pinj a bul, 'Si mi walimu, boinj yaga ne. Ka la di mi biirinj pinj doɔɔ. Mi bi janj wuo sii a pinj kuj-kala.' Ai, u bi janj bul ηji. ⁸ Bɛɛ ne u janj ηaa? Mi janj bula pima, di η ne china pese, ma nanjdoɔɔsunj wiaa dee u janj sii doɔɔ le a pinj kudiile-la. Ama η si pese ηji anj bi hiisinj fã ne tii u janj sii a pinj ku-la kala η sii che. ⁹ Nji wiaa mi janj bula pima, Mã sul kiaa, ma janj laa,

má che kíaa, ma ma jan na. Má dū boro, ba jan kaa suro pima. ¹⁰ Nii-la kala si sul kíaa Wia teen, u yie laa ne. Nii-la kala sfi che kíaa, u yie na ne. Nii-la ma kala si dū boro, ba yie kaa suro pu ne. ¹¹ Nyin bæ ne ma tuon si jan jon diminj a pi u bie duu ne piesa chiche chenfilinj? ¹² Koo duu ka che ji-halin, ma tuon nyinj bæ ne jan jon nuomunj pi u bie? Ma tuon nuu-kala bi jan naa nii. ¹³ Ma nialinj naa ni-bonjoo ne, ka ma wuo jon ku-zonjoo a pi ma biirin. Ama mi Nyimma si he Wia-jan, u keñ wu-zonjoo a kiima, nii ne tii u bi jan via duu jon u Din-zonj-la a pi nii-la si sulu chiche.”

Yesu ari Belizibul

Mat. 12.22-30, 43-45; Maak 3.20-27

¹⁴ Baal kubala ma ne fa ko Yesu teen. Jin-bomunj kenu a naa u tan. Nii ne Yesu naa jin-bonj-la lii baal-la le, ka baal-la wuo bubul wiaa. Ni-danj-la si he dime a na wii-la, u naba wu-kpunkpere. ¹⁵ Nii ne niaa donsun ma si di jin-bonjoo kuoro ba sii yire Belizibul ne pu dolunj duu kikiri jin-bonjoo nii. ¹⁶ Niaa donsun ma chiche di ba magisu. Nii ne ba si duu naa wu-magilin di ba na a jin ari Wia dolunj ne u kaa njjaa nii. ¹⁷ Yesu wuo jin ba tuobiinaa a bula piba a bul, “Di tan niaa ne he dime a bi nii-bala kene, ba tan jan tel. Di naanbiirin ma ne bi nii-bala kene, ba dia jan tel. ¹⁸ Di Sitaani niaa ne bi nii-bala kene, ba tan bi jan wuo chinj.” ¹⁹ Nii ne Yesu bira bula piba, “Ma bula ari Belizibul ne pimi dolunj mi kaa kiri jin-bonjoo niaa le. Kubæ ne saa jon dolunj pi niaa deenba sii to ma harinj ba ma kikiri jin-bonjoo niaa le? Niaa deenba titia daga ari maa nya ne. Ba jima ari Sitaani bi u titia wuo guraa yuo. ²⁰ Wia dolunj ne mi kaa kiri jin-bonjoo niaa le. Wiinj deen ne daga ari Wia kuorii-la paala ko ma teen ne. ²¹ Di ni-duonj ne voo u tuonunj a hono po u dia, nuu-kala bi u dia kun-kala wuo juu jon. ²² Ama ni-la ma si keñ dolunj a kiiu duu wuo ku keñ baal-la, an keñ u tuonunj kala u si kaa po u kíaa a kaa laa u teen, u jan wuo paa u kialinj kala kaa viiri. ²³ Nuu-kala si bi mi nuu naa, u lii mi harinj ne. Nii-la ma kala si bi mi le pe di la kiri kíaa hihe donj le, u kaa pisa tita ne.”

²⁴ Nii ne Yesu bira bula pi niaa a bul, “Di jin-bonj ne lii nuu le, u yie golle tinjee-hilin le a chiche di-wiesinj. Di u ne bi lee na, u yie bul u titia le a bul, ‘Mi jan miira mu lee-la mi si lia.’ ²⁵ U jan miira mumu, di disinninj tuo dia-la le, ba wasa u kala zonj. ²⁶ Nii ne u jan miira lii, a keñ jin-bonjoo balipe, kialinj si bomo kiiu, ba ma ku juu a peu le. Nii harinj le ne baal-la yie kperi a kii bunbun-la.”

Nii la si jan naa a keñ tuotorunj kinkeñ

²⁷ Yesu si bul nii dere, di haal kubala he ni-danj-la tuonj a faasa bula pu a bul, “Wia jan pe haal-la si lulunj le a diesinj ari yilin. U jan lenj duu tuonj tore.” ²⁸ Nii ne Yesu miira bula pu a bul, “Nii-la si nii Wia niinj wiaa a tutoba, u-na tiina tuonj ne jan tore.”

Nialinj che di Yesu naa wu-magilaa

Mat. 12.38-42

²⁹ Nialinj si golli Yesu nii, u bula piba a bul, “Bee na, jininj niaa deenba bomo ne. Ba si di mi naa wu-magilin di ba na a jin ari mi dol-la lii Wia teen ne. Ai, mi bi naa. Wu-magilin ma sii che, ma bi jan wuo na, see wu-magil-la Wia fa si naa a tige Jona le. ³⁰ Wia jon Jona a kenu naa wu-magilin Ninive niaa teen. Nii titia ne u jan jon mina Nuhuobiine Bie ma a kenmi naa wu-magilin jininj niaa teen.”

³¹ Nii ne Yesu bira bul, “Haal kubala ne fa he dime. U dii kuorunj tinjee kubala le baa yire Siiba. U sii lii u jan le a mu di-bolii duu jegile nii kuoro kubala wu-jiminj. U yirin ne fa Solomonj. U fa keñ wu-jiminj kinkeñ kinkeñ. Sariya che-diilin, haal-la jan sii a jon cheerin a pi jininj niaa worunj. Mi jan bula pima ari nuu ne he dime, u yuga a kii Solomonj, ka ma bi sei di ma jegile nii u wiaa. ³² Sariya che-diilin, Ninive niaa ma jan sii a jon cheerin a pima worunj. Bua-la le Jona ma fa si mu bul Wia wiaa pi Ninive niaa, ba birima lii ba haacheba le ne anj to Wia. Mi jan bula pima ari nuu ne he ma tuonj a yuga kii Jona, ka ma bi sei di ma jegile nii u wiaa.”

Yesu dage niaa a tige pulunj-la le

Mat. 5.15; 6.22-23

³³ Nii ne Yesu bira dage niaa a bul, “Di nj ne nyige chaaninj aa che di pulumunj he dia tuonj, nj bi jan keñ kua kere. Nj bira bi jan jon gbanja ma a chu to. Nj yie jonj danj kunj nyunj ne, di nuu-kala ne ku juu nj dia, duu wuo na pulumunj a ku juu dia-la. ³⁴ Nj siaa ne naa nj yaraa pulumunj. Di nj siaa ne zomo, nj yaraa kala keñ pulumunj ne, ama di nj siaa ne bi zonj, nj yaraa kala he biriminj tuonj ne. ³⁵ Má po di pulunj-la ma si kene sí biriminj birimu. ³⁶ Di nj yaraa kala ne keñ pulumunj anj ka nj lee-kala bi biriminj kene, u jan chaane lee-kala, ari chaaninj si yie chaane nii.”

Yesu bul Farisii tinjaa ari Wia teninj kerichiba teen worunj

Mat. 23.1-36; Maak 12.38-40

³⁷ Yesu si bul wiaa deenba dere, Farisii tiina kubala yiru duu ko u dia a dii kudiilee. Nii ne Yesu mu honj duu dii kudiile-la. U bi liinj somo anj didii kudiile-la. ³⁸ Farisii tiina-la si na nii, u naa wu-kpunkpere. ³⁹ Nii ne la Tiina Yesu bula pu a bul, “Ma-na Farisii tinjaa, ma yie chese ma gbanjinj

ari ma nyunyualuŋ harin woruŋ di ba zoŋ aŋ bi ba tuoŋ ka tiisi, ka ba tuoŋ kala birisi. Ma nage nyunyualuŋ ari gbaŋsiŋ deenba ne. Ma yaraa ne zomo, ama ma tuoŋ le ma keŋ yaribierin ari tuo-bomuŋ. ⁴⁰ Ma ŋaa ni-yaaraa ne. Wia-la si ŋaa ma harin, u ne ŋaa ma tuoŋ maa. ⁴¹ Di ma nui che di ma tuoŋ pulle, ma keŋ ma tuoŋ a cho summoo a fifaba nennige.

⁴² Ma Farisii tinŋaa, ma jaŋ na heeŋ. Ku-biisiŋ, ma yie kaa kpa a leree fii fii, a joŋ lerin kubala a pi Wia. Di ma ne jaa pipaari-la suora si sima ari pipaari-la suora si bi siŋ ari pipaa-diilee maa, ma yie keŋba kaa kpa a leree fii fii, a joŋ ba kuŋ-kala lerin doŋo a pi Wia, ama ma via wutitii wonbiin a bi Wia cho. U maga di ma kpa a ma kialin leree fii fii, a joŋ lerin kubala a pi Wia, ama u bi maga di ma via wutitii wonbiin. ⁴³ Ma Farisii tinŋaa, ma jaŋ na heeŋ. Di ma ne juu Wii-chuoŋe diisiŋ, ma yie cho ni-balaa di-honuŋ ne. Di ma nui golle yobo le maa, ma yie cho di nuu-kala ne pima jirima a chuchuoŋema. ⁴⁴ Ma jaŋ na heeŋ kinkeŋ kinkeŋ. Ma nage vaamaa ba si kaa jere, di ba di tinŋeeŋ kala mage doŋo ne, ka niaa bi jin aŋ viveŋ ba nyuŋ.”

⁴⁵ Yesu si bul nii deŋe, di Wia tenin kerichi doŋo bula pu a bul, “Kuhian, ŋ si bul ŋla, ŋ tuusela ma ne.” ⁴⁶ Nii ne Yesu bira bul, “Ma-na Wia tenin kerichiba, ma jaŋ na heeŋ. Ma yie joŋ chuga a dan niaa harin le, ka ba bi wuo chuŋ. Aŋ ka ma titia bi jaŋ peba le a laa chuga-la. ⁴⁷ Ma jaŋ na heeŋ kinkeŋ. Ma naabalimaba bi woruŋ ŋaa a kpu nialin fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le. Ma ne paala saa ba vaama-la. ⁴⁸ Ma ne sei wialin ma naabalimaba si ŋaa a bul di ba ŋaa wutitii ne. Ba kpu nialin fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ma ma ne saa ba vaamaa. ⁴⁹ A tin wiin deen wiaa, ba ŋmuŋse Wia tenin seme doŋo ba sii yire Wia wu-jimin a bul, ‘Mi jaŋ ta nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le ari mi tinŋaaraa di ba mu ba teen. Ba jaŋ kpu doŋsuŋ aŋ to doŋsuŋ naasiŋ a dogiseba.’ ⁵⁰ Wia jaŋ dogise jinin niaa a tin ba si kpu nialin fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le a lii dunia di-suomuŋ, ⁵¹ a chin bua-la le ba si kpu Ebil a kaa mu yi bua-la le ba si kpu Zakaraya. Ba kpu Wia-dia tuoŋ ne a kpage kora-la nyuŋ ba si yie nyige pusun pipi Wia ne. Wutitii, mi jaŋ bula pima, Wia jaŋ dogise jinin niaa kala kinkeŋ a tin wiaa deenba kala le. ⁵² Ma Wia tenin kerichiba, ma ma jaŋ na heeŋ kinkeŋ. Ma to wonbii-la nialin sii to a yi lee-la ba si jaŋ na wu-jimin ne. Ma titia bi che di ma to wonbiin deen, aŋ po di nialin ma sii walime di ba to, di ba si to.”

⁵³ Yesu si lii lee-la, Wia tenin kerichiba-la ari Farisii tinŋa-la suomo bul wiaa a lilii u

harin a piesu wiaa yuge. ⁵⁴ Baa walime di ba bere kenu di u ne bul wii chei.

12

Yesu bula pi niaa di ba si kanfugi tinŋaa nagu

Mat. 10.26-27

¹ Nialin fa si ko Yesu teen, ba yi niaa bui bui bui a yiyigi doŋo. Nii ne Yesu laa sipaan a bula pi u haritooroo a bul, “Ma po ma titia le ari Farisii tinŋaa. Ba ŋaa kanfugi timma ne. Ba nage si-buruŋ ne. Di ŋ ne joŋo he kuŋ-kala le, u yie puore ne. ² Wii-kala si faa, u jaŋ ku lii pulumuŋ, niaa ma jaŋ nii wii-la si ŋaa wu-faali. ³ Wii-kala maa ŋ si bul birimin tuoŋ, ba jaŋ niuu pulumuŋ le. Wii-kala bira ŋ si muŋso bul a he nuu dunŋun digilin le dia tuoŋ, ba jaŋ faasa heele bulu lusun nyuŋ.”

Nii-la si maga di ŋ fá

Mat. 10.28-33; 12.32; 10.19-20

⁴ Nii ne Yesu bira bul, “Mi nanŋoŋsuŋ, mi jaŋ bula pima, ma si nialin si jaŋ wuo kpu ma yaraa le fá. Ba bira bi jaŋ wuo ŋaa wu-boŋ kala ma le. ⁵ Mi jaŋ dagema nii-la si maga di ma fá. Má fá Wia. U ne jaŋ wuo kpuma aŋ bira keŋ doluŋ duu wuo joŋma he Wia nyinin tuoŋ. Mi bulaa pima, ma fifáu. ⁶ Zaarikokobiisiŋ banon dee ba yie joŋo yalle kobu balia koo? Ama Wia bi ba tuoŋ kubala ma wiaa yua. ⁷ Wia paala jin ma nyu-punaa kala ma niin ne. Nii wiaa, ma si leŋe di fawulluŋ keŋma. Ma ne paala kii zaarikokobiisiŋ a yuge.

⁸ Mi bulaa pima, nii-la kala si jaŋ wuo bul niaa tuoŋ ari u ŋaa mi nuu ne, mi-na Nuhuobiine Bie ma jaŋ bul nii a tigeu le Wia tinŋaaraa sipaan. ⁹ Ama nii-la kala si viami niaa tuoŋ, mi-na Nuhuobiine Bie ma jaŋ viau Wia tinŋaaraa sipaan. ¹⁰ Nii-la kala si bul wu-boŋtoŋo a mu tige mi-na Nuhuobiine Bie le, Wia jaŋ joŋo cheu, ama nii-la kala si tuuse Wia Diŋ-zoŋ-la joŋtoŋo, Wia bi jaŋ joŋo che u tiina.

¹¹ Di ba ne keŋma kaa juu Wii-chuoŋe diisiŋ koo kuoroo ari kuhiasin teen di ba dii ma sariya, ma si leŋe di ma boisin joŋ nii ma si jaŋ ŋaa a laa ma titia, koo wii-na kala ma si jaŋ bul. ¹² Bua-la titia le Wia Diŋ-zoŋ-la jaŋ dagema wii-la ma si jaŋ bul.”

Yesu mage namaga a tige bagi-daari tuoluŋ tiina le

¹³ Yesu fa si bul wiaa pipi ni-dan-la nii, baal kubala lii ba tuoŋ a bula pu a bul, “Mi kuhian, la nyimma suba aŋ ka kiaa. Mii suluŋ di ŋ bula pi mi naanbie duu kaa kpa pimi.” ¹⁴ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Mi nanŋoŋ, mi tinŋimii dee di mi laa ma sariya dii pima koo di mi keŋ ma kiaa kaa kpaama.” ¹⁵ Nii ne u bira bula pi niaa a

bul, “Má fiele ma síaa a sí tuo-luŋuŋ keŋ. Di nuhuobiine ne keŋ kíaa kinkkeŋ, kialiŋ bi jaŋ wuo leŋ duu keŋ miisin.”

¹⁶ Nii ne Yesu bira mage namaga a bul, “Baal kubala ne fa he dime a keŋ kíaa woruŋ a bil u бага. U бага-la kíaa wase woruŋ. ¹⁷ Nii ne u bibiine u tuoŋ le a bul, ‘Ee ne mi jaŋ ŋaa? Mi bira bi lerin kene di mi tuole mi kíaa.’ ¹⁸ Nii ne u bul, ‘Mi jaŋ ŋmoo mi virisin deenba mi si kene a ta aŋ wasa saa ku-balaa. Mi jaŋ joŋ mi kuorimiaa ari mi kíaa kala a tuole dime ¹⁹ aŋ bula pi mi titia a bul, Mi tuole kíaa yuge ne. Mi jaŋ dii jisi ari jisi. Mi-na jaŋ ta jia a dii kíaa ari tuotoruŋ.’ ²⁰ Nii ne Wia bula pu, ‘Ni-yaari, titaŋin deen mi jaŋ leŋ di ŋ suu. Kialiŋ saa ŋ si che bil, kubee ne jaŋ dii?’ ” ²¹ Nii ne Yesu bula pi niaa a bul, “Nii-la kala si yie che kíaa bil u titia le aŋ bi kuoru ŋaa Wia teen, u nage baala deen ne.”

Yesu dage niaa di ba sí ba titia walimu a tige kudiilee ari gennin wiaa le

Mat. 6.25-34

²² Nii wiaa Yesu bula pi u haritooroo a bul, “Mi bulaa pima, ma sí ma titia walimu a tige kudiile-la ma si jaŋ dii a keŋ doluŋ, koo ma si ma titia ma walimu a tige genni-la le ma sí che di ma lilaale. ²³ Ma miisin ne kii kudiilee, ma yaraa ma kii gennin. ²⁴ Má bee na diibiisin, ba bi pere, ba bi kíaa ka tuole virisin le, ka Wia pipiba kudiilee. Ma ne paala keŋ nyuuruŋ a kii diibiisin. ²⁵ Di ma nii walime ma titia kíaa deenba wiaa, bua-la le ma miisin si jaŋ dere, u bi jaŋ keŋ tapul-bala ma pe pima. ²⁶ Di ma ne saa bi tapul-bala ma wuo kaa pe ma miisin le tapuli-la ma ma si jaŋ suu, bee ne saa tii kíaa deenba wiaa iwialimema? ²⁷ Má bee na tii-ŋilaa. Ba bi tin, ba bi gennin ma yere a lilaale, ama ba zomɔ woruŋ. Kuoru kubala ne fa he dime. Baa yire Solomɔŋ. U fa si he u miisin le, u keŋ kíaa ne woruŋ. Ama u gennin fa bi zomɔ mage tii-ŋilaa deenba. ²⁸ Wia ne yie ŋaa yaŋ nyu a waa a zoŋ, ka u bi dieni aŋ hil. Di u ne hila, ba yie nyige nyinin. Di Wia ne wuo ŋaa yaŋ zoŋ nii, bee ne tii ma bibiine ari u bi jaŋ wuo pima kudiilee ari gennin? Ma yarida bi yuge. ²⁹ Ma sí leŋe di ma walime ma titia kudiile-la ma si jaŋ dii ari ku-la ma si jaŋ nyua wiaa. ³⁰ Nialin si bi Wia jin dunia deen le, ba ne yie walima chiche kíaa deenba. Ma Nyimma jima ari ma che kíaa deenba ne. ³¹ Nii wiaa, má laa sipaan a che kialiŋ si he Wia kuorii-la tuoŋ. U jaŋ joŋ kuŋ-kala si ka a pe pima.”

Nii la si jaŋ ŋaa a keŋ kíaa Wia-jaŋ le

Mat. 6.19-21

³² Nii ne Yesu bira bul, “Ma nialin síi tomi, ma bi yuge. Ma sí leŋe di fawulluŋ

keŋma. Ma Nyimma tuoŋ tore ne duu joŋ kuorii-la pima. ³³ Má joŋ ma kíaa kala yalle a joŋ moribie-la a pi summoo. Má che kialiŋ si bi chei a bil ma titia le, a joŋ ma kíaa bil Wia-jaŋ le. Dime ba bi jaŋ dere, gaaru kala bi jaŋ wuo paaba dime, pugumaa ma bi jaŋ diiba. ³⁴ Ma tuobiinaa jaŋ pin lee-la ma kíaa si he.

³⁵ Má wɔɔ ma damerisin woruŋ ma tiŋsin le a nyige ma chaanaa di ba chaane, di ma ŋaa siri ari wii-na kala si jaŋ ŋaama le. ³⁶ Má leŋ di ma nage dia tiŋtinni-zoŋŋoɔ. Di ba kuhian mu ha-jaari gbiele aŋ ko, ba hoŋo gberu. Ba ŋaa siri di bua-la le u si miira ko a du boro, ba jaŋ suro po lima lima. ³⁷ Di ba kuhian ne miira ko a na di ba weye a ŋaa siri, ba tuoŋ jaŋ tore. Wutitii, mi jaŋ bula pima, u jaŋ wɔɔ u damere woruŋ aŋ ŋaa di u tiŋtinna-la hoŋ, a joŋ kudiilee piba di ba dii. ³⁸ Duu ne miira ko tita-siesee maa, koo duu ne paala kieli ŋii maa, ba tuoŋ jaŋ tore woruŋ. ³⁹ Di nuu ne fa jima bua-la le gaara si jaŋ ku gaa u kíaa u dia le, u fa jaŋ hoŋo po u dia. Di u ne weye, u bi jaŋ sei di gaara juu gaa u kíaa. Má liisi wiin deen. ⁴⁰ Má ma saa ŋaa siri, bee wiaa, mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ ko bua-la le ma si buu yiele.”

Nii-la si ŋaa tiŋtinni-titii ari nii-la si bi tiŋtinni-titii ŋaa

Mat. 24.45-51

⁴¹ Nii ne Piita piese Yesu a bul, “La Tiina, ŋ mage namaga deen pipila ne koo ŋ bula pi nuu-kala nee?” ⁴² Nii ne la Tiina Yesu miira pieseba a bul, “Kubee ne saa ŋaa tiŋtinni-titii-la si jin wiaa? U ne ni-la u kuhian si yie liise duu biben u dia, aŋ pe pipi u tiŋtinni-doŋsuŋ ma kudiilee. ⁴³ Di tiŋtinna-la ŋaa wialin u kuhian si dagu duu ŋaa, u tuoŋ jaŋ tore bua-la le u kuhian-la si jaŋ miira ko. ⁴⁴ Wutitii mi bulaa pima, u kuhian-la jaŋ joŋ u kíaa kala he tiŋtinna deen nisin le duu biben. ⁴⁵ Ama di tiŋtinni-la ne bula pi u titia ari u kuhian-la jaŋ dieni ne aŋ suomo ŋmuŋmoo u tiŋtinni-doŋsu-la, baalaa ari haalaa kala, a he doŋo le, aŋ faasa didii kudiilee a nyunyua sinin bubugi, ⁴⁶ duu ŋaa nii, u bi siri ŋaa gberu u kuhian-la. U kuhian-la jaŋ ko tapuli-la le u si bi yiela. U jaŋ doŋisu woruŋ aŋ kenu kaa mu he lee-la nialin si bi u niin wiaa nii si he. ⁴⁷ Tiŋtinni-la si jin tiŋtimii-la u kuhian sii che duu tin aŋ bi siri ŋaa duu tin tiŋtimii-la, u kuhian jaŋ chaasa viiru kinkkeŋ. ⁴⁸ Ama tiŋtinni-la si bi tiŋtimii-la u kuhian síi che duu tin jin aŋ ŋaa wii-la si maga di ba viiru, ba jaŋ viiru mua. Di ba joŋ kíaa yuge a pi nuu, u maga di ba piese laa kíaa yuge nii-la teen. Di ba joŋ kíaa yuge kinkkeŋ kinkkeŋ a pi nuu

duu bej, u ma maga di ba piëse laa kiaa kinkeñ kinkeñ u teen.”

*A tij Yesu wiaa, niaa jan pore doñjo le
Mat. 10.34-36*

⁴⁹ Nii ne Yesu bira bul, “Mi ko di mi ñaa di dunia dii nyiniñ ne. Mi saa fa cho duu suomo a didii ne leele. ⁵⁰ Mi jan juu heeñ le ari niaa si yie juu liiñ ñii, bua-la le ba sfi foba Wii-chuoñe liiñ. Mi tuonj bi jan piñ dibala see di mi na hee-la dere. ⁵¹ Ma biina di mi keñ yarifielaa ne kaa ko di mi pi dunia? Ai. Mi paala ko di mi ñaa di niaa pore doñjo le ne. ⁵² A chinj leele a kaa mu, dia niaa jan pore doñjo le. Di ba ne ñaa banonj a jujuu dia, ba jan pore doñjo le. Niaa batori jan keñ nii-bala, di niaa balia ma keñ nii-bala. Niaa batori-la jan pe doñjo le a yuyuo niaa balia-la. Niaa balia-la ma jan pe doñjo le a yuo niaa batori-la. ⁵³ Biiriñ nyimmaba ari ba biiriñ jan guraa yuo doñjo. Biiriñ ma keñ ba nyimmaba di ba yuyuo doñjo. Biiriñ naanba ma jan keñ ba biiriñ yuyuo doñjo, biiriñ ma jan keñ ba naanba di ba yuyuo doñjo. Bala naanba ma jan keñ ba bii-haalaa yuyuo doñjo. Bii-haalaa ma jan keñ ba bala naanba yuyuo doñjo.”

*U maga di ma jin wialij si ñaa dunia le
bubuonj*

Mat. 16.2-3

⁵⁴ Nii ne Yesu bula pi nialij a bul, “Di ma ne na duonbilihbaanaa di ba ne lii wii-juulunj a kuu jil, ma yie bul di duonunj nii che duu nii. Nii ne duonunj sene yie nii. ⁵⁵ Di ma ne bira na peliñ duu ne lu a lii tan-bubuonj, ma yie bul di leriñ jan liñ. U sene liñ. ⁵⁶ Ma kanfugi tinñaa deenba. Ma yie wuo bej tinteenj a bej wia nyun maa a wuo dage wii-la si jan ñaa. Bee ne saa tii ma bi jan wuo jin wialij sfi ñaa dunia deen le ba bubuonj?”

Wii-la si maga di ma ñaa

Mat. 5.25-26

⁵⁷ Nii ne Yesu bira bul, “Ma si jin wii-la si maga di ma ñaa, bee ne tii ma buu ñaa? ⁵⁸ Di nuu ne saminj a kenij kaa mu sariya di-diiliñ, ñ ñaa kukeri a bul wii-la wase wonbiiñ le an-na mu. Di ñii dee, u jan kenij kaa lere sariya didiire teenj. Sariya didiire bira jan kenij kaa he porisiba nisiñ le. Ba jan kenij mu to dia. ⁵⁹ Di ba ne kenij mu to dia, ñ bi jan wuo lii, see di ñ tinj chin-la kala ba si kere piñ.”

13

*Yesu bula pi niaa di ba birima lii ba
haacheba le*

¹ Bua-la le Yesu fa si bul wiaa pipi niaa, nialij doñsunj fa si he dime bul wiaa pu a mu tige Paalit le, u fa si kpu Galilii tinñaa doñsunj ñii. U kpuba bua-la le ba sfi kpu

pusunj pipi Wia ne. ² Nii ne Yesu piëseba a bul, “Ma biina ari Galilii tinñaa deenba Paalit si kpua ne ñaa haache a kii Galilii tinñaa doñsunj kalaa? ³ Ai, ñii dee. Di ma ne bi birima lii ma haacheba le, ma kala jan suu ari niaa deenba si suu ñii. ⁴ Nialij fii ari chori ma fa si he dime, dii-duduonj tele ñmooba kpu Siloom le. Ma biina ari ba ne ñaa haache a kii nialij doñsunj kala fa si he Jerusalem le koo? ⁵ Ai, ñii dee. Mi bulaa pima, di ma kala bi birima lii ma haacheba le, ma kala jan suu niaa deenba fa si suu ñii.”

*Yesu mage namaga a tige tia-la si bi neñ
le*

⁶ Nii ne Yesu mage namaga a pi niaa a bul, “Baal kubala ne fa he dime. U fa keñ tutogo ne u бага le. Tutogo-la nenij yi, u mu a chiche nene tutogo-la le. U bi neñ kala na. ⁷ Nii ne u bula pi u bagi-paara a bul, ‘Jisij batori ne ñla tia-la si bi nene, u maga di ñ kere ta ne. U china to leriñ ne.’ ⁸ Nii ne bagi-paari-la bula pu a bul, ‘Mi kuhian, leñ duu chin jin deen ma le di la na. Mi jan huro golli u bubuonj a he na-biniñ. ⁹ Di u ne nene hariñ jin-la le, u jan zonj. Di u ne bi nene, kere ta.’ ”

Yesu vaare guma tiina

¹⁰ Che-wiesii-la cheeñ kubala Yesu juu Wii-chuoñe dia a didage niaa Wia wiaa. ¹¹ Di haal kubala he dime. Jin-bonj kubala ne kenu a ñaa uu wille. U wille ñii a yi jisij fii ari chori. U fa kenu bori ne. U bi wuo tienaa chinj. ¹² Yesu si na haal-la, u yiru a bul, “Haal, ñ duoro ne. Nj nyanyalii-la lii-ñ le ne.” ¹³ Nii ne u jonj u nisaa a danj haal-la le. Haal-la guu tiene u titia a denne Wia. ¹⁴ Nii ne Wii-chuoñe dia-la kuhian na baaniñ ari Yesu si vaare niaa che-wiesii-la cheeñ. U bula pi nialij a bul, “Tapulaa balidu ne he dime. U maga di la tinj tinñaa tapulaa deenba pege di ba vaarema, ama che-wiesii-la cheeñ dee.” ¹⁵ Nii ne la Tiina Yesu bula piba a bul, “Ma kanfugi tinñaa deenba, ma tuonj kubee ne bi neeñ koo u kakumo puro kaa lii u nyunyua liiñ che-wiesii-la cheeñ? ¹⁶ Haala deen ñaa Abiraham doho nuu ne. Sitaani kenu woo bil jisij fii ari chori. U saa bi maga di la laau ta che-wiesii-la cheeñ koo?” ¹⁷ U si bul ñii, hiisiñ keñ u diñdomo-la kala, anj ka nialij ku-kaanaa tuonj tore ari Yesu si ñaa wu-kpunj kpere-la.

*Yesu mage namaga a mu tige ku-doho
kubala le baa yire masitad*

Mat. 13.31-32; Maak 4.30-32

¹⁸ Nii ne Yesu piëse nialij a bul, “Bee kunj ne mi jan keñ Wia kuorii-la kaa magise? Ee ne Wia kuorii-la nage? ¹⁹ U nage ku-doho kubala ba kaa yire masitad ne. Baal

kubala jorjo dju u бага ле. U nyu a waa a birime tia. Nii ne diibiisij ku sua ba dellin u naakelee le.”

Yesu mage namaga a mu tige si-burun le

Mat. 13.33

²⁰ Nii ne Yesu bira pieseba a bul, “Bee kunj ne mi bira jan keŋ Wia kuorii-la a kaa magise? ²¹ Wia kuorii-la nage si-burun ba si kaa he munuj le, u sii a puore ne. Haala jorj munuj a he tasi-gbanja tuon, a jorj si-burun a kaa kuosi. U dieni mua, ka mun-la sii su tasi-gbanja-la kala.”

Yesu bula pi niaa di ba to boi-la si bi jal
Mat. 7.13-14, 21-23

²² Nii ne Yesu mu Jerusalem diirin. U sii mu nii, u golle ta-balaa ari ta-biisij a didage niaa. ²³ Nii ne nuu kubala ku piesu a bul, “La Tiina, nialin Wia si laa ta, ba jan naa niaa muapilii dunjun koo?” ²⁴ Nii ne Yesu bula pi niaa a bul, “Di ma nii che di ma juu Wia kuorii-la tuon, u maga ari ma to boi-la si bi jal ne. Má he doluj a to boi-la a juu. Mi jan bula pima, niaa jan yuge a wiwalime di ba to lee-la juu an walima lol. ²⁵ Tapulii kubala dia-la tiina jan sii a keŋ u boin to. Ka n-na jan he hariŋ a suomo du boro-la a bul, ‘La Tiina, keŋ boi-la suri a pila.’ Nii ne u jan bula pima a bul, ‘Mi bi lee-la ma si lia jin.’ ²⁶ Ma ma jan bula pu a bul, ‘La di ma kala ne fa hoŋ di-bala a dii kiaa. N dagela n wiaa la jan ma le.’ ²⁷ Nii ne u jan bira bula pima a bul, ‘Mi bi lee-la ma si lia jin. Má suusa lii mi teen. Ma kala naa ni-bonjoŋ ne.’ ²⁸ Tapulii kubala ma jan na Abiraham ari Aizik ari Jekob, ari nialin kala sii bul wiaa, Wia Diŋ-zon-la doluj le di ba hoŋ Wia kuorii-la tuon, ka ma-na jan he jeen hariŋ a na baaniŋ a yiyel an didin ma nyilaa, an bi wuo juu. ²⁹ Niaa jan lii dunia seme-na kala a hoŋ Wia kuorii-la tuon aa gbieli. ³⁰ Ama kuhiasin yuga a jan ku birime hanbiisij. Hanbiisij yuga a ma jan ku birime kuhiasin.”

Yesu cho Jerusalem niaa
Mat. 23.37-39

³¹ Bua-la titia le ne Farisii tinjaa donsun ko Yesu teen a bula pu a bul, “Lii daha, bee wiaa Herod ka che duu kpuŋ ne.” ³² Nii ne Yesu bula piba a bul, “Má mu bula pi nyinyiseri-la, mi jan kiri jin-bonjoŋ an vaare niaa jinin ari chie. Chieto mi jan tin mi tintinjaa dere. ³³ Ari nii kala, u maga di mi ha he mi wonbin le jinin ari chie ari chieto kala. U bi wonbii kene di ba kpu nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zon-la doluj le lee-kala see Jerusalem le. ³⁴ Ma Jerusalem niaa, ma yie kpu nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zon-la doluj le, a jorj tabiaa a yage

tinjaara-la Wia si tima di ba ko ma teen. Naansiin yuga ne mi fa cho di mi chu to ma niaa kala, ari jimij si yie chu to u biirin nii, ka ma bi seye. ³⁵ Bee na, Wia jan leŋ ma jan pima. Ma bira bi jan nami, see bua-la le ma si jan chuolemi a bul, ‘Wia jan pe nii-la sii ko la Tiina Wia doluj le.’ ”

14

Yesu vaare baala sii wiulu

¹ Che-wiesii-la chee kubala, Yesu mu duu dii kudiilee Farisii tinjaa kuhian kubala dia le. Nii ne niaa faasa bibenu woruj. ² Di baal kubala ne he dime a ko Yesu teen. U yaraa kala fa nmere ne. ³ Nii ne Yesu piese Wia tenin kerichiba ari Farisii tinjaa a bul, “U keŋ wonbin ne di la vaare nyanyal tinjaa che-wiesii-la cheeŋ koo?” ⁴ Ba bi wii-kala bula. Nii ne Yesu keŋ baal-la a vaaru an tau u mu dia. ⁵ Nii ne u bira pieseba a bul, “Di n bie koo n neeŋ ne tel vilin le che-wiesii-la cheeŋ, ma tuon kubee ne bi jan lere liisu?” ⁶ Ba bi wii-kala wuo bula pu.

Yesu bula pi niaa di ba keŋ ba titia muuri, a keŋ zile, a huhuore niaa

⁷ Yesu si beŋ nialin ba si yira baa juu dia nii, u na di ba juu chiche ba hoŋ ni-balaa di-honoo. Nii ne u mage namaga a piba a bul, ⁸ “Di nuu ne yirin di n ko u ha-jaari gbiele a dii kudiilee, si mu bagisa jorj ni-balaa di-honun a hoŋ. Dia tiina jan wuo yire nuu ma si kiin bira duu hoŋ dime. ⁹ Nii-la si yirema jan wuo ku bula pin a bul, ‘Suusa mu, ka di n donjo tiina hoŋ n di-honun.’ Nii ne n jan sii a mu hoŋ ni-biisij di-honun. Hiisij jan kenin woruj. ¹⁰ Nii ne saa di ba ne yirin di n ku dii kudiilee, di n ne mua, hoŋ ni-biisij di-honun. Di nii-la si yirin ne ko nan, u jan bula pin a bul, ‘Mi nanjon, sii hoŋ di-hon-zomun.’ U ne naa nii, u jan pin jirima nialin kala si he dime teen. ¹¹ Nii-la kala sii bigisi u titia le, Wia jan kenu muuri. Ka nii-la ma si keŋ u titia muuri, Wia jan naa duu yuge.”

¹² Nii ne Yesu bula pi nii-la si yiru duu ku dii kudiilee a bul, “Di n ne naa kudiilee, si n nanjonsun koo n naanbiirin yiru, si n dia niaa koo n donsun tinjaa si keŋ kiaa ma yiru. Ba ma jan wuo yirin maachie di n ku dii kudiilee ba teen a tin n chimin. ¹³ Di n nii yire niaa di ba ku gbieli gbiele a dii kudiilee, yire summo ari nialin naasin koo nisaa si suba ari nyulimaa kala. ¹⁴ Di n ne naa nii, Wia ma jan pen le, bee wiaa ba-na bi jan wuo tin n chimin. Wia jan tin n chimin tapulii-la tuo-pul tinjaa si jan sii suun le.”

Yesu mage namaga a tige baal-la si nja ba gbieli gbiele le

Mat. 22.1-10

¹⁵ Yesu si bul wiinj deenj, nii ne nialinj si honoo dii kialinj donjo bula pi Yesu a bul, "Nialinj si janj dii kaaa Wia kuorii-la tuon, ba tuon janj tore."

¹⁶ Nii ne Yesu mage namaga a bul, "Baal kubala ne fa he dime. U nja ba gbieli gbieli-bal. Nii ne u yire niaa yuge di ba ko di ba gbieli. ¹⁷ Gbiele-la si nja siri, u tinj u tintinna duu mu bula pi nialinj u si yira ari ba nja siri ne di ba gbieli gbiele-la. ¹⁸ U si mu yireba, ba kala via. Ni-bunbun si duu yoo бага ne a chiche duu mu na, nii wiaa u bi janj wuo ko. ¹⁹ Donjo ma si duu ma yoo ne-bellinj fii ne a ma kaa lii duu kaa mu pere na. Nii wiaa u ma bi janj wuo ko. ²⁰ Donjo tiina ma si di leele ne u jaa haala. A tinj nii wiaa u ma bi janj wuo ko. ²¹ Nii ne tintinni-la miira mu bula pi u kuhianj-la. U si nii nii, u baaniij sii kinjen. Nii ne u bira bula pu a bul, 'Lii mu wonjiinj niinj lima ari janj tuon wonjii-biisij a yire summoo ari gberikee ari nyulimaa, ari nialinj naasij ari nisaa si suba.' ²² Lima lima di baal-la u si tima lia a yire nialinj ba ku juu, ka u juu bula pi u kuhianj-la ari nialinj ko ne, ama ba ha bi yuge. ²³ Nii ne baal-la bira bula pi u tintinni-la a bul, 'Bira lii bagisij wonjibee ari wonjii-biisij kala a yire niaa di ba ku juu di mi dia su.' ²⁴ Mi janj bula pima ari nialinj mi si yira, ba kunj-kala bi janj dii kudiilee deenjba."

Wii-la η si janj nja an-na ku nja Yesu haritooro

Mat. 10.37-38

²⁵ Yesu fa sii mu wonjiinj nii, ni-danj to u harij. Nii ne u daase harij a bula piba a bul, ²⁶ "Di nuu-kala ne ko mi teenj, u bi janj wuo nja mi haritooro, see u bere u nyimma ari u naanj ari u haala ari u biirinj ari u naanjiirinj ari u titia wu-njaalaa kala. ²⁷ Nii-la kala si bi u titia daa-gesee baase anj to mi harij, u bi maga duu nja mi haritooro. ²⁸ Di ma kunj nii che di η saa diidudun, η janj laa sipaan honj a biine a na di moribiee maga di η kaa saa dia-la dere. ²⁹ Di η ne bi nii nja anj suomo bil dia-la gentine anj bira bi moribiee kene di η saa dia-la dere, niaa janj na wii-la η si nja. Ba janj mumomunj. ³⁰ Ba janj bul, 'Baala deenj suomo duu saa dia ne anj bi wuo saa dere.' "

³¹ Nii ne Yesu bira mage namaga donjo a bul, "Kuoro ne sie a keij niaa bui fii a kaa mu duu yuo u kuoru donjo. Ka kuoru-la ma keij niaa bui mara ne. U janj laa sipaan honj a biina na duu ne janj wuo yuo dii kuoru-la an-na mu yuo. ³² Di u ne bi janj wuo dii kuoru-la, u janj tinj tinjdaaraa di ba mu cher

kuoru-la donjo di ba he di-bolii, a lenj di ba sulu di ba sinj." ³³ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, "Nii titia ne ma kunj-kala bi janj wuo nja mi haritooro, see η via kunj-kala η si kene ta.

Yesu bul wiaa a tige yisij le

Mat. 5.13; Maak 9.50

³⁴ Yisij sima, ama di u ne sebise, η bira bi janj wuo nja duu sinj. ³⁵ η bira bi janj wuo jonjo he бага le duu lenj di kaaa wase. U bira bi nyuurunj kala kene. Ba yie jonjo yuo ta ne. Ma digilaa tinj nja, ma wuoli ma digilaa a nii wiaa deenjba."

15

Yesu mage namaga a tige piesi-la si lele le

Mat. 18.12-14

¹ Tapullii kubala lanpoo lilaaraa ari haache diiree yuga ko Yesu teenj di ba jegile nii u wiaa. ² Nii ne Farisii tinj nja ari Wia tenij kerichiba suomo gugurime wiaa a bul, "Baala deenj leje haache diiree kuko u teenj ne anj pe lenj ba di ba kala diidi kaaa."

³ Yesu si nii nii, u mage namaga piba a bul, ⁴ "Baal kubala ne he dime a keij piesee zolo. Nii ne ba tuon donjo lel. U lenj piesee mahinj banese ari fii ari nibi-la ta girinj tuon anj gollo chiche pie-lelii-la a bul di see duu che nau. ⁵ U si nau, u jonjo baase a kaa mu dia. ⁶ U si kaa mu dia, u yire u nandonsun ari u naanjiirinj a bula piba, 'Ma lenj di la kala tuon tore. Mi na mi piesi-la si lele ne.' Ma tuon kubee ne bi janj nja wii-la baal-la si nja?"

⁷ Yesu dage namaga-la bubuonj a bul, "Di haache diiree kubala ma ne birima lii u haacheba le, nialinj si he Wia-janj le, ba tuon janj tore. Ba tuon janj tore nia deenj nyunj a kii niaa mahinj banese ari fii ari nibi-la si keij tuo-pula a biine u bi maga di ba birima lii ba haacheba le.

Haal-la moribiee si lele

⁸ Lenj la jonj ari haal kubala ne he dime a keij selime moribii-biinj fii. Di donjo ne lele, ee ne u janj nja? U janj nyige nyininj a tii u dia kala a bej worunj see duu nau. ⁹ U si nau, u yire u tanjonsun ari u naanjiirinj kala a he donjo a bula piba a bul, 'Ma lenj di la kala tuon tore. Mi moribii-la si lele, mi nau ne.' " ¹⁰ Nii ne Yesu bul, "Mi janj bula pima ari nii titia ne, di haache diiree kubala ne birima lii u haacheba le, Wia tinjdaaraa tuonj yie tore ne."

Yesu mage namaga a tige bile si lele le

¹¹ Yesu bira mage namaga donjo a bul, "Baal kubala ne he dime a keij u hanjiisij balia. Ba fa nja baalaa ne. ¹² Nii ne ba tuonj ku-bie sii mu bula pi ba nyimma a bul, 'Mi nyimma, kialinj η si janj suu anj ka

pila, jonj mi toruŋ pimi.' Nii ne u keŋ kialiŋ kaa kpa. ¹³ U bi diene, ka ba tuoŋ ku-bie sii paa u toruŋ kala u si laa a he doŋo le, a sii mu ta-bolii kubala. Dime u keŋ kialiŋ kala kaa mu ŋaa wu-toonuŋ, ba kala dere. ¹⁴ U si dii kialiŋ kala dere nii, di losuŋ juu taŋ-la woruŋ. U che kudiilee ka. ¹⁵ Nii ne u mu che tiŋtiŋŋaa. Taŋ-la nuu sei duu biben u toonuŋ. U keŋ u titia kaa mu mere nii-la le a didaa u toonu-la. ¹⁶ U sii daa toonu-la, nuu-kala buu kudiilee ka pa. U fa chiche duu dii toonu-la kudiilee. ¹⁷ Nii ne u biine u tuoŋ le a mu yi u nyimma le a bul, 'Mi nyimma ma keŋ tiŋtiŋnaa yuge ne. Ba kala nina kudiilee didii aŋ kika, aŋ ka mi-na he daha a susu losuŋ. ¹⁸ Mi jaŋ sii a miira mu mi nyimma teen. Di mi ne mua, mi jaŋ bula pu, Mi nyimma, mi ŋaa haache ari Wia ariŋ kala. ¹⁹ U bira bi maga di mi ŋaa ŋ bii. Jonjmi di mi pe ŋ tiŋtiŋnaa le di la titiŋ.' Nii ne u sii a kuko u nyimma teen. ²⁰ U si ko u nyimma teen, u fa ha he di-bolii ne, ka u nyimma nau. Nennige kenu woruŋ. U fá mu a guoru. ²¹ Nii ne bile bula pi u nyimma a bul, 'Mi ŋaa haache ari Wia ariŋ kala. U bira bi maga di mi ŋaa ŋ bii.' ²² Ama u nyimma ha bula pi u tiŋtiŋnaa a bul, 'Má mu lima a joŋ geri-zomuŋ a kaa ko laalu. Má joŋ nenii-piriŋ maa a he u nisin aŋ joŋ neŋteŋŋe ma a heu. ²³ Má mu keŋ neŋ-la ma si nere a kaa ku kpu di la kala dii, di la tuoŋ tore. ²⁴ U naga mi bie deen fa suba ne aŋ sisele sii. U fa lele ne, ka la leele nau. Nii ne ba dii kiaa ari tuotoruŋ.'

²⁵ Bua-la le di bile malima he бага le. Nii ne u ko dia. U si ku kpage u dia, u nia di baa du kiaa a gugua. ²⁶ Nii ne u yire u nyimma tiŋtiŋna-la doŋo a piesu a bul, 'Bee ne baa ŋaa nii?' ²⁷ Nii ne u bula pu a bul, 'Ŋ ŋaana ne miira ko. Nii ne ŋ nyimma keŋ ne-fere a kpu a pu, bee wiaa u miira ko dia ari yarifelaa ne.' ²⁸ Nii ne bile malima-la na baaniŋ kiŋkeŋ. U bi dia jua. U nyimma ku lii a sulu duu ku juu dia. ²⁹ Bile bula pi u nyimma a bul, 'Jisin deenba kala le mi faasa tiŋ tiŋtiŋŋaa woruŋ a piŋ. Mi ha bi ŋ niŋ wiaa via che-bala maa. Bee kuŋ ne ŋ saa pimi? Ŋ ha bi buu-bie ma kaa pimi di mi kpu la di ma naŋdoŋsuŋ gbieli gbiele aŋ chan. ³⁰ Ka ŋ bie deen-na keŋ ŋ kiaa kala chei ha-chorumuŋ le. Ka u si miira ko dia nii, ŋ kpu ne-fere a pu.' ³¹ Nii ne bile nyimma bula pu a bul, 'Mi bii, ŋ yie he dia le buana kala le ne. Kuŋ-kala mi si kene, ŋ ma ne tiu. ³² Ama u maga di la gbieli gbiele a leŋ di la tuoŋ tore ne, bee wiaa u nage ŋ ŋaana deen fa suba ne aŋ sii. U fa lele ne, ka la leele nau.' "

Yesu mage namaga a tige tiŋtinni-la si keŋ wu-jimiŋ le

¹ Yesu mage namaga doŋo a pi u hari-tooroo a bul, "Baal kubala ne fa he dime. U fa ŋaa kiaa tiina ne. U fa keŋ tiŋtinnu. U ne faa beŋ u kialiŋ. Nii ne niaa ku bula pi kiaa tiina-la, ari u tiŋtinni-la keŋ u kialiŋ chichei ne. ² U si nii nii, u mu yiru a piesu, 'Bee na wialiŋ mi sii nii a tigen le. Leŋ di mi jin nialiŋ ŋ si yalle mi kialiŋ ba yoo. Ŋ bira bi jaŋ wuo ŋaa mi tiŋtinnu.' ³ Nii ne baal-la bul u titia le a bul, 'Mi kuhian ka che duu kirimi ne mi tiŋtiŋŋaa le. Bee ne mi jaŋ ŋaa? Mi bi doluŋ kene di mi pere. Mi bira bi jaŋ wuo gollo susul kiaa ma. Mi jaŋ fifá hiisin. ⁴ Di mi tiŋtiŋŋaa ne cheye, mi jin nii mi si jaŋ ŋaa a wuo keŋ naŋdoŋsuŋ, a ŋaa di ba keŋmi woruŋ ba diisin le.' ⁵ Nii ne u yire nialiŋ kala si dii u kuhian chimiŋ. U yireba kubala kubala ne. Nii ne u yire buŋbuŋ nia a piesu, 'Chimiŋ ŋ si dii mi kuhian teen ŋaa baŋme ne?' ⁶ Nii ne u si di nuuŋ ne u chimu aŋkura zolo. Nii ne tiŋtinni-la joŋ teŋ-la si dage chin-la a pu aŋ bul, 'Teŋ-la si dage ŋ chimiŋ ne ŋla. Ŋ chimiŋ ŋaa aŋkuraba ari nuuŋ zolo ne. Birima ŋmuŋse aŋkuraba mahin balia ari fi.' ⁷ Nii ne u yire doŋo tiina ma a piesu, 'Ka ŋ maa?' U ma si di chimiŋ u si die ŋaa miaa botoba bui ne. Nii ne tiŋtinni-la bula pu a bul, 'Teniŋ tuoŋ ba ŋmuŋsa he ari ŋ chimiŋ mage ŋla ne, ama birima ŋmuŋse boto zolo chori.' ⁸ Nii ne kiaa tiina-la beŋe singirin tiina-la le a bul duu ŋaa kukeri aŋ keŋ wu-jimiŋ u si ŋaa wu-bonŋoo nii." Nii ne Yesu bira bul, "Bee na nialiŋ si cho dunia kiaa kiŋkeŋ keŋ wu-jimiŋ a pipe doŋo le a kii nialiŋ sii to Wia." ⁹ Nii ne Yesu bira bula pi u haritooro-la a bul, "Mi bulaa pima, má joŋ moribie a kaa dii naŋdoŋsuŋ. Di moribie-la dere, Wia jaŋ keŋma kaa mu u jaŋ a joŋ miisi-la si bi dere a pima.

¹⁰ Di ŋ joŋ kiaa mua a pi nuu duu beŋ, nii ne u beŋ ba nyuŋ woruŋ, u tiina ma jaŋ wuo beŋ kiaa si yuga nyuŋ woruŋ. Di nuu ma ne keŋ kiaa mua aŋ bi ba nyuŋ woruŋ ka beŋ, duu ne keŋ kiaa woruŋ, u biba ma nyuŋ wuo beŋ woruŋ. ¹¹ Di ŋ ne bi dunia kiaa wuo beŋ ari wutitii, nuu-kala bi jaŋ wuo joŋ kialiŋ si faasa keŋ nyuuruŋ a he ŋ nisin le di ŋ biben. ¹² Di ŋ ne bi niaa kiaa wuo beŋ ari wutitii, ba jaŋ wuo joŋ ŋ titia kiaa piŋ di ŋ beŋŋ? Ai. ¹³ Yoŋ-bala bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtiŋŋaa a pi kuhiasin balia. U jaŋ cho doŋo aŋ beŋe doŋo. U jaŋ tuto doŋo niŋ wiaa woruŋ aŋ via doŋo niŋ wiaa. Ŋ ma saa bi jaŋ wuo to Wia aŋ bira cho dunia kiaa maa."

¹⁴ Farisii tinjaa nii wiinj deenj Yesu si bula. Ba fa cho dunia kiasa kinkeñ ne. Nii ne tii ba sisieru le. ¹⁵ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma nialinj, ma yie che di niaa biine ma keñ wutitii, ama Wia jinj ma tuosaa. Kialinj si ñaa ku-zonjoo nuhuobiinee teen, ba ne ñaa ku-lorunuj Wia teen."

¹⁶ Nii ne Yesu bira bul, "Nialinj faa to wialinj Moosis fa si bile. Ba ma to tenni-la le nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le, fa si ñmuñsa a kaa mu bua-la le Jonj si ko, nii-la fa sii fo niaa Wii-chuole liinj. Jonj si ko ñii, ba suomo bubul Wia wu-zomola a tige Wia kuorii-la le aa pi niaa. Nii ne nuu-kala fiese siinj a wiwalime duu juu Wia kuorii-la tuonj. ¹⁷ Di wia nyunj ari tinjteen kala ne fa dere, u fa bi janj hei. U fa bi janj hei ari Moosis niinj wialinj tuonj ku-bie bira si bi bubuonj kene.

¹⁸ Baal-na kala si via u haala anj bira mu jaa donj, u tiina juu Wia haache le ne. Baal-la ma si jaa haala si via u bala, u ma juu Wia haache le ne."

Yesu mage namaga a tige kiasa tiina ari Lazoros le

¹⁹ Nii ne Yesu bira mage namaga a bul, "Kiasa tiina kubala ne fa he dime. U yie lilaale geri-zomola yallinj si heye, a pinj sima nyunj woruj tapulii-na kala. ²⁰ Ka summu ma fa he dime. Baa yiru Lazoros. U yaraa kala ñaa naawiilaa ne. ²¹ Vahinj yie ko a lilenni u naawiilaa. U yie mu honj kiasa tiina-la boinjiniñ a chiche di kiasa tiina-la si dii kudiile-la anj ka, duu ma paa dii. ²² Nii ne summo-la sii suu. Wia tinjdaara ku jonj a kaa mu Abiraham teen. U honj u seme Wia-janj le aa nii sima. ²³ Ka kiasa tiina-la ma suu. Ba jonj hugi. U mu juu Wia nyininj a nina heenj woruj. Nii ne u bee mu na Abiraham duu honj di-bolii, ka Lazoros ma honj u seme. ²⁴ Nii ne u yiru a bul, 'Mi nyimma Abiraham, fami nennige anj tinj Lazoros duu keñ u neniinj yuu liinj a kaa ko a fiele mi ñendelimiñ. Mii na heenj ne woruj nyininj deenj tuonj.' ²⁵ Nii ne Abiraham bula pu a bul, 'Mi bii, liise mu yi ñ fa si he ñ miisij le, ñ faa nii sima ne woruj, anj ka Lazoros fa nina heenj. Ama leele Lazoros ma nii sima daha, anj ka ñ ma he heenj tuonj. ²⁶ Nii ma dunjuna dee, buotuo-lunj ne pinj la pege. Di nialinj si he la teen nii che di ba lii kiele mu ma teen, ba bi janj wuo. Nu mu bi janj wuo lii ma teen a ku kieli a ko la teen.' ²⁷ Nii ne kiasa tiina-la bira bula pu a bul, 'Mi nyimma Abiraham, ñii ne saa mii sulunj di ñ tinj Lazoros duu mu mi nyimma dia. ²⁸ Mi keñ naanjiirin banonj ne dime. Lenj duu kpurise ba digilaa di ba ma si heenj deenj lerinj ko bua-la le ba si janj suu.' ²⁹ Nii ne Abiraham bula pu a bul, 'Wialinj Moosis ari

nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le fa si ñmuñsa, ba he ñ naanjiirin teen. Lenj di ba jegile nii wialinj ba sii bul.' ³⁰ Nii ne kiasa tiina-la bira bul, 'Nii ha bi maga, mi nyimma. Ama di nuu ne fa sii suunj le a mu ba teen, ba fa janj wuo birima lii ba haacheba le.' ³¹ Nii ne Abiraham bira bula pu a bul, 'Di ba ne bi janj jegile nii wialinj Moosis ari nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le fa si ñmuñsa, ba ma fa bi janj sei wialinj di nuu ne paala sii suunj le a mu ba teen a dageba.' "

17

Yesu bul wiaa a tige haache le
Mat. 18.6-7, 21-22; Maak 9.42

¹ Yesu bula pi u haritooroo a bul, "Wialinj si janj ñaa di niaa juu haache le janj he dime. Ama nii-la si janj ñaa di ba juu haache le janj na heenj woruj. ² U maga di ba jonj nomunj ne a woo laale u banja le, a jonj yuo he muga tuonj duu suu. Di ba ne ñaa ñii, u ne janj kpia u si janj ñaa di hanjiisinj deenja tuonj kubala ñaa wubomunj. ³ Má po ma titia le. Di ñ naanbie ne ñaa haache, kpiau le. Di u ne si duu cheye ne, jonj cheu. ⁴ Di u ne ñaa wii cheinj le anj ku bula pinj ari u cheye ne, a ñaa ñii a yi naanjiin bulipe che-bala, jonj cheu."

Yesu bul wiaa a tige yarida le

⁵ Nii ne Yesu nanjzoba-la bula pu a bul, "La Tiina, ñaa di la yarida yuge kinkeñ." ⁶ Nii ne la Tiina Yesu bula piba a bul, "Di ma yarida ne fa mage kunj biinj ba sii yire masitad, ma fa janj wuo bula pi tia duu keñ u naakelee kala churi a jila chonje muga le. U fa janj to ma niinj le a ñaa ñii."

Yesu bul tinjinnaa tinjiminj wiaa

⁷ Nii ne Yesu bira bul, "Di ma kunj ne keñ tinjinnu u pipere ñ бага le koo u didaa ñ piesee, duu ne lii бага koo pie-daalinj ko, ñ janj bula pu a bul duu ñaa lima a dii kudiilee koo? ⁸ Ai, ñ ma janj bula pu duu ñaa siri a laale u genninj a ñaa kudiilee pinj di ñ dii. Di ñ ne dii dere, u ma janj wuo dii u kudiilee. ⁹ Ñ janj lolle ñ tinjinni-la a tinj u si ñaa wialinj ñ si dagu wiaa? Ai. ¹⁰ Ma ma saa nage ñii ne. Di ma ne ñaa wialinj kala ba si si di ma ñaa, u maga di ma bul, 'La ñaa tinjinnaa ne. U bi maga di ba lollala. Tinjinni-la si maga di la tinj dunjuna ne la tinj.' "

Yesu vaare gbegisij fii

¹¹ Nii ne Yesu bira sii mu Jerusalem diirinj. U to Samaria tinjteen ari Galilii tinjteen ne a mu. ¹² Nii ne u mu juu tanj kubala, di gbegisij fii ku chemu. Ba fa chinj di-bolii ne ¹³ anj faasa yire a bul, "Yesu, la kuhian, fála nennige." ¹⁴ Nii ne Yesu naba a bul, "Má keñ ma titia mu a dage nii-la

si kpu pusun pipi Wia." Nii ne ba mu. Ba sii mu nii, ba duori. ¹⁵ Ba tuonj donjo si na duu duoro, u miire a faasa didenne Wia. ¹⁶ U mu Yesu teenj a tuu kpirimi tinteenj u naasinj le a lolu. Baal-la fa njaa Samaria tiina ne. ¹⁷ Nii ne Yesu piesu, "Niaa fii dee mi vaaree? Nii ne nibi-la he? ¹⁸ Bee ne tii nuhuora deenj dunduja ne miira ko duu lolle Wia?" ¹⁹ Nii ne Yesu bula pi baal-la a bul, "Sii a viiri, nj yarida ne njaa nj duori."

Yesu bul wiaa a tige bua-la le Wia kuorii-la si jan ko

Mat. 24.23-28, 37-41

²⁰ Nii ne Farisii tinjaa piese Yesu di bua bee le ne Wia kuorii-la jan ko? Nii ne u bula piba a bul, "Di Wia kuorii-la ne jan ko, wu-magil dee bi jan njaa di niaa jin. ²¹ Nuukala ma bi jan wuo bul, 'Bee na, u he daha koo u he dime.' Má bee na, Wia kuorii-la he ma tuonj ne."

²² Nii ne u bula pi u haritooro-la a bul, "Tapulii jan yi di ma cho di ma na mi-na Nuhuobiine Bie tapulaa tuonj che-bala dunduja maa. Ama ma bi jan wuo nami. ²³ Niaa donsun jan bula pima a bul, 'Nau, u ne nja, koo, na u ne he daha.' Di ba ne bul nii, ma si lli gollo chicheu. ²⁴ Mi-na Nuhuobiine Bie si jan miira ko tapulii-la, u jan nage duonun si ligisa a lli wia nyun seme donjo a ku tuu seme donjo. ²⁵ Ama mi jan laa sipaan na heen. Ma leele niaa, ma jan viami. ²⁶ Bua-la le mi-na Nuhuobiine Bie si jan miira ko, u jan nage bua-la le Nowa fa si he u miisinj le ne. ²⁷ Bua-la le nialinj fa dii kudiilee, haalaa ari baalaa ma jijaa donjo a mu yi tapulii-la Nowa fa si juu liinj daboro-la tuonj. Liinj ku pelle paa nialinj donsun kala, ba suu. ²⁸ U ma jan nage bua-la le Lot fa si he u miisinj le. Nuukala fa he dime a didii kudiilee a yiyalle kiaa a yuyoo kiaa a dudyu kiaa a sisaa diisinj. ²⁹ Ka tapulii-la Lot si lli tan kubala ba sii yire Sodom le, nyininj ari jiribiinj lli wia nyun, a ku tuu kpu nialinj donsun kala. ³⁰ Nii ne u jan nage tapulii-la mi-na Nuhuobiine Bie ma si jan miira ko. ³¹ Di nuu ne he u lusun nyun tapulii-la le an kenj kiaa u dia tuonj, ma si leje duu tuu a juu u dia a paa u kiaa. Nii-la ma si he u бага le, duu ma si miira mu dia. ³² Má liise yi wii-la si nja Lot haala le. ³³ Nii-la kala sii walime duu laa u miisinj, u jan jono ta. Nii-la kala ma si jonj u miisinj ta, u jan laa u miisinj. ³⁴ Mi jan bula pima, tapulii-la niaa balia jan pinj donj godo bala nyun titanj, Wia jan jonj donjo an lenj donjo ta. ³⁵ Haalaa balia ma jan nunonj munun. Wia jan jonj donjo an lenj donjo ta. ³⁶ Baalaa balia ma jan he бага le a pipere, Wia jan jonj donjo an lenj donjo ta." ³⁷ Nii ne Yesu haritooro-la piesu a bul, "Nii le ne nii, la Tiina?" Nii ne Yesu bula piba a

bul, "Lee-la ku-pua si pina ne, dununjan ma hihilimi."

18

Yo-haala mu na sariya diire

¹ Nii ne Yesu bira mage namaga piba a dageba di ba chuchuale Wia bua-na kala le a si lenj. ² U si, di sariya diiru ne fa he dime tan kubala le. U fa bi Wia ka fá. U bi nuhuobiinee ma jirima ka jonj. ³ Yo-haal kubala ma ne fa he tan-la le. U yie venee mu sariya diiri-la teenj a susulu duu peu le di u wuo dii sariya a lo u dindom. ⁴ Bunbunj kala baal-la via duu peu le. Ama u si yie venee ko u teenj nii, nii ne baal-la bula pi u titia a bul, "Mi paala bi Wia ka fá, mi bi nuhuobiinee ma jirima ka jonj. ⁵ Ama yo-haala deenj si venee walimemi nii, mi jan peu le duu dii u sariya. Nii dee u ha jan vene wiwalimemi di mi lol." ⁶ Nii ne la Tiina Yesu bira bula pi niaa a bul, "Má jegile nii wialinj sariya diiri-la si bi wutitii kene si bula. ⁷ Ma saa biina Wia saa bi jan wuo pe nialinj u si liisa le di ba nii laa kusinjaa? Di ba nii yel u teenj wiiheye ari titanj kala, u bi jan dieni an peba le. ⁸ Mi jan bula pima, u jan peba le di ba laa kusinjaa. U jan njaa nii lima lima. Ama buala le mi-na Nuhuobiine Bie si jan miira ko, mi jan na nialinj si njaa mi yarida, koo?"

⁹ Yesu bira mage namaga a pi nialinj si biina ba tuonj le di ba kenj tuo-pula an lilieni ba donsun tinjaa kala. U bula piba a bul, ¹⁰ "Baalaa balia ne sii mu Wia-dia di ba chuale Wia. Donjo lli nialinj ba sii yire Farisii tinjaa tuonj ne. Donjo-la ma njaa lanpoo lilaaru ne. ¹¹ Farisii tiina-la sii chinj a chuale Wia nja u tuonj le a bul, 'La Tiina Wia, mii lolunj ari mi si bi niaa donsun naga, nialinj si gollo kenj niaa kiaa lilaa, koo nialinj si bi wutitii kene, koo nialinj si gollo che niaa haalaa. Mi bi lanpoo lilaara deenj ma si he daha naga. ¹² Mi yie voo niinj bulia ne yobo-na kala le. Ku-la kala mi si na, mi yie kaa kpaa leree fii ne a jonj donjo pinj.' ¹³ Ka lanpoo lilaari-la chinj di-bolii. U paala bi u siaa ma kaa wul wia nyun an paa u nisaa chunj u nyunj le an bul, 'Wia, fámi nisusun. Mi nja haache diiru ne.'" ¹⁴ Nii ne Yesu bira bul, "Mi jan bula pima ari Wia jonj lanpoo lilaari-la haacheba cheu, u mu dia. Ama u bi nii nja Farisii tiina-la le. Nii-la kala sii bigisi u titia le, Wia jan kenu muuri. Ama nii-la si kenj u titia muuri, Wia jan nja duu yuge."

Yesu chuale Wia duu pe hanbiisinj le

Mat. 19.13-15; Maak 10.13-16

¹⁵ Niaa donsun kenj ba hanbiisinj ma ko Yesu teenj duu jonj u nisinj danba le di Wia peba le. Yesu haritooro naba a kpiaba le. ¹⁶ Ba si ko nii, u bula pi u haritooro-la a

bul, "Má leŋ di hanjbiisi-la kó mi teen. Ma siba kiru. Nialin si jan juu Wia kuorii-la tuon nage hanjbiisin deenja ne." ¹⁷ U bira bula pi niaa a bul, "Wutitii, mi bulaa pima, nii-la kala si bi Wia to a nage hanbie si yie to u nyimma ari u naan nji, u bi jan wuo juu Wia kuorii-la tuon."

Kiaa tiina kó Yesu teen

Mat. 19.16-30; Maak 10.17-31

¹⁸ Nii ne Juu tinjaa kuhian kubala kó Yesu teen a piesu, "Mi kuhia-zomun, ee ne mi jan nja a ken miisi-la si bi dere?" ¹⁹ Nii ne Yesu piesu a bul, "Bee ne ti n yiremi kuhia-zomun? Nuu-kala bi zon see Wia. ²⁰ N jin wialin ba si nmuŋsa bil di ma tuto nee? Ba ne nla: Si n donjo tiina haala che. Si niaa kpu. Si gaa. Di n nja dansia wii le, si wiaa nyia, fifá n nyimma ari n naan." ²¹ Nii ne baal-la bul, "Mi to wiaa deenja kala mi hanjbiirin le." ²² U si bul nii, Yesu bula pu a bul, "Wu-bala ne ka n ha jan nja. Jon n kaa kala a yalle, a jon moribie-la a pi summoo, an ku tomi. N ne nja nji, n jan ken kaa Wia-jan le." ²³ Baal-la si nii wiin deen, u tuon kala chei, bee wiaa u fa ken kaa ne worun. ²⁴ Yesu si na di u tuon cheye, u bul, "U nja wu-duo ne ari nialin si ken kaa si jan wuo juu Wia kuorii-la tuon. ²⁵ U bi hei ari buntanja si jan wuo to gerihemin buon lii ari u si heye nii nii-la si ken kaa si jan wuo juu Wia kuorii-la tuon."

²⁶ Nialin si nii Yesu si bul nii, ba piesu a bul, "Kubee ne saa Wia jan laa ta?" ²⁷ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wii-la si jan kperi nuhuobiine, u bi Wia wuo kperi. Wia wuo wii-kala nja ne." ²⁸ Nii ne Piita bula pu a bul, "Bee na, la leŋ la diisin ne an tuto n harin." ²⁹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala si jan wuo leŋ u dia ari u haala koo u naanbiirin koo u nyimma ari u naan koo u biirin a tin Wia kuorii-la wiaa, ³⁰ u jan bira na kaa yuge a kii kialin u si leŋe ta. Di u ne ku suu, u ma jan na miisi-la si bi dere."

Yesu bira bul u suun wiaa pi u haritooro

Mat. 20.17-19; Maak 10.32-34

³¹ Nii ne Yesu ken u haritooro fii ari balia-la a kaa suusa lii a bula piba, "Má jegile nii mi teen. Laa mu Jerusalem ne. Dime wialin nialin si bula, Wia Din-zon-la dolun le a tige mi-na Nuhuobiine Bie le a nmuŋsa bil, ba jan nja dere. ³² Ba jan jonmi he nialin si bi juu tinjaa nja nisin le di ba monmi. Ba jan tuusemi an pe tu nanjuorun hemi le. ³³ Ba jan viiremi an pe kpumi, ka di mi sii suun le tapulaa batori cheen." ³⁴ Ama Yesu haritooro-la bi wii-la u si bula bubuon jin. (Wii-la u fa si bula bubuon fa faa ne.)

Yesu vaare sullu-la si nyulima

Mat. 20.29-34; Maak 10.46-52

³⁵ Nii ne Yesu ari u haritooro sii di ba mu Jerusalem. Ba mu kpage tan kubala baa yire Jeriko, di nyulun kubala fa hon wonjin si bal domo, u piese, "Bee kun ne?" ³⁷ Nii ne ba bula pu ari Yesu si lii Nazaret nii bal. ³⁸ Nii ne u yire Yesu a bul, "Yesu, Devit nihiliere, fami nennige." ³⁹ Nialin si laa u sipaan kpiau le duu ken gon. Ama u faasa yire a kii nii a bul, "Yesu, Devit nihiliere, fami nennige." ⁴⁰ Nii ne Yesu chin an bul di ba ken nyulun-la kaa kó u teen. Nyulun-la kó. ⁴¹ Nii ne Yesu piesu a bul, "Bee kun ne n n che di mi nja pin?" U bula pu a bul, "Mi kuhian, leŋ di mi siaa suri di mi nina." ⁴² Nii ne Yesu bula pu, "N siaa jan suri, n yarida ne nja n duori." ⁴³ U siaa guu suri. Nii ne u to Yesu harin a didenne Wia. Ni-dan-la ma kala si na nii, ba ma kala denne Wia.

19

Zakias

¹ Yesu mu to tan kubala baa yire Jeriko. ² Di baal kubala ne fa he dime. U fa nja lanpoo lilaaraa kuhian ne. U yirin ne fa Zakias. U fa ken kaa ne worun. ³ U faa che duu na Yesu, ama u fa nja ni-kuu ne. A tin ni-dan-la fa si he dime nii, u fa buu wuo na. ⁴ Nii ne u kieli ni-dan-la, a fá mu jil tia, duu wuo na Yesu. U jima duu jan ku to tia-la bubuon bal. ⁵ Yesu si ku to tia-la bubuon bibal, u wula ben tia-la nyun a nau a bula pi Zakias a bul, "Zakias, ku tuu lima. U maga di mi chua n dia le ne jinin." ⁶ Zakias si nii nii, u tuon tore. U tuu lima lima a ken Yesu mu u dia. ⁷ Nialin kala si he dime a na nii, ba suomo gugurime wiaa a bul, "Baala deen mu duu chua haache diiri-la dia le ne." ⁸ Yesu si he Zakias dia le nii, Zakias sii chin a bula pi la Tiina Yesu a bul, "Mi kuhian, jegile nii mi teen. Mi jan jon mi kaa lebi a pi summoo. Di mi ne girime nuu maa, mi jan tin u tiina ari moribee naansin bunese." ⁹ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Wia laan di n dia niaa kala ta ne jinin. Baala deen ma nja Abiraham doho nuu ne, ¹⁰ bee wiaa mi-na Nuhuobiine Bie kó di mi che a laa nialin si lele ne a ta."

Yesu mage namaga a tige moribin le

Mat. 25.14-30

¹¹ Nii ne Yesu mage namaga a pi nialin si nii wialin u si bula. Bua deen le u ka mua ka duu yi Jerusalem. Nii ne ti nialin biine ari bua-la le Wia kuorii-la si jan kó kpage ne. ¹² Nii ne u bul, "Ni-bal kubala ne sie a mu ta-bolii kubala di ba bil u kuorun, ka

di u miira ko u jan̄ a n̄aa kuoro. ¹³ Ka duu-na mu, u yire u dia tiŋtinnaa fii, a jon̄ siidi bui a pi kuŋ-kala, a bul di ba kaa bibirime duu mu an̄ ko. ¹⁴ Ama u taŋ-la n̄iaa bere ni-bal-la ne. N̄ii ne ba tiŋ tin̄daaraa ba kiri u hariŋ mu a bula pi taŋ-la doŋo kuoro ari ba bi cho duu n̄aa ba taŋ kuoro. ¹⁵ Ka baal-la mu dii kuoruŋ an̄ miira ko. U si miira ko, u yire u tiŋtinna-la u fa si jon̄ moribii-la pa duu na ba si na nyuuruŋ mage n̄ii. ¹⁶ N̄ii ne tiŋtinni-buŋbuŋ ko u teen̄ a bula pi u kuhian̄ a bul, 'Mi kuhian̄, ŋ siidi bui-la ŋ si jon̄o pimi birime siidi bui fii ne.' ¹⁷ N̄ii ne u kuhian̄-la bula pu a bul, 'N̄ n̄aa woruŋ. N̄ n̄aa tiŋtinni-titii ne. N̄ si n̄aa n̄ii a beŋ kubii-bie nyuŋ woruŋ, mi jan̄ leŋ di ŋ biben̄ tasiŋ fii.' ¹⁸ N̄ii ne tiŋtinni-liamiŋ ma ko u teen̄ a bul, 'Mi kuhian̄, ŋ siidi bui-la ŋ si jon̄o pimi, u birime siidi bui ban̄oŋ ne.' ¹⁹ N̄ii ne u kuhian̄-la bula pu duu jan̄ biben̄ tasiŋ ban̄oŋ. ²⁰ N̄ii ne tiŋtinni doŋ-la ma ko a bula pu a bul, 'Mi kuhian̄, na ŋ siidi bui-la ŋ si jon̄o pimi, mi jon̄o gul geri-kosuŋ le ne a jon̄o faa. ²¹ Mii faŋ ne. N̄ n̄aa ni-tere ne. N̄ yie keŋ n̄iaa kiaa lilaa ne an̄ yie kukuŋ kialiŋ ŋ si bi duo.' ²² N̄ii ne u kuhian̄-la bula pu a bul, 'N̄ n̄aa tiŋtinni-boŋ ne. Wialin̄ titia ŋ si bula ne jan̄ dii ŋ sariya a jon̄ cheerin̄ piŋ. N̄ jima ari mi n̄aa ni-tere ne a keŋ n̄iaa kiaa lilaa an̄ pe kukuŋ kialiŋ mi si bi duo. ²³ Bee ne saa tii ŋ bi mi moribiin̄ jon̄o bil lee-la ba sii bil moribiee? Mi fa si miira ko n̄la, mi fa jan̄ laa moribie-la ari mi nyuurii kala.' ²⁴ N̄ii ne u bula pi u tiŋtinni doŋsu-la fa si chin̄ dime a bul, 'Má laa siidi bui-la u teen̄ a jon̄o pi n̄ii-la si keŋ siidi bui fii-la.' ²⁵ N̄ii ne ba bula pu a bul, 'La Tiina, bee na, u paala keŋ siidi bui fii ne, an̄ ka ŋ che di ŋ jon̄ siidi bui-la a pe pu n̄ii.' ²⁶ N̄ii ne u bula piba a bul, 'N̄ii-la si paala keŋ kiaa yuge ne, Wia jan̄ wasa che a pe a pu, ama n̄ii-la si bi faasa keŋ kiaa yuge, muapilii-la ma u si kene, Wia jan̄ kaa laa u teen̄. ²⁷ Mi diŋdoŋoŋoŋo deen̄ba saa si bi cho di mi n̄aa ba kuoro, má keŋba kaa ko daha di mi n̄aa ba kpuba mi sipaan̄.' "

Yesu juu Jerusalem

Mat. 21.1-11; Maak 11.1-11; Joŋ 12.12-19

²⁸ Yesu si bul wiaa deen̄ba dere, u jon̄ u woŋbiin̄ a laa u haritooroŋo sipaan̄ ba mumu Jerusalem. ²⁹ Ba ku yi Betifagi ari Betani diirin̄ a ku yi peel kubala baa yire Oliv. N̄ii ne Yesu liise u haritooroŋo balia a tiŋba a bula piba a bul, ³⁰ "Má mu taŋ-la si he sipaan̄. Di ma ne mua, ma jan̄ na kaku-bie di ba vob̄o a kii. Nuu ha buu jila. Má mu puri a kaa ko. ³¹ Di ma n̄ii puru, di ba piesema a bul di bee ne tii maa puri, má bul di la Tiina Yesu n̄ii che, duu ne si di ma puro kaa ko." ³² N̄ii ne ba mu a na

wialin̄ kala Yesu fa si bula piba. ³³ Ba sfi puri kaku-bie-la, u tiina pieseba a bul, "Bee ne tii maa puri kaku-bie-la?" ³⁴ N̄ii ne ba bula pu a bul, "La Tiina n̄ii che." ³⁵ N̄ii ne ba keŋ kaku-bie-la a kaa mu pi Yesu, a wuri ba genniŋ a dan̄ kaku-bie-la nyuŋ, an̄ keŋ Yesu u jila hoŋ. ³⁶ U si jil kaku-bie-la aa veŋ n̄ii, ba jon̄ ba genniŋ jere woŋbiin̄ le. ³⁷ U si mu kpage Jerusalem, lee-la woŋbiin̄ si lii Oliv peel-la nyuŋ tuu, ni-dan̄-la fa si to Yesu hariŋ suomo jujuose a faasa didenne Wia a tiŋ u wu-magila-la kala ba si na. ³⁸ Ba bula, "Wia jan̄ pe kuoro-la sii ko la Tiina Wia doluŋ le. Ba jan̄ hoŋ ari yarifilaa Wia-jan̄ le. Wia yirin̄ ma jan̄ yire." ³⁹ N̄ii ne Farisii tiŋn̄aa doŋsuŋ fa si he ni-dan̄-la tuoŋ bula pi Yesu a bul, "La kuhian̄, n̄aa di ŋ haritooro-la keŋ goŋ." ⁴⁰ N̄ii ne Yesu bula piba a bul, "Mi jan̄ bula pima, di ba ne fa bi goŋ maa n̄aa, tabiaa ma titia jan̄ n̄aa goŋ."

Yesu yel Jerusalem wiaa

⁴¹ Yesu sii mu n̄ii, u ku kpage Jerusalem a na taŋ-la. U yel a tiŋ taŋ-la n̄iaa wiaa an̄ bul, ⁴² "Mi fa cho di ma taŋ n̄iaa deen̄ba jin̄ n̄ii ma si jan̄ n̄aa a hoŋ ari yarifilaa ne jin̄, ama ma bi wuo na. ⁴³ Tapulii jan̄ yi di ma diŋdoŋoŋoŋo saa jebiiŋ gollima, di ma sí wuo lii. ⁴⁴ Ba jan̄ kpu ma nialin̄ kala si he taŋ-la tuoŋ, ma di ma biirin̄ kala. Tabii-bie ma bira bi jan̄ dan̄ u doŋo le lee-la. Ma bi seye bua-la le Wia si ko duu laama ta. N̄ii ne tii ba jan̄ n̄aa n̄ii."

Yesu juu Wia-dia

Mat. 21.12-17; Maak 11.15-19; Joŋ 2.13-22

⁴⁵ Yesu si mu juu Wia-dia, u suomo kikiri nialin̄ sii yalle kiaa dime ⁴⁶ an̄ bula piba a bul, "Ba ŋmuŋse Wia tenin̄ tuoŋ a bul ari Wia si, u dia jan̄ n̄aa lee-la n̄iaa si jan̄ chuchuole Wia, an̄ ka ma miira kaa birime gaari-dia."

⁴⁷ Tapulii-na kala Yesu yie dage n̄iaa Wia-dia-la tuoŋ. N̄ii ne nialin̄ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasin̄ ari Wia tenin̄ kerichiba ari Juu tiŋn̄aa kuhiasin̄ chiche di ba kpuu. ⁴⁸ Ama ba bi jin̄ woŋbii-la ba si jan̄ to, bee wiaa nialin̄ kala fa si he dime jegile nini wialin̄ u sii bul ne ari siifesiŋ.

20

Farisii tiŋn̄aa piese Yesu u doluŋ wiaa

Mat. 21.23-27; Maak 11.27-33

¹ Tapulii kubala Yesu didage n̄iaa Wia-dia le an̄ pe bubul Wia wu-zomo-la wiaa. N̄ii ne nialin̄ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasin̄ ari Wia tenin̄ kerichiba ari Juu tiŋn̄aa kuhiasin̄ sii ko u teen̄. ² Ba piesu a bul, "Dol bee ne ŋ keŋ a n̄iŋaa wiaa deen̄ba? Kubee ne piŋ doluŋ ŋ n̄iŋaa n̄ii?" ³ N̄ii ne

Yesu bula piba a bul, “Mi ma jan piesema wii. Má dagemi. ⁴ Joon, nii-la fa sii fo niaa Wii-chuotle liinj, u dolunj, u lii Wia teen nEE koo nuhuobiine teen nEE?” ⁵ Nii ne ba suomo kenj wii-la lilere donjo le aa bul, “Wu-bee ne laa che di la bul? Di la ne bula pu a bul di Wia teen ne u lii, u jan piesela a bul, ‘BEE ne saa tii ma bi wialinj u si bula laa dii?’ ⁶ Di la ne bira si nuhuobiine teen ne, ni-danj-la kala si hilimi daha, ba jan yagela ari tabiaa, bee wiaa ba seye ari Joon fa naa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ne.” ⁷ Nii ne ba bula pu a bul, “La bi jinj u dol-la si lii lee-la.” ⁸ Yesu ma bula piba a bul, “Too, mi ma bi jan dagema dol-la mi si kene bubuonj.”

Yesu mage namaga a tige tintinnaa si he бага le

Mat. 21.33-46; Maak 12.1-12

⁹ Nii ne Yesu mage namaga a pi nialinj si he dime a bul, “Baal kubala ne fa he dime a bil бага a chonje kiaa si kenj nene yuge a nage chichuenj. Ba yirinj ne gireps. Nii ne u paa niaa he бага-la le di ba biben, anj sii mu tintee donj a dieni dime. ¹⁰ Kialinj neninj si yie, u tinj u tintinnaa donjo duu mu tintinna-la teen a laa tii-nene-la donjsunj kaa ko. U mu ba kenu a nmobu anj kiru, u miira kenj na-hillinj a kaa mu бага tiina teenj. ¹¹ Nii ne u bira tinj u tintinna-la donjo maa. U ma bira mu. Nialinj nmobu maa anj hiisu anj bira kiru maa, u miire ari na-hillinj. ¹² Nii ne u bira tinj ni-tori. Nialinj piru maa anj kiru ta. ¹³ Nii ne бага-la tiina bul, ‘Wu-bee ne mi jan nja? Mi jan tinj mi bii-choolunj. Nj bi poo, ba jan zilu.’ Nii ne u tinj bile u mu. ¹⁴ Tintinna-la si nau duu ko, nii ne ba bula pi donjo a bul, ‘Baga-la tiina bie ne nii. Di бага-la tiina ne suba, bie deen ne jan dii u kiaa. Má lenj di la kpuu, ka di бага-la nja la kunj.’ ¹⁵ Ba kenu kaa lii бага-la tuonj a kpuu.’ Nii ne Yesu piese nialinj a bul, “EE ne бага-la tiina jan nja? ¹⁶ U jan ko a kpu tintinna-la kala anj jonj бага-la a pi ni-tania.”

Nialinj si nii wialinj Yesu si bula, ba si di Wia bi jan sei di ba nja nii. ¹⁷ Nii ne Yesu benja anj pieseba a bul, “Ba nmunje Wia teninj tuonj ari tiebii-la dii-saaraa si via ta, u ne jan ku njaa tiebii-duonj ba si jonjo bil dia gentine. Wijn deen bubuonj ne saa njaa bee? ¹⁸ Nii-la kala si tel tiebii-la nyunj, u tiina jan yere muno muno. Di tiebii-la ma ne tel nuu-kala nyunj, u jan yere u tiina muno muno.”

Yesu bul lanpoo timinj wiaa

Mat. 22.15-22; Maak 12.13-17

¹⁹ Nii ne Wia teninj kerichiba ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj walime di ba kenj Yesu naa-buasula le, bee wiaa ba jima ari u mage namaga-la a tigeba le ne.

Ama baa fá nialinj si he dime ne. ²⁰ Nii ne ba bee chiche wonjii-la ba si janj to a kenu. Ba kpal niaa a nja di ba fugi ari ba nja ni-titiiba ne. Ba jonj moribiee piba di ba mu a magise Yesu a piesu wiaa a na duu ne bul wii chei, di ba wuo to nii le a kenu a kaa mu he ba kuori-balinj nisinj le, duu njaau nii kala u si cho. ²¹ Nii ne nialinj ba si he, ba mu Yesu teenj, a piesu a bul, “La kuhianj, la jima wialinj kala nj sii bul anj didage maa, ba njaa wutitiiba ne. La jima ari nj jonj niaa kala ba njaa kubala ne, nj dage Wia wonjii-titii ne. ²² U njaa wonjii ne di la tinj lanpoo a pi Rom tinteenj kuori-balinj ba sii yire Siiza koo? Dagela.” ²³ Ama Yesu jinj ba bubuonj. Nii ne u pieseba a bul, ²⁴ “Má kenj moribii-biinj kaa ko mi bee na. Kubee nyunj ne he dime? Kubee yirinj ma ne ba tuuro he moribie-la le?” Nii ne ba si, “Siiza yirinj ne.” ²⁵ Nii ne Yesu bul, “Too, má jonj Rom tinteenj kuori-bal-la kiaa a pu, anj jonj Wia ma kiaa pu.” ²⁶ U si bul nii, ba bi wii-kala na ba si janj wuo to nii le kenu nialinj si he dime sipaanj. Wialinj u si bula njaaba wu-kpunjpere, ba niinj kala maa.

Yesu bul wiaa a tige nialinj si sii suunj le

Mat. 22.23-33; Maak 12.18-27

²⁷ Nii ne Sadusii tinjaa donjsunj ma ko Yesu teenj. Njaa deenba laa dii ari nialinj si suba bira bi janj sii suunj le. Nii ne ba piesu a bul, ²⁸ “La kuhianj, Moosis dagela Wia teninj tuonj ari baal ne jaa haala, di haal-la ari baal-la ne bi bii lula, anj ka di baal-la suu, duu njaana jaa yo-haal-la a lul biirinj pi u malima si suba, di biiri-la chinj u nyunj le. ²⁹ Naanbiirinj balipe ne fa he dime bua kubala le. Ba kuhianj jaa haala. Ba di haal-la bi bii lula, anj ka u suu. ³⁰ Liaminj tiina jonj haal-la jaa. Ba duu ma bi bii lula, anj ka u ma suu. ³¹ Torimunj tiina ma jonj haal-la jaa. U ma nii titia ne. Nii ne naanbiiri-la balipe kala jaa haal-la. Ba kala suu anj bi bii lula. ³² U nii harinj haal-la ma suu. ³³ Tapulii-la niaa si janj sii suunj le, baalaa deenba balipe tuonj kubee ne janj tii haal-la? Ba kala balipe ne jaau.”

³⁴ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Baala-la ari haala-la si he ba miisij le leele, ba nii jaa donjo. ³⁵ Ama bua-la le baala-la ari haala-la si janj sii suunj le a kenj miisi-la si bi dere, ba bira bi janj jaa donjo. ³⁶ Ba janj nage Wia tinjdaaraa a bira bi janj suu. Wia si chiseba suunj le nii, ba janj njaa Wia biirinj. ³⁷ Moosis fa paala chaasa dage ari ba janj chise nialinj si suba suunj le di ba wei. U fa bul Wia teninj seme donjo ari la Tiina Wia ne njaa Abiraham Wia ari Aizik Wia ari Jekob ma Wia. Lee-la u fa si bul wiaa a tige tii-bie-la sii dii nyininj le ne, u fa bul nii. ³⁸ U si bul nii daga ari u njaa ni-weyee Wia ne. U bi janj wuo njaa nialinj

si suba Wia." ³⁹ Njii ne Wia tenij kerichiba dɔɔnsuj bula pu a bul, "La kuhian, ŋ bul woruŋ ne." ⁴⁰ Ba bira bi nyu-duoŋ keɛ di ba piese Yesu wii-kala.

Ba piese Kirisito, nii-la Wia si liisa, wiaa

Mat. 22.41-46; Maak 12.35-37

⁴¹ Njii ne Yesu pieseba, "Ee ne ba janj wuo bul ari Kirisito, nii-la Wia si liisa, janj ŋaa Devit nihiliere dunduna? ⁴² Devit titia bula Wia tenij seme dɔɔɔ ba sii yire Saams a bul,

'Mi Tiina Wia bula pi mi Tiina, duu hoŋ u seme, ni-duoŋ di-hoŋuŋ, ⁴³ see duu yuo dii u dindɔɔɔɔɔ kala dere.'

⁴⁴ Devit titia yire nia deen u Tiina. Ee ne saa u janj wuo ŋaa Devit nihiliere dunduna?"

Yesu bul Wia tenij kerichiba wiaa

Mat. 23.1-36; Maak 12.38-40

⁴⁵ Njii ne Yesu bula pi u haritooroo nialij kala sipaan a bul, ⁴⁶ "Má keŋ ma titia woruŋ Wia tenij kerichiba le. Ba yie gugolle yɔɔɔ le ari ba geri-duduosuŋ, a cho di niaa juŋɔɔba jirima a chuchuoleba. Ba yie chiche di-hoŋ-zoŋɔɔɔ Wii-chuole diisin le. Di ba ne yireba di ba ku dii kiaa, ba cho di ba hoŋ ni-balaa di-hoŋɔɔ maa. ⁴⁷ Ba yie fugo chuole Wia didieni a keŋ yo-haalaa kiaa kaa laa didii. Bua-la le Wia si janj dii ba sariya, ba ne janj na heeŋ a kii ba dɔɔnsuj tinŋaa kala."

21

Yo-haala joŋ kiaa pi Wia
Maak 12.41-44

¹ Bua kubala Yesu he Wia-dia le a nialij si keŋ kiaa si joŋ ba moribee bil a pipi Wia. ² Njii ne u bira na yo-haal ma si joŋ amiisinba balia a ma he. ³ Njii ne u bula pi nialij a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, yo-haala deen moribii-bie-la u si joŋo he, u ne kii nialij moribie-la kala. ⁴ Nialij kala si joŋ moribee a pi Wia, ba liisa aŋ ka ne. Aŋ ka u-na joŋ u summu moribiin kala a he, ku-la kala u si keɛ ne njii."

Yesu bul njii Wia-dia si janj tel
Mat. 24.1-2; Maak 13.1-2

⁵ Njii ne Yesu haritooroo dɔɔnsuj bul wiaa a tige Wia-dia-la le a bul duu zoɔɔ, di u tiebie-la ba si kaa saau ma zoɔɔ, a bira bul njii niaa si joŋ ku-zoŋɔɔɔ a pi Wia ba kaa wase dia-la, ba kala ne ŋaa dia-la zoŋ njii. ⁶ Njii ne Yesu bul, "Bua kubala janj yi, ba janj ŋmoo kiaa deenba kala ma sii na a lo. Ba bi janj leŋ di tiebii-bala ma danj u dɔɔɔ le."

Yesu bul njii ba si janj dɔɔgise nialij sii tou

Mat. 24.3-14; Maak 13.3-13

⁷ Njii ne ba piese Yesu a bul, "La kuhian, bua bee le ne wiaa deenba janj ŋaa? Bee kiaa ne la janj na, ka di wiaa deenba-na ŋaa?" ⁸ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Má keŋ ma titia woruŋ di nuu-kala síma nyisu," a bira bul, "Niaa janj yuge a ko a joŋ mi yirin he ari ba ne ŋaa Kirisito, a bul di bua-la dunia si janj dere kpaga ne. Ama ma sí ba hariŋ to. ⁹ Ma janj nii ari laalin ari yuosuŋ he daha a he di-boloo maa. Di ma ne ku nii njii, ma sí leŋe di ma boisin joŋ. Wiaa deenba kala janj ŋaa bal, ama u njii saa bi naga ari dunia diderij yie ne."

¹⁰ Njii ne Yesu bira bul, "Tinŋeeŋ dɔɔɔ niaa janj sii a mu yuo tinŋeeŋ dɔɔɔ niaa. Tanj kuoro ari u niaa janj sii giri a mu yuo kuoro dɔɔɔ ari u niaa. ¹¹ Tinŋeeŋ janj zigili woruŋ, losuŋ ma janj juu, nyanyalaa janj juu niaa leree yuge, wu-bal-lorunuj ari wu-magilaa kala janj ŋaa wia nyuŋ. ¹² Ka di wiaa deenba kala-na ŋaa, ba janj kesema a to naasin dɔɔgise. Ba janj joŋma he niaa nisij le di ba dii ma sariya Wii-chuole diisin le a keŋma to dia. Ba janj keŋma kaa mu kuoro ari ni-balaa sipaan a tinj mi wiaa. ¹³ Bua deen le ne ma janj wuo na wonbiin a bul Wia wu-zoɔɔ-la. ¹⁴ Má keŋ ma titia he dɔɔɔ le a sí leŋe duu walimema njii ma si janj bul wiaa a laa ma titia, ¹⁵ bee wiaa mi janj joŋ wu-jimij a he ma nyuŋ le di ma bul wialij ma dindɔɔɔɔɔ si bi janj wuo kaa lere ari wutitii dee. ¹⁶ Ma nyimmaba ari ma naanbiirin ari ma doho niaa ari ma nanɔɔnsuj paala janj joŋma he ma dindɔɔɔɔɔ nisij le. Ba janj kpu ma dɔɔnsuj. ¹⁷ Nu-u-kala janj berea a tinj mi wiaa. ¹⁸ Ama ma kuŋ nyu-puŋ ma bi janj lel. ¹⁹ Di ma ne nyalima, ma janj laa ma miisin."

Yesu bul ari ba janj ŋmoo Jerusalem lo
Mat. 24.15-21; Maak 13.14-19

²⁰ Njii ne Yesu bira bul, "Di ma ne na di laali-yuoro gollu Jerusalem, ma janj jinj ari tanj-la janj tel leele. ²¹ Njii-na má leŋ di nialij si he Judiya le fá mu jil peelee nyuŋ. Nialij ma si he tanj-la tuoŋ, u maga di ba lii tanj-la tuoŋ. Nialij ma si he ba bagisin le, ma sí miira juu tanj-la tuoŋ. ²² Tapulii-la Wia janj dɔɔgise Iziral niaa, a leŋ di wialij kala ba si bula Wia tenij tuoŋ sene ku bal. ²³ Haala-la si keŋ luoro ari haala-la si keŋ bii-mulluŋ baa wase yilin, tapulia-la le ba janj na heeŋ. Tinŋee-la kala janj na heeŋ woruŋ. Wia janj na baanin tinŋeeŋ deen niaa nyuŋ a dɔɔgiseba. ²⁴ Ba janj kpu dɔɔnsuj ari tokobee, aŋ keɛ dɔɔnsuj di ba ma ŋaa yosuŋ tinŋee-dɔɔnsuj le, ka nialij si bi Juu tinŋaa ŋaa yigi Jerusalem tanj-la

kala lo, see bua-la yie di Wia piba wonjbiin di ba leŋ.”

Yesu bula pi niaa duu jan miira ko
Mat. 24.29-31; Maak 13.24-27

²⁵ Njii ne Yesu bira bul, “Niaa jan na wu-magilaa wii-posun ari chene ari chenwulaa le. Dunia kala le, niaa bi jan jin wii-la kala le ba si he. Di mugi-balaa ni huuru, fawullun jan kenba. ²⁶ Fawullun jan ken niaa di ba yenji a tin ba sii yiele wii-la si jan naa dunia kala le. Ba jan kiri wia nyun kialin kala si ken dolun di ba lii ba leree. ²⁷ Njii le ne ma jan na mi-na Nuhuobiine Bie di mi to duonbilinbaanin tuon kuu tuu. Mi jan ken dolun a chaane kinken. ²⁸ Di wiaa deenba suoma a njinaa, ma sii chinj a ken ma digilaa wuoli, bee wiaa bua-la le Wia si jan laama ta yie ne.”

Yesu bul tutogo wiaa
Mat. 24.32-35; Maak 13.28-31

²⁹ Njii ne Yesu mage namaga piba a bul, “Ma bee na tutogo ari tiisin donsun. ³⁰ Di ma ne na tiisin di ba suoma tutose, ma jima yibiinin jua ne. ³¹ Njii titia ne, di ma ne na wiaa deenba kala mi sii dagema di baa naa, ma jin ari Wia kuorii-la kpaga ne. ³² Wutitii ne, mi bulaa pima, ma leele niaa deenba si he ma miisin le, ma bi jan suu, ka wiaa deenba naa bal. ³³ Wia nyun ari tinteen kala jan dere, ama wialin mi si bula bi jan lel.

³⁴ Ma ken ma titia, a si wu-fuoloo njinaa, a si sinin nyua bubugi. Ma si leŋe di dunia kkaa wiaa walimema. Di wiaa deenba ni walimema, tapulii-la mi-na Nuhuobiine Bie si jan ko, u jan guu ku di-ma le a nage ba si he beré, kkaa vene mu juu-u le an bi jin njii. ³⁵ Tapulii-la jan ken dunia nuukala lee-kala le. ³⁶ Ma po a chuchuale Wia bua-na kala le. Di ma ne naa njii, ma jan ken dolun a lii wialin kala si jan naa le ari yarifileaa a wuo chinj mi-na Nuhuobiine Bie sipaan.”

³⁷ Yesu fa yie he Wia-dia le wiiheye ari chichuon kala a didage niaa. Di didaanin ne yie-na kala, u yie mu Oliv pel-la nyun ne a pin. ³⁸ Siipuuraa-na kala saa niaa yie mu Wia-dia di ba jegale nii wialin u sii bul.

22

Ba vuura di ba kpu Yesu
Mat. 26.1-5; Maak 14.1-2; Joon 11.45-53

¹ Tapulaa deenba, diisin kielin gbiele-la kpaga ne, gbiele-la le ba si yie dii boroboro-la si bi si-burunj kene. ² Njii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia tenin kerichiba wiwalime di ba na wonjii-la ba si jan to a kpu Yesu di nialin bi jin, bee wiaa baa fa nialin ne.

Judas seye duu jon Yesu yalle
Mat. 26.14-16; Maak 14.10-11; Joon 11.45-53

³ Njii ne Sitaani ku juu baal kubala. U fa naa Yesu haritooroo fii ari balia-la donjo ne. U yirin ne Judas. Baa yiru Isikarot ma ne. ⁴ Njii ne Judas sii mu bula pi nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Wia-dia kuhiasin njii u si jan to a ken Yesu yalla piba. ⁵ Ba tuon tore. Ba sei ari ba jan pu moribiee. ⁶ Njii ne Judas sei, a suomo chiche wonjii-la u si jan to a ken Yesu yalla piba di nialin bi jin.

Yesu ari u haritooroo dii diisin kielin gbiele kudiilee

Mat. 26.17-25; Maak 14.12-21; Joon 13.21-30

⁷ Njii ne gbiele-la le ba si yie dii boroboro-la si bi si-burunj kene yi, bua-la le u si maga di ba kpu pie-bie-la ba si jan kaa naa gbiele-la kudiilee. ⁸ Njii ne Yesu tin Piita ari Joon a bul di ba mu naa ba diisin kielin gbiele kudiilee di ba dii. ⁹ Njii ne ba piesu a bul, “Nii ne nj che di la naa kudiile-la?” ¹⁰ U bula piba a bul, “Bee na, di ma ne juu tar tuon, ma jan chen baal kubala duu kori lonj ari liin. Ma to u harin juu dia-la u sii juu. ¹¹ Di ma ne mua, ma bula pi dia-la tiina a bul, ‘La kuhianj si la piesin di nii le ne nuhuoraa dia he, di ba di u haritooroo juu hono dii diisin kielin gbiele-la kudiilee?’ ¹² U jan dagema dii-bal kubala. U naa lusun nyun dia ne. Ba wasu kala. Lee-la ne ma jan naa kudiile-la.” ¹³ Njii ne ba mu a n wialin kala u si bula piba ari ba jan na, a naa diisin kielin gbiele kudiile-la ba dii.

Kudiile-la la si jan dii a liliisi Yesu wiaa
Mat. 26.26-30; Maak 14.22-26; 1 Kor. 11.23-25

¹⁴ Bua-la si yie di ba dii kudiile-la, Yesu ari u nanjooba kala honj di ba dii kkaa. ¹⁵ Njii ne Yesu bula piba a bul, “Mi fa paala cho di la di ma dii kkaa deenba, an ka di mi-na na heen. ¹⁶ Mi jan bula pima ari mi bira bi jan ko di mi dii kudiilee deenba, see bua-la le Wia kuorii-la si jan ko. Njii le ne la jan jin kudiile-la la si die bubuon.” ¹⁷ Njii ne u jon nyunyuala ari sinin a lolle Wia an jono pi u nanjooba-la a bul, “Ma laa nyunyuala deen ari sinin a kaa kpaama titia. ¹⁸ Mi bulaa pima, mi bira bi jan ko di mi nyua sinin deen, see bua-la le Wia kuorii-la si jan ko.” ¹⁹ Njii ne Yesu bira jon boroboro a lolle Wia an kaa choge choge, a jono piba an bul, “Mi yaraa ne njii. [Mi jono pi Wia a tinj ma wiaa, ma laa dii. Ma naa njii a liliisi mi wiaa.” Njii ne ba dii. ²⁰ Ba si dii kialin dere, u bira jon nyunyuala ari sinin-la a piba an bul, “Nyunyuala ari sinin deen naa njii-falii ne Wia ta. Mi chalin

si jan jaase ma wiaa ne tii Wia ta nji-la.]
²¹ Má bee na, nii-la si jan keñmi yalle he la tuon ne, la kala didii kaa. ²² Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jan suu ari Wia si dage nji, ama nii-la si jan jonmi yalle, u jan na heñ yuge.” ²³ Nji ne Yesu nanzooba-la suomo pipiese donjo ari ba tuon kubee ne jan njaa nji?

Yesu haritooroo keñ ba tuon kuhian wiaa kaa lilere

²⁴ Nji ne Yesu haritooroo keñ ba tuon kuhian wiaa kaa lilere. ²⁵ Yesu bula piba a bul, “Nialinj si bi Jju tinjaa nja keñ ba doluj kaa honj ba niaa nyuj ne. Kuoroo donsun sii beñ niaa, ba cho di nialinj ba sii beñ keñba kaa yiyire ni-zomɔ. ²⁶ Ama u bi maga di ma njaa nji. U maga di ma tuon kuhian ne birime hanbie, di ma sipaalaara ma tinj tinjaa pipima. ²⁷ Nuu ne honɔ, anj ka u donjo nja kudiilee pupu u didii. Ba di nii-la si nja kudiilee-la pupu, ba tuon kubee ne yuga? Nii-la si honɔ, ka ba nja kudiilee pupu, u ne yuga. Ama mi-na he ma tuon a tinj tinjaa pipima.

²⁸ Mi si he ma teenj nji, mi na heñ woruj. Anj ka ma chinj mi seme anj bimi via ta. ²⁹ Mi Nyimma pimi doluj ne di mi nja kuori-balinj. Nii titia ne mi ma jan pima doluj di ma nja kuori-balaa. ³⁰ La di ma kala jan dii kudiilee Wia kuorii-la tuon. Ma jan honj kuori-kpasinninj nyuj a dii Iziral tinjaa ta-geñtisi-la fii ari balia-la sariya.”

Yesu bula pi Piita ari u jan bul duu buu jinj

Mat. 26.31-35; Maak 14.27-31; Jɔɔj 13.36-38

³¹ Nji ne Yesu bula pi Saamonj Piita a bul, “Saamonj, Sitaani laa wonjiin ne duu magise ma kala, duu pore ni-zonjo ni-bonjo le, ari paara si yie chaare mi-joruj ta, anj ka mi-biin nji. ³² Ama mi chuole Wia pi nj-na Saamonj ne di nj yarida sí lel. Di nj ne miira ko mi teenj, pe nj naanjiin ma le di ba chinj ba yarida naanj le woruj.”

³³ Nji ne Piita bula pu a bul, “Mi Tiina, mi sii to nj harinj nji, di ba ne tonj dia maa, mi paala nja siri ne di ba keñmi ma to. Di ba kpun maa, mi ma nja siri ne di mi suu.”

³⁴ Nji ne Yesu bula pi Piita a bul, “Piita, ji-bele bi jan yel, anj ka di nj bul naansiinj butori ari nj bimi jinj.”

Yesu bula pi u haritooro-la moribee ari tokobee wiaa

³⁵ Nji ne Yesu piese u haritooroo a bul, “Bua-la le mi si tinjma, ma lii anj bi moribee koo sulli-gbanjinj ma koro, a bi nenjenjese tunj bulia bulia ma koro. Ma si mu nji, ma che kuj ne kaa?” Ba bul di ba bi kuj-kala che ka. ³⁶ Nji ne Yesu bula piba a bul, “Ama leele ma ku-la kala si keñ

moribee koo sulli-gbana, u maga duu jonj. Ma ku-la ma kala si bi tokobii kene, u maga duu jonj u geri-balinj yalle ne a yoo donjo. ³⁷ Nji ne ba njmunse Wia teninj tuon. Ba bula ari ba jan kenu pe wu-bonj njnaaraa le. Wiaa deenba ba njmunsa a tigemi le ne. Ba kala jan njaami le ne, bee wiaa wialinj kala ba si njmunsa a tigemi le, ba kala jan sene nja a dere.” ³⁸ Nji ne u haritooroo bula pu a bul, “La Tiina, bee na, tokobee balia ne nja.” Nji ne Yesu bula piba a bul, “Má lej di wii-la kala bal.”

Yesu chuole Wia pel-la nyuj ba sii yire Oliv

Mat. 26.36-46; Maak 14.32-42

³⁹ Nji ne Yesu lii Jerusalem le a jil peel-la nyuj ba sii yire Oliv, ari u si venee nja nji. Nji ne u haritooroo to u harinj mu.

⁴⁰ Ba si yi lee-la, u bula piba a bul, “Má chuole Wia, di Sitaani sí wuo nyisema.”

⁴¹ U si bul nji dere, u kieli u haritooro-la a mu sipaanj muapilii, a tuu kpirimi duu chuole Wia. ⁴² U chuole Wia a bul, “Mi Nyimma, di nj tuotoronj le ne, liise hee-la sii komi le. Ama mi-na tuotoronj le dee nj-na tuotoronj le ne.” [⁴³ Nji ne Wia tinjaa kubala lii wia nyuj a ku tuu u teenj a pu doluj. ⁴⁴ U tuon faasa chei kinjken kinjken. Nji ne u faasa chuole Wia ari siifesinj. U suoluj paala nage chalinj a tutuu tinjteenj.]
⁴⁵ U si chuole Wia dere, u sii a miira mu u haritooroo teenj, di ba pinj donj, bee wiaa ba tuon cheye ne woruj. ⁴⁶ Nji ne u pieseba, “Ma sene pinj nee? Má sii chuole Wia, di Sitaani sí wuo nyisema.”

Ba keñ Yesu

Mat. 26.47-56; Maak 14.43-50; Jɔɔj 18.3-11

⁴⁷ Yesu ha sii bul wiaa nji, di ni-danj ko. Yesu haritooro-la fii ari balia-la donjo ne keñba kaa ko lee-la. U yirinj ne Judas. Ba si ko, Judas mu Yesu teenj a guoru. ⁴⁸ Nji ne Yesu bul, “Judas, nj sene guorimi nja ne di nj jonj mi-na Nuhuobiine Bie yalle?” ⁴⁹ Yesu haritooro-la fa si he dime a na wii-la sii nja, nji ne ba piese Yesu a bul, “La Tiina, nj che di la keñ la tokobie-la taba nee?”

⁵⁰ Nji ne Yesu haritooroo donjo jonj tokobii, a ta nialinj donjo na-diinj digilinj kiesee. Baal-la fa nja nii-la si kpu pusunj pipi Wia kuhianj yomo ne. ⁵¹ Nji ne Yesu bul di u maga ne, di ba lej. U si bul nji, u digi baal-la digilinj le a nja u fiele. ⁵² Nji ne Yesu piese nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia-dia kuhiasinj ari ba tanj kuhiasi-la si ko di ba kenu, a bul, “Mi nja gaaru nee? Ma sii kori tokobee ari tanjgulo a kuko di ma keñmi?” ⁵³ La di ma kala ne fa he Wia-dia le tapulii-na kala, anj ka ma bi walima di ma keñmi dime. Ama bua deenj le ne

biriminj tiina Sitaani pima doluj ma wuo ko di ma keñmi.”

Piita si u bi Yesu jinj

Mat. 26.57-58, 69-75; Maak 14.53-54, 66-72; Joon 18.12-18, 25-27

⁵⁴ Nii ne ba keñ Yesu. Ba kenu kaa mu nii-la si kpu pusunj pipi Wia kuhianj dia, ka Piita daa tuto ba hariñ. ⁵⁵ Di ba he nyininj kaala tuonj. Ba si jua, Piita mu pe nialinj sii wieni nyinj-la le. ⁵⁶ Toli-bie kubala ma he dime. U fa ñaa dia-la tintinnu ne. U na Piita duu hono aa wieni nyininj. U bul, “Baala deenj ma faa to Yesu hariñ ne.” ⁵⁷ Nii ne Piita si, “Haal, mi paala buu jinj.” ⁵⁸ Muapilii di baal kubala ma nau a bul, “Ñ ma ñaa ba donj ne.” Nii ne Piita bira bul duu dee. ⁵⁹ U bi diene bira di baal donj ma ne ñii a pese ari Piita ñaa Yesu haritooroo donj ne, bee wiaa u ma ñaa Galilii tiina ne. ⁶⁰ Nii ne Piita bira bula pu a bul, “Baal, mi paala bi wii-la ñ sii bul jinj.” Piita sii bul ñii, u bi bula dere di ji-bele yele. ⁶¹ Nii ne la Tiina Yesu daase a benj Piita. U liisi wiila Yesu fa si bula pu ari u janj bul naañsiinj butori ari u bi u-na Yesu jinj, ka di ji-bele-na yel. ⁶² Nii ne Piita lii a faasa yel.

Ba sieri Yesu le anj ñmobu

Mat. 26.67-68; Maak 14.65

⁶³ Nii ne nialinj si po Yesu sieru le anj ñmobu. ⁶⁴ Ba woo u siaa to a ñmobu anj piesu duu dage nii-la si ñmobu. ⁶⁵ Ba bul wiaa ma yuge a tuusu.

Ba keñ Yesu ko nialinj si yie hilime vuvuure wiaa sipaanj

Mat. 26.59-66; Maak 14.55-64; Joon 18.19-24

⁶⁶ Tanj si pula, Juu tinjñaa tanj kuhiasinj ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba, ba hilimi a lenj ba keñ Yesu ko ba sipaanj, lee-la ba si yie hilime vuvuure wiaa. ⁶⁷ Nii ne ba piesu a bul, “Dagela, ñ ne ñaa nii-la Wia si liisaa?” Nii ne Yesu bula piba a bul, “Di mi ne bula pima maa, ma bi janj laa dii. ⁶⁸ Di mi ne saa bira piesema wii maa, ma bi janj bul wii-kala, ⁶⁹ ama a lii leele a kaa mu mi-na Nuhuobiine Bie janj honj Wii-balinj seme, ni-duonj di-honunj.” ⁷⁰ Nii ne ba kala piesu a bul, “Ñ ne saa ñaa Wia Bie koo?” Nii ne Yesu bula piba a bul, “Ma bul worunj ne, mi ne sene ñaa Wia Bie.” ⁷¹ Nii ne nialinj bul, “La bira bi siada tiina kala ka che. La titia nia wii-la u si bula ne.”

23

Ba keñ Yesu kaa mu Paalit sipaanj

Mat. 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Joon 18.28-38

¹ Nii ne niaa deenjba kala sii, a keñ Yesu a kaa mu Paalit teenj. ² Dime ne ba suomo

a bul wialinj u si ñaa chei a bul, “La keñ baala deenj duu nyise la niaa di ba via la wonjbii-la la sii to, anj bul di ba si lanpoo ma time pi Rom tintteenj kuori-balinj. U bira bula a tige u titia le di u ne ñaa Kirisito, nii-la Wia si liisa, a bul duu ñaa kuoro ma.”

³ Nii ne Paalit piesu a bul, “Ñ ne ñaa Juu tinjñaa kuoro koo?” Yesu bula pu a bul, “Oo, mi ne.” ⁴ Nii ne Paalit bula pi nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari ni-danj-la kala si hilime a bul, “Mi bi wii-la na baala deenj si ñaa chei a mage di ba kpuu.” ⁵ Nii ne nialinj sii bul Yesu teenj ha pese a bul, “U dage niaa a ñaa ba ñijnjaa taawei ne. U suomi ñii Galilii le ne, a sii ko Judiya tintteenj, a golle lee-la kala aa dageba, a ñaa ba ñijnjaa taawei anj leele ko Jerusalem ma ñla.”

Ba keñ Yesu mu Herod teenj

⁶ Paalit si nii ari Yesu lii Galilii ne, u piese nialinj sii bul Yesu teenj a bul, “Baala deenj ñaa Galilii tiina nee?” Nii ne ba bula pu di kuoro Herod ne faa benj tinttee-la Yesu si lia. ⁷ Paalit si nii ñii, u ñaa ba kenu kaa mu Herod teenj. Bua-la le di Herod he Jerusalem le. ⁸ Herod tuonj kala tore u si na Yesu, bee wiaa u nii u wiaa faafaa kala ne a yie chiche duu nau. U faa che di Yesu ñaa wu-kpunj kperere ne duu na. ⁹ Nii ne Herod piese Yesu wiaa yuge, ama u bi wii bula. ¹⁰ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Wia teninj kerichiba-la sii tuora mu Yesu le a faasa bul u teenj worunj. ¹¹ Herod ari u laali-yuoroo sieri Yesu le a dogisu, anj lenj ba jonj geri-balinj ku-zonj kubala laalu, anj miira kenu mu Paalit teenj. ¹² Herod ari Paalit faa yuo donj ne. A lii tapulii-la ne, ba sinj a dii nanjdonsunj.

Ba si di ba keñ Yesu mu kpu

Mat. 27.15-26; Maak 15.6-15; Joon 18.39-19.16

¹³ Nii ne Paalit yire nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Juu tinjñaa kuhiasinj ari niaa donsjun a bula piba a bul, ¹⁴ “Ma keñ baala deenj kaa ko mi teenj a bula pimi ari u ñaa di niaa via wonjbii-la la sii to ne. Mi saa piesu ma kala sipaanj. Wialinj ma sii bul u teenj a bul duu cheye, mi bi ba tuonj kubala ma na duu ñaa chei. ¹⁵ Herod ma si bi na u si ñaa wii-la chei, ñii ne tii u lenj ba bira kenu kaa ko daha. Má bee na, baala deenj bi wii-kala ñaa chei a mage di ba kpuu. ¹⁶ Mi janj lenj di ba viuru anj jonjo ta.” [¹⁷ Ama diisij kielinj gbiele-la ne yie-na kala, ba yie lenj Paalit liise danjarikaba tuonj kubala ne a ta, nii-la Juu tinjñaa si cho di ba liisa.]

¹⁸ Nii ne nialinj kala kpia gonj a bul di ba kpu Yesu anj liise Barabas piba. ¹⁹ Bua kubala le, niaa sii ñaa taawei ne ba tabalinj le. Barabas kpu nuu, ñii ne tii ba

kenu mu to dia. ²⁰ Paalit si cho duu jonj Yesu ta, nii ne u bira suomo bul wiaa pi nidaŋ-la. ²¹ Ama ba faasa kpia gonj a bul, "Má kpaasu daa-geŋe nyun, má kpaasu daa-geŋe nyun!" ²² Nii ne Paalit pieŋeba naaŋsiŋ butorimuj a bul, "Bee ne tii? Bee kunj ne baala deenj ŋaa chei, ka mi-na bi na? Mi-na bi na u si ŋaa wii-la chei a mage di ba kpuu. Mi janj leŋ di ba viiru anj jonj ta." ²³ Ka ba ha pese, a faasa kpia gonj a bul, "U maga di ba keŋ Yesu a kpaase daa-geŋe nyun ne." Ba sii ŋaa gonj nii, Paalit ku sei ba kua ²⁴ a bul di ba keŋ Yesu kpaase daa-geŋe nyun, ari nialinj fa si sul nii. ²⁵ Nii ne Paalit liise nii-la ba fa si cho a ta, nii-la ba fa si kaa to dia a tiŋj u si ŋaa taawei a kpu niaa le. U jonj Yesu a he ba nisij le di ba ŋaa wii-la ba si cho.

Ba keŋ Yesu kpaase daa-geŋe nyun

Mat. 27.32-44; Maak 15.21-32; Joŋj 19.17-27

²⁶ Nii ne ba keŋ Yesu kaa lii di ba kaa mu kpaase daa-geŋe nyun. Ba sii mu nii, ba cheŋ baal kubala baa yire Saamŋonj a lii Sariini, duu lii baga a jujuu Jerusalem. Ba kenu a jonj daa-geŋe-la baasu a ŋaa u kaa tuto Yesu harinj. ²⁷ Ni-daŋ-la ma to u harinj. Ba tuŋj haalaa yuga a yiyel Yesu wiaa. ²⁸ Nii ne Yesu miira daaseba anj bula piba a bul, "Jerusalem haalaa, ma si mi wiaa yel. Má yel ma titia ari ma biirinj wiaa. ²⁹ Bee na tapulaa ka ko ne, niaa janj bul, 'Ha-piraa ari haala-la si bi biirinj lula di ba dieŋe, ba tuŋj janj toŋe.' ³⁰ Bua-la le ne niaa janj bul di peelee tele toba, di dundollunj ma jere toba. ³¹ Mi si nage tii-weyin, anj ka ba doŋisemi ŋla, ee ne ba janj ŋaama ma le, ma ma si nage tii-hilia le?"

³² Ba si keŋ Yesu mu nii, ba keŋ ni-boŋŋo balia ma kaa mu di ba kpuba a pe Yesu le. ³³ Nii ne ba mu yi lee kubala baa yire nyu-kunŋkogulo. Ba si yi lee-la, ba jonj Yesu ari ni-boŋŋo-la balia a kpaaseba daa-geŋe nyun. Doŋj he daa-geŋe nyun si he Yesu na-diinj, doŋj ma he daa-geŋe nyun si he u na-gua. ³⁴ Nii ne Yesu chuŋle Wia a bul, "Mi Nyimma, jonj wii-la ba si ŋaa a cheba, bee wiaa ba bi jinj wii-la kala ba sii ŋaa." Nii ne ba toŋŋe Yesu genninj wiaa di ba kpaa, a jinj geri-la nuu-kala si janj laa. ³⁵ Niaa doŋŋonj ma chinj dime a biben, anj ka Juu tinjŋaa kuhiasinj sisieru le a bul, "Duu ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa, má leŋ duu laa u titia ta yeii. U wuo laa niaa tita ne." ³⁶ Laali-yuoroo ma sieru le a ŋaa sininj si nyala kaa mu pu duu nyua ³⁷ anj bula pu duu ne ŋaa Juu tinjŋaa kuoro, duu laa u titia ta. ³⁸ Ba ma ŋmunŋa mere u daa-geŋe-la le a bul, "Juu tinjŋaa kuoro ne ŋla."

³⁹ Nii ne ni-boŋŋo-la doŋj ma si sage daa-geŋe nyun tuuse Yesu a bul, "Ŋ ne ŋaa nii-la Wia si liisa koo? Saa laa ŋ titia ta anj pe laala ma ta." ⁴⁰ Nii ne ni-boŋŋo-la doŋ-la kpiau le a bula pu a bul, "Ŋ bi Wia ka faa? La duu kala ne juu wu-bala. ⁴¹ U maga di ba ŋaala-na nii ne, bee wiaa la ŋaa wu-boŋj ne, anj ka u-na bi wii-kala ŋaa chei." ⁴² Nii ne anj ka u bula pi Yesu a bul, "Yesu, di ŋ ne dii kuorun, liisi mi ma wiaa." ⁴³ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Wutitii ne mi bulaa pin, la dinj kala janj he Wia-janj jininj."

Yesu suba

Mat. 27.45-56; Maak 15.33-41; Joŋj 19.28-30

⁴⁴ Wia si ku mage nyu-gbaŋa, lerinj kala biri lim a mu yi didaaninj, ka lerinj bira pulle. ⁴⁵ Patiisa ne fa he Wia-dia tuŋj. Ba kaa kere. U kiesee balia. ⁴⁶ Nii ne ka Yesu faasa yire a bul, "Mi Nyimma, mi jonj mi titia a he ŋ nisij le." U bul nii ne anj wiesi u wiesi kati anj suu. ⁴⁷ Nii ne di laali-yuoroo zolo kuhianj kubala fa chinj dime. U na wii-la si ŋaa, a denne Wia a bul, "Wutitii, baala deenj fa ŋaa tuo-pul tiina ne, u bi wii-kala cheye." ⁴⁸ Nialinj kala fa si hilime dime di ba na wii-la si janj ŋaa anj leele na wii-la si ŋaa, ba paa ba nisaa chunj ba nyun le a miira mu dia. ⁴⁹ Nialinj kala fa si jinj Yesu, ari haala-la kala fa sii to u harinj a lii Galilii ko, ba chinj di-bolii a na wiaa deenja kala.

Ba hugi Yesi

Mat. 27.57-61; Maak 15.42-47; Joŋj 19.38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Baal kubala ma ne fa he dime. U yirinj ne Josef. U fa ŋaa Juu tiina ne a lii Arimatiya. U fa ŋaa nialinj si yie hilimi a vuvuure wiaa doŋj ne. U fa ŋaa tuo-pul tiina ne. Niaa ma jujonj jirima. U ma fa ghere Wia kuorii-la ne duu ko. Ba fa sii vuure di ba kpu Yesu a sene ŋaa nii a kpuu, u fa bi seye. ⁵² Nii ne u sii mu Paalit teenj a sul Yesu ku-suunj. Paalit leŋ u mu sori. ⁵³ U sori Yesu nii, a jonj geri-pula a beu, a jonj hugi. U kenu kaa mu hugi bunj ba si loso le ne. Ba ha bi nuu-kala hugo dime. ⁵⁴ Tapulii-la di ba ŋaa siri didaaninj a ghere ba che-wiesii-la. ⁵⁵ Haala-la fa si to Yesu harinj a lii Galilii ko, ba to Josef harinj a mu na bunj-la, a na nii u si hugi Yesu. ⁵⁶ Nii ne ba miira mu dia a che tulaali di ba kaa mu tise Yesu. Che-wiesii-la cheŋj ba sii a wiesi. Wialinj Moosis fa si ŋmunŋa bil di niaa tuto bul nii ne.

24

Yesu sii suunj le

Mat. 28.1-10; Maak 16.1-8; Joŋj 20.1-10

¹ Lahadi cheŋj siipuura, haala-la sii a keŋ tulaalii-la a kaa mu bua-la lerinj. ² Ba

si yi lee-la, ba na di tabii-la ba fa si kaa to bua-la niin suro. ³ Nii ne ba juu bua-la tuonj, ama ba bi la Tiina Yesu ku-suunj na. ⁴ Ba chinj dime a bi jinj wii-la kala ba si janj naa. Ba naa di ba bej, di baalaa balia ne chinj ba seme nii. Ba genninj faasa tutul. ⁵ Fawullunj keŋ haala-la. Ba keŋ ba nyusunj gure. Nii ne baala-la pieseba a bul, "Bee ne tii ma chiche nii-la si weye ni-suununj tuonj?" ⁶ U tuo daha. U sie ne. Má liise mu yi wii-la u fa si bula pima le, bua-la le u fa si he Galilii le. ⁷ U fa bula pima ari ba janj jonj u-na Nuhuobiine Bie a he haache diiree nisinj le di ba kpaasu mere daa-gesee nyunj duu suu, anj ka duu sii suunj le tapulaa batori cheŋ." ⁸ Nii ne haala-la liise yi wii-la u fa si bula piba. ⁹ Ba miira lii bua-la lerinj a mu bua pi Yesu haritooroo fii ari kubala-la, ari nialinj doŋsunj fa sii to u harinj wialinj kala si naa. ¹⁰ Haala-la si mu bua-la lerinj ne nja: Meeri Magidalinj, Juana ari Jeems naan Meeri. Ba di haalaa doŋsunj ne bul wiaa deenja ba naa a pi Yesu nanzooba-la. ¹¹ Ama Yesu nanzooba-la fa biina ari wii-la haala-la si bula naa wu-nyiarinj ne. Ba bi laa dii. [¹² Ama Piita sii a fá mu bua-la lerinj, a mu juu bua-la, a bej a na genni-la ba fa si jonjo be Yesu di ba pina, anj ka u bi kuŋ-kala na. Nii ne u miira mu dia a keŋ wii-la si naa a bibiine. U kperu.]

Niaa balia fa sii to Yesu harinj mu tanj kubala baa yire Emeyas

Maak 16.12-13

¹³ Tapulii-la titia ne niaa balia fa sii to Yesu harinj mumu tanj kubala baa yire Emeyas. Emeyas ari Jerusalem yi ari meel-daasinj ballipe ne. ¹⁴ Ba sii mu tanj-la nii, ba bula pipi doŋo wialinj kala si naa. ¹⁵ Ba sii bul wialinj nii a wuvuure, nii ne Yesu titia ku yiba ba kala viven. ¹⁶ Ba nau, ama ba bi wuo jinj ari u ne. ¹⁷ Nii ne Yesu pieseba a bul, "Wu-bee ne maa bul nii wonjbiinj lee?" Nii ne ba chinj, ba tuonj kala chei. ¹⁸ Ba tuonj doŋo yirin ne Kiliapas. Nii ne Kiliapas piesu a bul, "N dunɗuna ne naa nuhuoru a he Jerusalem le a bi wii-la si naa tapulaa deenja niaa?" ¹⁹ Nii ne u pieseba a bul, "Wu-bee ne nii?" Nii ne ba bula pu a bul, "Wii-la si naa Yesu si lii Nazaret le. Baala deenj fa naa nii-la fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le ne. Wialinj u sii naa ari wialinj u sii bul fa keŋ dolunj Wia ari nuhuobiinee kala teenj. ²⁰ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Juu tinj naa kuhiasinj jonj he Paalit nisinj le duu kpuu. Nii ne Paalit naa ba kpaasu mere daa-gesee nyunj u suu. ²¹ La faa yiele ari u ne naa nii-la si ko duu laa Iziral tinj naa ta. Ba si kpu Yesu nii, u tapulaa batori ne jininj. ²² La di haala-la doŋsunj fa sii to Yesu harinj ku

bul wii pila. U kperila. Ba sii mu bua-la lerinj siipuuraa anj bi Yesu ku-suunj na. ²³ Ba ku bul nii pila. Ba bula ari ba na Wia tinj daaraa ari duosoo tuonj. Ba bula piba ari Yesu weye ne. ²⁴ La tuonj doŋsunj ma mu bua-la lerinj a na ari wii-la haala-la si bula naa wutitii ne. Ba bi Yesu na." ²⁵ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ni-yaaraa, ma digilaa yunjie, ma bi wialinj nialinj fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le laa dii. ²⁶ Ma bi jinj ari u maga di nii-la Wia si liisa, na heeŋ ne anj-na juu u kuori-la tuonj a laa yirin?" ²⁷ Nii ne Yesu bula piba wialinj kala ba si nmuŋsa Wia teninj tuonj a tigeu le, a suomi tenj-la Moosis si nmuŋsa a kaa mu tenni-la kala nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le si nmuŋsa le. U dageba wialinj kala bubuonj.

²⁸ Ba sii mu nii, ba ku kpage tanj-la ba sii mu. Nii ne Yesu naa a nage duu ha kiele mu ne. ²⁹ Nii ne ba kenu lere bil di tanj bire, duu lenj di ba chua. Nii ne u juu di ba pinj. ³⁰ Ba si he dia tuonj, ba honj di ba dii kudiilee. Nii ne Yesu jonj boroboro a chuole Wia anj kaa choŋe piba di ba dii. ³¹ U si naa nii, ba siaa luome ba jinj ari Yesu ne. Ka u lel ba sipaanj. ³² Nii ne ba bula pi doŋo a bul, "La yaraa fa fiela ne worunj u si bul wiaa pipila wonjbiinj le, anj pe didagela Wia teninj wialinj bubuonj." ³³ Nii ne ba sii lima lima a miira mu Jerusalem, a na Yesu haritooro-la fii ari kubala, ari nialinj doŋsunj ma fa sii to Yesu harinj. ³⁴ Nii ne Yesu haritooro-la fii ari kubala-la bula piba a bul, "La Tiina Yesu sene sii ne. U keŋ u titia kaa ko dage Saamonj ne!" ³⁵ Nii ne nialinj baliaminj ma bul wii-la si naa wonjbiinj le, ari nii ba si ku jinj ari la Tiina Yesu ne. Ba si di bua-la le u si keŋ boroboro choŋe a piba le ne ba jinj ari u ne.

Yesu keŋ u titia ku dage u haritooroo

Mat. 28.16-20; Maak 16.14-18; Jonj 20.19-23; Yesu nanj. tintinj naa 1.6-8

³⁶ Nialinj balia sii bul wialinj nii, di Yesu titia ne chinj ba tutuobaaninj nii [a bula piba a bul, "Ma janj honj ari yarifilaa."] ³⁷ Nii ne fawullunj keŋba, ba biina ari ni-dima ne ba na nii. ³⁸ Nii ne Yesu pieseba a bul, "Bee ne tii fawullunj keŋma maa walime ma titia? Bee ne tii ma tuobiinaa vugime nii?" ³⁹ Má beŋ a na mi nisaa ari mi naasinj a jinj di mi ne. Má dige na. Ma jima ari ni-dima bi yaraa kene ari mi si keŋ nii." [⁴⁰ U si bul nii, u keŋ u nisaa ari u naasinj kala a dageba di ba na.] ⁴¹ Ba ha bi laa dii, ka wii-la sima piba kinkeŋ. U naaba wu-kpunj kperere. Nii ne u pieseba a bul, "Ma keŋ kudiilee nee?" ⁴² Nii ne ba jonj cheŋfilinj ba si wasa a pu. ⁴³ U laa chanj ba sipaanj.

⁴⁴ Nii ne u bula piba a bul, “Mi fa bula pima ari wii-na kala ba fa si nmuṅsa a tigemi le jaŋ ṅaa wutitii. Ba nmuṅse wiaa a tigemi le wialin tuoŋ Moosis fa si nmuṅsa bil di niaa tuto ari wialin tuoŋ nialin fa sii bul wiaa, Wia Din-zoŋ-la dolun le fa si nmuṅsa, ari wialin tuoŋ ba si nmuṅse Wia tenin seme doŋo ba sii yire Saams. Ba kala ku ṅaa wutitii.” ⁴⁵ Nii ne Yesu ṅaa ba keŋ wu-jimin di ba wuo jin Wia tenin wiaa bubuoŋ. ⁴⁶ Nii ne u bula piba a bul, “Nla ne ba nmuṅsa bil:

‘U maga di Kirisito, nii-la Wia si liisa na heeŋ a suu

an sii suuŋ le tapulaa batori cheeŋ.’

⁴⁷ Ba bira nmuṅsa di niaa jaŋ bul Wia wiaa, nii-la Wia si liisa dolun le, dunia lee-na kala, a bula piba di ba birima lii ba haacheba le di Wia joŋ ba haacheba cheba, di ba suomo ṅaa nii Jerusalem le.” ⁴⁸ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Ma ṅaa wiaa deenba kala si ṅaa siada, di ma wuo bula pi niaa. ⁴⁹ Má bee na, mi jaŋ joŋ ku-la mi Nyimma si si u jaŋ joŋo pima a hema le. Ama má gberε Jerusalem le, see bua-la yie di dolun lii Wia teen a ku tuu hema le.”

Wia joŋ Yesu jil Wia-jaŋ

Maak 16.19-20; Yesu nanz. tɪŋtɪŋṅaa

1.9-11

⁵⁰ Nii ne u keŋ u haritooro-la ba lii ta-balla le a joŋ wonbiin a mumu Betani diirin. Dime ne u keŋ u nisaa kaa chu toba le an chuole Wia piba di Wia peba le. ⁵¹ U ha si chuole Wia pipiba nii a susulu duu peba le, nii ne u sii ba teen, [ka Wia joŋu kaa jil Wia-jaŋ.] ⁵² Nii ne ba chuolu an miira mu Jerusalem. Ba tuoŋ kala faasa tore. ⁵³ Ba yie juu Wia-dia bua-na kala le a chuchuoŋe Wia.

**WIA WU-ZOMO-LA
JOOJ
SI N̄MUNSA**

Wii-la si pi niaa miisij

¹ Ka di Wia ne ɲaa dunia, wii-la fa he dime ne, u fa he Wia teenj ne. Ba di Wia kala fa ɲaa kubala ne. ² Burɲurɲur kala ne u fa he Wia teenj. ³ U le ne Wia to a ta kurɲ-kala. Kurɲ-kala si he dunia le, u ne ta. ⁴ Wii-la fa weye ne a keɲ pulumunj kaa ku pi niaa. ⁵ Pulunɲ-la chaane biriminj tuɔɔ, birinɲ-la bi pulunɲ-la wuo to.

⁶ N̄ii ne Wia tinj u tinɲaara kubala baa yire Jooj. ⁷ U ne ko duu bul pulunɲ-la wiaa pi niaa. U ɲaa ɲii di nuu-kala wuo nii a tou le a laa pulunɲ-la wiaa dii. ⁸ Jooj fa dee bi pulunɲ-la ɲaa, ama u ta ko duu bul pulunɲ-la wiaa ne a pi niaa.

⁹ N̄ii ne pulunɲ-la titia ku tuu dunia duu chaana he nuu-kala le. ¹⁰ U fa he dunia-la le Wia si tou le ta ne, ama dunia niaa buu jinj. ¹¹ U ko u titia jánj, ama u jánj niaa buu laa. ¹² Anj ka niaa doɲsurɲ-na laau a laa u wiaa dii. N̄ii ne u piba wonɲbiinj di ba wuo ɲaa Wia biirinj. ¹³ Niaa deenba bi naga baala si jinj u haala ba lul biirinj ɲii ne. Wia titia ne ɲaa ba Nyimma.

¹⁴ N̄ii ne wii-la birime nuhuobiine a ku he la tuɔɔ. U fa he la teenj a fíála nennige worun, a keɲ wutitii. La na u si keɲ yirinj. Yirinj deenj u Nyimma Wia ne joɲo pu, ari u ne ɲaa u Bie kala. ¹⁵ Jooj bul u wiaa pila. Wialinj u si heele bul ne ɲla: “Nii-la si janj to mi harij ko, u ne kiimi, bee wiaa u he dime ne, ka ba-na lulmi.” ¹⁶ Ku-la kala u si kene, la ma na kpaalinj u tuɔɔ ne. U yie fála nennige a pela le bua-na kala le. ¹⁷ Wia to Moosis le ne a bil u niinj pila. Ama Yesu Kirisito le ne Wia to a fála nennige a pela le worun, a dagela wutitii. ¹⁸ Nu-kala ha bi Wia naa. U Bii-bala-la si hoɲ u seme ne dagela u wiaa.

*Jooj bula ari u dee bi Kirisito ɲaa
Mat. 3.1-12; Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18*

¹⁹ Juu tinɲaa fa si he Jerusalem le tinj nialinj si kpu pusunj pipi Wia ari nialinj ba s̄ii yire Liivai timma, ba ko Jooj teenj a piesu a bul, “Kubee ne ɲ ɲaa?” ²⁰ N̄ii ne Jooj bi wiaa nyia anj chaasa bul ari u dee Kirisito, nii-la Wia si liisa. ²¹ N̄ii ne ba bira piesu a bul, “Kubee ne saa ɲ ɲaa? N̄ ne ɲaa Ilaaja?” U bul duu dee. N̄ii ne ba bira piesu, “N̄ ne ɲaa nii-la s̄ii bul wiaa, Wia Din-zonɲ-la dolunɲ le la s̄ii gberu?” U bira si duu dee. ²² N̄ii ne ba bira piesu, “Kubee ne saa ɲ ɲaa? U maga di ɲ dagela, di la mu bula pi nialinj si tinɲa. Wu-bee ne ɲ bul a tige ɲ titia le?” ²³ N̄ii ne Jooj bul,

“Mi ne ɲaa yiikori-la si he giri-bine tuɔɔ aa bul, ‘Má wase wonɲbiinj bil di la Tiina ko.’ N̄la ne Azaaya fa bul di ma ɲaa.” Azaaya fa ɲaa nii-la s̄ii bul wiaa, Wia Din-zonɲ-la dolunɲ le ne.

²⁴ Nialinj fa si ku piese Jooj wiaa deenba, Farisii tinɲaa ne fa tinɲa. ²⁵ N̄ii ne ba bira piese Jooj a bul, “N̄ dee bi Kirisito ɲaa, nii-la Wia si liisa, ɲ dee bi Ilaaja ma ɲaa, ɲ bira bi nii-la s̄ii bul wiaa, Wia Din-zonɲ-la dolunɲ le ma ɲaa. Bee ne saa tii ɲ fufo niaa Wii-chuole liinj?” ²⁶ N̄ii ne Jooj bul, “Mi s̄ii fo niaa Wii-chuole liinj, liinj dunɲɲa ne mi kaa fufoba, ama nuu doɲ ne he ma tuɔɔ ɲii, ka ma buu jinj. ²⁷ U ne to mi harij ko. Mi paala bi maga di mi keɲ u neɲteɲɲee ɲmeninj ma kaa puri.” ²⁸ Ba s̄ii bul wiaa deenba kala ɲii, Betani le ne ba he, Jooɲan fuo-la seme doɲo. Lee-la ne Jooj faa fo niaa Wii-chuole liinj.

Jooj bul Wia piesi-la wiaa

²⁹ U tanj si pula, Jooj na Yesu duu ko. U si nau, u bul, “Bee na, Wia Pie-bie-la ne ɲii. U ne laa dunia haache ta. ³⁰ Baala deenj wiaa ne mi faa bul ɲii, mi si bula ari nuu ne janj ko mi harij. U ne kiimi, u he dime ne, ka ba-na lulmi. ³¹ Mi fa bi jinj nii-la kala u si ɲaa. Ama mi ta ku fufo niaa Wii-chuole liinj ne, di Iziral tinɲaa ku jimu.” ³² Wialinj Jooj si bula pi niaa a tigeu le ne ɲla: U si, “Mi na Wia Din-zonɲ-la duu lii wia nyunɲ a nage kokomo, a ku tuu togiliu le. ³³ Mi ma titia fa buu jinj. Ama Wia si tinɲi di mi fo niaa Wii-chuole liinj, u ne bula pimi a bul, ‘N̄ janj na Wia Din-zonɲ-la duu ku tuu a he nuu le, tiina ne janj joɲ Wia Din-zonɲ-la a he niaa le!’ ” ³⁴ N̄ii ne Jooj bira bul, “Mi seme nau a bulaa pima ari u ne ɲaa Wia Bie.”

Nialinj si laa sipaanj ku to Yesu harij

³⁵ U tanj si pula, Jooj ari u haritooroo balia bira chinj lee-la a na Yesu. ³⁶ Jooj si nau duu bal, ɲii ne u bul, “Bee na, Wia Pie-bie-la ne ɲla.” ³⁷ U haritooro-la balia nii u si bul wiinj deenj a to Yesu harij. ³⁸ Yesu miira daase, di baa to u harij. U pieseba a bul, “Bee kurɲ ne maa che?” N̄ii ne ba ma piesu a bul, “La kuhianj, nii le ne ɲ juuju?” ³⁹ N̄ii ne Yesu bula piba a bul, “Má ko na mi s̄ii juu lee-la.” N̄ii ne ba to u harij mu a na lee-la u s̄ii juu. Bua-la le ɲaa didaaninj ne. N̄ii ne ba he u teenj wii-kaaninj tiire juu. ⁴⁰ Nialinj balia fa si nii wii-la Jooj si bula a to Yesu harij, doɲo yira ne Anɲuru. U fa ɲaa Saamɔɲ Piita ɲaana ne. ⁴¹ N̄ii ne Anɲuru ma che u malima Saamɔɲ lerin, a bula pu a bul, “La na Kirisito, nii-la Wia si liisa.” ⁴² U keɲ Saamɔɲ kaa ko Yesu teenj. N̄ii ne Yesu benu anj bula pu a bul, “N̄ ne Jooj bie Saamɔɲ. Ba janj keninj kaa yire Kiifas.” Kiifas ari Piita fa ɲaa yiri-bala ne. U bubuonj ne bunj.

Yesu yire Filip ari Nataniel

⁴³ U tanj si pula Yesu sii duu mu Galilii tinjteenj. Njii ne u na Filip a bula pu a bul, "To mi harinj." Njii ne Filip to u harinj. ⁴⁴ Filip fa lii Betisaada ne, tanj-la Anjduru ari Piita ma si lia. ⁴⁵ Njii ne Filip na Nataniel a bula pu, "La na nii-la, u wiaa ne Moosis fa njmunjsa bil di niaa tuto njii. Nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le ma fa bul u wiaa ne, ba njmunjsa bil. Ba fa njmunjsa ari u ne Josef bie Yesu a lii Nazaret." ⁴⁶ Njii ne Nataniel piesu a bul, "Nj ha na ku-zoŋ duu lii tanj-la ba sii yire Nazaret?" Njii ne Filip bula pu a bul, "Ku nau." ⁴⁷ Yesu si na Nataniel duu ko u teenj, u bubul u wiaa a bul, "Nia deenj ŋaa Iziral tiina titii ne. U keŋ wutitii." ⁴⁸ Njii ne Nataniel piesu a bul, "Ee ne ŋ ŋaa jijnmi?" Njii ne Yesu bula pu a bul, "Mi nanj ne ŋ si hoŋ tutogo bubuoŋ, ka Filip-na yirinj." ⁴⁹ Njii ne Nataniel bula pu a bul, "Kuhianj, ŋ ne ŋaa Wia Bie. Nj ne ŋaa Iziral tinjŋaa kuoro maa." ⁵⁰ Njii ne Yesu piesu, "Mi si bula bul di mi nanj di ŋ hoŋ tutogo bubuoŋ ne ti, ŋ laa mi wiaa dii koo? Nj jan na wu-kpŋnkperisinj a kii ŋla." ⁵¹ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Wutitii ne mi bulaa pinj, ma jan na wia nyuj duu suro, di Wia tinjdaaraa lii dime a ku tuu mi-na Nuhuobiine Bie teenj, aŋ miira jijil."

2

Ba gbieli ha-jaari gbiele

¹ Tapulaa balia si bala, baa che di ba gbieli ha-jaari gbiele tanj kubala le baa yire Keena. Keena he Galilii tinjteenj le ne. Yesu naanŋ ma fa he dime. ² Ba fa yire Yesu ari u haritooroo maa ha-jaari gbiele-la lerinj. ³ Ba sii gbieli gbiele-la njii, ba nyunyua sininj. Ba si nyua sininj kala dere, Yesu naanŋ bula pu di sinj-la dere ne. ⁴ Njii ne Yesu bula pu a bul, "U bi maga di ŋ dagemi njii mi si jan ŋaa. Bua-la le mi si jan tinj tinjtinjŋaa ha bi yie." ⁵ Yesu naanŋ saa bula pi dia-la tinjtinnaa a bul, "Má ŋaa wii-la kala u si bula pima." ⁶ Juu tinjŋaa fa keŋ ba Wii-chuoŋe wonjbiinj ne aa soŋ liinj. Njii wiaa pupoi-balaa balidu ma fa he dime ari liinj. Kunj-kala tuoŋ liinj yi galanj mara a kaa mu galanj mara ari fii. ⁷ Njii ne Yesu bula pi dia-la tinjtinnaa a bul, "Má ŋaa liinj a su pupoye-la." Ba ŋaa liinj su pupoye-la pilim pilim. ⁸ Njii ne Yesu bira bula piba di ba ŋaa lii-la pupoi-la tuoŋ a kaa mu pi nii-la sfi beŋ gbiele-la. Ba ŋaa mu pu. ⁹ U laa lii-la nyua a na lii-la, duu birime sininj. U bi jinj leela ba si na sinj-la. Ama dia-la tinjtinnaa-na jinj. Njii ne u yire haal-la tiina ¹⁰ a bula pu a bul, "Gbiele-na kala, lee-na kala ba yie laa sipaanj ne a keŋ si-zomunj a lii ba nyua.

Nuu-kala si nyua voŋe, ŋ saa-na keŋ sinj-la si bi sinj a kaa to harinj ko. Ka ŋ-na jonj si-zomunj bil harinj u ku yi bua deenj kala le."

¹¹ Yesu si ŋaa liinj birime sininj Keena le Galilii tinjteenj ne ŋaa u wu-magil-bunbunŋ u si ŋaa. Dime ne u dage njii Wia doluj si heu le. U haritooroo si na njii, ba laa u wiaa dii.

¹² A lii gbiele-la harinj Yesu ari u naanŋ ari u ŋaanaa ari u haritooroo sii mu Kapenam tinjteenj a he dime tapulaa banjmenŋ.

Yesu juu Wia-dia

Mat. 21.12-13; Maak 11.15-17; Luuk 19.45-46

¹³ U ka mua, ka di Juu tinjŋaa diisinj kielinj gbiele-la yi. Njii ne Yesu sii mu Jerusalem a juu Wia-dia. ¹⁴ U si juu dime, u na niaa di baa yalle nesinj, piesee ari kokosunj. Nialinj sii yere moribee ma hoŋ ba teebulba nyuj. ¹⁵ Njii ne Yesu keŋ njmeninj a birime chiba a kiri nialinj ari ba piesee ari ba nesinj kala ta ba lii Wia-dia-la le, aŋ keŋ moribii-yiyerile-la ma teebulba-la kaa birima chu, aŋ keŋ ba moribii-biinj ma jaase tinjteenj. ¹⁶ Njii ne ka u bula pi nialinj ma sii yalle kokosunj a bul, "Má kaa lii dia-la tuoŋ. Ma si mi Nyimma dia kaa birime yobo." ¹⁷ U haritooroo liisi wii-la ba si njmunje Wia teninj tuoŋ a bul, "Wia-dia wiaa ka diimi ne worunj a nage nyininj."

¹⁸ Njii ne Juu tinjŋaa miira ko u teenj a piesu, "Beŋ kunj wu-magil ne ŋ jan wuo joŋo dagela ari ŋ keŋ doluj di ŋ wuo ŋaa wiinj deenj?" ¹⁹ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Má njmoo Wia-dia deenj lo, mi jan wuo jonj tapulaa batori a bira saau." ²⁰ Njii ne ba bula pu a bul, "Jisin mahinj balia ari balidu ne ba joŋo saa Wia-dia deenj, ka ŋ-na bul di ŋ jan keŋ tapulaa batori saau koo?" ²¹ Ama Yesu si bul Wia-dia-la wiaa njii, u titia yaraa wiaa ne u bubul njii. ²² Bua-la le u si sii suunj le ne u haritooroo liisi a yi wii-la u fa si bula le. Njii ne ba laa wialinj ba fa si njmunjsa Wia teninj tuoŋ dii, a laa wialinj ma Yesu si bula dii.

²³ Yesu fa si he Jerusalem le, diisinj kielinj gbiele-la le, niaa yuga a laa u wiaa dii a tinj ba si na wu-magila-la u sii ŋaa le. ²⁴ Ama Yesu bi u titia kaa pulle ba teenj, beŋ wiaa u jinj nuhuobiinee kala ne worunj. ²⁵ U fa bi maga di nuu-kala bira bul nuhuobiinee wiaa pu, beŋ wiaa u fa jinj nuhuobiinee tuoŋ wu-keninj kala ne.

3

Nikodiimas cheŋ Yesu

¹ Baal kubala ne fa he dime. Baa yire Nikodiimas. U fa ŋaa Juu tinjŋaa kuhianj ne a he Farisii tinjŋaa paati tuoŋ. ² Titanj kubala u sii ko Yesu teenj a bul, "Kuhianj, la

jima ari ስ ne ስaa nii-la Wia si ta di ስ dage niaa. Nuu-kala bi jaጅ wuo ስaa wu-magilala ስ sጅ ስaa, see di Wia pe tiina le.”³ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Wutitii ne mi bulaa piጅ, nuu-kala bi jaጅ wuo juu Wia kuorii-la tuጅ, see di ba wasa lul tiina.”⁴ Nii ne Nikodiimas piesu a bul, “Ee ne ba-nihiaጅ jaጅ wuo ስaa di ba bira wasa lulu? U jaጅ bira wuo juu u naaጅ luoruጅ di u bira wasa lulu koo?”⁵ Nii ne Yesu bul, “Wutitii ne mi bulaa piጅ, nuu-kala bi jaጅ wuo juu Wia kuorii-la tuጅ, see di Wia joጅ u Diጅ-zጅጅ-la he tiina le, di tiina ma pe fo Wii-chuጅle liiጅ.”⁶ Nuhuobiine yie lul nuhuobiine u keጅ miisጅ ne tiጅteen deጅ le. Aጅ ka Wia ma yie joጅ u Diጅ-zጅጅ-la a heu le duu keጅ miisጅ Wia teen. Nuhuobiine bi Wia Diጅ-zጅጅ-la jaጅ wuo joጅጅ he nuu le.”⁷ Si leጅ duu ስaa wu-kpuጅkpere ስ le mi si bula piጅ ari u maga di ba wasa luluጅ.”⁸ Peliጅ yie lu lee-na kala u si cho ne. ጅ ninii u doጅጅ, ama ስ bi jiጅ lee-la u si lii ko, koo ስ bira bi jiጅ lee-la u sጅ mu. U saa nage ስii ne nuu-kala le Wia si joጅ u Diጅ-zጅጅ-la heu le.”⁹ Nii ne Nikodiimas piese, “Ee ne wiጅጅ deጅ jaጅ wuo ስaa?”¹⁰ Nii ne Yesu bula pu a bul, “ጅ ስaa kerichi-bal ne Iziral tiጅteen le, aጅ ka beጅ ne tii ስ bi wiጅጅ deጅ bubuጅጅ jiጅ?”¹¹ Wutitii ne mi bulaa piጅ, la yie bul wii-la la si jima ne, a ስaa siada ari wii-la la si na. Ama ma kuጅ-kala bi che di ma sei wii-la la si bula.”¹² Mi bul dunia wiaa ne pipiጅ, ka ስ bi laa dii. Ee ne saa ስ jaጅ wuo laa dii di mi ne bul Wia-jaጅ wiaa piጅ?”¹³ Nuu-kala ha bi Wia-jaጅ jila, see mi-na Nuhuobiine Bie si lii dime ku tuu.”¹⁴ Moosis fa si he giri-bine tuጅ, u fa keጅ hoጅጅ a libi dimiጅ, a joጅጅ mere daaጅ le a kaa jee. Nii titia ne ba jaጅ kpaase mi-na Nuhuobiine Bie ma daaጅ le a kaa jee,¹⁵ di nuu-kala si laa mi wiaa dii, u jaጅ wuo keጅ miisi-la si bi dere.

¹⁶ Wia cho dunia niaa a mu kieli, ስii ne tii u joጅ u Bii-bala a pila, di nii-la kala si laa u wiaa dii, u bi jaጅ lel, ama u jaጅ keጅ miisi-la si bi dere.”¹⁷ Wia bi u Bie ta duu ku tuu laa dunia niaa wiaa jiጅ, ama duu laa dunia niaa ta.”¹⁸ Nuu-na kala si laa Yesu wiaa dii, u bi jaጅ dii u tiina sariya a joጅ cheeriጅ pu, ama nii-la kala si bi u wiaa laa dii, u paala dii u tiina sariya a joጅ cheeriጅ pu, beጅ wiaa u bi Wia Bii-bala-la wiaa laa dii.”¹⁹ Wii-la si tii Wia dii dunia niaa sariya a joጅ cheeriጅ piba ne ስla: Pulumuጅ ku tuu dunia ne, ama niaa cho birimiጅ ne a kii puluጅ-la, beጅ wiaa baa ስaa wu-boጅጅጅጅ ne.”²⁰ Nuu-na kala sጅ ስaa wu-boጅጅጅጅ bi pulumuጅ cho, u bi pulumuጅ tuጅ lii, beጅ wiaa u bi che di u wu-boጅጅጅጅ lii pulumuጅ.”²¹ Ama nuu-na kala sጅ ስaa wu-zጅጅጅጅ cho pulumuጅ a yie lili pulumuጅ tuጅ, di niaa wuo na ari uu ስaa wu-zጅጅጅጅ-la Wia doluጅ le ne.”

Jጅጅ cheጅ Yesu

²² Nii harinጅ ne Yesu ari u haritooroo lii Jerusalem a mu Judiya tiጅteen, a dieni mua dime aa fo niaa Wii-chuጅle liiጅ.”²³ Jጅጅ ma fa he lee kubala baa yire Aaጅጅ le a kpage Seelim aa fo niaa Wii-chuጅle liiጅ, beጅ wiaa liiጅ fa yuga kiጅkeጅ dime. Niaa faa mu u teen u fufoba Wii-chuጅle liiጅ.”²⁴ (Buala le di ba ha bi Jጅጅ kaa to dia.)

²⁵ Nii ne Jጅጅ haritooroo doጅsuጅ ari juu tiina kubala keጅ liiጅ soጅmuጅ wiaa a kaa lilere.”²⁶ Ba mu Jጅጅ teen a piesu a bul, “La kuhiaጅ, ስ liisi baal-la fa si he Jጅጅጅ fuo-la seme doጅጅ wiaa ne, nii-la ስ si bul u wiaa? Leele u ma fo niaa Wii-chuጅle liiጅ ne, niaa kala mumu u teen.”²⁷ Nii ne Jጅጅ bul, “Nuu-kala bi jaጅ wuo keጅ kuጅ-kala, see di Wia joጅጅ pu.”²⁸ Ma titia ስaa ni daጅsia, ka mi bul ari mi dee bi Kirisito-la ስaa, nii-la Wia si liisa, ama Wia ta tiጅmi ne di mi laa u sipaaጅ.”²⁹ Ha-faliጅ tiina ne tii haala, ama di ha-faliጅ tiina naጅdoጅጅ ne chiጅ dime a jijeጅli wialiጅ ba sጅ bul, u tuጅጅ yie toጅ ne duu ne nii ha-faliጅ tiina-la yiikoro. Nii titia ne mi tuጅጅ ma toጅ woruጅ Yesu nyuጅ.”³⁰ U maga duu ne miira ku ስaa ni-baliጅ mi teen, ka di mi miira ስaa ni-bie.”

Nii-la si lii Wia-jaጅ

³¹ Nii-la si lii Wia-jaጅ ne kii kuጅ-kala. Nii-la si lii tiጅteen ስaa tiጅteen kuጅ ne aa bul tiጅteen wiaa. Ama nii-la si lii Wia-jaጅ ne kii kuጅ-kala.”³² Uu bul wialiጅ u si na aጅ nii ma ne, ama nuu-kala bi u niጅጅ wiaa seye.”³³ Nii-la kala si sei u niጅጅ wialiጅ jima ari Wia he dime ne a keጅ wutitii.”³⁴ Mi-na nii-la Wia si tima, mi bul Wia niጅጅ wiaa ne, beጅ wiaa Wia joጅ u Diጅ-zጅጅ-la doluጅ kala a pimi ne.”³⁵ Mi Nyimma Wia cho mi-na u Bie, a joጅ u doluጅ kala a he mi nisiጅ le.”³⁶ Nii-la kala si laa mi-na Wia Bie wiaa dii, u jaጅ keጅ miisi-la si bi dere; ama nii-la kala si bi mi-na Wia Bie wialiጅ ka to, u bi jaጅ ko duu keጅ miisi-la si bi dere, ama Wia jaጅ na baaniጅ u tiina nyuጅ a kaa mu wuu.

4

Yesu bul wiaa a pi Samaria tiጅጅጅ haala

¹ Nii ne Farisiጅ tiጅጅጅ nii ari Yesu na niaa yuge a kii Jጅጅ, baa tou u foba Wii-chuጅle liiጅ.”² (Ama Yesu titia bi nuu-kala Wii-chuጅle liiጅ fo, u haritooroo duጅduጅጅ ne.)³ Yesu si nia di baa bul ስii, u sii lii Judiya tiጅteen le a miira mu Galilii tiጅteen.”⁴ U sጅ mu Galilii ስii, u to Samaria tiጅteen⁵ a ku yi taጅ kubala Samaria tiጅteen le baa yire Sika. Tiጅtee-la Jekoጅ fa si joጅጅ pi u bie Josef fa kpage dime ne.”⁶ Jekoጅ fa si lu vil-la he dime. Yesu fa si veጅ woጅbiጅጅ ስii a lol, u mu hoጅ vil-la seme.

⁷ Di wia jil nyu-gbaጅ, ስii ne Samaria tiጅጅጅ haal kubala ko vil-la duu ስaa liiጅ.

Njii ne Yesu bula pu a bul, "Naa liinj pimi di mi nyua." ⁸ Bua-la le di u haritooroona mu tarj-la tuonj di ba yoo kudiilee. ⁹ Njii ne Samaria tinjaa haal-la piесе Yesu a bul, "Bee ne tii n-na Juu tiina chiche di mi-na Samaria tiina nna liinj pinj di n nyua?" Juu tinjaa ari Samaria tinjaa bi wii pe. Njii ne tii haal-la bul njii. ¹⁰ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Di n ne fa jinj ku-la Wia si jonjo pi niaa, a fa jinj nii-la si suluw di n nna liinj pu duu nyua, n fa janj sulu duu pinj lii-la si kenj miisinj." ¹¹ Njii ne haal-la piеса a bul, "Kuhianj, n bi guga kene di n kaa nna liinj, ka vil-la ma lunj. Nii le ne saa n janj na lii-la si kenj miisinj?" ¹² La naabalima Jekob ne jonj villinj deenj pila. Ba di u biirinj ari u pusunj kala nyua vilinj deenj liinj ne. N janj bul di n kii Jekob nee?" ¹³ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Nuu-kala si nyua liinj deenj, lii-nyuasun janj bira kenj tiina. ¹⁴ Ama nii-la kala si janj nyua lii-la mi si janj pu, lii-nyuasun bira bi janj kenu da. Lii-la mi si janj pu janj birime lii-bulo u tuonj le a bubul, a pu miisinj si bi dere." ¹⁵ Njii ne haal-la bula pu a bul, "Mi Tiina, pimi liinj deenj, di lii-nyuasun bira siii kenj, di mi bira si ko di mi nna liinj daha."

¹⁶ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Mu yire n bala anj miira ko daha." ¹⁷ Haal-la si duu bi bala kene. Njii ne Yesu bira bul, "Nj kaaa sima n si janj bul di n bi bala kene, ¹⁸ bee wiaa n fa jaa baalaa banonj ne, ama ma di baal-la si he dime leele sene bi n bal-titii nna. N bul wutitii ne pimi." ¹⁹ Njii ne haal-la bula pi Yesu a bul, "Mi Tiina, u naga n nna nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ne." ²⁰ Haal-la bira bula pu a bul, "La-na Samaria tinjaa naabalimaba, baa chuole Wia peelinj deenj nyunj ne, anj ka ma Juu tinjaa si, di Jerusalem ne lee-la la si maga di laa chuole Wia." ²¹ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Bua kubala janj yi, niaa si bi janj chuole la Nyimma Wia peelinj deenj nyunj koo Jerusalem le. Laa wiinj deenj dii. ²² Ma-na Samaria tinjaa sene bi jinj nii-la ma sii chuolu. La-na Juu tinjaa jinj Nii-la la sii chuolu ne. Nii-la le Wia si janj to a laa dunia niaa ta, u lii Juu tinjaa tuonj ne. ²³ Bua kubala janj yi, u paala yi ne, nialinj si janj sene chuole Wia, ba janj chuole la Nyimma Wia ari wutitii, Wia Din-zonj-la dolunj le. Njii ne Wia che di niaa chuchuolu. ²⁴ Wia nna ni-dima ne, nialinj sii che di ba chuolu, u maga di ba chuolu ari wutitii, u Dinj-zonj-la dolunj le." ²⁵ Njii ne haal-la bula pu di u jima ari nii-la ba sii yire Kirisito, nii-la Wia si liisa, u janj ko. Di u ne ko, u janj dageba wii-na kala. ²⁶ Yesu miira bula pu a bul, "Mi ne njii, mi nii bul wiaa n teen njii."

²⁷ Bua-la di Yesu haritooro miira ko. U kperiba ba si ku nau, duu bul wiaa haal-la

teenj. Ama ba kunj-kala bi niinj suro a piеса a bul, "Bee ne njj che u teenj?" Koo ba bira bi piеса bul, "Bee ne tii n bubul wiaa haal-la teenj?"

²⁸ Njii ne haal-la lenj u pupoinj dime, anj miira mu janj tuonj, a yire niaa a bula piba, ²⁹ "Ma ko na baal kubala si wuo dage wialinj kala mi si nna. Nia deenj ne saa nna Kirisito, nii-la Wia si liisa, koo?" ³⁰ Niaa si nii wiinj deenj, ba lii mu Yesu teenj. ³¹ Bua-la le di Yesu haritooro ka sulu a bul, "La kuhianj, laa kaaa dii." ³² Njii ne Yesu bula piba a bul, "Mi kenj kudiilee ne mi dii, ama ma bi kialinj wiaa jinj." ³³ Njii ne Yesu haritooro-la miira chinaa piеса donjo a bul, "Nuu ne saa kenj kudiilee ku pu koo?" ³⁴ Yesu bula piba a bul, "Mi kudiilee ne di mi sei nii-la si tinjmi niinj, a tinj tinjmi-la u si pimi dere. ³⁵ Ma si u ha ka chejsinj banese ne, ka di ma wase бага kaaa he donjo le. Mi janj bula pima, ma bee na, kaaa ne bia a gollima njii di ma wasa he donjo le. Ba ne nialinj si nna siri di ba laa mi wiaa dii. ³⁶ Nialinj kala si wase kialinj he donjo le, ba janj laa ba time. Kialinj ma ma si wasa he donjo le, ba ma ne nna nialinj si laa mi wiaa dii. Ba ne janj kenj miisi-la si bi dere. Njii wiaa nialinj si kесе nialinj si laa mi wiaa dii ari nialinj sii bul Wia wiaa pipi niaa, ba kala tuonj janj tere. ³⁷ Wii-la sene nna wutitii ne. Nuu donj ne bul Wia wiaa, nuu donj ma kесе nialinj si laa mi wiaa dii he donjo le. ³⁸ Mi tinjma ne di ma mu kесе nialinj si laa mi wiaa dii. Ma si nna njii, ma nage nialinj si mu wase бага kaaa ne he donjo le, бага-la le ba si bi tima. Niaa donsunj ne tinj бага-la le, ka ba pe nii бага-la sima njii."

³⁹ Njii ne niaa yuga Samaria tinjteenj le a laa Yesu wiaa dii. Haal-la si bul wialinj Yesu si bula a tigeu le ne tii ba laa Yesu wiaa dii njii. ⁴⁰ Samaria nialinj si ko Yesu teenj, ba sulu duu chua ba teenj. Yesu sei a chua dime tapulaa balia. ⁴¹ Niaa bira yuga a laa u wiaa dii a tinj wialinj u si dageba wiaa. ⁴² Njii ne nialinj bula pi haal-la a bul, "Leele la laa u wiaa dii a tinj la titia si nii u niinj wiaa njii ne, u bi naga wii-la n si bula pila ne tii. La titia wuo jinj ari u ne sene nna dunia Laataara."

Yesu vaare kerichi-bal kubala bie

⁴³ Yesu si chua dime tapulaa balia-la, u sii a bira mu Galilii tinjteenj. ⁴⁴ Yesu titia fa bula pi niaa ari nii-la sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le, ba buu jirima ka pa u titia janj le. ⁴⁵ U si mu Galilii tinjteenj njii, ba kenu worunj a tinj wialinj kala u si nna ba-na Juu tinjaa gbiele-la le Jerusalem le. Ba ma fa he dime.

⁴⁶ Yesu bira miira mu lee-la ba sii yire Keena a he Galilii tinjteenj le, lee-la u fa si

keŋ liiŋ birime siniŋ. Di kerichi-bal kubala fa he taŋ kubala le baa yire Kapenam le. U bie fa wiwiile. ⁴⁷ U si nia di Yesu lii Judiya tiŋteen a ko Galilii tiŋteen, u mu Yesu teen a sulu duu ku vaare u bie pu, di u kpaga suuŋ ne. ⁴⁸ Nii ne Yesu bula pu, "See di ma na wu-magilaa ari wu-kpuŋkperisiŋ, ma bi jaŋ ŋaa yarida." ⁴⁹ Nii ne kerichila bula pu, "Mi kuhian, ko lagi di mi bie si suu." ⁵⁰ Nii ne Yesu bula pu, "Mu dia, ŋ bie duoro ne." Baal-la laa wii-la Yesu si bula pu dii a joŋ u woŋbiin aa veŋ. ⁵¹ U mu nii, u tiŋtinna ku chemu a bula pu ari bile duoro ne. ⁵² U piese duu na bua-la le u si duoro. Ba bula pu ari diamin wiiheye, kerifi kubala le ne waari-la leŋu. ⁵³ Nii ne bile nyimma jin ari bua-la le ne Yesu bula pu ari u bie keŋ miisiŋ ne. Nii ne ba di u dia niaa kala laa u wiaa dii. ⁵⁴ Wu-liamin ne nii Yesu si ŋaa, u si bira lii Judiya ko Galilii tiŋteen.

5

Yesu vaare baal kubala fuoŋ le

¹ Nii hariŋ le ne Juu tiŋŋaa gbiele kubala bira yi Jerusalem le. Nii ne Yesu sii mu leela.

² Jerusalem le, fuo kubala ne fa he dime. U fa kpaga boiŋniiri-la doŋo ba fa si to jujuu taŋ-la tuoŋ ne. U yirin ne fa piese boiŋniin. Hiiburu yiikoro le ba keŋ fuo-la kaa yire Betizata. Ba he palaa banon ne a kere fuo-la. ³ Nyanyal tiŋŋaa fa yuga a he pala-la tuoŋ. Doŋsuŋ nyulime, doŋsuŋ fa ŋaa naa-suunŋ ari na-suunŋ tiŋŋaa. Doŋsuŋ ma gberike. [Ba fa hono gbera fuo-la di lii-la fa vuugi.] ⁴ Bua doŋo Wia tiŋdaaru ne fa yie ku tuu fuo-la a keŋ lii-la kaa vuugi. Di Wia tiŋdaari-la ne keŋ lii-la vuugi, nyanyal tiina-la si laa sipaan tuu lii-la, u nyanyalin cho duu nage nii ma kala, u yie duori ne. ⁵ Baal kubala ma ne fa he nyanyal timma-la tuoŋ. U fa wiila ne a yi jisiri mara ari fii ari chori. ⁶ Yesu si na baal-la duu pin dime, u jin ari baal-la wiila dieni ne. Nii ne u piesu a bul, "Ŋ che di ŋ duori nee?" ⁷ Nii ne baal-la bul, "Mi kuhian, mi bi nuu kene daha u si jaŋ wuo joŋmi kaa tuu he fuo-la le di ba ne keŋ lii-la vuugi. Ba yie keŋ lii-la vuugi, mii nerike di mi tuu, di nuu laa sipaan tuumi le." ⁸ Nii ne Yesu bula pi baal-la a bul, "Sii a chuoli ŋ bošo a viiri." ⁹ Baal-la guu duori a sii chuoli u bošo a chunŋa viiri. Tapuluŋ deen ŋaa che-wiesii-la cheeŋ ne.

¹⁰ Nii ne Juu tiŋŋaa bula pi baal-la Yesu si vaara a bul, "Jiniŋ ŋaa che-wiesii-la cheeŋ ne. Uu kise ne di ŋ chuŋ bošo tapuluŋ deen cheeŋ." ¹¹ Nii ne baal-la ma bul, "Nii-la si vaaremi ne bula pimi di mi chuoli mi bošo

a viiri." ¹² Nii ne ba piesu, "Kubeŋ ne baal-la si bula pin di ŋ chuoli ŋ bošo a viiri?" ¹³ Ama baal-la bi nii-la si vaaru jin. Bua-la le di niaa si yuga nii, Yesu lel. ¹⁴ U nii hariŋ ne Yesu na baal-la Wia-dia le a bula pu, "Na, leleŋ ŋ duoro ne, bira si haache ŋaa. Di nii dee, wiin jaŋ wasa juuŋ le a kii nii." ¹⁵ Nii ne baal-la sii a mu bula pi Juu timma-la ari Yesu ne fa vaaru nii. ¹⁶ Yesu si ŋaa nii che-wiesii-la cheeŋ, nii ne tii Juu tiŋŋaa suomo to Yesu naasiŋ di ba doŋisu. ¹⁷ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Mi Nyimma ka tiŋ ne, nii ne tii mi maa tiŋ." ¹⁸ Yesu si bul nii ŋaa Juu timma-la wasa chiche woŋbiila ba si jaŋ to kpuu. Wiaa balia ne ba si duu cheye, u chei ba kisiŋ le che-wiesii-la cheeŋ, aŋ pe bul di Wia ne ŋaa u Nyimma, a bul nii di ba di Wia mage doŋo ne.

Wia Bie si keŋ doluŋ ŋii

¹⁹ Nii ne Yesu bula pi niaa a bul, "Mi bul wutitii ne aa pima, mi-na Wia Bie bi wii-kala wuo ŋaa mi titia doluŋ le. Mi yie ŋiŋaa wialin mi si na di mi Nyimma ŋaa ne. Wii-na kala u sii ŋaa ne, mi ma u Bie ŋiŋaa, ²⁰ bee wiaa mi Nyimma chomi, mi si ŋaa u Bie, aa dagemi wialin kala u titia sii ŋaa. U jaŋ dagemi wiaa a kii ŋla di mi ŋaa, di ba ŋaama wu-kpuŋkpere. ²¹ Mi Nyimma si chise nialin si suba ba bira keŋ miisiŋ nii, nii titia ne mi ma u Bie joŋ miisiŋ a pipi nialin mi sii che. ²² Mi Nyimma-na bi nuu-kala sariya ka dii, ama u joŋba kala he mi-na u Bie nisiŋ le ne. ²³ U ŋaa nii di nuu-kala to nii le a zizil mi-na u Bie ne, ari ba sii zil mi Nyimma nii. Nii-la-na kala si bi mi-na Wia Bie ka zil, u tiina ma bi mi Nyimma Wia si tiŋmi ka zil. ²⁴ Wutitii ne mi bula pipima, nii-la kala si jegile nii mi niin wiaa a laa nii-la ma si tiŋmi wiaa dii, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. U tiina, ba bi u-na sariya ka dii, u saa lii suuŋ bua le ne a keŋ miisiŋ.

²⁵ Wutitii ne mi bula pipima, bua-la jaŋ yi, u saa yie ma ne, di nialin si suba jaŋ nii mi-na Wia Bie yiikoro. Nialin jaŋ si nii mi yiikoro, ba jaŋ keŋ miisiŋ. ²⁶ Mi Nyimma si keŋ doluŋ duu pi niaa miisiŋ nii, nii ne u ŋaa mi ma u Bie keŋ doluŋ di mi pi niaa miisiŋ. ²⁷ U saa pi mi-na u Bie doluŋ ne di mi dii niaa sariya, bee wiaa mi ne ŋaa Nuhuobiine Bie. ²⁸ Ma si leŋe di wiin deen ŋaama wu-kpuŋkpere. Bua-la jaŋ ko di nialin kala si suba a he buasuŋ le jaŋ nii mi yiikoro. ²⁹ Ba saa jaŋ sii ba buasuŋ le. Nialin si ŋaa wu-zoŋŋo jaŋ sii a keŋ miisiŋ, nialin ma si ŋaa wu-boŋŋo, di ba ma sii di Wia dii ba sariya a joŋ cheerin piba."

³⁰ Nii ne Yesu bira bul, "Mi-na bi wii-kala wuo ŋaa mi titia doluŋ le. Mi yie dii sariya ari Wia si si mi dii nii ne. Nii wiaa mi si

yie dii sariya-la nii, u naa wutitii ne, bee wiaa mi bi che di mi naa wii-la mi sii che, ama wii-la nii-la si tiñmi sii che. ³¹ Di mi dunduna ne bul mi wiaa, u bi yunuj jar kenj. ³² Ama nuu ma ne he dime a bubul mi wiaa. Mi saa jima wialinj u sii bul a tigemi le, ba naa wutitiiba ne. ³³ Ma tiñ ma tinjaaraa ba mu jooñ teerj a piess mi wiaa. jooñ bul wutitii ne piba a tigemi le. ³⁴ U saa bi naga wialinj nuhuobiinee si bula a tigemi le wiaa ne mi chil, ama mii bul wiinj deerj di ma naa siri di Wia wuo laama ta ne. ³⁵ jooñ fa nage chaaninj ne a chaane, ma fa cho di ma nii u chaan-la sima muapilii. ³⁶ Ama wiinj doñjo he dime a laa mi nyuj a bubul wiaa. U ne kii jooñ. Tiñtimii-la mi sii tiñ ne nii, tiñtimii-la mi Nyimma si jonjo pimi di mi tiñ. Nii daga ari mi Nyimma ne tiñmi. ³⁷ Mi Nyimma-la si tiñmi, u maa bul mi wiaa ne. Ma ha bi u yiikoro nia, ma ha buu na ari ma siaa maa. ³⁸ U niinj wiaa bima le he, bee wiaa ma bi mi-na nii-la u si tima wiaa laa dii. ³⁹ Ma yie fiess siinj a kikarime Wia teninj. Ma biina ari ma nii naa nii, ma jarj wuo kenj miisi-la si bi dere. Wia tenj-la ma sii karimu ma paala bul mi wiaa ne. ⁴⁰ Ka ma via di ma ko mi teerj a wuo kenj miisinj. ⁴¹ Mi bi che di nuhuobiinee besemi le. ⁴² Mi jima ari ma tuonj le ma bi Wia cho. ⁴³ Mi ko mi Nyimma doluj le ne, ka ma bimi kene woruj. Di nuu doñ ne fa ko u titia doluj le, u ne ma fa jarj kenj woruj. ⁴⁴ Ma cho di niaa besema le ne, ama ma bi cho di Wia ne besema le. Ee ne saa ma jarj wuo laa mi wiaa dii? ⁴⁵ Ma si biina bul ari mi jarj jonj cheerinj pima mi Nyimma sipaanj. Moosis ne jarj jonj cheerinj pima. Ma yielaa kala heu le ne. ⁴⁶ Di ma ne sene fa laa Moosis wiaa dii, ma fa jarj laa mi ma wiaa dii. Mi wiaa ne Moosis fa ñmuñse nii. ⁴⁷ Ama di ma bi wialinj u si ñmuñsa laa dii, ee ne ma jarj wuo laa wialinj mi sii bul dii?"

6

Yesu pi niaa bui banonj kudiilee

Mat. 14.13-21; Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17

¹ U nii hariñ ne Yesu miira chol mugibalinj kubala baa yire Galilii mugibalinj. U yirinj doñjo ma ne Tabiiras. ² Niaa yuga a tuto u hariñ, bee wiaa ba fa na u si naa wu-magila-la a vaare nyanyal tinjaa ne. ³ Nii ne Yesu ari u haritooroo mu jil peelinj nyuj a honj dime. ⁴ Di juu tinjaa diisinj kieliñ gbiele-la ma kpaga. ⁵ Ba si honj dime, Yesu bee na di ni-danj nii ko u teerj nii. U piess Filip a bul, "Nii ne la jarj na kudiilee a yoo a pi niaa deenba kala di ba dii voge?" ⁶ Yesu titia fa jinj wii-la u si jarj naa ne, ama u ta bul nii duu magise

Filip ne. ⁷ Nii ne Filip bula pu a bul, "Di la ne yoo boroboro a yi siidi bui balia maa, u bi niaa deenba wii-kala wuo naa, ba doñsun paala bi mua mua maa na." ⁸ Nii ne di u haritooroo doñjo he dime, baa yire Anjduru. U fa naa Saamoj Piita naanbie ne. U bula pi Yesu a bul, ⁹ "Bii-bie kubala ne he la tuonj a kenj boroboroba banonj ari cheñfilee balia. Ee ne saa kaa deenba jarj wuo naa niaa deenba?" ¹⁰ Nii ne Yesu bul di ba lenj di nialinj honj. Di jarj bumoo tose lee-la. Nii ne nialinj honj. Ba tuonj baalaa fa naa bui banonj ne. ¹¹ Nii ne Yesu laa boroboroba-la a chuole Wia, anj kaa kpaa nialinj si honjo. Nii ne u kenj cheñfilie-la ma kpaaba. Ba kun-kala dii a voge. ¹² Ba si dii a voge nii, u bula pi u haritooroo di ba mu paa boroboroba-la si ka, di kun-kala si lel. ¹³ Nii ne ba paa ku-kaana-la nialinj si die anj ka, a su siñsin fii ari balia. ¹⁴ Nialinj si he dime a na Yesu si naa wu-magilinj deerj, ba bul di wutitii, baala deerj sene naa nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ba si si u jarj ko dunia ne.

¹⁵ Nii ne Yesu jinj ari ba naa siri ne di ba ku fugu duu dii ba korunj. Nii ne u mu faa peelinj nyuj.

Yesu venj liinj nyuj

Mat. 14.22-33; Maak 6.45-52

¹⁶ Didaaninj, Yesu haritooroo tuu muga ¹⁷ a juu liinj daboro, a bira duoroo chol muga aa mu Kapenam. Tanj bire di Yesu ha bi ba teerj ko. ¹⁸ Bua-la le di pel-duo kubala maa lu a kenj liinj kala naa u viviisi. ¹⁹ Di u haritooro-la ma duoro a mu yi meel-daasinj batori koo banese, anj na Yesu duu venj liinj nyuj a kuko daboro-la teerj. Ba si na nii, fawullunj kenba. ²⁰ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Ma si leñe di fawullunj kenma, minna ne." ²¹ Nii ne ba tuonj tore, ba jonj he liinj daboro-la tuonj. Di liinj daboro-la guu yi lee-la ba fa sii mu.

Niaa yuga aa che Yesu

²² Tanj si pula, ni-danj-la bira chinj muga-la cholo seme doñjo, lee-la ba si mua. Didaan-la ba fa na liinj daboro kubala ne duu chinj dime. Ba jima ari Yesu haritooroo dunduna ne juu liinj daboro-la. Yesu tuo ba tuonj. ²³ Ba si chinj dime nii, liinj daborusunj doñsun lii Tabiiras ko lee-la, a kpaga lee-la Yesu fa si chuole Wia anj jonj boroboro piba di ba dii. ²⁴ Nialinj si na di Yesu tuo, u haritooroo ma tuo, ba sii juu liinj daborusula a mu Kapenam aa cheu.

Yesu si duu ne naa boroboro-la si kenj miisinj

²⁵ Nialinj si na Yesu muga-la cholo doñjo, ba piess a bul, "La kuhianj, bua bee le ne ñ ko daha?" ²⁶ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, maa chemi a

tiŋ boroboro-la ma si dii woge wiaa ne, ama wu-magila-la ma si na di mi ŋaa wiaa dee. ²⁷ Ma si ma doluŋ kala he a che kudiilee. Kudiile-la jaŋ chei, ama má tima chiche kudiile-la si jaŋ pima miisi-la si bi dere. Kudiilee deenba mi-na Nuhuobiine Bie ne jaŋ pima, bee wiaa mi Nyimma Wia joŋ doluŋ hemi le ne di mii ŋaa nii." ²⁸ Nii ne ba piesu, "Ee ne la jaŋ wuo ŋaa a tiŋ Wia tiŋtiŋŋaa?" ²⁹ Nii ne u bul, "Tiŋtimii-la Wia si cho di maa tiŋ ne ŋla: Má laa mi wiaa dii, mi ne nii-la Wia si tima." ³⁰ Nii ne ba piesu, "Wu-magili bee ne ŋ jaŋ ŋaa di la na a laa ŋ wiaa dii? Bee ne ŋ jaŋ ŋaa?" ³¹ Na la naabalimaba dii kudiilee ne girin tuoŋ baa yire Mana. Wialin ba si ŋmuŋse Wia tenin tuoŋ ne ŋla: Ba si, 'U joŋ boroboro-la si lii wia nyuŋ ne a piba di ba dii.' "

³² Nii ne Yesu bul, "Mi bul wutitii ne aa pima. Kialin Moosis si pima, u dee bima pa, Wia ne pima. Kudiile-la bima miisi-la si bi dere ka pa. Mi Nyimma nii pi niaa boroboro titii-la si lii Wia-jaŋ. Kudiile-la joŋ miisi-la si bi dere a pi dunia niaa. ³³ Boroboro-la Wia si ta, u lii Wia-jaŋ ne a ku tuu. U ne pi dunia niaa miisin." ³⁴ Nii ne ba bul, "La Tiina, nii-na vene joŋ boroboro deen pipila." ³⁵ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Mi ne ŋaa kudiile-la si pi niaa miisin. Nii-la kala si ko mi teen, losuŋ bira bi jaŋ keŋ u tiina. Nii-la ma si laa mi wiaa dii, lii-nyuasur ma bira bi jaŋ kenu. ³⁶ Mi bula pipima ari ma nami ne, ama ma bi mi wiaa laa dii. ³⁷ Nuu-na kala mi Nyimma si joŋo pimi, u jaŋ ko mi teen. Niaa deenba kala si ko mi teen, mi bi jaŋ ko di mi kiriba ta, ³⁸ bee wiaa mi lii Wia-jaŋ ku tuu di mi ŋaa wialin nii-la si tiŋmi sii che ne, mi titia tuotore wiaa dee. ³⁹ Ŋla ne nii-la si tiŋmi chiche di mii ŋaa: di mi si leŋe di nialin u si joŋo pimi kuŋ-kala lel, ama di mi chuuleba kala dunia diderin di ba keŋ miisin. ⁴⁰ Wialin mi Nyimma sii che ne ŋla: Di nuu-na kala si na mi-na u Bie a laa mi wiaa dii, duu jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. Dunia diderin maa, ba ma jaŋ chisu suuŋ le duu keŋ miisin."

⁴¹ Nii ne Juu timma-la suomo gugurime wiaa. U si si u ne ŋaa kudiile-la si lii Wia-jaŋ ku tuu, nii ne tii ba gugurime u wiaa nii. ⁴² Nii ne ba bul, "Baala deen dee Josef bie Yesuu? La jin u nyimma ari u naaŋ kala ne. Ee ne saa lele u si duu lii Wia-jaŋ ne a ku tuu?" ⁴³ Nii ne Yesu bira bula piba, "Má leŋ ma wialin gurimuŋ. ⁴⁴ Nuu-kala bi jaŋ wuo ko mi teen, see di mi Nyimma-la si tiŋmi ne keŋ u tiina kaa ko mi teen, di mi chisu suuŋ le dunia diderin. ⁴⁵ Nialin sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ba ŋmuŋse ŋla ne Wia tenin tuoŋ. Ba si, 'Wia jaŋ dage niaa kala.'

Nuu-kala si ŋaa siri duu jegile nii wialin Wia sii dagu, a gunne u teen, u ne jaŋ ko mi teen. ⁴⁶ U nii ma saa bi nage ari nuu-kala na mi Nyimma Wia ne, see nii-la si lii Wia teen. U dunduŋa ne nau. ⁴⁷ Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala si laa mi wiaa dii, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. ⁴⁸ Mi ne ŋaa kudiile-la sii pi niaa miisin. ⁴⁹ Ma naabalimaba dii kudiile-la ba sii yire 'Mana' ne girin tuoŋ. Ari nii kala ba-na ha suba ne. ⁵⁰ Ama kudiile-la si lii Wia-jaŋ ku tuu, di nuu ne diiba, u bi jaŋ suu. ⁵¹ Mi-na ne ŋaa kudiile-la si keŋ miisin a lii Wia-jaŋ ku tuu. Di nuu ne dii kudiilee deenba, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. Mi yaraa namia ne ŋaa kudiile-la mi si jaŋ joŋo pi dunia niaa di ba keŋ miisi-la si bi dere."

⁵² Yesu si bul nii, Juu tiŋŋaa suomo keŋ wii-la lilere a bul, "Ee ne baala deen jaŋ wuo ŋaa a joŋ u yaraa namia pila di la chaŋ?" ⁵³ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, di ma ne bi mi-na Nuhuobiine Bie yaraa namia chaŋa, a nyua mi chalin maa, ma bi jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. ⁵⁴ Nii-la kala si chaŋ mi yaraa namia, a nyua mi chalin maa, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere. Di dunia ma ne dere, mi jaŋ chise u tiina suuŋ le duu keŋ miisin, ⁵⁵ bee wiaa mi yaraa namia sene ŋaa kudiilee ne. Mi chalin ma sene ŋaa lii-nyualuŋ ne. ⁵⁶ Nii-la kala si chaŋ mi yaraa namia-la a nyua mi chal-la, u jaŋ he mi teen a kaa mu wuu, mi ma jaŋ he u teen a kaa mu wuu. ⁵⁷ Mi Nyimma-la si keŋ miisin a tiŋmi nii, nii ne mi ma keŋ miisin. Nii titia ne nii-la ma si chaŋ mi yaraa namia ma jaŋ keŋ miisin a tiŋ mi wiaa. ⁵⁸ Kudiile-la si lii Wia-jaŋ ku tuu ne nii. U bi naga kudiile-la ma naabalimaba si die aŋ ha suu ne. Nii-la kala si dii kudiilee deenba, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere." ⁵⁹ Yesu bul waa deenba duu he Kapenam tiŋteen le ne aa dage niaa Wii-чуоле dia le.

Wialin si jaŋ pi niaa miisi-la si bi dere

⁶⁰ Niaa yuga a faa to Yesu hariŋ, a nii wialin u si bula a bul, "Wiaa deenba u sii dage, ba heye kinkeŋ. Kubee ne jaŋ wuo jegili wiaa deenba?" ⁶¹ Ba bi wii-kala bula, ka Yesu jin ari u haritooro-la ka gurime wiaa ne a tiŋ wialin u si bula le. Nii ne u pieseba a bul, "Wiin deen leŋe ma na baanin nee? ⁶² Ka di ma ne saa fa na mi-na Nuhuobiine Bie di mi miira mu leela mi si liaa? ⁶³ Wia Diŋ-zoŋ-la ne ku-la si pila miisi-la si bi dere. Nuhuobiine yaraa doluŋ-na ŋaa pei ne. U bi miisi-la si bi dere wuo pa. Wia Diŋ-zoŋ-la wiaa ne mi bula pima. Ba jaŋ pima miisi-la si bi dere. ⁶⁴ Ama ma doŋsuŋ bi mi wiaa laa dii." Bunbuŋ kala Yesu fa jin nialin si bi u

wiaa laa dii ne ari nii-la si jan jonu yalle. ⁶⁵ Nii ne Yesu bira bul, "Wiinj deenj wiaa ne tii mi bula pima ari nuu-kala bi jan wuo ko mi teenj, see di mi Nyimma pi u tiina wonjbiinj duu wuo ko."

⁶⁶ A tinj wiinj deenj wiaa ni-danj-la fa si to u harinj, ba miire harinj. ⁶⁷ Nii ne Yesu piese u haritooroo fii ari balia-la a bul, "Ma ma cho di ma miire mi harinj nee?" ⁶⁸ Nii ne Saamɔŋ Piita piesu a bul, "La Tiina, kubee teenj ne saa la ma jan mu? Wialinj ŋ sii bul nii pi niaa miisi-la si bi dere. ⁶⁹ Leele la laa dii a jinj ari ŋ ne ŋaa Wia Tuɔ-pul Tiina." ⁷⁰ Nii ne Yesu pieseba a bul, "Ma niaa fii ari balia dee mi liisee? Ama ma doŋɔ ŋa diŋdɔŋ ne a ŋaa Sitaani tiina." ⁷¹ Judas, Saamɔŋ Isikarɔt bie wiaa ne u faa bul nii. U fa he u haritooro-la fii ari baliaminj tuɔŋ ne, ama u ne fa jan jon Yesu yalle.

7

Yesu mu gbieli-balinj Jerusalem le

¹ Nii harinj Yesu gugolle Galilii tinjteenj. U bi cho duu mu golle Judiya tinjteenj le, bee wiaa Juu tinjŋaa fa si he Judiya tinjteenj le ka che di ba kpoo ne. ² Di Juu tinjŋaa gbielibal kubala yie. Gbiele-la le ba yie lenj ba diisinj anj he lenjnee ne a jujuu. Di gbiele-la ne dere, ba bira miira mu a jujuu ba diisinj. ³ Nii ne Yesu ŋaanaa bula pi Yesu a bul, "Sii daha a mu Judiya tinjteenj, di ŋ haritooroo ma wuo na wialinj ŋ sii ŋaa. ⁴ Nii-la sii che di ba jimu, u bi faa ŋjŋaa wiaa. ŋ sii ŋaa wiaa deenjba, lenj di dunia niaa kala na." ⁵ Ba titia paala bi u wiaa laa dii, nii ne tii ba bul nii. ⁶ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Bua-la si jan yi di mi mu gbiele-la, u ha bi yie. Ma-na teenj bua-na kala maga ne." ⁷ Dunia niaa bima bere, ama ba bere mi-na ne. Mi venee bula piba ari baa ŋaa wu-bɔŋɔɔ ne. ⁸ Má-na lii mu gbiele-la, mi-na ha bi mu, bee wiaa bua-la si jan yi di mi mu ha bi yie." ⁹ U bul nii anj hɔŋ Galilii tinjteenj le ne.

¹⁰ Yesu ŋaana-la si mu gbiele-la dere, Yesu ma sii mu. Ama u bi niaa harinj to. U luɔra mu ne. ¹¹ Juu tinjŋaa si he gbiele-la le, ba bee chiche Yesu gbiele-la le, a pipiese di nii le ne u he? ¹² Nii ne nialinj si he gbiele-la lerinj, ba jesinj suomo a munsi a bubul Yesu wiaa. Doŋsuŋ si duu ŋaa ni-zɔŋ ne. Doŋsuŋ ma bi seye anj bul duu nyise niaa ne. ¹³ Ama ba kala faa fá Juu timma-la ne, nii ne tii nuu-kala bi wuo faasa bul u wiaa.

¹⁴ Gbiele-la si ku kpaɔ maga doŋɔ, Yesu juu Wia-dia a didage niaa. ¹⁵ U si dage niaa nii ŋaa Juu timma-la si jegile nii wialinj wu-kpunjɔpɔre. Ba si, "Ee ne baala deenj jinj wiaa ŋla kinjkenj anj bi lee yie?" ¹⁶ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wialinj mi sii

dagu, mi titia doluj le dee mii dage. Nii-la si tinjmi ne dagemi wialinj. ¹⁷ Nii-la kala sii che duu ŋaa wii-la mi si cho, u jan wuo jinj ari wialinj mi sii dagu lii Wia teenj ne, koo mi titia doluj le ne. ¹⁸ Nii-la si yie bubul wiaa u titia doluj le yie bula chiche u titia yirinj ne. Ama nii-la sii che di nii-la si timu laa yirinj, u ŋaa ni-titii ne. U bi wiaa ka nyia. ¹⁹ Moosis bil niinj pima ne di maa to. Ama ma kun-kala bi nii-la to. Bee ne tii maa che di ma kpumi?" ²⁰ Nii ne nialinj bula pu a bul, "Ŋŋ nyaase ne. Kubee nii che di u kpun?" ²¹ Nii ne Yesu bula piba a bul, "Mi ŋaa wu-bala ne ma che-wiesii-la cheeŋ, u ŋaa ma wu-kpunjɔpɔre. ²²⁻²³ Moosis fa bula pima di ma kikeri ma biirinj penee. U dee bi nii suomo. U naabalimaba ne suomo ŋaa nii. U si ŋaa ma kisinj nii, ma paala yie keru ma biirinj penee che-wiesii-la cheeŋ, di ba lulluj ne tel nii le. Di ma ne saa jan wuo to Moosis niinj aa keru ma biirinj penee che-wiesii-la cheeŋ, di ba lulluj ne tel che-wiesii-la cheeŋ, bee ne saa tii maa na baaning a tinj mi si ŋaa puwuoloo duori che-wiesii-la cheeŋ? ²⁴ Di nuu ne ŋaa wii, ma sí guu jon taali pu a tinj ma si biina ari u bi woruj ŋaa wiaa. Má biine wii-la tuɔŋ a jinj u wutitii, an-na jon taali pu."

²⁵ Nii ne niaa doŋsuŋ si lii Jerusalem piese a bul, "Baala deenj dee ba chiche di ba kpu nii?" ²⁶ Na, u ne chinj niaa tuɔŋ nii aa bul wiaa, ka nuu-kala bi wii wuo bul, koo nihiasi-la jima ari u ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisaa? ²⁷ Nii-la Wia si jan tinj, duu ne ko, nuu-kala bi jan jinj u si lii lee-la, ama la kala ne jinj lee-la baala deenj si lia." ²⁸ Yesu sii dage niaa Wia-dia-la tuɔŋ nii, nii ne u faasa piese, "Ma sene jinjmi nee, a jinj lee-la mi si liaa? Ama mi saa bi mi titia doluj le ne ko. Nuu ne tinjmi. Nii-la ma saa si tinjmi ŋaa Wutitii Tiina ne. Ma buu jinj. ²⁹ Mi-na jimu ne, bee wiaa mi fa he u teenj ne. Nii ne u tinjmi." ³⁰ Nii ne ba chiche di ba kenu, ama bua-la le u si jan suu ha bi yie. Nii ne tii nuu-kala nisinj buu dige. ³¹ Aie niaa yuga nialinj tuɔŋ a laa u wiaa dii a piese a bul, "Ma biina di Kirisito, nii-la Wia si jan liise ne ko, u jan ŋaa wu-magilaa kii niaa deenj?"

Ba tinj niaa di ba mu keŋ Yesu

³² Farisii tinjŋaa si nia di nialinj munjɔ bubul Yesu wiaa nii, nii ne ba di nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhiasinj tinj ba tinjinni-biisinj di ba mu keŋ Yesu. Ba si mu lee-la Yesu fa si he di ba kenu, ba nii wialinj u si bula pipi niaa. ³³ U si, "Mi jan he ma teenj tapulaɔ banjmenɔ, anj miira mu nii-la si tinjmi teenj. ³⁴ Ma jan chemi ka. Lee-la mi si jan he, ma bi jan wuo mu dime." ³⁵ Nii ne Juu timma-la piese di nii ne uu che duu

mu ba bi jan nau? Duu che duu mu Giriik tinteen, lee-la juu tinjaa si guoli ba tuon ne, a didagebaa? Ba bira si, ³⁶ “U si di la jan cheu ka, a bira bul di la bira bi jan wuo mu lee-la u si jan he. U si bul nii, u bubuon ne bee?”

Yesu bul wiaa a tige lii-la sii pi niaa miisin le

³⁷ Gbiele-la che-derin, tapulii-la ne fa nja gbiele-la siifian cheen. Nii ne Yesu sii chin a faasa bul, “Nii-la kala lii-nyuasun si kene, ma lej duu ko mi teen a nyua liin. ³⁸ Nii-la kala si laa mi wiaa dii, u jan nage lii-bulo u tuon le a bubul. Ba bul nja ne Wia tenin tuon.” ³⁹ Yesu bul wiaa deenba a tige Wia Din-zon-la le ne u si jan jonjo he nialin si laa u wiaa dii le. Bua-la le di u ha bi Wia Din-zon-la jonjo heba le, bee wiaa u ha bi suun le sie duu laa yirin.

Nialin pore donjo le a tin Yesu wiaa

⁴⁰ Ni-dan-la fa si he dime a nii wialin Yesu si bula, nii ne ba donsun bul di nia deen sene nja nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne. ⁴¹ Donsun ma si, duu ne nja Kirisito, nii-la Wia si liisa. Ama donsun ma si di nii-la Wia si liisa bi jan lii Galilii tinteen. ⁴² Wia tenin tuon ba bula ari Kirisito, nii-la Wia si liisa, nja Devit doho nuu ne a lii Betilehem. Devit jan ne fa Betilehem. ⁴³ Nii ne nialin ken wiin deen liere a pore donjo le. ⁴⁴ Ba donsun chiche di ba ken Yesu, ama nuu-kala bi nisin jonjo digu.

⁴⁵ Nii ne tintinni-biisi-la ba si tima di ba mu ken Yesu, ba miira mu Farisii tinjaa ari nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin teen, ari na-hillin. Nii ne ba pieseba a bul, “Bee ne tii ma buu kaa ko?” ⁴⁶ Nii ne ba bul, “Nuu-kala ha bi wiaa bula ari baala deen sii bul nii.” ⁴⁷ Nii ne Farisii kuhiasi-la pieseba a bul, “U nyisema ma nee?” ⁴⁸ Ma nia ari ma kuhiasin tuon koo la Farisii tinjaa tuon kubala ma ha laa u wiaa dii? ⁴⁹ Ama ni-dan deen kala si hilime, ba bi wialin Moosis si nmuusa bil jin. Wia jan kpuse ba nyusun.” ⁵⁰ Bala kubala baa yire Nikodiimas, u ma fa nja Farisii tinjaa donjo ne a he ba tuon. U-na fa laa sipaan mu Yesu teen ne an ka. ⁵¹ Nii ne u bula piba a bul, “La kisin ne di la jon cheerin a pi nuu duu ne nja wii, see di la laa sipaan nii tiina niin, a jin wii-la u si nja.” ⁵² Nii ne Farisii timma-la piesu a bul, “N ma nja Galilii tiina nee? Karime Wia tenin. Di nja nja nii, nja jan na ari nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le, ba kun bi Galilii tinteen lia.” [⁵³ Nii ne ba kala sii pise a mu ba diisin.]

8

Ba ken haal-la si pin nuu bala

¹ Nii ne ka Yesu ma lii dime a jil peel kubala baa yire Oliv nyun. ² Tan si pula chichuo-fiela, u bira miira mu a juu Wia-dia. Niaa ku gbaaru, u hon a bira suomo didageba. ³ Nii ne Wia tenin kerichiba ari Farisii tinjaa ken haal kubala ku juu. Ba ken haal-la duu pin nuu bala. Ba lej u chin ba tutuobaanin. ⁴ Nii ne ka ba bula pi Yesu a bul, “La kuhian, la ken haala deen duu hiile nuu bala ne. ⁵ Wialin Moosis fa si bile di niaa tuto daga ari nuu-kala ne nja nii, di la yaga kpuu ne ari tabiaa. Bee ne n ma bul?” ⁶ Ba bul nii di ba nmoo Yesu fehe le ne, a wuo na wonbin a ku u teen. Nii ne Yesu ken u nyun chugili tinteen an ken u neniin tutuuri tinteen. ⁷ Ka ba ha chin aa piese wiaa. Nii ne Yesu ken u nyun wul wia nyun a bula piba a bul, “Ma ku-la kala ha si bi haache wii nja, ma lej duu laa sipaan jon tabiin a yage haal-la, di ku-kaanaa ma pe.” ⁸ Nii ne u bira ken u nyun chugili a bira ken u neniin a tutuuri tinteen. ⁹ Ba si nii wialin u si bula, ba kala lii kun kun. Ba tuon nihiasi-la ne laa sipaan lii, ka ku-kaanaa tuto, an ka Yesu ari haal-la dunduna lee-la. ¹⁰ Nii ne Yesu ken u nyun jee a piese haal-la a bul, “Nii ne nialin he? Nuu-kala tuo duu yagin kpuu?” ¹¹ Haal-la si di nuu-kala tuo. Nii ne Yesu bula pu a bul, “Too, mi ma bi jan njan wii-kala. Viiri an bira si haache nja.”]

Yesu si duu ne nja dunia niaa pulumun

¹² Nii ne Yesu bira suomi a didage niaa. U bula piba a bul, “Mi ne nja dunia niaa pulumun. Nii-la kala si tomi bi jan ven birimin tuon. U jan ven pulumun tuon. Miisi-la mi si jan pu jan chaane.” ¹³ Nii ne Farisii timma-la bula pu a bul, “N titia wiaa ne n bubul nii, wialin saa n si bula bi wutitii kene.” ¹⁴ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Di mi ne bul mi titia wiaa maa, wii-la mi si bula nja wutitii ne, bee wiaa mi jin lee-la mi si lia ne, a jin lee-la mi si jan mu. Ama ma-na bi lee-la mi si lia jin, a bira bi lee-la mi si jan mu ma jin. ¹⁵ Ma yie jon cheerin pi nuu a tin ma si biina ari u si bi worun nja wiaa. Mi-na bi nuu-kala cheerin pa. ¹⁶ Di mi ne faa jon cheerin pi niaa maa, u fa jan nja wutitii, bee wiaa mi dunduna dee bi cheerin jonjo pi tiina, mi Nyimma-la si tinmi ne pemi le la jon cheerin a pi tiina. ¹⁷ Wialin Moosis fa si bile di niaa tuto daga ari niaa balia ne na wiin, a bul duu nja wutitii ne, di wii-la sene nja wutitii ne. ¹⁸ Mii bul mi titia wiaa ne, mi Nyimma-la ma si tinmi, u ma bubul mi wiaa.” ¹⁹ Nii ne ba piesu, “Nii ne n Nyimma he?” Nii ne Yesu bul, “Ma bimii jin, nii wiaa ma bi mi Nyimma ma jin. Di

ma ne fa jijnmi, ma fa jan jijn mi Nyimma maa.”²⁰ Yesu bul wiaa deenba kala bua-la le u sii dage niaa Wia-dia le ne, lee-la ba si yie jon kialinj bile pipi Wia. Ka nuu-kala buu kene, bee wiaa bua-la le ba si jan kenu ha bi yie.

Yesu si di niaa bi jan wuo mu lee-la u si jan mu

²¹ Nii ne Yesu bira bula pi nialinj a bul, “Mi jan viiri, ma jan chemi ka, ma saa jan suu ari ma haacheba. Lee-la mi sii mu, ma bi jan wuo mu dime.”²² Nii ne juu timma-la piese donjo a bul, “U si, la bi jan wuo mu lee-la u sii mu. U saa bula magise ari u jan kpu u titia ne koo ee ne u bul nla?”²³ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Ma lii dunia deen ne, ka mi ma lii Wia-jan. Ma lii dunia ne, an ka mi ma bi dunia lia.”²⁴ Mi laa sipaanj bula pima ari ma jan suu ari ma haacheba. Ma sene jan suu ari ma haacheba, see di ma laa mi wiaa dii ari mi si si mi nja nni-la.”²⁵ Nii ne ba piesu a bul, “Kubee ne nja?”²⁶ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Mi si suomo dage niaa, mi dage nii-la mi si nja ne a pima.”²⁷ Mi kenj wiaa yuge ne di mi bul a tigema le, a wuo to wialinj le a jon cheerinj pima. Nii-la si tinjmi, u sene nja Wutitii Tiina ne. Wialinj mi sii nii, u niinj le ne mi saa bula pi dunia niaa.”²⁸ U sii bul nii, nialinj fa bi jijn ari u Nyimma Wia wiaa ne u bulaa piba nii.²⁹ Nii ne Yesu bula piba, “Di ma ne kenj mi-na Nuhuobiine Bie kpaase daa-gesee nyuj, ma jan jijn ari mi ne nja nni-la mi si si mi nja. Nii ma le ne ma jan to jijn ari mi bi wii-kala nja mi titia doluj le, ama mi yie bul wialinj mi Nyimma si dagemi ne.”³⁰ Nii-la ma saa si tinjmi bimi dundunja leje, u ma he mi teenj ne, bee wiaa mi yie nja wialinj sii tore u tuonj ne.”³¹ U si bul wiinj deen, niaa yuga a laa u wiaa dii.

Nialinj si sene nja Abiraham doho niaa

³¹ Nii ne Yesu bula pi juu timma-la si laa u wiaa dii a bul, “Di ma ne nii mi niinj wialinj, ma jan sene nja mi haritooro.”³² Ma jan jijn wutitii. Wutitii-la saa jan lenj di Wia laama ta di ma tii ma titia.”³³ juu timma-la si laa Yesu wiaa dii ma bul, “La paala nja Abiraham doho niaa ne. La ha bi nuu-kala yosu nja. Bee ne saa tii nja bul di Wia jan laala ta di la tii la titia?”

³⁴ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, nuu-na kala si nja haache, u tiina nja haache yonj ne.”³⁵ Di yomo ne he nuu dia le, u bi dia-la le jan he deenj deenj. Ama di dia-la tiina ne kenj bii, u-na jan he dia-la le a kaa mu wuu.”³⁶ Di mi-na Wia Bie ne saa laama ta, mi sene laama ta ne di ma tii ma titia.”³⁷ Mi jima ari ma nja Abiraham doho niaa ne, an ka ma chiche di ma kpumi, bee wiaa wialinj mi si dagema bi

ma digilaa jua.”³⁸ Mi-na yie bul wialinj mi Nyimma si dagemi ne, ma ma njjaa wialinj ma nyimma si dagema di ma njjaa.”

³⁹ Nii ne ba bula pu a bul, “Abiraham ne nja la nyimma.” Nii ne Yesu ma bul, “Di ma ne sene fa nja Abiraham biiri, ma fa jan njjaa wialinj Abiraham fa sii nja.”⁴⁰ Mi bul wutitii ne pima, wialinj Wia si dagemi. A tinj wiinj deen wiaa ne maa che di ma kpumi. Abiraham fa bi nii nja.”⁴¹ Maa nja wialinj ma nyimma sii nja ne.” Nii ne ba bul, “La bi mangaa-biiri nja. La kala nyimma ne kubala. Wia ne nja la Nyimma.”⁴² Nii ne Yesu bula piba a bul, “Di Wia ne sene fa nja ma Nyimma, ma fa jan chomi, bee wiaa, Wia teenj ne mi lii a ko daha. Mi titia doluj le dee mi ko. U ne tinjmi.”⁴³ Bee ne saa tii ma bi wialinj mi si bula bubuonj jijn? Ma bi che di ma jegile nii wialinj mi sii bul. Nii ne tii ma bi ba bubuonj jijn.”⁴⁴ Ma nyimma ne nja Sitaani. Ma ma saa cho di maa nja u tuotore wiaa ne. Dunia di-suomunj kala le ne u nja ni-kpuuru. U titia bi wutitii kene. Nii ne tii u bi wutitii ka to. Di u ne nya wiaa maa, u nagisinj ne paala nii. U nja wu-nyiaru ne, a paala nja wu-nyiaraa kala nyimma maa.”⁴⁵ Ama a tinj mi sii bul wutitii wiaa ne ma bi mi wiaa laa dii.”⁴⁶ Ma kubee ne jan wuo dage ari mi kenj haache? Di mi ni bul wutitii, bee ne saa tii ma bi mi wiaa laa dii? ⁴⁷ Nii-la kala si lii Wia teenj yie jegile nii wialinj Wia sii bul ne. Ma bi Wia teenj lia, nii ne tii ma bi wialinj u sii bul jegile nii.”

⁴⁸ Nii ne juu timma-la bula pi Yesu a bul, “La bi wutitii bulaa, la si si nja Samaria tiina nee, jijn-bomunj ma keniinj?”⁴⁹ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Jijn-bonj bimi kene, ama mii pi mi Nyimma jirima ne, an ka ma-na bimi jirima ka pa nii.”⁵⁰ Mi bi yirinj che pipi mi titia. Ama nuu ne he dime a che yiri-la pipimi. U ne saa jan dii nialinj si via mi wiaa sariya.”⁵¹ Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala sii to mi niinj wiaa, u bi jan suu.”⁵² Nii ne juu timma-la bula pu a bul, “Leele la jima ari nja kenj jijn-bonj ne. Abiraham suba ne. Nialinj ma sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le, ba ma suu. An ka nja bul di nii-la kala sii to nja niinj wiaa bi jan ko duu suba.”⁵³ La nyimma Abiraham suba ne. Nja saa biina di nja kiiu nee? Nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le ma suu. Nja saa biina nja kubee ne?”⁵⁴ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, “Di mi nii pi mi titia yirinj, yiri-la nja yiri-pej ne. Mi Nyimma ne nii-la sii pimi yirinj, nii-la ma si si u nja ma Wia ne.”⁵⁵ Ma buu jijn, ama mi-na jimu ne. Di mi ne jan bul ari mi buu jijn, mi jan nja wu-nyiaru, ari ma si nja wu-nyiaru nii. Mi saa jimu ne a tuto u niinj.”⁵⁶ Ma naabalima Abiraham nia ari

mi jan ko dunia duu nami. U si nii nii, u tuon fa tore. U paala nami ne.”⁵⁷ Nii ne Juu timma-la bula pu a bul, “N ha paala bi jisij mahij balia ari fii yie. Ee ne saa n ja a na Abiraham?”⁵⁸ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, ka di ba-na lul Abiraham, mi fa he dime ne.”⁵⁹ Nii ne ba paa tabiaa di ba yagu. U ken u titia faa a luora lii Wia-dia-la tuonj.

9

Yesu vaare baal-la ba si lulu duu nyulima

¹ Yesu si jon wonjiinj viverj, u na baal kubala, ba lulu duu nyulima ne. ² Nii ne Yesu haritooro pie su a bul, “Kuhian, kubee haache ne nja baala deenj nyulime? Baal-la haache ne koo u nyimma ari u naanj haache ne?” ³ Nii ne Yesu bula piba a bul, “Baal-la nyulimuj bi u haacheba le lia, u nyimma ari u naanj haache ma dee bi tii u nyulime. U nyulima di niaa wuo na nii Wia dol-la si wuo tinj tinjnjaa u le ne. ⁴ La si na wonjiinj, ma lej di la tinj tinjtimii-la nii-la si tinji di mi tinj. Bua kubala janj y nuu-kala bira bi janj wuo tinj tinjtimii-la. ⁵ Mi ha si he dunia le nii, mi ne nja dunia niaa pulumuj.” ⁶ Yesu si bul nii ne, u tu nanjuoruj bil tinteen a kaa buu tiarinj, a paa a taa baal-la siaa, an bula pi baal-la a bul, ⁷ “Sii tuu fuo kubala baa yire Siloom (yirin deenj bubuonj ne nja ‘mi timu ne’) a sonj n siaa.” Nii ne baal-la sii tuu sonj u siaa fuo-la le. U siaa suri, u miira ko. ⁸ Nii ne nialinj si kpagu, ari nialinj kala fa si na baal-la duu faa sul kiaa, ba pipiese donjo, “Baala deenj dee fa bi hono susul kiaa nii?” ⁹ Donjsunj si u ne, donjsunj ma si duu dee, ama u ta nagu ne. Nii ne baal-la titia bul duu ne nii. ¹⁰ Nii ne ba piesu, “Ee ne n ja n siaa suri?” ¹¹ Nii ne baal-la bul di nii-la ba sii yire Yesu ne buu tiarinj, a paa taa u siaa le, an bula pu duu tuu Siloom fuo-la a sonj. U tuu sonj, u siaa suri. ¹² Nii ne ba piesu, “Nia le ne u he?” Baal-la bul di u bi jinj.

Farisii tinjaa piess nyuluj-la vaarinj wiaa

¹³ Nii ne ba ken baal-la fa si nyulima a kaa mu Farisii tinjaa teenj. ¹⁴ Tapulii-la Yesu si buu tiarinj a taa baal-la siaa ba suri, u nja che-wiesii-la cheenj ne. ¹⁵ Nii ne Farisii timma-la piess baal-la nii u si nja u siaa suri. Baal-la bula piba a bul di Yesu nja tiarinj ne taa u siaa, u sonj, u siaa suri. ¹⁶ Nii ne ba ken wii-la lilere. Farisii tinjaa donjsunj bula ari Wia dee bi baala deenj tima, bee wiaa u bi ba che-wiesii-la kisinj le ka to. Nii ne donjsunj ma si di “Ee ne

nuu si nja haache tiina janj wuo nja wu-magilaa deenja?”¹⁷ Nii ne Farisii timma-la bira piess baal-la a bul, “U si suri n siaa nii, ni-bee ne n biina ari u nja?” Nii ne baal-la si u-na biina ari nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la doluj le donjo ne.

¹⁸ Ama Juu tinjaa kuhiasi-la si, ba-na bi laa dii ari baal-la fa nyulima ne an leele nina nii, see di ba yire u nyimma ari u naanj. ¹⁹ Nii ne ba yire baal-la nyimma ari u naanj a piessba, “Ma bie ne njaa? Ma si, ma lulu duu nyulima nee? Ee ne u nja a nina leele?” ²⁰ Nii ne baal-la nyimma ari u naanj bul, “La jima ari la bie ne njla. La jima la lulu maa duu nyulima ne. ²¹ Ama la bi jinj u si nja nii u siaa suri, la bira bi jinj nii-la ma si nja u siaa suri. Ma piesu, u waa ne. U titia janj wuo bula pima.” ²² Baal-la nyimma ari u naanj faa fa Juu timma-la ne. Nii ne tii ba bul nii. Juu timma-la fa si di nii-la kala si bula ari Yesu ne nja Kirisito, nii-la Wia si liisa, ba janj kiru ba Wii-chuole dia le. ²³ U naanj ari u nyimma jinj nii ne a bul duu waa ne, di ba piesu.

²⁴ Nii ne Farisii timma-la bira yire baal-la ba si lulu duu nyulima a bul, “La jima ari baala deenj nja haache tiina ne. Wia sipaan bul wutitii pila.” ²⁵ Baal-la si, “Mi-na bi jinj di baal-la nja haache tiina koo u bi haache tiina nja. Ama wii-la mi-na si jima ne njla: Mi fa nyulima ne, ama leele mi siaa suro ne.” ²⁶ Nii ne ba piesu a bul, “Ee ne u nja a suri n siaa?” ²⁷ Nii ne baal-la bula piba a bul, “Mi laa sipaan bula pima ne, ka ma bi jegile. Bee ne tii ma bira chiche di ma nii? Ma ma saa che di ma mu nja u haritooro nee?” ²⁸ Nii ne ba tuusu woruj anj bul, “N ne nja u haritooro, ama la-na nja Moosis haritooro ne. ²⁹ La jima ari Wia fa bul wiaa pi Moosis ne, ama baal-la deenj-na, la bi jinj u si lii lee-la kala.” ³⁰ Nii ne baal-la bul, “Wu-kpunkpere ne njla. Ma bi jinj lee-la u si lia, ama u ne suri mi siaa. ³¹ La jima ari Wia bi haache tinjaa wu-buluj ka jegili. Uu jegili nialinj sii zil u ne an pe njjaa wialinj u si cho. ³² Dunia si suomo, ma ha nia ari nuu ba si lula duu nyulima, di nuu suri u siaa? ³³ Di nii-la ne bi Wia teenj lia, u bi wiinj deenj wuo nja.” ³⁴ Nii ne ba bula pi baal-la a bul, “Ba paala luluj di n ja haache tiina ne, ka n ja ma saa che di n dagela koo?” Nii ne ba kiru ta u lii Wii-chuole dia-la le.

Nii-la si bi Wia Din-zonj-la kene, u nyulima ne.

³⁵ Yesu si nia di ba kiri baal-la ta u lii Wii-chuole dia-la tuonj, u mu cheu, a nau a piesu, “N laa Nuhuobiine Bie wiaa dii koo?” ³⁶ Nii ne baal-la piesu, “Kubee ne nii? Dagemi tiina di mi laa u wiaa dii.”

37 Nii ne Yesu bula pu a bul, "N paala nau ne. U ne nii-la sfi bul wiaa n teen nii." 38 Nii ne baal-la tuu kpirimi Yesu sipaanj a chuolu an bul, "Mi Tiina, mi laa n wiaa dii ne." 39 Nii ne Yesu bul, "Mi ko dunia di mi nja di nialinj si nyulima, an ba siaa suri ne, ka di mi nja di nialinj si si di ba siaa suro ne, di ba nyulime." 40 Farisii timma-la si chinj dime a nii Yesu si bul nii, ba piesu a bul, "N biina la ma nyulima ne?" 41 Nii ne Yesu bula piba a bul, "Di ma ne fa nyulima a bi wutitii jin, ma fa bi wii-kala cheye. Ama leele ma si folo bul di maa na ne a jin wutitii nja, nii-na ma cheerinj ha hema le ne."

10

Yesu si u ne nja pie-daari-zomun

1 Nii ne Yesu mage namaga a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala si bi boinjiniin to juu pie-dia, an wule to kere juu, u tiina nja gaaru ne. 2 Ama nii-la si to pie-dia boinjiniin juu, u ne nja piese-la pie-daara. 3 Pie-dia bibene yie suri pie-dia boinjiniin ne a pu. Piese-la ma jin u yiikoro. U yie yiyireba kubala kubala, a laa ba sipaanj a kenba lii. 4 Di u ne kenj u kaaa kala lii, u yie laa ba sipaanj ne, ka piesee tuto u harinj, bee wiaa ba jin u yiikoro ne. 5 Ba bi nuhuoru harinj ka to, ba jan miira fa u harinj, bee wiaa ba bi nuhuoru-la yiikoro jin." 6 Yesu mage namaga deen piba, ka ba bi wii-la u si bula piba bubuon jin.

7 Nii ne Yesu bira bula piba a bul, "Wutitii ne mi bulaa pima, mi ne nja pie-dia-la boinjiniin. 8 Nialinj kala si laa sipaanj ko mi la a nyia wiaa bul di Wia ne tinba, ba kala nja gaaraa ne, piese-la ma bi ba yiikoro le ka to. 9 Mi ne nja boi-la, nii-la kala si tomi le juu, mi jan laau ta. Nialinj kala si jua, mi jan benba ari niaa sfi berj piesee nii, a len ba lii didii yan an miira kuu juu. 10 Gaara-na yie ko duu gaa a kpu ne koo duu chei kaaa, ama mi-na ko di niaa wuo kenj miisin, di ba tuonj tutore woruj bua-na kala le." 11 Yesu bira bula, "Mi ne nja pie-daari-zomun. Pie-daari-zomun yie jonj u miisinj yoo suunj ne u piesee wiaa. 12 Ama nii-la si bi piesee tii an didaa, ka ba titimu, u ne yie na gunguro duu ko, u len piese-la an fa. Gunguro-la ku kesa ba donsunj an nja donsunj pise. 13 U yie fa, bee wiaa u daa piese-la, ka ba titimu ne. U sipaa kala tuo piese-la le. 14 Mi ne nja pie-daari-zomun. Mi jin mi piesee, mi piesee ma jinmi. 15 Nii titia ne mi Nyimma jinmi, mi ma jimu. Mi jonj mi miisinj yoo suunj, mi piesee wiaa. 16 Mi kenj piesee donsunj maa, an ka ba tuo piesee deenba tuonj. Mi jan kenba kaa ko. Ba ma jan jin mi yiikoro a kala nja ni-bala piesee, ba pie-daara ma

nja kubala. 17 Mi jonj mi miisinj ne yoo suunj mi piesee wiaa, ka di mi bira laa. Nii ne tii mi Nyimma cho mi wiaa nii. 18 Nuukala dee bi janj wuo lenj mi jonj mi miisinj yoo suunj, mi titia tuotoronj le ne. Mi kenj dolunj di mi jonj mi miisinj a yoo suunj, a bira kenj dolunj di mi laa mi miisinj maa. Mi Nyimma ne pimi dolunj deenj."

19 Yesu si bul wiaa deenba, Juu timma-la bira kenj wiaa lilere. 20 Ba jesinj si di bee ne tii ba jijegili u wiaa, di jinsinj ne kenu u nyinyaase. 21 Ba donsunj ma bul di nii-la jisinj si kene bi wiaa deenba wuo bul. U bira bi nyulimaa ma siaa wuo suri.

Yesu bula ari u ne nja Wia Bie

22 Nii ne Juu tinjaa gbiele kubala yi di ba gbieli Jerusalem le. Bua deen le ne ba liliisi ba si saa ba Wia dia dere a jonjo pi Wia. 23 U fa nja waarinj chene tuonj ne. Bua deen le ne Yesu vibenj zawura-la tuonj ba sfi yire Solomonj zawura a he Wia diala le. 24 Nii ne Juu tinjaa gbaaru a piesu a bul, "Ee ne n jaan kenja dieni mage nja an-na bula pila nii-la n jaan? Di n ne nja Kiristo, nii-la Wia si liisa, chaasa bula pila." 25 Nii ne Yesu bula piba a bul, "Mi laa sipaanj bula pima ne, ka ma bi laa dii. Tinjimii-la mi sfi tinj mi Nyimma dolunj le dage nii-la mi si nja ne. 26 Ama ma bi mi piesee nja, nii ne tii ma bi mi wiaa laa dii. 27 Mi piesee jinj mi yiikoro ne, mi ma jinba, ba tuto mi harinj. 28 Nii ne mi piba miisi-la si bi dere, ba bi janj ko di ba suba. Nu ma saa bi janj wuo kenba kaa laa mi nisinj le da. 29 Mi Nyimma-la si jonba pimi, u ne kii kun-kala. Nu ma kala saa bi janj wuo kenba kaa laa u nisinj le. 30 La di mi Nyimma kala nja kubala ne."

31 Yesu si bul nii, Juu timma-la bira paa tabiaa di ba yagu. 32 Nii ne Yesu bula piba a bul, "Mi nja wu-zonjoo yuge ne ma sipaanj di ma na. Mi Nyimma ne pimi dolunj nii nja. Ba kubee wiaa ne tii maa che di ma yagemi?" 33 Juu timma-la ma miira bul, "La bi che di la yagin a tinj n jaan wu-zom-la wiaa, ama n jaan nuhuobiinj ne an kenj n titia a kaa birime Wia, a tutuuse Wia jonjoo. Nii ne tii." 34 Nii ne Yesu bula piba a bul, "Wia teninj tuonj seme donj ba nmunsa a bul di la nage Wia ne. Wia bul wiinj deenj pi nialinj ba si nmunse Wia teninj pa ne. 35 U nja wutitii ne, la bi janj wuo via Wia teninj." 36 Nii ne Yesu bul, "Wia si liisemi, a tinjmi mi ku tuu dunia, ee ne saa ma janj bul di mii tuuse Wia jonjoo ne di mi ne bula bul di mi nja Wia Bii ne?" 37 Di mi ne bi mi Nyimma tinjinjaa ka tinj, ma si mi wiaa laa dii. 38 Ama di mi nfi tinj mi Nyimma tinjinjaa, ma laa mi wiaa dii a tinj tinjimii-la mi sfi tinj wiaa, ari ma si bi wialinj mi si bula pima laa dii kala. Nii le ne

ma janj wuo to jinj a laa dii ari mi Nyimma hemi le ne. Mi ma heu le." ³⁹ U si bul nii, ba bira chiche di ba kenu, u fori ba nisin le.

⁴⁰ Nii ne Yesu bira miira mu kieli Joodanj fuonj, a mu lee-la Jooj fa sii fo niaa Wiichuole liinj a he dime. ⁴¹ Niaa yuga a ko u teenj. Ba si di Jooj fa bi wu-magil kala nja, ama wialinj kala u fa si bula a tige baala deenj le nja wutitii ne. ⁴² Niaa fa yuga a laa u wiaa dii lee-la.

11

Lazorɔs sii suunj le

¹⁻² Baal kubala ne fa he tanj kubala le, tanj-la yirin ne Betani. Baal-la yirin ne fa Lazorɔs. U dihaalaa Mɛeri ari Maata ma fa he lee-la ne. Mɛeri deenj ne bua kubala le jon tulaali a bisa he la Tiina Yesu naasin le, anj keŋ u nyu-punaa a tiike. Nii ne Lazorɔs fa wiwiile. ³ U dihaalaa tinj ba mu bula pi Yesu a bul, "La Tiina, nii-la ŋ si cho ka wiilu ne." ⁴ Yesu si nii wiinj deenj, u si, "Nyanyalin deenj dee bi maga di Lazorɔs wiila suu, ama di Wia yirin to nii le ne a yire, di mi ma Wia Bie yirin to dime yire."

⁵ Yesu fa cho Maata ari u ŋaana ari Lazorɔs ne kinjen. ⁶ U si nia di Lazorɔs ka wiilu lee-la u fa si he, nii ne u bira chua dime tapulaa balia. ⁷ Nii harinj ne u bula pi u haritooroo a bul, "Má leŋ di la miira mu Judiya tinteenj." Betani fa he Judiya tinteenj le ne. ⁸ Nii ne Yesu haritooroo bula pu a bul, "La kuhianj, Juu tinjaa faa che di ba paa tabiaa yagin lee-la ne, u bi diene, anj ka ŋ biraa che di ŋ mu dime nii?" ⁹ Nii ne Yesu mage namaga a dage ari u suunj bua ha bi yie. U si, "Tapulunj keŋ hawaba fii ari balia ne. Nii wiaa, di nuu nú venj wihiye, u bi janj gigere kiaa, be wiaa lerinj pulla ne. ¹⁰ Ama di ŋ nú venj titaninj, ŋ yie gigere kiaa ne, be wiaa pulumunj tuo." ¹¹ Nii ne Yesu bira bula pi u haritooroo a bul, "La nanɔɔŋ Lazorɔs pinj doŋ ne, ama mi saa janj mu chisu doŋ le." ¹² Nii ne u haritooroo bula pu, "Di u ne pinj doŋ, ŋina u janj duori." ¹³ Yesu si bul nii, u si ari Lazorɔs suba ne, anj ka u haritooroo biine ari doŋ titia ne u sene pinj. ¹⁴ Nii ne Yesu chaasa bula piba ari Lazorɔs suba ne. ¹⁵ Nii ne Yesu bul, "A tinj ma wiaa mi tuonj toɔ ari bua-la le Lazorɔs si suba mi tuo lee-la. Nii le ne ma janj to a wuo laa mi wiaa dii. Má leŋ di la mu u teenj." ¹⁶ Yesu haritooroo tuonj doŋ yirin ne fa Tomas. Ba kenu yiire daalierinj ne, be wiaa ba fa nja daalierinj ne. Nii ne u bula pi u doŋsunj tinjaa a bul, "Má leŋ di la kala to Yesu harinj, duu ne nja suu maa, di la kala suu."

¹⁷ Nii ne Yesu ari u haritooroo mu Betani. Ba si mu yi lee-la, niaa bula pu ari ba si hugi Lazorɔs, u tapulaa banese ne nja. ¹⁸ Betani ari Jerusalem fa nja ari meel-daasin balia ne. ¹⁹ Juu tinjaa fa yuga a lii Jerusalem ko Betani di ba lolle Maata ari Mɛeri a tinj ba dibaala si suba wiaa. ²⁰ Maata si nia ari Yesu faa ko ne, u sii lii duu chemu weninj le, anj ka Mɛeri-na fa he dia le. ²¹ Nii ne Maata bula pi Yesu a bul, "Mi Tiina, di ŋ ne fa he daha, mi dibaala fa bi janj suu. ²² Ari nii ma ha, mi jima ari ŋ ne sul Wia chiche kuŋ-kala, u janj pinj." ²³ Nii ne Yesu bula pu ari u dibaala janj bira sii a keŋ miisinj. ²⁴ Nii ne Maata bula pu, "Mi jima ari dunia che-derinj u janj sii suunj le, bua-la le nialinj kala si suba si janj sii." ²⁵ Nii ne Yesu bula pu, "Mi ne nja nii-la si janj sii suunj le, a chise niaa suunj le di ba keŋ miisinj. Nu-u-kala si laa mi wiaa dii, di ŋ suba maa, ŋ janj sii a keŋ miisinj. ²⁶ Nii-la ma kala si weye anj laa mi wiaa dii, u bi janj ko duu suba. Nj laa wiinj deenj dii koo?" ²⁷ Nii ne Maata bul, "Oo, mi Tiina. Mi laa dii ari ŋ ne nja Kirisito, nii-la Wia si liisa, a nja Wia Bie maa, nii-la si maga duu ko dunia deenj."

²⁸ Maata si bul wiaa deenba dere, u miira juu dia a luora yire u ŋaana Mɛeri, a munso a bula pu a bul, "Mɛeri, la kuhianj ko ne aa yirin." ²⁹ Mɛeri si nii nii, u sii lima a lii duu chemu. ³⁰ Bua-la le di Yesu ha bi tanj-la tuonj jua, u ha he lee-la Maata si chemu ne. ³¹ Juu timma-la ari Mɛeri fa si he dia le baa nyagu, ba na Mɛeri duu sii lima. Ba si na nii, ba sii to u harinj, be wiaa ba fa biina duu che duu mu yel ne lee-la ba fa si hugi u dibaala. ³² Mɛeri si yi lee-la Yesu fa si he a nau, u tuu tel u naasin le anj bul, "Mi Tiina, di ŋ ne fa he daha, mi dibaala fa bi janj suu." ³³ Yesu si na Mɛeri ari Juu timma-la sii to u harinj ko di baa yel, u tuonj faasa chei. U yaraa ma faasa venj. ³⁴ Nii ne u pieseba a bul, "Nii le ne ma hugu?" Ba bula pu, "La Tiina, ku na lee-la." ³⁵ Ba si bul nii, Yesu yel. ³⁶ Nii ne Juu timma-la bul, "Má bee na u si chou nii." ³⁷ Doŋsunj ma piese a bul, "Ka u ne suri nyulimaa siaa nii, u saa fa bi janj wuo nja di Lazorɔs si suu?"

³⁸ Ba si bul nii, Yesu yaraa bira venj. Nii ne ba mu yi bua-la lerinj. Bua-la fa he buŋ le ne. Ba jonj tabiinj to niinj. ³⁹ Nii ne Yesu bul di ba suri tabii-la bua-la niinj. Nii ne Maata, baal-la si suba dihaala doŋj, bula pu, "Mi Tiina, u si suba, u tapulaa banese ne jininj. Nja uu suoru." ⁴⁰ Nii ne Yesu bula pu a bul, "Mi bi bula pinj ari ŋ ne laa mi wiaa dii, ŋ janj na nii Wia si keŋ dolunj?" ⁴¹ Nii ne ba keŋ tabii-la suri. Yesu wula berj wia nyunj anj bul, "Mi Nyimma, mii lolunj ari ŋ si jegile nii mi teenj. ⁴² Mi jima ari

ηη jegili mi teenj ne bua-na kala le. Ama mi bul wiinj deenj a tinj nialinj si he daha wiaa ne, di ba wuo laa dii ari η ne tinjmi.”
⁴³ Yesu si bul ηii dεεε, ηii ne u faasa bul, “Lazorɔs, ku lii!”
⁴⁴ U si bul ηii, baal-la si suba sii ku lii. U si ku lii, gεri-kɔsumɔɔ ne fa wɔɔ u naasinj ari u nisaa kala. Gerinj dɔɔɔ ma tɔ u siaa. ηii ne Yesu bula pi nialinj a bul, “Má kenu puro ta duu viiri.” Ba kenu puri.

Ba vuura di ba kpu Yesu

Mat. 26.1-5; Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2

⁴⁵ Juu timma-la fa si kɔ di ba chuɔle Mεeri, a to u harij mu a na wii-la Yesu si ηaa, ba tuɔɔj niaa yuga a laa u wiaa dii.
⁴⁶ Ka dɔɔɔsunj ma miira mu bula pi Farisii tinjmaa wii-la Yesu si ηaa. ⁴⁷ ηii ne Farisii timma-la ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari niaa dɔɔɔsunj hilimi a honɔ vuure a bul, “Bεε ne la janj ηaa? Má na wu-magila-la kala baala deenj sii ηaa ne.
⁴⁸ Di la ne leje duu ηijaa wiaa deenjba, nuu-kala janj laa u wiaa dii. ηii harij Rom tinjteenj niaa janj kɔ a kenj la Wia-dia ari la tinjteenj kala kaa laa.”
⁴⁹ Juu nihiasila tuɔɔj dɔɔɔ ne ba faa yire Kayafas. Jina-la le u ne fa ηaa nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj. ηii ne u bul, “Ma bi wii jinj.”
⁵⁰ Ma bi jinj di ni-bala ne laa tinjteenj niaa kala nyunj suu, u ne kpia la tinjteenj niaa kala si suba, koo ma bi wiinj deenj jinj?”
⁵¹ U si bul ηii, u bi naga u titia dolunj le ne u bul ηii, ama u si ηaa nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj jina-la, ηii ne ti u wuo bul wiaa, Wia Din-zɔɔj-la dolunj le, ari Yesu janj laa tinjteenj niaa kala nyunj suu,
⁵² tinjteenj deenj niaa ma dundunja wiaa dee, ama duu wuo pe kese Wia biiri-la si pisa he leree dɔɔɔsunj maa a he dɔɔɔj le.
⁵³ A chinj tapulii-la a kaa mu Juu tinjmaa kuhiasila-vuure ηii ba si janj to kpu Yesu.

⁵⁴ ηii wiaa Yesu bira bi chaasaa golle kpilii Juu tinjmaa tuɔɔj. U lii dime a mu lee kubala baa yire Efirim a kpaga giri-bine tuɔɔj. Ba di u haritooro he dime.

⁵⁵ Bua-la le di Juu tinjmaa diisinj kielinj gbiele-la kpaga. ηii ne Juu tinjmaa yuga a lii ba jasinj le a mu Jerusalem, di ba piise ba disinninj ta, anj ka di gbiele-la-na yi.
⁵⁶ ηii ne ba bee chiche Yesu gbiele-la tuɔɔj. Ba si honj Wia-dia tuɔɔj, ηii ne ba pipiise dɔɔɔj, “Ma biina u janj kɔ gbiele-la koo, u bi janj kɔ?”
⁵⁷ Bua-la le, di nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari Farisii tinjmaa pa niinj, di nuu-kala ne jinj Yesu si he lee-la, duu dage, di ba wuo kenu.

12

Mεeri ηaa nuunj tise Yesu naasinj
Mat. 26.6-13; Maak 14.3-9

¹ Leele u ka tapulaa balidu ne, ka di Juu tinjmaa diisinj kielinj gbiele-la-na yi. ηii ne Yesu sii mu Betani, lee-la Lazorɔs si he, baal-la u fa si chisa suunj le.
² ηii ne u juu Lazorɔs dia. Ba ηaa kudiilee di ba huoru. ηii ne Lazorɔs ari niaa dɔɔɔsunj pe Yesu le di ba dii kudiile-la. Maata ne fa kenj kudiile-la gollɔɔ kpaa.
³ ηii ne Mεeri jonj nuunj ari lonj. U suɔra sima. U yallinj ma heyε. ηii ne u jonj bisa he Yesu naasinj le, a kenj u nyu-punaa kaa tiike. Nuu-la suɔra su dia-la kala.
⁴ Di Yesu haritooro dɔɔɔj baa yire Judas Isikarɔt, duu fa he dime, nii-la fa si janj jonj Yesu yalle. ηii ne u bul,
⁵ “Bεε ne ti ba bi nuunj deenj jonj yalle siidi bui balia, a jonj moribie-la pi summo?”
⁶ U si bul ηii, u bi naga duu cho summo-la ne ti, ama u fa ηaa gaaru ne. U ne faa kori ba moribiee a yie liliise moribie-la si he dime.
⁷ ηii ne Yesu bula piba a bul, “Má lej haalla. Má lej duu ηaa ηii a gbere tapulii-la ba si janj hugimi.”
⁸ Ma di summoj janj he dime bua-na kala le. Ama la di ma bi janj he dime deenj deenj.”

⁹ Niaa yuga Juu timma-la tuɔɔj a nii di Yesu he Betani le, a sii mu dime. Yesu dundunja wiaa dee ba mu dime. Ba mua ka di ba pe na Lazorɔs, nii-la u fa si chisa suunj le ne.
¹⁰ ηii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj vuure di ba kpu Lazorɔs maa.
¹¹ A tinj Yesu si chise Lazorɔs suunj le wiaa Juu tinjmaa yuga a via ba nihiasinj niinj, anj laa Yesu wiaa dii.

Ba zil Yesu kaa juu Jerusalem

Mat. 21.1-11; Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40

¹² Tanj si pula, ni-danj-la si kɔ diisinj kielinj gbiele-la nii ari Yesu ka kɔ Jerusalem ne.
¹³ ηii ne ba kala kaare abεε pipaarinj a kaa mu di ba chemu, a faasa ηaa gonj a bubul, “Tabarikala. Wia janj pe nii-la sii kɔ la Tiina Wia dolunj le. U ne ηaa la Iziral tinjmaa kuoro.”
¹⁴ Ba sii ηaa ηii, ηii ne Yesu na kaku-bie a honj u nyunj. Ba fa ηmunje ηii ne Wia teninj tuɔɔj a bul,
¹⁵ “Ma nialinj si he Zaayɔɔj le, ma si fawulunj fá. Ma kuoro nii kɔ ma teenj a jil kaku-bie.”

¹⁶ Yesu haritooro fa bi wii-la bubuɔɔj jinj, ama Yesu si suba anj sii suunj le a laa yirinj ηii, bua-la le ne ba liisi ari wialinj ba si ηmunjsa a tigeu le ne, ba sene ηaa le ηii.
¹⁷ Ni-danj-la fa si he dime a na Yesu duu yire Lazorɔs u sii a lii suunj bua le, ηii ne baa bul wii-la.
¹⁸ Ni-danj-la si nia ari Yesu ηaa wu-magilinj deenj, ba kala lii di ba chemu.
¹⁹ ηii ne Farisii timma-la bula pi dɔɔɔj a bul, “La bi wii-kala wuo ηijaa. Má bee na, dunia niaa kala nii to u harij ηii.”

Yesu bul u suunj wiaa

²⁰ Nialinj si lii Giriis tinjteen dɔnsunj ma fa he nialinj si mu Jerusalem di ba chuole Wia gbiele-la le tuonj ne. ²¹ Njii ne niaa deenba mu Filip teenj. Filip fa lii Betisaada ne, Galilii tinjteenj. Ba bula pi Filip ari baa che di ba na Yesu ne. ²² Filip ma mu bula pi Anjduru. Njii ne ba balia-la mu bula pi Yesu. ²³ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Bua-la leele kpaga ne di mi-na Nuhuobiine Bie laa yirinj. ²⁴ Wutitii ne mi bulaa pima, di nj ne jonj mii-biinj duu, u yie pua ne tinjteenj, anj nyu, a he mii-biee yuge. Di nj ne bi jonjo duu tinjteenj duu pua, u bi janj kenj biee. ²⁵ U si nage njii mii-biinj nj si jonjo duu le, njii titia ne u nage nuhuobiine ma le. Nii-la kala sii che duu laa u miisinj, u janj via u miisinj ta, ama nii-la kala si via u miisinj ta dunia deenj le, u tiina janj kenj miisi-la si bi dere. ²⁶ Nii-la kala si cho duu tima pipimi, see tiina to mi harinj. Lee-la kala mi si he, u tiina ma janj he dime. Di nuu-kala ne tima pipimi, mi Nyimma janj zil u tiina.

²⁷⁻²⁸ Leele mi tuonj bi di-bala pina. Bee ne saa mi janj bul? Mi saa bul di mi Nyimma si lenje di wialinj kala si janj nyaami le nja koo? Ai, mi bi janj wuo bul njii. Wiaa deenba si janj nyaami le wiaa ne tii mi ko dunia. Mi Nyimma, lenj di niaa yire nj yirinj." Njii ne nuu yiikoro lii wia nyunj a bul, "Mi paala laa yirinj ne. Mi saa janj bira lenj di niaa yire mi yirinj." ²⁹ Ni-danj-la si chinj dime a nii nii-la yiikoro, dɔnsunj si di tanj ne domo. Dɔnsunj ma si di Wia tinjdaaru ne bul wiaa pu. ³⁰ Njii ne Yesu bula piba, "Ma wiaa ne tii yiikoro deenj bul njii, mi wiaa dee. ³¹ Bua-la le Wia si janj dii dunia niaa sariya yie ne. Bua deenj le ne u ma janj kiri Sitaani ta, niila si nja dunia niaa kuoro. ³² Ama di ba ne kpaasemi daa-gese nyunj, mi janj nja di niaa kala ko mi teenj." ³³ U si bul wiinj deenj, u bula dage suu-la yiri u si janj suu ne. ³⁴ Njii ne nialinj bul, "Ba dagela ari ba njmunse Wia teninj tuonj a bul di Kirisito, nii-la Wia si liisa, bi janj suu, duu janj he dime deenj deenj. Ee ne saa nj bul di ba janj kenj Nuhuobiine Bie a kpaase daa-gese nyunj? Kubee ne saa Nuhuobiine Bie deenj wiaa nj sii bul?" ³⁵ Njii ne Yesu bula pi nialinj a bul, "Pulunj-la si he ma teenj, u bi janj dieni. Pulunj-la ha si he dime njii, ma venj pulunj-la le, di biriminj sima to. Nii-la sii venj biriminj tuonj bi jinj lee-la u sii mu. ³⁶ Pulunj-la si he ma teenj njii, ma laa u wiaa dii. Di ma ne nja njii, ma ma janj kenj pulumunj a ma chaane."

Yesu si bul wiaa deenba dere, u lii a kenj u titia faa di ba si u na. ³⁷ U si nja wu-magila-la kala ba na, ari njii kala, ba ha bi u wiaa laa dii. ³⁸ Ba si bi u wiaa laa dii njii, njii lenje wialinj nii-la fa sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le baa yire Azaaya si bula nja wutitii ne. U fa bula,

"Nuu-kala bi wialinj la si bula piba laa dii.

Nuu-kala ma bi la Tiina Wia dolunj na."

³⁹ Ba sene bi Wia wiaa wuo laa dii. Nja ne Azaaya bira bul a tigeba le. ⁴⁰ U si,

"Wia to ba siaa ne

anj nyire ba tuonj,

di ba siaa si kunj-kala wuo na,

di ba si wiaa bubuosa ma wuo jinj.

Di njii dee, ba fa janj ko Wia teenj duu

pulle ba tuonj, di ba birima tutou."

⁴¹ Azaaya fa na Kirisito fa si janj kenj dolunj, njii ne tii u bul njii. ⁴² Ari njii ma kala juu tinjaa kuhiasinj yuga a laa Yesu wiaa dii, ama a tinj Farisij tinjaa wiaa fawullunj fa kenba. Ba bi wuo chaasa bul ari ba

laa u wiaa dii, di njii dee, ba fa janj kiriba Wii-chuole dia le. ⁴³ Ba fa cho di niaa ne bibeseba le a kii Wia si beseba le.

⁴⁴ Njii ne Yesu faasa bul, "Nii-la kala si laa mi wiaa dii, u ma laa nii-la si tinjmi wiaa dii ne. Mi dunjunj wiaa dee u laa dii.

⁴⁵ Nii-la kala si nami, u ma na nii-la si tinjmi ne. ⁴⁶ Mi ku tuu dunia di mi nja dunia pulumunj ne a chaane. Nii-la kala si laa mi

wiaa dii bira bi janj he biriminj tuonj. ⁴⁷ Nii-la kala si nii mi wu-bulaa anj bi baa to, mi

bi u tiina sariya ka dii, bee wiaa mi bi ko di mi dii dunia niaa sariya. Mi ko di mi

laa dunia niaa ta ne. ⁴⁸ Wialinj mi si bula pima ne janj dii tiina si bi mi wiaa laa dii

sariya chee-la dunia si janj dere. ⁴⁹ Wialinj mi si bula, mi titia dolunj le dee mi bul.

Mi Nyimma-la si tinjmi, u titia ne dagemi wialinj mi sii bul. ⁵⁰ Mi jima ari wialinj u

sii dagu janj pi nialinj sii toba miisi-la si bi dere. Njii wiaa, wialinj kala mi sii bul nja

mi Nyimma ne dagemi."

13

Yesu soj u haritooroo naasinj

¹ Leele u ka tapulii kubala ne, ka di juu tinjaa diisinj kielinj gbiele-la yi. Bua deenj le Yesu jinj ari u janj lenj dunia deenj anj mu u Nyimma teenj. U cho nialinj sii to u harinj

ne dunia deenj le. Bua deenj le saa dage ari u cho u haritooroo ne a mu kieli. ² Tapulii-

la didaaninj Yesu ari u haritooroo honj di ba dii kudiilee. Bua deenj le di Sitaani ku

juu Saamɔnj Bie Judas Isikarot duu jonj Yesu yalle. ³ Yesu fa jima ari u ne lii Wia teenj

ne. U si lii Wia teenj njii, u janj bira miira mu u teenj. U bira jima ari u Nyimma fa jonj

kunj-kala dolunj ne a he u nisinj le. ⁴ Njii ne Yesu sii kudiile-la nyunj, a wuri u geri-balinj

bil, anj jonj popo wɔɔ u tinja, ⁵ a nja liinj he taasi-gbanja le, a suumo susonj u haritooro-

la naasinj a kenj popo-la titiike. ⁶ U si ku yi Saamɔnj Piita le, njii ne Piita piesu a bul,

"Mi Tiina, njj che di nj ne soj mi naasinj?"

⁷ Njii ne Yesu bula pu, "Bua deenj le nj bi jinj wii-la mi sii nja, ama u harinj le nj janj jinj u

bubuonj.” ⁸ Nii ne Piita bira bula pu a bul, “N bi janj soj mi-na naasij da.” Nii ne Yesu ma bul, “Di mi ne bi n naasij somo, n bira bi mi haritooru naa.” ⁹ Nii ne Piita bira bul, “Mi Tiina, di nii-na ne, si mi naasij dunduna soj, soj mi nyun ari mi nisaa maa.” ¹⁰ Nii ne Yesu bul, “Nii-la kala si fo liinj, u yaraa kala zomɔ ne, u saa bira bi maga duu fo liinj, [see duu soj u naasij dunduna.] Ma kala saa bi disinnij kene, ama ni-bala dunduna ne kej disinnij ma tuonj.” ¹¹ Yesu paala jinj nii-la sii che duu jonj yalle ne. Nii ne ti u bul di ba kala tuonj dee bi pulla nii.

¹² Yesu si soj u haritooro-la naasij dere, u bira jonj u gerinj laale a bira mu honj u di-hononj, nii ne anj pieseba a bul, “Ma jinj wii-la mi si naama le bubuonj nee? ¹³ Ma kejnmi kaa yire ma kuhianj ari ma Tiina. U saa kej wonjbiinj ne di ma yiremi nii, bee wiaa mi ne sene nii. ¹⁴ Mi si naa ma Tiina ari ma kuhianj anj soj ma naasij, u maga di ma saa soj ma dojsunj tinnaa naasij. ¹⁵ Mi laa sipaanj naama-na ne, di ma saa wuo njinaa nii donjo le. ¹⁶ Wutitii ne mi bulaa pima, tinjinnu kala bi u kuhianj kii, nii-la ma ba si tima, u ma bi nii-la si timu kii. ¹⁷ Ma leele si jinj wiaa deenba nii, di ma nii naaba, ma tuonj janj tore. ¹⁸ Ma kala dee mi bul ari ma tuonj janj tore. Mi jinj nialinj mi si liisa ne. Wii-la ba si njunsa Wia teninj tuonj sene janj naa wutitii. Ba bula ari la di nii-la kala si pe donjo le dii kudilee ne janj miira gollimi le. ¹⁹ Mi bul wiinj deenj pipima ne, ka duu-na naa, di nii ne sene ko duu naa, ma janj laa mi wiaa dii ari mi ne naa Kirisito, nii-la wiaa ba si njunsa. ²⁰ Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala si kej nii-la mi si tima worunj, u tiina kej mi ma worunj ne. Nii-la ma kala si kejnmi worunj, u tiina ma kej nii-la si tinjmi worunj ne.”

Yesu bula ari ba janj jonj yalle.

Mat. 26.20-25; Maak 14.17-21; Luuk 22.21-23

²¹ Yesu si bul wiaa deenba dere, u tuonj bi di-bala pina. Nii ne u chaasa bul, “Wutitii ne mi bulaa pima, ma donjo ne janj jonjmi yalle.” ²² Nii ne u haritooro-la miira didaase donjo. Ba bi jinj tiina u sii dagu. ²³ Yesu haritooro-la tuonj nii-la u fa si cho ne fa hono kpagu. ²⁴ Nii ne Saamonj Piita loge u haritooro-la donjo duu piese Yesu-na di kubee ne u didage? ²⁵ Nii ne haritooro-la fa si kpaga Yesu wasa suusa mu yi Yesu a piesu a bul, “Mi Tiina, kubee ne?” ²⁶ Nii ne Yesu bul, “Mi si janj jonj boroboro yuu disinj a pi nii-la, u ne nii.” Nii ne u jonj boroboro-la a yuu disinj a jonjo pi Judas, nii-la si naa Saamonj Isikarot bie. ²⁷ Judas

si yia laa boroboro-la dere, Sitaani ku juu-u. Nii ne Yesu bula pu, “Wii-la n sii che di n naa, naa lima lima.” ²⁸ Nialinj dojsunj kala fa sii dii kudilee-la, ba bi jinj wii-la kala u fa si bula bubuonj. ²⁹ Judas fa sii kori ba moribee nii, Yesu haritooro-la dojsunj fa biina ari Yesu faa che duu mu yoo kialinj ba sii che di ba dii ne gbiele-la le, koo duu jonj ku nj ne a pi summoo. ³⁰ Judas si laa boroboro-la dere, u guu sii a lii lima lima. Bua-la le titanj ne.

Yesu bil nii-falii ne a pi niaa

³¹ Judas si lia, nii ne Yesu bul di niaa janj na u-na Nuhuobiine Bie dolunj si mage nii. Niaa ma janj tou le ne a na nii Wia si kej dolunj. ³² Nii ne Yesu bira bul, “Mi si janj dage Wia dolunj si mage nii, nii ne Wia ma janj dage mi-na Nuhuobiine Bie dolunj si mage nii. U janj naa nii lima. ³³ Mi biirinj, mi bira bi janj he ma teenj dieni. Ma janj bee chemi. Ama mi si bul nii a pi juu tinnaa, mi janj bul nii a pima maa. Lee-la mi si janj mu, ma bi janj wuo mu dime. ³⁴ Nii-falii ne mi bilee pima. U ne nja: Ma jima ari mi choma ne worunj. Ma cho donjo ari mi si choma nii. ³⁵ Di ma ne cho donjo, nii le ne niaa kala janj to jinj ari ma sene naa mi haritooro ne.”

Yesu bula pi Piita ari u janj bul u buu jinj
Mat. 26.31-35; Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34

³⁶ Nii ne Saamonj Piita piese Yesu a bul, “Mi Tiina, nii ne n mumu?” Nii ne Yesu ma bula pu a bul, “Lee-la mi si janj mu, n bi janj wuo to mu, ama u harinj ne n janj wuo to.” ³⁷ Nii ne Piita bira piesu a bul, “Mi Tiina, bee ne ti mi bi janj wuo to n harinj leele? Mi paala naa siri di mi jonj mi miisij yoo suunj ne n wiaa.” ³⁸ Nii ne Yesu piesu a bul, “N sene naa siri di n jonj n miisij yoo suunj ne mi wiaa? Wutitii ne mi bulaa pinj, ka di ji-bele-na yel, n janj bul naansinj butori ari n bimi jinj.”

14

Yesu si u ne naa wonjbi-la sii mu Wia teenj

¹ Nii ne Yesu si, “Ma si leje di ma tuonj vugime. Ma laa Wia wiaa dii a laa mi ma wiaa dii. ² Mi Nyimma janj le diisij yuga he dime. Di nii fa dee, mi bi janj bula pima ari mi janj mu wase lerinj a bilma le. ³ Di mi ne mua a wase lee-la bilma le dere, mi janj bira ko a kejnma kaa mu mi teenj Wia-janj le, di la kala he di-bala. ⁴ Lee-la ma mi si janj mu, ma jinj wonjbiinj ne.” ⁵ Nii ne Tomas bula pu a bul, “La Tiina, la bi jinj lee-la n sii mu, ee ne la janj wuo naa jinj u wonjbiinj?” ⁶ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Mi ne naa wonjbiinj aa mu Wia-janj. Mi ne

bira Wutitii Tiina maa, a bira pi niaa ma miisij. Nuu-kala bi mi Nyimma teenj wuo mu, see duu tomi le. ⁷ Di ma ne jinmi, ma jin mi Nyimma ma ne. A lii jinij saa ma paala jimu ne a nau maa.”

⁸ Nii ne Filip bula pu a bul, “Mi Tiina, dagela la Nyimma, wii-la kala la sii che ne nii.” ⁹ Nii ne Yesu piesu a bul, “Filip, la di η he dime a dieni nii, ka η ha bimi jinj? Nii-la kala si nami, u na mi Nyimma ma ne. Bee ne saa tii η bul di mi dagema mi Nyimma? ¹⁰ N bi laa dii ari mi he mi Nyimma le ne, mi Nyimma ma hemi lee? Wialij kala mi si yie bulaa pima, mi titia doluj le dee mii bul. Wialij ma mi sii ηaa, mi Nyimma hemi le nii ηaa nii. ¹¹ Má laa dii ari mi he mi Nyimma le ne, mi Nyimma ma hemi le. Di ma ne bi nii wuo laa dii, má laa dii a tinj wialij mi sii ηaa wiaa. ¹² Wutitii ne mi bulaa pima, nii-la kala si laa mi wiaa dii, u janj wuo ηinjaa wialij mi sii ηaa. U janj paala wuo ηaa kii wialij mi sii ηaa, bee wiaa mi janj miira mu mi Nyimma teenj. ¹³ Kunj-na kala ma si piese chiche mi doluj le, mi janj jonjo pima. Mi janj ηaa nii di niaa wuo tomi le a na mi Nyimma si kenj doluj nii, a yire u yirij. ¹⁴ Di ma nii che kunj-kala mi doluj le, mi janj ηaa pima.”

Yesu bula ari u janj jonj Wia Diη-zonj-la a he niaa le

¹⁵ Nii ne Yesu bira bul, “Di ma ne chomi, ma janj tuto mi niinj wiaa. ¹⁶ Di ma nii ηaa nii, mi janj sul mi Nyimma duu jonj u Diη-zonj-la pima, duu pipema le. U janj he ma teenj a kaa mu wuu. ¹⁷ U janj didagema wutitii. Dunia niaa buu jin. Ba bi janj wuo nau, nii ne tii u bi janj wuo heba le. Ama ma-na jimu ne. U he ma teenj ne. U saa janj hema le.

¹⁸ Mi bi janj lenj ma dundunja ta, mi janj miira ko ma teenj. ¹⁹ U ka mua dunia niaa bira bi janj nami, ama ma-na janj nami. Mi si janj kenj miisij nii, ma ma janj kenj miisij. ²⁰ Tapuli-la Wia si janj jonj u Diη-zonj-la hema le ne, ma janj jin ari mi he mi Nyimma le ne, ma ma hemi le, mi ma hema le. ²¹ Nii-la kala si nii mi niinj wiaa aa toba, u tiina ne chomi. Mi Nyimma ma saa janj cho nii-la si chomi. Mi ma janj cho tiina a kenj mi titia kaa dagu.” ²² Nii ne Judas bul (nii-la ba sii yire Isikarot dee), “Mi Tiina, ee ne η janj ηaa a kenj η titia dagela, an bi η titia kaa dage dunia niaa?” ²³ Nii ne Yesu bula pu a bul, “Nii-la kala si chomi, u janj tuto mi niinj wiaa. U si ηaa nii, mi Nyimma ma janj chou. La di mi Nyimma kala ma janj ku heu le. ²⁴ Nii-la si bimi cho, u bi mi niinj wiaa ka to. Wialij ma si nii saa, mi titia dee bi bul. Ama mi Nyimma-la si tinjmi ne dagemi mii bul.

²⁵ Mi ha he ma teenj ne, nii ne mi bul wiaa deenba pipima. ²⁶ Ama mi Nyimma janj jonj u Diη-zonj-la duu ku tuu a hema le mi doluj le. U janj pema le a wuo dagema wii-kala, a lenj di ma liisi wialij kala mi si bula pima. ²⁷ Mi sii mu nii, mi janj lenj di ma honj ari yarifielaa di ma tuonj tore. Yarifiela-la mi si pima, u bi naga yarifiela-la dunia niaa si kene ne. Ma si leje di ma tuobiinaa vugime, a bira si leje di fawulluj ma kenjma. ²⁸ Ma nia ari mi si bula pima ari mi janj miira viiri anj bira miira ko ma teenj. Di ma ne fa chomi, ma tuonj fa janj tore ari mi si mu mi Nyimma teenj, bee wiaa u ne kenj doluj a kiimi. ²⁹ Mi laa sipaanj bul wiaa deenba pipima ne, ka di ba-na ηaa, ma janj laaba dii. ³⁰ Mi bi janj wuo bul wiaa ma teenj a dieni, bee wiaa dunia kuoro ka ko ne. U bi dol kala kene mi le. ³¹ Ama mii che di dunia niaa jinj ari mi cho mi Nyimma ne. Nii ne tii mi ηinjaa wialij kala u si si di mi ηaa. Má lenj di la lii. Má sii.”

15

Yesu ne ηaa tii-titii-la ba sii yire vaij

¹ Nii ne Yesu si, “Mi nage tia-la titia ba sii yire vaij ne. Ama mi ne tii-titii-la. Mi Nyimma ma nage nii-la sii bej tia-la ne. ² Naakel-la kala si mere tia-la le anj bi nenj, u yie kere ta ne, naakel-la kala sii nenj, u yie buoro ta ne, ka di u wuo faansa nenj woruj. ³ Ma tuonj paala bira bi disinnij kene a tinj wialij mi si bula pima. ⁴ Má meremi le di mi ma merema le. Tia naakelee dundunja bi janj wuo nenj, see di ba mere tia gentine le. Ma ma bi janj wuo tinj tintin-zonjoo, see di ma meremi le.” ⁵ Nii ne Yesu bira bul, “Mi nage tia ne, ma ma nage tia-la naakelee. Nii-la kala si meremi le, mi ma mere tiina le. Nii ne janj wuo ηaa duu tinj tintin-zonjoo woruj, a tinj bee wiaa di ma ne bimi le mere, ma bi janj wuo ηaa wii-kala. ⁶ Di nuu ne bimi le mere, ba janj jonj tiina yuo ta, a nage ba si yie keru tia naakelee ta, ba hil. Ba paaba a yuo he nyininj le ba dii nii. ⁷ Di ma meremi le, mi niinj wiaa mi si bula pima janj he ma tuonj. Di ma ne ηaa nii, kunj-kala ma si piesemi chiche, mi janj wuo ηaa pima. ⁸ Di ma ne tinj tintin-zonjoo woruj, ηla ne mi Nyimma yirij janj yire. Ma janj wuo dage nii ari ma ηaa mi haritooro ne. ⁹ Mi choma ari mi Nyimma si chomi nii ne. Nii wiaa, má meremi le di mi choma a kaa mu wuu. ¹⁰ Di ma nii to mi niinj wiaa, mi janj choma a kaa mu, ari mi sii to mi Nyimma niinj wiaa a mereu le u chomi nii. ¹¹ Mi bul wiaa deenba pima di ma wuo na tuoturu-la mi si jonjo pima. Nii ne ma tuonj janj faasa tore woruj a mu dere.”

¹² Mi choma ne woruŋ. Wii-la mi si bula pima di maa ŋaa ne ŋla: Má cho dɔŋɔ ari mi si choma ŋii. ¹³ Di nuu ne ŋaa siri duu jorŋ u miisin yoo suuŋ u naŋdɔŋɔ wiaa, u chou ne woruŋ. Nu-u-kala bi nii-la cho mage nia deen. ¹⁴ Di ma ní ŋaa wialin mi sí bula pima di maa ŋaa, ma jaŋ ŋaa mi naŋdɔŋsun. ¹⁵ Mi bira bi jaŋ keŋma kaa yire mi tiŋtinnaa, bee wiaa tiŋtinna bi wii-la u kuhian sí ŋaa jin. Ama mi-na bul wialin kala mi Nyimma si bula pimi pima ne. Nii ne tii mi keŋmaa yire mi naŋdɔŋsun. ¹⁶ Ma dee bimi liisa, mi ne liisema. Mi liisema di ma mu faasa ŋaa wu-zɔŋŋoo ne, wu-zɔŋɔ-la si bi jaŋ lel. Di ma ní ŋaa ŋii, mi Nyimma jaŋ pima kuŋ-kala ma si piesu chiche mi doluŋ le. ¹⁷ Wii-la mi si bula pima di maa ŋaa ne ŋla: Má cho dɔŋɔ.

Yesu bul ŋii dunia niaa si jaŋ bere ba di u haritooroo

¹⁸ Di dunia niaa ne berema, ma jin ari ba laa sipaan beremi ne. ¹⁹ Di ma ne fa ŋaa dunia niaa, dunia niaa fa jaŋ choma woruŋ, ari ba si cho dɔŋɔ ŋii. Ma di dunia niaa bi kubala ŋaa. Mi liisema dunia niaa tuɔŋ ne. Nii ne tii ba berema. ²⁰ Mi laa sipaan bula pima ari tiŋtinna u u kuhian kii. Má liisi wiin deen. Ba si dɔgisemi ŋii, ba jaŋ dɔgisema ma ŋii. Di ba ne fa sei mi niin wiaa, ba fa jaŋ sei ma ma niin wiaa. ²¹ Ba jaŋ ŋaa wiaa deenba kala a tin ma sí to mi harin wiaa. Ba si bi nii-la si tiŋmi jin ne tii baa ŋaa ŋii. ²² Di mi ne fa bi ku bul wiaa piba, ba si ŋaa wu-bomɔ-la kala, mi fa bi jaŋ wuo bul di ba chei wii-kala. Ama mi si folo ku bul wiaa piba, ba bira bi jaŋ wuo bul ari ba bi wii-kala cheye. ²³ Nii-la si beremi, tiina bere mi Nyimma ma ne. ²⁴ Wialin kala mi si ŋaa, nuu-kala biba ŋaa. Di mi ne fa biba ŋaa di ba na, ba fa bi jaŋ chei wii-kala. Ama ba naba kala ne aŋ ha bere la di mi Nyimma kala. ²⁵ Ba si beremi ŋii, wialin kala ba si ŋmuŋsa Wia tenin tuɔŋ sene ŋaa. Ŋla ne ba ŋmuŋse, 'Mi bi wii-kala ŋaa chei, ka ba beremi.' ²⁶ Ama mi jaŋ leŋ di Wia Diŋ-zɔŋ-la lli mi Nyimma teen a ku tuu hema le. U jaŋ pema le a dagema wutitii. U ne jaŋ bul mi wiaa pima. ²⁷ Ma ma jaŋ bul mi wiaa pi niaa, bee wiaa mi si suomo didage niaa, la di ma kala ní to dɔŋɔ.

16

¹ Mi bul wiaa deenba kala pipima di ma sí harin miiru ne. ² Bua-la jaŋ yi di Juu tinŋaa kirima ta Wii-chuɔle diisin le. Bua ma dɔŋ jaŋ yi di niaa kpuma aŋ biine di baa to Wia wonbin ne ŋii. ³ Ba jaŋ ŋaa wiaa deenba kala a tin ba sí bi mi Nyimma jin, a bimi ma jin. ⁴ Mi bul wiaa

deenba kala pipima di bua-la ne ku yi di wiaa deenba ŋinŋaa, ma jaŋ liisi ari mi bula pima.

Wia Diŋ-zɔŋ-la tiŋtinŋaa

La di ma kala fa sí to dɔŋɔ, ŋii ne tii mi bi wiaa deenba bula pima fafaa. ⁵ Ama leele mii mu nii-la si tiŋmi ne, aŋ ka ma kuŋ-kala ha bi mi piesa a bul di nii ne mii mu? ⁶ Mi si bul wiaa deenba pima leele ŋla, ma tuɔŋ cheye ne. ⁷ Ama wutitii ne mi bulaa pima ŋla. Mi sí mu ŋii, u jaŋ zomɔ pima. Di mi ne bi mua, Wia Diŋ-zɔŋ-la si jaŋ kɔ a pema le bi jaŋ kɔ. Ama di mi ne mua, mi jaŋ leŋ duu kɔ. ⁸ Duu ne saa kɔ, u jaŋ leŋ di dunia niaa jin ari ba ŋaa haacheba ne. U jaŋ bira dageba ŋii ba si jaŋ to a keŋ tuɔ-pula Wia sipaan, a bira dageba ari Wia jaŋ dii ba sariya. ⁹ Ba jaŋ jin ari ba si bi mi wiaa laa dii, u ŋii ŋaa haache ne. ¹⁰ Mi si miira mu mi Nyimma teen ŋii, ma bira bi jaŋ nami. U ŋii ma jaŋ dage ari mi keŋ tuɔ-pula ne Wia sipaan. ¹¹ Wia si folo dii dunia kuoro Sitaani sariya ŋii, ba ma jaŋ jin ari Wia ma jaŋ dii ba sariya.

¹² Wiaa yuga ne mi ha keŋ di mi bula pima, ama ma biba wuo nyalime. ¹³ Ama di Wia Diŋ-zɔŋ-la ne kɔ, u jaŋ dagema wutitii kala. U bi jaŋ bubul wiaa u titia doluŋ le, ama wialin kala u si ní mi Nyimma niin le ne u jaŋ bul. U ma jaŋ dagema wialin kala si jaŋ ŋaa. ¹⁴ U jaŋ leŋ di niaa yire mi yirin, bee wiaa wialin kala mi si kene mi bul, u jaŋ kaa ku bula pima. ¹⁵ Ku-la kala mi Nyimma si kene ŋaa mi kuŋ ne. Nii ne tii mi bula pima ari wialin kala mi si kene mi bul, Wia Diŋ-zɔŋ-la jaŋ kaa ku bula pima."

Yesu bula pi u haritooroo ari ba tuɔŋ jaŋ tore

¹⁶ Nii ne Yesu bira bula piba a bul, "Ma bira bi jaŋ nami. Tapulaa banmene cheeŋ ne ma jaŋ bira nami." ¹⁷ Nii ne u haritooroo dɔŋsun pipiese dɔŋɔ a bul, "Wiin deen bubuɔŋ ne bee? U bula pila ari tapulaa banmene la bi jaŋ nau, di tapulaa banmene cheeŋ ne la bira jaŋ nau. U bira bula ari u si jaŋ mu u Nyimma teen ne tii la bira bi jaŋ nau. ¹⁸ U si yie bul di tapulaa banmene deen, u bubuɔŋ ne bee? La bi u bubuɔŋ jin." ¹⁹ Yesu jima ari baa che di ba piesu ne. Nii ne u bula piba, "Mi si si tapulaa banmene ma bi jaŋ nami, di tapulaa ma banmene cheeŋ ma jaŋ bira nami, ŋii wiaa ne ma pipiese dɔŋɔ?" ²⁰ Wutitii ne mi bulaa pima, ma jaŋ ŋmuŋmoo niin kala, di dunia niaa tuɔŋ tore, ma tuɔŋ jaŋ chei, ama ma tuɔ-chei-la jaŋ miira birime tuɔtoruŋ. ²¹ Di haala luoruŋ ní wii duu che u lul, u yie tuune niin ne. U heeŋ yie ne. Duu ne saa ku lul

bile dere, u yu u hee-la kala le. U si lul bie ne tii u tuonj yie tore. ²² Nii ne saa u jan nagema ma le. Leele ma tuune niinj ne, ama mi jan bira nama di ma tuonj kala tore. Bua-la le nuu-kala bi jan wuo nja di ma tuonj bira chei. ²³ Di tapullii-la ne yie, ma bi jan piesemi chiche ku-j-kala. Wutitii ne mi bulaa pima, mi Nyimma jan pima ku-j-kala ma si piesu chiche mi doluj le. ²⁴ Leele nja ma ha bi ku-j-kala piesu chiche mi doluj le. Nii wiaa ma saa piesu, u jan jonjo pima, di ma tuonj faasa tore a mu dere.

²⁵ Wiaa deenba kala mi sii bul, namagaba ne mii mage. Ama bua kubala jan yi, mi bira bi jan mage namagaba, mi jan chaasa bul wiaa pima a mu tige mi Nyimma le, di ma jin ba bubuosa woruj. ²⁶ Di tapullii-la ne yie, ma ne jan piesu chiche kiaa mi doluj le. Mi bi si mi ne jan sula pima, ²⁷ hee wiaa mi Nyimma titia ma choma ne. Ma chomi ne a laa mi wiaa dii ari mi lii u teenj ne. Nii ne tii u ma choma. ²⁸ Mi lii mi Nyimma teenj ne a ku tuu dunia. Leele mi saa jan lej dunia an miira mu mi Nyimma teenj.”

²⁹ Nii ne u haritooro-la bula pu a bul, “Leele nja chaasaa bul wiaa ne. Nja bira bi namagaba ka mage. ³⁰ Leele la jima di nja jin wii-wii-kala ne, nja bi che di nuu-kala piesinj wii-kala. Wijn deen ne nja di la jin ari nja lii Wia teenj ne.” ³¹ Nii ne Yesu pieseba, “Leele saa ma laa mi wiaa dii nee? ³² Bua-la jan yi, u saa paala yi ma ne, ma kala jan pise a mu ma diisinj, an ka mi dunduja. Ama saa, mi bi jan nja mi dunduj. Mi Nyimma hemi le ne. ³³ Mi bul wiaa deenba pima di ma wuo honj ari yarifelaa ne. Dunia deen tuonj ma jan na heenj. Ama ma lej di ma nyuj nyaase. Mi yuo dii dunia ne.”

17

Yesu chuole Wia pi u haritooro

¹ Yesu si bul wiaa deenba dere, u wula bej wia nyuj an bul, “Mi Nyimma, bua-la yie ne. Lej di mi-na nja Bie laa yirinj, di mi ma lej di nja yirinj yire. ² Nja ne jonj doluj pimi di mi biben nuhuobiinee kala, a jonj miisi-la si bi dere a pi nialinj kala nja si liisa pimi. ³ Nialinj si jima ari nja ne sene nja Wia, Wia bira tuo, an pe jin mi-na Yesu Kirisito, nii-la ma nja si tima, ba ne kenj miisi-la si bi dere. ⁴ Mi leje nja laa yirinj ne tinteenj deen le. Mi tinj tintimii-la dere ne, tintimii-la nja si jonjo pimi di mi tinj. ⁵ Oo, mi Nyimma, lej di mi yirinj yire nja sipaanj leele, yiri-la la di nja kala fa si laa, an ka nja-na suomo nja dunia.

⁶ Mi leje nialinj nja si liisa pimi dunia niaa tuonj jiminj ne. Ba fa nja nja kiaa ne, nja ne liiseba pimi. Ba ne sei nja niinj wiaa. ⁷ Leele ba jima ari wii-kala mi si nja, mi nja nja

doluj le ne. ⁸ Mi bul nja niinj wialinj nja si bula pimi piba ne. Ba laa dii a jinj ari wutitii ne, mi sene lii nja teenj ne. Ba ma laa dii ari nja ne tinjmi. ⁹ Mi suluj pipiba ne. Mi binj sula pipi dunia niaa, see nialinj nja si liisa pimi dunduja. Ba ne nja nja kiaa. ¹⁰ Nialinj kala mi si kene nja nja niaa ne. Nialinj kala nja ma si kene nja mi ma niaa ne. Ba ne leje mi laa yirinj. ¹¹ Leele mii ko nja teenj ne, mi bira bi jan he dunia le, ama ba-na jan he dunia le. Mi Nyimma, nja ne nja nii-la si bi disinninj kene. Bej nialinj nja si liisa pimi woruj nja doluj le, a lej di ba nja kubala, ari la di nja kala si nja kubala nja. ¹² Mi fa si he ba teenj, mi bej ba nyuj ne woruj nja doluj le, dol-la nja si jonjo pimi ne mi kaa bejba. Mi si nja nii, ba kubala ma bi lele, see nii-la si maga duu lel, di wialinj ba fa si njunja Wia teninj tuonj sene nja. ¹³ Leele saa mii ko nja teenj ne. Mi ha si he dunia le nii, nii ne mi bul wiaa deenba piba di ba tuonj faasa tore, ari mi tuonj si tore nii. ¹⁴ Mi bul nja niinj wiaa piba ne. Ba di dunia niaa bi kubala nja, ari la di dunia niaa si bi kubala nja nii. Nii ne tii dunia niaa bereba. ¹⁵ Mi bi si di nja liiseba dunia le, ama mi si di nja poba ne a liiseba Sitaani nisinj le. ¹⁶ Ba di dunia niaa bi kubala nja, ari la di dunia niaa si bi kubala nja nii. ¹⁷ Nja niinj wiaa nja wutitiiiba ne. Dageba, di ba bira si disinninj kenj. ¹⁸ Nja ne tinjmi dunia niaa teenj. Nja si tinjmi nii, nii titia ne mi ma tinba dunia niaa teenj. ¹⁹ Mi jonj mi miisinj ne a yoo suuj ba wiaa. Mi nja nii di ba ma nja siri di ba jonj ba miisinj yoo suuj wutitii wiaa ne.

²⁰ Mi binj sula pipiba dunduj, mi pe sula pi nialinj si laa mi wiaa dii a tinj ba si bul mi wiaa piba le ne. ²¹ Mii suluj nii di ba kala wuo nja kubala ne. Nja hemi le ne. Mi ma hej le. Lej di ba kala ma wuo hela le. Di nja ne nja nii, dunia niaa jan wuo laa dii ari nja ne tinjmi. ²² Nja si lej mi laa yirinj nii, nii ne mi ma lej ba laa yirinj. Mi nja nii di ba kala wuo nja kubala ne, ari la di nja kala si nja kubala nii. ²³ Mi heba le ne, nja ma hemi le. La he donjo le nii di ba wuo nja kubala ne. Nii ne dunia niaa jan jinj ari nja ne tinjmi. Ba ma jan jinj ari nja choba ne ari nja si chomi nii. ²⁴ Mi Nyimma, nja paala chomi ne a lej mi laa yirinj, ka dunia-na suomi. Mi saa che di nja lej di nialinj nja si liisa pimi, di ba he mi teenj lee-na kala mi si jan he, di ba wuo na nii nja si leje mi laa yirinj. ²⁵ Mi Nyimma, nja kenj wutitii. Dunia niaa binj jinj, ama mi-na jiminj ne. Niaa deenba ma jinj ari nja ne tinjmi. ²⁶ Mi saa nja ba jiminj ne, mi saa ha jan lej di ba jiminj. Mi nja nii, di nii nja si chomi, di ba ma cho donjo, di mi ma heba le.”

18

Ba keŋ Yesu

Mat. 26.47-56; Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53

¹ Yesu si bul wiaa deenba dere, ba duu haritooroo sii kieli fuo-naaŋ kubala ba kaa yire Kidirɔŋ. Lee kubala ne fa he dime ba choŋse tiisin. Nii ne Yesu ari u haritooroo juu lee-la. ² Ba vene mu lee-la ne, nii ne tii Judas, nii-la si joŋu yalle, ma wuo jin dime. ³ Nii ne Judas keŋ laali-yuoroo doŋsuŋ ari nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj tiŋtinni-biisin, ari Farisii tiŋŋaa tiŋtinni-biisin, di ba mu keŋ Yesu. Ba mu lee-la Yesu si he. Ba sii mu nii, ba kori chaanaa, ka-pilaa ari nyininj ari ba ba-kiaa. ⁴ Yesu jin wii-la kala fa si jan ŋaa u le ne. Nii ne u mu chenba a pieŋeba, “Kube ne maa chee?” ⁵ Nii ne ba si, “Yesu si lii Nazaret ne la chiche.” Nii ne u bula piba, “Mi ne ŋla.” Judas, nii-la fa si jan joŋu yalle, u ma fa he ba tuon ne. ⁶ Yesu si bul nii, ba miira yala mu harin a tuu tel. ⁷ Nii ne Yesu bira pieŋeba a bul, “Kube ne maa chee?” Ba si, “Yesu si lii Nazaret.” ⁸ Nii ne Yesu bula piba, “Mi laa sipaanj bula pima ari mi ne ŋla. Di ma nii chemi, ma lej di ni-kaanaa viiri.” ⁹ (U bul nii di wii-la u fa si bula, duu wuo sene ŋaa wutitii. U fa bula ari nialin kala Wia si liisa pu, ba kur-kala bi lele.) ¹⁰ Saamɔŋ Piita fa kori tokobii ne. Nii ne u tuure a ta nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj dia-yomo na-diin digilin a keru. Yomo-la yirin ne fa Malikas. ¹¹ Nii ne Yesu bula pi Piita a bul, “Joŋ ŋ tokobii-la he u peŋ le. U bi maga di mi na hee-la, mi Nyimma sii che di mi na, koo?”

Ba keŋ Yesu kaa mu Anas sipaanj

¹² Nii ne laali-yuoroo ari ba kuhianj ari juu tiŋŋaa titinni-biisi-la keŋ Yesu a vɔbu. ¹³ Ba laa sipaanj kenu kaa mu Anas teen ne. Anas ne fa ŋaa Kayafas hiili-baala. Jina-la Kayafas ma ne fa ŋaa nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj. ¹⁴ Kayafas ne fa laa sipaanj bula pi juu tiŋŋaa ari ni-bala ne laa tiŋteen niaa kala nyun suu, u ne kpia ni-dan si suba.

Piita si u bi Yesu jin

Mat. 26.69-70; Maak 14.66-68; Luuk 22.55-57

¹⁵ Saamɔŋ Piita ari Yesu haritooroo doŋɔ to Yesu harin, a juu nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj kaala. Kuhianj-la fa jin Yesu haritooro deen ne. Nii wiaa haritooru-la to Yesu harin a juu kaala-la tuon. ¹⁶ Ka Piita chinj kaala-la jeen harin boinjinj. Nii ne Yesu haritooro-la doŋɔ, nii-la nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj si jima, u miira lii, a bula pi toli-bie kubala si po boinj-la niin duu lej di Piita ku juu,

an keŋ Piita ku juu. ¹⁷ Nii ne tolo-la si chinj boi-la niin pieŋe Piita, “Ŋ ma bi baala haritooroo doŋɔ ŋaa?” Nii ne Piita si, “Ai, mi dee.” ¹⁸ Di waarinj fa he dime. Nii ne dia-la tiŋtinnaa ari nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj tiŋtinni-biisin he nyininj a china golli aa wieni. Piita ma mu chinj ba teen aa wieni nyin-la.

Yesu bul u suunj wiaa

Mat. 26.59-66; Maak 14.55-64; Luuk 22.66-71

¹⁹ Nii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj pieŋe Yesu wiaa a tige u haritooroo le ari wialin u fa sii dagu. ²⁰ Nii ne Yesu bul, “Wialin kala mi si bula, mi yie chinj ni-dan tuon ne a bul. Mi yie chaasa chinj Wii-chuoŋe diisinj tuon ne ari Wia-dia tuon, lee-la juu tiŋŋaa kala si yie ku hilimi ne a bul. Mi ha bi wii-kala luora bul. ²¹ Bee ne saa tii ŋ pieŋemi? Pieŋe nialin si nii wialin mi si bula, di ba dagin. Ba jin wialin mi si bula ne.” ²² Yesu si bul nii, nialin si kpu pusun pipi Wia tiŋtinni-bie doŋɔ falle Yesu chanjkanjin le an bul, “Ŋla ne u mage di ŋ bul wiaa nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj teen koo?” ²³ Nii ne Yesu bul, “Di mi ne bul wii chei, u maga di ŋ bul di nuu-kala nii ne. Ka di wii-la mi si bula ne ŋaa wutitii, bee ne tii ŋ fallemi?” ²⁴ Ba si vɔɔ Yesu nii, nii ne Anas lej ba kenu nii kaa mu nii-la si kpu pusun pipi Wia kuhianj Kayafas teen.

Piita bira bula ari u bi Yesu jin

Mat. 26.71-75; Maak 14.69-72; Luuk 22.58-62

²⁵ Ka Piita ha chinj kaala-la tuon aa wieni nyin-la. Nii ne nialin doŋsuŋ piesu a bul, “Ŋ ma bi baala deen haritooroo doŋɔ ŋaa?” Piita kaa via an bul, “Ai, mi dee.” ²⁶ Nii ne nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj dia tiŋtinnaa doŋɔ ma pe u le. U fa ŋaa nii-la Piita si ta u digilin keru, u naanbii ne. U piesu a bul, “Mi fa bi ma di baal-la na, lee-la ba si choŋse tiisinj?” ²⁷ Nii ne Piita bira kaa via an bul di ai, u dee. U bul nii dere di ji-bele yeŋe.

Ba keŋ Yesu kaa mu Paalit teen

Mat. 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Luuk 23.1-5

²⁸ Chichuo-fiela felele ba keŋ Yesu lii Kayafas dia le, a kenu kaa mu baal kubala dia baa yire Paalit. Paalit ne fa hoŋ Rom kuori-balin nyun lee-la. Juu tiŋŋaa bi to juu. Ba bi che di ba ŋaa disinnin a chei ba kisin le, an wuo dii diisin kielin gbiele kudiilee. ²⁹ Nii ne Paalit lii a pieŋeba a bul, “Bee ne ma si baala deen ŋaa chei?” ³⁰ Nii ne ba bula pu a bul, “Di u ne fa bi wii ŋaa chei, la fa bi jan kenu kaa ko ŋ teen.” ³¹ Nii ne Paalit bula piba a bul, “Ma

kenu kaa mu to ma titia wonjbiinj le a dii u sariya." Nii ne ba bula pu a bul, "La bi wonjbiinj kene di la kpu nuu-kala." ³² Yesu fa si daga ari u jan suu daa-gese nyun, u nii sene nja wutitii. ³³ Nii ne Paalit miira juu dia a yire Yesu a piesu, "N ne nja Juu tinjaa kuoroo?" ³⁴ Nii ne Yesu piesu, "N titia ne bul wiinj deenj koo nuu ne bul nii pinj a tigemi le?" ³⁵ Nii ne Paalit bira bul, "Mi bi juu tiina nja. N titia nia ari nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ne jonunj he mi nisinj le. Be ne n nja chei?" ³⁶ Nii ne Yesu bul, "Mi kuorunj tuo dunia deenj le, di mi kuorunj ne fa he dunia deenj le, mi niaa fa jan yuo laami, di juu tinjaa simi wuo kenj. Ama mi kuorunj tuo daha." ³⁷ Nii ne Paalit piesu a bul, "N saa nja kuoru ne koo?" Nii ne Yesu bul, "Wii-la n si bula nja wutitii ne. Ba paala lulmi di mi ku nja kuoru ne. Mi ku tuu dunia di mi dage niaa, di ba jinj wutitii ne. Nii-la kala si cho duu jinj wutitii yie jegile nii mi teenj ne." ³⁸ Nii ne Paalit piesu, "Wutitii ne be?"

Ba bula ari ba jan kpu Yesu

Mat. 27.15-31; Maak 15.6-20; Luuk 23.13-25

Nii ne Paalit miira lii di-jalin juu timmala teenj a bula piba a bul, "Mi bi wii-la na baala deenj si cheye. ³⁹ Ama jina-na kala, di diisinj kieliinj gbiele-la ne yie-na kala, mi yie vene liise nialinj ba si kaa to dia donjo ne pima. U nii nage ari ma kisinj ne. Ma saa che di mi liise juu tinjaa kuoru-la ne ta pimaa?" ⁴⁰ Nii ne ba kpia gonj a bul, "Ai, nia deenj dee! Liise Barabas ta. (Barabas fa nja gaaru ne.)"

19

¹ Nii ne Paalit lenj ba kenj Yesu a viiru.

² Ba si viiru dere, laali-yuoroo kenj sosunj sua nyunj-chuulo a nage kuoro nyunj-chuulo a jonjo chuu, a jonj geri-fianj laalu ³ anj chuolu a bul, "Juu tinjaa kuoro, laa chuolun!" anj pe fallu. ⁴ Nii ne Paalit bira miira lii nialinj teenj a bula piba a bul, "Ma bee na, mi kenu kaa kuu lii ma teenj ne di ma jinj ari mi-na bi wii-kala na u si cheye a mage di ba kpuu." ⁵ Nii ne Yesu ku lii a ha chu sosunj nyunj-chuulo-la ari geri-fianj-la ba si jonjo laalu. Nii ne Paalit bula piba, "Ma na baal-la." ⁶ Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj ari ba tiñtinni-biisinj si nau, ba kpia gonj a bul, "Lenj di ba kpaasu daa-gese nyun." Nii ne Paalit bula piba, "Ma titia kenu kpaase daa-gese nyun. Mi-na bi wii-la u si cheye na." ⁷ Nii ne juu timmala bira bul, "U kenj u titia yire Wia Bii ne. La kisinj le nii-la kala si nja nii, u maga di ba kpuu ne." ⁸ Fawullunj fa paala kenj Paalit ne. U si nia ari ba bul nii, fawullunj

wasu kenu. ⁹ Nii ne u bira miira juu diala a piese Yesu a bul, "Nii ne n lii?" Yesu bi wii-kala bula. ¹⁰ Nii ne Paalit piesu, "N tore n niinj nee? N bi jinj mi kenj dolunj di mi jonunj taa, a bira kenj dolunj di mi lenj di ba kpaasinj daa-gese nyun?" ¹¹ Nii ne Yesu bula pu, "N fa bi dol kala kene mi le. Wia ne pinj dol-la. Ama nii-la si jonmi he n nisinj le ne faasa kenj haacheba a kiinj."

¹² Paalit si nii nii, u fa cho duu jonj Yesu ta. Nii ne juu tinjaa faasa kpia gonj a bul, "Di n ne jonj ta, n bira bi la tinteenj kuoribalin ba sii yire Siiza nanjonj nja. Nii-la kala si kenj u titia yiyire kuoru, u tiina nja kuoribalin dinjonj ne." ¹³ Paalit si nii nii, u kenj Yesu kaa ku lii, anj mu honj u sariya diiri kpaasu nyun. Ba kenj lee-la kaa yire Gabata ne Hiiburu yiikoro le. U bubuonj ne: Lee-la tabiaa nja mula mula ne. ¹⁴ Di wia jil nyu-gbanja. Tapulii-la ne juu tinjaa nja siri di u tarj ne pula di ba gbieli diisinj kieliinj gbiele-la. Nii ne Paalit bula piba a bul, "Ma na ma kuoro." ¹⁵ Nii ne ba faasa kpia gonj a bul, "Lenj di ba kenu kaa mu kpaasu daa-gese nyun." Nii ne Paalit pieseba a bul, "Maa che di mi kpaase ma kuoro daa-gese nyun nee?" Nii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj bul, "La bi kuoru kala kene a pe Siiza le." ¹⁶ Nii ne u jonj Yesu piba di ba kaa mu kpaase daa-gese nyun.

Ba kpaase Yesu daa-gese nyun

Mat. 27.32-44; Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43

¹⁷ Nii ne ba kenj Yesu lii. U lii a baase u titia daa-gese a mu lee-la ba sii che di ba kpaasu. Lee-la yirinj ne nyu-kunjkogulo. Hiiburu yiikoro le baa yire lee-la Goligota ne. ¹⁸ Lee-la ne ba kpaasu daa-gese nyun. Ba fa kpaase niaa balia ma ne daa-gese nyun a pe Yesu le. Donjo he u na-diinj, donjo ma he u na-gua. Ka Yesu he tutuobaaninj. ¹⁹ Nii ne Paalit nmunja mere daa-gese-la le a bul, "Juu tinjaa kuoro Yesu a lii Nazaret." ²⁰ Lee-la kpage Jerusalem ne. Nii ne juu tinjaa yuga a karime wii-la Paalit si nmunja mere daa-gese-la le. U nmunje wii-la ari yiikorusunj batori ne. U kenj Hiiburu tinjaa yiikoro nmunje, a kenj Latin yiikoro ma nmunje, a kenj Giriik tinjaa yiikoro ma nmunje. ²¹ Nii ne juu tinjaa nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj bula pi Paalit ari u si nmunja bul di juu tinjaa kuoro ne, ama duu bul di baala deenj ne si u ne nja juu tinjaa kuoro. ²² Nii ne Paalit bul, "Wii-la mi si folo nmunje nii, mi bira bi kaa birime."

²³ Laali-yuoro-la si kpaase Yesu daa-gese-la nyun dere, ba paa u genninj a kaa kpaaleree banese. Laali-yuoro kala kenj donjo. Geri-bal kubala ma ne fa he dime. Ba yie yuo nii ne, ba bi geripee kala yere mereu

le. ²⁴ Njii ne laali-yuoro-la bula pi doŋo a bul, “Ma si leŋe di la keŋ geri-la kiese, má leŋ di la tɔŋse, a na nii-la si jaŋ dii duu laa geri-la.” Wiiŋ deen ba ŋaa di wialin ba fa si ŋmuŋsa Wia tenin tuon, duu ŋaa wutitii ne. Ba fa si,

“Ba paa mi gennin kpa a doŋo ne an tin mi gerin doŋo wiaa a tɔŋse.”

²⁵ Nialin fa si china kpage Yesu daa-gese-la ne ŋla: Yesu naan, ari u naan dihaala, ari Kilopas haala Meeri, ari Meeri Magidalin. ²⁶ Yesu si na u naan ari u haritooru-la u fa si cho, di ba china, ŋii ne u bul u naan le a bul, “Haal, bee na ŋ bie ne ŋla,” ²⁷ an bira bula pi u haritooru-la ma a bul, “Na ŋ ma naan ne ŋla.” A chin bua-la le u haritooru-la keŋ Yesu naan-la a kaa mu u dia ba he dime.

Yesu suba

Mat. 27.45-56; Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49

²⁸ Yesu jima ari læle wii-wii-kala dere ne, ka duu wuo leŋ di wialin ba si ŋmuŋsa Wia tenin tuon, di ba ŋaa wutitii, ŋii ne u si lii-nyuasun ne kenu. ²⁹ Di sinin si nyala su gbaŋa chin dime. Ba jon suosuo a sin sin-la le, a keŋ sakelin liise suosuo-la, a kaa jila he Yesu niin le. ³⁰ Njii ne Yesu nyua sin-la. U si nyua sin-la dere, ŋii ne u bul, “Wii-kala dere ne”, an keŋ u nyun chugili a suu.

³¹ Tapulii-la ne juu tinŋaa ŋaa siri a gberɛ ba diisin kieliŋ gbiele-la. Tapulii-la ma ŋaa che-wiesii-la cheŋ ne. Njii ne tii ba bi che di nialin sage daa-gese-la nyun chee-la. Njii ne ba mu sul Paalit duu leŋ di laali-yuoroo mu bori ba naasin aŋ soriba daa-gese-la nyun. U sei. ³² Njii ne laali-yuoro-la mu keŋ baala-la ba si kpua a pe Yesu le naasin kaa bori. ³³ Ba ko Yesu lerin duu suba. Njii wiaa ba bi u naasin boro. ³⁴ Ama laali-yuoro-la doŋo jon u timin a toɔ Yesu seme le u luri. Njii ne chalin ari liin lii. ³⁵ Mi-na Joon ne na wiaa deenba ari mi siin aa bulba. Wutitii ne mi bul. Mi bul wiaa deenba pipima di ma ma laa dii. ³⁶ Wiaa deenba kala ŋaa di wialin ba si ŋmuŋsa Wia tenin tuon ŋaa wutitii ne. Ba ŋmuŋsa a bul,

“Ba bi jaŋ bori u hangbel-bala maa.”

³⁷ Wia tenin seme doŋo ba bira bula ari ba jaŋ beŋ nii-la ba si tobo.

Ba hugi Yesu

Mat. 27.57-61; Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56

³⁸ Yesu si suba, baal kubala ma fa he dime. Baa yire Josef. U fa lii Arimatiya tinteen ne. U ma fa ŋaa Yesu haritooroo doŋo ne. Ama u-na faa luoru ne a tin juu tinŋaa wiaa. Uu fába ne. Njii ne u mu sul Paalit duu leŋ duu sori Yesu ku-suun. Paalit pu wonbiin. Njii ne u mu

sori. ³⁹ Nikodiimas, nii-la fa si laa sipaan mu Yesu teen titanin, u ma to Josef harin mu, a pe keŋ tii-keli-zon kubala baa yire mee ari doŋo maa baa yire alois. Ba yunŋun mage nuhuobiine yunŋun ne. ⁴⁰ Ba balia ne mu jon Yesu ku-suun, a jon geripe-pula, a jon kialin mise geripe-pula-la, a kaa be Yesu. Juu tinŋaa yie ŋaa njii ne a huhugi ba suun. ⁴¹ Lee kubala ne kpage lee-la ba fa si kpaase Yesu daa-gese-la nyun. Ba chonse tiisin. Tiisi-la tuon bun kubala ne fa he dime ba losɛ. Ama ba ha bi nuu-kala hugo dime. ⁴² U si ka tapul-bala ka di juu tinŋaa gbieli-balin yi, ka bua-la ma kpage lee-la, njii ne ba jon Yesu hugi dime.

20

Yesu lii u bua le

Mat. 28.1-8; Maak 16.1-8; Luuk 24.1-12

¹ Lahadi cheŋ siipuuraa di lerin kala ha bire, Meeri Magidalin mu bua-la lerin a na tabii-la ba si jonjo to bua-la niin duu suro. ² Njii ne u fá mu Saamɔŋ Piita ari Yesu haritooru-la doŋo teen, nii-la Yesu fa si cho worun, a bula piba a bul, “Ba liise la Tiina Yesu bua-la tuon ne. La bi jin lee-la kala ba si jonju bil.” ³ Njii ne Piita ari Yesu haritooru-la doŋo-la sii mu bua-la lerin. ⁴ Ba kala balia fá. Njii ne doŋo-la tiina kieli Piita, a laa sipaan fá mu bua-la lerin. ⁵ U si yi bua-la lerin, u bi bua-la tuon jua. U tuu tin ne a nyilimi a na genni-la ba fa si jonjo be Yesu, di ba pina, ka u buu na. ⁶ Ka Piita to harin ko a ku juu bua-la tuon, a na genni-la ba fa si jonjo be Yesu, di ba pina. ⁷ Ka geri-la ba fa si jonjo voo Yesu nyun ma, duu chuolo pin u dunɔɔna. ⁸ Njii ne nii-la si laa sipaan mu bua-la lerin ma juu bua-la tuon a na wii-la si ŋaa, a laa dii ari Yesu sii suun le ne. ⁹ Ama ba bi wii-la ba fa si ŋmuŋsa Wia tenin tuon bubuon jin ari u maga di Yesu sii suun le ne. ¹⁰ Njii ne Yesu haritooru-la miira mu ba diisin.

Yesu keŋ u titia ku dage Meeri

Mat. 28.9-10; Maak 16.9-11

¹¹ Bua-la le di Meeri miira mu bua-la teen. Njii ne u chin dime aa yel. Uu yel njii ne an pe nyinyilimi bua-la tuon. ¹² U nyilimi bua-la tuon njii ne a na Wia tinɔɔaraa balia bua-la tuon a laale geripullun. Doŋo hon Yesu nyun fa si mu lee-la. Doŋo ma hon u naasin fa si mu lee-la. ¹³ Njii ne ba piesu a bul, “Haal, bee ne tii ŋ yiyel?” Njii ne u bul, “Ba jon mi Tiina Yesu kaa lel ne. Mi bi jin ba si jonju kaa mu bil lee-la.” ¹⁴ U si bul njii dere an ŋaa duu birime, duu na baal duu chin dime. Yesu ne fa njii. Ama Meeri fa bi jin ari Yesu ne. ¹⁵ Njii ne Yesu ma piese Meeri, “Bee ne tii ŋ yiyel? Kubee ne ŋ chiche?” Meeri fa biina baal-la sii beŋ tiisi-la ne. Njii ne u

piesu, "Kuhian, di η ne joŋo, dagemi lee-la η si kaa mu bil, di mi mu joŋu kaa viiri." ¹⁶ Njii ne Yesu yiru a bul, "Mɛeri." Njii ne u miira daase aŋ bul ari Hiiburu yiikoro, "Rabboni, η nɛɛ?" (Rabboni bubuonj ne kuhian.) ¹⁷ Njii ne Yesu bula pu a bul, "Simi keŋ. Mi ha bi mi Nyimma teenj jila. Ama mu bula pi mi naanbiirinj ari mi jaŋ jil mi Nyimma teenj. U ŋaa ma ma Nyimma ne a ŋaa mi Wia, a ŋaa ma ma Wia." ¹⁸ Njii ne Mɛeri Magidalinj mu Yesu haritooro-la teenj, a bula piba a bul duu na u Tiina Yesu ne, a bul wialinj ma kala u si bula pu.

Yesu keŋ u titia ku dage u haritooroo

Mat. 28.16-20; Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49

¹⁹ Lahadi cheeŋ titaninj u haritooroo hilimi dia tuonj aŋ keŋ boinj yage. Baa fá juu timma-la ne. Njii ne tii ba keŋ borusunj to a yage. Njii ne Yesu ku chinj ba tutuobaaninj aŋ bul, "Ma jaŋ hoŋ ari yarifielaa." ²⁰ U si bul njii dere, u keŋ u nisaa ari u seme dageba. U haritooroo kala tuonj tore ba si na ba Tiina Yesu. ²¹ Njii ne Yesu bira bula piba, "Ma jaŋ hoŋ ari yarifielaa. Mi Nyimma si tinjmi njii, njii titia ne mi maa tinjma di ma tinj mi tinjinjaa." ²² U si bul njii dere, u wiese heba le aŋ bul, "Má laa Wia Diŋ-zonj-la duu hema le. ²³ Di ma ne joŋ nuu haacheba a cheu, u bira bi haache kene. Di ma ne bira bi nuu haacheba joŋo cheu, u ha keŋ u haacheba ne."

Yesu keŋ u titia ku dage Tomas

²⁴ Bua-la le Yesu si keŋ u titia ku dage u haritooro-la, u haritooro-la doŋo fa tuo. U yiriŋ ne Tomas. Ba fa ŋaa daalieri ne. Njii ne tii baa yiru daalierinj maa. ²⁵ Njii ne u haritooro-la doŋsunj bula pu a bul di ba na Yesu. Njii ne Tomas bula piba a bul, see duu na heme-la buasunj u nisaa le, a joŋ u neniinj he bua-la le, a joŋ u neniinj he u seme bua-la ma le, u bi jaŋ laa dii ari wialinj ŋaa wutitii.

²⁶ Tapulaa chori pege Yesu haritooro-la bira juu dia a keŋ boinj yage. Bua-la-na le di Tomas he ba tuonj. Di Yesu ku juu chinj ba tutuobaaninj aŋ bul, "Ma jaŋ hoŋ ari yarifielaa." ²⁷ Njii ne aŋ ka u bula pi Tomas, "Joŋ η neniinj a he mi nisinj bua-la le aŋ beŋ mi nisaa, aŋ keŋ η nisinj he mi seme bua-la ma le a na, aŋ laa mi wiaa dii, aŋ si kaa lere." ²⁸ Njii ne Tomas yiru a bul, "Mi Tiina, η ne mi Wia!" ²⁹ Njii ne Yesu piestu, "Njii si nami ne tii η laa mi wiaa dii koo? Nialinj si bimi na aŋ laa mi wiaa dii, ba tuonj jaŋ tore."

³⁰ Yesu ŋaa wu-magilaa yuge u haritooroo na a pe wialinj mi si ŋmuŋsa teninj deenj tuonj. Aŋ ka mi bi ba-na ŋmuŋsa he teninj deenj tuonj. ³¹ Ama mi ŋmuŋse wiaa

deenba di ma wuo laa dii ari Yesu ne ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa aŋ pe ŋaa Wia Bie maa. Di ma ne laa wiaa deenba dii, ma jaŋ keŋ miisinj u dolunj le.

21

Yesu keŋ u titia dage u haritooroo balipe

¹ Yesu bira keŋ u titia dage u haritooroo doŋsunj muga kubala niinj baa yire Tabi-iras. U haritooro-la ne ŋla: ² Saamoj Piita ari Tomas, nii-la ba fa si kaa yire daalierinj maa, ari Nataniel fa si lii taŋ kubala ne baa yire Keena a he Gallilii tinjteenj. Zebidii biirinj balia ma ne fa he dime, ari Yesu haritooroo balia maa. ³ Njla ne u to a keŋ u titia ku dageba: Ba fa chinj muga-la niinj ne. Njii ne Saamoj Piita bula pi haritooro-la ku-kaanaa ari uu mu duu kese chenfilee ne. Njii ne ba kala bul di ba jaŋ to mu. Njii ne ba mu joŋ liinj daboro a juu liinj tuonj, ama titanj-la kala ba bi chenfilii kala kene.

⁴ Taŋ si pulaa ko di Yesu chinj lii-la niinj, ama u haritooro-la bi jinj ari u ne. ⁵ Njii ne Yesu piéseba, "Mi nanjoŋsunj, ma kese chenfilee nɛɛ?" Njii ne ba bul di ba bi kubala ma kene. ⁶ Njii ne u bula piba di ba joŋ ba joŋba, a yuo he liinj tuonj liinj daboro-la na-diinj seme, di ba ne ŋaa njii, ba jaŋ kese chenfilee. Njii ne ba joŋ joŋ-la yuo kese chenfilee sɔ. U si suo njii, ba bi wuo lilere. ⁷ Njii ne haritooru-la Yesu si cho worunj bula pi Piita a bul, "La Tiina Yesu ne!" Bua-la le di Piita fa wuri u gerinj ne. U si nii njii, u joŋ u gerinj a laale, aŋ lii liinj daboro-la le, a fula juu liinj duu duoro mu Yesu teenj. ⁸ Lee-la ari lii-la niinj fa bi bol. U fa yi naakielinj zolo ne. Ka Yesu haritooro-la ku-kaanaa lere joŋ-la ari chenfilie-la ku lii lii-la niinj.

⁹ Ba si ku lii lii-la niinj, ba na holoo nyininj di chenfilee chebe, ka ba na boroboro maa. ¹⁰ Njii ne Yesu bula piba a bul, "Má liise chenfilie-la doŋsunj ma si kese leele a kaa ko." ¹¹ Njii ne Saamoj Piita mu lere joŋ-la ku lii lii-la niinj, di chenfilie-balaa suo. Chenfilie-la fa ŋaa zolo ari mahinj balia ari fii ari batori ne. Chenfilie-la yuga njii ma ne, aŋ ka joŋ-la bi kiesa. ¹² Njii ne Yesu bula piba a bul, "Má ku lii bille ma niinj." U si bul njii, u haritooroo kuŋ-kala bi piése a bul di kubee nɛɛ? Ba kala jima ari ba Tiina Yesu ne. ¹³ Njii ne Yesu joŋ boroboro-la a piba, a joŋ chenfilie-la ma a piba di ba dii. ¹⁴ U si sii suunj le u batori ne njii u si keŋ u titia kaa ku dage u haritooroo.

Yesu bul wiaa a pi Piita

¹⁵ Ba si dii boroboro-la ari chenfilie-la dere, njii ne Yesu piése Saamoj Piita a bul, "Joŋonj bie Saamoj, η chomi a kii niaa deenba nɛɛ?" Njii ne Piita si, "Oo mi Tiina,

ŋ titia jima ari mi choŋ ne." Nii ne Yesu bula pu, "Beŋ mi niaa nyuŋ, ari pie-daara si yie beŋ u piesee nyuŋ nii." ¹⁶ Nii ne Yesu bira piesu, "Jɔɔŋ bie Saamɔŋ, ŋ chomi nee?" Nii ne u bira bul, "Oo mi Tiina, ŋ jima ari mi choŋ ne." Nii ne Yesu bira bula pu, "Beŋ mi niaa nyuŋ, ari pie-daara si yie beŋ u piesee nyuŋ nii." ¹⁷ Nii ne Yesu bira piesu torimur a bul, "Jɔɔŋ bie Saamɔŋ, ŋ chomi nee?" Yesu si piesu torimur nii, u tuɔŋ chei. Nii ne Piita bula pu, "Mi Tiina, ŋ jin wii-kala ne, ŋ jima ari mi choŋ ne." Nii ne Yesu bira bula pu, "Beŋ mi niaa nyuŋ, ari pie-daara si yie beŋ u piesee nyuŋ nii. ¹⁸ Wutitii ne mi bulaa pin, ŋ fa si ŋaa hanbie, ŋ yie keŋ ŋ damere kaa vɔɔ ŋ tinja ne aa mu lee-la kala ŋ si cho. Ama di ŋ ne ku hiɛɛ, ŋ jan keŋ ŋ nisaa jee, aŋ ka di nuu doŋ ne joŋ damere-la a vɔbuŋ aŋ kenin mu lee-la ŋ si bi cho di ŋ mua." ¹⁹ Yesu si bul wiin deen, u dage Piita si jan suu nii a laa yirin pi Wia. Nii harin le ne Yesu bula pu duu to u harin.

²⁰ Nii ne Piita daase harin a na Yesu haritooru-la Yesu fa si cho woruŋ, nii-la fa si suusa mu kpage Yesu bua-la le ba fa sii dii diisin kielin gbiele-la kudiilee, a fa piesu, "Mi Tiina, kubee ne che duu joŋuŋ yallee?" ²¹ Piita si nau, nii ne u piese Yesu a bul, "Mi Tiina, ka baala deen, bee ne jan ŋaau le?" ²² Nii ne Yesu bula pu, "Di mi nii che duu he dime ka di mi-na miira ko dunia, ŋ sipaa tuo dime. To mi harin." ²³ Nii ne ba ŋmoo doworo pi nialin kala si laa Yesu wiaa dii ari Yesu haritooro deen-na bi jan suu. Ama Yesu bi nii bula. U si duu nii che di haritooru-la he dime ka di u-na miira ko dunia, Piita sipaa tuo.

²⁴ Mi-na Jɔɔŋ ne na wiaa deenba aa ŋmuŋɛ tenin deen. La saa jima ari wialin kala mi si bula ŋaa wutitii ne. ²⁵ Yesu ŋaa wiaa doŋsuŋ yuge a pe wialin mi si ŋmuŋsa he tenin deen le. Wialin-na mi bi ŋmuŋsa. Di mi ne fa ŋmuŋɛ wialin kuŋ-kuŋ-kala, ten-la fa jan yuga kii dunia kala.

YESU NANZŌŌBA TINTINŊAA

¹ Mi nanɗɗoɗo Tiafilas, mi-na Luuk laa sipaan ŋmunɗe teniɗ a piɗ. Ten-*la* le mi dage wialin kala Yesu si ŋaa ari wialin kala u si daga, a suomi bua-*la* le u si suomo titinɗ u tintinŋaa ² a kaa mu tapulii-*la* Wia si jonɗu a kaa jil Wia-*jan*. Wia Diɗ-zoɗ-*la* dolunɗ le u dage u nanzŏŏba-*la* u si tuɔsa tintimii-*la* ba si jan titinɗ, ka u-na jil Wia-*jan*. ³ U si sii suunɗ le, u kenɗ u titia ku dage u nanzŏŏba-*la* a yuge ne tapulaa mahinɗ balia pege. Wonɓiee yuga ne u kenɗ u titia kaa dage ari u weye, aɗ bul Wia kuorii-*la* wiaa a piba, ka u-na jil Wia-*jan*. ⁴ U si he ba teenɗ, u bula piba a bul, “Ma si Jerusalem le lii. Má gberɛ ma Nyimma Wia zile ku-*la* u fa si si u jan jonɗo pima. Wii-*la* mi fa si bula pima ne ŋla: ⁵ Mi bula, ‘Joɗɗ sii fo niaa Wii-*chuo*le liin, liin dunɗunɗa ne u kaa fo. Ama u bi dieni, ka mi jonɗ mi Diɗ-zoɗ-*la* hema le.”

*Yesu jil Wia-*jan**

⁶ Yesu ari u nanzŏŏba si hilimi nii, ba piɛsu, “La Tiina, tapulaa deenɓa le, ŋ jan bira lenɗ di Iziral tinŋaa dii kuoronɗ?” ⁷ Nii ne Yesu bula piba, “Mi Nyimma bi che di ma jin tapulunɗ deenɗ. U ne kenɗ dolunɗ a he tapulia-*la* wialinɗ si jan ŋaa. ⁸ Ama di Wia jonɗ u Diɗ-zoɗ-*la* hema le, ma jan kenɗ dolunɗ. Ma jan ŋaa mi siada tinŋaa a bul mi wiaa Jerusalem le, Judiya tinɗteenɗ kala ari Samaria le, a kaa mu dunia seme-*na* kala.” ⁹ Yesu si bul nii dere, Wia jonɗu kaa jil Wia-*jan*, ka ba china bibenɗ. Nii ne duɗɗilinɗbaaninɗ ku tou, ba bira buu na. ¹⁰ Ba ha si wula bibenɗ wia nyunɗ nii, di niaa balia ne nii a chinɗ ba seme, a laale geri-pullunɗ ¹¹ a piɛseba, “Galilii timma, beɛ ne tii ma chinaa benɗ wia nyunɗ nii? Yesu deenɗ Wia si jonɗo ma sipaanɗ a kaa jil Wia-*jan*, u jan miira ko ari ma si nau duu jil Wia-*jan* nii.”

Ba liise nuu u laa Judas nyunɗ

¹² Nii ne Yesu haritooro-*la* lii peel-*la* ba sii yire Olivet a miira mu Jerusalem. A chinɗ peel-*la* lerinɗ a kaa mu Jerusalem u yi ari meel-*daa*ɗ lebi ne. ¹³ Ba si yi Jerusalem, ba mu juu dia-*la* ba sii juu Jerusalem le, lusunɗ nyunɗ. Piita ari Joɗɗ ari Jeems ari Anɗuru ari Filip ari Tomas ari Batolomi ari Matiu, ari Alifiyas bie Jeems, ari Saamonɗ Zelot, ari Jeems bie Judas, ba kala nii juu di-bala. ¹⁴ Ba di haalaa doɗsunɗ ari Yesu naanɗ Meeri ari Yesu ŋaanaa, ba kala ŋaa nii-bala ne aa hilimi dime, a fiɛse siinɗ a chuchuoɓe Wia.

¹⁵ Tapulii kubala ba ku hilimi doɗo le. Ba fa yi ari niaa zoɓo ari mara. Nii ne Piita sii chinɗ duu bul wiaa a bul, ¹⁶ “Mi naanɓiirinɗ, Wia Diɗ-zoɗ-*la* fa lenɗe Devit dage wialinɗ Judas si jan ŋaa. Wia niinɗ wiaa deenɓa ku ŋaa wutitii. Judas ne kenɗ niaa ko di ba kenɗ Yesu. ¹⁷ Yesu fa liisu duu ŋaa la doɗo ne, a maa tinɗ la tintiminɗ deenɗ. ¹⁸ Judas si ŋaa wu-*bo*ɗ-*la*, u laa moribiee. U jonɗ moribie-*la* a yoɓ tintee kubala ne. Dime ne u tuu tele yere. U tuonɗ kaa kala jaase. ¹⁹⁻²⁰ Niaa si he Jerusalem le kala nii. Ba yiikoro le ba kenɗ lee-*la* kaa yiire Akilidaama. U bubuonɗ ne chalinɗ tinɗteenɗ. Devit ŋmunɗa he Wia teninɗ seme doɗo baa yire Saams a bul,

‘Wia jan lenɗ duu dia piɗ jikpeen,
di nuu-kala si dime juu.’

U bira ŋmunɗa

di nuu laa u nyunɗ a titinɗ u tintinŋaa.

²¹ Nii wiaa nuu ne maga duu laa u nyunɗ a pela le di la dii siada ari la Tiina Yesu sii suunɗ le. Nia deenɗ maga duu lii nialinɗ fa sii to la hariɗ, bua-*la* le Yesu si suomo kenɗa gugolle, ²² a lii bua-*la* Joɗɗ fa si fo Yesu Wii-*chuo*le liinɗ a kaa mu yi tapulii-*la* Wia si jonɗu kaa jil Wia-*jan*.” ²³ Nii ne ba dage niaa balia. Ba doɗo yirinɗ ne fa Josef Basabas. (U yirinɗ doɗo ma ne fa Jasitii.) Doɗo-*la* ma yirinɗ ne fa Matayas. ²⁴ Ba si dage nialinɗ nii, ba suomo chuoɓe Wia a bul, “La Tiina Wia, ŋ ne jin nuu-kala tuonɗ wiaa. Nii wiaa dagela niaa deenɓa baliaminɗ tuonɗ ku-*la* u si liisa, ²⁵ duu ŋaa ŋ nanzŏŏ doɗo a laa Judas nyunɗ, a tinɗ u tintinŋaa. Judas via ne anɗ suu aa mu Sitaani lerinɗ.” ²⁶ Nii ne ba tonɗe. Matayas kaa dii. Ba diisu pe Yesu nanzŏŏba-*la* fi ari kubala-*la* tuonɗ.

2

*Wia Diɗ-zoɗ-*la* kuu tuu*

¹ Ba gbieli-bal kubala cheɛ ku yi baa yire Pentikos. (Tapulii-*la* ne ba yie ta ba bagi-bunɓunɗ kaa a kaa mu pi Wia.) Cheɛ-*la* ba ku hilimi di-bala. ² Ba bi yieɗ di ba nii gonɗ. U lii wia nyunɗ a ku tuu ari peli-balinɗ sii ŋaa nii, a juu su dia-*la* tuonɗ ba fa si hono. ³ Nii ne ba na kaa a nage nyinɗ-geli-biinɗ. Ba nagisin nage nendelime. Ba lii piɛse. Nyinɗ-geli-bie kala togili nuu-kala si he dia-*la* le. ⁴ Ba si togili nuu-kala le nii, Wia Diɗ-zoɗ-*la* heba kala le, a piba dolunɗ ba suomo bubul yiikori-yiri-yiriba ba si bi jinɗ.

⁵ Juu tinŋaa doɗsunɗ ma fa he Jerusalem le aa fá Wia, a lii dunia seme-*na* kala.

⁶ Ni-*dan*-*la* si nii gonɗ deenɗ, ba kala ku hilimi. Ba si hilimi nii, ba nia di baa bul wiaa ba titia yiikorusunɗ le. U ŋaaba wu-kpuɗkperɛ. ⁷ Ba faasa hiriki a bula pi doɗo, “Niaa deenɓa kala ŋaa Galilii

tinŦaa ne. ⁸ Ee ne saa ba bubul wiaa la nyimma yiikoro le la ninii? ⁹ La doŦsunj lii Paatia, doŦsunj lii Miidia, doŦsunj lii Ilam. La doŦsunj lii Mesopoteemia, doŦsunj lii Judiya, doŦsunj lii Kapadoosia, doŦsunj lii PontoŦ, doŦsunj ma lii Esia. ¹⁰ La doŦsunj lii Firijia, la doŦsunj lii Panfilia, la doŦsunj lii Ijipiti, la doŦsunj ma lii Liibia seme doŦo si kpage taŦ-la ba sii yire Sariini. La doŦsunj ma Ŧaa nuhuoŦaa a lii Rom. La doŦsunj Ŧaa juu tinŦaa, la doŦsunj Ŧaa niaa si bi juu tinŦaa Ŧaa aŦ tuto juu tinŦaa harinj. ¹¹ La doŦsunj lii Kiriiti, la doŦsunj lii Ariibia. La kala bul yiikoro daban daban ne, ka la nii di baa bul wiaa la yiikoro le. Wia si tinŦ tinŦin-duori-la wiaa ne ba bubul nii. ¹² Ba kala hiriki, ba tuoŦ vugime, ba pipiese doŦo, “Bee kuŦ ne Ŧla?” ¹³ DoŦsunj ma sisieriba le di ba bugo ne.

Piita bul Wia wiaa a pi niaa

¹⁴ Piita ari Yesu nanzooba-la fii ari kubala fa si he dime Ŧii, Piita sii chinj a faasa bul wiaa a bul, “Mi naanbiirin juu tinŦaa ari ma nialinj kala si he Jerusalem le. Má wuoli ma digilaa di mi bul wii-la si Ŧaa a pima. ¹⁵ Ma biina niaa deenba bugo nee? Ba bi bugo. Chichuo-fiela deen ba bi jaŦ wuo bugi. ¹⁶ Jewel ma fa bul wiinj deen si Ŧaa wiaa ne. U fa Ŧaa nii-la sii bul wiaa, Wia DiŦ-zoŦ-la doluj le. U si, ¹⁷ ‘Wia si, Ŧla ne u jaŦ Ŧaa tapulaa diderinj: Mi jaŦ joŦ mi DiŦ-zoŦ-la he nuu-kala le.

Ma biirin ari ma toloo jaŦ bul wiaa mi DiŦ-zoŦ-la doluj le.

Ma bapuoŦi-biisin ma jaŦ nina wiaa ari duoso tuoŦ.

Ma kuhiasinj ma jaŦ duduosi duosoo.

¹⁸ Chee-la mi jaŦ joŦ mi DiŦ-zoŦ-la pi baala-la ari haala-la si Ŧaa mi tinŦinnaa di ba kaa bubul wiaa, Wia DiŦ-zoŦ-la doluj le.

¹⁹ Mi jaŦ ŦiŦaa wu-kpuŦkperisinj wia nyuj,

aŦ ŦiŦaa wu-magilaa ma tinŦeen le.

Chalinj nyininj ari nyuo-bine jaŦ he dime.

²⁰ Di taŦ ne pula maa, lerinj jaŦ biri.

Chene ma jaŦ fiŦe a nage chalinj, ka di la Tiina tapul-bal-la-na yi.

²¹ Tapul-bii-la, nii-la kala si yire la Tiina Wia, u jaŦ laau ta.’”

²² Nii ne Piita bira bul, “Iziral tinŦaa, má jegile nii wiaa deenba mi sii che mi bula pima. Yesu si lii Nazaret, Wia ne timu. Wu-magilaa ari wu-kpuŦkperisinj Wia si leŦe u Ŧaa ma siinj le ne dage Ŧii. Ma ma jima ne. ²³ Wia jima aŦ leŦ Yesu juu ma nisinj le. Ma ne leŦe haache tinŦaa kpaasu mere daa-gesee nyuj u suu. ²⁴ Ba si kpaasu daa-gesee nyuj Ŧii u suu, Wia chisu suuj le, a

liise hee-la u si na bua-la le u sii suu. Suuj fa buu wuo kaa bibil. ²⁵ Devit fa tinj wiinj deen wiaa ne a bul,

‘Mi yie na mi Tiina.

U laa mi sipaanj a Ŧaa mi hari-chinna, di wii simi juu.

²⁶ U Ŧii Ŧaa mi tuotoŦunj, mi bubul wiaa ma

ari tuotoŦunj.

Mi jaŦ na wiese.

Mii yiele wialinj Wia si jaŦ Ŧaa le ne.

²⁷ Di mi ne suba, Ŧ-na Wia bi jaŦ leŦ di mi he lelinj le.

Ŧ bi cho di mi-na Ŧ tinŦinni-titii-la pua.

²⁸ Ŧ dagemi wonbie-la mi si jaŦ to a keŦ miisinj.

Ŧ si he mi teen jaŦ Ŧaa di mi keŦ tuotoŦunj woruj.’”

²⁹ Nii ne Piita bira bul, “Mi naanbiirin, mi jaŦ chaasa bul la naabalima Devit wiaa pima. U suba ne, ba joŦu hugi, u vaaminj ha pina ne la jaŦ le. ³⁰ U fa Ŧaa nialinj sii bul wiaa, Wia DiŦ-zoŦ-la doluj le doŦo ne a wuo jinj wialinj Wia si si u jaŦ Ŧaa pu. Wia Ŧmiesa ne a bul duu jaŦ leŦ di Devit doho niaa doŦo, duu dii kuoruj u nyuj le.

³¹ Devit si na wii-la Wia fa sii che duu Ŧaa, u wuo bubul ari Kirisito jaŦ sii suuj le, a ma bul di Wia bi jaŦ leŦ duu he lelinj le duu yaraa pua. ³² Yesu deen ne Wia chise suuj le. La kala na a Ŧaa wiinj deen siada.

³³ Wia chisu u sii a jila hoŦ Wia seme, ni-duoŦ di-hoŦunj, a bira pu u DiŦ-zoŦ-la ari u fa si bul Ŧii. DiŦ-zoŦunj deen Yesu si joŦo hela le jininj, u ne wialinj ma sii na a ninii maa. ³⁴ Devit titia fa bi Wia-jaŦ jila, ama u ta bula pa a tige Yesu a bul,

‘La Tiina Wia bula pi mi Tiina

duu ku hoŦ u seme, ni-duoŦ di-hoŦunj,

³⁵ see duu yuo dii u diŦdoŦoŦo kala dere.’

³⁶ Ma Iziral tinŦaa, ma jinj u sene Ŧaa wutitii ari Yesu deen ma si kaa kpaase daa-gesee nyuj, u ne Wia leŦ u Ŧaa la Tiina. U ne bira leŦ u Ŧaa Kirisito maa.”

³⁷ Nialinj si nii wiinj deen Piita si bula, u faasa wiwalimeba kinkeŦ. Nii ne ba piŦe ba di Yesu nanzooba-la doŦsunj, “La naanbiirin, bee kuŦ ne saa la jaŦ Ŧaa?”

³⁸ Nii ne Piita bula piiba a bul, “Má birime a lii ma haacheba le, aŦ leŦ di ba foma WiichuoŦe liinj Yesu Kirisito doluj le, di Wia joŦ ma haacheba chema, ka u joŦ u DiŦ-zoŦ-la a dii zile ma le. Wia fa si si u jaŦ joŦ u DiŦ-zoŦ-la pi niaa, u tapuluj ne Ŧla.

³⁹ Wialinj Wia si bula, ma ne u bula pa, ma ari ma biirin ari nialinj kala si lii di-boluj, nuu-na kala Wia si yira duu ko u teen.”

⁴⁰ Piita si bul Ŧii, u sulba a paala chaasa bul wiaa doŦsunj yuge a bul, “Má liise ma titia ni-boŦoŦo deenba tuoŦ.” ⁴¹ Ba tuoŦ niaa

yuga laa wialaa u si bula dii, ba foba Wii-chuole liinj. Niaa ma si pe nialinj le tapulii-la yi bui batori. ⁴² Ba jon ba nyun kala he Yesu nanzoba-la wu-bulia-la le siifiensin a kenj nii-bala. Ba kala hono aa dii kudiile-la Yesu fa si si di baa dii aa liisi u wiaa, an pe gbaara chuchuole Wia.

Nialinj si laa Yesu wiaa dii di-honun

⁴³ Nii ne ba kun-kala fifa Wia, Yesu nanzoba-la ma nja wu-kpunjkerisin ari wu-magilaa yuge kinjen. ⁴⁴ Nialinj kala si laa wialinj dii, ba kala ku hihilimi bua-na kala le, ba kiaa kala ma nja kubala. ⁴⁵ Ba yie jon ba kiaa ma yiyalle a kenj moribie-la a kpikpaa donjo mage nii kala nuu-kala sii che. ⁴⁶ Tapulii kala ba yie mu hilimi Wia-dia le ari ba diisin ma le, a didii kudiile-la Kirisito fa si si baa dii a liliisi u wiaa. Baa nja nii ari zile ari tuoturu ⁴⁷ a didenne Wia. Niaa ma kala bibeseba le. Tapulii-na kala la Tiina Wia yie laa ni-falaa ta ne, ba kuu pe Yesu nanzoba-la le.

3

Ba vaare gberike

¹ Tapulii kubala Piita ari Jonj sii aa mu Wia-dia. Ba mu dime kerifi batori wiiheye, bua-la le ba si yie chuole Wia. ² Di baal kubala ne he dime. U naan lulu duu gberike ne. Ba yie chunju tapulii-na kala a kaa mu Wia-dia-la boinjiniij kubala baa yie boi-zomun. Uu sul kiaa nialaa sii juu Wia-dia-la teen. ³ U si na Piita ari Jonj di ba ku juu Wia-dia-la, u sul kiaa ba teen. ⁴ Ba benj u siaa le. Nii ne Piita bula pu duu ma bibenba. ⁵ Nii ne u bibenba an gberie kialinj ba si janj jonjo pu. ⁶ Nii ne Piita bula pu, "Mi bi moribii kala kene mi si janj jonjo pin, ama mi janj jonj ku-la mi si kene a pin. Yesu Kirisito si lii Nazaret dolun le mi si, ij sii a viven." ⁷ U si bul nii, u kenj u nadiinj nisin le a kenu chuule, u sii. U naasin ari u naachigisin kala guu polli. ⁸ U fula sii chinj u naasin nyun aa venj, ba juu Wia-dia-la. U venj an pe fuful, a didenne Wia. ⁹ Nialinj kala nau duu venj an didenne Wia. ¹⁰ Ba wuo jinj u ne nii-la fa si yie honj Wia-dia-la boinjiniij ba sii yie boi-zomun aa sul kiaa. Ba hiriki. Wii-la si nja, njaaba wu-kpunjkerie wii.

Piita bul Wia wiaa Wia-dia tuon

¹¹ Nii ne Piita ari Jonj ari gberiku-la juu zawura kubala baa yie Solomonj zawura. Gberiku-la kenj Piita ari Jonj nisaa le, ka niaa kire to ba harinj juu. U njaaba wu-kpunjkerie. ¹² Piita si na nialinj di baa nja nii, u bula piba a bul, "Mi naanjbiirin Iziral tinjaa, ee ne wiinj deenj nja wu-kpunjkerie ma teen, ma paala faasa chaare siaa a bibenja nja? Ma

biina ari la titia dolun le ne koo la wu-zonjoo njaninj ne wuo nja baala deenj sii viven? Ai. ¹³ Wia-la si nja la naabalimaba Abiraham ari Aizik ari Jekob Wia, u ne jonj yiri-balinj a pi u Bie Yesu. U ne ma kaa pa di ba dii u sariya, an bul ma buu jinj Paalit sariya diire-la sipaan. U faa biine duu jonj ta, ka ma bi seye. ¹⁴ Ma kaa via Wia Tupul Tiina, nii-la si nja wu-zonj njanjaara, an susul di ba jonj ni-kpuura ta, ¹⁵ an lenj ba kpu u-na nii-la sii pi niaa miisi-la si bi dere. Ama Wia chisu suun le. La nja wiinj deenj dansia. ¹⁶ Yesu dolun le ne nja baala deenj ma si na a jimu, u duori. La si nja yarida u dolun le ne wuo nja nii. La si nja u yarida-la ne nja baala deenj na yarifelaa worun ma kala siinj le.

¹⁷ Mi naanjbiirin, mi jima ma di ma kuhiasinj si kpu Yesu nii, ma bi jinj tuonj le ne. ¹⁸ Wia lenj u nialinj sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolun le, ba bul faafaa kala ari Kirisito-la janj na heenj. U sene ku nja wutitii nja. ¹⁹ Ma birima lii ma haacheba le anj to Wia, duu jonj ma haacheba chema, ka di Wia lenj di ma dijinj na wiese. ²⁰ Nii ne ka Wia bira ta Yesu si nja Kirisito, nii-la u si liisa, a pima. ²¹ U maga duu he Wia-janj, see bua-la yie, wii-kala si he dunia le janj birime wu-falii. Wia lenj u nialinj sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolun le bul wiinj deenj faafaa kala ne. ²² Moosis fa he ba tuonj ne a ma bul,

'La Tiina Wia janj lenj di nialinj sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolun le,
di ba donjo ko ma teenj ari u si tinjmi nii.

U janj nja ma naanjbi.

Duu ne ko, ma saa to u niinj wiaa le wii-na kala u si janj bul.

²³ Nii-la kala si bi u niinj to,

Wia janj lenj di ba liisu Wia niaa tuonj a ta duu suu.'

²⁴ Nialinj kala sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolun le, a chinj Samuel nisinj le aa mu nialinj kala si to u harinj, ba kala fa bul wiaa deenjba ma sii na nja. ²⁵ Wialinj Wia fa si to u nialinj sii bul wiaa u Dinj-zonj-la dolun le a bula pi ma naabalimaba, ba kala nja ma kiaa ne, ma naba nja. U fa bula pi ma naabalima Abiraham a bul,

'Nj doho niaa donjo le ne mi janj to a tima pe dunia niaa kala le.'

²⁶ Nii ne Wia liise u tintinna Yesu, duu laa sipaan ko ma teenj a pema le, di ma kala birima lii ma wu-bonjoo njaninj le."

4

Piita ari Jonj chinj nialinj si yie honj wuvuure wiaa sipaan

¹ Piita ari Jooŋ fa si bul wiaa pipi nialin nii, di nialin si kpu pusun pipi Wia ari Wia-dia kuhiasin ari nialin ba sfi yire Sadusii tinŋaa, ba ko ba teen. ² Ba fa na baaniŋ a tinŋ wialin ba sfi dage. Ba faa dage nialin ari Yesu sii suunŋ le, a dageba nii ari nuu ne suba, u janŋ bira sii suunŋ le. ³ Nii ne ba keseba, a keŋba kaa mu to dia, taŋ-pul. (Bua-la ma le di wia ka che duu juu, nii ne tii ba toba taŋ-pul.) ⁴ Ka nialin si nii wialin ba si bula, niaa yuga ba tuonŋ a laa Yesu wiaa dii. Nialin si laa wialin dii, ba tuonŋ baalaa leele puŋa yi bui banonŋ.

⁵ Taŋ si pula, nialin si kpu pusun pipi Wia ari ba Juu tinŋaa kuhiasin ari Wia teninŋ kerichiba, ba kala ku hilimi Jerusalem le. ⁶ Ba di nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian Anas ari Kayafas ari Jooŋ ari Alekizanda, ari nuu-kala si lii nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin doho niaa tuonŋ ne ku hilimi nii. ⁷ Ba si hilimi nii, ba yire Yesu nanzooba-la balia a kaa lii bil ba tutuobaaniŋ a pieseba, “Dol bee yiri ne ma kaa ŋaa baala deenŋ duori? Kubee yirinŋ le ne ma yire a ŋaa ŋla?” ⁸ Nii ne Wia Din-zonŋ-la ku he Piita le worunŋ, u si, “Ma nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari ma Juu tinŋaa kuhiasin, ⁹ ma keŋla dii sariya jiniŋ a tinŋ wu-zonŋ-la la si ŋaa gberiku-la le u duori. ¹⁰ U maga di ma niaa deenba ari Iziral tinŋaa kala jinŋ ari Yesu Kirisito si lii Nazaret, u dolunŋ le ne ŋaa baala deenŋ duoro chinŋ ma sipaanŋ nii. U ne ma lenŋ ba kpaasa mere daa-geese nyunŋ u suu, ka Wia chisu suunŋ le. ¹¹ Ba ŋmunŋse Wia teninŋ tuonŋ ari

tiebii-la dii-saaraa si via,

duu ne ku ŋaa tiebii-duonŋ ba si jonŋ bil dia gertine.

Ba si ŋmunŋse wiinŋ deenŋ, Yesu wiaa ne ba bul nii. ¹² Nu-u-kala bi janŋ wuo laala ta, see Yesu dundunŋa. U yirinŋ dundunŋa ne Wia si la yire duu laala ta. Wia bira bi nuu-kala liisa duu wuo laala ta, see Yesu dundunŋa.”

¹³ Nialin si hilime na Piita ari Jooŋ di baa bul wiaa ari nyu-duonŋ nii, u ŋaaba wu-kpunŋkperere, bee wiaa ba jima ba ŋaa ba tuonŋ ni-biisinŋ ne a bi wii-kala gunna. Nii ne ba wuo jinŋ ari ba faa to Yesu harinŋ ne a gunne u wiaa. ¹⁴ Ka ba na gberiku-la Piita ari Jooŋ si vaara, di ba kala china, ba niinŋ kala maa. ¹⁵ Nii ne ba bula piba di ba lii dia-la tuonŋ ba fa si honoo vuure wiaa. Ba lii, anŋ ka ba pipiese donŋo, “Ee ne la janŋ keŋ niaa deenba balia kaa ŋaa? ¹⁶ Nu-u-kala si he Jerusalem le ne jima ari ba ne ŋaa wu-balinŋ deenŋ, la saa bi wuo kaa lilere. ¹⁷ Ama má lenŋ di la kpurise ba digilaa di ba bira si Yesu yirinŋ yiru, a bira si u wiaa bula pi niaa, di wiinŋ deenŋ bira si lerinŋ deenŋ kala teelu.” ¹⁸ Nii ne ba bira yireba kaa juu, a bula piba ari siifesiŋ di ba bira si wii-kala

bul, koo di ba si wii-kala daga a tige Yesu le, a bira si u yirinŋ yiru. ¹⁹ Nii ne Piita ari Jooŋ pieseba, “La si to ma niinŋ koo la si to Wia niinŋ, kubee ne zomoo Wia teen? Má bul. ²⁰ La bi janŋ wuo tore la niinŋ, see di la bul wialaa la si na a nii maa.” ²¹ Nii ne ba bira fugisiba worunŋ ari ba janŋ dogiseba worunŋ anŋ jonŋba ta. Ba bi wonŋbiinŋ na di ba dogiseba, bee wiaa nialinŋ kala ka denne Wia a tige wii-la si ŋaa le ne. ²² Baala deenŋ ba fa si ŋaa wu-kpunŋkperere deenŋ u le u duori, u fa kii jisiriŋ mahinŋ balia ne.

Nialin si laa Yesu wiaa dii sul Wia chiche nyu-duonŋ

²³ Ba si jonŋba ta, Piita ari Jooŋ miira mu ba naanŋbiirinŋ teenŋ, ba di ba fa si yie hilimi, a bula piba wialinŋ kala nialinŋ si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Juu tinŋaa kuhiasin fa si bula piba. ²⁴ Ba si nii nii, ba suomo chuchuoŋe Wia ari tuo-bala a bul, “La Tiina Wia, ŋ ne ta wia nyunŋ ari tinŋteenŋ ari mug-balaa ari fuo-biisinŋ ari kun-kala si he dime. ²⁵ N Din-zonŋ-la dolunŋ le ŋ wuo lenŋ la naabalima Devit, ŋ tinŋinna, u bul, ‘Bee ne tii nialinŋ si bi Juu tinŋaa ŋaa, ba faasa na baaniŋ?’

Bee ne tii nialinŋ vuure di ba janŋ chei Wia tinŋtinŋaa anŋ lol?

²⁶ Tinŋteenŋ kuoroo keŋ ba titia he donŋ le a ŋaa siri, ba taŋ kuhiasin, ba ma hilimi di ba yuo la Tiina Wia ari Kirisito, nii-la u si liisa.’

²⁷ Wiaa deenba sene ku ŋaa wutitii. Herod ari Ponsos Paalit ari nialinŋ si bi Juu tinŋaa ŋaa ari Iziral tinŋaa, ba kala hilime ne taŋ deenŋ le di ba yuo Yesu, ŋ tinŋtinni-zonŋ-la ŋ si liisa duu ŋaa Kirisito. ²⁸ Ba hilime di ba ŋaa wialinŋ kala ŋ si paala jinŋ ŋ dolunŋ ari ŋ tuobinaa le ari ba janŋ ŋaa. ²⁹ La Tiina Wia, bee na ba si kpurise la digilaa nii ari ba janŋ dogisela, anŋ pe ŋ tinŋinnaa le di la wuo bul ŋ niinŋ wiaa ari nyu-duonŋ. ³⁰ Dage ŋ dolunŋ anŋ lenŋ di puwuoloo duori, di la ma wuo ŋinŋaa wu-kpunŋkperisinŋ ari wu-magilaa ŋ tinŋtinni-zonŋ-la Yesu dolunŋ le.” ³¹ Ba si chuoŋe Wia dere, lee-la ba si hilime jigisi. Wia Din-zonŋ-la ku heba kala le. Ba suomo bubul Wia niinŋ wiaa ari nyu-duonŋ.

Nialin si laa Yesu wiaa dii ka pe donŋ le.

³² Nialinŋ kala fa si laa Yesu wiaa dii, ba kala keŋ tuo-bala ari nii-bala. Di nuu ne keŋ kunŋ maa, u bi janŋ bul, “Na mi kunŋ ne ŋla”, ba kala ne yie tiu. ³³ Wia lahorimobal-la ne tii Yesu nanzooba-la wuo na dolunŋ a bulaa pi niaa di la Tiina Yesu sii suunŋ le. ³⁴ Wia pe nialinŋ kala si laa Yesu wiaa dii kala le worunŋ. Nialinŋ kala fa si keŋ diisinŋ ari bagisinŋ, ba yie jonŋo yalle, a

keŋ moribie-la ba si na ³⁵ a kaa mu Yesu nanzoŋba-la teen. Ba kpaam mageŋ nii kala nuu-kala sŋi che. Njii wiaa ba nialinŋ kuŋ-kala fa bi kuŋ chee ka. ³⁶ Baal kubala ma ne fa he dime, baa yire Josef. Yesu nanzoŋba-la ma kenu kaa yiyire Banabas. (U bubuonŋ ne, u fa yie bul wiaa pi niaa ba nyusunŋ nyinyaase.) U fa ŋaa Liivai doho nuu ne a lii Saapŋos tinteen. ³⁷ U ne jonŋ u бага u fa si kene a yalle, a keŋ moribie-la kaa mu Yesu nanzoŋba-la teen.

5

Ananaya ari Safaya

¹ Ama ba tuonŋ baal kubala ne fa he dime. Baa yire Ananaya. U haala ma yirinŋ ne fa Safaya. U jonŋ u dua a yalle ² a liise moribie-la doŋsunŋ faa, u haala jinŋ, an keŋ ku-kaana-la kaa mu Yesu nanzoŋba-la teen. ³ Piita piesu, "Ananaya, bee ne tii ŋ leŋ Sitaani nyisinŋ, ŋ jonŋ tintee-la ŋ si yalla moribie-la doŋsunŋ faa, an nyia wiaa pi Wia Diŋ-zonŋ-la? ⁴ Ka ŋ-na jonŋ ku-la yalle, ŋ dee buu tii? Moribie-la maa ŋ si yalla, ŋ dee biba tii? Bee ne saa tii ŋ biine ŋ tuonŋ le an ŋaa wiinŋ deenŋ? Nuhuobiine dundunŋa dee ŋ nyia wiaa pa, ŋ nyia wiaa pi Wia ma ne." ⁵ Ananaya si nii wiinŋ deenŋ, u tuu tele suu. Fawullunŋ keŋ nialinŋ ma kala si he dime. ⁶ Bapuŋosa jonŋ gerinŋ laalu a jonŋu kaa lii a kaa mu hugi.

⁷ U yi hawa batori di u haala ku juu. U fa bi jinŋ wii-la kala si ŋaa. ⁸ Piita piesu, "Moribie-la ŋ bala si kaa ko, mageŋ nii ne ma jonŋ ma tintee-la yalle koo?" Njii ne haal-la bul di ba niinŋ ne nii. ⁹ Njii ne Piita piesu, "Bee ne tii ma di ŋ bala vuure di ma nyise Wia Diŋ-zonŋ-la, a biine u bi janŋ doŋisemaa? Bee na, nialinŋ si jonŋ ŋ bala mu hugi, ba ne chinŋ boinŋiinŋ njii. Ba saa janŋ jonŋunŋ ma lii." ¹⁰ U guu tel u sipaanŋ a suu. Bapuŋosa-la si jonŋ u bala kaa mu hugi, ba ku juu duu suba. Njii ne ba jonŋu kaa lii, a hugu a kperɛ u bala. ¹¹ Nialinŋ kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ari nialinŋ doŋsunŋ ma si nii wii-la, fawullunŋ keŋba worunŋ.

Wu-kpunŋkperisinŋ ari wu-magilaa

¹² Yesu nanzoŋba-la ŋaa wu-magilaa ari wu-kpunŋkperisinŋ yugeŋ niaa tuonŋ. Nialinŋ kala si laa Yesu wialinŋ dii, ba kala hilimi doŋŋ le ari nii-bala. Zawura-la ba si kaa yire Solomŋonŋ zawura, u le ne ba hilimi. ¹³ Nuu-kala si bi Yesu wialinŋ laa dii bi nyuduonŋ kene duu guoli ba tuonŋ. Ari njii kala, ka ba ha bibeseba le. ¹⁴ Nialinŋ si laa Yesu wialaa dii a ku pe nialinŋ le, ba kii nialinŋ kala Wia fa si vene kaa kuu pe, baalaa ari haalaa. ¹⁵ A tinŋ wialinŋ kala sŋi ŋaa le, ba paala paa puwuoloo kaa lii wonŋbiinŋ niinŋ, a bilba godoba le ari boŋsununŋ le. Ba ŋaa njii di Piita ne kuu bal, duu daaliimŋinŋ wuo

he ba doŋsunŋ le di ba duori. ¹⁶ Niaa ma yuga a lii ta-biisi-la si kpage Jerusalem, a keŋ puwuoloo ari nialinŋ jinŋ-boŋŋŋŋŋŋ si kene a kaa ko u teen, ba kala duori.

Ba to naasinŋ doŋise Yesu nanzoŋba

¹⁷ Njii ne nialinŋ si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ ari u haritooroŋ sii. U haritooro-la kala he Sadusii tintŋaa paati-la tuonŋ ne Jerusalem le. Ba yaraa faasa bibieri. ¹⁸ Ba kese Yesu nanzoŋba-la kaa mu to dia, lee-la ba sii to ba niaa. ¹⁹ Ama tintŋ-la titia Wia tintŋaara kubala ku keŋ dia-la boinŋniiree suri, a leŋ Yesu nanzoŋba-la lii. Ka u bula piba, ²⁰ "Má mu juu chinŋ Wia-dia le a bula pi niaa wonŋbii-falinŋ deenŋ wiaa." ²¹ Yesu nanzoŋba-la sei. Siipuura a juu Wia-dia a suomo didage niaa.

Njii ne nialinŋ si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ ari u nanŋdoŋsunŋ, ba yire juu tintŋaa kuhiasinŋ ari ba niaa kala di ba hilimi a vuure, an tinŋ di ba mu dia-la le a kese Yesu nanzoŋba-la kaa ko. ²² Nihiasila si mua, ba biba na sarika le. Ba miira ku bul, ²³ "La si mu sarika-la, la na di ba yaga, nuu-kala bi suru, ka nialinŋ sŋi beŋ sarika-la, ba ma chinŋ boinŋiinŋ. Ama la mu suri, la bi Yesu nanzoŋba-la naa." ²⁴ Wia-dia nihianŋ ari nialinŋ si kpu pusunŋ pipi Wia kuhiasinŋ si nii wiinŋ deenŋ, u kperiba kinŋenŋ, ba bi jinŋ wii-la kala ba si janŋ ŋaa. ²⁵ Njii ne baal kubala ku juu a bula piba di ba bee na nialinŋ ba si kaa to dia, ba ne chinŋ Wia-dia tuonŋ a didage niaa. ²⁶ Njii ne Wia-dia nihianŋ ari u niaa, ba mu keseba kaa ko. Fawullunŋ fa keŋba ne ari nialinŋ fa si he Wia-dia-la tuonŋ janŋ paa tabiaa yageba, njii ne tii ba bi Yesu nanzoŋba-la fuga.

²⁷ Ba keŋba kaa ku juu, a leŋ ba chinŋ nialinŋ si yie hilime vuvuure wiaa sipaanŋ. Njii ne nialinŋ si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ bula piba, ²⁸ "La bula pima ari siifisinŋ ari ma bira si wii-kala dagu Yesu dolunŋ le. Ama ma bee ne na, ma keŋ wii-la kaa gaara cheŋ Jerusalem kala aa che ma jonŋ taali chugela a tinŋ baala deenŋ suunŋ le." ²⁹ Piita ari Yesu nanzoŋba-la doŋsunŋ miira bula piba a bul, "U maga di la to Wia niinŋ ne a kii nuhuobiine niinŋ. ³⁰ La naabalimaba faa to Wia ne, u ne chise Yesu suunŋ le, ni-la ma fa si kaa kpaase daa-geseɛ nyunŋ u suu. ³¹ Wia chisu u sii jila hoŋ Wia seme, ni-duonŋ di-honunŋ, duu ŋaa Sipaa-laara ari Laataara, a leŋ di Iziral tintŋaa birima lii ba haacheba le, ka duu jonŋ ba haacheba cheba. ³² La ŋaa wiaa deenŋba kala danŋsia ari Wia Diŋ-zonŋ-la maa, Wia si jonŋ pi nialinŋ si to u niinŋ ne."

³³ Nialinŋ si nii wiinŋ deenŋ, ba faasa na baaninŋ a chicche di ba kpuba. ³⁴ Baal kubala ma ne fa he nialinŋ si yie hilime vuvuure wiaa tuonŋ. U lii Farisii tintŋaa

tuonj ne. Baa yire Gamillial. U ne faa dage wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto. Nuu-kala pupu jirima. U sii chinj a bul di ba lej di Yesu nanzooaba-la lii di-jalij muapilii. ³⁵ Ka u sii a bula piba, “Ma Iziral timma, má fiela ma siaa ari ma síi ŋaa wii-la niaa deenba le. ³⁶ Jisin deenba ne, baal kubala ne fa he dime. Baa yire Tuudas. U bula ari u ŋaa ni-bal ne. Niaa yi ari zo-banese a pɛu le. Ba kpuu, ka u haritoo-ro-la kala pise donjo le, u yiri-la kala dise. ³⁷ U harinj le ne, baal kubala ma lii, bua-la le ba síi diise niaa, baa yire Judas. U lii Galilii ne. U kɛse ni-danj a kaa to u harinj. Ba kpuu maa, ni-danj-la ma síi to u harinj, ba ma pise donjo le. ³⁸ Ka lɛɛɛ wiinj deenj, mi janj bula pima di ma sí wii-kala ŋaa niaa deenba le, an lejba ta. Di tintimij deenj lii nuhuobiine doluj le ne, u janj lel. ³⁹ Ama di Wia tintimii ne, ma bi janj wuo cheyu. Di ma ne che di ma cheyu, ma janj na di ma di Wia paala yuyuo donjo.”

⁴⁰ Nii ne ba jegile nii u niinj. Ba yire Yesu nanzooaba-la ba ku juu, a ŋaa ba viireba, anj bula piba di ba bira sí wiaa bul Yesu doluj le, an lej ba viiri. ⁴¹ Nii ne ba lii nialinj fa si hilime teenj. Ba tuonj tɔre ari ba si dogiseba a tinj Yesu wiaa le. ⁴² Tapulii-na kala ba yie juu Wia-dia a pɛɛ mu niaa diisinj, a ha bubul Wia wu-zomɔ-la a mu tige Yesu Kirisito le.

6

Niaa balipe ku pɛ Yesu nanzooaba-la le

¹ Tapulaa deenba Yesu haritoo-ro-la ku punja yuge. Nii ne ba tuonj Giriik tinŋaa suomo nyinyanj Hiiburu tinŋaa. Ba bula ari ba si yie jonj moribie-la a pipi yo-haalaa tapulii kala, ba yie bee kikieli ba-na yo-haalaa ne. ² Nii ne Yesu haritoo-ro-la fi ari balia yire nialinj kala si laa Yesu wiaa dii a hilimi, a bula piba a bul, “U bi maga di la biben moribiee anj ka Wia wiaa ta. ³ Mi naanbiirinj, má liise ma tuonj niaa balipe ma si jima di niaa ka zilba, ka Wia Din-zonj-la heba le anj kenj wu-jimij maa. Má liiseba di ba biben yo-haalaa deenba. ⁴ Ka la jonj la nyunj kala he aa chuole Wia anj pɛɛ bul Wia niinj wiaa.” ⁵ Nii ne nialinj kala si he dime tuosaa kala tɔre ari wialinj Yesu haritoo-ro-la si bula. Ba liise baal kubala baa yire Sitiivinj. U fa ŋaa baal-la si kenj yarida woruj ne. Wia Din-zonj-la ma heu le. Ba bira liise Filip ari Purokuros ari Nikeono ari Taamonj ari Paaminas ari Nikolas. Nikolas lii Antioch ne. U fa bi juu tiina ŋaa anj tuto juu tinŋaa harinj. ⁶ Nii ne ba kenj nialinj balipe-la ba si liisa a kaa mu Yesu nanzooaba-la sipaanj. Ba chuole Wia piba anj jonj ba nisaa danjba le.

Ba kenj Sitiivinj

⁷ Wia niinj wiaa ha gaara sy lee-la kala. Nialinj si laa Yesu wiaa dii punj woruj Jerusalem le. Nialinj ma si kpu pusunj pipi Wia yuga a ma sei Wia niinj wialinj.

⁸ Wia lahorimo le Sitiivinj kenj doluj woruj, a wuo ŋŋaa wu-kpunjkerisinj ari wu-magilaa niaa tuonj. ⁹ Niaa donsun fa he dime. Ba fa ŋaa juu tinŋaa ne a lii Sariini, donsun ma lii Alekizandja. Ba fa lii Wii-chuole dia-la ba fa síi yire ‘yosunj ba si jonjo ta’. Donsun ma fa ŋaa juu tinŋaa a ma lii Siliisia ari Esia. Ba lii Sitiivinj harinj a kenj wiaa lilere. ¹⁰ Ama ba fa bi u bubuonj le wuo kenj a tinj u wu-jimij ari Wia Din-zonj-la doluj le u fa síi bul wiaa. ¹¹ Nii ne ba luora he niaa, ba bul, “La nia duu chei Moosis ari Wia yirinj.” ¹² Ba bul nji a nyise nialinj ari nihiasila ari Wia teninj kerichiba he. Ba baaninj sii Sitiivinj nyunj. Ba kenu kaa mu nihiasila si yie hilime wuvuure wiaa teenj. ¹³ Ba kenj niaa kaa ko di ba ku nyia wiaa pu a bul, “Baala deenj yie ku bul wiaa aa chei Wia-dia-la ba si jonjo pi Wia, ari wialinj Moosis si ŋmuŋsa bil di la tuto. U yie bul nji, u bi tɔre, ¹⁴ bee wiaa la nia duu si di Yesu deenj si lii Nazaret janj yigi Wia-dia-la lo, a kenj wialinj Moosis fa si dage la naabalimaba di ba tuto a kaa birime.” ¹⁵ Nialaa kala fa si honj lee-la, ba chaare siaa a pɛ Sitiivinj le. Ba na duu siaa nage Wia tinjdaara siaa.

7

Sitiivinj bul Wia wiaa a pi niaa

¹ Nii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj piase Sitiivinj di wiaa deenba ŋaa wutitii nee? ² Sitiivinj bul, “Mi nyimmaba ari mi naanbiirinj, má jegile nii mi teenj. Wii-balinj si kenj yirinj kenj u titia ku dage la naabalima Abiraham, bua-la le u fa si honj Mesopoteemia tinjteenj le, di u ha bi tanj-la ba síi yire Haranj le mu honj. ³ Nii ne Wia bula pu duu sii a lej u dia niaa, a lii u tinjteenj ma le, a mu tinjtee-la u si janj dagu. ⁴ Nii ne u sii lii Kalidiya tinjteenj le a mu honj tanj kubala baa yire Haranj le. Dime ne Abiraham nyimma suu. Nii ne Wia lej u sii lee-la a ko tinjteenj deenj ma niaa deenba si honj lɛɛɛ. ⁵ Bua-la le Wia bi lee-la kere pi Abiraham a yi naakielinj kubala maa, duu titia kenj, ama u bula pu duu janj jonjo pu, ba di u doho niaa. Bua-la le Wia si bul nji Abiraham le duu ha bi bii lula. ⁶ Nja ne Wia bula pu, ‘N doho niaa janj ŋaa nuhuoraa tinjteenj donjo le, a birime yosunj. Ba janj dogiseba woruj jisinj zo-banese. ⁷ Mi saa janj kenj nialinj ba si janj tima pipa dii sariya. Nii harinj le ba janj lii lee-la le, a bira ko daha a chuchuolemi.’

⁸ Nii ne Wia jonj u niinj a pi Abiraham. U magilinj ne, ba di u doho niaa kikeri ba

penee. Nii ne Abiraham lul Aizik. Tapulchorimuj cheɛɛɛɛ u keru u peniɛ. Aizik ma lul Jekob. Jekob ne lul biirinɛ fii ari bali-la si ku ɲaa la naabalimaba. ⁹ Ba tuonɛ donɔ yirinɛ ne Josef. Ku-kaana-la yaraa bibieri u nyun, ba kenu kaa yalle pi baalaa kubalaba. Ba kenu kaa mu Ijipiti tinɛɛɛɛ. Ama Wia fa peɛ le woruj ¹⁰ a liisu wahala kala le u fa si jua. U fa si mu Feero Ijipiti kuoro sipaan, Wia lahorimɔ le u keɛ wu-jiminɛ. U lenɛ u ɲaa u tinɛɛɛɛ kuhianɛ a bibenɛ u tinɛɛɛɛ ari u dia kala. ¹¹ Nii ne losuj ku juu Ijipiti tinɛɛɛɛ ari Keenanɛ tinɛɛɛɛ kala. Losuj kpu niaa kinɛɛɛ, la naabalimaba bi kudiilee wuo na. ¹² Jekob nia ari kudiilee he Ijipiti tinɛɛɛɛ le. U tinɛ u biirinɛ, la naabalimaba-la, di ba mu yoo kaa ko. Ba yoo kaa ko. ¹³ Jekob biirinɛ miira mu Ijipiti liaminɛ le di ba yoo kudiilee. Nii ne Josef keɛ u titia dageba, aɲ keɛba ma dage Feero. ¹⁴ Nii ne Josef tinɛ di ba mu bula pi u nyimma Jekob, duu keɛ u doho niaa kala kaa ko Ijipiti, ba kala fa ɲaa mahinɛ batori ari fii ari banonɛ ne a mu Ijipiti. ¹⁵ Nii ne Jekob sii a mu Ijipiti. Ba di u biirinɛ suu dime. ¹⁶ Ba miira keɛba kaa mu Keenanɛ tinɛɛɛɛ a hugiba lee kubala baa yire Sekem. Ba hugiba bua kubala le Abiraham fa si yoo Hamɔ niaa teenɛ.

¹⁷ U ka mua, ka di wii-la-na ku bal, Wia fa si bula pi Abiraham ari u janɛ ɲaa pu. Bua-la le Jekob doho niaa fa puɲa woruj Ijipiti le. ¹⁸ Kuoru-la fa si jinɛ Josef suba, aɲ ka ni-taniɛ dii kuoruj Ijipiti le. U fa bi Josef wiaa jinɛ. ¹⁹ U nyise niaa kinɛɛɛ a dogiseba, a fuge la naabalimaba di ba jonɛ ba bii-mulluj kaa lii ta di ba suu. ²⁰ Bua-la le ne ba fa lul Moosis. U fa ɲaa bii-zonɛ-bie ne woruj. Ba benu u nyimma dia le cheɛɛɛɛɛɛ batori, aɲ ka ba jonɛ kaa lii ta. ²¹ Ba si jonɛ kaa lii ta nii, Feero tolo ku jonɛ, a diesu ari u bii-lulluj. ²² Ba dagu Ijipiti tinɛɛɛɛ wu-jiminɛ. U wu-ɲaalaa ari u wu-bulaa lenɛ u ɲaa ni-bal.

²³ Moosis fa si yi jisinj mahinj balia, u biine ari u janɛ mu na u naanɛbiirinɛ Iziral tinɛɛɛɛ. ²⁴ U si mu dime, u na Ijipiti tiina duu dogise Iziral niaa donɔ. U mu lii paa Iziral tiina-la tuoronɛ, a kpu Ijipiti tiina-la. ²⁵ U fa biina ari u naanɛbiirinɛ janɛ jinɛ ari Wia che duu ne laaba ta, ama ba fa bi wuo jinɛ. ²⁶ Tanɛ si pula, u na di Iziral niaa balia, baa yoo donɔ. U mu duu keɛba he donɔ le a bul, 'Ma ɲaa naanɛbiirinɛ ne, beɛ ne tii ma gura dudogise donɔ?' ²⁷ Nii-la fa sii dogise u donɔ tiina-la keɛ Moosis yige ta aɲ bul, di kubee ne si u bibenɛba a laa ba wiaa jirinɛ? ²⁸ Duu che duu kpuu maa, ari u dia si kpu Ijipiti tiina-la nii neɛ? ²⁹ Moosis si nii nii, u fa Ijipiti tinɛɛɛɛ le a mu ɲaa nuhuoro Midianɛ tinɛɛɛɛ le. U honɛ dime ne a jaa

haala, a lul biirinɛ balia. ³⁰ U fa honɛ dime jisinj mahinj balia.

Nii ne Wia tinɛɛɛɛɛɛ kubala ku lii u teenɛ giri-bine tuonɛ a kpage peel kubala baa yire Saana. U ku lii a nage tii-bie sii dii nyininɛ tuonɛ. ³¹ Moosis si na nii, u ɲaa wu-kpunɛkperere. U mu yi duu na tii-bie-la, a nii la Tiina Wia yiikoro. U bula pi Moosis a bul, ³² 'Mi ne ɲaa ɲ naabalimaba Abiraham ari Aizik ari Jekob Wia.' U si bul nii, Moosis china chichel. U bira bi wuo bibenɛ."

Ba yage Sitiivinɛ ari tabiaa

³³ Sitiivinɛ bira bul, "Nii ne la Tiina Wia bula pi Moosis a bul, 'Chaare ɲ neɛɛɛɛɛɛ ɲ naasinɛ le. Wia he lee-la ɲ si china ne. U wase lee-la kala a ta. U bi disinnɛɛɛɛ kene. ³⁴ Mi na ba sii dogise mi niaa nii ne Ijipiti le, a nii ba sii yel maa, a ku tuu di mi laaba ta. Sii leele, mi timinɛ di ɲ miira mu Ijipiti.'"

³⁵ Nii ne Sitiivinɛ bira suomi aa bul, "Moosis deenɛ ne ba via aɲ piesu, 'Kubee ne ɲaa ɲ bibenɛla a laa la wiaa jirinɛ?' U ne Wia tinɛ u ɲaa ma kuhianɛ ari na laataara. Wia ne to Wia tinɛɛɛɛɛɛ-la fa si ku lii Moosis teenɛ a nage tii-bie-la si dii nyininɛ tuonɛ, a peɛ le duu laa u niaa tita. ³⁶ Moosis ɲaa wu-magilaa ari wu-kpunɛkperisinɛ Ijipiti le, aɲ-na keɛɛ u niaa lii Ijipiti tuonɛ, a keɛba to mug-bal kubala baa yire Mugi-fianɛ. Ba to girinj maa jisinj mahinj balia, a peɛ ɲaa wu-kpunɛkperisinɛ ari wu-magilaa wonɛbiinj le. ³⁷ Moosis deenɛ ne bula pi Iziral niaa a bul,

'Wia janɛ lenɛ di nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonɛ-la doluj le,

di ba donɔ ko ma teenɛ ari u si tinɛɛɛɛ nii.

U janɛ ɲaa ma naanɛbii.' "

³⁸ Nii ne Sitiivinɛ bira suomoo bubul, "Moosis ari la naabalimaba ne fa hilimi giri-bine tuonɛ. Dime ne u na Wia tinɛɛɛɛɛɛ ma peel kubala nyunɛ baa yire Saana. U jonɛ Wia niinj wialaa si keɛ miisinɛ pu duu laa bula pila. ³⁹ La naabalimaba via u niinj aɲ jonɛ ba harinj yia, ba tuobiinaa kala fa cho di ba fa miira mu Ijipiti. ⁴⁰ Nii ne ba bula pi Eronɛ a bul, 'Me vesinj pila di ba laa la sipaanɛ. Moosis deenɛ si keɛɛɛ lii Ijipiti tinɛɛɛɛɛɛ le a keɛɛɛ ko daha, la bi jinɛ wii-la kala si ɲaa le.' ⁴¹ Nii ne ba me vene a nage ne-bie a kpaaru. Ba tuonɛ toɛɛ ku-la le ba titia si mee. ⁴² Wia jonɛ harinj yiaba a jonɛba ta ba chuchuoɛ cheɛɛɛɛɛɛ ari chene ari wii-posunɛ. Ba ɲmuɲse nii ne Wia tenɛ-la seme donɔ nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonɛ-la doluj le, si ɲmuɲsa. Ba donɔ ɲmuɲsa a bul, Wia si, 'Ma Iziral timma, bua-la le ma fa si he giri-bine-la le jisinj mahinj balia-la,

mi-na dee ma fa kpu pusun pa.

⁴³ Ma vesin ne ma fa kpkpaare.

Ma vene ba sii yire Mōlok, u lebinj ne ma kaa chuŋaa venj, a chuŋ ma cheŋwulunj vene maa,

vene-la ba sii yire Refanj u magilinj ne. Kiaa deenba ne ma me a chuchuoŋe.

Nji ne tii mi jan lej ba keŋma kaa mu dibolii, a kieli Babilonj a mu.' "

⁴⁴ Nji ne Sitiivinj bira bul, "La naabalimaba fa si he giri-bine tuonj, ba keŋ lebi-la ba fa si he pi Wia. Wia ne fa dage Moosis duu ŋaa. U dage u nagisinj kala u si jan ŋaa duu nage. Moosis ŋaa nji. ⁴⁵ Njaa deenba suba ne, ka la naabalimaba laa lebinj deen ba nyunj le a chuŋ. Ba di Josua juu tinŋeeŋ donj. Nialinj fa si tii tinŋee-la, ba fa bi Wia ka to. Wia pe la naabalimaba deenba le ba yuo kiri nialinj, anj laa tinŋee-la tii. Lebi-la fa he ba teen, nji ne deen deen, Devit, la naabalima, ku yiu. ⁴⁶ Wia lahorimō-la le u sul Wia duu lej duu saa dia pu, u-na Wia-la u naabalima Jekōb fa sii to. ⁴⁷ Devit dee bi dia-la saa, Solomōnj ne miira saa a pi Wia. ⁴⁸ Ka Wia si kii kurj-kala, u bi diisila nuhuobiinee si saa dunŋa ne ka juu. Nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le, ba donj ne fa bul nji. U si,

⁴⁹ 'Wia si, Wia-janj le ne mi kuori-kpasa he, tinŋeeŋ ne ŋaa mi naasinj di-bilinj.

Dii bee ne saa ma janj saa pimi?

Mi di-wiesinj he nii?

⁵⁰ Kiaa deenba kala, mi dee bi ŋaa?' "

⁵¹ Nji ne Sitiivinj bul, "Ma nyunj dolie kinŋen. Ma digilaa ma kparime. Ma keŋ nyu-duonj ari nialinj si bi Wia ka to. Ma ma yie via ma to Wia Diŋ-zonj-la le, ari ma naabalimaba fa si ŋaa nji. ⁵² Nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la dolunj le, ba tuonj kurj-kala tuo ma naabalimaba si bi naasinj to dogise. Ba fa kpu nialaa si laa sipaanj paala bul di Wia Tuō-pul Tiina janj kō. U ne ma jono yalle a kpu. ⁵³ Wia tinŋaaraa jonj Wia niinj wiaa pima, ama ma buu to."

⁵⁴ Sitiivinj si bul wialinj dere, nialinj fa si hille vuure wiaa nii wialinj u si bula. Ba baaniŋ faasa sii, ba chichanj ba nyilaa.

⁵⁵ Nji ne Wia Diŋ-zonj-la faasa he Sitiivinj le yuge. U wula beŋ wia nyunj a na Wii-balinj tula, a na Yesu maa duu hoŋ Wia seme, ni-duonj di-honunj. ⁵⁶ Nji ne Sitiivinj bul, "Má bee na, mi na Wia-janj boinjniŋ duu suro, ka Nuhuobiine Bie hoŋ Wia seme, ni-duonj di-honunj." ⁵⁷ Ka ba faasa ŋaa goŋ a to ba digilaa, ba kala guu mu-u le ⁵⁸ a kenu yige ta u lii ba janj tuonj le, a paa tabiaa yiyagu. Nialinj sii yage Sitiivinj jonj ba genninj a pi bapuci-bie kubala baa yire Sool, u bibenj.

⁵⁹ Baa yage Sitiivinj nji ne ari tabiaa, ka u yiyire la Tiina Yesu a sulu, "Mi Tiina Yesu, laami kaa mu ŋ teenj." ⁶⁰ U tuu kpirimi a faasa ŋmoo niinj a bul, "Mi Tiina Yesu, mi

sulunj, si ba haache deenj chiminj tinj." U bul nji ne anj suu.

8

Sool to naasinj dogise nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hiltimi

¹ Sool ma sei ari ba kpu Sitiivinj ne. Chee-la ba suomo to nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi naasinj, a dudogiseba kinŋen Jerusalem le. Ba kala pise Judiya ari Samaria tinŋeeŋ kala le, see Yesu nanzōōba-la dunŋa ne ka. ² Nialinj sii fá Wia jonj Sitiivinj a hugi anj yel u yoho worunj.

Ba bul Wia wu-zomō-la Samaria le

³ Sool faa che duu pugi nialinj si laa Yesu wiaa dii, a to ba naasinj dudogiseba. U to dii-niirinj a kese haalaa ari baala-la si laa Yesu wiaa dii, a lereba lii ba diisinj le, anj lej ba keŋba kaa mu to dia. ⁴ Nialaa fa si pisa, ba mu gollē lee kala a bubul Wia niinj wiaa. ⁵ Filip sii mu tanj kubala baa yire Samaria, a bul Kirisito wiaa pi nialaa si he dime. ⁶ Ni-danj-la kala si nii wialaa u si bula a na u wu-magila-la u si ŋaa, ba kala keŋ nii-bala a jonj ba nyunj he wialinj u sii bul le. ⁷ Filip si bul wiaa nji, jin-bonjōō fa keŋ niaa a yuge, ba lenba. Di ba ne lenba, ba yie lii a faasa yiyel. Njaa ma yuga a gberike, donjsunj keŋ na-suununj ari na-suununj, ba ma kala duori. ⁸ Samaria tinŋaa kala tuonj faasa tore.

⁹ Tanj-la le baal kubala ma he dime, baa yire Saamōnj. U keŋ daalusunj a ŋŋaa wu-kpunjkerisinj tanj-la le niaa nina, a didage ari u ne keŋ dolunj. ¹⁰ Ni-balaa ari hanbiisinj kala jonj ba nyunj he u wu-ŋaalaa le a bul, "Baala deenj ne ŋaa wia. U keŋ dolunj, dol-la ba sii yire Wia dol-balinj."

¹¹ U si ŋaa wu-kpunjkerisinj deenba niaa na u diene, nji ne tii niaa jonj ba nyunj kala he u wu-ŋaalaa le. ¹² Ama Filip si bul Wia wu-zomō-la a tige Wia kuori-la, a bul Yesu Kirisito ma wiaa, ba laa wialaa dii, ba foba Wii-chuoŋe liinj, baalaa ari haalaa kala. ¹³ Saamōnj titia ku laa wialinj dii, ba fou ma Wii-chuoŋe liinj, ka u mere Wia le. U si na wu-kpunjkerisi-la ari wu-magilaa Filip sii ŋaa, u ŋaa wu-kpunjkeris.

¹⁴ Yesu nanzōōba-la si he Jerusalem le nii ari Samaria tinŋaa laa Wia wiaa dii. Nji ne ba ta Piita ari Joonj di ba mu dime. ¹⁵ Ba mu a chuoŋe Wia piba di Wia jonj u Diŋ-zonj-la piba, ¹⁶ bee wiaa bua-la le Wia Diŋ-zonj-la ha biba kurj-kala le he. La Tiina Yesu dolunj dunŋa le ne ba fa foba Wii-chuoŋe liinj. ¹⁷ Ba jonj ba nisa a danjba le, nji ne Wia Diŋ-zonj-la ku tuu heba le. ¹⁸ Saamōnj si na di Yesu nanzōōba-la jonj ba nisa a danjba le Wia Diŋ-zonj-la ku heba le, u jonj moribee a sulba a bul, ¹⁹ "Má pimi ma dolunj deenj

di mi ma jon nisin dan nuu-kala le, di Wia Din-zon-la he tiina ma le." Nii ne Piita bula pu, ²⁰ "N biina n jan wuo jon moribee yoo Wia si jon kua dii zile niaa le? Ma di n moribee kala jan juu nyinin. ²¹ N bi wiikala keŋe wiaa deenba le. N bi n tuonj pulla Wia teen. ²² Birime a lii wu-bomun deenba le, an sul Wia duu jon n tuobiinaa deenba n si biinu a cheŋ. Duu jan jon cheŋ, u jan jon cheŋ. ²³ N yaraa bieri kinkeŋ, haache ma kenin." ²⁴ Nii ne Saamonj sulba di ba chuole Wia pu di wiaa deenba kala ba si bula siu le nna. ²⁵ Ba si bul Wia wiaa dere ari wialin kala u si nna piba, ba sii di ba miira mu Jerusalem. Ba si mu Jerusalem nii, ba bul Wia wu-zomola Samaria tinteen tasin le a yuge.

Filip cheŋ baal-la si lii Itoopia tinteen

²⁶ Nii ne Wia tindaara kubala ku bula pi Filip, "Sii mu tan-bubuon a mu wonbii-binii-la si lii Jerusalem aa mu Gaza." U mua. ²⁷ U si mu dime, u na baal kubala duu lii Itoopia tinteen. U nna bonjon ne a tima pipi Itoopia kuoro ba sii yire Kanjaasi. U fa nna haal ne. Baal-la faa ben u kiaa kala. U fa mu Jerusalem ne a chuole Wia an hon u toruko nyun, ²⁸ a miira mumu dia. U fa sii venj nii ne u kikarime Wia tenin seme donjo, Azaaya si nmunsa. Azaaya fa nna nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le donjo ne. ²⁹ Nii ne Wia Din-zon-la bula pi Filip duu mu kpage toruku-la. ³⁰ Filip fa mu kpage a nii duu karime Wia tenin seme donjo Azaaya si nmunsa. U piesu duu jin wialin u sii karimu bubuon nee? ³¹ Nii ne baal-la bul duu bi jan wuo jin ba bubuosa, see di nuu dagu, an yire Filip duu jila honjo pu le. ³² Wia niin wialin u fa sii karimu ne nla: U si, "U tore u niin a nage piese ba si kaa mu di ba kpu, ka u tore nii.

U bira nage pie-bie ma si tore u niin, ka ba kikeri u punaa ne.

Nii-la bi u niin suro.

³³ U si keŋ u titia muuri nii, ba girima laa u wu-sinjjaa.

Ba liisu ni-weyee tuonj a kpuu.

Ba si kpuu nii, kubee ne jan wuo to u doho naasin?"

³⁴ Baal-la si karime Wia niin wiaa dere, u piese Filip, "Kubee wiaa ne nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le bubul nii? U titia wiaa ne koo nuu ma donj wiaa nee?"

³⁵ Nii ne Filip suomi Wia niin wialaa lee-la titia ne a bul Wia wu-zonjoo wiaa a kaa mu tige Yesu le. ³⁶ Ba si jon wonbii-la aa mu, ba mu yi lee kubala duu keŋ liin. Nii ne baal-la bula pi Filip a bul, "Na liin ne nla. Bee ne jan tomi di n simi Wii-chuole liin fo?" ³⁷ Nii ne Filip bula pu, "Di n ne laa Yesu wialin dii ari n tuonj kala, mi jan for

Wii-chuole liin." Nii ne baal-la bul, "Mi laa dii ari Yesu Kirisito ne nna Wia Bie." ³⁸ Nii ne baal-la nna jani-la fa sii lere toruku-la chin. Ba di Filip kala tuu a juu lii-la. Filip fou Wii-chuole liin. ³⁹ Ba si ku lii lii-la tuonj, Yesu Din-zon-la ku jon Filip kaa lee. Baal-la bira bi Filip na an jon u wonbinj vinen, a kala nna tuoturu. ⁴⁰ Filip nna duu chin duu he tan kubala baa yire Asidod le. U golle ta-biisi-la kala si ne dime a bubul Wia wu-zonjoo wiaa. U nna nii ne a mu yi tan kubala baa yire Sizariya.

9

Sool ku laa Yesu wiaa dii

¹ Sool ha fufugi la Tiina Yesu haritooro-la ari u jan kpuba, a sii mu nialin si kpu pusun pipi Wia kuhianj teen, ² a sulu duu nmunse tennin pu duu kaa mu tan kubala baa yire Damaasikas a kpage Wii-chuole diisinj le. U ne nna nii duu na nuu-na kala sii to wonbii-la dime, baalaa koo haalaa kala, duu wuo keŋ dolun a wuo keseba voo kaa ko Jerusalem. U nmunsa pu. ³ Sool si lii jon wonbinj a mumu Damaasikas a ku kpage tan-la, pulumun guu lii wia nyun a faasa chaana heu le. ⁴ U tuu tel tinteen. Ka u nii nuu yiikoro. Uu bul u teen, "Sool, Sool, bee ne tii n to mi naasin a dudogisemi nla?" ⁵ Nii ne u piese, "Kubee ne, tiina?" Yiikoro-la bul, "Mi ne nna Yesu, nii-la n si to u naasin a dudogise. ⁶ Sii juu tan-la tuonj. Dime ba jan dagin wii-la n si jan nna." ⁷ Sool ari nialin fa sii venj, ba china tuobiben, ba nii yiikori-la, ama ba bi nuu-kala naa. ⁸ Sool nyaga sii a suri u siaa. U bi kuŋ-kala wuo na. Ba keŋ u nisin le ne a lere juu Damaasikas. ⁹ U nyulime a he dime u tapulaa batori. U bi kuŋ-kala die, u bi liin ma nyua.

¹⁰ Yesu haritooro-la kubala ma fa he Damaasikas le, baa yire Ananayas. U na wiaa ari duosoo tuonj. Nla ne u na: La Tiina Yesu yiru a bul, "Ananayas!" Nii ne u si, "Nami, mi Tiina." ¹¹ Nii ne la Tiina Yesu bula pu, "Sii mu wonbii-la ba sii yire wonbii-tegi-tegi a mu baal kubala dia u yirin ne Judas, a piese che baal-la si lii tan kubala baa yire Taasis. Baal-la yirin ne Sool. U nii chuole Wia sisele nii." ¹² Nii ne Yesu bira bula pi Ananayas a bul, "Sool nii chuole Wia nii, u na ari duosoo tuonj, n-na Ananayas, di n ku juu a jon n nisin danj le di u siaa bira suri." ¹³ Nii ne Ananayas bul, "Mi Tiina, niaa yuga kinkeŋ a bula pimi ari baala deen nna wu-bonjoo n niaa le si he Jerusalem le. ¹⁴ Nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin pu dolun tan deen le duu keŋe nialin kala sii chuolun voo." ¹⁵ La Tiina Yesu bula pi Ananayas a bul, "Sii mu, mi ne liisu duu tima pipimi. U jan mu bul

mi wiaa nialinj si bi Jju tinjaa naa teen, ari kuoroo, ari Iziral niaa teen. ¹⁶ Mi ne jan dagu hee-la nii u si jan na a tinj mi wiaa." ¹⁷ Nii ne Ananayas sii mu dia-la Sool si jua. U juu a jonj u nisaa danj Sool le anj bul, "Mi naanbie Sool, la Tiina Yesu-la nj si na wonjbiinj le nj sii ko daha, u ne tinjmi. U tinjmi di mi ko di nj siaa wuo suri, ka di Wia Din-zonj-la ma hej le."

Sool bul Wia wiaa a pi niaa Damaasikas le

¹⁸ U si bul nii, di kiaa nage chenfilinj kerikee guu lii Sool siaa le tel, ka u bira wuo nina. U sii, ba fou Wii-chuole liinj. ¹⁹ U dii kiaa a bira dol. U he Damaasikas le a juu Yesu haritooro-la si he Damaasikas tuonj tapulaa banjene. ²⁰ U si he dime, u guu sii mu Wii-chuole diisinj a suomo bubul Yesu wiaa a pipi niaa, a bul duu ne nja Wia Bie. ²¹ Nialinj kala si nii wialinj u si bula, u njaaba wu-kpujpkpere. Baa piese donjo, "Baala deenj dee fa bi Jerusalem le he aa kpu nialinj sii to Yesu deenj nii? Nla wiaa saa dee u bira ko daha, duu keseba voo kaa mu nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj teen?" ²² Ka Sool sii bul wialaa, u wasa kenj dolunj a kii bunjbunj-la. U wuo dage ari Yesu ne nja Kirisito, Wia si liisa. U paala faasa bul nii, Jju tinjaa si he Damaasikas le, ba nandaasinj kala yuore.

²³ U he dime a dieni, nii ne chee kubala Jju tinjaa vuure di ba kpuu. ²⁴ Sool ku nii. Ba yie po tanj-la boinjii-baalinj wiiheye ari titaninj kala ne di ba kpuu.

Sool he Jerusalem le

²⁵ Titanj kubala Sool haritooroo jonj he sime tuonj a kenj nmeninj voo, a leri u kieli jee-la a tuu jeenj harinj, a lii mu Jerusalem.

²⁶ Sool si mu Jerusalem, u chiche duu juu Yesu haritooro-la tuonj. Ba bi laa dii ari u nja Yesu haritooro-la donjo. Ba fifau. ²⁷ Yesu nanzooaba-la donjo ba sii yire Banabas ne peu le a kenu kaa mu Yesu nanzooaba-la teenj. U ne bula piba nii Sool si na la Tiina Yesu wonjbiinj le, u bul wiaa pu nii. Banabas ne saa bira bula piba nii Sool si kenj nyu-duonj a bul Yesu wiaa pi niaa Damaasikas le. ²⁸ Ba sei u juu ba tuonj a gugolle ari tuotorunj Jerusalem le, ²⁹ a bubul Wia wiaa ari nyu-duonj la Tiina Yesu dolunj le. Ba di Jju timma-la sii bul Giriik tinjaa wu-bulunj, ba kenj wiaa lilere. Ba wiwalime di ba kpuu. ³⁰ U naanjiiri-la si nii wiinj deenj, ba kenu kaa mu Sizariya a nja u mu Taasis.

³¹ Nii harinj le nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Judiya ari Galilii ari Samaria tinjteenj le kala na wiese, a wasa nja Wia yarida, a to la Tiina Yesu a fifau. Wia Din-zonj-la ma peba le. Ba puja pe.

Piita mu Lida ari Jopa

³² Piita fa golle leree kala ne. Tapulii kubala u sii mu Lida duu na Wia niaa dime. ³³ U si mu dime, u na baal kubala baa yire Iniyas. U gberike pinj dia le jisinj chori. ³⁴ Nii ne Piita bula pu a bul, "Iniyas, Yesu Kirisito vaarinj ne, sii chuoli nj bosu." U guu sii a duori. ³⁵ Nialinj kala si lii Lida ari Saronj na nii, a birime to la Tiina Yesu.

³⁶ Haal kubala ne fa he Jopa le. U faa to Yesu ne. U yirinj ne Tabita. (Giriik tinjaa kaa yiru Dookas. U bubuonj ne bagil.) U kenj zile kinjken a pipe summoo le. ³⁷ Bua-la le u wiwiile a suu. Ba fou liinj a kaa jila bil lusunj nyunj dia le. ³⁸ Jopa ari Lida fa bi bol. Nialinj si laa Yesu wiaa dii a he Jopa le nii ari Piita he Lida le. Ba tinj niaa balia u teenj di ba sulu duu he dolunj anj ko ba teenj lima lima. Ba mu a bula pu. ³⁹ Piita sii to ba harinj mu. U si mu dime, ba kenu jil lusunj nyunj dia-la. Yo-haalaa kala chinj u seme aa yel, a paa geri-laalaa ari geri-vobia-la Dookas fa si yere u fa si he u miisinj le, a didage Piita. ⁴⁰ Piita nja ba kala lii diala tuonj. Ba si lia, u tuu kpirimi a chuole Wia. U chuole Wia dere anj birime suu-la teenj a bul, "Tabita, sii." U suri u siaa. U si na Piita, u sii honj. ⁴¹ Piita mu yiu a kenj u nisinj le u sii. Nii ne u yire Wia niaa ari yo-haalaa-la a jonjo piba. Ba kala nau duu bira weye. ⁴² Wiinj deenj teeli Jopa kala ne. Niaa yuga a ku laa la Tiina Yesu wiaa dii. ⁴³ Piita he puri-tiseru kubala dia le ne Jopa le a didieni. U yirinj ne fa Saamonj.

10

Piita ari Konilias

¹ Baal kubala ne fa he Sizariya le. U yirinj ne fa Konilias. U fa nja laali-yuoro-la ba si kaa kpaazolo zolo ba donjo kuhianj ne, laali-yuoro-la ba kaa yire Itali laali-yuoro. ² Uu fa Wia, ba di u dia niaa kala ma tuto Wia. U yie pipe summoo le, a chuchuole Wia ma bua-na kala le. ³ Wiiheye kubala ari kerifj batori bua le, Konilias paala chaasa na ari duosoo tuonj di Wia tinjdaara kubala ku juu a yiru, "Konilias!" ⁴ U chaare siaa bibenu. Fawullunj kenu. U piese, "Bee kunj ne mi Tiina?" Nii ne Wia tinjdaari-la bula pu, "Wia nii nj si yie chuchuolu nii ne a na nj si yie pipe summola ma le nii. A tinj wiaa deenba wiaa u liisi nj wiaa ne. ⁵ Tinj niaa leele di ba mu Jopa a che yire baal kubala duu ko nj teenj. U yirinj ne Saamonj Piita. ⁶ Uu juu puri-tiseru kubala dia ne, u ma yirinj ne Saamonj. U dia kpaga mugj-balinj ne." ⁷ Wia tinjdaari-la si bul wialinj dere, u miira viiri. Nii ne anj ka Konilias yire u dia tinjtinnaa balia a pe laali-yuoro kubala le. Laali-yuori-la he nialaa si yie hono gbaaru tuonj ne a fifa

Wia. ⁸ U bul wii-la kala u si na ne aŋ leŋ ba mu Joŋa.

⁹ Taŋ si pula, wia ma mage nyu-gbaŋa di ba mu kpage Joŋa. Ba sii mu nii, Piita ma jil lusur duu chuole Wia. ¹⁰ Losuŋ fa keŋu u chiche kudiilee duu dii. Ba sii nŋaa kudiilee di ba pu. Ba sii ŋaa kudiile-la nii, u na ari duosoo tuonj ¹¹ di wia nyuŋ kpaa. Ka kuŋ a nage geri-baliŋ a lii wia nyuŋ ku tuu tinjeen. Ba keŋ u niipine-la banesemiŋ le. ¹² Ka puŋ-yiriba ari zaari-yiriba ari kialin si keŋ boye tutuuri tinjeen he u tuonj. ¹³ Nii ne u nii nuu yiikoro duu bul, "Piita, sii kpu a dii." ¹⁴ Piita bul, "Ai, mi Tiina, mi ha bi ku-la kala si keŋ disinnin die." ¹⁵ Yiikori-la bira miira bula pu, "Ku-la kala Wia si si u zomɔ, bira si bul duu keŋ disinnin." ¹⁶ U na kialin deenba di ba ku tuu naaŋsiin butori ne, ka ba miira jil wia nyuŋ. Ba bira bi tibe.

¹⁷ Wii-la kperi Piita. U hono bibiine wii-la u si na bubuonj, di nialin Konillias fa si tima, di ba ne piesa ku chinj Saamonj boinŋii-baliŋ nii. ¹⁸ Nii ne ba yire a piese di baal kubala he dia deen tuonj baa yire Saamonj Piita? ¹⁹ Piita fa ha keŋ wii-la u fa si na a bibiine u bubuonj. Nii ne di Wia Diŋ-zonj-la bula pu, "Bee na baalaa batori ne he daha a chicheŋ. ²⁰ Sii tuu a si logo logo ŋaa, aŋ keŋba mu. Mi ne tinba ŋ teenj." ²¹ Nii ne Piita sii tuu ba teenj a bula piba, "Mi ne nii-la ma sii che. Bee ne ma kaa chichemi?" ²² Nii ne ba bul, "Laali-yuoroo kuhianj kubala, baa yire Konillias ne tinla. U ŋaa tuo-pul tiina ne a fifa Wia. Juu tinŋaa ma kala bibeseu le. Wia tinɗaara kubala ne ku bula pu duu yirin di ŋ ko u dia, di ba nii wii-la ŋ si janj bula piba." ²³ Nii ne Piita yireba di ba juu chua, taŋ-pul.

Taŋ si pula u sii ba di ba mu. U naanbiiri-la ma doŋsuŋ si laa Yesu wiaa dii Joŋa le ma pe kenu mu. ²⁴ Che-liaminj cheeŋ ba mu yi Sizariya. Dime Konillias ari u naanbiirin ari u naŋdoŋsuŋ u si yira, ba kala hono gberu. ²⁵ Piita fa si ku juu, Konillias sii chemu, a tuu kpirimi u sipaanj a chuolu. ²⁶ Nii ne Piita kenu aŋ bul duu sii. Ka u bula pu, "Mi ma ŋaa nuhuobiin ne." ²⁷ Piita ari Konillias fa haa bul wiaa ne aŋ to doŋo jujuu dia. Piita juu na di niaa yuga a hilimi dime. ²⁸ Nii ne u bula piba a bul, "Ma titia jima ari Juu tinŋaa kisin ne di ba guoli nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa tuonj. Ba bi ba diisinj maa mu. Ama Wia dagemi di mi si nuu-kala kaa yire disinnin tiina. ²⁹ Nii ne tii, ba si ku yiremi, mi bi wii-kala bula aŋ ko. Mi si ko ŋla, bul wii-la si tii ŋ yiremi."

³⁰ Nii ne Konillias bula pu a bul, "Tapulaa batori ne ŋla ari bua deenj titia le, mii chuole Wia wiiheye mi dia le. Di baal

kubala ne nii a chinj mi sipaanj. U gennin faasa tutul. ³¹ U bula pimi, 'Konillias, Wia nii ŋ si yie chuchuole Wia nii ne, a na ŋ si yie pipe summo-la ma le nii. ³² Saa tinj niaa di ba mu Joŋa, a che yire baal kubala duu ko. U yirin ne Saamonj Piita. Uu juu puri-tiseru kubala dia ne, baa yire Saamonj. U dia kpage mugi-balin ne.' " ³³ Konillias bira bul, "Nii ne tii mi tinj niaa lima lima, ba ko ŋ teenj di ba yirin. Ŋ ma he doluŋ ŋ si ko ŋla. Lele la kala hilime ne Wia sipaanj, a gbigbere di la nii wii-la kala Wia si dagin di ŋ bula pila."

Piita bul Wia wiaa a pipi niaa

³⁴ Nii ne Piita suomo bubul, "Mi lelele jima ari wutitii ne, Wia jonj niaa kala ba ŋaa kubala ne. ³⁵ Nu-u-kala sii fau a nŋaa wialin sii to wonŋiin, Wia laau ne. U sipaanj tuo yiri-la kala u si ŋaa le. ³⁶ Ma ma nii Wia wu-zomɔ-la u si jonjo pi Iziral tinŋaa. U bula piba di ba to Yesu Kirisito le a na wiese. (U ne ŋaa nuu-kala Tiina.) ³⁷ Wialin si tige Yesu si lii Nazaret le suomi Galilii tinjeen a teeli Judiya tinjeen kala. Jonj laa sipaanj bubul Wia wiaa, a fo niaa Wii-chuole liin. ³⁸ Ma ma nii Yesu wiaa ne. Wia jonj u Diŋ-zonj-la heu le a puu doluŋ. U sii mu lee kala, aa ŋaa wu-zonjɔɔ pipi niaa, aa vaare nialin kala Sitaani si kene a nyaga bil. Wia fa chinj u hariŋ ne tii u wuo nŋaa wiaa deenba kala. ³⁹ Wialin kala u si ŋaa Jerusalem le ari Juu tinŋaa tinjeen kala, la na a ŋaaba danjsia. Nii ne ba kpaasu mere daa-gesee nyuŋ u suu. ⁴⁰ Ama Wia chisu suuŋ le tapul-torimur cheeŋ a leŋ niaa bira nau. ⁴¹ Nu-u-kala dee buu na, ama la nialin Wia fa si liisa di la ŋaa u danjsiaba, la ne nau. U si sii suuŋ le, la kala hoŋ di-bala a dii kiaa. ⁴² U bula pila di la bul Wia wiaa a pi niaa, a dageba ari Wia liisu ne duu ŋaa ni-weyee ari ni-suunuŋ kala sariya diire. ⁴³ U wiaa ne nialin kala fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zonj-la doluŋ le faa bul nii. Ba si nuu-kala si laa u wiaa dii, Wia janj jonj u haacheba cheu u doluŋ le."

Wia jonj u Diŋ-zonj-la a he nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa le

⁴⁴ Piita ha sii bul wiaa nii ne, Wia Diŋ-zonj-la ku tuu he nialin kala fa sii jegili wialin le. ⁴⁵⁻⁴⁶ Juu timma-la fa si laa Yesu wiaa dii a lii Joŋa a to Piita hariŋ ko, ba nia ari baa bul wiaa yiikori-yiriba le ba si bi jinj a didenne Wia. U ŋaaba wu-kpunjpere. Ba fa bi biina ari Wia janj jonj u Diŋ-zonj-la a dii zile nialin ma si bi Juu tinŋaa ŋaa le. Nii ne Piita bul, ⁴⁷ "Wia si jonj u Diŋ-zonj-la pila nii, nii ne u jonjo pi niaa deenba maa. Bee ne janj wuo to niaa deenba di ba si Wii-chuole liin fo?" ⁴⁸ U ŋaa ba foba Wii-chuole

liinj Yesu Kirisito doluj le. Nji ne ba sulu duu hōj ba teen tapulaa banmēne.

11

Piita bul u tinȚinȚaa wiaa a pi nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Jerusalem le

¹ Yesu nanzōōba-la ari nialinj dōjsun si laa Yesu wiaa dii a lii Judiya nia ari nialinj dōjsun si bi Juu tinȚaa ŋaa ma nii Wia niinj wiaa a sei. ² Nji ne Piita miira mu Jerusalem. Nialinj si cho di ba keru nialinj si bi Juu tinȚaa ŋaa penēe, ka ba-na to Yesu, ba bulu woruj ari piesu, ³ "Bēe ne tii ŋ mu nialinj si bi Juu tinȚaa ŋaa teen, ma di ba paala dii kīaa?" ⁴ Nji ne Piita suomo bubul wii-la kala si paala chaasa ŋaa. ⁵ U bula, "Mi fa he Jōpa le ne a chuchuoḽe Wia, a na ari duosoo tuōj di kuŋ a nage geri-balinj lii wia nyuj ku tuu mi teen. Ba keŋ geri-la niipine-la banesemij le. ⁶ Mi nyilimi u tuōj a na pusuj ari bagilaa ari kialinj si keŋ bōye tutuuri tinȚeen ari diibiisij. ⁷ Ka mi nii nuu yiikoro duu bul, 'Piita, sii kpu a dii.' ⁸ Nji ne mi bul, 'Ai, mi Tiina, mi ha bi ku-la kala si keŋ disinnij die.' ⁹ Yiikori-la bira lii wia nyuj a bula pimi, 'Ku-la kala Wia si si u zōmō, bira si bula bul duu keŋ disinnij.' ¹⁰ Wiinj deenj ŋaa naanŋij butori ne, ka kialinj miira jil wia nyuj.

¹¹ Bua-la titia le ne baalaa batori ba si tima mi teen a lii Sizariya, ba ku juu dia-la mi fa sīi juu. ¹² Wia Diŋ-zōŋ-la bula pimi di mi si logo logo ŋaa aŋ to ba harinj mu, di mi jonj nīaa kala ba ŋaa kubala ne. La di mi naanŋiirinj deenjba balidu sīi lii Jōpa, la kala ne mu Sizariya, a juu Konīlias dia. ¹³ Nji ne u bula pila ari nji u si na Wia tinȚaara duu chinj u dia tuōj a bula pu, 'TinȚ nīaa di ba mu Jōpa a yire baal kubala baa yire Saamōŋ Piita, a kenu kaa ko. ¹⁴ U janj bul wiaa pima a dagema wialinj si janj laa ma di ŋ dia nīaa kala ta.' ¹⁵ Mi si suomo bubul wiaa, Wia Diŋ-zōŋ-la ku tuu heba le, ari u fa si laa sipaanj hela le nji. ¹⁶ Wiinj deenj si ŋaa, mi liisi wii-la la Tiina Yesu fa si bula. U fa si, 'Jōŋ sīi fo nīaa Wii-chuoḽe liinj, liinj dundunja ne u kaa fo. Ama mi-na janj jonj mi Diŋ-zōŋ-la a hema le.'

¹⁷ Wia si jonj u Diŋ-zōŋ-la pila nji bua-la le la si ku laa Yesu Kirisito wiaa dii, nji ne u joŋo dii zile ba ma le. Kubēe ne saa kami di mi to Wia duu siba le pē?" ¹⁸ Ba si nii wialinj deenjba, ba bira bi wii-kala wuo bul. Ba denne Wia a bul, "Wia paala pi nialinj ma si bi Juu tinȚaa ŋaa wōŋbiinj di ba wuo birima lii ba haacheba le aŋ keŋ muisinj."

Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Aŋtiok le

¹⁹ Bua-la le ba fa si to naasinj dudōgise nialinj si laa Yesu wiaa dii a tinj Sīitiivij wiaa, ba pise. Ba si pise nji, ba mu yi Foniisia ari Saapōs tinȚeen ari taŋ-la ba sīi yire Aŋtiok, a bul Wia niinj wiaa pipi Juu tinȚaa dundunja dime. ²⁰ Ama nialinj dōjsun si laa Yesu wiaa dii a lii Saapōs ari Sariini sii mu Aŋtiok, a bul la Tiina Yesu wiaa a pi nialinj si bul Giriik wu-bulunj maa. ²¹ Wia pēba le a chinj ba harinj. Nīaa yuga a laa Yesu wiaa dii a birima tutou.

²² Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Jerusalem le nii wiinj deenj. Ba tinj Banabas duu mu Aŋtiok. ²³ U si mua, u na nji Wia si pē nialinj le. U tuōj tōre. U chagileba woruj a bul di ba chinj la Tiina Yesu yarida le ari ba tuōj kala, a sī joŋo ta. ²⁴ Banabas fa ŋaa ni-pula ne a keŋ yarida woruj. Wia Diŋ-zōŋ-la ma heu le woruj. Nīaa yuga a laa la Tiina Yesu wiaa dii a ku tutou. ²⁵ Nji ne Banabas sii mu Taasis duu che Sōol lerinj. ²⁶ U si nau, u kenu ba ko Aŋtiok. Ba di nialinj si laa Yesu wiaa dii, ba yie hilimi. Ba hōj dime ji-pilinj a dage Wia wiaa pi nīaa yuge. Aŋtiok le ne ba suomo keŋ Yesu haritooro-la kaa yiyire Kiristīanba.

²⁷ Bua-la le ne nialinj sīi bul wiaa, Wia Diŋ-zōŋ-la doluj le dōjsunj lii Jerusalem a ko Aŋtiok. ²⁸ Ba dōŋo yirinj ne Agabōs. U sii chinj a bul wiaa, Wia Diŋ-zōŋ-la doluj le a bul di losuj janj juu dunia kala. Losu-la ku juu di Kulōōdios ne fa ŋaa kuori-balinj. ²⁹ Nji ne Yesu haritooro-la vuure a sei di ba janj jonj moribee tinj, di ba kaa mu pē ba naanŋiiri-la si he Judiya le, di nuu-kala tia mage nji kala u si kene. ³⁰ Ba kaa ko. Ba joŋo tinj Banabas ari Sōol, di ba kaa mu pi nialinj si laa Yesu wiaa dii kuhiasinj Judiya le.

12

Ba wasa to naasinj dōgise Yesu nanzōōba

¹ Kuoro kubala ne he dime a biben Juu tinȚaa tinȚeen. U yirinj ne fa Herōd. Bua deenj le u suomo to naasinj dudōgise nialinj dōjsun si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. ² U ŋaa ba jonj tokobii a kpu Jōŋ naanŋie Jeems. ³ U si na di Juu tinȚaa tuōj tōrō wii-la u si ŋaa le, u ŋaa ba keŋ Piita ma to dia. (Wiinj deenj ŋaa ba gbieli-bal-la le ne ba si yie dii boroboro si bi si-burunj kene.) ⁴ Ba si keŋ Piita, ba kenu kaa mu to dia. Dime ne ba ŋaa laali-yuoroo fii ari balidu bibenu. Banese yie benu muu, banese ma bira ku laaba le. Herōd fa biina di diisij kieliŋ gbiele-la ne bal, ka u kenu lii pi nialinj di ba dii u sariya. ⁵ Piita fa si he sarika le nji, nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi chuoḽe Wia pupu ari siifisij.

Ba liise Piita sarika le

⁶ Titan kubala Piita fa piŋ doŋ laali-yuoro-la baliamin sfi benu pege. Ba fa keŋ choromoo balia ne a kaa voo u nisaa le, ka laali-yuoroo balia ma chin sarika-la boinŋinŋ a po. U taŋ nfi pul di Herod fa kenu kaa lii nialin tuon di ba dii u sariya. ⁷ Piita he dime nii di Wia tinjdaara kubala ne chin dime nii. Pulumun chaane sarika-la tuon. Wia tinjdaari-la ku peese Piita vaan pe a chisu, a bula pu duu sii lima. Choromoo-la guu lii Piita nisaa le tuu tel. ⁸ Nii ne Wia tinjdaari-la bula pu duu paa u kaa laale a he u nenŋenŋee. Piita ŋaa nii Wia tinjdaari-la si bula pu. U bira bula pu duu jon u geri-boso baage a to u harin. ⁹ U to u harin a lii sarika-la tuon. U sfi to Wia tinjdaari-la harin nii, u fa ha bi jin ari wii-la Wia tinjdaari-la sfi ŋaa, ŋaa wutitii. U biina u na ari duosoo tuon ne. ¹⁰ Ba mu kieli laali-yuoro-la si chin sipaan a biben sarika-la, a bira mu kieli laali-yuoro-la doŋsun ma si chin harin a ma ha biben sarika-la, a mu yi hoon boro-la si to boinŋin-baalin a juuu taŋ-la. Boi-la suri u titia le, ba lii. Ba lii jon wonbii kubala aa ven. Ba si mu mua, Wia tinjdaari-la jon Piita ta. ¹¹ Nii ne Piita sisele ku jin ari wii-la si ŋaa le ŋaa wutitii ne. U bul, "Mi leele jima ari Wia ne tin u tinjdaara u ku laami ta Herod nisin le ari wialin kala Juu tinŋaa fa si biina ba ŋaami le."

¹² Piita si jin wiin deen le, u mu Joon Maak naan Meeri dia. U mu dime, di niaa fa yuga a hilimee chuole Wia. ¹³ Piita ŋmoo boro. Toli-bie kubala baa yire Roda, u fa ŋaa ketii ne dia-la le. U ko duu na. ¹⁴ U ku nii Piita wiikoro a wuo jin di Piita ne. U tuon torɛ worun. U bi boi-la suro an miira fa juu bula pi niaa di Piita ne chin di-jalin. ¹⁵ Ba si toli-bie-la nyun tuo. Ka u na ha bul di wutitii ne. Nii ne ba bira bul, u ni-dima ne u na. ¹⁶ Ka Piita ma ha chin a ŋmunmoo boro. Nii ne ba ku keŋ boro-la suri a nau. U ŋaaba wu-kpunŋkperɛ. ¹⁷ Nii ne Piita keŋ u nisin vigi di ba keŋ gon, an bula piba nii Wia si kenu kaa lii sarika-la tuon. U si di ba bul wiin deen a pi Jeems ari u naanbiiri-la ma doŋsun si laa Yesu wiaa dii. U si bul nii dere, u lii to lee doŋ mu.

¹⁸ Taŋ si pula, laali-yuoro-la si po sarika-la bi Piita na. Ba tuobiinaa kala vugime. Ba pipiese doŋo di bee ne ŋaa Piita lee? ¹⁹ Nii ne Herod bul di ba che kenu kaa ko. Ba cheu lol. Herod piase laali-yuoro-la duu na wii-la kala si ŋaa, an ŋaa ba kpuba. Nii ne Herod sii lii Judiya tinŋeen, a mu Sizariya a hoŋ dime.

Kuoro Herod suba

²⁰ Bua deen le Herod fa na baaniŋ worun Taya ari Saadon niaa nyun. Ba sii hilime

mu di ba na Herod, ba laa sipaan a na Bilasitas, nii-la sfi beŋ kuoro dia ne, duu peba le. U peba le. Nii ne ba mu Herod teen a sulu duu leŋ di ba sin. Ba taŋ niaa kudiilee lii kuoro tinŋeen ne. Nii ne tii baa sulu nii. ²¹ Herod he tapulii ne di ba ko. Tapulii-la si yie, Herod sii laale u kuorigennin a hoŋ u kuori-kpasa nyun, a bul wiaa pipi nialin. ²² Nii ne nialin faasa ŋŋaa gon a bul, "U bi naga nuhuobiine nii bul wiaa deenba, Wia ne." ²³ Ba si bul nii, Herod bi Wia zile pa. Nii ne tii Wia tinjdaara ku tuu ŋmoo Herod lo lima lima u suu, nanŋchuolaa diiu.

²⁴ Ka Wia niin wiaa ha teeli lerin. Niaa yuga a nii a laa dii. ²⁵ Banabas ari Sool si tin tinŋimii-la dere, tinŋimii-la ba si di ba mu tin Jerusalem le, ba miira mu Anŋiok, a pe keŋ Joon Maak ma peba le mu.

13

Ba liise Banabas ari Sool a tinba di ba mu lere doŋsun a bul Wia wiaa.

¹ Nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ari kerichiba doŋsun fa he Anŋiok le, nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi teen. Ba yirin ne Banabas, ari Simian ba sfi yire ni-bine, ari Lusias si lii Sariini, ari Sool ari Maneyan. (Tinŋeen kuoro Herod ne diese Maneyan.) ² Niaa deenba tin tinŋinŋaa pipi Wia a vuvoo niin. Nii ne Wia Din-zon-la bula piba a bul, "Ma liise Banabas ari Sool pimi di ba tin tinŋimii-la mi si jonjo piba di ba ŋaa." ³ Ba chuole Wia a voo niin, a jon ba nisaa danba le, an taba.

Banabas ari Pool he Saapos le

⁴ Wia Din-zon-la si tinba nii, ba sii mu Selusia, a lii dime a juu liin daboro, a mu tinŋee kubala liin si gollo chu baa yire Saapos. ⁵ Ba si yi dime, ba mu Saapos taŋ doŋo baa yire Salamis. Ba bul Wia niin wiaa Juu tinŋaa Wii-chuole diisin le dime. Ba keŋ Joon Maak ma pe ko duu pe tin tinŋimii-la. ⁶ Ba golle tinŋee-la kala liin si gollo chu, a mu yi taŋ kubala baa yire Paafos. Dime ne ba na daalusun tiina kubala baa yire Baa-Yesu. U fa ŋaa Juu tiina ne an nyia wiaa bul duu-na bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne. ⁷ U fa he ba taŋ kuoro dia le ne, baa yire Saajas Poolos. Kuoro-la fa ŋaa wu-jinnu ne. U yire Banabas ari Sool u sipaan. U faa che di ba bul Wia niin wiaa pu ne. ⁸ Daalusun tiina Elimas lii ba harin aa walime di kuoro-la si Yesu wialaa laa dii. (Giriik le ba keŋ Baa-Yesu yiyire Elimas ne.) ⁹ Nii ne Wia Din-zon-la ku he Sool le. (Ba fa kenu kaa yiyire Pool ma ne.) U chaare siaa pe daalusun tiina-la le ¹⁰ a bula pu, "N-na Sitaani bie deen, ŋ ŋaa ku-zon kala dinjon ne. N ŋaa zenbe tiina maa a ŋaa

wu-bonŋoo kinkeŋ. Wia wonbii-titiiba-la ŋ kaa golibi ne. ¹¹ Bee na, Wia jan ku tuun le, ŋ jan nyulime, a mage magina kubala ŋ bi jan na pulumun.” U si bul nii, kuŋ guu to u siaa, u bira bi na. U gollo chiche nuu duu keŋ u daan le. ¹² Kuoru-la si na wii-la si ŋaa, u laa Yesu wiaa dii. Wialin u si gunna a tige la Tiina Yesu le ŋaa u wu-kpunkpere.

Banabas ari Pool he Antioch le, Pisiidia tinteen le

¹³ Pool ari u nanɔŋsun sii juu liin daboro a lii Paafos, a kiele mu tan kubala baa yire Peega a he Panfilia tinteen le. Joon Maak taba dime an miira mu Jerusalem. ¹⁴ Ba ma sii dime a mu Antioch, Pisiidia tinteen le. Che-wiesii-la cheeŋ, ba mu juu Wii-chuoŋe dia a hon. ¹⁵ Ba si hon nii, nuu karime wialin Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto, ari Wia tenni-lal nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le fa si ŋmuŋsa. Ba si karima dere, Wii-chuoŋe dia-la kuhiasin tin di ba bula piba a bul, “Mi naanbiirin, di ma ne keŋ wii si jan wuo pe niaa deenba le di ba nyun nyaase, má bul.”

¹⁶ Nii ne Pool sii chin a keŋ u nisin vigi di ba keŋ gon, an suomo bubul, “Mi naanbiirin Iziral timma ari ma nialin si bi juu tinŋaa ŋaa a he daha a fifá Wia, má jegile nii mi teen. ¹⁷ Wia-la ma Iziral tinŋaa deenba sii to, u ne tuose la naabalimaba a ŋaa ba pun a yuge, buala le ba fa si ŋaa nuhuoraa Ijipiti tinteen le. U dolun le ne u keŋba kaa lii Ijipiti le. ¹⁸ U benba ari keniyiri jisij mahin balia giri-bine tuon. ¹⁹ U leŋe ba yuo ta-geŋtisin balipe Keenan tinteen le a laa tintee-la a dii. Ba hon dime jisij zo-banese ari mahin balia ari fii. ²⁰ Ba si hon lee-la, Wia liise ba tuon nihian duu biben ba tinteen. Ba venee ŋaa nii ne, ka Samuel-na ko. U fa ŋaa nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le donjo ne. ²¹ Nii ne ba sul Wia duu piba kuoro. Wia sei a liise Pool piba. Pool fa ŋaa Kis bie ne a lii Benjamin doho niaa tuon. U dii kuorun jisij mahin balia. ²² Nii ne Wia kiru kuorun le an ŋaa Devit dii kuorun. U bul wiaa a tige Devit le a bul, ‘Jesi bie Devit ne ŋaa mi tuotoru nia. U jan ŋaa wii-kala mi sii che duu ŋaa.’ ²³ Devit doho niaa tuon ne Yesu lii. Wia ŋaa u ku ŋaa Iziral niaa Laataara, ari u fa si bul nii. ²⁴ Ka di Yesu-na ko, Joon bul Wia wiaa pi Iziral tinŋaa kala, a bul di ba birima lii ba haache le an fo Wii-chuoŋe liin. ²⁵ Joon tintinŋaa si kpaga derin, u piase niaa, ‘Kube ne ma biine di mi ŋaa? Mi dee nii-la ma sii gberu duu ko. U jan ko mi harin. Nii-la-na mi paala bi maga di mi keŋ u nenŋenŋee ŋmenin a puri!’

²⁶ Mi naanbiirin Abiraham doho niaa ari ma nialin si bi juu tinŋaa ŋaa a he daha a fifá Wia, la wiaa ne ba tin di ba bul wialin deenba si jan wuo laala ta. ²⁷ Yesu si ko, nialin si he Jerusalem le ari ba kuhiasin fa bi jin ari u ne ŋaa la Laataara. Ba ma bi nialin fa sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le wu-bulii-la bubuon jin, wialin ba si yie karime che-wiesii-la cheeŋ kala. Ama ba ha leŋ nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le niin wialin ku ŋaa wutitii, a kpu Yesu. ²⁸ Ba paala bi wii-kala na u si ŋaa chei a mage di ba kpuu, ka ba sul Paalit duu leŋ di ba kpuu. ²⁹ Ba si ŋaa wialin kala dere ba si laa sipaan ŋmuŋse Wia tenin tuon a mu tige Yesu le, ba soru da-gese nyun a jonu hugi. ³⁰ Ama Wia chisu suun le. ³¹ U si sii suun le, u keŋ u titia ku dage ba di nialin fa si lii Galilii a mu Jerusalem. Ba nau yuge. Ba ne leele saa bul u wiaa pipi Iziral tinŋaa. ³² La ma saa ko di la bul Wia wu-zom-la pima. Wii-la Wia fa si bula pi la naabalimaba duu jan ŋaa, ³³ leele u ŋaa pila, la nialin si ŋaa ba doho niaa. Wia chise Yesu suun le u keŋ miisin. Ba fa ŋmuŋse nii ne Wia tenin seme donjo le ba sii yire Saams. Ba ŋmuŋsa a tige Yesu le a bul,

‘Ŋ ŋaa mi Bii ne.

‘Mi ne lulun jinin.’

³⁴ Ba ŋmuŋse Wia tenin seme donjo ma a tigeu le ari Wia si, ‘Mi jan sene tou le a pema le worun ari mi fa si bul nii a pi Devit.’

U bul nii ne an chise Yesu suun le, duu bira bi jan suu a pua. ³⁵ Wia tenin baa yire Saams seme donjo maa ba bira ŋmuŋsa, ‘Ŋ bi jan leŋ di ŋ Tuu-pul Tiina suu a pua.’ ³⁶ Devit fa ŋaa wialin Wia sii che duu ŋaa. U ŋaa nii u miisin le an suu. Ba jonu hugi u naabalima seme, u pua. ³⁷ Ama nii-la Wia si chise suun le, u-na bi pua. ³⁸ Mi naanbiirin, u maga di ma kala jin worun di baala deen wiaa ne ŋaa la wuo bubul di Wia jan jon ma haacheba chema. ³⁹ Nuukala si laa u wiaa dii, u laa u haacheba kala ta ne, haacheba-la kala wialin Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto fa si bi wuo laa ta. ⁴⁰ Má fiele ma siaa di wialin nialin sii bul, Wia Din-zon-la dolun le, si ma le ŋaa. Ba si,

⁴¹ ‘Ma nialin sii moŋ Wia,

má bee na tintimii-la mi si jan tin ma miisin tapulun le.

Di nuu ne bula pima, ma bi jan laa dii duu sene ŋaa wutitii.

U jan ŋaama wu-kpunkpere a leŋ di ma suu.’ ”

⁴² Pool ari Banabas si bul wiaa deenba kala dere, ba sii lii Wii-chuoŋe dia le. Ba sii mu, nialin sulba di ba miira ko harin che-wiesii-la cheeŋ, a bira bul wiaa deenba

piba. ⁴³Njii ne nialinj kala lii Wii-chuoŋe dia le. Juu tinŋaa ari nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa aŋ tuto Juu tinŋaa, ba yuga a to Pɔɔl ari Banabas hariŋ. Pɔɔl ari Banabas bul wiaa piba a susulba di ba chinj Wia wu-zomɔ-la le a sɪ joŋo ta.

⁴⁴Hariŋ che-wiesii-la si yie, niaa jesinj kala si he taŋ-la le ne mu Wii-chuoŋe dia di ba jegile nii Wia niinj wiaa. ⁴⁵Juu tinŋaa fa si na ni-dan-la si hilime njii, ba didii hadorun. Ba juuu Pɔɔl le ari wialinj u sɪi bul a tutuusuu. ⁴⁶Ka Pɔɔl ari Banabas bul wiaa ari nyu-duonj a bul, "U fa maga di la laa sipaanj bul Wia niinj wiaa pi ma Juu tinŋaa ne, ka ma viaba ta aŋ bibiine ma bi maga di ma keŋ miisi-la si bi dere. La jaŋ leŋma aŋ mu nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa teenj. ⁴⁷Wia ne bula pila di la ŋaa njii. U bul wiinj deenj Wia teninj seme dorŋo. U si, 'Mi ne liisinj di ŋaa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa pulumunj.

N jaŋ bul Wia niinj wiaa dunia seme-na kala, di Wia laa nialaa ta.' "

⁴⁸Nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa si nii wiinj deenj, ba tuonj kala toŋe, ba bul di Wia niinj wiaa sima kinkeŋ. Nialinj Wia si liisa di ba keŋ miisi-la si bi dere, ba laa wialinj dii. ⁴⁹La Tiina Yesu niinj wiaa teeli lee-la kala. ⁵⁰Ama Juu tinŋaa nyise taŋ-la nihiasinj ari haala-la si ŋaa ni-balaa a fifa Wia a he. Ba di Juu tinŋaa suomo to naasinj dudogise Pɔɔl ari Banabas, a ŋaa ba lii ba tinteenj le. ⁵¹Pɔɔl ari Banabas kpesi ba neŋteŋŋee hagila heba le, a dageba njii di ba wii dee, aŋ lii mu Ikooniam. ⁵²Ka nialinj si laa Yesu wiaa dii Antioŋ le, ba tuonj kala toŋe. Wia Din-zonj-la ma heba le worunj.

14

Banabas ari Pɔɔl mu Ikooniam

¹Pɔɔl ari Banabas si he Ikooniam le, ba juu Juu tinŋaa Wii-chuoŋe dia a bul Wia wiaa. Ba si chaasa bul Wia wiaa njii, ni-danj ku laa Yesu wiaa dii, Juu tinŋaa ari Giriik tinŋaa kala. ²Ama Juu tinŋaa si bi Yesu wiaa laa dii, ba nyise nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa he. Ba tuobiinaa bira bi nialinj si laa Yesu wiaa dii teenj mua. ³Pɔɔl ari Banabas hoŋ lee-la a dieni. Ba bul la Tiina Yesu wiaa ari nyu-duonj. U ma peba le a piba dolunj ba ŋinŋaa wu-magilaa ari wu-kpunjkerisinj. Niaa ku jinj ari la Tiina Yesu zile wiaa ne ba seneɛ bul. ⁴Nialinj fa si he taŋ-la le keŋ ba titia kpaabalia. Dorŋsunj tuto Juu tinŋaa, dorŋsunj ma tuto Yesu nanzooba-la. ⁵Njii ne nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ari Juu tinŋaa ari ba kuhiasinj wiwalime di ba dogise Pɔɔl ari Banabas aa che di ba paa tabiaa yiyageba. ⁶Ba ku jinj a sii fa mu Lisita, a lii dime a mu Deebi. Ba kala ŋaa ta-biisinj ne Lakoonia tinteenj

le. Ba ma mu ta-biisi-la si golli Lakoonia tinteenj chu. ⁷Dime kala ne ba bul Yesu wu-zomɔ-la wiaa.

Banabas ari Pɔɔl mu Lisita ari Deebi.

⁸Ba fa si mu Lisita njii di baal kubala gberike hoŋ dime. Ba lulu duu gberike ne. U ha bi vene na. ⁹U hoŋo jegile nii Pɔɔl fa sɪi bul wialinj. Pɔɔl chaare siaa benu, a na duu laa dii ari Yesu jaŋ wuo a vaaru. ¹⁰U faasa bula pu, "Sii chinj ŋ naasinj nyunj." U pura sii chinj u naasinj nyunj aa venj. ¹¹Nialinj fa si hilime a na wii-la Pɔɔl fa si ŋaa, ba suomo kpikpia goŋ aa bul ari ba yiikoro le a bul, "Vesinj ne birime nuhuobiine ku tuu la tuonj." ¹²Njii ne ba keŋ Banabas yiyire Zuus. Zuus ne fa ŋaa ba venj-hianj. Pɔɔl ne fa nii-la sɪi bul wiaa, njii ne ti ba yiru Heemis maa, ba venj-hianj nanzoɔ yirinj ne njii. ¹³Ba vene Zuus dia ba fa si juu kpikpaare, fa chinj ba taŋ sipaanj. Vene tiina keŋ ne-bellinj ari tiifilaa ba si kaa guori kaa ko dia-la boinjniinj. Ba di nialinj fa si hilime ka che di ba kpaare Yesu nanzooba-la ne. ¹⁴Banabas ari Pɔɔl si nii wii-la ba sɪi che ba ŋaa, ba keŋ ba genninj kiesa, a dageba njii ari ba bi seye, aŋ fa juu nialinj tuonj a faasa bul, ¹⁵"La nanjorŋsunj, bee ne ti maa ŋaa ŋla? La ma ŋaa nuhuobiinee ne. La ko di la bul la Tiina Yesu wu-zomɔ-la ne pima, di ma wuo leŋ ma vui-toonu-la aŋ birima to Wia-la si weye. U ne ŋaa wia nyunj, ari tinteenj, mugibalaa ari fuonunj, ari kunj-kala si he dunia le. ¹⁶Bunŋbu Wia leŋe la naabalimaba tuto ba titia wonjbiinj ne. ¹⁷U fa ŋaa wu-zonjɔɔ pipi niaa, a didageba njii ari u he dime. U ŋaa duonunj ninii a ŋaa бага kiaa wiwase, ma didii kiaa a wuvoge a kala keŋ tuorunj." ¹⁸Banabas ari Pɔɔl bul wiaa deenjba kala ne, ka nialinj ha bi seye aŋ chiche di ba kpaareba. Ba na heenj ne, ka nialinj-na leŋj.

¹⁹Di Juu tinŋaa dorŋsunj lii Antioŋ, Pisiidia tinteenj le, a ma ko. Dorŋsunj ma lii Ikooniam a ko. Ba ku keŋe nialinj pe ba titia le a yage Pɔɔl ari tabiaa, a kenu lere lii ba taŋ tuonj. Ba biina u fa suba ne. ²⁰Yesu haritooro-la mu a gollu. Njii ne u sii a miira juu taŋ tuonj. U taŋ si pula, ba di Banabas sii mu Deebi.

Ba miira lii Siiria a mu Antioŋ

²¹Pɔɔl ari Banabas bul Yesu wu-zomɔ-la wiaa lee-la ma le. Ba si bul njii, niaa yuga a laa Yesu wialinj dii a tuto ba hariŋ. Njii ne ba miira mu Lisita, a sii dime a mu Ikooniam, a bira sii dime a miira mu Antioŋ Pisiidia tinteenj le. ²²Leree deenjba kala ba yie bul wiaa pi nialinj si laa Yesu wiaa dii di ba wasa keŋ yarida aa ŋaa di ba nyunj nyaase di ba chinj ba yarida le, a sɪi joŋo ta. Ba ma bula piba di nialinj

si laa Yesu wialin dii, di ba jan na heen kinkeŋ, ka di ba-na juu Wia kuorii-la tuon. ²³ Lee-na kala nialin si laa Yesu wialin dii aa hilimi, ba ma liise niaa ba tuon di ba ŋaa ba kuhiasin. Ba ne ŋaa nii, ba yie chuole Wia piba aa voo niin, an jonba he la Tiina Yesu nisin le. U-na la Tiina Yesu wiaa ne ba laa dii.

²⁴ Nii ne ba golle Pisiidia tinteen kala dere an lii mu Panfilia tinteen. ²⁵ Dime ba bul Wia niin wiaa tan kubala baa yire Pæga, a bira lii dime a mu tan kubala baa yire Atalia. ²⁶ Ba lii dime a juu liib daboro, a bira miira mu Antiock. Dime ne ba fa jonba he Wia nisin ari u lahorimo le di ba wuo tin ba tintinŋaa. Læle ba tin tintimii-la dere. ²⁷ Ba si miira ku yi Antiock, ba yire nialin kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi, a bula piba wu-zomo-la kala Wia si toba le a ŋaa, a dageba nii Wia si wuo suri wonbiin a pi nialin si bi juu tinŋaa ŋaa, ba ma wuo laa Yesu wiaa dii. ²⁸ Ba hon dime, ba di nialin si laa Yesu wiaa dii teen, a dieni.

15

Yesu nanzooba ari nialin si laa Yesu wiaa dii kuhiasin hilime Jerusalem le

¹ Baalaa donsun ma lii Judiya a ko Antiock, a suomo didage ba naanbiiri-la si laa Yesu wiaa dii a bul, “Wia bi jan wuo laama ta, see ma keri ma penee, ari Moosis fa si bil niin pima nii.” ² Nii ne Pool ari Banabas keŋ nii-dolon worun. Ba di nialin si lii Judiya keŋ wii-la lilere. Ba vuure di Pool ari Banabas ari nialin donsun si lii Antiock, di ba mu Jerusalem a na Yesu nanzooba-la ari nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhiasin dime, a mu tige wiin deen le. ³ Nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi keŋba lii he wenin le. Ba sii mu nii, ba to Foniisia ari Samaria tinteen a bula pi nialin si laa Yesu wiaa dii dime nii nialin si bi juu tinŋaa ŋaa si birima tuto Wia. Ba si bul wu-zomun deen nii, nialin tuon tore kinkeŋ. ⁴ Ba si mu yi Jerusalem, Yesu nanzooba-la ari nialin kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ari ba kuhiasin, ba keŋba worun. Ba bula piba wialin kala Wia si ŋaaba le. ⁵ Ama nialin donsun ma si laa Yesu wiaa dii aa to nialin ba sii yire Farisii tinŋaa, ba sii chin a bula piba a bul, “U maga di ba keri ba penee an tuto wialin Moosis fa si bile di maa to.”

⁶ Yesu nanzooba-la ari nialin si laa Yesu wiaa dii kuhiasin bira hilimi di ba bira biine wiin deen wiaa. ⁷ Ba hon keŋ wii-la a lere dieni. Nii ne Piita sii chin an bul, “Mi naanbiirin, ma jima ari faafa kala ne Wia liisemi ma tuon di mi bul Wia wu-zomo-la wiaa a pi nialin si bi juu tinŋaa ŋaa, di ba ma wuo laa Yesu wiaa dii. ⁸ Mi

mu bula piba. Wia jon u Din-zon-la heba le ari u fa si jon heba le nii, a dage nii ari u maga di ba ma laa Yesu wiaa dii. U saa jin nuu-kala tuon. ⁹ U bi nialin si ŋaa juu tinŋaa ari nialin si bi juu tinŋaa ŋaa kaa pore. Nialin si bi juu tinŋaa ŋaa ma laa Yesu wiaa dii, nii ne tii u jon ba ma haacheba cheba. ¹⁰ Bee ne tii ma jon chugibalin aa chun nialin si bi juu tinŋaa ŋaa an laa Yesu wiaa dii, aa magise Wia nii? La di la naabalimaba kala, la fa bi chuga deen wuo chun. ¹¹ La laa dii ari la Tiina Yesu dunɗun lahorimo le ne Wia jan laala kala ta ari u si laaba ta nii.”

¹² Piita si bul wii-la dere, nialin kala fa si hilime ŋaa fuui, a jegile nii Banabas ari Pool teen. Ba bul wu-magila-la ari wukpukperisi-la Wia si toba le ŋaa nialin si bi juu tinŋaa ŋaa le. ¹³ Ba si bul wialin dere, Jeems ma bul, “Mi naanbiirin, ma jegile nii mi teen. ¹⁴ Saamon Piita bula pima Wia si laa sipaan cho nialin si bi juu tinŋaa ŋaa nii, a tuose niaa ba tuon di ba ŋaa u niaa. ¹⁵ Nialin sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ma fa bul wiin deen Wia tenin tuon. Ba si, Wia bula a bul, ¹⁶ ‘Mi jan miira ko a chuule Devit dia-la si tele.

Mi jan wasa taase je-kieri-la duu chin worun.

¹⁷ Mi jan ŋaa nii di dunia niaa ni-kaanaa ma ku che Wia a tou.

Nialin mi si tuosa nialin si bi juu tinŋaa ŋaa tuon di ba ŋaa mi niaa, ba ma jan ku chemi a tomi.’

¹⁸ Wia bul nii faafa kala ne di niaa jin.”

¹⁹ Nii ne Jeems bul, “Mi biina u bi maga di la walime nialin si bi juu tinŋaa ŋaa an birima tuto Wia. ²⁰ Ama ma leŋ di la ŋmunse tenin piba a bula piba di ba bira si vuin kaa tin a birisi ba titia, di ba leŋ ba-chorun ari ha-chorun wu-ŋaala, a si pusun si suu pimee dii, a si pusun chalin ma dii. ²¹ Bee wiaa ba yie dage wialin Moosis fa si bile di la tuto ta-biisi-la kala le ne. Ba ŋaa nii faafa kala ne a kaa ko jinin. Ba ma yie karime wialin Wii-chuole diisin le che-wiesii-la-na kala cheen.”

Ba ŋmunse tenin pi nialin si bi juu tinŋaa ŋaa an laa Yesu wiaa dii.

²² Yesu nanzooba-la ari kuhiasin-la ari nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi, ba vuure a liise ba tuon niaa, a tinba di ba di Pool ari Banabas mu Antiock. Ba liise Judas ba sii yire Basabas ari Saalas. Niaa deenba balia ne fa ŋaa ba tuon sipaa-laara. ²³ Ba jon tenin piba a tinba. Ten-la le ba fa ŋmunse ŋla ne, “La nialin si laa Yesu wiaa dii a ma ŋaa Yesu nanzooba, ari nialin si ŋaa kuhiasin la tuon, laa chuolema, ma nialin si laa Yesu wiaa dii an bi juu tinŋaa

ɲaa a he Antioƙ ari Siiria ari Siliisia le.
²⁴ La nia ari la niaa doɲsunƙo ma teen a walimema, a keɲ ma tuobɔinaa vugime. La bi bula piba di ba ɲaa ɲii. ²⁵ ɲii wiaa la hilime ne a vuure. U zomɔ pila di la liise niaa a tinɲa ma teen, di ba di la nanɲonɲun Banabas ari Pool ne janƙo.
²⁶ Niaa deenba joɲ ba miisinƙa a yoo suunƙa ba fa sii tinƙa la Tiina Yesu Kirisito tinƙinɲaa.
²⁷ La saa tinƙa Judas ari Saalas. Ba ma janƙa bula pima wialinƙa titia la si ɲmuɲsa pima.
²⁸ Wia Diɲ-zonƙa la ari la kala keɲ nii-bala ari la bi janƙa joɲ chugi-yunƙa kala chuɲma. Ama u maga di ma to kisinnin deenba la sii dagema ne. Ba ne ɲla: ²⁹ Ma si vuinƙa namia chanƙa, ma si kuɲ-kala chalinƙa dii, ma si puna-la kala si suu pimee chanƙa, a si ba-choruɲ ari ha-choruɲ wu-ɲaalaa ɲinɲaa. Di ma ne wuo liise ma titia wiaa deenba le, ma he doluɲ. Ma janƙa hoɲ woruɲ.”

³⁰ ɲii ne ba ta nialinƙa ba si liisa. Ba sii mu Antioƙ. Ba si mu dime, ba yire nialinƙa kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi, a joɲ tenƙa piba. ³¹ Ba si karime tenƙa-la, wialinƙa ba si ɲmuɲsa ɲaa ba keɲ tuotoruɲ. Ba nyunƙa kala nyaase. ³² Judas ari Saalas fa ɲaa nialinƙa sii bul wiaa, Wia Diɲ-zonƙa-la doluɲ le ne. Ba bul wiaa yuge piba kinƙeɲ. Ba si ɲaa ɲii, ba nyunƙa nyaase, ba wasa chinƙa ba yarida le. ³³ Nialinƙa dieni mua Antioƙ le. ɲii ne nialinƙa si laa Yesu wiaa dii Antioƙ le taba ari yarifelaa, ba miira mu nialinƙa si tinɲa teen. [³⁴ Ama u ɲaa wu-zonƙa ne a pi Saalas duu dieni Antioƙ le.] ³⁵ Pool ari Banabas ma ka Antioƙ le. Niaa doɲsunƙa yuga a peba le a bul la Tiina Yesu niinƙa wiaa a pi niaa.

Pool ari Banabas pore doɲo le.

³⁶ U ɲii hariɲ ne Pool bula pi Banabas a bul, “Lenƙa la miira mu, a na nialinƙa si laa Yesu wiaa dii tanƙa kala le la si bul la Tiina Yesu niinƙa wiaa, a na ba sii ɲaa ɲii.”
³⁷ Banabas faa che duu keɲ Joɲɲa ba sii yire Maak kaa pe mu. ³⁸ ɲii ne Pool biine duu wonɲinƙa dee di ba kenu pe ba titia le, beɛ wiaa u via duu peba le a tinƙa tinƙinɲaa Panfilia le, lee-la ba fa si laa sipaanƙa mu di ba tinƙa, ka u miire. ³⁹ Ba faasa keɲ wiin deenƙa kaa lere kinƙeɲ, ba pore doɲo le. ɲii ne Banabas keɲ Joɲɲa Maak. Ba juu liinƙa daboro a duoro mu Saapɔs. ⁴⁰ Ka Pool ma liise Saalas. Nialinƙa si laa Yesu wiaa dii joɲba he Wia nisinƙa le duu bibeɲba. ⁴¹ ɲii ne ba sii mumu a mu yi Siiria ari Siliisia tinƙeɲ. Ba wasa bul wiaa pi nialinƙa si laa Yesu wiaa dii aa hilimi dime, di ba wasa chinƙa ba yarida le.

16

Timoti to Pool ari Saalas hariɲ

¹ ɲii ne Pool sii mu Dɛɛbi, a lii dime a mu Lisita. U mu dime ɲii di Yesu haritooro

kubala he dime, baa yire Timoti. U naanƙa ɲaa juu tiina ne a ma fa laa Yesu wiaa dii, anƙa u nyimma fa ɲaa Giriik tiina. ² Nialinƙa si laa Yesu wiaa dii Lisita ari Ikooniam kala le bibese baal-la le. ³ Pool faa che di Timoti to u hariɲ. A tinƙa juu tinɲaa si he lere-la le wiaa Pool kenu keru u peninƙa, beɛ wiaa ba kala jima ari u nyimma ɲaa Giriik tiina ne. ⁴ Ba sii mu tasi-la ɲii, ba bul wiaa a pi nialinƙa si laa Yesu wiaa dii dime. Ba bula piba wialinƙa Yesu nanzooba-la ari nialinƙa si laa Yesu wiaa dii kuhiasinƙa Jerusalem le si bile piba di ba tuto. ⁵ ɲii ne nialinƙa si laa Yesu wiaa dii aa hilimi wasa keɲ yarida. Ba ku puɲaa pe tapulii kala.

Pool na wiaa ari duosoo tuonƙa Turɔwas le

⁶ Pool ari Saalas galle ɲii halii a to Firijia ari Galiisia tinƙeɲ, beɛ wiaa Wia Diɲ-zonƙa-la biba wonɲinƙa pa di ba bul Wia niinƙa wiaa Esia tinƙeɲ le. ⁷ Ka ba joɲ ba wonɲinƙa a mu yi Maasiya. Dime ne ba walime di ba juu Bitiinia tinƙeɲ, ama Yesu Diɲ-zonƙa-la biba wonɲinƙa pa. ⁸ ɲii ne ba to Maasiya tinƙeɲ a mu yi Turɔwas. ⁹ Dime, titanƙinƙa Pool na ari duosoo tuonƙa di baal kubala a lii Masidoonia, duu china aa sulu duu ko Masidoonia tinƙeɲ a peba le. ¹⁰ Pool si na ɲii dere, la duu ɲaa siri di la mu Masidoonia, beɛ wiaa la jima ari Wia sene dagela di la mu bul Wia wu-zomɔ-la a pi nialinƙa si he lee-la ne.

Haal kubala baa yire Lidia laa Yesu wiaa dii Filipa le.

¹¹ Ba bira sii dime a sii juu liinƙa daboro, a duoro chol tegi tegi a mu Saamɔtas. U tanƙa si pula la bira sii a mu Niyapolis. ¹² La bira lii dime a vene mu Filipa. U fa ɲaa tabal ne Masidoonia seme doɲo a tuto Rom. La hoɲ tanƙa-la le tapulaa banmene. ¹³ Chewiesii-la cheɲ si yie, la lii tanƙa-la tuonƙa a mu fuonƙa niinƙa. La fa biina la janƙa na Wia di-chuolunƙa dime. La si mu dime, la tuu hoɲ a bul wiaa pipi haala-la fa si hilime dime di ba chuole Wia. ¹⁴ Haala-la si jegile nii la wialinƙa, ba tuonƙa haal kubala ne fa he dime, baa yire Lidia. U fa lii Taataya tinƙeɲ ne. U fa biri genninƙa ne a yiyalle. U faa chuole Wia ne. U si jegile nii wialinƙa Pool fa sii bul, Wia pulle u tuonƙa, u laa wialinƙa dii. ¹⁵ Ba fo ba di u dia niaa Wii-chuole liinƙa. ɲii ne haal-la sulla a bul, “Di ma ne biina di mi sene laa Yesu wiaa dii ne, ma ku juu chua mi dia le.” U si sulla dieni ɲii, la mu chua.

Ba keɲ Pool ari Saalas to dia Filipa le

¹⁶ Cheɛ kubala la bira mu Wia di-chuolunƙa. Yomo toli-bie ku chenƙa. Jima ne kenu, u vuga pipi niaa. U vuga na moribee yuge a pi nialinƙa si tiuu. ¹⁷ U to la di Pool hariɲ a yie faasaa bul, “Niaa deenba tinƙa

tintinŋaa a pi Wii-balin si yuga a kii kunj-kunj-kala. Ba bulaa pima nii ma si jan ŋaa di Wia laama ta.”¹⁸ U yie ŋaa nii tapulli kala. Nii ne Pool baaninŋ sii. U miira birima chaase tolo-la, an bula pi jima-la a bul, “Yesu Kirisito dolunŋ le mi si, ŋon lii an lenŋ tolo-la.” Jima-la guu lii tolo-la le.

¹⁹ Tolo-la tinŋaa si na ari ba bira bi moribie-la ka na, ba keŋ Pool ari Saalas a lere mu ba tan kuhiasinŋ teenŋ ba si yie hihilimi lee-la.²⁰ Ba keŋba kaa mu ba Rom kuhiasinŋ teenŋ, a bula piba a bul, “Niaa deenba ŋaa Juu tinŋaa ne an wiwalime niaa la tan tuonŋ.”²¹ Baa dagela di laa ŋaa wialaa la Rom tinŋaa sii kisu.”²² Ni-danŋ-la kala fa si hilime, ba sii pe ba nihiasi-la le a keŋ Pool ari Saalas. Nii ne Rom tinŋaa kuhiasinŋ keŋ ba genninŋ wuri an bul di ba viireba.²³ Ba faasa viireba an keŋba to dia, an bula pi sarika bibenni-la duu toba worunŋ di ba si wuo lii.²⁴ U nii ba niinŋ a keŋ Pool ari Saalas a kaa kiele juu sipaanŋ dia tuonŋ, a keŋ ba naasinŋ baliaminŋ kala he kurunŋ.

²⁵ Ari tita-siesee Pool ari Saalas chuchuoŋe Wia a yii yilaa a didenne Wia. Nialinŋ ba si kaa to dia ku-kaanaa ma jijegili aa nii.²⁶ Nii ne tinŋeen guu zigili a keŋ sarika dia-la ma kala kaa zigili. Borusunŋ kala guu suri. Nuu-kala kurunŋ ma lii tel.²⁷ Sarika bibenni-la hirike sii donŋ le a na di sarika-la borusunŋ kala suro. U biina nialinŋ kala ba si kaa to dia, ba lii fa viiri ne. U liise u tokobii duu kpu u titia.²⁸ Nii ne Pool faasa kpia a bula pu a bul, “Si ŋ titia kpu. La kala ne he daha.”²⁹ Sarika bibenni-la ŋaa ba keŋ chaaninŋ kaa ko. U laa fa juu, a tuu tel Pool ari Saalas naasinŋ le a chichel.³⁰ U keŋba kaa lii a piieseba a bul, “Mi nanŋonŋonŋ, ee ne mi jan ŋaa di Wia laami ta?”³¹ Nii ne ba bula pu a bul, “Laa la Tiina Yesu wiaa dii, di Wia laa ma ari ŋ dia niaa kala ta.”³² Nii ne ba bul la Tiina Yesu niinŋ wiaa pi ba di u dia niaa kala.³³ Titanŋ-la titia ne sarika bibenni-la keŋba a chese ba yaraa naawiilaa, ka ba fo ba di u dia niaa kala Wii-chuoŋe liinŋ.³⁴ Sarika bibenni-la keŋ Pool ari Saalas a kaa mu u dia, a piba kudiilee ba dii. Ba di u dia niaa kala ŋaa tuutoru ari ba si laa Wia wiaa dii.

³⁵ Tanŋ si pula, Rom nihiasinŋ tinŋ di ba mu bula pi porisiba kuhiasinŋ di ba bula pi sarika bibenni-la duu liise Pool ari Saalas.³⁶ Nii ne sarika bibenni-la bula pi Pool di Rom nihiasi-la tima di ba bula pu duu liise ba di Saalas. Nii wiaa ba jan wuo mu ari yarifielaa.³⁷ Nii ne Pool bula pi porisi kuhiasi-la a bul, “Ba viirela niaa tuonŋ, an bi la sariya die a dagela wu-cheyinŋ, an ka la ma ŋaa Rom tinŋaa. Nii ne ba keŋla to dia. Ka leele baa che di la luora viiri.

Ai, la bi sei. U maga di Rom nihiasi-la titia ko daha ne a ku liisela.”³⁸ Nii ne porisi kuhiasi-la mu bula pi Rom nihiasi-la ari Pool ari Saalas ma ŋaa Rom timma ne. Ba si nii nii, fawullunŋ keŋba.³⁹ Nii ne ba sii mu sulba ari ba cheye ne an liiseba sarika le, an bula piba di ba lii ba tanŋ le.⁴⁰ Ba lii sarika le a mu Lidia dia. Dime ne ba na nialinŋ donŋonŋ si laa Yesu wiaa dii. Ba bul wiaa piba a ŋaa ba nyunŋ nyaase, an viiri.

17

Pool ari Saalas mu Tesalonaaka tinŋeen

¹ Ba sii viiri nii, ba mu to tanŋ kubala baa yire Anfiipolis, a bira sii dime a to tanŋ donŋ maa baa yire Apoloonia, a lii dime a mu tanŋ kubala baa yire Tesalonaaka. Juu tinŋaa Wii-chuoŋe dia fa he dime.² Pool mu juu Wii-chuoŋe dia ari u si veneŋ ŋaa nii lee-na kala. Che-wiesii-la cheŋ yosunŋ batori pege, ba di niaa wuvuure Wia wiaa.³ U karime Wia teninŋ piba a dageba nii ari u si maga di Yesu na heŋ a suu an bira sii suunŋ le, a bira bula piba ari Yesu deenŋ u si bul u wiaa piba ne ŋaa Kirisito.⁴ Nialinŋ donŋonŋ laa wialinŋ dii a pe Pool ari Saalas le. Ba tuonŋ Giriik tinŋaa ari haala-la si ŋaa ni-balaa ba tanŋ le ma yuga a laa wialinŋ dii a peba le.⁵ Nii ne Juu tinŋaa yaraa bibieri. Ba che kese nyu-duo tinŋaa si yie bibaare wonbiee ari yosunŋ tuonŋ a pe ba titia le. Ba bira che kese niaa donŋonŋ, ba kala hilimi di ba keŋ tanŋ-la kala a vugime. Ba mu juu Jeesinŋ dia di ba che Pool ari Saalas di ba keŋba kaa ku lii niaa tuonŋ.⁶ Ba biba naa an keŋ Jeesinŋ ari nialinŋ donŋonŋ si laa Yesu wiaa dii a lereba lii ba tanŋ kuhiasinŋ teenŋ, an tinŋaa gonŋ a bul, “Niaa deenba chei lee kala ne an leele ko la janŋ.”⁷ Ka Jeesinŋ laaba bil u dia le. Ba kala chei wii-la la kuori-balinŋ si bile ne an bul di kuori donŋ ne he dime, baa yire Yesu.”⁸ Wiaa deenba ba si bula ŋaa nialinŋ ari ba tanŋ kuhiasinŋ kala bi jinŋ wii-la kala ba si janŋ ŋaa.⁹ Nii ne tanŋ kuhiasinŋ ŋaa Jeesinŋ ari u nanŋonŋonŋ liise ta-time, an ka ba lenba.

Pool ari Saalas mu Biriya tinŋeen

¹⁰ Tanŋ si bire, nialinŋ si laa Yesu wiaa dii ŋaa Pool ari Saalas lii mu Biriya. Ba si yi Biriya, ba mu juu Juu tinŋaa Wii-chuoŋe dia.¹¹ Lee-la Juu timma-la kpia Juu timma-la si he Tesalonaaka le. Ba chaga laa Wia niinŋ wialinŋ ari na-kparinŋ a kiarime Wia teninŋ ari siifiesinŋ tapulii-na kala, di ba na di wialinŋ sene ŋaa wutitiiba ne.¹² Ba tuonŋ niaa yuga ne laa Yesu wiaa dii. Giriik tinŋaa haalaa si ŋaa ni-balaa ari ba baalaa kala laa Yesu wialinŋ dii.

¹³ Juu timma-la si he Tesalonaaka le nia di Pool bira bul Wia wiaa Biriya ma le. Ba sii mu dime maa a nyise ni-danŋ-la he.¹⁴ Nii

ne nialin si laa Yesu wiaa dii ŋaa Pɔɔl lii a mu mug-balin niin, ka Saalas ari Timoti bi mua an he Biriya le. ¹⁵ Niaa doŋsun lii Biriya a to Pɔɔl harin, a kenu kaa mu Ateŋ. Pɔɔl miira tinɓa di ba mu bula pi Saalas ari Timoti di ba ku chemu lima.

Pɔɔl mu Ateŋ tinteen

¹⁶ Pɔɔl si hoŋ Ateŋ le a gbigbere Saalas ari Timoti, u na di daalusun su tan-la kala le. U tuon faasa viisi. ¹⁷ Nii ne Pɔɔl mu juu tinŋaa Wii-chuoɓe dia. U bul Wia wiaa pi juu tinŋaa ari nialin sii fa Wia, ba kaa lere. U yie juu yobɔ maa chee-na kala a bul Wia wiaa a pi nialin si yie ko dime. ¹⁸ Kerichiba-la doŋsun sii to Epikuuras wonɓiin ari Sitoik kerichiba doŋsun ma ku nau. Niaa doŋsun ma piɛɛ, “Bee kaa ne ni-yaarin deen ma chinaa bul?” Doŋsun ma si, “U naga ven-falii wiaa ne u bubul.” Pɔɔl si yie bul Yesu wiaa ari u si sii suun le ne ti ba bul nii. ¹⁹ Nii ne ba kenu kaa mu ba si yie hilimi dia-la le baa yire Ariyɔpagis a bul, “La cho di la nii wu-falin deen wiaa ŋ sii daga ne. ²⁰ Wialin doŋsun ŋ sii bul ŋaa wu-kpuŋkperisin ne la teen. La saa cho di la nii ba bubuɔŋ ne woruŋ.” ²¹ Ateŋ niaa ari ba nuhuɔraa kala bi wii-kala kaa pe, see di ba bul wu-falia-la ba si nia a pi niaa, a ma cho di ba jegile nii wu-falaa niaa teen. Ba wiin kala ne nii.

²² Nii ne Pɔɔl sii chin nialin fa si hilime tutuɔbaanin a bula piba a bul, “Mi si ko daga, mi na ari ma cho wiaa kpaarin ne woruŋ. ²³ Mi sii golle ma tan le, mi na ma vesin. Mi bira na koruŋ maa ma si saa. Nla ne ma tuoro heu le, ‘Wia-la la si bi jin di-kpaarin le nla.’ ” Nii ne Pɔɔl bira bul, “Wia-la ma sii chuoɓe an buu jin, u wiaa ne mi bulaa pima nii. ²⁴ Wia-la si ŋaa dunia ari kuŋ-kala si he dime, a ŋaa wia nyun ari tinteen kala Tiina, u bi lee-la nuhuobiine si saa aa kpaare wiaa ka juu. ²⁵ U bi naga u si che kuŋ ka ne tii uu che nuhuobiine tima pu. U ne pi nuhuobiine miisin ari wiese ari kuŋ-kuŋ-kala. ²⁶ Wia fa ŋaa nibala ne bunɓun-la. Ni-bala-la le ne dunia niaa ta-gentisin kala to ko. Ba hoŋ dunia seme kala. Ka di u ŋaaba, u ne dage bua-la ba si jan keŋ miisin, ari lere-la kala ba si jan hoŋ. ²⁷ U ŋaaba nii di ba wuo bee cheu a lilaare lee-kala di ba nau. Ama Wia saa bi di-bolii he. U kpagela kuŋ-kala ne. ²⁸ Nuu kubala ne bula ari u doluŋ le ne la keŋ miisin aa ven a he dime. U saa ŋaa wutitii. Ma gogo diɗɗenne doŋsun ma fa bul nii a bul ari la ŋaa u biirin ne. ²⁹ La saa si ŋaa u biirin, u bi maga di la biine Wia nage kialin nuhuobiine si keŋ selime kaa me, koo ku-la ba si keŋ hoŋ koo tabiin kaa ŋaa ne. U bi naga kaa deenba nuhuobiine si keŋ u wu-jimin kaa ŋaa ne. ³⁰ Bua-la

le nuhuobiine si buu jin, u fa toriko ne ba nyun. Ama lee le u bula pipi nuu-kala lee-na kala di ba birima lii ba haacheba le, ³¹ bee wiaa u he tapulii ne u si jan dii dunia niaa kala sariya ari tuo-bala. U jan to nuhuobiin-la le u si liisa ne a dii sariyala. Nii-la si suba, u chisu suun le, di nuu-kala wuo jin ari wutitii ne.”

³² Nialin si nia ari Pɔɔl bul suun siinin le wiaa, ba doŋsun mumomu, ama doŋsun ma si di ba cho duu maachie bira bul wii-la di ba nii. ³³ Nii ne Pɔɔl sii a lii lee-la ba si hilime. ³⁴ Niaa doŋsun laa wialin dii a to u harin. Ba tuon doŋɔ baa yire Dayoŋaasias. U fa he nialin sii hilimi Ariyɔpagis dia-la tuon doŋɔ ne. Haal kubala maa baa yire Damaris ari niaa ma doŋsun laa wialin dii.

18

Pɔɔl mu Korinti tinteen

¹ Nii ne Pɔɔl sii Ateŋ le a mu tan doŋɔ baa yire Korinti. ² U na baal kubala a lii Pɔŋtos, Rom tinteen tan ne, baa yire Akuila. U fa ŋaa juu tiina ne. Ba di u haala Pirisila si lii Rom ko, u bi diene. Kuori-balin ba sii yire Kulɔodios fa bula pi juu tinŋaa kala di ba lii Rom le. Nii ne tii ba sii ko. Pɔɔl mu ba dia duu chuoɓe. ³ U mu juu ba dia a chuchua dime, bee wiaa ba kala tin tintin-bala ne. Ba fa keŋ tennin yiyere lenne ne aa yalle moribee. ⁴ Che-wiesii-la cheen kala u yie mu ba Wii-chuoɓe dia. Ba di juu tinŋaa ari Giriik tinŋaa keŋ wiaa lilere. U wiwalime di ba sei wii-la.

⁵ Nii ne Saalas ari Timoti lii Masidoonia ko. Bua-la le ba si ko, Pɔɔl jon u nyun kala he aa bul Wia wiaa, a dage woruŋ a pi juu tinŋaa ari Yesu ne ŋaa Kirisito. ⁶ Nii ne ba lii u harin an tuusu. Ba si ŋaa nii, u kpesi u gennin kuŋ-kolluŋ heba le an bula piba a bul, “Ma wu-bonɔɔ jan nyua ma nyun le. Mi wii dee. A lii jinin mi jan mu a bul Wia wiaa pi nialin si bi juu tinŋaa ŋaa.” ⁷ U bul nii an sii mu juu baal kubala dia, baa yire Taatis Jasitis. U faa chuoɓe Wia ne. U dia kpage Wii-chuoɓe dia. ⁸ Baal kubala baa yire Kirisipas ne fa ŋaa Wii-chuoɓe dia-la kuhian. Ba di u dia niaa kala laa la Tiina Yesu wiaa dii. Niaa ma yuga Korinti le a nii Wia wialaa a laaba dii. Ba foba Wii-chuoɓe liin. ⁹ Titan kubala Pɔɔl na ari duosso tuon di Wia bula pu a bul, “Si fawulluŋ fa. Haa bul wiaa pipi niaa a si len. ¹⁰ Mi chin ŋ harin. Nuu-kala bi jan wuo kenin a ŋaan wu-bonɔɔ kala, bee wiaa mi niaa yuga tan deen le.” ¹¹ Pɔɔl hoŋ dime nii jina ari lebi a didage Wia wiaa pipi niaa.

¹² Bua-la le baal kubala baa yire Galio ne fa ŋaa Giriik kuoro. U fa si dii kuoruŋ nii, juu tinŋaa sii he doŋɔ le a keŋ Pɔɔl, a kenu kaa mu ba sariya didilin. ¹³ Ba bul,

“Baala deen walime di niaa sei a chuchuoŋe Wia woŋbii-la si jan chei la kisiin le ne.”¹⁴ Pɔɔl si ŋaa duu bul wiaa, ŋii ne Galio bula pi Juu timma-la a bul, “Juu timma, di baala deen ne fa ŋaa wii chei, u fa jan keŋ woŋbii di mi keŋ keniyiri a jegile nii ma teen.”¹⁵ Ama u si ŋaa wu-bulii ne ma kaa lere ari yiraa wiaa, ari ma titia kisinnin wiaa, u maga di ma titia kaa mu bula wase ne dia le. Mi bi jan wuo laa wiin deen jin.”¹⁶ U kiriba ta ba lii sariya didiilin.¹⁷ Ba kala lii gollo keŋ Sositenis, nii-la fa si ŋaa Wii-chuoŋe dia kuhian doŋo, a ŋmobu sariya didiilin boinjin. Ama Galio sipaa kala fa tuo dime.

Pɔɔl miira mu Aŋtiok tinteen

¹⁸ Pɔɔl he Korinti le a dieni. Nii ne u sii a chuoŋe nialin si laa Yesu wiaa dii Korinti le aŋ lii. Ba di Pirisila ari Akuila kala sii mu a juu liin daboro di ba mu Siiria tinteen. Ka di ba-na juu liin daboro-la, Pɔɔl ta niin Wia teen taŋ kubala baa yire Keŋkiriya le aŋ fun u nyun, aŋ-na juu daboro-la.¹⁹ Ba mu yi taŋ kubala baa yire Efesis. Dime Pɔɔl leŋ Pirisila ari Akuila aŋ mu juu Wii-chuoŋe dia. Ba di Juu tinŋaa keŋ wialin lilere.²⁰ Nialin doŋsun bul duu hoŋ ba teen dieni, ka u bi seye.²¹ U si sii dime, u bula piba a bul, “Di Wia ne pimi woŋbiin, mi jan miira ko ma teen.”

Nii ne u sii mu juu liin daboro a lii Efesis le,²² a mu yi taŋ kubala niin baa yire Sizariya. U sii dime a mu Jerusalem, a mu chuoŋe nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi dime. U bira sii dime a mu Aŋtiok.²³ U hoŋ dime a dieni mua a bira sii, a to Galiisia ari Firijia tinteen, a bul wiaa pipi nialin si laa Yesu wiaa dii dime di ba wasa keŋ yarida.

Apolos mu Efesis ari Korinti tinteen

²⁴ Juu tiina ma ne fa he dime, baa yire Apolos. U lii Alekizandria ne. U ma sii ko Efesis. U fa jin wiaa bulun worun a jin Wia tenin ma worun.²⁵ Ba fa dagu la Tiina Yesu woŋbii-la tonun worun. Uu dage Yesu wiaa worun ari siifin. Wialin kala u si bula aa tige Yesu le ŋaa wutiiba ne. Ari nii kala, duu ni bul Wii-chuoŋe liin fonun wiaa, Joŋ Wia lii-foori-la sii fo niaa Wii-chuoŋe liin dunɗunɗa wiaa ne u jin.²⁶ U si he Efesis le, u bul Wia wiaa ari nyu-duon Wii-chuoŋe dia le. Pirisila ari Akuila he dime a nii wialin u sii bul. Nii ne ba kenu kaa mu ba dia a wasa dagu Wia woŋbii-la worun.²⁷ Nii ne Apolos chiche duu mu Giriis tinteen. Nialin si laa Yesu wiaa dii Efesis le peu le a ŋmunse tenin a pi nialin sii laa Yesu wiaa dii Giriis le, a bula piba di u ko ba kenu worun. U si mu dime, u puu nialin si laa Yesu wiaa dii, Wia lahorimo le. U peba le worun.²⁸ U di Juu tinŋaa faasa keŋ wiaa lilere niaa tuon. U yie keŋ

nii-dolon a joŋ Wia tenin dageba ari Yesu ne ŋaa Kirisito. U bul nii a wuo loba.

19

Pɔɔl mu Efesis tinteen

¹ Apolos fa si he Korinti le nii, Pɔɔl bira golli nii a bira ko Efesis. U si ko dime, u na nialin doŋsun si laa Yesu wiaa dii.² Nii ne Pɔɔl pieŋeba, “Wia joŋ u Din-zoŋ-la hema le nee bua-la le ma si laa Yesu wiaa dii?” Nii ne ba si, “Ai, la ha bi Wia Din-zoŋ-la wiaa nia.”³ Nii ne Pɔɔl bira pieŋeba, “Ni-bee ne ma to ka ba foma Wii-chuoŋe liin?” Nii ne ba bul, “La to wialin Joŋ Wia lii-foori-la si dagela ne.”⁴ Nii ne Pɔɔl bira si, “Nialin si birima lii ba haacheba le ne, Joŋ fufu Wii-chuoŋe liin. U fa bula piba ari nuu jan ko u harin, u yirin ne Yesu, duu ko di ba laa u wiaa dii.”⁵ Ba si nii wiin deen Pɔɔl si bula, ba ŋaa ba foba Wii-chuoŋe liin la Tiina Yesu dolun le.⁶ Nii ne Pɔɔl joŋ u nisaa danba le. U si ŋaa nii, Wia Din-zoŋ-la ku tuu heba le. Ba suomo bubul yiikori-yiriba ba si bi jin, a bul Wia wiaa Wia Din-zoŋ-la dolun le maa.⁷ Niaa deenba kala fa ŋaa ari baalaa fii ari balia ne.

⁸ Pɔɔl si he Efesis le, u venee juu Wii-chuoŋe dia cheŋsin batori, a chaasa bubul Wia kuorii-la wiaa ari nyu-duon. Ba di niaa keŋ wialin lilere, u wiwalime di ba sei wii-la.⁹ Ama nialin doŋsun nyun si dolie, ba bi wii-la laa dii, aŋ bubul wu-boŋo a tige la Tiina Yesu woŋbii-la tonun wiaa. Nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tuon ne ba bul nii. Pɔɔl leŋba aŋ keŋ nialin si laa Yesu wiaa dii kaa mu. Ba mu juu baal kubala dii-bal baa yire Tiranis. Pɔɔl ari niaa yie keŋ wiaa lilere dime tapulii-na kala.¹⁰ U venee ŋaa nii a yi jisiri balia ne. Juu tinŋaa ari Giriik tinŋaa kala si he Esia tinteen le wuo nii la Tiina Yesu wiaa.

Sikiiva biirin gollo kiri jin-boŋo

¹¹ Wia fa joŋ dol-bal kubala ne a pi Pɔɔl, u ŋinaa wu-kpunkerisij.¹² Pɔɔl yaraa geri-kosumoo ma paala ba yie paa kaa mu pi nyanyal tinŋaa ba duduori. Di jin-boŋo ne keŋ nuu maa, ba lii tiina le.¹³ Juu tinŋaa doŋsun ma fa he dime a ma fa golle aa kiri jin-boŋo niaa le. Ba wiwalime di ba ŋaa nii la Tiina Yesu dolun le ne. Ba bula pi jin-boŋo-la a bul, “Mi si, ma lii Yesu dolun le, nii-la wiaa Pɔɔl sii bul.”¹⁴ Baalaa balipe ne faa ŋaa nii. Ba nyimma yirin ne Sikiiva. U fa ŋaa Juu tinŋaa nialin si kpu pusun pipi Wia kuhian doŋo ne.¹⁵ Nii ne jin-boŋo-la bula piba a bul, “Mi jin Yesu a jin Pɔɔl maa, aŋ ka ma ma ŋaa kubeeba ne?”¹⁶ Nii ne jinsin si keŋ baal-la wuoba. U sii a keŋba a ŋmooba worun a pireba. Ba gennin kala kiese. Ba kala fa lii dia-la tuon ari yaribiree.¹⁷ Juu

timma-la ari Giriŋ timma-la ari nialinŋ kala si he Efesis le nii wiinŋ deen. Fawullunŋ kenŋba kala. Ba denne la Tiina Yesu worunŋ. ¹⁸ Nialinŋ ma doŋsunŋ si laa Yesu wiaa dii yuga ko, a ku dage ba wu-bomo-la ba si ŋaa a pi Pool, niaa tuonŋ. ¹⁹ Ba tuonŋ niaa yuga a faa ŋaa daalusunŋ. Ba kala paa tenni-la ba fa si karima aa ŋaa daalusu-la. Ba paa nyige nuu-kala siaa le. Ba si kenŋ tenni-la kala yalinŋ pe doŋo le, u ŋaa siidi bui bui bui ne. ²⁰ La Tiina niinŋ wiaa teeli lerinŋ kala a dol worunŋ.

Niaa ŋaa taawei Efesis le

²¹ Nii ne Pool biine ari u janŋ to Masidoonia tinŋteenŋ ari Giriis tinŋteenŋ a mu Jerusalem. Nii ne u bul, "Di mi ne mu dime, u maga di mi mu Rom maa." ²² Nii ne Pool tinŋ nialinŋ fa si peu le ba tuonŋ balia di ba mu Masidoonia. Timoti ari Irasitas ne u tinŋ. Anŋ ka u titia honŋ Efesis le Esia tinŋteenŋ a dieni mua.

²³ Bua-la le yuosunŋ fa juu Efesis le si-ifesinŋ a tige la Tiina Yesu wonbii-la tonunŋ wiaa. ²⁴ Libiri kubala ne fa he dime. U yirinŋ ne fa Demitias. U fa kenŋ selime ne a kaa lilibi kiaa, ba nage ba tanŋ ven-balinŋ Atemis. Tinŋtiminŋ deenŋ le ba di u tinŋtinnaa na moribiee kinŋkenŋ. ²⁵ Chee kubala u yire u tinŋtinnaa ari u tinŋtinni-doŋsunŋ a bula piba a bul, "Mi nanŋdoŋsunŋ, ma jima ari tinŋtiminŋ deenŋ ne ŋaa la kuori. ²⁶ Ma titia nia a nina maa wialinŋ Pool sii bul. U si, wua-la nuhuobiinee sii libi, ba bi wia ŋaa. U saa wuo kenŋ ni-danŋ nyusunŋ birime ba sei wii-la. U ŋaa nii Efesis deenŋ le ari Esia tinŋteenŋ jesinŋ kala le ne. ²⁷ Wii-la la sii fá ne ŋla: Niaa janŋ chei la tinŋtiminŋ deenŋ yirinŋ. La biraa fá ari la ven-balinŋ Atemis janŋ ku ŋaa ku-too. Niaa bira bi janŋ zizilu. Leele Esia niaa ari dunia nuu-kala nii zilu."

²⁸ Nialinŋ si nii wii-la, ba baaniŋ sii. Ba ŋaa gonŋ a bubul, "La ven-balinŋ Atemis si he Efesis le ne kenŋ dolunŋ." ²⁹ Nii ne ba kenŋ tanŋ kala vugime. Ni-danŋ-la kenŋ Gayas ari Arisitaakis si lii Masidoonia a tuto Pool hariŋ. Ba lereba kaa mu lee-la tanŋ-la niaa si yie hihilimi. ³⁰ Ba si kenŋba kaa mu dime, Pool fa cho duu mu juu nialinŋ tuonŋ, ama nialinŋ si laa Yesu wiaa dii bi seye. ³¹ Esia tinŋteenŋ kuhiasinŋ doŋsunŋ si dii Pool nanŋdoŋsunŋ tinŋ di ba sulu duu si nialinŋ tuonŋ juu. ³² Nialinŋ kala si hilime bi jinŋ wii-la sii ŋaa. Doŋsunŋ ŋaa gonŋ a bul ŋla ne, doŋsunŋ ma si wiinŋ deenŋ ne. Ba kala jesinŋ paala fa bi jinŋ wii-la si tii ba ku hillimi doŋo le. ³³ Juu tiina kubala ne fa he nialinŋ tuonŋ. Baa yire Alekizandá. Juu tinŋŋaa leye u lii chinŋ ba sipaanŋ ne. Nii ne tii nialinŋ doŋsunŋ biine duu ŋaa wii-la tuonŋ ni-bal ne. Nii ne Alekizandá kenŋ u nisinŋ vigi di ba kenŋ gonŋ, anŋ wiwalime duu bula pi nialinŋ di ba di u

nanŋdoŋsunŋ bi wii cheye. ³⁴ U sii ŋaa nii, ba bene duu ŋaa Juu tiina. Nii ne ba kala bira ŋaa gonŋ a he doŋo le a yi hawaba balia aa bul, "La ven-balinŋ Atemis si he Efesis le ne kenŋ dolunŋ." ³⁵ Nii ne ba tanŋ kerichi-hianŋ doŋo ku lii a wuo ŋaa ba kenŋ gonŋ. U bula piba a bul, "Efesis niaa, nuu-kala ne jima ari la tanŋ Efesis ne tii la ven-balinŋ Atemis ari u di-kpaarinŋ kala, a pe tabii-la sí lii wia nyunŋ ku tuu tel, la kpiikpaare le. ³⁶ Nuukala bi janŋ wuo kenŋ wiinŋ deenŋ kaa lere. Nii wiaa, má leŋ gonŋ anŋ si wii-la si bi bubuo kene ŋaa. ³⁷ Niaa deenŋba bi kunŋ gaa jonŋ la ven-balinŋ di-kpaarinŋ, ba bira bi wii bula chei la ven-balinŋ yirinŋ maa, ka ma kenŋba kaa ko daha. ³⁸ Di Demitias ari u tinŋtinnaa ne kenŋ wii ari nuu, sariya kenŋ u tapul-diilie ne, ma tanŋ kuhiasinŋ ma he dime di ba dii sariya. Má leŋ di ba mu dime a nyanŋ doŋo. ³⁹ Ama di wii doŋ ma ne he dime maa che di ma bul, má leŋ bua-la tanŋ kuhiasi-la si yie ko a hillimi di ba bula wase. ⁴⁰ Di ba ne piesela, la bi wii-kala janŋ wuo bul a tige taawei deenŋ wiaa si ŋaa jininŋ. Wii-la mi sii fá ne ŋla, ba janŋ bul di la ne he taawei-la." ⁴¹ U si bul nii dere, u ŋaa nialinŋ fa si hilime sii a viiri.

20

Pool mu Masidoonia ari Giriis tinŋteenŋ

¹ Nii ne taawei-la dere. Ka Pool yire nialinŋ si laa Yesu wiaa dii Efesis le a bul wiaa piba di ba nyunŋ nyaase. U si bul wialinŋ dere, u taba anŋ sii mu Masidoonia tinŋteenŋ. ² U golle Masidoonia tinŋteenŋ kala a bul wiaa yuge piba di ba nyunŋ nyaase. Nii ne ka u lii dime a mu Giriis tinŋteenŋ. ³ U he Giriis tinŋteenŋ le cheŋsinŋ batori. Nii ne u ŋaa siri duu juu liinŋ daboro a mu Siiria tinŋteenŋ. U si ŋaa siri nii, u nia ari Juu tinŋŋaa vuure u wiaa di ba kpau. Nii ne u kenŋ u tuobiinaa birime a miira sii to Masidoonia. ⁴ Baal kubala ne fa to u hariŋ. Baa yire Sopata a lii Biriya. U fa ŋaa Piras bie ne. Ka niaa deenŋba: Arisitaakis ari Sekundás a lii Tesalonaaka, baal kubala maa baa yire Gayas a lii Deebi, ari Timoti. Niaa balia ma he dime a lii Esia. Baa yire Tikikas ari Turófmós. ⁵ Ba ne laa sipaanŋ a mu gberela Turówas le. ⁶ La he dime bua-la le ba si yie dii boroboro si bi si-burunŋ kene. U kieli, ka la sii Filipa le a juu liinŋ daboro, a venŋ tapulaa banŋonŋ an-na yi Turówas. La he dime tapulaa balipe.

Pool mu Turówas tinŋteenŋ

⁷ Lahadi cheenŋ la kala he doŋo le a dii kudiile-la Kirisito fa si si di la didii a liliisi u wiaa. U tanŋ nii pul di Pool sii viiri. Nii ne u bul wiaa deenŋ deenŋ tanŋ siesi. ⁸ La honŋ lusunŋ nyunŋ dia le ne a nyige chaanaa yuge. ⁹ Bapuosi-bie kubala ma he dime. Baa yire

Yutikas. U fa hōj tokoro niinj ne. Pōol si bul wiaa didieni nji, u hōnō didiege donj a jonjo pinj donj, a foro lii lusunj nyunj dia-la nyunj a tuu tel. Ba tuu jonju duu suba. ¹⁰ Nji ne Pōol ma sii tuu a tinj a guoru, aŋ bula pi nialinj a bul, "Ma si leŋe duu ŋaa wii, u weye ne." ¹¹ Nji ne ka Pōol bira jil lusunj nyunj dia-la ba didii kudiile-la Kirisito fa si si ba didii a liliisi u wiaa. U si dii dere, ba bira keŋ ba wu-bulunj halii taŋ-pul. Nji ne u viiri. ¹² Ba keŋ bapuosi-bie-la kaa mu dia duu weye. U ŋaaba tuōtorunj.

Pōol sii Turōwas le a mu Miliitas

¹³ Nji ne la sii a mu juu liinj daboro a duoro mu Asōs. Pōol fa bula pila ari la juu liinj daboro a duoro mu Asōs, ka duu venj naasiŋ le ko a juu liinj daboro Asōs le. Nji ne la juu liinj daboro a mu Asōs. Dime ne la fá mu di la jonj Pōol. ¹⁴ Pōol si ku puula Asōs le, la jonju ari liinj daboro a mu to Mitilini. ¹⁵ La bira sii dime. U taŋ si pula, la ku yi Kiyōs. Taŋ donjo bira si pula, la ku yi Samōs. U taŋ si pula, la ku yi Miliitas. ¹⁶ La bira sii Miliitas le. Pōol si duu bi jaŋ chinj Efesis le. U si, u bi che duu dieni Esia tinjteenj, duu faa che duu mu Jerusalem lima lima ne a puu Pentikōs che-gbieli-la dime.

Pōol bul wiaa a pi nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhiasinj Efesis le

¹⁷ Nji ne la kiele ko Miliitas. Pōol tima yire nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhiasinj Efesis le di ba ko. ¹⁸ Ba si ko, u bula piba a bul, "Ma ma jinj nji mi si naga ne, a chinj bua-la le mi si bumo ko Esia tinjteenj ne a kuko jininj. ¹⁹ Mi si tinj tinjtinjŋaa pi la Tiina Wia nji, mi keŋ mi titia muuri ne kinjkeŋ. Mi ma yel sii-liirinj a tinj ma wiaa. Mi na heŋj maa Juu tinjŋaa teenj, ba si yie vuvuure di ba kpumi. ²⁰ Mi dagema wii-na kala si jaŋ pema le, mi bi kaa faama. Mi dagema Wia wiaa, niaa tuōj ari ma diisinj kala ma le. ²¹ Mi bula pi Juu tinjŋaa ari Giriik tinjŋaa kala siifesiŋ di ba birima lii ba haacheba le aŋ ku to Wia, a laa la Tiina Yesu wiaa dii. ²² Wia Din-zōŋ-la dagemi di mi mu Jerusalem. U niinj le ne mi leele to aa mu ŋla. Mi bi jinj wi-la kala si jaŋ ŋaami le dime. ²³ Mi ta jinj ne ari taŋ-na kala le mi si mua, Wia Din-zōŋ-la yie bula pimi siifesiŋ ari wiaa jaŋ juumi, di ba keŋmi to dia maa. ²⁴ Ama mi si yie beŋ mi miisinj, u bi kuŋ-kala ŋaa mi teenj. Mi taa che di mi tinj tinjtimii-la dere mi Tiina Yesu si si mi tinj ne. U ne si di mi bul Wia wu-zōmō-la a pi niaa, a bula piba nji u si jaŋ fába nennige. ²⁵ Leele mi jima ari ma niaa deŋba mi si yie gōlle ma tuōj a bul Wia kuorii-la wiaa pima, ma bira bi jaŋ ko di ma nami. ²⁶⁻²⁷ Mi si bul Wia wialinj pima nji, mi bi wialinj kala Wia si

ŋaa kaa faama. Mi saa bulaa pima siifesiŋ jininj tapulunj deenj di ma nuu-kala ko duu lele, mi bi wii cheye. Ma wu-bōŋŋōo jaŋ nyua ma nyunj le. ²⁸ Má beŋ ma titia nyunj worunj, aŋ pe beŋ nialinj maa u Din-zōŋ-la si jonjo he ma nisiŋ le. Má beŋ nialinj si laa Yesu wiaa dii a hihilimi nyunj, ari pie-daara si yie beŋ u piesee nyunj nji. Wia ne jonj u titia bie chalinj yōōba. ²⁹ Mi jima, di mi ne leŋma, ni-bōŋŋōo jaŋ ku juu ma tuōj, ari gungurusunj si yie juu pusunj tuōj nji. Ni-bōmō-la bi jaŋ leŋma, ba jaŋ walimema. ³⁰ Niaa jaŋ lii ma tuōj maa a keŋ wialinj kaa birime, a nyise nialinj si laa Yesu wiaa dii di ba miire hariŋ a toba. ³¹ Nji ne tii mi si, má beŋ ma titia nyunj nji. Máa liisi ari mi dagema nuu-kala jisinj batori ne ŋla wiiheye ari titaninj kala, a yel sii-liirinj ma worunj ma wiaa. ³² Mi leele jonjma he Wia nisiŋ le ne. Wia wu-zōmō-la lahōrimō le u jaŋ pema le. U jaŋ wuo pema le di ma keŋ dolunj a chinj ma yarida le. U jaŋ leŋ di ma wuo dii kialinj u si ŋaa bil ma sipaanj Wia kuorii-la le a gbigbere nialinj si laa u wiaa dii le. ³³ Mi ha bi ma kuŋ-kala moribiee koo genninj biina di mi kaa laa. ³⁴ Ma titia jima di mi tima worunj, a na kialinj kala la di mi naŋdōŋsunj sii che. ³⁵ Mi ŋaa nji di mi wuo dagema di ma faasa tinj tinjtinjŋaa nji, ma jaŋ wuo pe puwuoloo le aa liisi ari la Tiina Yesu fa si bul nji. U si,

'Nj si jonj kua pi nia,

u ne keŋ tuōtorunj

a kii ŋ si laa kua nia teenj.' "

³⁶ Pōol si bul wiaa dere, u tuu kpirimi a chuole Wia a piba kala. ³⁷ Ba guoru a yel sii-liirinj. ³⁸ Ba tuōj chei worunj, beŋ wiaa u fa bula piba ari ba bira bi jaŋ nau. Nji ne ba kenu kaa mu liinj daboro lerinj.

21

Pōol mu Jerusalem

¹ La ta donjo aŋ juu liinj daboro. La venj tegi tegi a mu lee kubala baa yire Kōs, a bira sii dime. Taŋ si pula la mu lee kubala baa yire Roodis, a bira lii dime a mu Patara. ² Dime ne la na liinj daboro duu mu Fōniisia. La juu mu. ³ La sfi mu nji, la na lee kubala la na-gua, baa yire Saapōs. La kieli dime a mu yi Siiria tinjteenj. La mu chinj taŋ kubala le baa yire Taya. Dime ne liinj daboro-la che duu chinj di ba chaare kiaa si he liinj daboro-la le. ⁴ La che mu na nialinj si laa Yesu wiaa dii dime. La hōj ba teenj tapulaa balipe. Ba bula pi Pōol Wia Din-zōŋ-la dolunj le duu si Jerusalem mu. ⁵ La si hōj dime tapulaa balipe nji, la bira lii dime a jonj la wonjiinj. Baalaa ari ba haalaa ari ba biirinj keŋla kaa lii taŋ-la tuōj. La kala tuu kpirimi liinj niinj a chuole

Wia. ⁶ La ta doŋo dime an juu liin daboro, ka ba ma miira mu dia.

⁷ La lii Taya le a jon la wonjbiin a mu tan kubala baa yire Pitolimiiyas. La mu chuole nialin si laa Yesu wiaa dii dime an chaa. ⁸ U tan si pula, la sii a mu Sizariya, a mu juu baal kubala dia baa yire Filip. U fa gollo bul Wia wiaa ne aa pi niaa. U fa ŋaa nialin balipe doŋo ne ba fa si liisa Jerusalem le. ⁹ U fa kenj toloo banese ne. Ba fa bi balaba jaa an fa bubul Wia wiaa Wia dolun le. ¹⁰ La he dime nii tapulaa banmene, di baal kubala lii Judiya tinteen a ma ko, baa yire Agabos. U fa ŋaa nii-la sfi bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun le ne. ¹¹ U ko la teenj a laa Pool damere a kaa voo u titia naasin ari u nisaa an bul, "Ŋla ne Wia Din-zon-la bul, 'Juu tinŋaa jan kenj damere deen tiina a vobu ŋla Jerusalem le, a jonu he nialin si bi juu tinŋaa ŋaa nisin le.' "

¹² La si nii wiin deen, la di nialin fa si he dime sul Pool duu si Jerusalem mu. ¹³ Nii ne Pool bula piba a bul, "Bee ne tii ma yiyel ŋla a ŋaa mi tuonj chei ŋla? Di ba ne jan kenji voo, koo di ba ne kpumi maa Jerusalem le a tinj mi Tiina Yesu wiaa, mi seye ne." ¹⁴ U si bul nii, la na ari la buu wuo nyagaa bil. Nii ne la lenj an bul, "Wia jan lenj di wii-kala u sii che u ŋaa duu ŋaa."

¹⁵ Nii ne an ka la ŋaa siri a sii mu Jerusalem. ¹⁶ Nialin doŋsun si laa Yesu wiaa dii a lii Sizariya ma to la harin a mu, a kenja kaa mu juu baal kubala dia baa yire Mineesin. U lii Saapos ne. U laa Yesu wiaa dii bua-la le ba fa si suomo bubul Yesu wiaa pipi niaa ne.

Pool mua duu na Jeems

¹⁷ La si yi Jerusalem, nialin si laa Yesu wiaa dii dime kenja worun. ¹⁸ Tan si pula, la di Pool mu di la na Jeems. La mua di nialin kala si laa Yesu wiaa dii kuhiasin kala he dime. ¹⁹ Nii ne Pool chuoleba an bula piba nii kala Wia si peu le u tinj tinjtinŋaa nialin si bi juu tinŋaa ŋaa tuonj.

²⁰ Ba si nii wiin deen, ba lolle Wia an bula pi Pool a bul, "La naanbii, bee na juu tinŋaa yuga si laa Yesu wiaa dii. Ba yi niaa bui bui bui a kala tuto wialin worun Moosis fa si ŋmunsa bil di niaa tuto. ²¹ Ba nii ŋ wiaa. Ba si ŋ dage juu tinŋaa kala si he nialin si bi juu tinŋaa ŋaa tuonj di ba via wialin Moosis fa si ŋmunsa bil di niaa tuto, a bira bul di ŋ si di ba si ba biirin penee keru a si juu tinŋaa naabalimaba wiaa to. ²² Ba jan nii ari ŋ ko. Bee ne saa la jan ŋaa? ²³ Saa to la niin wii-la la si si ŋŋ ŋaa. Baalaa banese ne he daha. Ba ta niin ne Wia teenj, baa che di ba liise niin deen Wia teenj. ²⁴ Kenj baalaa deenba a ma toba le, a ma piise ŋ disinnin ta, a tinj moribee di ba ma piise ba disinnin ta an

funj ba nyusunj maa. Ŋ ŋaa nii nuu-kala jan wuo to nii le jin ari wialin kala ba si bula a tigenj le bi wutitii ŋaa. Ba jan na ari ŋ ma titia ka to wialin Moosis fa si ŋmunsa bil di niaa tuto ne. ²⁵ Ama nialin si laa Yesu wiaa dii an bi juu tinŋaa ŋaa, la ŋmunse tenin a bula piba di ba seye di ba bira si vuin namia chan, di ba bira si pusunj chalinj ma dii, a si pusunj si suu pimee dii, a liise ba titia ba-chorun ari ha-chorun wu-ŋaalaa le." ²⁶ Pool nanjdoŋsun si bul nii, u tan-pul, Pool kenj baala-la banesemin mu, ba kala piise ba disinnin ta an juu Wia-dia. U dage nialin si kpu pusunj pipi Wia tapulaa mage nii ba si jan piise ba disinnin ta, ka di ba kun-kala-na kpu pusunj pi Wia. Tapulaa balipe ne u dage.

Ba kenj Pool Wia-dia le

²⁷ Tapulaa balipe-la sii yi, juu tinŋaa doŋsun si lii Esia na Pool duu he Wia-dia le. Ba nyise ni-dan he ba kenj Pool. ²⁸ Ba faasa kpia a bul, "Iziral timma, má ku pela le. Baal-la si golle lee kala a didage wiaa lee-na kala a chichei la niaa sii to wonjbi-la, aa chei Moosis fa si ŋmunse wialin bil di niaa tuto maa, a bul wu-bonjoo a tige Wia-dia deen ma le, u nii ko daha nii. U paala kenj Giriik tinŋaa kaa ku juu Wia-dia-la, a ŋaa lerin deen kenj disinnin." Wii-la si tii ba bul ŋla: ²⁹ Ba fa na baal kubala duu to Pool harin tan-la le. U yirinj ne Turofimos a lii Efesis. Ba fa biina Pool kenu kaa juu Wia-dia-la ne. ³⁰ Nii ne taawei sii tan-la kala le, nialin kala to doŋo a kenj Pool a kenu kaa lere lii Wia-dia-la le. Nii ne an ka ba guu kenj Wia-dia-la bojniiree to. ³¹ Ba sii walime di ba kpuu, Rom laali-yuoroo kuhianj nii ari taawei sii Jerusalem kala le. ³² U si nii nii, u sii a juu liise laali-yuoroo doŋsun ari ba kuhiasin, ba fá mu taawei-la lerin. Nialin si nau ari laali-yuoro-la, ba bira bi Pool ŋmobo. ³³ Laali-yuoroo kuhianj-la mu kenj Pool, a ŋaa ba kenj choromoo balia kaa vobu. Nii ne u piise nialin a bul, "Kubee ne nia deen? Bee ne u ŋaa chei?" ³⁴ Ba kala ŋaa gonj, doŋsun bubul wiin deen, doŋsun ma bul wiin deen. Niaa fa sii ŋaa gonj nii, laali-yuoroo kuhianj-la bi wii-la si paala ŋaa wuo jin. Nii ne u ŋaa u niaa kenj Pool kaa mu laali-yuoroo dii-duonj. ³⁵ Ba si yi dia-la lusunj cholun, nialin kenj Pool lilere a wiwalime di ba kpuu, nii ne laali-yuoro-la jonu chun. ³⁶ Nialin kala to u harin a ŋaa gonj a bubul, "Má kpuu."

Pool bul wiaa duu laa u titia

³⁷ Ba si jil lusunj chol-la a chiche di ba juu dia-la, nii ne Pool sul laali-yuoroo kuhianj-la duu lenj duu bul wii pu. Nii ne laali-yuoroo kuhianj-la piise Pool a bul, "Nii-na ŋ nii Giriik wu-bulun nee? ³⁸ Ŋ dee bi Ijipiti

tinŋaa baal-la ŋaa, baal-la si suomo ŋaa taaweɪ an keŋ niaa bui banese-la si kpu niaa a kaa mu giri-bine tuɔŋ?”³⁹ Pɔɔl si, “Ai, mi ŋaa Juu tiina ne a lii Taasis, Siliisia tinŋeen ta-balin. Mii sulun di η leŋ di mi bul wiaa pi nialin.”⁴⁰ Nii ne u pu wonŋbiin. Pɔɔl si chin lusun chol-la le ŋii, u keŋ u nisin vigi di nialin keŋ gon. Nii ne ba kala ŋaa fuui. Pɔɔl suomo bubul wiaa Juu tinŋaa yiikoro le.

22

¹ Nii ne u bula piba a bul, “Mi nyimmaba ari mi naanŋbiirin, má jegile nii wii-la mi si kene di mi bula laa mi titia.”² Ba si nia duu bul wiaa ari ba yiikoro, ba kala ŋaa fuui. Nii ne Pɔɔl bul,³ “Mi ŋaa Juu tiina ne. Ba lulmi Taasis le, Siliisia tinŋeen. Mi hanŋbiirin le ne ba keŋmi kaa ko daha a beŋmi. Gamillal ne dagemi. U dagemi la naabalimaba wonŋbii-la ba sɪi to ari siifesiin. Mi tou worun a jonj mi titia pi Wia, ari ma ma si he daha jinin si ŋaa ŋii.”⁴ Mi ma to a dogise nialin fa sɪi to Yesu wonŋbii-la a chiche di mi kpuba. Mi ŋaa ba keseba vɔɔba a keŋba to dia, baalaa ari haalaa kala.⁵ Nialin si kpu pusun a pipi Wia kuhian, ari kuhiasi-la kala si yie hilime vuvuure wiaa ma janj wuo bula pima ari wiin deen mi si bula ŋaa wutitii ne. Ba ŋmunse tennin pimi di mi kaa mu Damaasikas a jonjo pi Juu timma-la si he dime. Ba ŋaa ŋii di mi wuo kese nialin si laa Yesu wiaa dii dime a vɔɔba, a kaa ko Jerusalem a dogiseba daha.”

⁶ Nii ne Pɔɔl bira bul, “Mi si lii jonj wonŋbiin aa mu Damaasikas a mu kpage tan-la ari wiilhei-siesee, pulumun guu lii wia nyun a faasa chaana hemi le.”⁷ Mi tuu tel tinŋeen an nii nii-la yiikoro duu bul mi teen a bul, “Soɔl, Soɔl, bee ne tii η to mi naasin a dudogisemi ŋla?”⁸ Nii ne mi piese, “Kubee ne, tiina?” Yiikori-la bul, “Mi-na Yesu si lii Nazaret, nii-la η sɪi to u naasin a dudogise.”⁹ La di nialin fa sɪi venj, ba na pulun-la, an bi nii-la fa sɪi bul wiaa mi teen yiikoro nia.¹⁰ Nii ne mi piese, “Mi ŋii mi Tiina?” Mi Tiina bira bul, “Sii juu Damaasikas. Dime ba janj dagnj wii-la kala mi si liisin di η ŋaa.”¹¹ Pulun-la chuele mi siaan, mi bira bi naa, ŋii ne la di nialin fa sɪi venj keŋ mi nisin le a lere juu Damaasikas.

¹² Baal kubala fa he dime, baa yire Ananayas. U faa fá Wia ne a tuto wialin Moosis fa si ŋmunsa bil di niaa tuto. Juu timma-la kala fa si he Damaasikas le zizilu.¹³ U ko mi teen a chin mi seme a bula pimi a bul, “Mi naanŋbii Soɔl, keŋ η siaan suri.” Bualaa titia le mi siaan suri, mi bee nau.¹⁴ Nii ne Ananayas bula pimi a bul, “Wia-la la di la naabalimaba sɪi to ne liisin di η jinj wii-la u sɪi che di η ŋaa. U leŋ η na Wia Tuo-pul

Tiina a nii u yiikoro maa u si bul wiaa pinj.¹⁵ N janj ŋaa u siada tiina, a bula pi niaa wii-la η si nia anj pe naa.¹⁶ Bee ne saa tii η hono dieni? Sii mu a leŋ di ba fonj Wii-chuole liin a fo η haacheba ta Yesu dolun le.”

Wia yire Pɔɔl duu bul Wia wiaa a pi nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa

¹⁷ Nii ne mi miira mu Jerusalem a juu Wia-dia a chuchuole Wia. Mi sɪi chuole Wia ŋii,¹⁸ mi na la Tiina Yesu ari duosoo tuɔŋ. U bula pimi a bul, “Sii lii Jerusalem le lima, bee wiaa nialin si he daha bi janj sei mi wialin η si janj bula piba.”¹⁹ Nii ne mi bula pi Yesu a bul, “Mi Tiina, ba jima worun di lee-na kala mi si mua, mi yie juu Wii-chuole diisin a kese nialin si laa η wiaa dii dime, a ŋmooba an keŋba to dia.²⁰ Bua-la le ba si kpu Sitiivin, nii-la fa si ŋaa η siada tiina a bul η wiaa pipi niaa, mi-na Pɔɔl ma fa he dime a sei di ba kpuu. Ba sɪi kpuu, mi ne fa po niaa deenba gennin ba si wuro, anj ka ba kpuu.”²¹ Nii ne mi Tiina bula pimi a bul, “Sii daha, mi janj timin di η mu di-bolii, nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa lerin.”

²² Pɔɔl fa sɪi bul wiaa ŋii, nialin kala fa jegile nii. Ama u si bul wiin deen, ba bira suomo ŋaa gon a bul, “Má kpu nitɔɔŋ deen, u bi maga duu he dunia le.”²³ Ba ŋinŋaa gon, anj keŋ ba gennin kpikpesi a ŋaa hagila yuyuo.²⁴ Nii ne Rom laali-yuoroo kuhian-la bul di laali-yuoro-la keŋ Pɔɔl kaa juu laali-yuoroo dii-duo-la. U si di ba viiru an piesa na wii-la si tii ba kala lii u harin an ŋinŋaa gon ŋla.²⁵ Nii ne ba vɔɔbu di ba viiru. Ba sɪi che di ba viiru, Pɔɔl piese laali-yuoroo kuhian-la fa si chin dime a bul, “U maga di ba viire nuu si ŋaa Rom tiina anj bi u sariya die, a dagu u wu-cheelin koo?”²⁶ U si nii wii-la Pɔɔl si bula, u ma bira mu u kuhian teen a bula pu a bul, “Bee na η sɪi che di η ŋaa wii-la, baal-la ŋaa Rom tiina ne.”²⁷ Nii ne laali-yuoroo kuhian-la titia sɪi ko Pɔɔl teen a piesu, “N ŋaa Rom tiina ne? Bula pimi.” Nii ne Pɔɔl si, “Oo.”²⁸ Laali-yuoroo kuhian-la ma bul, “Mi ma ŋaa doŋo ne. Mi ta tinj moribee yuge ne an-na ku ŋaa Rom tiina.” Nii ne Pɔɔl si, “Ba paala lulmi di mi ŋaa Rom tiina ne.”²⁹ Nii ne nialin fa sɪi che di ba viire Pɔɔl an piesu, ba suusa lii u teen lima lima. Laali-yuoroo kuhian-la si ku jinj ari Pɔɔl ŋaa Rom tiina ne, ka u ŋaa ba keŋ chorumoo kaa vɔɔbu, fawullun kenu maa.

Pɔɔl chin nialin si yie hilime vuvuure wiaa sipaan

³⁰ Nii ne laali-yuoroo kuhian-la chiche duu sene jinj wii-la si tii Juu tinŋaa bubul Pɔɔl teen ŋii. U tan si pula u ŋaa ba kenu puri, a ŋaa nialin si kpu pusun pipi

Wia kuhiasin ari kuhiasi-la si yie hilimi a vuuvure wiaa ku hilimi. Ba si hilimi nii, u kenj Pool kaa lii a ŋaa u chinj ba sipaanj.

23

¹ Pool fa si chinj nii, u chaare u siaa pe nialinj fa si yie hilime vuuvure wiaa le anj bula piba a bul, "Mi naanbiirin, mi to Wia mi miisinj kala le ne. Mi si tou, mi tuobiinaa kala yie chesi ne a kaa ko tapulun deenj." ² Nii ne nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj donjo, baa yire Ananayas, bula pi nialinj si china kpage Pool di ba ŋmoo u niinj le. ³ Ba si ŋmobiu nii, Pool ma bula pu a bul, "Ŋ loro nage jeenj si yere, ka ba ŋaa tuorunj buge ne di niaa si na. Wia ma janj ŋmobiunj nii. Ŋ hono di ŋ to wialinj ba si ŋmunsa bil di la tuto ne a didi mi sariya, anj ka ŋ bul di la ŋmoomi a chei wialinj nii." ⁴ Nialinj si china kpage Pool piesu a bul, "Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj ne ŋ tuuse nii?" ⁵ Nii ne Pool bira bul, "Mi naanbiirin, ma kiaa sima. Ba ŋmunse Wia teninj tuonj ari u bi maga di la bul wu-bonjo a pi nii-la sii benj niaa. Mi bi jinj ari u ne ŋaa nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj."

⁶ Pool si bene nialinj si yie hilime vuuvure wiaa tuonj, u na ari donsunj ŋaa nialinj ba sii yire Sadusii tinŋaa, donsunj ma ŋaa Farisii tinŋaa. Nii ne u faasa bul nialinj si yie hilime vuuvure wiaa teenj a bul, "Mi naanbiirin, mi ma ŋaa Farisii tiina ne, niila si lumli ma ŋaa Farisii tiina ne. Mi laa dii ari nialinj si suba janj sii suunj le a kenj miisinj. Nii ne tii baa dii mi sariya." ⁷ U si bul wiinj deenj, Farisii timma-la ari Sadusii timma-la bira bi nii-bala kene. Ba pore donjo le. ⁸ Sadusii tinŋaa si di nuu ne suba, u bira bi janj sii suunj le a kenj miisinj, a bira bul di Wia tinjdaaraa ma tuo, di ni-dinjinj ma tuo, ka Farisii tinŋaa si di ba kala he dime, di nuu ma ne suba, u janj sii suunj le a kenj miisinj. ⁹ Nii ne nialinj sii a faasa ŋinŋaa gonj. Wia teninj kerichiba-la donsunj si he Farisii niaa paati-la tuonj sii a faasa kenj wialinj lileŋe a bul, "La bi na baala deenj si ŋaa wii-la chei. U naga ari ni-dima ne koo Wia tinjdaara ne sene bul wiaa pupu, la bi u-na jinj." ¹⁰ Nii ne ba kenj wii-la faasa lere, leriŋj kala hosi. Fawullunj kenj laali-yuoroo kuhianj-la ari ba janj kenj Pool lere puose. Nii ne u ŋaa u laali-yuoroo juu nialinj tuonj a loriko laau nialinj teenj, a kenu kaa mu laali-yuoroo dii-duo-la.

¹¹ U tanj si bire, titanj-la titia la Tiina Yesu ko Pool teenj, a chinj u seme, a bula pu a bul, "Nyire ŋ boye. U maga di ŋ dii mi siada a bul mi wiaa Rom le ari ŋ si bul mi wiaa nii Jerusalem le."

Juu tinŋaa ka vuure di ba kpu Pool

¹² U tanj si pula, Juu tinŋaa donsunj hilimi donjo le a vuure di ba kpu Pool. Ba ta niinj ne ari ba ne buu kpua, ba bi janj dii kiaa. Ba bi janj nyua liinj maa. ¹³ Nialinj fa si vuure wiinj deenj kii niaa mahinj balia. ¹⁴ Nii ne ba mu nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasin ari nialinj kuhiasin teenj a bula piba a bul, "La ta niinj ne di la ne bi Pool kpua, la bi janj dii kiaa. ¹⁵ Ma di nialinj si yie hilime vuuvure wiaa kuhiasin saa tinj di ba bula pi Rom laali-yuoroo kuhianj-la duu lenj di Pool ko ma teenj. Ma fugi ari maa che di ma wasa dii u sariya ne. La janj ŋaa siri duu ne lenje u kuko, u bi janj yima, ka di la kpuu."

¹⁶ Pool dihaala bie ma nii ba sii vuure nii, a mu juu laali-yuoroo dii-duo-la a bul wii-la pi Pool. ¹⁷ Nii ne Pool yire laali-yuoroo kuhianj donjo a bula pu a bul, "Kenj bapuoosi-bie deenj kaa mu ma kuhianj teenj, u kenj wii ne duu bula pu." ¹⁸ Nii ne u kenu kaa mu ba kuhianj teenj a bula pu a bul, "Pool, niila ba si kaa to dia ne yiremi a bula pimi di mi kenj bapuoosi-bie deenj kaa ko ŋ teenj, duu kenj wii ne duu bula pinj." ¹⁹ Nii ne kuhianj-la kenj bile nisinj le a kenu lii mua, a fiela piesu di wu-bee ne u kenj di u bula pu? ²⁰ Nii ne u bul, "Juu tinŋaa vuure ne di ba bula pinj di ŋ chie lenj di Pool ko nialinj si yie hilime vuuvure wiaa kuhiasin teenj. Baa fugi ari baa che di ba wasa dii u sariya ne. ²¹ Saa si sei, bee wiaa nialinj donsunj janj faa wonbiinj le a gberu. Ba kii niaa mahinj balia. Ba ta niinj ne di ba bi Pool kpua, ba bira bi janj dii kiaa, ba bi janj nyua liinj maa. Ba ŋaa siri ne di ŋ ne pu wonbiinj duu kuko." ²² U si bul nii dere, kuhianj-la bula pi bapuoosi-bie-la a bul, "Si bula pi nuu-kala ari ŋ bul wiinj deenj pimi," anj ŋaa u viiri.

Ba kenj Pool mu tinjteenj kuoro Fiilis teenj

²³ Nii ne laali-yuoroo kuhianj-la yire u laali-yuoroo kuhiasin balia a bula piba a bul, "Má liise laali-yuoroo zo-balia di ba ŋaa siri di ba di Pool mu Sizariya, a pe jajilla mahinj batori ari fi le, ari nialaa ma si kenj tinjtee zo-balia. Lenj di ba ŋaa siri di ba lii titanjinj deenj kerifi nibi le. ²⁴ Má che janinj a liisa pi Pool duu ma jil, a kenu worunj a kaa mu Sizariya, a kenu kaa mu he tinjtee-la kuoro Fiilis nisinj le." ²⁵ Nii ne ka laali-yuoroo kuhianj-la ŋmunse teninj a piba di ba kaa mu pi kuoru-la a tinj wiinj deenj wiaa. Nla ne u bul tenj-la le:

²⁶ "Mi-na Kulooðios Lisias ne ŋmunse teninj deenj a pipi mi nyimma kuoro Fiilis. Mii chuolunj worunj. ²⁷ Baala deenj mi si ŋaa ba kaa ko ŋ leriŋj, Juu tinŋaa ne fa kenu di ba kpuu. Ba sii che di ba ŋaa nii, mi nii ari u ŋaa Rom tiina ne. Nii ne mi kenj mi laali-yuoroo mu, la loriko laau ba nisinj le. ²⁸ Mi faa che di mi nii wii-la si tii

ba bubul u teen. Nii ne mi kenu kaa mu ba nihiasinj si yie hono vuvuure wiaa teen. ²⁹ Ba si piesu wiaa, mi na ari u bi wii-kala cheye a mage di ba kpuu koo di ba kenu to dia. Wii-la si tii ba bubul u teen tige ba titia kisinninj le ne. ³⁰ Ba si bula pimi ari Juu tinjŃaa doŃsun vuura ne di ba kpuu, nii ne mi si di ba kenu kaa ku pinj lima lima. Mi saa bula pi nialinj sii bul u teen ne di ba ko Ń teen, a ma dage wii-la u si Ńaa chei a pinj.”

³¹ U si nmunŃe tenj-la dere, laali-yuoro-la Ńaa nii u si bula piba. Titanj-la ba keŃ Pooł kaa mu yi tanj kubala baa yire Antipatis. ³² U tanj si pula, laali-yuoro-la sii venj naasinj le ne miira ko ba dii-duo-la, aŃ ka janinj tinjŃaa kenu mu Sizariya. ³³ Ba si yi dime, ba joŃ Pooł pi ba tinjteen kuoro, a joŃ tenj-la ma pe. ³⁴ Nii ne kuoro-la karime tenj-la aŃ piese Pooł lee-la u si lia. U bul duu lii Siliisia ne. U si nii nii, ³⁵ u bula pu a bul, “Bua-la le nialinj sii bul Ń teen ne ko, mi janj nii wii-la Ń si kene di Ń bul, aŃ ka di mi-na dii Ń sariya.” Nii ne u Ńaa ba keŃ Pooł mu he dii-bal-la Herod si saa, a Ńaa laali-yuoroo pupou dime.

24

Juu tinjŃaa bul Pooł teen

¹ Tapulaa banonj si kiele, nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj baa yire Ananayas sii mu Sizariya, kuoro Fiilis teen. Ba di nialinj kuhiasinj doŃsunj ari sariya didiire kubala baa yire Tatulas, ba kala ne mua. Ba si mu u teen, ba suomo bubul wii-la si tii ba bubul Pooł teen. ² Tatulas ne ba laa sipaanj yire duu dage wii-la Pooł si Ńaa chei. Nla ne u suomi, “Mi nyimma, Ń ne wuo bibenja worunj a lenj la hoŃ ari yarifielaa. Nj si wuo bibenja nii, Ń wase wiaa yuge a pila ba zomo la tinjteen deenj le. ³ La tanj seme-na kala la tuonj toro worunj wiinj deenj le bua-na kala le ne. La saa lolunj kinjenj. ⁴ Mi bi che di mi bul wiaa dieni. Mi saa sulunj di Ń keŃ kenyiri aŃ jegile nii wii-la la si kene di la bul. La janj keru wii-la la si janj bul kuui. ⁵ La na di baala deenj Ńaa wu-heeru ne. Juu tinjŃaa si he dunia seme-na kala le, u yie mu leela a Ńaa taawei. U ne Ńaa Nazaret niaa paati kuhianj maa. ⁶ U faa che duu ma Ńaa disinninj ne Wia-dia le. Nii ne la kenu [a faa che di la dii u sariya la naabalima wonjbi-la le la sii to nii. ⁷ Nii ne laali-yuoroo kuhianj ba sii yire Lisias ku hosi a kenu loriko laa la teenj. ⁸ U ne bula pi la nialinj kala sii bul Pooł teenj di la ko Ń teenj a bula pinj wii-la si tii la bubul u teenj.] Di Ń ne piese baala deenj, Ń titia janj jinj ari wialinj kala la si bula a tigeu le Ńaa wutitii

ne.” ⁹ Nii ne Juu tinjŃaa ma sii pe a bul di wii-la kala u si bula Ńaa wutitii ne.

Pooł bul wiaa duu laa u titia kuoro Fiilis sipaanj

¹⁰ Nii ne tinjteenj kuoro-la liisi Pooł duu bul wii-la u ma si kene duu bul. Nii ne u bul, “Mi jima ari Ń dii sariya tinjteen deenj le u jisinj bolie. Mi tuonj saa toro mi si janj bul wiaa a laa mi titia Ń sipaanj. ¹¹ Nj janj wuo piesa nii Ń titia le ari bua-la le mi si ku mu Jerusalem di mi chuole Wia Wia-dia le, u bi tapulaa fii ari balia kii. ¹² Juu tinjŃaa bimi naa di la di nuu-kala keŃ wii lilere Wia-dia le, mi bi taawei ma Ńaa Wiichuole diisinj le koo lee kala tanj-la le. ¹³ Ba bira bi janj wuo dage ari wialinj ba si si mi Ńaa chei Ńaa wutitiiba ne. ¹⁴ Wii-la mi si janj bula pinj ari u Ńaa wutitii ne nla: Ba wialinj kala tuonj mii to wonjbi-la ba sii chei ne. Wonjbi-la mi sii to, mi maa to la naabalimaba Wia ne. Mi ma Ńaa wialinj kala Moosis si nmunŃa bil di la to yarida, aa to tenni-la nialinj sii bul wiaa, Wia Dinjonj-la dolunj le si nmunŃa kala maa. ¹⁵ Mi ma laa dii ari Wia janj chise ni-zoŃŃoo ari ni-boŃŃoo kala suunj le. Niaa deenja kala si chinj nii, ma laa wiaa deenja kala dii ne. ¹⁶ Mi yie wiwalime worunj di mi tuobiinaa kala chesi Wia ari nuhuobiinee kala sipaanj. ¹⁷ Mi si lii Jerusalem le diene, a yi jisi ari jisi. Leele ne mi ko a keŃ moribiinj kaa ko di mi pi mi tinjteenj niaa aŃ pe kpu pusunj pi Wia. ¹⁸ Nii le ba nami Wia-dia le. Bua-la le ba sii nami, di mi piise mi disinninj dere. Ni-danj kala tuo mi teenj. Mi bi taawei ma kala Ńaa. Juu tinjŃaa doŃsunj si lii Esia tinjteenj ma ne fa he dime. ¹⁹ Di ba ne fa keŃ wii-kala a tigemi le, u fa maga di ba titia ne ko daha a ku bul. ²⁰ Nii ma dee, lenj di niaa deenja si he daha bul wii-la ba si na di mi Ńaa chei bua-la le mi si chinj nialinj si yie hono vuvuure wiaa sipaanj. ²¹ Wii-la dundunja mi si Ńaa ne nla: Mi fa chinj ba sipaanj a faasa bula piba a bul, ‘Jininj maa dii mi sariya a tinj mi si laa dii ari ni-suununj janj sii suunj le a keŃ miisinj.’”

²² Fiilis si nii nii, u jinj wonjbi-la Pooł sii to wiaa worunj. Nii ne tii u bul di ba sii. Ka u bula piba a bul, “Ma lenj di laali-yuoroo kuhianj Lisias ne ko. Nii-na mi janj dii ma sariya.” ²³ U Ńaa laali-yuoro kubala bibenj Pooł, aŃ bula pu duu kenu to aŃ lenj duu nina wiese, duu pi u nanjoŃsunj wonjbiinj di ba ku ninou di ba bubul wiaa. Duu nii che kunj maa, di ba peu le.

Pooł chinj Fiilis ari Dusila sipaanj

²⁴ U bi diene di Fiilis keŃ u haala kaa ko. U yirinj ne Dusila. U fa Ńaa juu tiina ne. Nii ne Fiilis tima yire Pooł duu ko. U si ko, u Ńaa u bul wiaa pu u jijegili. U bul Yesu

Kirisito wiaa pu a bula pu duu laa u wiaa dii. ²⁵ Ama Pɔɔl si mu bul wiaa a tige wuzonŋɔɔ ŋaaniŋ le ari ŋ si wuo keŋ ŋ titia le, a bira bul tapulii-la Wia si jaŋ dii dunia niaa sariya wiaa maa, fawulluŋ keŋ Fiilis. Nii ne u bul duu mu, ka duu nina chiniŋ u jaŋ bira yiru. ²⁶ Nii kala le u faa biine ari Pɔɔl jaŋ pu moribiin. Nii wiaa ne tii u yie yiyiru tete tete ba yie bubul wiaa. ²⁷ Jisiŋ balia si kiele, baal kubala baa yire Pɔɔkɔs Fesitis ne fa laa tinteen kuoro Fiilis lerin. Fiilis faa che di Juu tinŋaa chou, nii ne tii u ŋaa ba ha keŋ Pɔɔl tɔ dia.

25

Pɔɔl sul di ba kenu mu tinteen kuori-balin teen

¹ Fesitis si ku laa tinteen, u hoŋ Sizariya le tapulaa batori an sii mu Jerusalem. ² U si mu Jerusalem nii, nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari Juu tinŋaa kuhiasin ku bul wii-la Pɔɔl si ŋaa cheiba pu, an sulu ³ duu peba le a ŋaa di Pɔɔl kɔ Jerusalem. Ba vuura ne di ba cheme kpuu wonbiin le. Nii ne tii ba bul nii. ⁴ Nii ne Fesitis bul di ba kenu tɔ dia ne Sizariya tinteen le, duu si lee-la lii, duu ma jaŋ miira mu dime sisele. ⁵ Nii ne u bul di ba leŋ di ba kuhiasin to u hariŋ mu Sizariya, di u ne ŋaa wii cheiba le, di ba bul u teen dime duu nii.

⁶ Fesitis chua Jerusalem le ari tapulaa chori koo fii an-na miira mu Sizariya. U taŋ si pula, u mu hoŋ sariya didillin an ŋaa ba keŋ Pɔɔl kaa kɔ. ⁷ Pɔɔl si kɔ, Juu timma-la si lii Jerusalem kɔ, ba ku gollu chu a bul di wialin Pɔɔl si cheye yuga ne siifese, ama ba bi wuo dage ari wialin ba si bula a tigeu le ŋaa wutitiiba. ⁸ Nii ne Pɔɔl ma bul wiaa duu laa u titia a bul, “Mi bi Juu tinŋaa naabalimaba wonbii-la ba sii to wiikala cheye, mi bira bi wii ma kala cheye a tige Wia-dia le koo Rom kuori-balin ma le.” ⁹ Fesitis ma faa che di Juu tinŋaa chou ne, nii ne u piese Pɔɔl ari u jaŋ cho duu mu Jerusalem duu dii u sariya dime a tin wiaa deenba ba si bula a tigeu le koo? ¹⁰ Nii ne Pɔɔl si, “Ai, mi jaŋ cho di mi mu kuori-balin teen. U maga di u ne dii mi sariya. N titia jima woruŋ ari mi bi wii ŋaa chei Juu tinŋaa le. ¹¹ Di mi ne fa ŋaa wii chei a mage di ba kpumi, mi faa sei ne, ama di wialin kala ba sii bul ŋaa wu-nyiarin ne, nuu-kala tuo duu wuo jomŋi he ba nisin le di ba kpumi. Mii sulun di ŋ leŋ di mi mu kuori-balin teen duu ne dii mi sariya.” ¹² Nii ne Fesitis ari u nihiasin vuure wiaa. Ka u bula pi Pɔɔl a bul, “Na ŋ si ŋ jaŋ mu kuori-balin teen duu ne dii ŋ sariya. N saa jaŋ mu.”

Pɔɔl chin Agiripa ari Beenis sipaan

¹³ U bi diene di kuoro kubala ba sii yire Agiripa ari u dihaala ba sii yire Beenis kɔ di ba chuole Fesitis Sizariya le. ¹⁴ Ba si mu dime tapulaa baymene, Fesitis bul Pɔɔl wiaa kala a piba a bul, “Baal kubala ne he daha. Fiilis ne fa kenu kaa tɔ dia. U ha he dime. ¹⁵ Mi si mu Jerusalem, nialin si kpu pusun pipi Wia kuhiasin ari ba nihiasin Juu tinŋaa tuon ku bul wialin u si ŋaa cheiba le, an bul di mi dii u sariya a jon cheerin pu. ¹⁶ Nii ne mi bula piba ari Rom tinŋaa bi sei di ba bul duu cheye ne an jon tiina he u diŋdonŋɔɔ nisin le, see di ba kala hɔnɔ, di donɔ bul u wiaa, donɔ ma bul u wiaa. ¹⁷ Nii ne ba kɔ daha. Ba si kɔ, mi bi kaa dieni. U taŋ si pula, mi mu sariya didillin an ŋaa ba keŋ baal-la kaa kɔ. ¹⁸ Nialin fa sii bul Pɔɔl teen sii chin a bul wialin Pɔɔl si ŋaa chei. Mi fa biina di ba jaŋ dage wu-bomɔ-la u si ŋaa. Ama ba bi wuo dage. ¹⁹ Wii-la ba si bula ne ŋaa wu-kaa-lerii ne ba kaa lere a mu tige ba Wii-chuolon le ari baal kubala si suba, baa yire Yesu. Pɔɔl yie bubul ari Yesu sii suun le a he u miisin le. ²⁰ Mi fa bi jin nii mi si jaŋ to a jin wiin deen tuon. Nii ne mi piese Pɔɔl ari u jaŋ sei a mu Jerusalem di ba dii u sariya dime? ²¹ Pɔɔl bi seye. U sulmi di mi leŋ di ba benu a kenu kaa mu kuori-balin teen di u dii u sariya. Nii ne mi ŋaa ba bibenu. Mi ne ku na wonbiin, mi jaŋ leŋ di ba kenu mu kuori-balin teen di u dii u sariya.” ²² Nii ne Agiripa bula pi Fesitis ari u titia cho duu ma nii baal-la niin ne. Nii ne Fesitis bula pu ari u chie jaŋ nii u wu-bulun.

²³ U taŋ si pula, Agiripa ari Beenis mu sariya didiilin. Ba kpiere ba titia woruŋ a mu juu dii-bal-la. Naa zilba kinkeŋ. Ba di laali-yuoroo nihiasin ari ni-balaa taŋ-la le, ba kala ku juu a hoŋ donɔ le. Ba kala si hoŋ nii, Fesitis ŋaa ba keŋ Pɔɔl ku juu. ²⁴ Nii ne Fesitis bul, “Kuoro Agiripa, ma di nialin kala si he daha, ma na baala deen. U wiaa ne tii Juu timma-la si he daha ari Juu timma-la si lii Jerusalem kala ku wiwalimemi. Baa ŋaa gon a bul di u bi maga di u keŋ miisin. ²⁵ Mi-na bi na ari u si ŋaa wii-la chei a mage di ba kpuu. Ama u titia ne sulmi ari u jaŋ mu kuori-balin teen duu dii u sariya. Mi saa jaŋ leŋ duu mu. ²⁶ Ama mi paala bi chaasa jin wii-la kala mi si jaŋ ŋmuŋsa pi kuori-balin a mu tigeu le. Nii ne tii mi kenu kaa kɔ ma teen di ma nii u wiaa. N-na kuoro Agiripa teen ne mi saa paala kenu kaa kɔ. Mi biina ari ŋ ma ne juu wii-la tuon, ŋ jaŋ wuo na wii di mi wuo ŋmuŋse tenin pi kuori-balin. ²⁷ U bi wonbii kene mi teen di mi ne leŋ di ba keŋ danzarika kaa mu kuori-balin teen, an bi chaasa bul wii-la kala u si ŋaa chei.”

26

Pɔɔl bul wiaa duu laa u titia Agiripa sipaan

¹ Njii ne Agiripa bula pi Pɔɔl a bul, “Wonɓiinj he dime di η bul wiaa a laa η titia.” Njii ne Pɔɔl suomo bul wiaa a jijaake u nisaa a bul, ² “Kuoro, mi jan bul di mi nyuj sima jinij mi si jan wuo bul wiaa a laa mi titia η sipaan wiaa deenɓa kala le Juu tinɓaa sii bul mi teen, ³ beɛ wiaa η-na paala chaasa jin Juu tinɓaa kisinninj kala ne ari ba wu-kaa-lerinj. Mi saa sulunj di η kenj kenyiri an jegile nii mi teen.

⁴ Juu tinɓaa kala jin mi fa si nage njii ne a suomi mi hanɓiirin kala le. Mi fa yie he mi tinɓeen ari Jerusalem dundunja le ne a ku waa. ⁵ A lii bunɓun kala a kaa ko mi faa to Farisii tinɓaa paati-la sii to wonɓii-duo-la ne la Wii-chuolunj le. Di ba ne seye, ba jan wuo bul ari ba jin njii niinj le faafaa kala ne. ⁶ Ka leele ba lej mi chinj daha di ba dii mi sariya a tinj mi sii yiele wii-la Wia si si u jan nja pi la naabalimaba. ⁷ La Iziral tinɓaa ta-gejtisinj fi ari bali-la, la kala yiele wiinj deenj ne, njii wiaa ne tii la fiiese siinj a chuchuale Wia wiiheye ari titanjin kala njii. Mi sii yiele wiaa deenɓa ne tii, Juu tinɓaa bubul mi teen njii, mi nyina. ⁸ Beɛ ne tii ma Juu tinɓaa bi wuo laa dii ari Wia jan wuo chise nialinj si suba, di ba bira sii suunj le?

⁹ Mi ma titia fa laa dii ari u maga di mi nja wii-la kala mi si wuo nja a chei Yesu si lii Nazaret yirinj. ¹⁰ Njii ne mi nja Jerusalem le. Mi laa dolunj nialinj si kpu pusunj pipi Wia nihiasinj teen, an kenj Wia niaa yuge a to dia. Di ba ne si di ba kpuba maa, mi yie sei ne, ka ba kpuba. ¹¹ Mi vene dogiseba yuge Wii-chuole diisinj kala le, aa walime di ba bul ari ba bi Yesu jinj anj via u wonɓii-la. Mi baaniinj sii kinkenj ba nyunj. Mi paala mu tasiinj doɓsunj si tuo Juu tinɓeen le, a to ba naasiinj a dogiseba dime.

Pɔɔl to njii u si nja a ku laa Yesu wiaa dii

¹² Wiinj deenj wiaa ne tii mi sii mu Damaasikas. Nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhiasinj tinjmi a pimi dolunj. ¹³ Mi sii mu wonɓiinj le mi nyina, ari wiihei-siesee mi na pulumunj duu lii wia nyunj a chaana he la di nialinj fa sii venj le. U pulla kii wii-pɔsunj. ¹⁴ La kala tuu tel tinɓeenj. Ka mi nii nuu yiikoro duu bula pimi Hiiburu yiikoro le a bul, ‘Soɔl, Soɔl, beɛ ne tii η to mi naasiinj a dudogisemi nja?’ Njii nage neɛn ne ba si vɔɔ an njummo duu venj. U bi sei duu venj anj dudogise u titia ne.’ ¹⁵ Njii ne mi piese, ‘Kubeɛ ne, Tiina?’ Njii ne Tiina bul, ‘Mi ne nja Yesu, nii-la η si to naasiinj a dudogise. ¹⁶ Ama sii chinj. Mi

kenj mi titia ku daginj di mi liisinj di η tinj tinɓinɓaa pimi ne, a nja mi siada tiina, a bula pi niaa η si nami njii jinij, ari njii η si jan bira nami maachie. ¹⁷ Mi jan timinj di η mu Iziral tinɓaa teen ari nialinj si bi Juu timma nja kala teen. Di ba nii waliminj, mi jan laanj ta ba nisinj le. ¹⁸ Mi jan timinj di η mu nja di ba siaa suri, a kenjba di ba birima lii biriminj tuɔn a ku juu pulumunj tuɔn, a nja di ba lii Sitaani nisinj le a ko Wia teen. Di ba ne nja njii anj laa mi wiaa dii, Wia jan jonj ba haacheba cheba. Ba jan wuo na lerinj Wia si tuɔsa nialinj tuɔn.’

Pɔɔl to u tinɓinɓaa naasiinj

¹⁹ Njii wiaa kuoro, mi bi yiikori-la si lii wia nyunj wiaa via. ²⁰ Njii ne mi suomo bul Wia wiaa Damaasikas le ari Jerusalem le a kaa mu Judiya tinɓeen kala, ari nialinj si bi Juu timma nja tuɔn. Mi bula piba di ba birima lii ba haacheba le anj birima to Wia, anj nja wialinj si jan dage ari ba birima lii ba haacheba le ne. ²¹ Wiinj deenj wiaa ne tii Juu tinɓaa kenjmi Wia-dia le aa che di ba kpumi. ²² Ama ari jinij kala Wia haa pemi le ne, njii ne tii mi chinj daha aa bul wiaa deenɓa kala mi si nja siada a pima, ma nibalaa ari ma ni-biisinj kala. Wiinj deenj mi sii bul, u titia ne nialinj fa sii bul wiaa, Wia Din-zɔn-la dolunj le ari Moosis kala fa bul ari wii-la jan nja. ²³ Ba fa bula ari Kirisito jan na heenj a suu, a laa sipaanj a sii suunj le nialinj si suba kala tuɔn. Ba bira bula pi Juu tinɓaa ari nialinj si bi Juu tinɓaa ma nja ba si jan nja njii a na pulumunj.”

²⁴ Pɔɔl si bul wiaa duu laa u titia njii, Fesitis kpiau le a bula pu a bul, “Pɔɔl, ηn nyaase ne. Njii wu-jinj kinkenj kinkenj kenj nyinyaase ne.” ²⁵ Njii ne Pɔɔl bul, “Mi bi nyaase mi nyina. Wutitii ne mii bul. Mi siaa kala ne fiela. ²⁶ Kuoro Agiripa, η jinj wiaa deenɓa kala ne. Njii ne tii mi wuo bubulba ari nyu-duonj. Mi jima ari wiaa deenɓa kunj-kala tuo η si bi jinj. Wiaa deenɓa kala si nja, ba bi wu-faalaa nja. ²⁷ Kuoro, η laa nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zɔn-la dolunj le wiaa dii neɛ? Mi jima η laa dii ne.” ²⁸ Njii ne kuoro Agiripa piese Pɔɔl a bul, “Njii biina leele-bie deenj η jan wuo lej di mi laa Yesu wiaa dii a tutoo koo?” ²⁹ Njii ne Pɔɔl bul, “U nja leele-bie koo u bi leele-bie nja, mii chuole Wia ne di ma di ni-kaana-la kala sii jegile nii mi teen jinij deenj, di ma ku nagemi ari mi si laa Yesu wiaa dii njii. Ama mi bi che di ma nagemi ari ba si kenjmi vɔɔ ari chorumoɔ nja.”

³⁰ Pɔɔl si bul wiaa deenɓa dere, njii ne tinɓeen kuoro ari nii-la si chinj kuori-balinj nyunj ari Beenis ari nialinj kala fa si hono, ba sii di ba viiri. ³¹ Ba si lii di-jalinj njii, ba bula pipi doɓɔ a bul, “Baala deenj bi wii-kala cheye a mage di ba kpuu koo di

ba kenu to dia.”³² Nii ne Agiripa bula pi Fesitis a bul, “Di baala deen fa bi wonjbiin sula ari u jan mu kuori-balin teen duu dii u sariya, mi fa jan bul di n jonu ta.”

27

Pool juu liin daboro a duoro mu Rom

¹ Nii ne ba vuure di la juu liin daboro a mu Itali. Ba jon Pool he laali-yuoroo kuhian kubala nisin le a pe dansarikaba dɔnsun le. U lii Rom ne a fa njaa kuhian Rom kuori-balin laali-yuoroo tuon. Baa yiru Julias. ² La mu juu liin daboro si lii tan kubala baa yire Adamiitam a njaa siri duu mu tasi-la si he mugi-balin niin Esia tinteen le. Baal kubala baa yire Arisitaakis ma fa he la tuon ne. U fa njaa Masidoonia tiina ne a lii Tesalonaaka. La si mu nii, ³ u tan si pula la mu yi tan kubala baa yire Saadon. Julias fa ken zile Pool teen a pu wonjbiin duu mu na u nanɔnsun, di u nii che kun maa, di ba peu le. ⁴ La bira sii dime. La sii mu, di pelin lu lii lee-la la fa si chaasa. La miira mu to tinteen kubala liin si gollo chu, baa yire Saapos. La to seme-la si kere pelin. ⁵ La kperɛ to Siliisia ari Panfilia tinteen niin, a mu yi lee kubala baa yire Maara. U fa he Laasa tinteen ne. ⁶ Dime ne laali-yuoroo kuhian-la na liin daboro dɔno duu lii Alekizandria aa mu Itali. U njaa la juu. ⁷ La fiela duori nii deen deen tapulaa banjane a na heen kinjen, an sisele ku kpage tan kubala baa yire Sinaadas. Pel-la bi seye di la to dime. Nii ne la bira kperɛ to tinteen kubala liin si gollo chu, baa yire Kiriiti, a ku yi lee kubala baa yire Salimooni. La kperɛ to tintee-la seme-la si kere pelin. ⁸ La si kperɛ to lii-la niin nii, la na heen worun an-na ku yi lee kubala baa yire Fee Heevins. U fa kpage tan kubala baa yire Lasiya.

⁹ La hon dime a dieni, Juu tinjaa tapul-bal-la ba si yie kpu pusun pi Wia, duu jon ba haacheba cheba, ku kieli. Bua-la le liin duoron yie hei ne. Nii ne Pool bul wiin deen chagileba a bul, ¹⁰ “Mi naanbiirin, mi na ari la wonjbi-la venin jan kperila. Ma len di la hon daha. Di la ne si la mu, la liin daboro ari la chugusun jan chei, la dɔnsun ma jan suu.” ¹¹ Ama laali-yuoroo kuhian-la fa bi Pool teen jegile nii, an jegilee nii liin daboro-la kuhian ari liin daboro-la tiina teen. ¹² Ba si lee-la bi zon ari ba si jan he dime yibiin le. Ba tuon jesin kala fa cho di ba juu liin daboro-la, a wiwalime di ba ne wuolo, di ba mu yi tan kubala baa yire Fiinis a he dime yibiin. Fiinis ne fa njaa lee-la liin daborusun si yie chin a he Kiriiti tinteen. U fa he tan seme ari tan bubuon pege, a bira pin tan seme ari tan nyun pege maa a kere pelin.

Lii-pelin lu mugi-balin le

¹³ Nii ne pelin fiela lu a lii tan bubuon a kuko. Nialin biina ari ba jan na wonjbiin a ven ari ba fa si biina nii ba tuon le. Nii ne ba ken hoo-bal-la ba si yie kaa chage liin daboro-la a kaa liise a he liin daboro-la tuon, an duoro kperɛ to Kiriiti tinteen niin nii. ¹⁴ U bi diene di peli-duon faasa lu a lii tan nyun ari wii-pusun pege. U lii tinteen liin si gollo chu ne a kuko. ¹⁵ U ku nmoo liin daboro-la, la bi pel-la wuo chaase. La bi wii-kala wuo nja. Nii wiaa la len pel-la ken liin daboro-la mu lee-la u si lu mumu. ¹⁶ Nii ne la to lee kubala liin si gollo chu baa yire Kaada, a to u tan seme. U kere pel-la mua. Dime la na heen worun an-na wuo ken liin dabori-bie-la la fa si jonjo voo liin daboro-la hari. ¹⁷ Ba lere liin dabori-bie-la ku juu liin daboro-la tuon a ken nmesin vobu, an voo liin daboro-la kala kpan kpan. Fawullun fa kenba ari ba jan vene mu juu hagili-bunbugulo-la tuon si golli Liibia tinteen a pe dime. Nii ne ba ken genni-la ba fa si jonjo voo liin daboro-la nyun di pelin kaa ven a kaa ta ba suusa tuu, an len pel-la ken liin daboro-la aa ven. ¹⁸ Pel-la faasa lu nii ne deen deen. Tan si pula ba suomo chaare chugusu-la si he liin daboro-la tuon a yuo tita. ¹⁹ Tan si pula, la titia chaare liin daboro-la kiaa ba si kaa wase liin daboro-la dɔnsun a yuo ta. ²⁰ La tapulaa yuga wia si bi poso, chejwulaa ma bi lia. Ka pel-la ha faasa lu kinjen. Pel-la si faasa lu nii, la bira bi yiel ari la jan ken miisin.

²¹ Nialin diene ba bi kiaa die. Ba si diene ba bi kiaa die nii, Pool sii chin ba sipaan a bula piba a bul, “Mi naanbiirin, u fa maga di ma jegile nii mi teen. Di ma ne fa jegile nii mi teen, la ne fa bi Kiriiti le lia, la kiaa deenba kala si cheye, ba fa bi chei. Kialin kala si lele ma fa bi lel. ²² Ama mi sulma, ma nyire boye. Liin daboro dunduna ne jan lel, ama ma kun-kala bi jan suu. ²³ Wia-la si tiimi, mi maa chuolu. U tinjaara dia ko mi teen titanin ²⁴ a bula pimi a bul, ‘Pool, si fawullun fa. N jan mu chin kuori-balin sipaan. Wia tin n wiaa ne a len ma di nialin kala si he liin daboro tuon, ma kala jan ken miisin.’ ²⁵ Nii wiaa, mi naanbiirin, ma nyire boye. Mi nja Wia yarida ari wii-la kala u si bula, u jan chaasa nja. ²⁶ Ama la ta jan mu chin dundoli-bie kubala le ne liin si gollo chu.”

²⁷ Pel-la kenla kaa ven nii ne tapulaa fii ari banese mugi-bal-la ba sii yire Adira tuon. U titan-ari ari tita-siesee nialin sii duori liin daboro-la, ba biine ari baa mu dundolo niin ne. ²⁸ Nii ne ba jon kun he lii-la le di ba magise a na u lunun. Ba na duu lunje a mage naakielin mahin balia. Muapilii ba bira magise a na duu

ŋaa naakielin mara ari fii. ²⁹ Fawullun fa kenba ari ba jan mu nmoo bun. Nii ne ba chaare hoonu-la ba si yie kaa chichage liin daboro-la a kikii. Ba banese ne ba chaare liin daboro-la harin a chagu kii, an susul Wia di tan-pul di ba na pulumun. ³⁰ Nii ne nialin fa sii duori liin daboro-la lii a chiche di ba fa, an ka liin daboro-la ari ni-kaanaa. Ba liise liin dabori-bie-la a he liin tuon, a fufugi ari baa che di ba lii liise ho-la ba si kaa chichage liin daboro-la sipaan ne. ³¹ Nii ne Pool jin a bula pi laali-yuoroo kuhian-la ari laali-yuoro-la a bul, "Ma bi jan ken miisin, see nialin sii duori liin daboro-la he liin daboro tuon." ³² Pool si bul nii, laali-yuoro-la keru nmesila ba fa si kaa voo liin dabori-bie-la, a len liin jono viiri.

³³ Tan si kpaga pulun, Pool sul nialin kala si he liin daboro-la tuon di ba dii kaaa a bul, "Tapulaa fii ari banese ne nla ma sii gberu wii-la si jan naama. Ma bi kun-kala die. ³⁴ Nii wiaa nii sulma di ma dii kaaa. Di ma ne dii kaaa, ma jan ken dolun a wuo laa ma titia a ken miisin. Ma kun nyu-pun ma bi jan wii." ³⁵ Pool si bul nii dere, u jon boroboro, a chuole Wia ba kala sipaan, an choge didii. ³⁶ Ba nyire boye, ba kun-kala ma dii kudiilee. ³⁷ La nialin kala fa si he liin daboro-la tuon fa naa zo-balia ari mahin batori ari fii ari balidu ne. ³⁸ Ba kala si dii kaaa voge, ba chaare mia-la fa si he liin daboro-la le a ta, di liin daboro-la si faasa yun.

Liin daboro ka chei ne

³⁹ Tan si pula, nialin sii duori liin daboro-la bi wuo jin di ba yi dundolo-la niin ne, ka ba yi. Ba na di tinteen ne golli lii-la chu, lii-la bi jal. Lee-la kala taale. Ba biina ba jan wuo ken liin daboro-la a lii lii-la niin. ⁴⁰ Nii ne ba keru ho-bala-la ba fa si yie kaa chichage liin daboro-la a lo he liin le. Ba ken nmen-la ma puri ba si kaa voo danyine-la ba fa si kaa kukuosi liin, a didage liin daboro-la wonbiin. Ba bira wasa ken genni-la maa ba si kaa voo liin daboro-la sipaan, di pelin ken liin daboro-la viven. Ba wasa kaa ta ba jil a voo, di pelin kaa vene mu lii-la niin. ⁴¹ Ama liin daboro-la fa mu juu hagili-bunbugulo tuon fuo-balaa balia si ku chej donjo a kuro bil. Daboro-la sipaan muure, u bi wuo ven, an ka pel-bal-la naa lii-pelin ku nmoo liin daboro-la, a naa u harin kala bori. ⁴² Nii ne laali-yuoro-la vuure di ba kpu dansarikaba-la kala, di ba kun-kala si wuo lii a duori lii-la a fa lel. ⁴³ Ka laali-yuoroo kuhian-la faa che duu laa Pool ta, nii ne u bula piba di ba si nii naa. U ta bula piba ari nialin kala si jin liin a he liin daboro-la tuon, di ba laa sipaan fula tuu a

duoro mu lii-la niin, ⁴⁴ an ka di ni-kaana-la ma tuu, di donsun paa daa-borusun, di donsun ma paa liin daboro-la dabori-yeriele, a ma kaa duori liin lii. Nla ne la kala naa a lii lii-la niin.

28

Pool he Malita le

¹ La si lii liin niin a laa la miisin nii, la na ari tinteen ne liin gollo chu nii. Nialin si he lee-la bula pila ari tintee-la yirin ne Malita. ² Nialin kenla worun leela, a pela le kinken. La si he dime nii, duonun suomo ninii. Lerin fiela worun. Ba he nyinin pila la wiwieni. ³ Pool mu jaa daasin a kaa ku he nyinin le, di dimin he daasi-la le. Wulimin ken din-la u ku lii a dima pe Pool nisin le. ⁴ Nialin si he lee-la na di din-la dima pe Pool nisin le nii. Ba bula pipi donjo a bul, "U naga baala deen ka kpu niaa ne. U wuo lii liin tuon a ken miisin, ama Wia bi seye duu ken miisin." ⁵ Nii ne Pool ken din-la kpesi u tel nyin-la tuon, ama din-la si dimu nii, u buu wii-kala naa. ⁶ Ba faa gberu din-la si din Pool nii duu nmeru, koo duu guu tele suu, di ba na. Ba gberu a dieni. Ba si gberu a dieni nii, ba bi na ari wii-kala naa le. Ba ken ba tuobiinaa birime a bul duu naa vene ne.

⁷ Tintee-la kuoro yirin ne fa Pubilias. U bagisin ma fa kpaga lee-la ne. U kenla kaa mu u lerin, a kenla worun tapulaa batori. ⁸ Kuoro-la nyimma faa wiile ne a pin dia le. U yaraa fa lima ne, an ka u ninigile. Nii ne Pool juu nau u dia le a jon u nisin danu le a chuole Wia pu, u duori. ⁹ Pool fa si naa nii, puwuolo-la kala fa si he lee-la ko Pool teen. U naa ba duori. ¹⁰ Ba pila chogitaba yuge. Bua-la le la sii che di la sii juu liin daboro a duoro viiri, ba jon kialin kala la sii che a he liin daboro-la le di la kaa jon wonbiin.

Pool lii Malita le a mu Rom tinteen

¹¹ La he dime chejin batori ne an sii juu liin daboro a lii Alekizandia. Liin daboro-la yirin ne ven-daalierin. Yibiinin fa si suomo, ba fa voo liin daboro-la a bil ne liin niin. ¹² La sii mu nii, la mu yi tan kubala baa yire Sirakas, a chua dime tapulaa batori. ¹³ La bira lii dime a juu liin daboro, a duoro mu tan kubala baa yire Riigiam. U tan si pula, pelin bira suomo lu a lii tan bubuon. U tapulaa balia chej ne la ku yi tan kubala baa yire Putooli. ¹⁴ La na nialin donsun si laa Yesu wiaa dii dime. Ba si, di la chua ba teen tapulaa balipe. La chua. Nii ne la bira lii dime a mumu Rom. ¹⁵ La naanbiiri-la si laa Yesu wiaa dii Rom le nii la wiaa ari laa ko ne. Ba ku chejla di-bolii. Ba donsun chejla lee kubala baa yire Apias Yobo. Donsun ma chejla lee-la

ba sîi yire DiisinȚ batori Nuhuōraa sîi chua dime. Pōol si naba, u lolle Wia aȚ nyire u bōye.

Pōol he Rom le

¹⁶ La si yi Rom, ba pi Pōol wonȚbiin duu jujuu u dunȚuȚa dia, ka ba ņaa laali-yuoro kubala bibenu. ¹⁷ U tapulaa batori cheȚȚ Pōol yire JȚu tinȚaa kuhiasinȚ taȚ-la le ba ku hilimi. Ba si ku hilimi ņii, u bula piba a bul, "Mi naȚbiirinȚ, mi bi wii-kala ņaa chei la niaa le, mi bi la naabalimaba kisinninȚ ma cheye. Ama ba keȚmi a to dia Jerusalem le, aȚ bira joȚmi a he Rom tinȚaa nisinȚ le ņla. ¹⁸ Ba piesemi a na ari mi bi wii-kala cheye a mage di ba kpumi. ņii ne tii ba chiche di ba joȚmi ta. ¹⁹ Ama JȚu tinȚaa bi seye di ba joȚmi ta, ņii ne fugemi mi sul wonȚbiinȚ di ba keȚmi kaa ko kuori-balinȚ teenȚ duu dii mi sariya. Ama mi-na bi wu-bōȚ kala keȚe di mi bul a mu tige mi niaa JȚu tinȚaa le. Ba ne fugemi mi ko kuori-balinȚ teenȚ. ²⁰ ņla ne tii mi si mi jaȚ nama di la bul wiaa. Ba keȚ chorumuō deȚȚba vōomi a tinȚ nii-la wiaa ma Iziral tinȚaa sîi yiele ari u jaȚ ko le ne." ²¹ Pōol si bul ņii, ba bula pu a bul, "La bi teȚ kala laa a lii Judiya a mu tige ņ le. La naȚbiirinȚ kubala ma bi lee-la lii ko a ku bul wu-bōȚ a tige ņ le. ²² Ama la jima ari lee-na kala niaa yie bubul wu-bōȚȚō a mu tige paati-la ņ sîi to ne. ņii ne tii la chiche di la nii wialinȚ ņ si laa dii."

²³ ņii ne ba he tapuluȚ pi Pōol. Tapulii-la si yie, niaa yuga a ko lee-la Pōol sîi juu. Pōol bul Wia kuorrii-la wiaa a pipiba siiffesinȚ a lii chichuōȚ kala a kaa mumu didaaninȚ. U karime wialinȚ Moosis fa si ņmuȚsa bil di niaa tuto, ari nialinȚ fa sîi bul wiaa, Wia DiȚ-zōȚ-la doluȚ le fa si ņmuȚsa bil Wia teninȚ tuōȚ. U dageba ņii a bul Yesu wiaa piba, a wiwalime di ba laa Yesu wiaa dii. ²⁴ NialinȚ si nii wialinȚ u si bula, ba dōȚsuȚ laa dii, dōȚsuȚ ma bi laa dii. ²⁵ Wiaa deȚȚba ne Pōol bul, ka ba keȚ wiaa lere dōȚȚ le a sii viiri. U bula piba a bul, "WialinȚ Wia DiȚ-zōȚ-la si to Azaaya le ņii a ņaa u bula pi ma naabalimaba, ba ņaa wutitii. Azaaya fa ņaa nii-la fa sîi bul wiaa u doluȚ le ne. ²⁶ U fa bula a bul,

'Mu niaa deȚȚba teenȚ a bula piba a bul,
Ma jaȚ jegile nii wiaa aȚ bi ba bubuōȚ jinȚ.
Ma jaȚ chaare ma siaa kala aȚ bi kuȚ-
kala jaȚ na,

²⁷ beȚ wiaa niaa deȚȚba nyuȚ dolie,
ba to ba digilaa di ba si wii nii.
Ba keȚ ba siaa ma to di ba si kuȚ-kala
na.

Wia si, di ņii dee ba siaa fa jaȚ nina,
ba digilaa ma fa jaȚ ninii wiaa.
Ba nyusuȚ ma fa jaȚ jijinȚ wiaa
bubuōsaa.

Ba fa jaȚ birima tomi
di mi ņaa di ba duori.' "

²⁸ ņii ne Pōol bira bula piba a bul, "U maga di ma jinȚ ari baa bul Wia wu-zōmo-la si laa niaa tita a pi nialinȚ si bi JȚu tinȚaa ņaa ne. Ba jaȚ jegile nii." ²⁹ Pōol si bul wiaa deȚȚba deȚe, JȚu timma-la keȚ wialinȚ lilere dōȚȚ le siiffesinȚ, a sii viiri.

³⁰ Pōol hoȚ Rom le jisinȚ balia, a yōo u dia u titia le a jujuu. Nuu-na kala si ko duu nau, u yie kenu woruȚ ne. ³¹ U bul Wia kuorrii-la wiaa a pi niaa, a dage la Tiina Yesu Kirisito ma wiaa ari nyu-duoȚ. Nuu-kala buu to ari u si ņii ņaa.

TEN-LA PƆOL SI NŊUNSA PI ROM TINŊAA

¹ Mi-na PƆol, si ŋaa Yesu Kirisito tinŋinna, mi nŋi ŋmunŋse teniŋ deenŋ a pipi ma Rom tinŋaa. Wia ne yiremi mi ŋaa u nanŋɔɔ. U liisemi di mi bul u wu-zomɔ-la a pi niaa ne. ² Wia to nialin sii bul wiaa, Wia Din-zonŋ-la dolunŋ le ne fafaa kala a bula piba di u janŋ lenŋ di ba bul u wu-zomɔ-la a pi niaa. Ba ŋmunŋse ŋii ne Wia teniŋ tuonŋ. ³ Wu-zonŋɔɔ deenŋba tige la Tiina Yesu Kirisito le ne. U ŋaa Wia Bii ne a ŋaa nuhuobiinŋ maa. U ŋaa la naabalima kuoro Devit nihii ne. ⁴ Ama Wia si chisu suunŋ le ŋii, u ŋii wuo dage ari u ŋaa Wia Bii ne, a keŋ dolunŋ a keŋ Wia Din-zonŋ-la si keŋ tuɔ-pula maa. ⁵ U lahorimo le Wia leŋe mi ŋaa u nanŋɔɔ a bul u wu-zomɔ-la wiaa a pi dunia niaa kala, di ba laa dii a to Yesu niinŋ a wuo zil u yirinŋ.

⁶ Ma ma Rom tinŋaa he niaa deenŋba tuonŋ ne. Wia liisema ne di Yesu Kirisito tiima. ⁷ Ŋii wiaa mi ŋmunŋse teniŋ deenŋ pipi ma nialinŋ kala si he Rom le, ma nialinŋ Wia si cho a liisema di ma ŋaa tuɔ-pul tinŋaa. La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu lahorimo le, ba janŋ pema le di ma hoŋ ari yarifielaa.

PƆol sul Wia, Rom tinŋaa wiaa

⁸ Wii-la mi si kene di mi laa sipaanŋ bul ne ŋla: Mi to Yesu Kirisito le aa lolle Wia ma kala wiaa, beɛ wiaa dunia nuu-kala nii ma yarida wiaa ne. ⁹ Wia-la mi si timaa pa ari mi tuɔ-bala aa bul u Bie wu-zomɔ-la wiaa, u ne ŋaa mi siada tiina ari bua-na kala le di mi nŋi chuolu, mi yie liliisi ma wiaa ne. ¹⁰ Mi yie sulu a chiche wonŋbiinŋ di mi ku nama. Duu ne seye, mi janŋ ku nama leele. ¹¹ Mi cho di mi ku nama ne ari siifiesinŋ, a pema le ari kialinŋ Wia Din-zonŋ-la sii che duu jonŋo pima di ma dol. ¹² Wii-la mi si bul ne ŋla: La janŋ pipe donŋo le. Mi si ŋaa yarida nii janŋ lenŋ di ma nyunŋ nyaase. Ma ma si ŋaa yarida nii janŋ lenŋ di mi ma nyunŋ nyaase.

¹³ Mi naanŋbiirinŋ, mi cho di ma jinŋ, ari mi walima walima di mi ku nama ne, ama wii ne yie tii mi bi kɔ. Mi cho di mi ŋaa di niaa llii ma tuonŋ ne a ku to Wia, ari mi si ŋaa nii nialinŋ donŋsunŋ si bi Juu tinŋaa ŋaa le. ¹⁴ U maga di mi tinŋ Wia tinŋinŋaa niaa tuonŋ. Giriik tinŋaa ari nialinŋ kala si bi Giriik tinŋaa ŋaa, wu-jinnaa ari nialinŋ si bi wiaa jinŋ, ba kala tuonŋ ne u maga di mi tinŋ Wia tinŋinŋaa. ¹⁵ Ŋii ne tii mi cho di mi bul Wia wu-zomɔ-la a pi ma nialinŋ si he Rom tinŋeenŋ le.

Wia wu-zomɔ-la keŋ dolunŋ

¹⁶ Mi bi hiisinŋ ka fa di mi bul Wia wu-zomɔ-la, beɛ wiaa u ne ŋaa Wia dolunŋ. Nialinŋ si ŋaaba yarida, Juu tinŋaa ari nialinŋ si bi Juu tinŋaa ŋaa kala, Wia janŋ laaba ta. ¹⁷ Wia wu-zomɔ-la dage nii Wia si ŋaa niaa wuo keŋ tuɔ-pula u sipaanŋ. U daga ari nialinŋ si keŋ yarida, ba keŋ tuɔ-pula u sipaanŋ, di ba wuo chinŋ ba yarida naanŋ le a mu dere. Ba ŋmunŋse ŋii ne Wia teniŋ tuonŋ a bul,

“Nii-la kala si ŋaa Wia yarida, u tiina ŋaa tuɔ-pul tiina ne Wia sipaanŋ, u janŋ keŋ miisinŋ.”

Wia baaninŋ sii ni-bonŋɔɔ le

¹⁸ Wia baaninŋ sii ni-bonŋɔɔ ari nialinŋ si bi u niinŋ wiaa ka to le ne, beɛ wiaa ba wu-ŋaalaa nyage wutitii-la bil ne. ¹⁹ Wialinŋ niaa si maga di ba jinŋ a tige Wia le, ba wonŋbiinŋ chaasa pinŋ ne. Wia ne dageba. ²⁰ La bi Wia nagisinŋ wuo jinŋ. Ama la wuo chaasa na ŋii u si keŋ dol-la si bi dere. U bi nuhuobiine naga. U dagela wiaa deenŋba, a suomi bua-la le u si ŋaa dunia a kaa kuko jininŋ. Kialinŋ kala u si ŋaa dagela nii. Ŋii wiaa ni-bonŋɔɔ deenŋba bi janŋ wuo bul ari ba bi jinŋ. ²¹ Ba jinŋ Wia ne, ama ba buu zil ari u ŋaa Wia. Ba buu ka lolle. Ba tuɔbiinaa kala birima ne ba ŋinŋaa wu-liilinŋ. Ba tuɔbiinŋ-lorunu-la keŋba kaa mu he biriminŋ tuonŋ. ²² Ba to ba yaarinŋ le a bul ari ba keŋ wu-jiminŋ ne. ²³ U fa maga di ba chuchuoɔle Wia-la si keŋ yirinŋ anŋ bi suu. Ka ba via anŋ miira me kɔaa si nage nuhuobiinee a susuu, a bira me kialinŋ si nage diibiisinŋ ari pusunŋ ari kialinŋ sii tuuri tinŋteenŋ, a chuchuoɔle.

²⁴ Ŋii wiaa Wia jonŋba ta ba tuto ba titia tuɔbiinŋ-lorunu-la ba sii cho, a ŋinŋaa wu-liilinŋ donŋo le. ²⁵ Wutitii-la ba si jima a tige Wia le, ba jonŋo lenni wu-nyiarinŋ, a miira chuchuoɔle kialinŋ u si ŋaa, anŋ via di ba chuchuoɔle Nii-la si ŋaaba. U maga di la didennu a kaa mu wuu. Ami.

²⁶ A tinŋ nii wiaa, Wia jonŋba ta ne di baa ŋaa wu-liilinŋ a hihiiɛ ba titia. Haalaa ma via di ba di ba balaba pipinŋ, anŋ pipinŋ ba ha-donŋsunŋ teenŋ. ²⁷ Ŋii titia ne baalaa ma via di ba jaa haalaa ari Wia si si ba ŋaa ŋii, anŋ miira keŋ ba ba-donŋsunŋ pipinŋ a hihiiɛ donŋo, a ŋinŋaa hiisi wiaa donŋo le. Ba sii ŋaa ŋii, baa dogise ba tii ne ŋii. Dogisunu-la mage ba yaraa le.

²⁸ Niaa deenŋba bi sei di ba jinŋ Wia. Ŋii ne tii Wia lenŋba ta ba tuto ba tuɔbiinŋ-bonŋɔɔ-la harinŋ a ŋinŋaa wialinŋ si bi maga di baa ŋaa. ²⁹ Baa ŋaa wu-bonŋ yiri-yiri-na kala ne. Ba keŋ niaa kɔaa lilaa, aa ŋaa wu-lorunuŋ, a keŋ yaribierinŋ, a kpukpu niaa, a yuyuo yuosunŋ, a gigrime niaa, a ŋaa wiaa jujuu

nīaa le, a bubul nīaa wīaa. ³⁰ Ba ŋaa yiri-cheeree ma ne, a beɛ Wīa, a ŋaa nīi-jiigi timma. Ba maa dage ba titia a bibigisi ba titia le. Ba yie chiche wonbii-la ba si jan to a ŋaa wu-boŋŋoo. Ba bi ba nyimmaba ari ba naanba niin ka to. ³¹ Ba bi wu-jimin kene, a bi wutitii ma kene. Ba bi nīaa cho, a bi doŋo ma nennige ka fá.

³² Ba jin wialin Wīa si bula a tige wu-ŋaalaa deenba le ne. U bula ari nialin sīi ŋaa wīaa deenba, ba maga di ba suu ne, an ka ba via an ŋiŋaa. Nii ma dunɗunɗa dee. Ba paala bibese nialin ma sīi ŋaa wialin le ne.

2

Wīa sariya che-diilin

¹ Ma bi woruŋ ka ŋaa ma si jon cheerin pipi ma doŋsun tinŋaa, ka ma nialin sīi bul nīaa teen a bul di ba cheye ne, ma ŋiŋaa wu-boŋo-la titia. Nii-la-na kala ma si ŋaa, di ma nīi ŋaa wu-boŋo-la, ma bira bi wii-kala kene di ma bul. Ma sīi ŋaa nii, ma titia laa cheerin ne nii le. ² Wīa si jon cheerin pi ma nialin sīi ŋaa wu-boŋŋoo deenba, la jima ari u keŋ wutitii ne. ³ Ama ma-na si jon cheerin pi nīaa an ŋiŋaa wu-boŋŋoo deenba ma titia le, ma biina ari ma jan wuo fá le Wīa nisin le duu si ma sariya dii koo? ⁴ Wīa si keŋ zile kinkeŋ a keŋ kenyiri nii, ma bene ari u bi kuŋ ŋaa? Ma bi jin ari Wīa si keŋ zile nii, duu che di ma birima lii ma haacheba le ne? ⁵ Ma tuon dolie. Ma via di ma birima lii ma haacheba le. Ma wasa ŋaa Wīa baaniŋ faasa sisii ne. Tapulii-la u si jan dii dunia nīaa sariya, u jan dii sariya ari wutitii di nīaa na. Bua-la le u baaniŋ jan sii ma nyuŋ kinkeŋ kinkeŋ. ⁶ U jan tin nuu-kala u time a mage nii u si tin u tintinŋaa mage. ⁷ Nialin si keŋ kenyiri aa ŋaa wu-zonŋoo, a ŋaa nii a chiche di ba na pulumuŋ a laa yirin Wīa sipaan, a chiche miisi-la si bi dere, Wīa jan jonjo piba. ⁸ Ama nialin sīi to ba titia tuotoruŋ le an via wutitii-la, an tuto wu-boŋŋoo ŋaaniŋ le, Wīa jan na baaniŋ ba nyuŋ kinkeŋ di ba na heen. ⁹ Nuu-na kala sīi ŋaa wu-boŋŋoo, heen jan kenu. Hee-la jan laa sipaan keŋ Juu tinŋaa ne, an-na ku keŋ nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa maa. ¹⁰ Ama nuu-na kala sīi ŋaa wu-zonŋoo, u jan na pulumuŋ Wīa sipaan, a laa yirin, a hoŋ ari yarifielaa, Juu tinŋaa ne jan laa sipaan, an ka nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa tuto, ¹¹ beɛ wīaa Wīa bi nīaa kaa pɔɛ.

¹² Wīaa ne Moosis fa ŋmuŋsa bil di nīaa tuto. Nialin si biba jin an ŋiŋaa wu-boŋŋoo, ba jan suu. Di ba ne suba, wialin dee Wīa jan kaa dii ba sariya. Nialin ma si jin wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto

an ŋiŋaa wu-boŋŋoo, di ba ma ne suba, Wīa jan to wialin le ne a dii ba sariya. ¹³ Nialin si nii wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, u nii bi jan ŋaa di ba keŋ tuo-pula Wīa teen. Ama nialin sīi to wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, ba ne jan keŋ tuo-pula Wīa sipaan. ¹⁴ Nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa, ba bi wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto jin. Ama di ba tuobiinaa ne daga di ba ŋaa wialin titia Moosis fa si daga di nīaa tuto, ba bil niin ne nii ba titia le, ari ba si bi wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto jin kala. ¹⁵ Nii daga ari wialin Moosis fa si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, ba he ba tuobiinaa tuon ne. Ba tuobiinaa ne dage nii. Di ba ne cheye, ba tuobiinaa yie dageba ne. Di ba ne bira bi cheye maa, ba tuobiinaa bira yie dageba ne. ¹⁶ U jan nage nii tapulii-la Wīa si jan dii nīaa sariya. Ba dage nii ne Wīa wu-zomo-la tuon mi si bula pima. Chee-la Wīa jan keŋ wialin nīaa si kaa faa a kaa ku lii pulumuŋ tuon, a to Yesu Kirisito le a dii ba sariya.

Juu tinŋaa ne jin wialin Moosis fa si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto

¹⁷ Ka ŋ-na nii-la si keŋ ŋ titia yiyire Juu tiina a jjegili wialin Moosis fa si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, a bibigisi ŋ titia le ari ŋ jin Wīa ne, ¹⁸ ŋ jin wii-la Wīa si cho di ŋ ŋiŋaa ne. Ba dagin wialin Moosis si ŋmuŋsa bil ne, nii ne ti ŋ jan wuo jin wii-la si zomo. ¹⁹ N jima ari ŋ ne ŋaa nyulimaa daa-kenne a juu pipi nialin ma si he birimin tuon pulumuŋ. ²⁰ N ne ŋaa nii-la sīi dage nialin si bi wīaa jin, aa dage hanbiisin maa. Wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto ŋaa ŋ keŋ wu-jimin ne a jin wutitii.

²¹ N-na nii-la sīi dage nīaa, ŋ bi ŋ titia ka dageɛ? Nŋ dage nīaa di ba si gaa, an titia gigaa. ²² N-na nii-la si si di nīaa si ba doŋsun haalaa che, an titia chiche nīaa haalaa. N si ŋ bere wīaa ne, an mu gigaa kīaa wīaa dīisin le. ²³ N-na bigisi ŋ titia le ari ŋ jin wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto ne, an chichei wialin a hihiise Wīa. ²⁴ Wīa tenin tuon ba ŋmuŋse nii ne a bul, “A tin ma Juu tinŋaa wīaa, nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa tuuse Wīa jonŋoo.”

²⁵ Di ma nīi keri ma peneɛ an tuto wialin kala Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, ma peneɛ kerin keŋ bubuon ne, ama di ma nīi chei wialin Moosis si bile, u naga ari ma bi ma peneɛ kere. ²⁶ Di nii-la si bi u penin kere nīi to wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, ma bi jin ari Wīa jan benu ari u keri u penin neɛ? ²⁷ Nii wīaa nialin si bi ba peneɛ keri an tuto wialin Moosis si ŋmuŋsa bil di nīaa tuto, ba jan jon cheerin pima. Ma nīaa deenba jin wialin Moosis si ŋmuŋsa bil ne a kikeri ma peneɛ maa,

an̄ ka ma chiche wialin̄. ²⁸ N̄ yaraa wu-ŋaalaa dee bi ŋaa ŋ ŋaa Juu tiina. N̄ si keri ŋ namia ma ta dee bi tii. ²⁹ Ama n̄i-la si ŋaa Juu-titii, u tuon̄ wu-ŋaalaa le ne tii u ŋaa Juu tiina. N̄i-la si keŋ tuo-pula, u ne n̄i-la si keri u penin̄. Wia Din̄-zon̄-la ne jan̄ wuo ŋaa ŋii pin̄, ŋ si keri ŋ yaraa namia ta dee. Wia ne jan̄ beŋe u tiina le, nuhuobiine dee bi jan̄ beŋe le.

3

¹ Beɛ ne saa Juu tin̄ŋaa kaa kii nialin̄ si bi Juu tin̄ŋaa ŋaa? Ba s̄i keri ba pene-la maa, u bubuon̄ ne beɛ? ² Wiaa yuga ne Juu tin̄ŋaa kaa kii nialin̄ si bi Juu tin̄ŋaa ŋaa. Wialin̄ kala tuon̄ wu-balin̄ ne ŋla: Juu tin̄ŋaa ne Wia jon̄ u niin̄ wiaa pa. ³ Ka di Juu tin̄ŋaa doŋsun̄ ne bi Wia niin̄ wialin̄ yarida ŋaa, u jan̄ wuo leŋ di Wia s̄i wutitii keŋ koo? ⁴ Ai. Di n̄iaa kala ne paala ŋaa wu-nyiaraa maa, Wia-na jan̄ keŋ wutitii. Ba ŋmuŋse ŋii ne Wia tenin̄ tuon̄ a tiŋe Wia le. Ba si,

“U maga di ba na di wialin̄ ŋ s̄i bul ŋaa wutitii ne,
di ba ne jon̄ cheerin̄ pipin̄ maa, di ŋ kiaa ha sin̄.”

⁵ Ka di la wu-bomo-la la s̄i ŋaa, di ba n̄i che di ba dage di Wia keŋ wutitii, beɛ ne laa che di la bul? Mii che di mi bul nuhuobiine tuobiinaa wiaa ne a piɛse: Di Wia ne dogisela a tin̄ la wu-bon̄ŋoo wiaa, u kiaa bi sin̄ u si ŋaa ŋii, koo? ⁶ N̄ii dee. Di Wia ne fa bi wutitii kene, eɛ ne u fa jan̄ wuo dii dunia n̄iaa sariya? ⁷ Ama di mi wu-nyari-la ne wuo leŋ di Wia wutitii-la chaasa chin̄ a laa yirin̄ puu, beɛ ne tii saa u jan̄ dii mi sariya a bul di mi ŋaa haache tiina ne, a jon̄ cheerin̄ pimi? ⁸ Di ŋii ne fa, mi fa jan̄ bul di má leŋ di la ŋaa wu-bon̄ŋoo a na wu-zon̄ŋoo. N̄iaa doŋsun̄ paala tuusela ne an̄ bul di la dage di nuu ŋaa wu-bon̄ŋoo, u jan̄ na wu-zon̄ŋoo. Wia jan̄ jon̄ cheerin̄ pi n̄iaa deen̄ba. U ne ŋaa ŋii, u kiaa jan̄ sin̄.

Nuu-kala bi tuo-pul tiina ŋaa Wia sipaan̄

⁹ Eɛ ne saa? Ma biina la Juu tin̄ŋaa kpia nialin̄ si bi Juu tin̄ŋaa ŋaa neɛ? Ai, la biba kpia. Mi laa sipaan̄ bul ari nialin̄ si ŋaa Juu tin̄ŋaa ari nialin̄ si bi Juu tin̄ŋaa ŋaa kala, ba ŋaa haache timma ne. ¹⁰ Ba ŋmuŋse ŋii ne Wia tenin̄ tuon̄ a bul,

“Nuu-kala bi tuo-pul tiina ŋaa Wia sipaan̄, ni-bala ma bi tuo-pul tiina ŋaa.

¹¹ Nuu-kala siaa bi suro duu jin̄ Wia wialin̄ bubuon̄, nuu-kala ma bi Wia bee chiche.

¹² Nuu-kala jon̄ harin̄ yia Wia ne a kala ŋin̄ŋaa wu-bon̄ŋoo.

Nuu-kala bi wu-zon̄ ka ŋaa. Ni-bala ma tuo.

¹³ Ba niin̄ wu-bulaa nage buo-surun̄ s̄i suore ŋii ne.

Ba bul wiaa nyinyise n̄iaa.

Wii-kala ba si yie bul keŋ huon̄ ne a nage dimin̄ huon̄.”

¹⁴ “Ba yie ŋmiesa hihe n̄iaa le, a nina baanin̄ n̄iaa nyun̄ kin̄keŋ.”

¹⁵ “Ba baanin̄ bi diene an̄ s̄isii. Di ba baanin̄ ne sie, ba yie fá lima lima a mu kpukpu n̄iaa.

¹⁶ Di ba ne mu lee-na kala, ba yie chei lee-la ne a ŋaa n̄iaa tuosaa chei.

¹⁷ Ba bi jin̄ ba si jan̄ ŋaa ŋii di ba di n̄iaa sin̄.”

¹⁸ “Ba bi Wia ma ka fá.”

¹⁹ La jima ari wialin̄ Moosis si ŋmuŋsa bil di n̄iaa tuto, duu ne dage wii-kala, nialin̄ s̄i to wialin̄ ne u daga pipa. N̄ii wiaa nuu-kala bira bi jan̄ wuo bul wii-kala, dunia nuu-kala jan̄ laa cheerin̄ Wia sipaan̄.

²⁰ Nuu-kala bi jan̄ wuo to wialin̄ Moosis si bile le a wuo keŋ tuo-pula Wia sipaan̄. Wialin̄ Moosis si bile di n̄iaa tuto ne dagela la jin̄ ari nuu-kalaa ŋaa haache ne.

Nuu-kala si laa Yesu wiaa dii keŋ tuo-pula Wia sipaan̄

²¹ Ama leele Wia suri won̄biin̄ ne di n̄iaa to a keŋ tuo-pula u sipaan̄. U won̄bii-la bi wialin̄ Moosis si bile le lia. Ama wialin̄ Moosis si bile ari wialin̄ nialin̄ fa si bula, Wia Din̄-zon̄-la dolun̄ le, ba kala fa bul won̄bii-la wiaa ne. ²² Nialin̄ si laa Yesu Kirisito wiaa dii, nialin̄ si ŋaa Juu tin̄ŋaa koo nialin̄ si bi Juu tin̄ŋaa ŋaa kala, ba ne jan̄ keŋ tuo-pula u sipaan̄. U biba kaa pore, ²³ beɛ wiaa nuu-kala keŋ haache ne a bi Wia wuo china kpikpage. ²⁴ Ama Wia lahorimo le ba keŋ tuo-pula ne u sipaan̄. Yesu Kirisito ne laaba ta a ŋaa ba ŋaa tuo-pul timma Wia sipaan̄. U ŋaa ŋii chogita ne. ²⁵ Wia leŋe Yesu Kirisito suu a jon̄ u chalin̄ jaase, di Wia jon̄ u baanin̄ ta, baan̄-la u fa si na a tin̄ la haacheba wiaa, an̄ jon̄ la haacheba a chela. N̄ii-la kala si laa Yesu Kirisito wiaa dii jan̄ laa chogita deen̄. Wia keŋ wutitii a dage ŋii ari u fa keŋ kenyiri ne, a bee kieli nuhuobiine haache. ²⁶ Leele Wia bira bi ŋii ka ŋaa. U dage n̄iaa kala haacheba a piba ne. Ama u dage duu keŋ wutitii, beɛ wiaa di nuu-kala ne laa Yesu wiaa dii, u jan̄ keŋ tuo-pula Wia sipaan̄.

²⁷ Wu-beɛ ne saa la jan̄ kaa bigisi la titia le? Wii-kala tuo. Beɛ ne tii? Wu-zomo-la la si ŋaa ne tii? Ai, ama la yarida ne tii la bira bi wii-kala kene di la bigisi la titia le.

²⁸ La ŋaa yarida ari nuu jan̄ wuo na tuo-pula Wia sipaan̄ a tin̄ u si laa Yesu dii le. Di la n̄i to wialin̄ Moosis si bile, la bi jan̄

wuo kerɪ tuo-pula deenɪ Wia sipaanɪ. ²⁹ Ma biina ari nialinɪ si ɲaa Jɲu tinɲaa dunɲa ne ɲan wuo to Wia? Ai. Nialinɪ si bi Jɲu tinɲaa ɲaa ma ɲan wuo tou. ³⁰ Wia si ɲaa kubala, u ɲan leɲ di nialinɪ sii kerɪ ba penee keɲ tuo-pula a tinɲ ba si laa Yesu wiaa dii wiaa. Nialinɪ ma si bi Jɲu tinɲaa ɲaa, u ɲan leɲ di ba ma keɲ tuo-pula a tinɲ ba ma si laa Yesu wiaa dii wiaa. ³¹ La saa ɲan wuo jonɪ wialinɪ Moosis si bile a ta, a tinɲ la yarida wiaa koo? Ai, la yarida-la leɲe Moosis si bil wialinɪ wasa zɔɲ ne.

4

Abiraham si laa Wia dii ne tii u keɲ tuo-pula Wia sipaanɪ

¹ Wu-bee ne saa la keɲ di la bul a tige la naabalima Abiraham le, nii-la le la kala si to a ku ɲaa u nihee? ² Di Wia ne fa leɲe u keɲ tuo-pula u sipaanɪ a tinɲ u wu-zomɔ-la u si ɲaa le, u fa ɲan wuo bibigisi u titia le, ama Wia teenɪ dee. ³ Wia teninɪ tuonɪ ba bula ari Abiraham laa Wia dii ne. U yarida-la ne tii Wia ɲaa u keɲ tuo-pula u sipaanɪ. ⁴ Di nuu ne tinɲ tinɲɲaa, u maga di ba tɪmu ne. Ku-la ba si jonɔ tɪmu, u bi naga ari chogita ne ba jonɔ pu. U tima ne a laa. ⁵ Ama nii-la si bi wu-zonɲoo ka ɲaa anɲ ɲaa Wia yarida, a laa dii ari Wia ɲan wuo ɲaa di nii-la si ɲaa wu-bonɲoo na tuo-pula u sipaanɪ, u yarida-la ɲan ɲaa duu keɲ tuo-pula Wia sipaanɪ. ⁶ La naabalima Devit ma fa bul ɲii ne. U si di Wia ne leɲe di nuu keɲ tuo-pula u sipaanɪ, ka u bi ɲii ɲaa a tinɲ u tiina wu-zonɲoo ɲaaninɪ le, u tiina tuonɪ ɲan tɔre. Nɲa ne Devit bul:

⁷ "Nialinɪ wu-bonɲoo Wia si jonɔ cheba a keɲ ba haacheba faa,
nuu-kala bira bi na a kaa mu wuu, ba tuonɪ ɲan tɔre.

⁸ Nii-la ma Wia si bi u haachebaa beɲ, u ma tiina tuonɪ ɲan tɔre."

⁹ Tuɔɔronɪ deenɪ wiaa saa Devit si bula, u ɲaa nialinɪ sii kerɪ ba penee dunɲa kuɲ nee? Ai, nialinɪ ma si bi ba penee kerɪ, ba ma tiuu ne. La laa sipaanɪ bul ari yarida ne tii Abiraham keɲ tuo-pula Wia sipaanɪ. ¹⁰ Bua bee le ne Wia ɲaa wiinɪ deenɪ Abiraham le? U ɲaa ɲii bua-la le duu kerɪ u peninɪ ne koo duu ha bi u peninɪ kere nee? U ɲaa ɲii duu ha bi u peninɪ kere. ¹¹ Abiraham si kerɪ u peninɪ ɲii ɲaa magil ne. Uu dage ari u si ɲaa Wia yarida ne tii u keɲ tuo-pula u sipaanɪ, ka u ha bi u peninɪ kere. U ɲii ɲaa Abiraham ku ɲaa nialinɪ kala si bi ba penee kere naabalima. Nialinɪ si keɲ tuo-pula Wia sipaanɪ a tinɲ ba yarida wiaa, Wia leɲe ba ma ɲaa Abiraham nihee. ¹² U ne ɲaa nialinɪ si kerɪ ba penee ma nyimma. Ama u bi naga ba si kerɪ ba penee dunɲa wiaa ne tii u ɲaa ba nyimma. Ba

keɲ yarida a pe ba penee kerɪ le ne, ari Abiraham ma fa si keɲ yarida ɲii, an-na kerɪ u peninɪ.

A tinɲ la yarida wiaa, la ma ɲan wuo keɲ tuo-pula Wia sipaanɪ

¹³ Abiraham ari u doho niaa ne Wia fa bula pa di ba ɲan dii dunia. U bi naga Abiraham fa si to wialinɪ Moosis fa si bile di niaa tuto ne tii Wia bul ɲii. Ama Abiraham fa si ɲaa Wia yarida ne tii Wia leɲ u keɲ tuo-pula u sipaanɪ. ¹⁴ Di nialinɪ sii to wialinɪ Moosis fa si bile di niaa tuto, di ba dunɲa ne fa ɲan dii dunia, ɲii-na niaa yarida fa ɲaa pei ne. Wialinɪ Wia si bula ma fa ɲaa pei. ¹⁵ Wialinɪ Moosis fa si bile di niaa tuto ɲaa Wia baaninɪ sisii niaa nyunɪ ne, bee wiaa ba bi baa to. Di wialinɪ Moosis fa si bile ne fa tuo, niaa fa bi wialinɪ ka chei.

¹⁶ Wii-la Wia fa si bula ari u ɲan ɲaa a pi Abiraham ari u doho niaa, u ɲan jonɔ piba chogita a tinɲ u sii fába nennige ɲii. Ba yarida wiaa ne tii u ɲan jonɔ piba. U bi naga ari u jonɔ pi nialinɪ sii to wialinɪ Moosis si bile dunɲa ne, ama ba di nialinɪ kala si ɲaa yarida ari Abiraham fa si ɲaa yarida ɲii, ba kala ne u jonɔ pa, nialinɪ si kerɪ ba penee ari nialinɪ si bi ba penee kere kala, bee wiaa Abiraham ne ɲaa la kala nyimma Wia sipaanɪ. ¹⁷ Ba fa ɲmunɲe ɲii ne Wia teninɪ tuonɪ. Wia bula a tige Abiraham le a bul,

"Mi leɲe ɲ ɲaa ta-gentisinɪ yuge nyimma ne."

Wia-la si wuo leɲ kialinɪ kala si suba, di ba sii suunɪ le a keɲ miisinɪ, an bira wuo dage wialinɪ si ɲan ɲaa an ha bi ɲaa, Wia deenɪ ne Abiraham laa dii. ¹⁸ Wia fa bula pi Abiraham ari u ɲan ku ɲaa ta-gentisinɪ yuge nyimma. U fa bi maga di Abiraham yiyiele wiinɪ deenɪ, an ka u via an haa yiele. ɲii wiaa u sene ku ɲaa ta-gentisinɪ yuge nyimma ari Wia fa si bul ɲii pu. Wia fa bula pu a bul di u doho niaa ɲan yuge a mage cheɲwulaa. ¹⁹ Bua-la le Wia fa si bul ɲii pi Abiraham, di Abiraham ka mua ka duu yi jisinɪ zolo. U jima ari u hiesa ne, u yaraa bira bi dolunɪ kene. U haala Saara ma ta ɲaa ha-piri ne a ma hiesa, a bi bii wuo lul. Ari u si hiesa ɲii kala, u ha keɲ yarida. ²⁰ Wia si bul ɲii pu, u bi u titia kaa bibegili a leɲ u yarida. U chinɪ u yarida-la le ne a keɲ dolunɪ, a didenne Wia. ²¹ U paala chaasa keɲ yarida ne worunɪ ari Wia si si u ɲan ɲaa wii-la, u ɲan sene ɲaa. ²² A tinɲ u si keɲ yarida ɲii wiaa, Wia leɲ u keɲ tuo-pula u sipaanɪ. ²³ Ba fa si ɲmunɲa a bul di Wia ne leɲ Abiraham keɲ tuo-pula u sipaanɪ, Abiraham dunɲa wiaa dee ba ɲmunɲe ɲii. ²⁴ Ba ɲmunɲe ɲii la ma wiaa ne, la nialinɪ si laa dii ari Wia chise la Tiina

Yesu suuj le. U janj lenj di la ma kenj tuo-pula u sipaan, ²⁵ bɛɛ wiaa u lenj Yesu suu a tinj la haacheba wiaa ne, a bira lenj u sii suuj le di la kenj tuo-pula u sipaan.

5

A tinj Yesu Kirisito wiaa la di Wia ŋaa sima

¹ La si kenj tuo-pula Wia sipaan a tinj la yarida wiaa, Wia to la Tiina Yesu Kirisito le ne a lenj la ŋaa sima. ² A tinj u wiaa, la kenj wonbiinj di la mu Wia teenj, duu fála nennige a pela le. Dime ne la he leele aa juose, a kenj yielaa ari la si janj kpaaw Wia yiri-la chee donj. ³ Nji ma dundunja dee, la haa juose ne ari hee-la kala la ha sii na a tinj Kirisito wiaa, bɛɛ wiaa hee-la janj lenj di la wuo kenj keniyiri. ⁴ Di la ne kenj keniyiri, u janj wuo lenj di la wuo chinj la yarida naanj le kpanj kpanj. Di la ne chinj la yarida naanj le kpanj kpanj, la janj kenj yielaa. ⁵ La si kenj yielaa nji, la bi janj ko di la dii hiisinj, bɛɛ wiaa Wia chola ne kinjkenj. U jonj chonu-la a he la tuonj le ne. U ŋaa nji u Din-zonj-la u si jonjo pila dolunj le ne.

⁶ Bua-la le la fa si bi dolunj kene di la wuo pe la titia le, Kirisito laa la haache tinjŋaa nyuj suu ne. ⁷ U ŋaa wu-haa ne ari nuu si janj laa tuo-pul tiina nyuj suu. Ari nji kala, ŋ bi pɔɔ nuu janj kenj nyuduonj a wuo laa ni-pula nyuj suu. ⁸ Ama Kirisito suu la wiaa ne bua-la le la ha si ŋaa haache tinjŋaa. Wia dagela nji ari u chola ne kinjkenj. ⁹ Kirisito si suu nji a lenj la kenj tuo-pula u teenj, u janj bira laala tapulii-la u si janj na baaniinj dunia niaa nyuj. ¹⁰ La di Wia faa yuo donjo ne. Ama Wia lenje la ŋaa sima a tinj u Bie si suba wiaa. Leele Kirisito weye ne. Kirisito si weye ŋla, la duu ŋaa sima ne, u janj wuo faasa pela le, a wuo laala ta tapulii-la le Wia si janj dii dunia niaa sariya. ¹¹ Nji ma dundunja dee, la to la Tiina Yesu Kirisito le ne a na Wia si nage nji kala. Nji wiaa la tuonj torɛ Wia nyuj ne. La Tiina Yesu Kirisito ne ŋaa la di Wia sinj.

Adam kenj suuj ko, Yesu Kirisito ne kenj miisinj ko

¹² Haache to ni-bala le ne a ku juu dunia. Haache-la ne tii suuj juu dunia. Nu-kala saa si ku ŋaa haache tiina, nji ne tii suuj juu dunia niaa kala a tinj haache-la wiaa. ¹³ Haache fa he dunia le, di Wia ha bi wialinj jonjo pi Moosis di niaa tuto, ama bua-la le ba fa bi cheerinj jonjo pi nialinj si bi Moosis nji-la jinj. ¹⁴ A chinj Adam bua-la le a kaa kuko Moosis ma miisinj le, suuj ne laa dunia kala. Niaa donjsuj fa he dime, ba haacheba bi Adam haache-la naga, ama suuj laaba maa. Adam ne fa ŋaa nii-la si janj ko mimaaaringj.

¹⁵ Ama Wia zile ku-la kii Adam haache-la. Niaa yuga ne a suu a tinj ni-bala haache wiaa. Ama Wia fála nennige a jonj u zile ku-la pila, u ne paala yuga kii haache-la. Yesu Kirisito ne ŋaa zile ku-la. U lahorimo le u pe niaa le yuge kinjkenj kinjkenj. ¹⁶ Haache to ni-bala le ne a juu dunia. Wia zile ku-la ma to ni-bala le ne a juu dunia. Ama ba balia kala bi kubala ŋaa. A tinj ni-bala haache-la wiaa Wia dii la sariya a jonj cheerinj pila. Ama niaa si yuga a ŋaa haache-la wiaa, Wia jonj u zile ku-la pila a jonj la haacheba chela, a lenj la kenj tuo-pula u sipaan. ¹⁷ Ni-bala haache wiaa ne lenj suuj laa dunia tii. Wialinj Yesu Kirisito dundunja si ŋaa pila, ba ha yuga kii ni-bala-la haache-la tinjinj. Wia to Yesu le ne a fála nennige woruj, a lenj la kenj tuo-pula u sipaanj chogita. Nialinj si laa kiaa deenba, ba janj kenj miisinj (a dii dunia) a tinj Yesu Kirisito wiaa.

¹⁸ Ni-bala haache si wuo lenj nuu-kala laa cheerinj Wia teenj nji, nji ne ni-bala tuo-pula wu-ŋaalaa ma janj wuo lenj di nuu-kala kenj tuo-pula Wia sipaanj a kenj miisinj. ¹⁹ Ni-bala si via Wia niinj ne ŋaa niaa yuge a ŋaa haache tinjŋaa. Nji titia ne ni-bala si to Wia niinj ne wuo ŋaa niaa yuge a kenj tuo-pula Wia sipaanj. ²⁰ Wialinj Moosis fa si bile di niaa tuto ne ku wasa lenj haache purike dunia le. Ama haache-la si ku wasa purike, nji ne Wia ma faasa fála nennige a wasa pela le woruj. ²¹ Haache si kenj dolunj a laa dunia dii, nji ne kenj suuj kaa ko. Wia ma saa kenj la miisinj dolunj a fá dunia niaa nennige a kieli, a peba le. U to la Tiina Yesu Kirisito tuo-pul wu-ŋaalaa le ne a lenj la kenj tuo-pula u sipaanj, a kenj miisi-la si bi dere.

6

Wii-chuɔle liinj fonunj bubuonj

¹ Bɛɛ ne saa la janj bul? La haa ŋaa wu-bonjɔɔ di Wia faasa fifála nennige a pela le koo? ² Ai, la si liise la titia wu-bonjɔɔ ŋaaniinj le nji, ɛɛ ne la janj bira ŋjŋaa wu-bonjɔɔ? ³ Ma kala jima ari ba si foma Wii-chuɔle liinj Yesu Kirisito dolunj le nji, u si suu nji, ma ma suba ne. ⁴ Ba si fola Wii-chuɔle liinj nji, u naga la duu kala suba ne ba jonjo hugi. Ba ŋaa nji di la wuo jinj ari Kirisito si sii suuj le nji u Nyimma dolunj le, la ma wuo kenj mii-falinj a tuto wonjbii donj.

⁵ La duu kala si suba nji, la kala ma janj bira sii suuj le. ⁶ La jima ari ba si kenj Kirisito kpaase daa-geseɛ nyuj nji u suu, ba kpaasu ari la wu-bonjɔɔ kala ne. U ŋaa nji a wuo yuo dii dol-la la fa si kene a ŋjŋaa wu-bonjɔɔ ne, di la bira si haache yosuj ŋaa. ⁷ Di nuu-kala ne suba, Wia liisu

u haache le ne. Nuu-kala bira bi jan jon cheerij pu. ⁸ La laa dii ari la di Kirisito kala si suba nii, la duu kala jan sii suunj le a ken miisij. ⁹ La jima ari Wia si chise Kirisito suunj le nii, u bira bi jan suu, nii wiaa suunj bira buu wuo. ¹⁰ U si suu nii, bala dunduj ne u suu. U suba duu ken haache doluj ne chei. U si sii suunj le a ken miisij nii, u jon u miisij a pi Wia ne. ¹¹ Nii wiaa u maga di ma biine ma titia le ari ma ma suu haache wiaa ne, a jon ma miisij a pi Wia, bee wiaa ma di Kirisito kala njaa kubala ne.

¹² Ma saa si leje di haache tii ma yaraa, do to u niij le a njjaa ma titia tuotore wu-jaalaa. ¹³ U bi maga di ma jon ma yaraa nanndaasin dongsun pi haache a kaa njaa wu-bonjoo. Ama ma jon ma titia pi Wia. Ma-na nage nialij si sii suunj le a ken miisij ne. Ma saa jon ma yaraa nanndaasin kala a pi Wia duu wuo lej di ma njaa tuopul wiaa. ¹⁴ Haache bira bima wuo, bee wiaa Wia lahormo le ne ma ken miisij, wialij Moosis fa si bile di niaa tuto dee.

La njaa Wia yosun ne leele

¹⁵ La si ken miisij Wia lahormo le, wialij Moosis fa si bile di niaa tuto le dee, u nii wiaa saa la njjaa wu-bonjoo koo? Ai, u bi wonjii njaa. ¹⁶ Ma jima di ma ne jon ma titia a pi nuu a tuto u niij le, ma njaa nii-la ma sii to yosun ne. Di ma ne jon ma titia a he haache nisij le, ma jan suu. Di ma ne biraa to Wia niij ma le, ma jan ken tuopula Wia sipaan. ¹⁷ Ama laa lolle Wia ari ma nialij fa si njaa haache yosun, ma leele jon ma tuon kala aa to Wia wialij ba si dagema di maa to. ¹⁸ Wia si liisema haache nisij le nii, ma miira ku ken ma titia a kaa njaa tuopul kenne yosun ne. ¹⁹ Mi si bul yosun wiaa nii, u njaa wu-kaa-magisii ne mi magise, di nii dee ma bi u bubuonj wuo jii. Ma fa si jon ma titia a he disinnij ari wu-bonjoo njaanij le, nii titia ne ma maga di ma leele jon ma nanndaasin kala a he tuopul wu-jaalaa le, di ma bira si disinnij ken aj ken tuopula.

²⁰ Bua-la le ma fa si jon ma titia he haache nisij le a njaa u yosun, ma fa laa ma titia ne tuopul wiaa njaanij le. ²¹ Wiaa deenba ma fa sii njaa, nyuuru bee ne ma na? Wialij miira njaa hiisij kenma ne leele. Ba diderij ne saa njaa suunj. ²² Ama leele Wia laama ta ne haache nisij le. Ma njaa Wia yosun ne leele. Ma nyuuruj ne, ma bira si bi disinj kala kene, ma saa jan ken miisi-la si bi dere. ²³ Time-la ba si yie jonjo tinj haache ne njaa suunj. Ama Wia zile ku-la u si jonjo pila ne njaa miisi-la si bi dere, a tinj la Tiina Yesu Kirisito wiaa.

7

Wia Dij-zonj-la pila doluj di la njaa wialij si tere Wia tuonj

¹ Mi naanbiirin, ma njaa nialij si jin wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto ne. Ma jima ari nuhuobiine yie mage duu tuto wialij ba si bile ne duu ne he u miisij le, see duu suba. ² Di haala ne ken bala, u bala ne tiuu. U yie mage duu tuto u bala niij ne, bua-la le u bala si he u miisij le. Di u bala-la ne suba, haal-la laa u titia ne u bala niij le. U bira bi u bala niij to. ³ Di u bala ne ha he u miisij le, ka u viau aj mu jaa baal donj, u juu baal-la u si via haache le ne. Ama di u bala ne suba, u laa u titia ne u bala-la si suba nisij le. Di u ne jaa baal donj maa, u bira bi u bala-la si suba haache le juu.

⁴ Mi naanbiirin, nii titia ne ma ma nage. Ma suu wialij ba si bile di niaa tuto tuonj ne, bee wiaa Kirisito si suu nii, ma duu kala ne suba. Leele nuu donj ne tiima, nii-la si sii suunj le. U njaa nii di la wuo tinj tinj-zonjoo a pi Wia ne. ⁵ Bua-la la sii to la tuotore wu-jaalaa harin, wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto ne fa njaa di sima kenla di la ken la yaraa njjaa wu-bonjoo, wialij si jan kenla mu he suunj bua le. ⁶ Ama leele Wia liisela wialij Moosis fa si bile le di niaa tuto. La tuotore wu-jaalaa fa kenla kaa njaa yosun ne. Ba le ne la suu. Leele la wuo tuto wonjii donj ne, a tinj tinjnjaa aa pi Wia. Wia Dij-zonj-la ne dagela nii, wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto dee.

Wialij Moosis fa si bile ne dage haache si nage jii

⁷ Bee ne saa laa che di la bul? Wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto njaa haache wiaa nee? Ai, nii dee. Ama wialij Moosis fa si bile ne leje mi jin haache si nage nii. Di wialij Moosis si bile ne fa bi daga a bul di la si wialij ba sii kisu hienu, mi fa bi jan jin ari u njaa haache ne. ⁸ Ama wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto si he dime nii, haache na wonjii duu nyisemi he di mi hihiene wialij ba sii kisu. Di wialij Moosis fa si bile wiaa dee, haache-na fa njaa ku-suu ne. U fa bi dol kene. ⁹ Bua-la le mi fa ha si bi wialij Moosis fa si bile jin, mi fa hono ne ari yarifelaa. Nii ne mi ku jin wialij Moosis fa si bile di niaa tuto. Mi si ku jin wialij nii, haache fa si nage ni-suunj mi teen, u miira ku ken doluj a njaa mi miira nage ni-suu. ¹⁰ Wialij Moosis fa si bile fa maga di ba lej di mi honj ari yarifelaa, ama ba miira njaa mi nage ni-suu ne. ¹¹ Wialij Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto si he dime nii, haache na wonjii duu nyisemi a he suunj bua le. ¹² Wialij Moosis fa si bile di niaa

tuto saa bi disinnij kene, wii-la kala si he wialij tuɔŋ ma bi disinnij kene. Ba kala ŋaa wutitii ne a zɔŋ. ¹³ Wii-la si ŋaa wu-zɔŋ ne saa ŋaa mi suu koo? Ai, ŋii dee. Haache ne ŋaa mi suu. U keŋ wialij si zomɔ ne a kaa ŋaa mi suu. U ŋaa ŋii di la wuo jɪŋ haache si nage ŋii. Wialij Moosis fa si ŋmuŋsa di niaa tuto, ŋaa la jɪŋ ari haache bomɔ ne kinkeŋ.

Wia ne laala haache nisij le a tij Yesu wiaa

¹⁴ La jima ari wialij Moosis fa si bile ŋaa Wia Diŋ-zɔŋ-la niij wiaa ne. Ama mi-na ŋaa nuhuobiij ne, nii-la yaraa si jan pua. Haache keŋmi ne mi ŋaa u yonj. ¹⁵ Mi bi jɪŋ wii-la kala si keŋmi, bee wiaa mi bi wii-la mi si cho di mi ŋaa ka ŋaa, ama wii-la mi si bi cho ne mii ŋaa. ¹⁶ Mi sii ŋaa wii-la mi si bi cho di mi ŋaa, u daga ari mi seye ari wialij Moosis fa si bile zomɔ ne. ¹⁷ Nii wiaa mi titia dee bi wii-la ka ŋaa. Haache-la si hemi le ne nii ŋaa. ¹⁸ Mi si keŋ nuhuobiine yaraa ŋii, mi jima ari wu-zɔŋɔɔ ŋaaniij bimi le he. Mi fa cho di mii ŋaa wu-zɔŋɔɔ ne, a ŋaa lulɔl. ¹⁹ Wu-zomɔ-la mi si cho di mii ŋaa, mi bibaa ŋaa, ama wu-bomɔ-la mi si bi cho di mii ŋaa, ba ne mii ŋaa. ²⁰ Mi si ŋaa wii-la mi si bi cho di mii ŋaa, u naga ari mi dee bi ŋaa, ama haache-la si hemi le ne ŋaa.

²¹ Mi lele na ari mi nagisij ne ŋii. Di mi nii che mi ŋaa wii-la si zomɔ, wii-la si bi zɔŋ yie he mi nyuj le. U ne saa mi yie ŋaa. ²² Mi cho wialij Wia si daga ne mi tuɔŋ le, a cho di mii ŋaaba. ²³ Ama mi na ari wu-tanii ne miira hemi le aa tinj, a keŋ mi tuɔbiij-zomɔ-la baa yuo dɔŋɔ. Wiij deej leje mi ŋaa haache-la si hemi le yonj ne a tuto u niij wiaa le. ²⁴ Mi lele ne. Wialij si hemi le keŋmi kaa mu suuj bua ne. Kubee ne jan laami ba le? Wia ne jan wuo laami wiaa deejba le a tinj la Tiina Yesu Kirisito wiaa. ²⁵ Mii lollu woruj. Mi titia doluj le, mi jan to Wia niij wiaa ari mi tuɔbiinaa dunɔŋa, ka di mi yaraa maa to haache niij.

8

Má lej la jon la nyuj he Wia Diŋ-zɔŋ-la wiaa le

¹ Di la di Kirisito kala ne ŋaa kubala, Wia bira bi jan dii la sariya a jon cheerij pila. ² La di Yesu Kirisito si ŋaa kubala ŋii, u Diŋ-zɔŋ-la jon miisij pila. U laala ta ne haache ari suuj nisij le. ³ Wialij Moosis fa si bile, bila le wuo pe, bee wiaa la yaraa bi doluj kene. Ama wialij ba si bi wuo ŋaa, Wia wuo ŋaaba ne. Ba ne ŋla: U si che u liise nuhuobiine haache le, u ta u titia Bie u ku tuu. U yaraa nage la yaraa, duu laa la haacheba ta. U si ŋaa ŋii, Wia wuo dogise

haache. ⁴ U ŋaa ŋii di la wuo keŋ doluj a ŋɪŋaa wialij Moosis fa si bile di niaa tuto. La nialij si bi la yaraa doluj le ka to aŋ tuto Wia Diŋ-zɔŋ-la doluj le, la wuo ŋaa wutitiiba-la Moosis fa si bile di laa ŋaa. ⁵ Nialij kala sii to ba yaraa doluj le, ba jon ba nyuj kala a he ba yaraa wu-ŋaalaa le ne, ama nialij kala ma sii to Wia Diŋ-zɔŋ-la doluj le, ba ma jon ba nyuj kala a he Wia Diŋ-zɔŋ-la si cho wialij le ne. ⁶ Di la ne jon la nyuj a he la yaraa wu-ŋaalaa le, la jan suu, ama di la ne jon la nyuj a he Wia Diŋ-zɔŋ-la wu-ŋaalaa le, la jan keŋ miisij a hoŋ ari yarifilaa, ⁷ bee wiaa di nuu ne jon u nyuj kala a he u yaraa doluj le, u ŋaa Wia diŋɔŋ ne. U bi che duu to wialij Wia si daga, u paala bi wuo to. ⁸ Nialij sii to ba yaraa wu-ŋaalaa le, ba bi wialij Wia si cho wuo ŋaa.

⁹ Ama Wia Diŋ-zɔŋ-la si hema le ŋii, mana bi ma yaraa wu-ŋaalaa le ka to, maa to wialij Wia Diŋ-zɔŋ-la si daga ne. Di Wia Diŋ-zɔŋ-la tuo nuu-kala le, u bi Kirisito kuŋ ŋaa. ¹⁰ Di Kirisito ne hema le, ma yaraa namia ha jan suu a tinj ma haacheba wiaa. Ama Wia Diŋ-zɔŋ-la si hema le, u ne pima miisij, bee wiaa ma keŋ tuo-pula ne Wia sipaanj. ¹¹ Wia ne chise Yesu suuj le. Di u Diŋ-zɔŋ-la ne hema le, u jan chise ma yara-la si jan pua suuj le di ma keŋ miisij, ari u si chise Yesu suuj le ŋii. U jan to u Diŋ-zɔŋ-la si hema le ne a ŋaa ŋii.

¹² Nii wiaa mi naanbiirij, u bi maga di nuu-kala fugela di la tuto la yaraa wu-ŋaalaa le. ¹³ Di ma ne to ma yaraa wu-ŋaalaa le, ma jan suu. Ama di ma ne via ma yaraa wu-ŋaalaa, ma jan keŋ miisij Wia Diŋ-zɔŋ-la doluj le. ¹⁴ Nialij kala sii to Wia Diŋ-zɔŋ-la niij wiaa, ba ŋaa Wia biirij ne. ¹⁵ Wia bi ŋaa di ma nage yosuj a bira fifa fawulluj, ama u Diŋ-zɔŋ-la leje ma ŋaa u biirij ne. Di la nii yiru, la wuo kenu yire "la Nyimma". ¹⁶ Wia Diŋ-zɔŋ-la ari la tuɔbiinaa kala yie dage ari la ŋaa Wia biirij ne. ¹⁷ La si ŋaa Wia biirij ŋii, Wia jon kaa ne a billa le, kialiŋ kala Wia si joŋo bil Kirisito le, la ma jan tiiba. Di la di Kirisito kala ne na heŋ, la ma jan laa yiri-la Kirisito si jan laa.

Yiri-la la si jan laa Wia teenj

¹⁸ Mi bee na ari heŋ deej mi sii na bi jan wuo kaa magise yiri-la la si jan laa. ¹⁹ Dunia kuŋ-kala nii gberu a kpil digilaa di ba na bua-la le Wia biirij si jan laa yirij. ²⁰ Tintimii-la dunia kaa si maga di ba tinj, ba tima lol ne. Ba titia tuɔɔrun le dee ba lol ŋii, ama Wia ne ŋaa ba lol. Ari ŋii kala Wia ha leje ba keŋ yielaa, ²¹ bee wiaa Wia jan laaba ta a liiseba suuj bua le. Wia biirij si jan ko a laa yirij ŋii a tii ba titia, ba ma jan tii ba titia ŋii a ma keŋ yirij. ²² La

jima ari dunia kīaa kala haa huuni ne, ari haala sīi che duu lul aa huuni ŋii. ²³ Dunia kīaa duŋduŋa dee, ama la ma nialin Wia si laa sipaan jon u Diŋ-zon-la hela le, la maa huuni ne la tuon le duu ken la yaraa birime [di la chaasa ŋaa u biirin] a laa yirin.

²⁴ Wia si laala ta ŋii, la ken yielaa. Di la ne na wialin la sīi yielu, u bira bi maga di la yiyele wii. Di nuu ne yiele kun, di u ne nau, u jan bira yiyele ku-la wīaa? Ai. ²⁵ Ama di la nīi yiele wialin la ha si bi na, la ken kenyiri a gbigberē.

La si yie ken yielaa ŋii a ken kenyiri, ²⁶ ŋii titia ne Wia Diŋ-zon-la ma yie ko a pela le a tin la si bi dolun kene di la pe la titia le. La paala bi jin ŋii u si maga di la chuole Wia. Ama Wia Diŋ-zon-la titia sul Wia a pipila. U si yie susul Wia ŋii aa huuni ŋii, la bi jan wuo ken niin a dage, ama ²⁷ Wia na nuhuobiine tuon kala ne a ma jin Wia Diŋ-zon-la sīi huuni ŋii bubuon, bee wīaa Wia Diŋ-zon-la sīi sul Wia a pi Wia nīaa ŋii, Wia tuotorun le ne u yie susul ŋii.

²⁸ Nialin Wia si tuosa di ba ŋaa u nīaa, ba chou ne. Nīaa deenba teen Wia ŋaa wii-kala birime wu-zon ne a piba. ²⁹ Nialin Wia si laa sipaan liise, u liiseba duu kenba birime di ba nage u titia Bie ne, a len u Bie ŋaa ba kala kuhian. ³⁰ Wia yire nialin u fa si laa sipaan liise di ba ŋaa u nīaa ne. U si yireba ŋii, ba ko u teen. Ba si ko ŋii, u len ba ken tuo-pula u sipaan. Nialin ma si ken tuo-pula u sipaan, u len ba ma pe laa u yirin.

Kuŋ-kala tuo si jan wuo liise mi ŋii Kirisito si chomi le

³¹ Di la ne jin wīaa deenba kala, bee ne bira ka di la bul? Di Wia ne chin la harin, kubee ma ne bira ken dolun a kiila? ³² Wia paala bi u titia Bie kaa laa nīaa teen. U jonu he nīaa nisin le ne di ba kpuu a tin la wīaa. U si wuo ŋaa ŋla, ma bi jin ari u jan wuo chaasa jon kuŋ-kala ma pe pila koo? ³³ Kubee ne saa jan bira jon cheerin a pi nialin Wia si liisa? Nuw tuo, bee wīaa Wia titia ne len ba ken tuo-pula u sipaan. ³⁴ Kubee ma ne bira jan wuo dii ba sariya a dogiseba? Nuw tuo, bee wīaa Kirisito suba ne, an bira sīi suun le a ken miisin a hon Wia seme, ni-duon di-honun, a sul Wia pipila duu pela le. ³⁵ Kirisito si chola ŋii, bee kun ne jan bira ŋaa di Kirisito sila cho? Wahala koo wu-juulaa, koo di ba to la naasin dudogisela, koo di losun kpula, koo di la bi gennin kene di la laale, koo di wu-bon ne gberela, koo di la ne jan suu? Wīaa deenba kuŋ-kala bi jan wuo ŋaa di Kirisito bira sila cho. ³⁶ Ba ŋmunse Wia tenin tuon a bul ŋla ne:

“A tin ŋ wīaa, laa gberē suun ne tapulii-na kala.

Ba yie benla ari la nage piesee ne ba si kaa lii di ba kpu.”

³⁷ Ari ŋii kala, di wīaa deenba kuŋ-kala ne ku juula, la yie wuo yoo dii ne a tin nii-la si chola wīaa. ³⁸⁻³⁹ Wiin deen tuo kaa lere, mi jima kuŋ-kala tuo si jan wuo liise mi ŋii Kirisito si chomi le. Suun, koo miisin, koo Wia tinjaaraa, koo Wia bii-zonŋoo ari Wia bii-bonŋoo, koo kialin kala si he dime leele, koo kialin si jan to harin ko, kialin si he wia nyun a ken dolun, koo kialin si ken dolun a he tinteen le. Wia si to la Tiina Yesu Kirisito le a chola ŋii, dunia kuŋ-kala tuo si jan wuo liise la chonu-la le.

9

Wia fa liise Iziral tinŋaa di ba ŋaa u nīaa

¹ Mi sīi che di mi bul wii-la ŋaa wutitii ne. Mi si ŋaa Kirisito nuu ŋii, mi bi wīaa nyia. Wia Diŋ-zon-la sīi ben mi tuobiinaa ŋii, u ma len mi jin ari mi bi wīaa ka nyia. ² Mi tuon faasa chei ne a tin mi titia nīaa wīaa. Uu walimemi kinken kinken. ³ Mi fa cho di Wia ŋimesa hemi le ne a kenmi pore Kirisito teen, an laa mi naanbiirin ari mi doho nīaa kala ta. ⁴ Nīaa deenba ne ŋaa Iziral tinŋaa, nialin Wia si liisa. U len ba ne ŋaa u biirin a laa u yirin. Ba di Wia bil niin a pi don, Wia len Moosis ŋmunse wīaa piba di ba tuto, a dageba Wia chuolun wonbiin, a bul duu jan ŋaa wīaa pipiba. ⁵ Ba ne ŋaa la naabalimaba doho nīaa Wia si liisa. Ba si lul Kirisito maa, u ma fa ŋaa la naabalimaba doho nuu ne. U-na Kirisito ne kii kuŋ-kala. Má len di la denne Wia bua-na kala le a kaa mu wuu. Ami.

⁶ Ama u bi naga ari Wia si si u jan ŋaa wii-la u via ne, bee wīaa Iziral doho nīaa kala dee Wia len ba ŋaa u nīaa. ⁷ Abraham doho nīaa ma kala dee bi Wia nīaa ŋaa, ama Aizik doho nīaa duŋduŋa ne ŋaa Abraham doho nīaa titia. ⁸ Wiin deen daga ari nuu-kala doho bi Wia nīaa doho nīaa, see biiri-la Wia si bula di ba lul, ba ne u ben ba ŋaa u doho nīaa titia. ⁹ U fa si bul wīaa a tige bile ba si jan lul le, ŋla ne u fa bul:

“Mi jan miira ko bua deen titia le harin jina,

di ŋ haala Saara lul baal.”

¹⁰ Ŋii ma duŋduŋa dee. Ribeka ma si lul biirin balia-la, ba nyimma ŋaa kubala ne, u ne la naabalima Aizik. ¹¹⁻¹² Ka di Ribekana lul daalieri-la, biiri-la ha bi wu-zon koo wu-bon kala ŋaa, ka Wia bula pu a bul, “Ŋ si jan lul biiri-la, kuhian jan tima pipi ku-bie.”

Njii daga ari Wia tuotɔrun ɛ ne u yire u niaa a tuɔseba, u bi naga ari ba si ɔaa wialin ɛ tii u tuɔseba. U si yireba ɛ tii ba ɔaa u niaa. ¹³ Ba bira ɔmunɔse Wia tenin tuɔɔn a bul ɔla ne:

“Mi cho Jekob an bere Iso.”

Wia keɔ wutitii ne

¹⁴ Bɛɛ ne saa la jan bul? La jan wuo bul di Wia bi wutitii kenɛɛ? Ai. ¹⁵ Wia fa bula pi Moosis a bul,

“Nialin mi si liisa di mi peba ɛ, mi jan peba ɛ.

Nialin ma mi si liisa di mi fába nennige, mi jan fába nennige.”

¹⁶ Wiin deen saa bi naga nuhuobiine si cho wialin a wiwalime duu ɔaaba ne tii, ama Wia si fála nennige ne tii, ¹⁷ bɛɛ wiaa ba ɔmunɔse Wia tenin tuɔɔn a tige Feero ɛ ari Wia bula pu a bul,

“Wii-la si tii mi len ɔ dii kuorun ɛ ɔla:

mi ɔaa njii di mi wuo ton ɛ ne a dage mi dolun,

di ba yire mi yirin dunia kala ɛ.”

¹⁸ Nialin saa Wia si liisa duu fába nennige, uu fába nennige ne. Nialin ma u si liisa di ba ken nyu-duon a tin ba haacheba wiaa, u lenje ba ma ken nyu-duon ne.

¹⁹ Ma doɔɔ saa jan wuo piese a bul, “Di Wia nii ɔaa njii, ɛ ne saa u jan wuo jon cheerin a pi niaa? Kubɛɛ ne saa jan wuo ken kenyiri di Wia kenu birime?”

²⁰ Kubɛɛ ne kan, ɔ-na nuhuobiine di ɔ laa wiaa bul Wia niin ɛ? Ku-la ba si ɔaa, u jan wuo piese nii-la si ɔaa a bul, “Bɛɛ ne tii ɔ ɔaami mi nage ɔla?” ²¹ Pupoi-meere jan wuo loɛ churun a kaa me pupoi-zomun, a bira wuo loɛ a me pupoi-lorun. Di pupoi-meere ne cho njii, u jan wuo ɔaa.

²² Njii titia ne Wia ma jan wuo ɔaa niaa ɛ. Niaa doɔɔsun he dime a nage pupoi-kpaanin si maga di ba ɔmoo yere, ka Wia ken kenyiri a nyalime njii kala halii. U fa jan wuo na baanin ba nyun a dage u dolun, ka u wuo nyalime ²³ a tin nialin si nage pupoi-zonɔɔ wiaa, niaa deenba nennige ne u fifá. U laa sipaan liiseba di ba dii u yiri-bal-la. Ba ne u dage u yiri-balin pa.

²⁴ La ne nialin u si liisa, la kala dee bi Juu tinɔɔa ɔaa, la doɔɔsun ma ɔaa nialin si bi Juu tinɔɔa ɔaa ne. ²⁵ Ba bul ɔla ne Wia tenin seme doɔɔɔ ba sii yire Hoziya a bul,

“Nialin si bi mi niaa ɔaa, mi jan yireba mi niaa.

Nialin ma mi fa si bi cho, mi jan yireba mi ni-chooloo.

²⁶ Lee-la titia ba fa si bula pi niaa ari ba bi Wia niaa ɔaa,

lee-la ne ba jan yireba Wii-titii biirin.”

²⁷ Azaaya fa ɔaa ni-la sii bul wiaa, Wia Din-zon-la dolun ɛ ne. U ma fa heele bul a tige Iziral niaa ɛ a bul, “Di Iziral

tinɔɔa ne paala faasa yuga a nage hagilibunbugulo si pin mugibalin niin, ba tuɔɔn niaa banmene dunɔɔn ne Wia jan laa ta, ²⁸ bɛɛ wiaa cheɛ doɔn la Tiina Wia jan ɔaa njii u fa si bula pila. U ba jan dieni ka di u chei dunia niaa.” ²⁹ Nla ne Azaaya ma fa bira bul di Wia jan ɔaa maachie. U fa si, “Di Wia ne fa bi la naabalima doho niaa banmene lenje, la kala fa jan suu, a nage Sodom ari Gomora niaa kala si suu njii.”

Iziral tinɔɔa doɔɔsun bi tuo-pula kene Wia sipaan

³⁰ Wii-la diderin ɛ ɔla: Nialin si bi Juu tinɔɔa ɔaa fa bi che di ba ken tuo-pula Wia sipaan. Ba ne miira ku ken tuo-pula Wia sipaan a tin ba yarida wiaa. ³¹ Ka Iziral niaa fa faasaa che di ba ken tuo-pula Wia sipaan aa to wialin Moosis fa si bile di niaa tuto. Ama ba bi wialin wuo tuto di ba ken tuo-pula-la Wia sipaan. ³² Bɛɛ ne tii ba bi tuo-pula-la na? Ba bi yarida kene di ba na tuo-pula-la Wia sipaan, bɛɛ wiaa ba faa che di ba ken tuo-pula Wia sipaan a tin wialin ba sii to ne. Ba jon ba naasin a ɔmoo tabii-la si ɔaa niaa sisieru ne. ³³ Ba ɔmunɔse Wia tenin tuɔɔn a tige tabii-la ɛ ne a bul,

“Bee na, mi jon tabii-la si jan len di niaa gere

a bil lee-la ba sii yire Zaayon.

Tabii-la ɔaa bun ɛ.

U jan len di niaa gere titel.

Ama nuu-na kala si laa nii-la la sii yire bun-la, wiaa dii, u bi jan hiise u titia.”

10

¹ Mi naanbiirin, mi tuɔɔn ɛ mi faasa cho di Wia laa Juu tinɔɔa ta ne. Mi yie chuole Wia piba ari siiffesin ne. ² Mi jima ari ba jon ba nyun kala he Wia ɛ ne, ama ba bi Wia wonbii-titii-la jin. ³ Ba bi jin wonbii-la Wia si yie len ba to a ken tuo-pula u sipaan, an chiche di ba to ba titia wonbiee. Njii ne tii ba bi ba titia jon he wonbii-la Wia si yie to a len niaa ken tuo-pula u sipaan. ⁴ Kirisito ne ɔaa wialin kala Moosis fa si ɔmunɔsa di niaa tuto diderin. Nii-la kala si laa u wiaa dii jan ken tuo-pula Wia sipaan.

Nuu-na kala si yire Wia, u jan laau ta

⁵ Moosis fa ɔmunɔsa a tige nialin sii to wialin u si bile di niaa to a ken tuo-pula Wia sipaan, di ba ne wuo to wialin, ba jan ken miisin. ⁶ Wialin ba si bula Wia tenin tuɔɔn a tige nialin si ken tuo-pula Wia sipaan a tin ba yarida wiaa ne ɔla: Ba si, “Ma si ma tuɔɔn ɛ biinu a piese, ‘Kubɛɛ ne jan jil Wia-jan (a ken Kirisito kaa ku tuu)?’ ⁷ Koo ma bira si piesu a bul di kubɛɛ ne jan mu lelin (a ken Kirisito kaa ko)?” ⁸ Ba

si di Wia wu-zomɔ-la kpagema ne. U he ma niinj le a he ma tuɔŋ maa. Wia wu-zomɔ-la la sɔi bul ne ŋaa wu-zomɔ-la si tige nialinj si laa Kirisito wiaa dii a keŋ tuɔ-pula Wia sipaan. ⁹ Di ŋ ne janj wuo suri ŋ niinj a bul ari Yesu ne ŋaa ŋ Tiina, a laa dii ari ŋ tuɔŋ ari Wia chisu suŋ le, Wia janj laan ta, ¹⁰ beɛ wiaa di la ne keŋ la tuɔŋ a laa Yesu wiaa dii, la janj keŋ tuɔ-pula Wia sipaan. Di la ne keŋ la niinj ma bul di la laa u wiaa dii, Wia janj laala ta. ¹¹ Wia teninj tuɔŋ, ŋla ne ba bul: “Nuu-na kala si laa u wiaa dii, Wia bi janj hiisu.” ¹² Juu tinŋaa ari nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa, ba kala ŋaa kubala ne u teen. U bi ba kaa pore. U ŋaa nuu-kala Tiina ne. Di nuu-kala ne yiru, u janj pe u tiina le woruŋ. ¹³ ŋla ne ba bul Wia teninj tuɔŋ: “Nuu-na kala si yire la Tiina Wia yirin duu laa u ta, u janj laa u ta.”

¹⁴ Ama di ba ne bi u wiaa laa dii, ee ne ba janj ŋaa a yire u yirin duu laaba ta? Di ba ne bira bi u wiaa nia, ee ne ba janj ŋaa di ba laa u wiaa dii? Di nuu ma ne saa bi u wiaa bula piba, ee ne ba janj wuo ŋaa nii? ¹⁵ Di Wia ne bi niaa tima di ba bul u wiaa, ee ne ba janj wuo ŋaa bul u wiaa? Ba fa ŋmuŋse Wia teninj tuɔŋ a bul, “Nialinj sɔi ko di ba bul Wia wu-zomɔ-la, ba ko woruŋ ne.” ¹⁶ Nialinj ko ne a bul Wia wu-zomɔ-la maa, ama nialinj si ko jegile nii wialinj, ba doŋsuŋ bi wialinj to. Azaaya fa bira bul wiinj deen a bul, “La Tiina Wia, kubee ne he dime si laa wialinj la si bula piba dii?” ¹⁷ ŋ yie nii wii ne a laa dii. Ba ne ŋaa wialinj si tige Kirisito le.

¹⁸ Ama mi janj piɛse wiinj deen: Ba bi Wia wu-zomɔ-la niaa? Ba nia ne. Ba ŋmuŋse Wia teninj tuɔŋ a tige Wia wu-zomɔ-la le a bul,

“Ba bul wiaa deenba dunia lee-kala ne.

Dunia nuu-kala ne nii wiaa deenba.”

¹⁹ Mi saa janj bira piɛse wiinj deen: “Iziral tinŋaa si nii wialinj, ba bi ba bubuɔŋ jin?” Moosis ne fa laa sipaan bul wiinj deen a bul di Wia si,

“Mi janj lenj di niaa yaraa bieri nialinj si bi mi niaa ŋaa wiaa.

Mi janj bira lenj di ma baaniŋ sii nialinj si bi wiaa jin wiaa.”

²⁰ Azaaya fa chaasa bul wiinj deen a bul, Wia si,

“Nialinj si bi mi che, ba nami ne.

Nialinj ma si bi mi wiaa piɛse, mi keŋ mi titia dageba ne.”

²¹ Ama u bul ŋla ne a tige Iziral tinŋaa le:

“Mi keŋ mi nisaa chage ne a dieni aa yireba di ba ko mi teen,

ama ba bi seye.

Ba viami ne. Ba bi sei di ba to mi niinj.”

11

Wia janj fá Iziral tinŋaa nennige

¹ Nii-na saa Wia via u niaa ne koo? Ai, mi ma titia ŋaa Iziral tiina ne, a ŋaa Abiraham doho nuu a lii Benjamin janj niaa tuɔŋ.

² Wia bi u niaa via, nialinj u si laa sipaan liise. Ma bi wialinj ba si ŋmuŋse Wia teninj tuɔŋ ka liisii? Wialinj ba si ŋmuŋsa a tige Ilaaja lee? Ba ŋmuŋsa ari Ilaaja fa bul Iziral tinŋaa wiaa pi Wia a tinj ba haacheba wiaa. ³ U fa si,

“Mi Tiina Wia, ba kpu ŋ nialinj sɔi bul wiaa, ŋ Din-zɔŋ-la doluŋ le,

a ŋmoo korunu-la ba si saa pinj a lo.

Mi dundunja ne ka,

ba saa walime di ba kpumi ma ne.”

⁴ Ilaaja si bul nii, beɛ ne Wia bira bula pu? U si,

“Niaa bui balipe ne mi tii.

Niaa deenba kuŋ-kala bi vene-la ba sɔi yire Baal kpaara.”

⁵ Nii titia ne u nage Iziral tinŋaa le bua deen le. Iziral tinŋaa banmene Wia liise a fába nennige a peba le. ⁶ U si liiseba a fába nennige a peba le nii, u bi naga ba tintinj-zɔŋŋɔɔ ba si tima wiaa ne tii. Di u ne tinj niaa wu-zɔŋŋɔɔ wiaa aa fába nennige, nii-na niaa nennige deɛ uu fá nii.

⁷ Beɛ ne saa? Iziral tinŋaa fa sɔi che kialinj, ba biba naa. Ama nialinj mua Wia si liisa ba tuɔŋ ne naba. Ku-kaanaa tuɔŋ dolie. Wia si yireba, ba via ne. ⁸ Ba bul nii ne Wia teninj tuɔŋ a bul,

“Wia leje ba siaa chuule ne.

Ba bi kuŋ-kalaa na,

ba bi wii-kala maa nii a kaa ko ari jininj.”

⁹ Devi ma fa bula a bul,

“Bua-la le ba tuɔŋ si torɔ, ba ku hilimi di ba dii kiaa,

lenj di wiaa juuba di ba tel, a nage ba si he bere u keŋ kua u tel nii. Lenj di ba tel nii a tinj nii chiminj.

¹⁰ Lenj di ba siaa to di ba si kuŋ-kala wuo na,

lenj di wiaa nyageba di ba duduuri wuu.”

¹¹ Mi janj piɛse wiinj deen: Ba si siera tel nii, ba tele nii di ba wii-wii-kala dere ne koo? Ai. Ama a tinj ba haache wu-ŋaalaa le, Wia laa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ta ne. U ŋaa nii di Juu tinŋaa yaraa bieri, di ba na baaniŋ nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa nyuŋ. ¹² Juu tinŋaa haacheba leje dunia niaa ŋmoo naa-siminj ne. Ba si tele nii ŋaa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ŋmoo naa-siminj ne. Di u ne nage ŋla saa, bua-la le Juu tinŋaa si janj ku laa Wia wiaa dii, dunia nuu-kala janj paala nii sima kinkeŋ kinkeŋ.

Wii-la si tii Wia laa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ta

¹³ Ma nialin si bi J̄u tinŋaa ŋaa ne mi ɛɛɛ chiche di mi bul wiaa pa. Wia ne tinŋmi di mi ŋaa nialin si bi J̄u tinŋaa ŋaa nanzɔɔ. Mi jon̄ tinŋtimin̄ deen̄ u ŋaa tinŋtinŋ-fian̄ ne. ¹⁴ Mi s̄i tin̄ tinŋtimin̄ deen̄, ŋ bi p̄o u jan̄ wuo len̄ di mi naan̄biirin̄ J̄u tinŋaa yaraa bibieri, a wuo len̄ di ba doŋsun̄ ma laa Wia wiaa dii, di Wia laaba ta. ¹⁵ J̄u tinŋaa si via Wia wiaa ŋii leŋe dunia ni-kaanaa wuo sin̄ ne Wia teen̄. Di J̄u tinŋaa ne bira ku laa Wia wiaa dii, ɛɛ ne saa u jan̄ nage? U jan̄ nage ni-suun̄o si sii suun̄ le ne. ¹⁶ Di ŋ ne buu boroboro munuŋ a laa sipaan̄ loge mua a pi Wia, duu ne bi disinnin̄ kene, ku-kaanin̄ ma si ka ma bira bi disinnin̄ kene. Di tia naapoloo ma ne zom̄o, u naakelee ma zom̄o ne.

¹⁷ J̄u tinŋaa saa nage tia-la ba s̄i yire Oliv ne. Ba keŋ u neneɛ a kaa tutugi nuun̄ ne. Wia ŋaa u zon̄. Ŋii ne Wia ker̄i u naakelee doŋsun̄, aŋ keŋma kaa mere ba lere, ma nialin̄ si nage girin̄ tii-naakelee. U ŋaa ŋii di ma ma pe nii Oliv tii-zon̄-la naakelee sima ne. ¹⁸ Ma si ma titia le bigisu ari ma kpia tia-la naakelee ba si kere ta le. Ma dee bi tia-la naapoloo chaga bil. Tia-la naapoloo ne chagem̄a bil.

¹⁹ Ma jan̄ wuo bul ari Wia ker̄i tia-la naakelee, ka di u keŋma ne mere dime. ²⁰ Wutiti ne, Wia ker̄i J̄u tinŋaa ta a tin̄ ba si bi Wia wiaa laa dii wiaa ne. Ama ma-na nialin̄ si bi J̄u tinŋaa ŋaa, ma si laa Wia wiaa dii doŋduŋa wiaa ne tii ma chin̄ kpan̄ kpan̄. Ŋii wiaa ma si ma titia le bigisu, aŋ keŋ ma titia woruŋ. ²¹ Wia si bi tia-la naakelee titia nennige fá aŋ keriba ta ŋii, di ma ma ne bi ma siaa fiela, u jan̄ kerima ma ta ŋii titia. ²² Ma na ŋii Wia si keŋ zile aŋ bira tere. U tere nialin̄ si miiru hariŋ nyun̄ ne. Ama u keŋ zile ma-na teen̄, di ma ne seye di ma tuto u zile-la le ari ma si suomi ŋii. Ŋii dee u jan̄ kerima ma ta. ²³ Di J̄u tinŋaa ne paala birima to Wia, Wia jan̄ bira keŋba kaa mere tii-zon̄-la le, bee wiaa Wia keŋ doluŋ duu ŋaa ŋii. ²⁴ Ma nialin̄ si paala bi tii-zon̄-la naakelee ŋaa aŋ ŋaa girin̄ tuon̄ tii-naakelee, ka Wia keŋma a kaa mere tii-zon̄-la le, u jan̄ wuo keŋ tia-la titia naakelee u si kere ta a kaa mere.

Wia ma jan̄ laa Iziral tinŋaa ta

²⁵ Mi naan̄biirin̄, wiaa ne he dime Wia fa jon̄o faama, mii che di ma jin̄. Wii-la jan̄ ŋaa di ma si biina bul ari ma keŋ wu-jimin̄ a bibigisi ma titia le. Wii-la ne ŋla: Iziral tinŋaa si keŋ nyu-duo-la, ba bi jan̄ kenu wuu. Bua-la le di nialin̄ si bi J̄u tinŋaa ŋaa ne ku yuge a laa Wia wiaa dii, Iziral tinŋaa nyu-duo-la jan̄ dere. ²⁶ Ŋla le ne Wia jan̄ to a laa Iziral tinŋaa kala ta. Ba ŋmun̄se ŋii Wia tenin̄ tuon̄. Ba si, "La Laataara jan̄ lii Zaayon̄.

U jan̄ kiri wu-boŋŋoo kala Jekob doho niaa tuon̄."

²⁷ Ba bira ŋmun̄sa a bul,

"La di ba jan̄ bil niin̄ a pi doŋo di mi laa ba haacheba ta."

²⁸ A tin̄ J̄u tinŋaa si via Wia wu-zom̄o-la wiaa ne tii ba ŋaa Wia doŋdom̄o, ma nialin̄ saa si bi J̄u tinŋaa ŋaa wiaa ne tii. Ama a tin̄ u si liiseba wiaa ne tii ba ŋaa u ni-chooloo, a tin̄ ba naabalimaba wiaa, ²⁹ bee wiaa kialin̄ kala Wia si jon̄o piba ari u si liiseba ŋii, u bira bi jan̄ wuo von̄ba. ³⁰ Ama, ma-na nialin̄ si bi J̄u tinŋaa ŋaa, ma fa via Wia niin̄ wiaa, ama ɛɛɛ Wia fáma nennige ne a tin̄ Iziral tinŋaa ma si via Wia niin̄ wiaa ŋii. ³¹ Ŋii titia ne Iziral tinŋaa ma si bi Wia niin̄ ka to ɛɛɛ, Wia jan̄ fába ma nennige, ari u si fáma ma nennige ŋii. ³² Nialin̄ kala si bi Wia niin̄ wiaa ka to, ba haacheba nyageba bil ne, ŋii ne Wia wuo fába nennige.

³³ Wia s̄i fála nennige ŋii ari ŋii u si keŋ wu-jimin̄ ari ŋii u si jin̄ wiaa bubuon̄, u bi maga kene. Kubeɛ ne jin̄ ŋii Wia s̄i ŋaa wiaa? Nu-u-kala bi Wia wu-ŋaalaa jin̄.

³⁴ Kubeɛ ne jan̄ wuo jin̄ Wia tuobiinaa?

Kubeɛ ma ne jan̄ wuo dage Wia?

³⁵ Kubeɛ ne ha jon̄ kuŋ pi Wia aŋ gberɛ di Wia miira jon̄ ku-la pu?

³⁶ Bee wiaa Wia ne ŋaa kuŋ-kala. U doluŋ le ne kuŋ-kala ma he dime. U ne tin̄ kuŋ-kala. Má len̄ di Wia yirin̄ yire wuu. Ami.

12

Wii-chuolun̄ won̄bii titii-la

¹ Ŋii wiaa, mi naan̄biirin̄, a tin̄ Wia si faasa fála nennige wiaa, mii sulma di ma jon̄ ma miisin̄ kala a pi Wia, ari ba fa si yie kpu pusun̄ a ŋaa sarika a pi Wia ŋii. Ma si jon̄ ma titia a pi Wia ŋii, ma bira sí disinnin̄ keŋ, di Wia wuo laama. Wii-chuolun̄ won̄biin̄ titia ne ŋii. ² Ma sí sei a jon̄ ma tuon̄ kala a he dunia wu-ŋaalaa le. Ama má len̄ di Wia keŋ ma tuobiinaa birime di ba kala zon̄. Ŋii ne ma jan̄ wuo jin̄ Wia tuot̄orun̄. Ma jan̄ wuo jin̄ wii-la si zom̄o aa t̄ore Wia tuon̄ aŋ pe zon̄ ma woruŋ.

³ Wia si keŋ zile mi teen̄ a p̄emi le ŋii, mii sulma kuŋ-kala di ma sí ma titia kaa yuge a kii ŋii ma si maga. Má len̄ di ma siaa fiele. Wia pi nuu-kala yarida ne. Ama ba kii doŋo ne. Nu-u-kala maga duu biine u nyun̄ le a mage ŋii Wia si jon̄ yarida-la pu ne. ⁴ Nuhuobiine yaraa ŋaa kubala ne, ka u nan̄daasin̄ yuge. Nan̄daasi-la kala keŋ ba tinŋtimia ne. Ba bi tinŋtin̄-bala ka tin̄. ⁵ Ŋii titia ne la ma nage. La yuga ne, aŋ ka la kala mere Kirisito le a ŋaa kubala. La ŋaa ni-yiri-yiriba ne a mere doŋo le a ŋaa yari-bala. ⁶ Wia pila kuŋ-kala doluŋ ne di

la kaa tiŋ tiŋtiŋ-yiri-yiriba. U saa lii nii le Wia si fála nennige ne a pela le. U si joŋ dol-la pila nii, má leŋ di la kenu kaa tiŋ. Di la ne wuo wiaa bula pipi niaa Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, má leŋ duu mage nii yaridala Wia si joŋo pila. ⁷ Duu ne joŋ doluŋ piŋ di ŋ tima pipi niaa, ŋiŋaa nii. Duu ne joŋ doluŋ piŋ maa di ŋ didage niaa, ŋ ma ŋiŋaa nii. ⁸ Di ŋ ne keŋ doluŋ di ŋ wuo didage niaa a leŋ di ba nyuŋ nyinyaase, ŋ ma ŋiŋaa nii. Di nuu ne keŋ zile a pipe niaa le, u ma ŋiŋaa nii ari tuo-bala. Nii-la kala si keŋ doluŋ a pipe niaa le, u ŋiŋaa nii ari siifesiŋ.

Má cho doŋo ari siifesiŋ

⁹ Nii-la si keŋ zile a fifá niaa nennige, aa pe nennige tiŋŋaa le, u ŋiŋaa nii ari tuoŋoruj. Má cho doŋo ari siifesiŋ. Má beŋe wu-boŋoŋoo, a joŋ ma titia a he wu-zoŋoŋoo ŋaaniŋ le. ¹⁰ Má cho ma doŋsuŋ tiŋŋaa si laa Wia wiaa dii woruŋ ari naanbiiriŋ si cho doŋo nii, a fiŋese siŋ piŋ pipi ma doŋsuŋ tiŋŋaa jirima. ¹¹ Ma sí yariwiŋ keŋ, ama má faasa joŋ ma nyuŋ kala he Wia tiŋtiŋŋaa le, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le. ¹² Má jujuose a tiŋ wialiŋ ma sí yielu le. Di ma ní na heeŋ, má dii kenyiri. Má peŋe a chuchuole Wia. ¹³ Má pe ma naanbiiriŋ si laa Wia wiaa dii le ari kialiiŋ ba sí che, aa keŋ nuhuoŋaa woruŋ.

¹⁴ Má sul Wia duu pe nialiŋ si to naasiŋ dudogisema le, aŋ sí kaliba heba le. ¹⁵ Di niaa tuoŋ ne toŋo, má ma peba le di ma tuoŋ toŋe. Di niaa tuoŋ ne cheye, má peba le di ma tuoŋ chei. ¹⁶ Má kala keŋ nii-bala, ma sí ma titia kaa yuge. Má keŋ ma titia mere nialiŋ si keŋ ba titia muuri le. Ma sí biina ari ma keŋ wu-jimiŋ. ¹⁷ Di nuu ne ŋaa wu-boŋoŋo ma le, ma-na sí wu-boŋoŋo joŋo ŋmu. Ama má-na ŋaa wii-la si zomo, di nuu-kala jin. ¹⁸ Di ma ne wuolo, má leŋ di ma di nuu-kala siŋ. ¹⁹ Mi bii-chooloo, di niaa ne ŋaa wu-boŋoŋoo ma le, ma sí ba chimiŋ tiŋ. Wia na baaniŋ ba nyuŋ ne, u ne jaŋ tiŋ ba chimiŋ. Ba ŋmuŋse nii Wia teniŋ tuoŋ a bul, Wia si,

“Di nuu ne ŋaa wu-boŋoŋo ma le, mi ne jaŋ tiŋ u chimiŋ.

Mi ne keŋ doluŋ mi si jaŋ wuo ŋaa nii.”

²⁰ “Ama di losuŋ ne keŋ ŋ diŋdoŋo, ŋaa kudiilee pu.

Di lii-nyuasuŋ ma ne kenu, ŋaa liiŋ pu duu nyua.

Di ŋ ne wuo ŋaa nii, hiisiŋ jaŋ kenu kiŋkeŋ.”

²¹ Ma sí leŋe di wu-boŋoŋoo ŋaaniŋ wuoma. Ama má ŋaa wu-zoŋoŋoo di ba wuo wu-boŋoŋoo.

13

Má tuto ma tiŋteŋ nihiasiŋ niŋ

¹ Nuu-kala maga duu tuto u tiŋteŋ nihiasiŋ niŋ ne. Nuu-kala bi tiŋteŋ wuo beŋ, see di Wia liisu a pu doluŋ. Nialiŋ sí beŋ ma tiŋteŋ ŋaa Wia ne liiseba. ² Nii wiaa nii-la kala si via u tiŋteŋ nihiasiŋ niŋ, u tiina ma via Wia niŋ wiaa ne. Nii-la kala si ŋaa nii, u jaŋ leŋ di Wia dii u sariya a joŋ cheeriŋ pu. ³ Nialiŋ sí ŋaa wu-zoŋoŋoo bi fawulluŋ ka fá ba tiŋteŋ nihiasiŋ teŋ, see nialiŋ sí ŋaa wu-boŋoŋoo. Di ŋ ne bi che di ŋ fifá fawulluŋ tiŋteŋ nihiasiŋ teŋ, ŋiŋaa wialiŋ si zomo, duu bibesiŋ le. ⁴ U ŋaa Wia tiŋtinnu ne duu peŋ le. Ama di ŋ ne ŋaa wu-boŋoŋo, fifá u fawulluŋ, beŋ wiaa dol-la u si keŋe, u bi dol-pei ŋaa. U ŋaa Wia tiŋtinnu ne. Nuu-kala si ŋaa wu-boŋoŋoŋo, Wia na baaniŋ u nyuŋ ne. Nii ne ti ni-la sí beŋ tiŋteŋ jaŋ wuo dogise tiina. ⁵ A tiŋ nii wiaa, máa to ma tiŋteŋ kuhiasiŋ niŋ. Ma sí nii ŋaa a tiŋ Wia si jaŋ na baaniŋ ma nyuŋ dunduŋa wiaa. Ama má ma ŋaa nii di ma tuoŋiinaa kala su Wia sipaan. ⁶ Wia si liise tiŋteŋ nihiasiŋ, nii wiaa u ma maga di ma tiŋ lanpoo. Lanpoo lilaaraa ma ŋaa Wia tiŋtinnaa ne a maa tiŋ tiŋtiniŋ deŋ a pipi Wia. ⁷ Má tiŋ nuu-kala chimiŋ ma si keŋe. Má tiŋ lanpoo a pi lanpoo lilaaraa. Di ma ne yoo kuŋ a kaa lii di-boliŋ kaa ko di ma kaa juu ma tiŋteŋ, má tiŋ nii ma si maga di ma tiŋ aŋ kaa juu. Má fa nialiŋ si maga di ma fá, a pi jirima nialiŋ si maga di ma pi jirima.

Má cho ma doŋsuŋ tiŋŋaa a kaa mu wuu

⁸ Sí nuu-kala chiŋ dii. Chiŋ-la dunduŋa si maga di ŋ dii, ŋ bi jaŋ time deŋe ne ŋla: Cho ŋ doŋo tiina. Nii-la kala si cho u doŋo tiina ŋaa wialiŋ kala Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ne. ⁹ Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto doŋsuŋ ne ŋla: “Sí ŋ doŋo tiina haala che, si niaa kpu, si gaa, si nuu kuŋ kaa laa.” Wiaa deŋba kala ari wialiŋ doŋsuŋ Moosis si ŋmuŋsa bil di niaa tuto, ba kala ŋaa wu-bala ne. U ne ŋla: “Cho ŋ doŋo tiina ari ŋ si cho ŋ titia nii.” ¹⁰ Di ŋ ne cho ŋ doŋo tiina, ŋ bi wu-boŋoŋo kala jaŋ ŋaa le. Nii wiaa di ŋ ne cho ŋ doŋo tiina, ŋ to wialiŋ kala Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ne.

¹¹ Má ŋaa wiaa deŋba. Ma paala jin bua deŋ le la si he si nage nii ne. Bua-la le ma si jaŋ sii doŋ le yie ne. Bua-la le Wia si jaŋ laala ta dunia deŋ le faasa kpaga ne. U ne kpaga kii bua-la le la si laa sipaan laa Yesu wiaa dii. ¹² Tan kpaga puluŋ ne. Mua ne ka, ka di wia poŋe. Má saa leŋ di la leŋ birimiŋ tuoŋ wu-ŋaalaa, aŋ paa laali-yuori genniŋ laale a yuo laaliŋ

pi Wia, pulumuŋ tuoŋ. ¹³ Má leŋ di la keŋ la titia woruŋ ari nialin si he pulumuŋ tuoŋ. Ma sí leŋe di la faasa gbieli gbieli-tɔɔnuŋ a bubugi, a ŋiŋaa wu-liliŋ an pe ŋaa wu-bɔŋɔɔ. Ma sí doŋo yuo, ma ma sí leŋe di ma yaraa bibieri doŋo nyuŋ. ¹⁴ Má leŋ di Yesu Kirisito ne ŋaa ma laali-yuori gerin, an si ma yaraa tuotɔre wu-ŋaalaa le harin to. Má jon harin yiaba.

14

Ma sí ma naanbiirin si laa Yesu wiaa dii wiaa laa jin

¹ Di nuu ne he ma tuoŋ a laa Yesu wiaa dii an bi faasa chinj u yarida naan le, duu nii che u juu ma tuoŋ, má leŋ duu juu di ma kenu woruŋ. Ama ma sí ma tuɔbiinaa wiaa kaa lere. ² Ma tuoŋ doŋo tuɔbiinaa yie ŋaa u didii kuŋ-kala ne, ama doŋo ma he dime, u bi u yarida naan le china woruŋ a ma didii pipaarin dunɔɔ. ³ Ma sí leŋe di nii-la sí dii kuŋ-kala mumɔŋ nii-la sí kise kialin le. Ma ma sí leŋe di nii-la sí kise le, duu bul nii-la sí dii kuŋ-kala teenj ari u bi woruŋ ŋaa, beɛ wiaa Wia cho tiina ne a leŋ u ŋaa u bii. ⁴ Kubee ne kan di ŋ wuo bul di nuu tiŋtinnu cheye ne? Tiŋtinni-la kuhian ne janj wuo bul duu cheye ne koo duu bi cheye. La Kuhian Yesu janj wuo pɛu le duu chinj. U saa janj chinj.

⁵ Nia doŋo yie biine ari tapuluŋ doŋo ne kii tapulaa kala. Doŋo ma biine ari tapulaa kala ŋaa kubala ne. U saa maga di nuu-kala chinj u tuɔbiinaa le ne. ⁶ Nii-la si biina ari tapuluŋ doŋo ne kii tapulaa kala, u liise tapulii-la duu zizil la Tiina Yesu ne. Nii-la ma sí dii kuŋ-kala, u ma ŋaa nii a zizil la Tiina Yesu ne, beɛ wiaa u sí dii kialin, u yie lolle Wia ne. Nii-la ma sí kise kialin doŋsuŋ, u ma ŋaa nii aa zil la Tiina Yesu ne, beɛ wiaa u ma sí dii kialin u si bi kise, u ma yie lulolle Wia ne. ⁷ La tuoŋ kuŋ-kala bi la titia tii. Di la ne he la miisin le, la bi la titia tii. Di la ne suba maa, la bi la titia tii. ⁸ La si he miisin deen le, la jon la miisin a he la Tiina Yesu nisin le ne. Di la nii che di la suu maa, la jon la titia ma a he la Tiina Yesu nisin le ne. Di la ne weye koo di la ne suba, la he la Tiina Yesu nisin le ne, ⁹ beɛ wiaa Kirisito suba an bira sii suuŋ le duu tii ni-weye ari ni-suunuŋ kala ne, a ŋaa ba kala kuhian. ¹⁰ Beɛ ne saa tii ma tuoŋ doŋo bubul u naanbie si laa Yesu wiaa dii teenj a bul duu bi woruŋ ŋaa? Doŋo ma beɛ uguuune u naanbie si laa Yesu wiaa dii le. La kala janj chinj Wia sipaan duu dii la sariya. ¹¹ Ba ŋmuŋse Wia tenin tuoŋ a bul ŋla ne: Wia si,

“Mi si he dime nii,

nuu-kala janj kpirimi mi sipaan

a suri u niin a bul ari mi ne sene ŋaa Wia.”

¹² Bua-la le la tuoŋ kuŋ-kala janj dage wialin kala u si ŋaa a pu.

Ma sí wialin si janj leŋ di ma naanbie juu haache ŋaa

¹³ Nii wiaa, ma bira sí leŋe di la bubul la doŋsuŋ tiŋŋaa teenj a bul di ba bi woruŋ ŋaa, ama u maga di ma biina jon wiin deen ne: Má pupo ma sí wii-la si janj bere keŋ ma naanbie he haache le ŋaa. ¹⁴ La Tiina Yesu leŋe mi jin ari kudiil kala tuo si keŋ disinnin. Ama niaa doŋsuŋ biina ari kudiilee doŋsuŋ keŋ disinnin ne ba kikise. Di ba ne dii kialin, ba janj chei ba kisin le. ¹⁵ Di kialin ŋ sí dii wiaa ne ŋaa ŋ naanbie tuoŋ chei, ŋ bira buu cho. Kirisito suu u wiaa ne, nii wiaa, sí leŋe di kudiile-la ŋ sí dii wiaa cheiu. ¹⁶ Wii-la ŋ si jima duu zomɔ, sí leŋe di niaa kaa birime wu-bɔŋ aa bul u wiaa. ¹⁷ Kudiile-la la sí dii ari kialin la sí nyua bi siifian wii ŋaa Wia kuorii-la tuoŋ. Wialin si ŋaa siifian wiaa Wia kuorii-la tuoŋ ne ŋla: Di la keŋ tuo-pula Wia sipaan, a keŋ nii-bala, an pe keŋ tuotɔruŋ maa Wia Din-zɔŋ-la doluŋ le. ¹⁸ Nuukala si to worŋbiin deen le a tima pi Kirisito, Wia tuoŋ janj tɔre u nyuŋ, niaa ma tuoŋ janj tɔre u nyuŋ.

¹⁹ Má saa leŋ di la bibiine wialin si janj leŋ di la keŋ nii-bala, a wuo pipe doŋo le a keŋ doluŋ. ²⁰ Ma sí kialin ma sí dii wiaa tima chei Wia tiŋtinŋaa. Kudiil kala zomɔ ne, u bi disinnin kene di maa kise. Ama di kudiile-la doŋsuŋ ma sí dii ne janj leŋ di nuu juu haache le, u bi maga di ma diiba. ²¹ Wii-la si zomɔ ne ŋla: U bi maga di maa chanj namia, koo di ma nyua sinin, koo di maa ŋaa wii-na kala si janj leŋ di ma naanbie yerŋi u worŋbiin. ²² Di ŋ ne laa dii ari wii ne zomɔ di ŋ ŋaa, leŋ duu he ma di Wia dunɔɔ pege. Di nuu ne ŋaa wii-la u si laa dii ari u zomɔ, di u tuɔbiinaa ne buu walime ari u sí ŋaa nii, u tuoŋ janj tɔre. ²³ Ama di nuu nii dii kiaa an biine ari u bi maga duu dii, duu ne diiba, Wia janj jonj cheerin pu, beɛ wiaa u bi wialin u si laa dii ari ba ŋaa wu-zomɔ ka to. Wii-na kala ne ŋ ŋiŋaa an bi laa dii ari u maga di ŋ ŋaa, u ŋaa haache ne.

15

Má sí ma titia tuotɔre wiaa harin to

¹ La nialin si faasa chinj la yarida naan le, u maga di la pe nialin yarida si bi yuge le ari wialin ba si bi ba doluŋ kene le. U bi maga di la ŋiŋaa la titia tuotɔre wiaa. ² Má leŋ di la kuŋ-kala ŋaa di u doŋo tiina tuoŋ tɔre, di la peu le nii duu keŋ doluŋ a chinj u yarida le. ³ Kirisito ma bi u titia tuotɔre

wiaa ŋaa. Ba fa ŋmunŋe Wia teniŋ tuonj a bul ŋla ne a tigeu le:

“Jomo-la kala nialinj si tuuse ŋ-na Wia, ba ne ba jonoo tuusemi.”

⁴ Wialinj kala ba fa si ŋmunŋe Wia teniŋ tuonj, ba ŋmunŋa di ba dagela ne, Wia tenj-la ne dagela ŋii la si jan ŋaa a keŋ kenyiri, a ŋaa la nyun nyaase, di la wuo yiyiele kialinj si he la sipaan. ⁵ Wia ne pi niaa kenyiri a wuo ŋaa la nyun nyaase. U jan wuo pema le di ma keŋ nii-bala a wuo tuto Yesu Kirisito naa-buasun, ⁶ di ma kala wuo denne Wia ari nii-bala. U ne ŋaa la Tiina Yesu Kirisito Nyimma.

U maga di nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ma nii Wia wiaa

⁷ Nii wiaa, má sei a keŋ donj worun, ari Kirisito ma si keŋma worun ŋii, di Wia yirin yire. ⁸ Mi jan bula pima ari Kirisito ku tinj tinjtinŋaa a pi Juu tinŋaa, a dage ŋii Wia si keŋ wutitii a ŋaa wialinj kala u fa si bula pi la naabalimaba ari u jan ŋaa, ⁹ a wuo lenj di nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa, di ba denne Wia a tinj u si fába nennige ŋii. Ba ŋmunŋe ŋla ne Wia teniŋ tuonj a bul, “Mi jan denninj nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa tuonj.

Mi ma jan yii yilaa a denninj.”

¹⁰ Ba bira ŋmunŋa a bul ŋla ne:

“Ma nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa, ma di nialinj kala Wia si liisa, má juose.”

¹¹ Ba bira bul ŋla ne:

“Ma nialinj kala si bi Juu tinŋaa ŋaa, má denne ma Tiina Wia, a lenj di niaa kala ma denu.”

¹² Azaaya bira bul ŋla ne:

“Jesi doho niaa donj jan kó.

U ne jan sii a benj nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa.

Ba jan jonj ba yielaa kala heu le.”

¹³ Wia ne leŋe la keŋ yielaa. Mii che duu lenj di ma yarida wuo ŋaa di ma tuonj tore, di ma honj ari yarifelaa, a bira lenj duu Din-zonj-la dolun le ma yielaa yuge.

Wii-la si tii Pɔɔl tinj tinjtinŋaa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa tuonj

¹⁴ Mi naanbiirin, mi chaasa ŋaa yarida ari maa ŋaa wu-zonjɔɔ worun, a jinj wiaa ma worun, a wuo didage donj. ¹⁵ Ama teniŋ deenj tuonj mi keŋ nyu-duonj ne di mi wuo liisima wiaa donsun le a tinj dol-la Wia si pimi wiaa, ¹⁶ di mi tinj Yesu Kirisito tinjtinŋaa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa tuonj. Mi tinj ba tuonj a nage nii-la si kpu pusun pipi Wia ne, a bul Wia wu-zomɔ-la piba. Mi ŋaa ŋii di Wia wuo laa nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa, ari u si laa pusu-la ba si yie kpu a liise sarika a pu. Wia Din-zonj-la jan piise ba disinninj ta di Wia laaba. ¹⁷ Yesu Kirisito dolun le mi keŋ wonbiinj di mi dage mi titia a tinj tinjtimii-la mi si tima pi Wia.

¹⁸ Mi bi nyu-duonj kene di mi bul wii donj kala, see tinjtimii-la Kirisito si pemi le mi tinj, a wuo lenj di nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ku to Wia niinj. Wialinj mi si bula ari wialinj mi si ŋaa, ¹⁹ wu-kpuŋkperisi-la ari wu-magila-la mi si ŋaa Wia Din-zonj-la dolun le ne pe nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa le ba ku to Wia niinj ŋii. Mi chaasa bul Kirisito wu-zomɔ-la, a suomi Jerusalem le a golle ŋii kala a mu yi Iliirikam. ²⁰ Mi he dolun aŋ bul Wia wu-zomɔ-la lee-na kala niaa ha si bi Kirisito wiaa nia. Mi bi che di mi mu lee-la niaa si laa sipaan mu a bul Wia wiaa, ŋii ne tii mi ŋaa ŋii. ²¹ Ba ŋmunŋe ŋla Wia teniŋ tuonj a bul,

“Nialinj ha si bi u wiaa nia, ba jan nii.

Ba jan nii a jinj wialinj bubuonj.”

Pɔɔl che duu mu na Rom tinŋaa

²² Mi síi bul Wia wiaa leree donsun ne tii mi bi ma lerinj wuo kó. Mi walima walima di mi kó ne aŋ lol, ²³ ama leele mi bira bi tinjtimii kene tasinj deenba le di mi tinj, ka mi ma paala cho di mi kó nama faafaa kala. ²⁴ Mii che di mi ku nama bua-la le di mi níi mu Sipeen tinjteenj. Di mi ne honj ma teenj a dieni mua, mii che di ma pemi le di mi venj mi wonbiinj. ²⁵ Ama leele-na mii mu Jerusalem ne di mi pe Wia niaa le dime. ²⁶ Nialinj si laa Wia wiaa dii Masidoonia ari Akaaya tinjteenj le, ba tuonj tore ne ba si kiese moribee di ba pe summo-la si he Wia niaa tuonj Jerusalem le. ²⁷ Ba titia tuonj ne toro ba ŋaa ŋii. Ba faa biine di ba peba le ne a laa ba chiminj. Wutitii, Juu tinŋaa ne leŋe nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa ma nii Wia wiaa. Nii wiaa u maga di ba ma pe Juu tinŋaa le ari ba ma ku-cheele. ²⁸ Di mi ne tinj tinjtiminj deenj dere, a keŋ moribie-la kala ba si kiesa a kaa mu piba, mi jan sii dime a mu Sipeen tinjteenj. Di mi níi mu dime, mi jan ku to nama. ²⁹ Mi jima, di mi ne kó, mi jan wuo pema le worun, ari Kirisito si pemi le ŋii.

³⁰ Mi naanbiirin, mii sulma la Tiina Yesu Kirisito dolun le, ari dol-la Wia Din-zonj-la si jonj pila di la cho donj, di ma pemi le a chuole Wia pimi, ³¹ di Wia liisemi nialinj si via Wia wiaa nisinj le a he Judiya tinjteenj le. Má bira sul Wia di u nialinj si he Jerusalem le, di ba tuonj tore ari kialinj mi si jan kaa mu piba nyun. ³² Ka di Wia ne seye, mi jan kó ma teenj ari tuotorun, a ku wiesi mua ma teenj. ³³ Wia si wuo ŋaa nuhuobiine keŋ yarifelaa, u jan lenj di ma honj ari yarifelaa. Ami.

16

Pɔɔl chuole niaa

¹ Mii che mi keŋ la dihaala Fiibi dagema ne. U ne ŋaa nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi sipaa-laara, a he Keŋkiriya le. ² Má

kenu woruŋ la Tiina Yesu doluŋ le, ari u si maga di Wia niaa keŋ doŋo ɲii, a pɛu le ari kuŋ-kala u sɪi che ma teenj. U pɛ niaa le yuge, a pemi ma le.

³ Má chuole Pirisila ari Akuila. La di ba kala ne tiŋ tiŋtiŋɲaa aa pi Yesu Kirisito. ⁴ Ba joŋ ba miisɪŋ a yoo suuŋ ne mi wiaa. ɲii wiaa mii lolleba. Mi duŋduŋa saa dee, la di nialɪŋ kala si bi juu tiŋɲaa ɲaa aŋ laa Yesu wiaa dii aa hilimi, la kala nii lolleba. ⁵ Má chuole nialɪŋ ma si laa Yesu wiaa dii a hilimee chuole Wia ba diisɪŋ le. Má chuole mi nanɔɔŋ-chooluŋ Epaniitis maa. U ne laa sipaaj laa Kirisito wiaa dii Esia tiŋteŋ le. ⁶ Má chuole Mɛeri maa. U faasa tiŋ tiŋtiŋɲaa woruŋ ne ma teenj. ⁷ Má chuole Anɔɔnikas ari Junias maa. Ba ma ɲaa juu timma ne. Ba di la kala he sarika le. Wia nanzɔɔba-la tuɔŋ ba ne paala faasa chiŋ woruŋ. Ba ne laa sipaaj laa Kirisito wiaa dii mi le. ⁸ Má chuole Anpilaatis maa. U ɲaa mi nanɔɔŋ-choolii ne la Tiina Yesu wiaa. ⁹ Má chuole Abaanis maa, la tiŋtinni-doŋo Kirisito tiŋtiŋɲaa le. Má chuole mi nanɔɔŋ-chooluŋ Sitakis maa. ¹⁰ Má chuole Apeles maa, u faasa chiŋ Kirisito wiaa le ne woruŋ. Má chuole Arisitobalas dia niaa maa. ¹¹ Má chuole Herodiar maa. U ma ɲaa juu tiina ne. Má chuole Nasisas dia nialɪŋ maa si laa la Tiina Yesu wiaa dii. ¹² Má chuole Tafiina ari Tifoosa. Ba maa tiŋ la Tiina Yesu tiŋtiŋɲaa ne. Má chuole mi nanɔɔŋ-chooluŋ Pesis. U ma faasa tiŋ tiŋtiŋɲaa a pi la Tiina Yesu ne. ¹³ Má chuole Rufas maa. U faasa chiŋ la Tiina Yesu wiaa le woruŋ ne. Má chuole la duu kala naaj. ¹⁴ Má chuole Asɪŋkitas, Filegoŋ, Heemis, Patobas, ari Heemas ari la naanɔɔbiiri-la kala si he ba teenj. ¹⁵ Má chuole Filoologis, Julia, Niirias ari u dihaala. Má chuole Olinpas maa ari Wia nialɪŋ kala si he ba teenj. ¹⁶ Má guori doŋo a hoŋ woruŋ la Tiina Yesu doluŋ le. Nialɪŋ kala si laa Kirisito wiaa dii aa hilimi lee-na kala, ba maa chuolema.

¹⁷ Mii sulma ne di ma keŋ ma titia ari nialɪŋ si yie keŋ niaa pupɔɔɛ le a leŋ ba yiyenɲi ba wonɔɔbiɪŋ ba sɪi to le. Má liise ma titia ba le. ¹⁸ Niaa deenba bi la Tiina Kirisito tiŋtiŋɲaa ka tiŋ, ama ba titia wu-chooloo ne baa ɲaa. Ba yie keŋ nii-sima a nyise nialɪŋ si bi wiaa jɪŋ. ¹⁹ Nuu-kala ne nia ari ma sɪi to Wia niɪŋ wiaa ɲii. U ɲii ɲaa mi tuotɔru ne, mii juose ma wiaa. Mii che di ma paala jɪŋ wialɪŋ si zomɔ aa ɲaaba, aŋ liise ma titia wu-bɔŋɲoo ɲaaniŋ le. ²⁰ Di ma nii ɲaa ɲii, Wia-la si leŋe niaa keŋ yarifielaa, u bi jaŋ dieni, ka di u keŋ Sitaani nyaga bil ma naasiŋ bubuɔŋ di ma nuose. La Tiina Yesu Kirisito jaŋ fáma nennige a pema le.

²¹ Timoti mi tiŋtinni-doŋo, uu chuolema. Lusias ari Jeesɪŋ ari Sosiipata maa chuolema. Ba ma ɲaa juu timma ne.

²² Mi-na Teetias si ɲmuŋse teniŋ deen, mi maa chuolema la Tiina Yesu doluŋ le.

²³ Gayas ɲaa mi dia tiina ne, u dia le ne nialɪŋ kala si laa Yesu wiaa dii maa hilimi. U maa chuolema. Irasitas, nii-la sɪi beŋ moribiee taŋ-la le ari la naanɔɔbie Kɔɔtɔs, ba maa chuolema.

[²⁴ La Tiina Yesu Kirisito jaŋ fáma nennige a pema kala le. Ami.]

Ma leŋ di la denne Wia

²⁵ Má leŋ di la denne Wia. U ne wuo leŋ di ma wasa keŋ yarida a tiŋ Wia wu-zomɔ-la mi si bula pima a tige Yesu Kirisito le. Wia ne ɲaa nii-la si bi suu. U fa joŋ u wu-zomɔ-la ²⁶ faa, faafaa kala ne aŋ leele kaa ku lii pulumuŋ tuɔŋ. Leele Wia leŋe ba bula pi dunia kala ne di ba laa wialɪŋ dii a tutoba. Nialɪŋ sɪi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ le ma fa ɲmuŋse wiaa a tige wiaa deenba le ne Wia teniŋ tuɔŋ.

²⁷ Má leŋ la to Yesu Kirisito le a denne Wia wuu. U duŋduŋa ne keŋ wu-jimiŋ. Ami.

TEN-BUNBUN-LA PÓOL SI N Munsa pi KORINTI NIAA

¹ Mi-na Póol, ari la naanbie Sositenis ne nmunse tenij deej pipima. Wia tuutorun le ne u liisemi di mi njaa Yesu Kirisito nanjoo.

² La nmunse tenij deej a pipi nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Korinti tan-la le ne. Wia ne liisema di ma to Yesu Kirisito le, a njaa tuo-pul timma u sipaaj. U ne yirema ari nialinj kala sii chuole Yesu Kirisito a he dunia seme-na kala, di ma njaa tuo-pul timma u teen, di Yesu njaa la di ma kala Tiina.

³ La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, ma jan honj ari yarifielaa.

Wia to Kirisito le ne a pela le

⁴ Mi yie lolle Wia worun a tinj ma wiaa, bee wiaa u to u lahorimo le ne a jonj kuzonjoo a pima. Kirisito Yesu le ne u to a njaa nii. ⁵ Wii-na kala le, Wia to Yesu le ne a pema le worun, ma wuo jinj nii ma si janj wuo bubul wiaa anj pe jinj ba bubuosa maa. ⁶ Wii-la chaasa chinj ne, bee wiaa wu-zomola ba si bula a tige Kirisito le he ma tuonj ne worun. ⁷ Nii wiaa ne tii Wia chaasa pema le worun. Ma sii gbera la Tiina Yesu Kirisito duu miira ko nii, u jonj kialinj kala si lii u Dinj-zonj-la teen a dii zile ma le ne. ⁸ Wia ma janj chaasa kenjma worun, a kaa mu yi tapulii-la la Tiina Yesu Kirisito si janj miira ko. U janj kenjma di ma si wu-bonj njaa a mu yi Yesu Kirisito si janj miira ko tapulii-la. ⁹ Wia kenj wutitii ne. U ne yirema di ma di u Bie Yesu Kirisito ku njaa kubala. U ne njaa la Tiina.

Nialinj si laa Yesu wiaa dii sii yuo donjo

¹⁰ Mi naanbiirin, mii sul ma kala la Tiina Yesu Kirisito dolun le, di ma kenj nii-bala a si donjo le poru. Mii sulma di ma kenj tuo-bala a chinj wu-bala le. ¹¹ Mi naanbiirin, mi nia di maa yuo donjo ne. La naanbie ba sii yire Kuluuwi, u dia niaa ne bula pimi. ¹² Mii che di mi bul ari ma kunj-kala bi wonbii-bala ka to. Ma donjo yie bul duu to Póol harinj ne, ka donjo ma si duu to Apolos harinj ne. Donjo ma si u to Piitta harinj ne, ka donjo ma si u to Kirisito harinj ne. ¹³ Ma lenj di mi pieesema wiinj deej. Ni-bala ne tii Kirisitoo? Ba kpaase Póol mere daagesee nyun duu laama ta nee? Ba foma Wii-chuole liinj Póol yirin le nee? ¹⁴ Mii lolle Wia ari mi si bi ma kunj-kala Wii-chuole liinj fo, see la naanbie Kirisipas ari Gayas dunjuna. ¹⁵ Nii wiaa nuu ma saa

bi janj wuo bul ari mi fou Wii-chuole liinj di u njaa mi haritooru. ¹⁶ Mi liise yi ari mi fo la naanbie Sitefinis ari u dia niaa ma Wii-chuole liinj. ¹⁷ Mi biina mi bira bi niaa donsunj Wii-chuole liinj fo, bee wiaa Kirisito bimi tima di mi ku fo niaa Wii-chuole liinj. U tinjmi ne di mi ku bul Wia wu-zomola. Nuhuobiine wu-jiminj dee u jonj pimi mi kaa bubul wialinj. U njaa nii di dol-la si lii Kirisito le, a tinj u si suu daa-gesee nyun nii, si pei njaa ne.

Kirisito ne kenj Wia dolun ari u wu-jiminj

¹⁸ La si si ari Kirisito suu daa-gesee nyun bi bubuo kene nialinj si lele teen. Ama la nialinj Wia si laa ta, wialinj la sii bul lii u teen ne a kenj dolun la teen. ¹⁹ Wia teninj tuonj ba bula di Wia si u janj lenj di wu-jinnaa wu-jimii-la njaa pei, ka wu-jinj kinjkenj tinjja wu-jiminj ma njaa pei.

²⁰ Di nii ne njaa, nii ne wu-jinna-la janj he? Wu-jinj kinjkenj timma-la, nii ne ba janj he? Nialinj si kenj wiaa kaa lilere dunia deej le, ba ma janj he nii? Wia daga ari dunia deej wu-jiminj njaa ni-yaari wu-jimii ne. ²¹ Wia si kenj wu-jiminj, nii ne tii u wuo njaa di nuhuobiine si u titia wu-jiminj le to a jinj u-na Wia. Niaa si di Wia wu-zomola la sii bul njaa wu-toonu ne. Ama nialinj si laa wialinj dii, Wia janj laaba ta. ²² Juu tinjja cho di Wia njaa wu-magil ne di ba na, ka Giriik tinjja ma cho di Wia dage u wu-jiminj di ba na. ²³ Ama Kirisito si suu daa-gesee nyun wiaa ne la bubul. Kirisito si suu daa-gesee nyun lenj Juu tinjja baaninj sisii, anj ka nialinj si bi Juu tinjja njaa teen u njaa wu-pe ne. ²⁴ Ama nialinj Wia si yira kala teen, Juu tinjja ari Giriik tinjja kala, Kirisito le ne Wia dolun ari u wu-jiminj kala he. ²⁵ U maga di ma jinj ari wii-la si lii Wia teen, niaa si u njaa ni-yaari wii ne, u paala kpia nuhuobiine wu-jiminj, ka ba bi jinj. Wii-la ma si lii Wia teen, ka nuhuobiine si u njaa wu-pugun, u kenj dolun a kii nuhuobiine.

²⁶ Mi naanbiirin, má liise yi nii ma fa si naga bua-la le Wia si yirema. Ma tuonj niaa banjme ne fa kenj wu-jiminj, koo ma tuonj niaa banjme ne faa dii dolun niaa le? Ma niaa banjme ma ne fa njaa nibalaa nuhuobiinee teen? ²⁷ Wia paala chaasa liise nialinj dunia niaa si si ba njaa ni-yaari ne, duu wuo he dunia niaa wu-jinnaa hiisij le. Wia bira liise nialinj ma dunia niaa si si ba njaa ni-pugun ne, duu wuo he ni-duorun hiisij le. ²⁸ Wia liise nialinj dunia niaa si bee guguune ari nialinj si bi lee kene dunia le, duu wuo chei nialinj dunia niaa si biina ari ba njaa nia. ²⁹ Wia njaa nii di nuu-kala si u dolun le wuo to a bigisi u titia le Wia teen. ³⁰ Ama Wia lenj ma to Kirisito Yesu le a kenj miisij. Wia

saa leje Kirisito ne ɲaa la wu-jimiŋ. A tin u wiaa Wia laala ta ne, la ku ɲaa tuo-pul timma u teenj, a ɲaa nialiŋ si bi disinniŋ kene. ³¹ Wia teniŋ tuonj ba bula, “Di nuu-kala nii che duu bigisi u titia le, u tiina maga duu bigisi u titia a mu tige wii-la la Tiina si ɲaa pu le ne.”

2

Pool bul wiaa a mu tige Kirisito si suu daa-geseɛ nyuŋ

¹ Mi naanbiiriŋ, mi si ko ma teenj di mi bul Wia wu-zomɔ-la a pima, mi bi wu-duduosi bula a nage di mi keŋ wu-jimiŋ. ² Mi si ko ma teenj, mi naga ari mi bi wii-kala jin ne, see Yesu Kirisito si suu daa-geseɛ nyuŋ dunɗunja wiaa. ³ Nii wiaa, mi si he ma teenj, mi fa nage ni-pugu ne. Fawullunj fa keŋmi, mi boye jujonj. ⁴ Nuhuobiine wu-jimiŋ dee mi kaa bubul Wia wu-zomɔ-la, aŋ pe didage ma maa. Ama ɲii mi sii bul wiaa daga ari Wia Diŋ-zonj-la dolunj hemi le ne. ⁵ Wia ɲaa ɲii mi le di ma na u dolunj a laa u wiaa dii, a si nuhuobiine wu-jimiŋ le to.

Wia wu-jimiŋ kii nuhuobiine wu-jimiŋ

⁶ Ama nialiŋ si waa Wia wiaa le, la yie didageba wu-jimiŋ ne. Wu-jimiŋ deen la sii daga tuo dunia deen ɲaa wu-jimiŋ, dunia deen ni-duoronj wu-jimiŋ ma dee. Ni-duoronj deenba wu-jimiŋ janj dere. ⁷ Wu-jimii-la wiaa mi sii bul, u lii Wia teenj ne a ɲaa wu-faali ɲaa teenj. Wu-jimii-la faa ne Wia teenj ne, ka dunia-na suomi. Wia liisela di la keŋ wu-jimiŋ deen ne a wuo keŋ tula u teenj. ⁸ Nialiŋ kala sii beŋ dunia deen bi wiaa deenba bubuonj jin. Di ba ne fa jinba, ba fa bi janj kpaase la Tiina-la si keŋ tula a mere daa-gese-la nyuŋ. ⁹ Ba ɲmunɗe Wia teniŋ tuonj ari ku-la nuhuobiine ha si bi na, ari ku-la u ha si bi u wiaa ma nia, ari ku-la ha si bi nuhuobiine tuobiinaa jua, kialinj titia ne Wia wasa bil nialiŋ si chou le.

¹⁰ Ama Wia to u Diŋ-zonj-la le ne a leŋ la-na jin wiaa deenba fa si faa. Wia Diŋ-zonj-la yie gbilli wii-kala ne, a paala jin Wia wii-wii-kala. ¹¹ Nuhuobiinj beɛ ne janj wuo jin wii-la u donj sɔ biinu? Nuu-kala bi wuo jin, see u tiina titia sii biinu wii-la. Nii titia ne nuu-kala bi janj wuo jin wialiŋ Wia sii biinu, see Wia Diŋ-zonj-la dunɗunja. ¹² La laa Wia Diŋ-zonj-la ne. U tuo dunia deen kuj. Wia jonj u Diŋ-zonj-la a pila ne di la wuo jin kialinj kala u si jonj dii zile la le. ¹³ La yie bul kaa deenba wiaa a pi niaa ne. Dunia deen wu-jimiŋ dee la kaa bubul wiaa. Ama Wia Diŋ-zonj-la ne dagela ɲii la si janj bul wialiŋ. U yie dage u titia wiaa bubuosa a pi nialiŋ le u si he, di ba ma jin ba bubuosa.

¹⁴ Nii-la kala si bi Wia Diŋ-zonj-la kene bi janj laa kialinj Wia si jonj pi nialiŋ si keŋ u Diŋ-zonj-la. U tiina bi janj wuo jinba. Ba yie ɲaa wu-peiba ne u teenj, beɛ wiaa nuu bi janj wuo jinba, see duu keŋ Wia Diŋ-zonj-la. ¹⁵ Nii-la si keŋ Wia Diŋ-zonj-la ne janj wuo chagile nuu-kala. Ama nii-la si bi Wia Diŋ-zonj-la kene bi janj wuo chagile nii-la si keŋ Wia Diŋ-zonj-la. ¹⁶ Wia teniŋ tuonj ɲla ne ba ɲmunɗe a pieɛe, “Kubeɛ ne jin la Tiina Wia tuobiinaa? Kubeɛ ne janj wuo bul wiaa a chagilu?” Ama la-na jin Kirisito tuobiinaa ne.

3

U maga di Wia tiŋtinnaa pe donj le a tinj u tiŋtinnaa

¹ Mi naanbiiriŋ, mi bi wuo bul wiaa ma teenj ari ma ɲaa nialiŋ sii to wialiŋ sii toɛ Wia Diŋ-zonj-la tuonj ne. Ama mi bul wiaa ma teenj ari nialiŋ sii to ba tuotore wu-ɲaalaa le ne. Ma ha ɲaa hanjbiisiŋ ne Kirisito wiaa le. ² Wialiŋ mi si bula ma teenj, ba naga yilin ne mi leŋ ma wase. Mi bi wu-yunji kala bula pima. Bua-la le, ma ha bi siri ɲaa di ma nii wu-yunji. Ari leɛle kala ma ha bi wu-yunji kala wuo nii. ³ Wila si tii ma ha to ma tuotore wu-ɲaalaa le ne: Ma si keŋ yaribieriŋ donj le ɲii a yuyuo donj ɲii daga ari maa to ma tuotore wu-ɲaalaa le ne, a ɲiɲaa wii-kala ari nialiŋ si bi Wia jin sii ɲaa ɲii. ⁴ Ma yie pore donj le ne. Donj si duu to Pool hariŋ ne, ka donj ma si duu to Apolos hariŋ ne. Ma sii bul ɲii, dunia ɲaa wu-bulaa dee ma bubul ɲii?

⁵ Kubeɛ ne Apolos? Kubeɛ ne Pool? La ɲaa Wia tiŋtinnaa ne. La ne bul Wia wiaa pima ma laa dii. La kuj-kala tinj tiŋtimii-la la Tiina Wia si jonj pila di la titin ne. ⁶ Wia wialiŋ la si bula pima nage tii-bie ne la choŋɗe. Mi ne choŋɗe tia-la, Apolos ma ne ɲaa liŋj a mise, ama Wia ne leje tia-la waa. ⁷ Nii-la si choŋɗe tia-la ari nii-la si ɲaa liŋj mise tia-la kala bi siifia wii ɲaa. Wia ne kii ba kala, beɛ wiaa u ne leje tia-la waa. ⁸ Nii-la si choŋɗe tia-la ari nii-la si ɲaa liŋj mise tia-la, ba kala tima mage donj ne. Wia janj tinj nuu-kala a mage ɲii u si tinj u tiŋtimii-la mage. ⁹ La kala ɲaa tiŋtinni donjɗe ne a pe Wia le laa tinj. Ma saa nage Wia бага ne la pere hihe. Ma bira nage dia-la Wia titia si saa ne.

¹⁰ Tiŋtimii-la mi sii tinj, Wia ne jonj dolunj pimi. Mi nage dii-sara-la si jin dia saaniŋ worunj ne a bil Wia-dia-la geŋtine. Nuu ma donj ne saa dia-la u jil. Nuu-kala saa fiele u siaa a saa dia-la duu jil. ¹¹ Wia laa sipaanj ne a jonj Yesu Kirisito duu ɲaa u dia-la geŋtine. Nuu-kala bira bi janj wuo bil dia-la geŋtine yiri. ¹² Di nuu ne jonj selime kaa saa dia-la duu jil, koo hoonj,

koo tabiin, koo daa-borusun, koo tuto, koo kaha, ¹³ di Kirisito ne miira ko tapulii-la, kialin nuu-kala si jono saa dia-la u jil, ba jan nau. Nyinin ne jan dage ku-la ba si kaa saa nagisin. Ba jan to nji le a jin tintimii-la nuu-kala si tima. ¹⁴ Di nyin-la ne ko an bi wuo dii kialin nuu-kala si kaa saa dia-la, u tiina jan laa u time. ¹⁵ Ama di nyin-la ne wuo dii kialin nuu-kala si kaa saa dia-la, u tiina jan tel. Ama u-na titia Wia jan laau ta. U jan naga ari nyin-la faa che duu dii u tiina ne, an ka Wia liisu nyin-la le.

¹⁶ Ma bi jin ari ma nja Wia-dia ne Wia Din-zon-la jujuu? ¹⁷ Nji wiaa, di nuu-kala ne chei Wia-dia-la, Wia ma jan chei u tiina. Wia-dia bi disinnin kene. Ma titia ne nja dia-la.

¹⁸ Nuukala si u titia nyisu. Di nuu ne he ma tuon a biine ari u ken wu-jimin dunia deen le ne, u maga duu birime niyaari ne a wuo ken wu-jimii-la si lii Wia teen. ¹⁹ Dunia niaa wu-jimin nja pei ne Wia teen. Wia tenin tuon ba bula ari "Wia to dunia niaa wu-jimin le ne a bere keseba."

²⁰ Wia tenin seme donjo ma ba nmuusa ari wu-jinnaa tuobiinaa kala nja pei ne. ²¹ Nji wiaa nuu-kala saa si u boye le nmoo a dage wii-la nuhuobiine si jan wuo nja. Wutitii, ma ne tii kun-kala. ²² Ma ne tii Pool, a tii Apolos, a tii Piita, a tii dunia, a tii miisin, a tii suun ma, a tii lele ari maachie. Ma ne tii ba kala. ²³ Kirisito ne tiima, Wia ma ne tii Kirisito.

4

Yesu nanzooba si nage nji

¹ Ma sii benja nji, u maga di nuu-kala jin ari la nja Kirisito tintinnaa ne. La nage nialin sii ben Wia kiaa pupu ne. U ne lenje la bubul u wu-kpunjkerisi-la fa si faa a pipi niaa. ² Ama u maga di tintinni kala ken wutitii a titin u tintinnaa. ³ Mi sipaa tuo di ma nii bul mi teen a mu tige wialin mi sii dage le. Mi paala bi cheerin jono pi mi titia, nji wiaa nuu-kala bi jan jon cheerin pimi a mu tige mi wu-jaalaa le. ⁴ Mi tuobiinaa kala chese ne. Ama mi saa bi jan wuo dage ari mi bi wii cheye. La Tiina Wia ne jan dii mi sariya a jin ari mi cheye ne koo mi bi cheye. ⁵ Nji wiaa, ma si cheerin jono pi nuu-kala, see di tapulii-la la Tiina si jan ko a dii la sariya. Duu ne miira ko, wu-bomo-la kala niaa si nja birimin tuon, ba kala jan ku lii pulumun. Njaa tuobiin-lorunu-la kala ba si kene jan ku lii pulumun le. Nuukala si ken time mage nji Wia teen, u jan laa.

⁶ A tin ma wiaa, mi naanbiirin, mi jon wiaa deenba mi si bula, a kaa dage la di Apolos si nage nji ne. Mi nja nji di ma wuo

gunne a wuo tuto Wia nin wialin ari la sii to nji, di ma si donjo le poru a cho donsun an bere donsun. ⁷ Kubee ne nja ma yuga kii ma donsun? Wia dee bi kialin ma si kene jono pima? Bee ne tii ma bibigisi ma titia le a nage kialin ma si kene, Wia dee bi jono pima?

⁸ Ma paala ken kun-kala ma sii che ne. Ma paala kiila ne an lele dii kuoron. Wutitii, la fa cho di ma dii kuoron, di la di ma kala biberen kun-kala ne. ⁹ U naga ari Wia jon la nialin si nja u nanzooba di la nja ni-peiba ne dunia deen le. U naga ba liisela niaa tuon di ba kpula ne. Ba tuosela a kaa ku lii, di dunia niaa kala ari Wia tinjaaraa nala a huurila ne. ¹⁰ A tin Kirisito wiaa, la nja ni-yaara ne, ka ma-na ken wu-jimin Kirisito teen. La-na nja puwuoloo ne, an ka ma-na nja ni-duori. Njaa mumonja le an zizilma. ¹¹ Naa-buasun deenba le losun ari lii-nyuasun kenja ne, la laale gerikosumoo, ba nmuunmoola, la gollo bibaare. ¹² La faasa titin ne di la pe la titia le. Di niaa ne nmiesa hela le, la-na yie sul Wia piba ne, di ba ne to naasin dudogisela, la yie nyalime ne. ¹³ Di ba ne chei la yirin, la-na yie bubul wu-zonjo ne ba teen. Naa-buasun deenba le, dunia nisurun paala kpiala ne.

¹⁴ Ma nage mi bii-choolie ne. Nji wiaa, mi bi wiaa deenba nmuusa pima di hiisin kenma, ama mii che di mi chagilema ne. ¹⁵ Di ma ne ken sipaa-laaraa sii dagema Kirisito wiaa, di ba ne nja bii fii maa, ma bi nyimmaba kene. Mi ne nja ma nyimma Yesu Kirisito le, bee wiaa mi ne bul Wia wu-zomo-la a pima. ¹⁶ Nji wiaa mii sulma di ma to mi harij a njjaa wialin mi sii nja. ¹⁷ Nji ne tii mi tin Timoti duu ko ma teen nji. U nage mi bii-choolii ne, a ken wutitii maa la Tiina Kirisito wiaa le. U jan liliisima nji mi sii to Kirisito wiaa, ari nji mi si yie dageba lee-na kala niaa si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tuon. ¹⁸ Ma donsun ken nyu-duon ne a bibiine ari mi bi jan ku nama. ¹⁹ Di Wia ne seye, mi bi jan dieni an ku nama. Di mi ne ko, mi bi che di mi nii nyu-duo tinjaa deenba wubulaa dunduja, ama mi jan chiche di mi jin lee-la ba dolun si he. ²⁰ Wia kuorila bi nuhuobiine wubulaa le china, ama Wia dolun le ne u chin. ²¹ Wu-bee ne ma cho? Mi kori chiba ko viiremaa, koo mi ken chonun ari siifielaa koo?

5

Nialin si laa Yesu wiaa dii donsun ne nja wu-lilin

¹ Ba vene bul, mi nii ari nuu ne he ma tuon a nja disinnin. U nji lora. Nialin si bi Wia jin ma paala bi nji ka nja. Ba bula

pimi ari nuu ne he ma tuonj a laa u nyimma haala jaa. ² Ee ne saa ma janj wuo nja a bigisi ma titia le? U maga di ma tuonj chei ne, ka di ma liise nii-la si nja njii a ta ma tuonj.

³ Mi-na, mi paala he di-bolii ne, ama mi dima guoli ma tuonj ne. La Tiina Yesu dolunj le, mi paala jonj cheerinj pi nii-la si nja wu-lorunj deenj ne. ⁴ Mi jonj cheerinj pi tiina ne. La Tiina Yesu Kirisito dolunj le, di ma ne ku hilimi, ka mi dima he ma tuonj, ⁵ má jonj baala deenj he Sitaani nisinj le, di u to u tuotore wu-njaalaa le a dogise u yaraa, ka di Wia laa u dima ta tapulii-la la Tiina si janj miira ko.

⁶ Ma sí bigisi ma titia le njii, u nja pei ne. Ma bi jinj ari si-burunj mua ne ba yie jonj he boroboro mununj le, ka u sii puore a yugee? ⁷ Má jonj si-buru-binii-la ta. Di ma ne nja njii, ma janj wuo nja tuo-pul timma, a wuo nage boroboro muñ-falii-la ba ha si bi si-burunj he. Ma saa jima ari ma bi haache kene. La nja siri di la gbieli diisinj gbieli-bal-la ne. Kirisito ne nja Pie-bie-la ba si kpua di la kaa dii la diisinj gbieli-bal-la. ⁸ Nii wiaa, má lej di la gbieli la diisinj gbieli-bal-la. Má lej di la jonj boroboro binii-la si keñ si-burunj ta. Si-buru-la nage haache ari tuo-bomunj ne. Má lej di la gbieli ari boroboro-la si bi si-burunj kene. Boroboro deenj nage wutitii ari tuo-pula ne.

⁹ Teñ-la mi si nmuñsa pima, mi bula pima di ma liise ma titia nialinj sí nja disinninj tuonj ne. ¹⁰ Mi saa bi bula ari ma sí dunia niaa si nja disinj tinjaa, koo nialinj si keñ tuo-lunj, koo gaaraa, koo vui-kpaaraa tuonj guolu. Di ma nii che di ma sí ba tuonj guolu, njii-na ma bi janj he dunia le. ¹¹ Ama wii-la mi sí bul ne nja: Ma sí ma titia kaa mu mere nii-la si si u nja nialinj si laa Wia wiaa dii donjo ne anj njjaa disinninj, koo u keñ tuo-lunj, koo u kpaare vüiaa, koo u gollo chichei niaa yirin, koo u nja si-nyuaru, koo u nja gaaru. Ma paala sí leñe di ma di tiina honj a dii kudiilee maa. ¹² Mi tinjtiminj dee di mi dii nialinj si bi Yesu jinj sariya. Ama ma-na saa maga di ma dii donjoba sariya ne. ¹³ Nialinj si bi Yesu jinj-na, Wia ne janj dii ba sariya. Wia teninj tuonj ba bula, “Má liise ni-bomunj ma tuonj.”

6

Nii si maga di nialinj si laa Yesu wiaa dii bul wiaa wase

¹ Ma nialinj si nja Wia niaa, di wii ne ku he ma balia pege, donjo yie keñ wii-la kaa mu nialinj si bi Wia ka chuole teenj ne, di ba bul wii-la a wase. Bëe ne tii ma nja nja? Bëe ne tii ma yie bi leñe Wia niaa bul wii-la wiwase? ² Ma bi jinj ari Wia niaa ne

janj dii dunia niaa sariya? Di ma ne janj dii dunia niaa sariya, ma bi wu-biisinj deenba wuo bula wiwase? ³ Ma bi jinj ari la Wia niaa ne janj dii Wia tinjdaaraa ma sariya? A saa ku bibenj wialinj si nja dunia le? ⁴ Nii-na saa, di wii ku he ma balia pege, bëe ne tii ma yie mu nialinj si bi Wia ka chuole teenj, nialinj si bi di-chinii kene nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi sipaanj di ba bula wase pima? ⁵ Ma hiisi ne. Ni-bala paala tuo ma tuonj si keñ wu-jiminj, di wii ne ku he Wia niaa balia pege, duu wuo bul a wase? ⁶ Ama di Wia niaa balia ne keñ wii, donjo yie keñ u donjo tiina mu nialinj si bi Wia ka chuole teenj ne ba bul wii-la wase piba.

⁷ Ma si vene keñ donjo mumu niaa deenba teenj di ba dii ma wu-bulunj pima, daga ari ma kala tele ne Wia wonbiinj le. Di nuu ne nja wii chei u donjo, bëe ne tii u bi tore? Di nuu ne gura laa u donjo kaa, bëe ne tii u bi leñe tiina kikeñ kialinj? ⁸ Ama ma titia yie nja wiaa chichei donjo anj girima lilaa ma naanjiirin ma kaa.

⁹ Ma bi jinj ari tuo-bonj tinjaa bi janj wuo juu Wia kuorii-la tuonj? Ma sí ma titia nyisu. Nialinj si nja disinninj ari nialinj dii kpaare vüiaa, ari nialinj si gollo chichei niaa haalaa, ari baalaa koo haalaa balia si jaa donjo, ari baala-la koo haala-la si golle leekala aa nja ba-lili koo ha-lili wiaa, ¹⁰ ari gaaraa ari tuo-lunj tinjaa, ari si-nyuaraa, ari nialinj sí chei niaa yirin, ari nialinj sí girima lilaa donjoba kaa, niaa deenba kun-kala bi janj wuo juu Wia kuorii-la tuonj. ¹¹ Ma donjounj faa nja wiaa deenba ne. Ama Wia fo ma haacheba ta ne. Wia ne tiima. A tinj la Tiina Kirisito Yesu wiaa ari Wia Din-zonj-la dolunj le, ma nja tuo-pul timma ne Wia teenj.

U maga di la lej disinj wu-njaalaa

¹² Mi janj wuo bul ari di mi ne cho, mi janj nja wii-na kala mi sí che. Wutitii ne, ama wii-na kala bi janj nja wu-zonj a pimi. Mi janj wuo bira bul ari mi ne cho, mi janj wuo nja wii-kala, ama mi bi janj sei di kun-kala keñ dolunj mi le. ¹³ Nu ma he dime a ma janj bul, Wia ne nja kudiilee ba dii hihe luorunj le, ka luorunj ma laa kudiile-la bibil. Wutitii ne, ama Wia janj lej di kudiilee ari luoru-la kala pua. Wia bi nuhuobiine nja duu keñ u yaraa njjaa disinninj, ama duu keñ u yaraa tima pupu. Wia ne tii yara-la maa. ¹⁴ Wia dolunj le ne u chise la Tiina Kirisito suunj le. U janj chisela ma suunj le. ¹⁵ Ma bi jinj ari ma yaraa nja Kirisito yaraa seme donjo ne? Ma bira biina ari mi janj wuo jonj Kirisito yaraa seme donjo a mere ha-chorumunj yaraa le? Ai, mi bi janj nja njii. ¹⁶ Koo ma bi jinj di baala ne keñ ha-chorumunj-la pinj, ba kala nja kubala ne? Wia teninj tuonj ba chaasa bul,

“Baala ari u haala jan mere dɔŋɔ le a ŋaa kubala.” ¹⁷ Nii titia ne nii-la si keŋ u titia mu mere la Tiina Kirisito le, ba duu ŋaa kubala ne Wia Din-zɔŋ-la doluŋ le. ¹⁸ Má liise ma titia disinnin le. Haache-dɔŋ-na kala nuhuobiine si ŋaa bi u yaraa ka chei, ama baal-la si ŋaa disinnin yie chei u yaraa kala ne. ¹⁹ Ma bi jin ari ma yaraa ŋaa Wia Din-zɔŋ-la u si joŋo pima dia nee? Ma dee bi ma titia tii. Wia ne tiima. ²⁰ Wia joŋ u chalin ne yooma. Nii wiaa, má keŋ ma yaraa tin tintimii-la sí tɔre Wia tuɔŋ.

7

Pool bul ha-jaari wiaa

¹ Teŋ-la ma si nmuŋsa pimi tuɔŋ ma piesemi wiaa dɔŋsun. Mii che di mi bul wiaa a tige wialin le ne. U ŋaa wu-zɔŋ ne di baala ne bi haala jaa. ² Ama a tin wu-liilin wiaa, baal kala jaa u haala, di haal ma kala jaa u bala. ³ U maga di baala ari u haala joŋ ba titia a pipi dɔŋɔ, a ŋɔŋaa dɔŋɔba tuɔtɔre wiaa. ⁴ Haala bi u titia tii, u bala ne tiuu, baala ma bi u titia tii, u haala ne tiuu. ⁵ Di baala nii che u haala, u bi maga di haala via, di haala ma nii che u bala, u bi maga di u bala ma via, see di ba kala seye ari ba bi jan jin dɔŋɔ a mage tapulaa banmene, aŋ joŋ ba titia kala he Wii-chuoluŋ le. Ama di ma ne chuole Wia dere, má bira suomo jin dɔŋɔ. Di ma nii ŋaa nii, Sitaani bi jan wuo na wonjin a joŋma he haache le a tin ma si bi ma titia kenin jin wiaa. ⁶ Mi sí bul wiin deen a pipima, u bi naga ari mii che di mi bil wii ne pima di ma tuto. ⁷ Wutitii ne, mi fa jan cho di ma kuŋ-kala nagemi a bi haala jaa. Ama nuu ma kala ari u wii Wia si joŋo pu ne. Wia yie joŋ wiin deen a pi kubala a joŋ wii dɔŋ a pi nuu dɔŋ maa.

⁸ Mii che di mi bul bonjorŋoo ari ha-bonjorŋoo ari ma yo-haalaa wiaa ne. U jan ŋaa wu-zɔŋ di ma ma ne nagemi a bi baala koo haala jaa. ⁹ Ama di ma ne bi ma titia wuo kiken, má mu jaa balaba ari haalaa. U ne kpia ma si jan joŋ baalaa koo haalaa wiaa a he ma nyun le.

¹⁰ Baala-la si keŋ haalaa ari haala-la si keŋ balaba, mii che di mi bul wiin deen pima ne. Mi titia dee bi bul, ama la Tiina nii bul wii-la. U ne ŋla: ari haala bi maga duu via u bala, ¹¹ ama di haal ne via u bala, u maga duu bira sí baal dɔŋ jaa ne, aŋ hoŋ a ŋaa ha-bonjor. Duu ne na duu bi bonjorun wuo hoŋ, u maga duu miira mu u bala teen. Baala ma bi maga duu via u haala.

¹² Ma ni-kaanaa maa, mi-na Pool ne bul wiin deen pipima, la Tiina Wia dee. Di baal-la si laa Wia wiaa dii ne keŋ haal-la si bi Wia wiaa laa dii, di haal-la ne seye di ba hoŋ, baal-la bi maga di u viau. ¹³ Di

haal-la si laa Wia wiaa dii ne keŋ baal-la si bi Wia wiaa laa dii, duu ne seye di ba duu hoŋ, u bi maga di haal-la viau. ¹⁴ Wii-la si tii ne ŋla: Di haala ne laa Wia wiaa dii aŋ ka u bala bi laa dii, a tin haal-la wiaa, Wia yie joŋ ari baal-la ma bi disinnin kene. Nii titia ne, di baal ne laa Wia wiaa dii aŋ ka u haala bi laa dii, a tin baal-la wiaa, Wia yie joŋ ari haal-la ma bi disinnin kene. Di nii fa dee, ba biirin fa jan nage nialin si bi Wia ka chuole biirin a keŋ disinnin. Ama ba biirin bi disinnin kene Wia teen. ¹⁵ Baal koo haal, di ba tuɔŋ nii-la si bi Wia ka chuole nii che di nii-la u si jaa viiri, u maga duu viiri. Duu ne viire, nii-la sí chuole Wia bi wii ŋaa chei. Wia yie chiche di ma hoŋ som ne. ¹⁶ Haal-la si laa Wia wiaa dii, aŋ ka u bala bi Wia wiaa laa dii, ee ne ŋ jan wuo ŋaa jin ari ŋ bala ma jan ku laa Wia wiaa dii? Baal-la ma si laa Wia wiaa dii, ka u haala bi Wia ka chuole, ee ne ŋ ma jan wuo ŋaa jin ari ŋ haala jan ku laa Wia wiaa dii?

¹⁷ Ku-la kala Wia si joŋo pin, ari nii ŋ fa si naga ka Wia yirin, u maga di ŋ kenu ne. Wiin deen ne mi didage nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi lee-na kala. ¹⁸ Di nuu ne fa keri u penin ka Wia yiru, u bi maga duu biine ari u ŋaa wu-boŋ ne. Di nuu ma ne bi u penin kere aŋ ka Wia yiru, u tiina bi maga duu keri u penin. ¹⁹ Di ŋ keri ŋ penin koo di ŋ bi kere, u bi wii kene Wia teen. Wii-la si ŋaa siifian wii ne, di ma tuto Wia niin wialin u si bula. ²⁰ Nuu-kala si nage nii aŋ ka Wia yiru, ú nage nii. ²¹ Di ŋ ne fa ŋaa joŋ aŋ ka Wia yirin, sí leŋe duu ŋaa wii-kala. Ama di ŋ ne na wonjin ŋ si jan wuo tii ŋ titia, u maga di ŋ tii ŋ titia ne. ²² Yoŋ-na kala la Tiina Kirisito si yira, u tiina tii u titia ne Kirisito teen. Nii titia ne nii-la si tii u titia aŋ ka Kirisito yiru, ŋaa Kirisito yoŋ ne. ²³ Kirisito ne joŋ u chalin yooma. Nii wiaa, ma sí nuhuobiinee yosun ŋaa. ²⁴ Mi naanbiirin, nuu-kala si nage nii aŋ ka Wia yiru, u maga duu nage nii titia ne.

Bonjorŋoo, ha-bonjorŋoo ari yo-haalaa wiaa

²⁵ Ma si piesemi wii-la a mu tige ha-toloo le, Wia bi wii-kala bula pila a mu tigeba le, ama Wia si fámi nennige nii, u leŋe mi ŋaa ni-titii, nii wiaa mii che di mi bul wii ne a tige ha-toloo le. ²⁶ A tin lelele tinteen si dolie wiaa, u jan zɔŋ di baal ne bi haala kene. ²⁷ N jaa haala nee? Pupo ŋ síu via. N bi haala jaa? Nii-na bira sí haal che. ²⁸ Ama di ŋ ne jaa haala, ŋ bi haache wii ŋaa. Di ha-tolo ma ha si bi bala jaa, duu ne jaa bala, u bi haache wii ŋaa. Ama nialin si jaa haala koo baala, ba yie juu wiwalimaa tuɔŋ ne. Mi bi che di ma juu wiwalimaa

deenba. Njii ne tii mi si ma si baala koo haala kenj. ²⁹ Mi naanbiirin, wii-la mi sii bul ne njla: La bi janj dieni dunia deenj le. Njii wiaa, nialinj si kenj haalaa, maga di ba nage ari ba bi haalaa kene ne. ³⁰ Nialinj sii yel maga di ba nage ari ba ba tuonj bi cheye, ka nialinj sii monj maga di ba naga ari ba tuonj bi toro. Nialinj sii yoo kiaa maga di ba nage ari ba bi kuŋ-kala ka yoo. ³¹ Bayalaa ma maga di ba nage ari ba bi kiaa yalle. Dunia deenj naging, u bi janj dieni kinjenj.

³² Mi bi che di wiaa walimema. Baal-la si bi haala kene yie jonj u nyunj kala he la Tiina tintinjnaa le ne. U yie chiche duu tima pi u Tiina duu tuonj tore ne. ³³ Ama baal-la si kenj haala yie bibiine dunia wu-ŋaalaa wiaa ne, bee wiaa u yie chiche duu ŋaa wiaa duu haala tuonj tore ne. ³⁴ Njii wiaa, u yie kenj tuobiinaa balia ne a titinj u tintinjnaa. Haal-la koo ha-tolo-la si bi bala kene yie jonj u titia kala a he la Tiina tintinjnaa le ne. U yie chiche duu yaraa ari u tuonj kala pulle Wia teenj ne. Ama haal-la si kenj bala yie jonj u titia kala he dunia wu-ŋaalaa le ne, bee wiaa u yie chiche duu ŋaa wiaa duu bala tuonj tore ne. ³⁵ Mii che di ma pe ma titia le ne, njii ne tii mi bubul wiinj deenj. Mi bi che di mi kirima ma tuotore wu-ŋaalaa le. Ama mii che di ma ŋaa wialinj sii u wonjbiinj le ne, a jonj ma titia ari ma wii-wii-kala a he la Tiina tintinjnaa le.

³⁶ Baala si suge ha-tolo duu jaa, di haal-la ma ne seye di ba jaa donj, anj ka a tinj Wia tintinjnaa wiaa ba hono anj bi donj le he, di baal-la ne bene ari u bi u titia wuo kenj, duu che siifesiinj duu jinj haal-la, u maga duu jaau a kenu. U njii bi haache kene. ³⁷ Ama di baal ne he dime a jinj u tuonj le ari u janj honj anj bi haal jinj, a biine wii-la le a mu dere, a wuo kenj u titia worunj haalaa wiaa le, a wuo jinj ari u bi janj jaa ha-tolo-la u si suga, ama ba duu honj anj bi donj jinj, u tiina ŋaa wu-zonj ne. ³⁸ Njii wiaa, di baal-la ne jaa haala u ŋaa kukeri ne, ama nii-la si bi haala jaa ne paala kpiau.

³⁹ Haala si kenj bala, di u bala ne he u miisinj le, u bala-la ne tiuu. Ama di u bala ne suba, u kenj wonjbiinj duu bira jaa baal donj u si cho. Ama u maga duu jaa nii-la si cho la Tiina ne. ⁴⁰ Duu ne bi bala jaa, u janj na tuotoronj. Mi tuobiinaa ne njii. Mi bul wiinj deenj, bee wiaa ma jima ari Wia Dinj-zonj-la hemi le.

8

Vuiaa kiaa diininj wiaa

¹ Ma si piesemi wiaa donjsunj a mu tige vujinj kudiilee le, mii che di mi bul wiaa a mu tigeba le ne. U ŋaa wutitii ne ari la kala jinj wiaa ne. Wu-jiminj saa yie kenj u tiina

bibigisi u titia le ne. Ama nialinj si cho niaa yie peba le ne di ba chinj wialinj ba si laa dii le worunj. ² Nii-la si biina duu jinj wiaa ne, u bi wii-kala jinj ari u si maga duu jinj njii. ³ Ama di nuu ne cho Wia, Wia jinj u tiina ne.

⁴ Njii wiaa anj ka vujinj kudiilee-la wiaa. La jima ari vujinj bi ku-wei ŋaa. La bira jima ari Wii-bala dunjdunj ne he dime. ⁵ Di vuiaa ma ne he dime, di ba ne he wia nyunj koo tintinjenj, di ba ne kenj dolunj niaa le maa a yuge, ⁶ la-na jinj Wii-bala ne. U ne ŋaa la Nyimma. U ne ta kuŋ-kala si he dime. U ne tiila. U le ne la to a kenj miisinj. La Tiina ŋaa kubala ne. U ne Yesu Kirisito. U le ne Wia to a ta kuŋ-kala. U le ne la to a kenj miisinj maa.

⁷ Ama niaa kala dee bi wiinj deenj jinj. Niaa donjsunj fa kpaare vuiaa a mal ne kinjenj, ari jininj kala di ba nii dii vuiaa kudiilee, ba yie biine ari ba pe nialinj sii kpaare vuiaa le ne. Ba yie bibiine ba tuobiinaa le ari ba ŋaa wii ne a chei. ⁸ Kudiilee bi janj wuo lenj di Wia ari nuhuobiinee pege zonj. Di nj ne dii kudiilee donjsunj anj vivia donjsunj, u tuo wii-kala Wia teenj. ⁹ Ma nialinj si laa Wia wiaa dii a jinj ari ma janj wuo dii kuŋ-kala, má fiele ma siaa, di njii dee ma janj lenj di nialinj ma si laa Wia wiaa dii anj bi ba le china worunj juu haache le. ¹⁰ Ma nialinj si waa Wia wiaa le, di ma donjsunj ne juu vujinj dia a hono didii kiaa, di nialinj si bi waa Wia wiaa le ne nama di ma dii kudiilee deenjba, ma bi jinj ari ba ma janj to ma harinj a didii kiaa deenjba? Ba si ŋaa njii, ba janj biine ari ba ŋaa wii ne a chei. ¹¹ A tinj ma wu-jiminj deenj, ma naanbie tele ne, nii-la wiaa Kirisito si suba. ¹² Njii wiaa, di kudiilee-la ma sii dii ne lenje di ma naanbiirinj to a juu haache le, maa chei u tuobiinaa ne njii. Di ma ne ŋaa njii, ma juu Kirisito haache le ne. ¹³ Njii wiaa, di mi ne jima ari di mi ne dii kudiil donj, mi naanbie janj tel, njii-na mi bi janj dii.

9

Wialinj Yesu nanjzoba si janj wuo ŋaa

¹ Ma si nami njii, mi bi mi titia tii? Mi bi Wia nanjzoo ŋaa? Mi ha bi Yesu la Tiina naa? Ma si laa wialinj dii bi daga ari mi tima pi la Tiina nee? ² Di niaa donjsunj ne paala bi laa dii ari mi ŋaa Wia nanjzoo, mana teenj mi ŋaa ne. Miisi-la ma si kene la Tiina Kirisito teenj daga ari mi ŋaa u nanjzoo ne a tima pupu.

³ Di niaa nii bul mi teenj, njla ne mi yie bul a laa mi titia: ⁴ U bi wonjbiinj kene la sii bul Wia wiaa a pipima, di ma ma pila kudiilee ari liinj la nyunyua, koo? ⁵ U bi wonjbiinj kene di la ma jaa haalaa, di ba to

la harin a mumu lere-la la sii bul Wia wiaa, koo? Wia nanzɔɔba dɔɔnsun ari la Tiina Yesu ɔaanaa ari Piita ba sii yire Kiifas yie ɔaa nii ne. ⁶ Koo la di Banabas dunduna ne maga di la bul Wia wiaa an pe tima pe la titia lee? ⁷ Laali-yuori bɛe ne yie chiche u titia kiasa u tintinɔaa le? Paari bɛe ne bi u titia baga kiasa ka dui? Na-daari bɛe ne bi u titia na-yilin ka chage?

⁸ Ma biina mi keɔ wialin dunia niasa sii ɔaa tapulii-na kala ne la kaa mimagisee? Wialin Moosis si ɔmunsa bil di niasa tuto, ba bi nii titia bula ba lee? ⁹ Wialin Moosis si ɔmunsa bil tuɔɔ, ba bula ari "Ba bi munnonnu chanɔpanɔaa ka chagise." Wia sipaan tuo munnonnu-la le. ¹⁰ Wia si bul wiin deen, la wiaa ne u bubul nii. La nialin sii bul Wia wiaa ne ba ɔmunse wiin deen pa. Paaraa ari nialin sii kun baga kiasa kala yie yiyiele ari ba keɔ torun ne kialin le. ¹¹ Nii titia ne Wia wialin la si bula pima nage ku-doho ne la duu ma teen. Nii-na di ma nii pela le ari dunia kiasa, ma si biina ari ma ɔaa kikieli ne. ¹² Di ma nii pi niasa dɔɔnsun kiasa deenba, u bi maga di ma faasa pila a kiiba? Ama la ha bi kun laa ma teen, di la si wii-kala ɔaa kere Wia wu-zɔmɔ-la si tige Kirisito wonɔbin le. ¹³ Nuukala dui u tintinɔaa lerin ne. Ma jima niila sii tin Wia-dia le ka dui Wia-dia le ne, ka nialin ma si kpu pusun pipi Wia ma yie didii namia-la ne. ¹⁴ Nii titia ne la Tiina bul di nialin sii bul Wia wu-zɔmɔ-la, di ba ma to dime a ma didii ba kudiilee.

¹⁵ Ama mi ha bi wonɔbin deen to a chiche mi ku-cheelee. Mi saa bi tenin deen ɔmunsa pima, di mi laa kiasa ma teen. Mi bi jan sei di nuu-kala jon kun pimi, di mi si wuo bigisi mi titia le wonɔbin-la mi sii to le. Mi si jan suu ne kpia nuu-kala si jan ɔaa nii mi le. ¹⁶ Mi bi wonɔbin kene di mi bigisi mi titia le a tin mi sii bul Wia wu-zɔmɔ-la wiaa. Ba tinmi ne di mi bulba. U saa fa jan lore pimi di mi ne bi Wia wu-zɔmɔ-la bula. ¹⁷ Di mi ne fa bul Wia wu-zɔmɔ-la mi titia tuotorun le, nii ne mi fa jan chiche di mi laa time. Ama tintimii deen mi sii tin, mi titia tuotorun le dee mi tin, ama Wia ne si mi tin. ¹⁸ Nii wiaa saa, bɛe kun time ne ba jan jonɔ tinmi? Mi bi kun-kala ka che. Mi tintimin ne di mi bul Wia wu-zɔmɔ-la a pima, a si kun-kala laa nuu-kala teen. Mi bi jan laa ku-la si maga di mi na a tin mi sii bul Wia wu-zɔmɔ-la wiaa.

¹⁹ Mi ne tii mi titia, mi tuo nuu-kala jon. Ama mi keɔ mi titia ɔaa nuu-kala jon ne di mi na niasa yuge di ba ku to Wia. ²⁰ Di mi ne mu Juu tinɔaa teen, mi yie keɔ mi titia a nage ari mi ɔaa Juu tiina ne, di mi wuo bul Wia wiaa piba, di ba wuo ku to Wia. Di mi ne mu nialin sii to wialin Moosis si ɔmunsa bil di niasa tuto teen, mi yie keɔ

mi titia a nage ba tuɔɔ dɔɔɔ ne, ama mi bi ba wonɔbin-la-na ka to. Mi yie ɔaa nii di mi wuo na di ba dɔɔnsun ku tuto Wia ne. ²¹ Nii titia ne, di la di nialin si bi Juu tinɔaa ɔaa ne hɔɔ, mi yie keɔ mi titia birime ba dɔɔɔ ne, di mi wuo na di dɔɔnsun ku tuto Wia. Wiin deen bi naga ari mi bi wialin Wia si bula di la to ka to. Ama mi sene tuto wialin Kirisito si bula ne. ²² Di mi ne mu nialin si bi waa Wia wiaa le teen, mi yie keɔ mi titia a nage ba dɔɔɔ ne, di mi wuo len di ba ku to Wia. Mi yie keɔ mi titia birime a nage nuu-kala ne di mi wuo laa dɔɔnsun ta, di mi ne wuolo. ²³ Wiaa deenba kala mi sii ɔaa, nii ɔaaba a tin Wia wu-zɔmɔ-la wiaa ne. Mi ɔaa nii di mi ma wuo na ku-zɔmɔ-la nialin si laa Wia wu-zɔmɔ-la dui si jan na Wia teen ne.

²⁴ Ma kala jima ari di ba nii fá, fifaara-la kala yie fá ne. Ama ba tuɔɔ ni-bala ne yie dui. Nii wiaa, má faasa fá a wuo dui a laa kiasa. ²⁵ Fifaari-na kala ba sii dagu yie wuo keɔ u titia wii-na kala le ne duu wuo fá a dui. Ama u si yie fá a dui ku-la, u bi dieni an ka u chei. Ama la-na yie fá a dui ku-la si bi chei ne. U jan he dime deen deen. ²⁶ Nii ne tii mii fá tegi tegi a mumu diderin nii. Bira nii ne tii mi nage chorin ɔmunmooro nii. Mi bi mi nisin viise tita pei. ²⁷ Mi keɔ mi titia kala a ɔaa mi yaraa diri ne ari ɔmobun le. Mi ɔaa nii di mi wuo keɔ mi titia he dɔɔɔ le ne. Di nii dee, di mi ne bul Wia wu-zɔmɔ-la a dere, ba jan bula pimi ari mi bi toru kene Wia kuorii-la tuɔɔ.

10

Má sí vuiaa kpaaru

¹ Mi naanɔbin, mii che di ma liise mu yi wii-la si ɔaa la naabalimaba fa sii to Moosis harin le. Wia len duonɔbinɔaani ne ku kiese to ba kala le, a beɔ ba nyun worun ba kala kieli mug-bal-la ba sii yire Mugi-fian. ² Duonɔbinɔaani-la si kiese toba le nii len ba wuo kieli muga-la. U nii nage ari ba kala fa fo Wii-chuɔle liin ne a ɔaa Moosis haritooro. ³ Ba kala ma dui kudiile-la Wia si jonɔ lo a piba. ⁴ Ba kala ma ne nyua lii-la si lii Wia teen. Lii-la Wia si piba di ba nyua lii bun le ne. Kirisito titia ne saa ɔaa Bun-la, ka u to ba harin. ⁵ Ari nii kala, Wia tuɔɔ fa bi ba jesin nyun toɔ, nii wiaa ne tii Wia kpuba giri-bine tuɔɔ.

⁶ Wiaa deenba kala ɔaa wu-magilaa ne. Baa dagela di la si wu-bɔɔɔ cho ari niasa deenba fa si choba nii ne. ⁷ Ma si vuiaa kpaaru ari la naabalimaba tuɔɔ niasa dɔɔnsun fa sii kpaaru nii. Wia tenin tuɔɔ ba si, "Nialin hɔɔɔ di ba dui kudiilee, an sii gua a ɔaa wu-liilin." ⁸ Bira u bi maga di la ɔaa wu-liilin, ari la naabalimaba tuɔɔ

níaa dönsun fa síi ñaa ñii. Ñii wíaa ne tii Wia leñ ba níaa búi mara ari batori síi suu che-bala. ⁹ Ba tuonj dönsun ma fa magise la Tiina Wia ne. Ñii ne u leñ dínjñaa dínjba a kpu. U bi maga di la ma magisu. ¹⁰ Ba tuonj dönsun ma fa gugurime wíaa Wia teenj. Ñii ne u leñ u tinjdaara ku kpuba. ¹¹ Wia ñaa wíaa deenba kala ba le duu chagileba ne. Ama ba saa ñmunje wíaa deenba bil ne a pila di ba didagela wíaa ne. La he bua-la le dunia si kpage diderin ne. ¹² Ñii wíaa nuu-kala sí biina ari u chinj worun ne wialin u si laa dii le. U maga duu fiele u siaa ne, di ñii dee u jan tel. ¹³ Di Sitaani ne ku magise nuu, u maga duu jinj ari ñii titia ne Sitaani yie mimagise nuhuobiinee kala. Ama Wia kenj wutitii ne. U bi jan sei di Sitaani magisema a kieli ñii ma si janj wuo ñaa, a chinj wialin ma si laa dii le. Bua-la Sitaani síi magisema maa, Wia janj pima dolunj di ma wuo nyalime. U janj dagema wonjbii-la ma si janj to a lii wii-la le.

¹⁴ Ñii wíaa, mi nanjdonj-choolie, má liise ma titia wíaa kpaarin le. ¹⁵ Mi jima di ma kenj wu-jiminj ne, ñii ne tii mi bul wiinj deenj pipima. Má biine wiinj deenj worun. ¹⁶ Di la níi dii kudiile-la Kirisito si si di la dii a liliisi u wíaa, la yie sul Wia ne, anj ka la jonj nyunyuala-la a nyua u tuonj kíaa. La si ñaa ñii yie dage ari a tinj Kirisito chalinj wíaa la ñaa kubala ne. Di la ne dii boroboro-la maa, u ñii daga ari a tinj Kirisito yaraa wíaa la kala ñaa kubala ne. ¹⁷ Boroboro bala ne la yie didii. Ñii wíaa la kala ñaa kubala ne, bee wíaa la kala kenj boroboro bala ne a kaa kpaadonj. ¹⁸ Má biine mu yi Iziral tinjñaa le, ba nialinj fa si yie kpu pusunj a nyige a pipi Wia. Di ba ne kpu puna-na kala, ba ma yie chanj ba torunj ne. Ñii daga ari ba di Wia kala ñaa kubala ne a tinj ba kala si dii puna-la ba si kpu pi Wia. ¹⁹ Wiinj deenj mi si bula, u bubuonj ne bee? Ma biina mi si di wíaa ari wíaa kudiilee ñaa kíaa nee? ²⁰ Ai, wii-la mi si bula ne ñla: Di vui-kpaaraa ne kpaare vujin, kunj-na kala ba si kpua, ba yie kpu pi jinjinj ne. Wia dee ba kpu pa. Mi saa bi che di ma di jinjinj ku ñaa kubala. ²¹ Ma di Wia bi janj wuo pe nyunyuala, anj ka ma di jinjinj ma pe nyunyuala. Ma bira bi janj wuo didii kíaa Wia teenj anj bira mu didii jinjinj ma teenj. ²² Koo laa che di la ñaa di Wia baanjinj síi nee? Koo la biina la ne dolie kii Wia?

²³ Mi janj wuo ñaa wii-kala, ama ba kala bi janj wuo pemi le. Ba kala bi janj wuo ñaa di mi waa Wia wíaa le. ²⁴ Nuukala bi maga duu ñaa u tuotore wíaa, ama u maga duu ñjñaa u donj tiina tuotore wíaa ne. ²⁵ Ma janj wuo dii namia-na kala ba síi yallu yobó le. Ma sí leñe di ma tuobiinaa walimema a mu tige namia-la le, ari ma janj wuo dii koo ma bi janj wuo dii.

teninj wíaa tuonj ba si, “Dunia ari kunj-kala si he u tuonj, la Tiina Wia ne tiiba.” ²⁷ Di nii-la si bi Wia ka chuole ne yirin di ñ ku dii kíaa, di ñ ne cho di ñ mua, mu a dii, ama sí leñe di ñ tuobiinaa walimema a mu tige kudiile-la le, ari u maga di ñ dii koo u bi maga di ñ dii. ²⁸ Ama di nuu ne bula pinj ari kialinj ñ síi dii ñaa vujin kíaa ne, u naga ari nii-la si bula pinj tuobiinaa ka walimu ne a mu tige kudiile-la le. Ñii wíaa sí dii. ²⁹ Sí ñ tuobiinaa le to a dii, to nii-la si bula pinj tuobiinaa le a sí dii. Di mi ne jima ari mi kenj wonjbiiñ di mi ñaa wii, bee ne saa tii nuu donj tuobiinaa janj wuo po di mi sí wii-la ñaa? ³⁰ Di mi ne lolle Wia an-na dii kudiil-na kala, ee ne saa nuu donj janj wuo bul ari mi cheye ne a tinj kudiile-la mi si die wíaa?

³¹ Ñii wíaa kunj-na kala ma síi dii ari kunj-na kala ma síi nyua, wii-na kala ma síi ñaa, má ñaa ba kala di Wia yirin yire. ³² Wii-na kala ma síi ñaa le, má po ma titia le. Ma sí leñe di Juu tinjñaa koo nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa via Wia wonjbiiñ. Ma sí leñe di nialinj ma si laa Yesu wíaa dii aa hilimi, di ba donj ma tel. ³³ Má ñjñaa ñii mi síi ñaa. Wii-na kala mi síi ñaa, mi yie chiche di mi pe nuu le ne. Mi bi che di mi ñaa wíaa a pe mi titia le. Ama mii che di mi pe ni-danj le ne, di Wia wuo laaba ta.

11

Ñii si maga di haalaa chuole Wia

¹ Má chesimi ari mi síi chesi Kirisito ñii. ² Ma ñaa kukeri ne ma si liisi mi wíaa wii-kala le a tuto wialinj mi si dagema. ³ Ama mii che di ma jinj ari Kirisito ne ñaa baal-na kala sipaa-laara, ka baala ma ne ñaa haala sipaa-laara, ka Wia ma ne laa Kirisito sipaanj. ⁴ Ñii wíaa di baal níi chuole Wia, koo duu níi bul Wia wíaa níaa tuonj, duu ne jonj kunj to u nyun, uu hiise Kirisito ne. ⁵ Di haal ma kala níi chuole Wia koo duu níi bul Wia wíaa, anj bi kunj jonjo to u nyun, uu hiise u bala ne. Di haal ne bi kunj jonjo to u nyun, u naga ari u funj u nyun ne. ⁶ Di haal ne bi che duu jonj kua to u nyun, u maga di u funj u nyun ne. U si ñaa hiisi wii ñii di haala ne funj u nyun koo duu ke u nyun ñii, u maga di haala jonj kunj ne a to u nyun. ⁷ Baala-na bi maga duu jonj kunj a chu to u nyun, bee wíaa ñii Wia si naga, ñii titia ne u ñaa baala. Baala tula ma lii Wia teenj ne, ka haala ma tula lii baala teenj, ⁸ bee wíaa haala le dee Wia to a ñaa baala, ama u to baala le ne a ñaa haala. ⁹ Bira, Wia bi baala ñaa a tinj haala wíaa, ama u ñaa haala ne a tinj baala wíaa. ¹⁰ A tinj Wia tinjdaaraa wíaa haala maga duu jonj kunj ne a wóo to u nyun. ¹¹ Nialinj si laa Kirisito wíaa dii le, baala bi u titia

tii, haala ma bi u titia tii, ba kala tii doŋo. ¹² Wia si to baala le a ŋaa haala nii, nii titia ne haala ma lulul baala. Wia ne ŋaa ba kala. ¹³ Má titia biine wiŋ deen woruŋ, a na di haal níi chuole Wia lee-la nialin si laa Yesu wiaa dii síi hilimu aŋ bi kuŋ joŋo to u nyuŋ, u zomo nee? ¹⁴ Wia si ŋaa baala, u daga ari baala ari nyu-puŋ-duduosuŋ keŋ hiisinŋ ne, ¹⁵ ama haala-na tuonŋ jaŋ wuo tore a tiŋ u nyu-puŋ-duduosu-la. Wia joŋ nyu-puŋ-duduosuŋ pi haala di u kaa to u nyuŋ ne. ¹⁶ Di nuu ne saa che duu keŋ wiŋ deen kaa lere, mi jaŋ bul ari wii-la ne la tuto. Wii doŋ kala tuo. Nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ma ka to nii ne.

Nii si maga di la dii kialin a liliisi Yesu wiaa

Mat. 26.26-29; Maak 14.22-25; Luuk 22.14-20

¹⁷ Mii che di mi dagema wiaa banmene ne. Di ma ne hilime di ma chuole Wia, ma yie bi doŋo le pe. Ma yie chichei doŋo ne. Ma ha bi woruŋ ŋaa. ¹⁸ Wii-la mi síi che di mi bul ne ŋla: Mi nia ari di ma ne ku hilimi di ma chuole Wia, ma bi nii-bala ka keŋ. Mi saa laa dii a nage wutitii mua he wiŋ deen mi si nia le. ¹⁹ U paala maga di ma pore doŋo le ne, di ba to nii le a na nialin si ŋaa ni-titiiba. ²⁰ Di ma ne ku hilimi, di ma dii kudiile-la la Tiina Kirisito si si di la didii a liliisi u wiaa, u dee ma didii nii. ²¹ Di ma níi dii, nuu-kala yie didii u kudiilee ne. Doŋsuŋ keŋ losuŋ, ka doŋsuŋ ma bugi. ²² Bee ba! Ma bi diisinŋ kene ma si jaŋ wuo hoŋ dime a dii kudiilee aŋ pe nyunyua? Koo maa che di ma moŋ nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi, aŋ leŋ di nialin si bi kuŋ kene ba tuonŋ dii hiisinŋ nee? Bee ne maa che di mi bula pima a tige wiŋ deen le? Mi bibesema lee? Ai, mi bi jaŋ besema le.

²³ La Tiina Kirisito teen ne mi laa wialin mi si dagema. Titanŋ-la ba si joŋ la Tiina Yesu yalle ne, u joŋ boroboro ²⁴ a lolle Wia, aŋ kaa choge aŋ bul, “Mi yaraa ne ŋla mi chogo pima, má laa dii. Má ma choge boroboro a didii, a liliisi mi wiaa.” ²⁵ Nii ne ba si dii boroboro-la dere, u bira joŋ nyunyuala ari si-huoŋ aŋ bul, “Nyunyuala deen ne Wia joŋo a tita nji-falii-la ma teen. Mi jaŋ suu di mi chalŋ jaase. Bua-na kala le di ma níi nyuau, má nyua a liliisi mi wiaa.” ²⁶ Ka di la Tiina-na ko, má dii boroboro deen aŋ nyunyua nyunyuala tuonŋ. Di ma níi ŋaa nii, ma yie didii dansia ne ari la Tiina Kirisito suu ma wiaa ne.

²⁷ Nii ne ti di nuu-kala ne dii boroboro deen, koo duu ne nyua nyunyuala-la tuonŋ, a bi nii ŋaa di la Tiina yirinŋ yire, uu tuuse la Tiina joŋŋoo ne nii. U tiina ŋaa chei ne. U bi la Tiina yaraa ari u chal-la joŋo ari

ba ŋaa siifanŋ kaa. ²⁸ Nii wiaa nuu-kala maga duu laa sipaŋ a beŋ u titia le woruŋ aŋ-na dii boroboro-la, a nyua nyunyuala-la tuonŋ maa. ²⁹ Di nuu ne bi u titia le bene woruŋ ari boroboro-la u síi dii ŋaa Kirisito yaraa ne, si-huo-la ma ŋaa u chalŋ, u keŋ u titia banŋaa he ŋmeninŋ ne nii. ³⁰ Ma doŋsuŋ he dime a bi ba titia le bene aŋ-na didii boroboro-la, aŋ pe nyua nyunyuala-la tuonŋ. Nii ne ti ma doŋsuŋ wiwiile nii, ka doŋsuŋ ma pugime, ka doŋsuŋ ma suu. ³¹ Di la ne laa sipaŋ beŋ la titia le, la bi jaŋ keŋ la titia banŋaa kaa he ŋmeninŋ le Wia teen. ³² Ama di Wia ne na di la cheye, u yie dogisela ne. U yie ŋaa nii duu síla joŋo pe dunia niaa le a dii la sariya, a joŋ cheerinŋ pila.

³³ Nii wiaa mi naanbiirinŋ, di ma ne hilime di ma dii kudiile-la la Tiina si si la didii a liliisi u wiaa, má gbere doŋo. ³⁴ Di losuŋ ne keŋ ma doŋo, u maga duu dii kaa u dia le ne aŋ-na ko. Di ma ne ŋaa nii aŋ hilimi, Wia bi jaŋ joŋ cheerinŋ pima. Wu-kaana-la-na, di mi ne ko, mi jaŋ dagema ba wonbiinŋ.

12

Kialin Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo dii zile la le

¹ Leele, má leŋ di la bul kialin Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo dii zile la le wiaa. Mi naanbiirinŋ, mii che di ma jinŋ kaa deenba ne. ² Ma jima bua-la le ma fa si bi Wia ka chuole, ma faa to Sitaani hariŋ ne, a faa kpaare vuiaa maa. Vuiaa deenba fa bi wiaa wuo bubul. Ba leŋe ma yeyŋi ne. ³ Mii che di ma jinŋ ari di nuu ne keŋ Wia Diŋ-zoŋ-la, u bi jaŋ wuo kaliba he Yesu le. Nuu-na kala bi jaŋ wuo bul di Yesu ne ŋaa la Tiina, see di Wia Diŋ-zoŋ-la heu le.

⁴ Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋ kialin dii zile la le, ba yuga ne, ama ba kala lii u dunɔɔŋa teen ne. ⁵ Wonbiee yuga ne la si jaŋ wuo to a tima pipi Wia, ama Wii-bala ne la tima pipa. ⁶ Kialin Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo dii zile la le yie tiŋ tiŋtiŋ-yiriba ne u niaa le, ama Wia ne toba le a tiŋtiŋ-tiŋtia-la kala. ⁷ Nuu-kala keŋ u wii ne Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo dii zile u le, duu kaa pipe u naanbiirinŋ le. ⁸ Wia Diŋ-zoŋ-la yie joŋ wu-jiminŋ a pi nuu u wuo bubul Wia wiaa pipi niaa. U yie joŋ wii pi nuu doŋ u wuo jinŋ Wia wiaa bubuŋ a wuo didageba woruŋ. ⁹ Wia Diŋ-zoŋ-la yie ŋaa nuu doŋ ma keŋ yarida, ka doŋo ma keŋ doluŋ a ma wuo vivaare niaa, ¹⁰ ka doŋo ma keŋ doluŋ a kaa ŋaa wu-kpuŋkperisinŋ, ka doŋo ma keŋ doluŋ a wuo bubul Wia wiaa, ka doŋo ma bira keŋ wu-jiminŋ u yie jinŋ diŋsi-la si lii Wia teen ari diŋsi-la si bi u teen lia pege. Wia Diŋ-zoŋ-la yie pi nuu doŋ ma doluŋ u wuo bubul

wiaa, yiikori-la Wia Diŋ-zoŋ-la si pe niaa le ba bubul, ka u pi doŋo ma wu-jimiŋ u wuo dage wialij ba si bula bubuoŋ. ¹¹ Tiŋtiŋ-yiri deenba kala lii Wia Diŋ-zoŋ-la teenj ne. U titia tuotoŋ le ne u to a joŋ ku-yiri-yiri deenba a pi nuu-kala ari nii Wia si cho.

¹² Nuhuobiine yaraa ŋaa kubala ne, ama u nanɗaasiŋ yuga ne. La yaraa nanɗaasiŋ si yuga ŋii, ba kala pe doŋo le ne a ŋaa yari-bala. Nii titia ne Kirisito ma nage.

¹³ La nialij si laa Yesu wiaa dii, la nage ŋla ne. La yuga ne, ama la ŋaa kubala ne. Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le ne ba fola Wii-chuoŋe liiŋ, nialij si ŋaa Juu tiŋŋaa ari nialij si bi Juu tiŋŋaa ŋaa, nialij si ŋaa yosu ari nialij si tii ba titia. Wia leŋe la laa u Diŋ-zoŋ-la a he la tuoŋ ne.

¹⁴ Nuhuobiine bi nanɗaa-bala kene, u nanɗaasiŋ yuga ne. ¹⁵ Di nuhuobiine naan ne bula ari u si bi nisiŋ ŋaa, ŋii wiaa u bi nuhuobiine nanɗaan ŋaa, u si bul wii-la bi jan leŋ di u si nuhuobiine seme doŋ ŋaa. ¹⁶ Di nuhuobiine digiliŋ ma ne si u bi siij ŋaa, ŋii wiaa u bi nuhuobiine yaraa seme doŋo ŋaa, u ŋii bi jan leŋ di u si nuhuobiine seme doŋ ŋaa. ¹⁷ Di nuhuobiine yaraa kala ne fa ŋaa siaa, ee ne nuhuobiine fa jan ŋaa a ninii wiaa? Di nuhuobiine yaraa kala ma ne fa ŋaa digilaa, ee ne u fa jan ŋaa a ninii suŋaa?

¹⁸ U si nage ŋii, Wia ŋaa nuhuobiine nanɗaan kala, kuŋ-kala ari u tiŋtimii, ari ŋii u si cho ne. ¹⁹ Di nuhuobiine fa keŋ nanɗaa-bala, nii ne u yara-la fa jan he?

²⁰ U si nage ŋii, nuhuobiine nanɗaasiŋ yuga ne a mere doŋo le a ŋaa yari-bala.

²¹ Nii wiaa siaa bi jan wuo bula pi nisiŋ ari u buu che, nii titia ne nyuŋ ma bi jan wuo bula pi naasiŋ ari u biba ka che. ²² Di la ne bene, la jan na ari nuhuobiine bi jan keŋ doluj di u nanɗaasi-la si paala bi siifian kiaa ŋaa ne tuo u le. ²³ La biina ari la nanɗaasi-la doŋsuŋ bi siifian kiaa ŋaa, ama ba nyuŋ ne la yie biben woruŋ. La bi nanɗaasi-la niaa sii na nyuŋ ka beŋ woruŋ. ²⁴ Wia ne joŋ nuhuobiine nanɗaasi-la kala a mere doŋo le, a ŋaa u biben u nanɗaasi-la si bi siifian kiaa ŋaa nyuŋ woruŋ. ²⁵ Wia ŋaa ŋii di nuhuobiine yaraa ŋaa kubala ne a kala tima pipe doŋo le. ²⁶ Di nuhuobiine seme doŋo nii wii, u yaraa kala nii wii ŋii, di ba ne bira bese nuhuobiine seme doŋo le, u nanɗaasi-la kala le ne ba bese nii.

²⁷ Ma kala si laa Yesu wiaa dii, ma ŋaa Yesu yaraa ne, ma kuŋ-kala ne pe doŋo le a ŋaa yaraa kubala. ²⁸ Nii ne tii nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tuoŋ, Wia joŋ ma kala he leŋe ne, nialij si laa sipaan ne Wia nanɗaasi, nialij sii tigeŋa le ne ŋaa nialij sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le, nialij sii to ne ŋaa nialij sii dage Wia wiaa, ari

nialij ma sii ŋaa wu-magilaa ari nialij ma Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋ doluj pa ba vivaare niaa, ari nialij sii pe niaa le, ari nialij sii beŋ niaa, ari nialij sii bul wiaa yiikori-la Wia Diŋ-zoŋ-la si peba le ba bubul. ²⁹ Wia niaa kala bi Wia nanɗaasi ŋaa, ba kala tuo nialij sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le, koo nialij sii dage Wia wiaa. Ba kala dee bi doluj kene di ba ŋiŋaa wu-magilaa. ³⁰ Ba kala dee bi doluj kene di ba vivaare niaa. Ba kala dee bi yie bubul wiaa yiikori-yiriba-la, Wia Diŋ-zoŋ-la si pe niaa le ba bubul le. Ba kala dee bi wialij Wia Diŋ-zoŋ-la si bula bubuoŋ ka dage. ³¹ Nii wiaa, ma joŋ ma nyuŋ kala he siifian kialij Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo dii zile ma le. Mi jan dagema woŋbii-la si kii woŋbiee kala di ma tuto.

13

Chonuŋ ne kii kuŋ-kala

¹ Di mi ne wuo ninii yiikoro-na kala a wuo ninii Wia tiŋdaaraa ma wu-buluŋ, aŋ bi niaa cho, u nage biŋbelimiŋ ne mi ŋmuŋmoo ŋii a ŋiŋaa goŋ pei. ² Di Wia Diŋ-zoŋ-la ne pimi doluj di mi wuo bubul Wia wiaa, a wuo jin wu-faali kala bubuoŋ, a keŋ wu-jimiŋ kala, aŋ pe keŋ yarida si jan wuo ŋaa di peelee churo mumu leŋe doŋsuŋ, aŋ bi niaa cho, u ŋaa wu-pei ne. ³ Di mi ne joŋ mi kiaa kala a pi summoo, a joŋ mi titia a pi niaa di ba nyige nyiniŋ di u diimi kpu, aŋ bi niaa cho, u bi nyuruŋ kala kene.

⁴ Di ŋ ne cho niaa, ŋ jan keŋ kenyiri ba teenj a keŋ zile maa, ŋ bi jan keŋ yaribieriŋ niaa teenj, ŋ bi jan bigisi ŋ titia le ba teenj, ŋ bi jan ŋiŋaa siiduŋ ma ba teenj. ⁵ Di ŋ ne cho niaa, ŋ bi ŋ titia ka dage ba teenj, ŋ bira bi jan to ŋ titia tuotoŋ le, ŋ bi jan leŋ di ŋ baaniŋ sisii lima lima, ŋ bira bi jan laa wiaa hihe ŋ tuoŋ. ⁶ Di ŋ ne cho niaa, ŋ tuoŋ bi jan toŋe di wu-boŋ ne juuba, ama ŋ tuoŋ jan toŋe di ba ne na wu-zoŋ. ⁷ Di ŋ ne cho niaa, u maga di ŋ nyalime wii-kala le ne, a ŋaa nuu-kala yarida maa. Di ŋ ne cho niaa, u maga di ŋ keŋ yielaŋ ba le, a dii kenyiri wii-kala le.

⁸ Di ŋ ne cho niaa, chonu-la ŋ si kene, u bi jan ko duu dere. Dol-la Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo pila la wuo bubul Wia wiaa, koo la wuo ninii yiikori-yiriba kala aŋ pe wu-jimiŋ ma, ba kala jan le. ⁹ La wu-jimii-la la si kene, u bi yuge. Wia wialij la sii bul, la bi jan wuo bula dere. La sii bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le ŋii, la bi jan wuo bula dere, mua mua ne la bubul. ¹⁰ Ama di ku-la si ŋaa ku-piliŋ ne ko, ku-la si bi ku-piliŋ ŋaa jan le. ¹¹ Mi fa si ŋaa hanɗie, mi bul hanɗii wiaa ne aa biine wiaa ari hanɗie, a fa ŋiŋaa wiaa

ari hanjbie. Ama mi si ku waa dere, mi jon hanjbii wialinj ta ne. ¹² LEELE la si he dunia deenj le, u naga ari la bej Kirisito, ari niaa si yie bej ba titia beenantire le nii ne. La bi Kirisito chaasa nina woruj, ama maachie la jan nau woruj. LEELE mi jimu mua ne, ama maachie mi jan chaasa jimu woruj, ari Wia si jinmi nii. ¹³ Nii-na wii-la diderinj, wiaa batori ne he dime. Ba ne nla: Nj si nja Wia yarida, a kenj yielaa, a cho niaa. Ama wiaa deenjba batorimunj tuonj ba siifanj wiinj ne, nj si cho niaa.

14

Kialinj Wia Din-zonj-la si jonjo dii zile la le ku-kaaninj

¹ Má kunj-kala fiесе sii ne a chiche nii ma si jan wuo nja a cho niaa, a fiесе sii ma a chiche kialinj Wia Din-zonj-la si jonjo dii zile ma le, a wasanyanj nii ma si jan wuo nja a bubul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le. ² Di nuu nii bul wiaa yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul, u tiina bul wiaa a pipi Wia ne. U sii bul wialinj niaa si bi nii, nuu-kala bi wialinj bubuonj ma wuo jin, ama Wia Din-zonj-la si heu le ne ti u wuo bubul wu-kpunjkerisinj deenjba. ³ Ama nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le, u bul wiaa pipi niaa ne. U yie pe niaa le a lej ba yarida yuge ne, a lej di ba nyunj nyaase Wia wiaa le, a lej ba tuonj ma tore. ⁴ Di nuu nii bul wiaa yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul, u tiina bula pipe u titia le ne. Ama nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ka pe nialinj si laa Yesu wiaa dii a hihilimi le ne. ⁵ Nii wiaa mi fa cho di ma kala bubul wiaa yiikoro-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul le ne, ama mi fa paala cho di ma wuo bubul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj ma le ne. Nii-la sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ne kii nii-la sii bul wiaa yiikoro-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul le. Di nuu ne he dime si jan dage wii-la u sii bul bubuonj a pi nialinj kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi le, uu peba le ne.

⁶ Mi naanjiirinj, di mi ne ko ma teenj a bubul wiaa yiikoro-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul le, ee ne mi jan nja a pema le? Mi bi jan wuo pema le, see di mi bul wii-la Wia si jonjo dagemi a pima, koo di mi jinj wii a kaa ko dagema Wia dolunj le, koo di mi ne bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le, koo di mi jonj Wia wii donj a dagema u dolunj le. ⁷ Di kialinj ba si kaa gbigbieli, nmulunj ari chenj, di ba ne bi worunj du he donj le, kialinj bi digilinj ka kenj. ⁸ Di ba nii du pam pam tua, di ba ne bi u dununj duo, nuu-kala bi jan wuo jinj ari wii ne nja ba yiyire niaa. ⁹ Nii titia ne ma nage. Di nj ne bul wii-la niaa si bi nii, ee

ne ba jan wuo jinj wii-la nj si bula bubuonj? Nj jan ta njjaa gonj ne. ¹⁰ Yiikorusunj yuga ne dunia le, ba kunj-kala ma kenj u bubuonj ne. ¹¹ Di nuu nii bul wiaa yiikori-la le mi si bi nii, mi jan nage nuhuoru ne u teenj, ka nii-la ma sii bul wiaa mi teenj ma jan nage nuhuoru mi teenj. ¹² Nii wiaa, ma si cho di ma kenj kialinj kala Wia Din-zonj-la si jonjo dii zile ma le nii, má he dolunj anj pe nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi le, di ba chinj wialinj ba si laa dii le kpanj kpanj.

¹³ Nii wiaa nii-la sii bul wiaa yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul, u tiina maga duu sul Wia duu wuo lej duu wuo didage wialinj bubuonj ma ne. ¹⁴ Di mi nii chuole Wia yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul le, mi dima ne yie chuchuo le, ama mi tuobiinaa le mi bi wii-la mi sii bul bubuonj jinj. ¹⁵ Nii ne ti mi jan kenj mi dima ari mi tuobiinaa kala kaa chuchuo le Wia, anj kenj ba kala ma kaa yiyii yuila. ¹⁶ Di ma ne ku hilimi, anj ka di nuu kenj yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul le a didenne Wia, nialinj si honj dia-la le si bi wii-la nj sii bul nia, di nj ne chuole dere, ee ne ba jan nja jinj wii-la bubuonj a bul di Ami? ¹⁷ U nja wutitii ne, nuu jan wuo denne Wia woruj ari yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul, ama di nuu ne nja nii, u bi nialinj si hilimi lee-la wuo pipe. ¹⁸ Mii lolle Wia ari mi si wuo bubul wiaa yiikori-la Wia Din-zonj-la si pe niaa le ba bubul a kii nuu-kala, ¹⁹ ama di la ne ku hilimi a chuchuo le Wia, mi jan cho di mi kenj mi tuobiinaa bul wiaa banjene di niaa jinj ba bubuonj, a kii mi si jan bul wiaa yuge yiikori-la niaa si bi nii le.

²⁰ Mi naanjiirinj, ma si wiaa biinu a nage hanjbiisinj sii biine nii. Ma wu-naalaa le, má nage bii-mullunj si bi wu-kuhjoo jinj, ama má bibiine wiaa a nage kuhiasinj sii biine nii. ²¹ Ba nmunse Wia teninj tuonj ari Wia si u janj to nialinj sii bul yiikoritania ari nuhuoraa le a bul wiaa pi u niaa, ari nii ma kala ba bi jan jegile nii u teenj. ²² Nii wiaa, Wia leje u Din-zonj-la pe niaa le ba wuo bubul wiaa yiikorusunj donj sunj le, duu wuo nja wu-magil a pi nialinj si bi Wia wiaa laa dii teenj. Nialinj si laa Wia wiaa dii, wiinj deenj biba le pe. Di nuu ma ne bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le, u bul wiaa pipe nialinj si laa Wia wiaa dii le ne. U bi nialinj si bi Wia wiaa laa dii le ka pe. ²³ Nii wiaa, di nialinj si laa Yesu wiaa dii ne ku hilimi, di ba kunj-kala bubul wiaa yiikori-la Wia Din-zonj-la si jonjo peu le u bubul, di ni-wogusunj koo nialinj si bi Wia wiaa laa dii ne he ba tuonj, ba jan biine ari ma nyunj tuo. ²⁴ Ama di ma kala ne bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le, di nii-la si bi Wia wiaa laa dii koo di ni-wogo ne he

ma tuonj, u janj sene jinj ari u nja haache tiina ne. Wialinj ma ma si bula janj juu-u le duu na duu cheye ne. ²⁵ U tuobiinaa kala janj ku lii pulumunj Wia sipaanj. Nji ne u janj tuu kpirimi Wia sipaanj a chuolu, a bul ari wutitii, Wia he ma teen ne.

Wonjbii-la si maga di nialinj si laa Yesu wiaa dii to chuole Wia

²⁶ Wialinj mi si bula, ma bubuonj ne bee? Di ma ne ku hilimi-na kala, di donjo ne kenj yiilinj duu yii, di donjo ma kenj wii duu dage niaa, koo nuu nii che duu bul wii-la Wia si jonjo daju u dolunj le, donjo maa che duu bul wiaa yiikori-la Wia Dinj-zonj-la sii pe niaa le ba bubul le, donjo maa che duu dage wii-la ba si bula bubuonj, ma nja wiaa deenja kala a pipe donjo le. ²⁷ Di niaa donjsunj nii che di ba bul wiaa yiikoro-la Wia Dinj-zonj-la si pe niaa le ba bubul le, u maga di ba nja balia koo batori a bul kunj kunj, ka di nuu ma he dime aa dage wialinj ba si bula bubuonj. ²⁸ Ama di nuu ne tuo duu laa wialinj bul anj dage ba bubuonj, u maga di nii-la si bul wialinj yiikori-la Wia Dinj-zonj-la si pe niaa le ba bubul le, duu tore ne. Ma lej duu chuole Wia u tuonj le, a si u niinj suro bubul, a kenj u tuonj a bul wiaa a pi Wia ari u titia. ²⁹ Di niaa ne he ma tuonj aa bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le, ma lej di ba nja balia koo batori a bubul wialinj, anj ka di ma ku-kaanaa ma kenj wialinj ba si bula kaa cho naa. ³⁰ Di Wia ne jonj wii dage ma tuonj donjo duu bula pima, ma lej di nuu-kala kenj gonj, ka duu bul. ³¹ Ma kunj-kala janj wuo bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le, a wuo gunne a pipe donjo le maa. ³² Nii-la sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le ne maga duu bibenj kialinj Wia Dinj-zonj-la si jonjo puu. ³³ Wia bi cho di ma njinaa taawei, ama u cho di ma honj som ne.

Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tuonj lee-na kala, ³⁴ u bi maga di haalaa bubul Wia wiaa a pipiba. U maga di ba tore ba niinj anj tuto baalaa niinj ne, ari ba si bul nji Wia teninj tuonj. ³⁵ Di wii ma ne he dime a maga di ba jinj, u maga di ba piese ba balaba ne dia le. U nja hiisinj ne di Wia niaa ne hilime, di haalaa laa wiaa bul a pipiba. ³⁶ Bee ne? Ma ne suomo bul Wia niinj wiaa? Koo ma dunjdunja ne ba bul Wia wiaa pa?

³⁷ Di nuu ne hiina ari Wia Dinj-zonj-la pu dolunj duu bul Wia wiaa koo duu kenj wialinj Wia Dinj-zonj-la si kene dolunj, u maga di u tiina jinj ari wiinj deenj mi si bul lii Wia teen ne. ³⁸ Di nuu ne bi che duu sei wiinj deenj a tinj u si bila jinj wiaa, la ma bi u tiina jinj. ³⁹ Nji wiaa mi naanjbiriinj, ma fiese siinj a chiche di ma wuo bubul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le, anj si ma donjsunj

tinj naa kiru di ba si wiaa bul yiikoro-la Wia Dinj-zonj-la si pe niaa le ba bubul. ⁴⁰ U maga di ma nja wii-kala u bua le, duu nja dee dee ne.

15

Yesu si sii suunj le

¹ Mi naanjbiriinj, mii che di mi liliisima a mu tige Wia wu-zomola mi si bula pima. Ma laaba dii ne a chinj ba nyunj le. ² Wia wu-zomola ne laama tita, di ma ne kenu worunj. Ma si leje duu nage ari wialinj ma si laa dii bi bubuonj kala kene.

³ Wialinj mi si nia, u ne mi bula pipima. Wii-la wu-nyunj ne nja, ari Yesu suu la haacheba wiaa ne, ari ba si njmunse nji Wia teninj tuonj. ⁴ U si suu nji, ba jonj hugi, ka u sii suunj le tapulaa batori cheenj, ari ba si njmunse Wia teninj tuonj nji. ⁵ Nji ne u laa sipaanj kenj u titia ku dage Piita, an-na kenj u titia ku dage u nanjzoba-la fii ari balia. ⁶ U nji hariinj le bua kubala u kenj u titia ku dage u haritooro zö-banonj ari danja. Njaa deenja donjsunj ha he ba miisinj le, ka donjsunj ma suu. ⁷ Nji hariinj le u kenj u titia ku dage Jeems, a kenj u titia ku dage u nanjzoba-la kala maa. ⁸ Ba kala hariinj le ne u kenj u titia ku dagemi maa. Mi-na paala nage nii-la ba si lula, anj ka u lullunj ha bi yie ne. ⁹ Yesu nanjzoba-la kala, mi ne paala nja ba tuonj ku-bie. U paala bi maga di ba kenjmi kaa yire Wia nanjzoo, bee wiaa mi to naasinj dogise nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ne. ¹⁰ Ama Wia dii zile mi le worunj. U ne leje mi nja nuu leele, u zile ma bi pei nja (u nanjzoba-la tuonj, mi ne nja ba tuonj ku-bie), ama mi ne faasa tinj kinjenj, a kii ba kala. Mi titia dolunj le dee mi wuo titinj, ama Wia dol-la u si jonjo pimi ne tii. ¹¹ Wii-la si maga ne, Wia wu-zomola la sii bul. Wu-zomola ba sii bul ne, mi ma bubul, u ne ma laa dii.

Nji Wia si janj nja a chise niaa suunj le

¹² Di la ne bul Kirisito wiaa ari u si sii suunj le ne, bee ne tii ma donjsunj si di nuhuobiinee bi janj suu anj sii suunj le? ¹³ Di niaa ne bi janj suu anj sii suunj le, nji-na Kirisito bi suunj le sie. ¹⁴ Di Kirisito ne bi suunj le sie, wii-la la si bula pima nja wu-peiba ne, ka ma si laa wialinj dii ma nja pei ne. ¹⁵ U janj nage ari laa nyia wiaa pipi Wia ne, bee wiaa la bula ari u chise Kirisito suunj le ne. Di niaa ne bi janj suu anj wuo sii suunj le, nji-na Wia bi Kirisito chisa. ¹⁶ Di niaa ne bi janj suu anj sii suunj le, nji-na Kirisito bi suunj le sie. ¹⁷ Di Kirisito ne bi suunj le sie, nji-na wii-la ma si laa dii nja pei ne, ma ha he ma haacheba le. ¹⁸ U nji saa janj dage ari nialinj si laa Yesu wiaa dii anj suu ma lele ne. ¹⁹ Di la yielaa si he

Kirisito teen jaŋ dere dunia deen le, nii-na dunia niaa maga di ba mumoŋla ne.

²⁰ Ama wutitii ne, Kirisito sii suuŋ le ne. U ne laa nialin kala si suba sipaan a sii suuŋ le. Ba ma jaŋ to u hariŋ a sii suuŋ le. ²¹ Ni-bala le ne suuŋ to a keŋ nuu-kala. Nii titia ne ni-bala ma le ne niaa jaŋ to a sii suuŋ le. ²² Adam wiaa ne tii niaa susuu. Nii titia ne a tiŋ Kirisito ma wiaa, niaa jaŋ sii suuŋ le a keŋ miisin. ²³ Nialin si jaŋ sii suuŋ le jaŋ tuto doŋoŋa hariŋ. Kirisito ne jaŋ laa ba sipaan. Di u ne miira ko, nialin si laa u wiaa dii, ba ma jaŋ to hariŋ a sii suuŋ le. ²⁴ Nii hariŋ ne dunia diderin jaŋ yi. Kirisito jaŋ yuo dii dunia kuoro ari ni-balaa ari nialin sii dii doluŋ dunia deen le. U jaŋ joŋ kuorii-la a he u Nyimma nisin le. ²⁵ Ama u maga di Kirisito dii kuorun, aŋ-na yuo dii u diŋdoŋoŋo kala, a keŋba kaa ku he u naasin bubuoŋ. ²⁶ U diŋdoŋ-la u si jaŋ to hariŋ yuo dii ne ŋaa suuŋ. ²⁷ Wia tenin tuoŋ ba bula ari Wia joŋ kuŋ-kala a he Kirisito nisin le ne. Di ba ne bul Wia tenin tuoŋ di Wia joŋ kuŋ-kala a he Kirisito nisin le ne, u bi naga ari la Nyimma Wia ma he u nisin le ne. ²⁸ Di Wia ne joŋ kuŋ-kala a he Kirisito nisin le, u nii hariŋ le, Kirisito ma jaŋ joŋ u titia a he Wia nisin le, nii-la si joŋ kuŋ-kala he u nisin le di Wia keŋ kuŋ-kala doluŋ.

²⁹ Di niaa ne suba aŋ bi jaŋ sii suuŋ le, nii-na, bee ne tii niaa yie leŋ ba chin ba naanbiiri-la si suba nyuŋ le a ŋaa ba foba Wii-chuoŋe liin? Bee ne tii ma yie leŋ ba foba Wii-chuoŋe liin? ³⁰ Nii-na, bee ne tii la nina heeŋ bua-na kala le? ³¹ Bua-na kala le mi ŋaa siri di mi suu ne. La kala si keŋ miisin Kirisito Yesu teen nii, mi jaŋ wuo bigisi mi titia le a tiŋ ma wiaa. ³² La si mu Efesis, niaa hoso ari бага kiasa si hoso nii ne, a faa che di ba kpumi. Di mi ne fa yuo yuosuŋ deen di mi laa yirin koo kiasa, niaa teen, u bubuoŋ ne bee? Di nuu ne suba, ka u bi jaŋ sii suuŋ le, nii-na má leŋ di la to la tuotoŋe wu-ŋaalaa le dunia deen le. Niaa doŋsuŋ bul ŋla ne. Ba si, "Má leŋ di la dii kiasa a nyua sinin, bee wiaa maachie la jaŋ suu." ³³ Ama ma sí ma titia nyisu. Di ŋ ne ŋaa ni-zoŋ aŋ tuto ni-boŋŋoŋo hariŋ, ŋ ma jaŋ ku ŋaa ni-boŋ. ³⁴ Má leŋ wu-yaayasin ari ma haacheba wonbie-la. Ma doŋsuŋ wu-ŋaalaa naga ari ma bi Wia jin. Ma dii hiisin.

Yari-zomo-la la si kaa sii suuŋ le

³⁵ Nia doŋo jaŋ pieŋe, di ee ne nialin si suba jaŋ wuo ŋaa a sii suuŋ le? Di yari beeŋa ne ba jaŋ keŋ? ³⁶ Nii-la si pieŋe wiin deen ŋaa ni-toŋ ne. La jima ari di ŋ ne joŋ ku-doho a duu, ba bi jaŋ nyu ku-falin, see ku-la ŋ si joŋo duu, laa sipaan

pua. ³⁷ Di ŋ ne joŋ kuorimiin koo miibiin a duu, nyuuli-la bi bii-la ŋ si joŋo duu wuo nage. ³⁸ Di ŋ ne duu kuŋ, Wia yie leŋ u nyu a nage nii u sii che ne. Kuŋ-na kala yie nyu a nage u nagsin ne. ³⁹ Kialin kala si he dunia le a keŋ miisin, ba namia bi kubala ŋaa. Nuhuobiinee ari pusuŋ ari diibiisin ari cheŋfilee namia bi kubala ŋaa. ⁴⁰ Nialin kala si he Wia-jaŋ ari nialin kala si he tinteen, ba yaraa bi doŋo naga. Kialin si he wia nyuŋ ari kialin si he tinteen, ba zomun bi doŋo naga. ⁴¹ Wii-posuŋ keŋ u pulumuŋ ne, chene ma keŋ u pulumuŋ, ka cheŋwulaa ma keŋ ba pulumuŋ. Cheŋwulaa ma tuoŋ, doŋsuŋ ma pulla ne a kii doŋsuŋ.

⁴² Nii titia ne u nage di niaa ne sii suuŋ le. Ku-la ba si joŋo hugi jaŋ pua, ka ku-la si jaŋ sii suuŋ le bi jaŋ ko duu pua. ⁴³ Ku-la ba si jaŋ joŋo hugi loŋo ne. Duu ne sii suuŋ le, u jaŋ keŋ tula. Ku-la ba si joŋo hugi pugima ne, duu ne sii suuŋ le, u jaŋ keŋ doluŋ. ⁴⁴ Yara-la ba si jaŋ joŋo hugi ne la keŋ dunia le nii. Ama yara-la si jaŋ sii suuŋ le ŋaa yara-la Wia Diŋ-zoŋ-la si jaŋ joŋo pila ne. Di la ne keŋ yaraa dunia deen le, u maga di la keŋ yaraa Wia teen ma ne. ⁴⁵ Wia tenin tuoŋ ba ŋmuŋsa, "Nuhuobiin-ŋla Wia si bumo ŋaa yirin ne Adam. Nii ne Wia wiese heu le u keŋ miisin." Nuhuobiin-ŋla si to hariŋ ko ne ŋaa Kirisito. U nii to u Diŋ-zoŋ-la le a pi niaa miisin. ⁴⁶ U bi naga miisi-la Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo pila ne laa sipaan ko, ama miisi-la la si kene dunia deen le ne laa sipaan ko, ka miisi-la Wia Diŋ-zoŋ-la si joŋo pila ma to hariŋ ko. ⁴⁷ Nuhuobiin-ŋla si laa sipaan ko dunia, tiarin ne Wia joŋo meu. Nii-la si to hariŋ ko-na lii Wia-jaŋ ne a ko. ⁴⁸ Ba si keŋ tiarin ne me Adam nii, nii titia ne nialin kala ma miisin si lii Adam teen ŋaa tiarin ne. Kirisito si lii Wia-jaŋ ku tuu nii, nii titia ne nialin si keŋ miisin u teen ma keŋ miisi-la si lii Wia-jaŋ. ⁴⁹ La si keŋ nii-la ba si keŋ tiarin me nagsin nii, nii titia ne la jaŋ keŋ nii-la si lii Wia-jaŋ ma nagsin. ⁵⁰ Mi naanbiirin, wii-la mi sii che di mi bul ne ŋla: Nialin ba si keŋ tiarin me bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuoŋ. Ku-la ma sii pua bi jaŋ wuo he dime deen deen a nage ku-la si bi pua.

⁵¹ Má bee na, mi jaŋ bul wu-kpuŋkerisin pima. La kala bi jaŋ suu. Ama bua kubala jaŋ ko di Wia keŋ la yaraa kala birime. ⁵² Wiin deen jaŋ guu ŋaa ne. Di bua-la ne yie, Wia tindaara jaŋ ŋmuu u nyile. Di u ne ŋmuu nyile-la, nialin kala si laa Yesu wiaa dii aŋ suu jaŋ sii a wei. Ba bira bi jaŋ suu. La nialin si he la miisin deen le aŋ bi suba maa, Wia jaŋ keŋla birime. ⁵³ Wia jaŋ keŋ yara-la sii pua kaa birime di ba bira sí pua. Nii titia ne la

yara-la ma sii suu, u jaŋ keŋba kaa birime, di ba sí suu. ⁵⁴ Bua kubala jaŋ yi la yaara-la sii pua bira bi jaŋ pua, la yara-la ma sii suu bira bi suu. Di bua-la ne yie, ba si bul wialinj Wia teninj tuonj jaŋ ku ŋaa wutitii. Ba bula ari,

“La yuo dii suunj ne. ⁵⁵ La bira bi jaŋ suu. Suunj, ŋ dolunj he nii? Suunj, nii ne ŋ huonj he duu wuo juu niaa le?”

⁵⁶ Suunj huonj ne ŋaa haache. Haache ma dolunj lii wialinj Wia si jonjo billa le di la tuto, ka la biba wuo tuto. ⁵⁷ Ama má leŋ la lolle la Nyimma Wia, nii-la si to la Tiina Yesu Kirisito le a pila dolunj la wuo yuo dii suunj.

⁵⁸ Nii wiaa mi naanbiirin, má chinj wialinj ma si laa dii le kpaŋ kpaŋ, a sí begilu. Má fiése siinj a tinj la Tiina tintinjŋaa woruŋ. Ma jima ari Wia tintimii-la ma sii tinj bi jaŋ ko duu ŋaa pei.

16

Kialinj la si jaŋ jonjo pi la doŋsun tinjŋaa si laa Yesu wiaa dii

¹ Léele mii che di mi bul wiaa a mu tige moribie-la ma sii che di ma kiese, di ba kaa mu pi Wia nialinj si he Judiya tintteenj le. Mi laa sipaanj dage nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he Galiisa tintteenj le, nii ba si jaŋ ŋaa a kiese moribie-la. Ma ma jaŋ ŋaa nii titia. ² Yobɔ-na kala Lahadi cheeŋ, moribie-la ma si tima a na, nuu-kala liise mage nii ŋ sii che di ŋ jonjo bil. Di mi ne ko, ma bira bi jaŋ kikiese moribie. ³ Di mi ne ko, mi jaŋ ŋmunse teninj pi nialinj ma si liisa, di ba keŋ moribie-la ma si kiesa pi nialinj si laa Yesu wiaa dii a he Jerusalem le, di ba kaa mu piba. ⁴ Di u ne maga di mi ma mu, la kala jaŋ to doŋo mu.

Wialinj Pɔɔl sii che duu ŋaa

⁵ Mii che di mi ku to Masidoonia tintteenj ne a mu lee. Di mi ne ku to lee-la, mi jaŋ ku nama. ⁶ Di mi ne ko kapoo, mi jaŋ he ma teenj a dieni di waarinj cheŋsinj lii. Mi jaŋ he ma lerinj a mu yi bua-la mi si jaŋ jonj wonjbiinj, di ma wuo tami lee-na kala mi sii che di mi mu. ⁷ Mi bi che di mi nama lima lima aŋ kiele mu lee-la mi sii mu. Di Wia ne seye, mi cho di mi dieni ne ma teenj. ⁸ Ama mi jaŋ hoŋ Efesis le a mu yi gbieli-bal-la ba sii yire Pentikɔs cheeŋ. ⁹ Wia pimi wonjbi-bal ne di mi tinj tintinj-zonj daha, ka nialinj si bi che di mi tinj tintinjŋaa daha yuga ne. ¹⁰ Di Timoti ne ko ma teenj, má kenu woruŋ, duu sí wii-kala fá. La duu kala nii tinj Wia tintimia-la. ¹¹ Ma sí leŋe di nuu-kala bee guunu. Má peu le duu veŋ wonjbiinj ari yarifielaa, aŋ miira ko mi teenj. Mii gberu ari la naanbiiri-la.

¹² Ma jinj la naanbie ba sii yire Apolɔs ne. Mi bula pu woruŋ ari ba di la naanbiiri-la ku nama. Ama u bi biina ari u jaŋ na wonjbiinj ko léele. Di bua-la si maga ne yie, u jaŋ ku nama.

Wu-kaanaa

¹³ Má pɔ, a chinj wialinj ma si laa dii le kpaŋ kpaŋ. Má keŋ boi-duonj a keŋ dolunj Wia teenj. ¹⁴ Wii-kala ma sii ŋaa, má ma ŋaa di niaa na ari ma choba ne.

¹⁵ Mi naanbiirin, ma jinj baal kubala ba sii yire Sitefinis ne. Ba di u dia niaa ne laa sipaanj laa Wia wiaa dii Akaaya tintteenj le. Ba pe Wia niaa le ne woruŋ, a jonj ba titia kala a he nii le. ¹⁶ Mii sulma, mi naanbiirin, di ma tuto ni-yiri deenba niinj. Má tuto Wia tintinnu-na kala, ari nialinj sii pela le la titinj ma niinj le. ¹⁷ Mi tuonj tore woruŋ ari Sitefinis ari Fotunaatis ari Akaakis ko mi teenj ne. Ba ne laa ma nyunj daha. ¹⁸ Ba leŋe mi tuonj piŋ di-bala ne. Ba jaŋ leŋ di ma ma tuonj piŋ di-bala. U maga di ma zizil niaa deenba ne.

¹⁹ Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he Esia tintteenj, ba kala ka chuolema. Baal-la ba sii yire Akuila ari u haala Pisisila, ari nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ba dia le, baa chuolema woruŋ la Tiina Yesu dolunj le. ²⁰ Nialinj kala si laa Wia wiaa dii a he daha maa chuolema. Má guori doŋo aŋ chuole doŋo kinkeŋ kinkeŋ.

²¹ Léele, mi-na Pɔɔl, mi titia nii ŋmunse aa chuolema. ²² Di nuu-kala ne bi la Tiina Kirisito cho, Wia jaŋ kaliba heu le. Maranata! U bubuonj ne, la Tiina Kirisito ko! ²³ La Tiina Yesu Kirisito lahɔrimo le Wia jaŋ pema le. ²⁴ Yesu Kirisito dolunj le, mi cho ma kala ne. Ami.

TEN-LIA-LA PÖÖL SI NĪMUNSA PI KÖRINTI NIAA

Pööl lölle Wia

¹ Mi-na Pööl ari la naanbie Timoti ne ħmuņse tenij deenĳ a pipima. Wia tuötöruņĳ le ne u liisemi di mi ĳaa Kirisito Yesu nanzoo. La ĳmuņse tenij deenĳ a pipi nialinĳ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he Kōrinti tan-la le ne, ari nialinĳ si bi haache kene Wia sipaanĳ Akaaya tinteenĳ le.

² La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito laħorimō le, ma janĳ ĳonĳ ari yarifelaa.

³ Má leņ di la denne Wia. U ne ĳaa la Tiina Yesu Kirisito Nyimma, aa fá niaa nennige. U ne yie leņ nialinĳ tuōņ si cheye tuōņ bira tōre. ⁴ Di la nii na heenĳ ma, u ne yie leņ la tuōņ tōre. U si yie ĳaa la tuōņ tōre nĳi, la ma yie ĳaa la naanbiirinĳ ma sii na heenĳ, ba ma tuōņ tōre nĳi ne. Wia ĳonĳ tuötöruņĳ ne pila, nĳi ne tii la ma pe la naanbiirinĳ le di ba ma na tuötörula yiri. ⁵ Kirisito na heenĳ ne woruņĳ. Hee-la u fa si na, u titia ne la ma nina. A tinĳ nĳi wiaa Kirisito ma leņ la tuōņ faasa tōre ne. ⁶ La si kō di la bul Wia wu-zōmō-la a pima di Wia laama ta, la na heenĳ ne woruņĳ. La na heenĳ di ma na tuötöruņĳ ne. Di ma ne na hee-la yiri la si na anĳ wuo nyalime, ma janĳ na tuötörula yiri la si na. ⁷ Laa yielema ne. La yielala saa bibegili. La jima ari hee-la la si na, ma ma na u titia ne. Nĳi titia ne tuötörula la si kene, ma ma kenu ne.

⁸ La naanbiirinĳ, laa che di ma jinĳ nĳi la si na heenĳ Esia tinteenĳ le ne. Wialinĳ si juula le fa yunĳie ne kinĳenĳ kinĳenĳ a pila. La paala bi biina ari tanĳ janĳ pulla. ⁹ Wutitii, la fa biina ari la suba dere ne. Ama nĳi pela le di la si la titia doluņ le beņ, ama di la ĳonĳ la yielaa kala a he Wia le, nii-la sii chise niaa suuņ le. ¹⁰ Wia ne liisela suuņ deenĳ nisinĳ le. Maachie di wiaa ne juula le, u janĳ liisela ba le. U le ne laa yiele ari maachie u janĳ bira liisela di heenĳ ne juula. ¹¹ Má ma pe sul Wia pila. Niaa yuga ne aa sul Wia a pipila duu pela le. Di Wia ne laa ba Wii-sula, ba kala janĳ wuo denu.

Pööl keņ u wiaa birime

¹² Leele la janĳ wuo bigisi la titia le, bee wiaa la tuōbiinaa daga ari la wu-ĳaalaa kala zōmō nuu-kala teenĳ dunia deenĳ le. Wii-kala la si ĳaa ma teenĳ, la ĳaa wialinĳ sii to Wia worņbiinĳ ne anĳ pe ĳaa wutitii-la Wia sii che. Nuhuobiine wu-jiminĳ le dee la to a ĳinĳaa wialinĳ, ama Wia doluņ le ne la ĳaaba. ¹³ La bi wu-tanii ĳmuņsa

pima, ama wialinĳ la si ĳmuņsa, ma janĳ wuo karime, a jinĳ ba bubuosa a maa. La saa laa dii ari ma janĳ jinĳ wiaa deenĳba bubuosa a mu dere, ¹⁴ ari ma si jinĳba mua nĳi. Ma jima ari tapulii-la, la Tiina Yesu ne miira kō, ma janĳ bigisi ma titia le a tinĳ la wiaa, ka di la ma bibigisi la titia le a tinĳ ma wiaa.

¹⁵ Mi fa jima di la jinĳ dōņō ne woruņĳ, u nĳi wiaa ne tii mi faa che di mi kō ma teenĳ, di ma wuo nii sima bulia. ¹⁶ Mi faa che di mi ku to ma lerinĳ a nama, an-na mu Masidoonia tinteenĳ. Di mi ne fa bira lii Masidoonia kuko, di mi bira ku to ma teenĳ, di ma hemi worņbiinĳ le di mi mu Judiya tinteenĳ. ¹⁷ Ma biina ari di mi nii che di mi ĳaa wii, mi bi janĳ biine an-na ĳaa? Ma bira biina mii ĳaa mi wiaa ari dunia niaa sii ĳaa nee, di mi sei wiinĳ anĳ bira bul di mi bi wii-la seye naa-buasula titia lee? ¹⁸ Ma jima woruņĳ ari Wia keņ wutitii. Nĳi wiaa wialinĳ kala la si bula pima ĳaa wutitii ne. La bi wiaa bula ari tuōbiinaa balia ne. ¹⁹ Ma bira jima ari mi-na Pööl, la di la naanbiirinĳ Silivaanas ari Timoti ne bul Yesu Kirisito wiaa pima. Yesu wii-wii-kala ĳaa wutitii ne. Wu-nyari kala tuo ba le. U yie sei wutitii ne bua-na kala. ²⁰ Wia bula ari u janĳ ĳaa wiaa yuge a pila. U janĳ to Yesu le ne a leņ di wialinĳ ku ĳaa wutitii. Nĳi wiaa ne tii, di la ne chuole Wia dere-na kala, la yie bul "ami" u doluņ le. La yie bul nĳi di Wia yirinĳ wuo yire ne. ²¹ Ama Wia titia ne bula ari la di ma kala keņ miisinĳ Kirisito le ne. U ne liisela di la tinĳ tinĳiminĳ deenĳ maa. ²² U magilela ne. U ĳonĳ u Din-zōņ-la a hela le ne, di la wuo jinĳ ari maachie u janĳ ĳonĳ ku-danĳ ma pila.

²³ Ari Wia, wialinĳ kala mi si bula ĳaa wutitii ne. Mi bi ma teenĳ kō Kōrinti le, bee wiaa mi fa bi che di mi walimema. ²⁴ U bi naga ari ma si laa wialinĳ dii ne tii la chiche di la fugema, ama laa che di la pema le di ma keņ tuötöruņĳ. Ma laa Yesu wiaa dii ne a chinĳba le kpanĳ kpanĳ.

2

¹ Nĳa wiaa ne tii mi bi ma teenĳ kō. Di mi ne fa kō, ma tuōņ fa janĳ chei. ² Di mi ne ĳaa di ma tuōņ chei, kubee ne he dime si janĳ leņ di mi tuōņ tōre? Nu-u-kala tuo, see nialinĳ titia mi si ĳaa ba tuōņ chei. ³ Di mi ne fa kō ma teenĳ, ma ne fa janĳ ĳaa di mi tuōņ tōre. Nĳi wiaa, di mi ne leņe ma tuōņ chei, ma bira bi janĳ leņ di mi ma tuōņ tōre, nĳi ne tii ten-la mi si ĳmuņsa pima mi bul wialinĳ nĳi pipima. Mi ĳaa ma kala yarida ne. Mi jima ari tuötörula mi si na, ma ma nau ne. ⁴ Bua-la le mi si ĳmuņse ten-la di mi pima, mi tuōņ faasa chei ne woruņĳ. Mi paala yel ne a tinĳ ma wiaa. Mi bi ten-la

ɲmɲɲse tennin ne. Wia si weye jonj u Din-zɔŋ-la ne kaa ɲmɲɲse kialinj ma tuɔŋ. Ba saa bira bi ɲmɲɲsa ne tabii-taala le, ama ba ɲmɲɲsa he nuhuobiinee tuɔsaa le ne.

U maga di la joŋo che nii-la si ɲaa wii chei

⁵ Di nuu ne ɲaa ma tuɔŋ chei, ma dunɲɲa saa dee, mi ma tuɔŋ cheye ne, ama mi bi che di mi bul wiiŋ deen yuge. ⁶ Nii-la si ɲaa ɲii, ma dogisu ne, ɲii wiaa má leŋ wii-la ta. ⁷ Leele-na u maga di ma jonj wii-la kala cheu, a pɛu le di u tuɔŋ tore. Di ɲii dee, u tuɔŋ jan faasa chei a kieli duu pugime. ⁸ ɲii wiaa mii sulma di ma waa kenu woruŋ a chou. ⁹ ɲla wiaa ne tii mi ɲmɲɲse teninj pima, di mi na di ma jan wuo to wii-kala mi si bula pima. ¹⁰ Di ma ne jonj wii che nuu, mi ma jonj cheu ne. Di mi ne fa maga di mi jonj wii che nuu, mi jonj cheu ne, a tiŋ ma wiaa. Kirisito sipaan ne mi ɲaa ɲii, beɛ wiaa ¹¹ mi bi che di Sitaani wuola. La jinj u wu-keninj ne.

Pɔɔl tuɔŋ bi di-bala pina Turɔwas tinjteen

¹² Mi si ko Turɔwas tinjteen di mi bul Kirisito wu-zɔmɔ-la a piba, la Tiina suri wonɲiiŋ pimi ne, ¹³ ama mi tuɔŋ bi di-bala pina, beɛ wiaa mi naanɲbie Taatis fa tuo dime. ɲii ne mi sii lee-la a mu Masidoonia tinjteen.

Kirisito doluŋ le la yuo dii Sitaani

¹⁴ Ari ɲii kala, mi haa lolle Wia ne. Bua-na kala, u yie to Kirisito le ne a pela le la wuo yuo dii Sitaani. U yie pela le la wuo bul Kirisito wiaa lee-na kala. Kirisito wu-zɔmɔ-la nage tulaali sii suore, u suɔraa laa lerinj kala. ¹⁵ La titia nage tulaali-zɔŋ-la ne Kirisito jonjo pi Wia. Wia jonla gaare nialinj u si laa ta ari nialinj sii leŋ tuɔŋ ne. ¹⁶ Nialinj sii lele teenj tulaalii-la suɔraa kpuba ne. Ama nialinj Wia sii laa ta teenj, tulaalii-la suɔraa piba miisinj ne. Kubɛɛ ne saa maga duu tinj tinjtiminj deen? ¹⁷ Niaa yuga ne a gollo bubul Wia niinj wiaa a lilaa moribiee, ama la-na bi ɲii ɲaa. La-na ɲaa ni-titiiba ne. Wia ne liisela la la tinj tinjtiminj deen. Kirisito doluŋ le ne la to aa bul Wia wiaa.

3

ɲii-falii-la doluŋ wiaa

¹ Ma biina wialinj la si bula, laa dage la titia ɲii la si naga neɛ? Niaa doŋsuŋ cho di ba ɲmɲɲse tenninj a dage ba si nage ɲii ne di ba kaa ko pima. Doŋsuŋ ma cho di ba laa tenninj ma teenj a dage ba si nage ɲii a pi niaa, ama la-na bi che di la ɲiŋaa ɲii. ² Mana, ma ne saa ɲaa tenj-la la si ɲmɲɲsa, di niaa karime a jinj ɲii la si naga. Ba ɲmɲɲsa he la tuɔŋ ne. ³ Ma ne saa chaasa daga ari ma ɲaa tenj-la Kirisito si leŋe la ɲmɲɲse. Teninj deen, u bi naga ku-la niaa si kaa

ɲmɲɲse tenninj ne. Wia si weye jonj u Din-zɔŋ-la ne kaa ɲmɲɲse kialinj ma tuɔŋ. Ba saa bira bi ɲmɲɲsa ne tabii-taala le, ama ba ɲmɲɲsa he nuhuobiinee tuɔsaa le ne.

⁴ La to Kirisito le ne a ɲaa Wia yarida, ɲii ne tii la keŋ nyu-duonj a bubul u wiaa ɲii. ⁵ U ɲii bi naga ari tinjtimii-la la sii tinj, la titia keŋ u doluŋ ne. Wia ne pila doluŋ la titinj. ⁶ Wia titia ne pila tinjtiminj deen doluŋ. Kirisito si jonj u chaliŋ a ta ɲi-falii-la u niaa teenj, u wiaa ne la bubul. Ba bi wialinj ɲmɲɲsa he tabii-taala-la le. ɲi-falii-la doluŋ lii Wia Din-zɔŋ-la wialinj ne. Wialinj Moosis si ɲmɲɲsa bil di niaa tuto bi niaa miisinj wuo pa, ama Wia wu-zɔmɔ-la si lii u Din-zɔŋ-la teenj ne wuo niaa miisinj pipa.

⁷ Wialinj Moosis si ɲmɲɲsa bil di niaa tuto, ba ɲmɲɲsa he tabii-taala le ne. Wialinj fa bi niaa miisinj wuo pa. Bua-la le Wia si jonba pipi Moosis, Wia dage u tula pu ne. ɲii ne Moosis siaa kala tutul. Ba sii tul ɲii, tula-la fa jan leŋ, ama Iziral tinjɲaa bi u siaa wuo bibenj. ⁸ Ama Wia wu-zɔmɔ-la lii Wia Din-zɔŋ-la le ne. U tutul a kii ɲii ne. Tula-la-na bi jan leŋ. ⁹ Wialinj Moosis si ɲmɲɲsa bil di niaa tuto ne fa keŋ tula. Ama ba fa jonj cheerinj pi nialinj fa sii toba ne. ɲii-na wialinj si leŋe niaa keŋ tuo-pula Wia teenj jan paala keŋ tula a kii ɲii. ¹⁰ ɲii-na buŋbuŋ ku-la fa sii tul bira bi tula kene. U tula-la lele ne, beɛ wiaa kuŋ doŋ ɲii tul a kii ɲii. ¹¹ Di ku-la fa si bi jan dieni ne ko a tutul, ɲii-na ku-la si jan he dime deen deen ne jan tutul a kiiu.

¹² Laa yiele Wia wu-zɔmɔ-la le ne. ɲii ne tii la chaasa keŋ nyu-duonj aa tinj. ¹³ Ama la bi Moosis naga. Bua-la le u si na Wia tula, tula-la juu u siaa ne. Tula-la haa che duu lii ne. ɲii ne u jonj gerinj a to u siaa, di tula-la si lii, di Iziral tinjɲaa si na. La bi kuŋ jonjo to la siaa. ¹⁴ Ama Iziral tinjɲaa fa keŋ nyu-duonj ne. Ba bi Wia wialinj laa dii. ɲii wiaa ari jininj kala, di ba ne karime wialinj Wia fa si jonjo pi Moosis buŋbuŋ-la di niaa tuto, ba biba laa didii. U naga ari geri-la Moosis fa si jonjo to u siaa di Iziral tinjɲaa si u siaa na, ku-la ha to ba siaa ne di ba si Wia tula na. Ama Yesu Kirisito ne janj wuo keŋ geri-la suri, di ba wuo na Wia tula. ¹⁵ Ari jininj kala, di ba ne karime wialinj Wia fa si jonjo pi Moosis di niaa tuto-na kala, u yie nage ari kuŋ ne to ba wu-jiminj, di ba si wialinj bubuɔŋ jinj. ¹⁶ Ama di nuu ne birima a to la Tiina Yesu, Wia jan keŋ ku-la si kere ba wu-jiminj kaa jonj. ¹⁷ La Tiina Kirisito ari Wia Din-zɔŋ-la kala ɲaa kubala ne. Lee-la kala saa la Tiina Kirisito Din-zɔŋ-la si he, lee-la niaa bi kuŋ-kala yosu ɲaa. ¹⁸ La nialinj kala si laa Yesu wiaa dii, geri-la fa si to la siaa, Wia kaa suri ne. Kirisito tula juu la siaa ne la tutul ari u sii tul ɲii. U keŋla

kaa bibirime di la wasa tutul halii, la ku nagu u wii-wii-kala le. La Tiina Kirisito ari Wia Diŋ-zɔŋ-la ne ŋaa ŋii la le.

4

La nage pupoyee ne, Wia jonj ku-zɔŋ-la a tuɔle la tuɔŋ

¹ Wia ne fála nennige a jonj tɔntimɔŋ deen pila di la titin, ŋii wiaa la naŋdaasiŋ bi yuɔre. ² Hiisi wialin ari wu-kaa-faali-la niaa si luɔra ŋiŋaa, la-na viaba ta ne faafaa kala. La bira bi nuu nyise. La bi wiaa nyia pipe Wia niin wialin le. Ama Wia sipaan la chaasa bul wiaa, di nuu-kala tuɔbiinaa jin ari wutitii ne la bubul. ³ Ama di Wia wu-zomɔ-la la sii bul faa, nialin si lele teen ne ba faa. ⁴ Niaa deenba Sitaani ne to ba wujimɔŋ di ba sí wuo na pulumuŋ. Wia wu-zomɔ-la la sii bul ní dage puluŋ-la. Wia wu-zomɔ-la ma didage Kirisito tula, nii-la si nage Wia. ⁵ Wialin la sii bul, u bi naga la titia wiaa ne la bubul, ama Yesu Kirisito wiaa ne la bubul, nii-la si tii nuu-kala. U wiaa ne tii la tima pipima. ⁶ Bunbuŋ Wia si ŋaa dunia, u leŋe pulumuŋ chaane birimɔŋ tuɔŋ ne. Nii titia ne lele u leŋe pulumuŋ ku juu la tuɔŋ. Puluŋ-la ne leŋe la keŋ wujimɔŋ a wuo jin ŋii Wia sí tul. Wia dage ŋii u sí tul Kirisito siaa le ne.

⁷ La nage pupoyee ne, Wia jonj ku-zomɔŋ deen a tuɔle la tuɔŋ. Nla saa daga ari dolbal-la ŋaa Wia kuŋ ne. La dee buu tii. ⁸ La na heen ne woruŋ lee-na kala, ama hee-la bila wuo. Bua doŋɔ le la yie bi jin wii-la kala le la si he, ama la ha keŋ yielaa. ⁹ Ba yie to naasiŋ a dudɔgisela, ama Wia bila via ta. Niaa yie ŋmoola lo, ama la bi suu. ¹⁰ Kirisito si suu ŋii, ŋii titia ne la yie na la miisin le ari la ma suba. U ŋii leŋe di miisi-la Yesu si kene, di la ma keŋ miisi-la titia. ¹¹ A tiŋ Yesu wiaa, la si he miisin deen le, niaa yie keŋla di ba kpula ne. U ŋii ŋaa di miisi-la Yesu si kene, di la ma kenu ne. ¹² Nii wiaa Wia leŋ la suu ne di ma-na keŋ miisin.

¹³ Nuu ne ŋmunse wiin deen a bul, 'Mi laa Wia wiaa dii ne, ŋii ne tii mi bulba.' La ma keŋ yarida-la titia ne. Nii ne tii la ma laa u wiaa dii a ma bubulba. ¹⁴ La jima ari Wia ne chise la Tiina Yesu suuŋ le, u janj chisela maa, di la di Yesu kala keŋ miisin. U janj keŋla ari ma kala a kaa mu u teen. ¹⁵ Ma wiaa ne tii wiaa deenba kala ŋaa, di niaa wuo yuge a juu Wia lahorimɔ-la le. Nii janj leŋ di niaa yuga a denne Wia, di u yirin yire.

¹⁶ A tiŋ wiin deen wiaa la naŋdaasiŋ bi yuɔre. Yara-la la si kene la miisin deen le, uu hiise ne, ama la diŋsiŋ-na wasa zuzɔŋ tapulii kala ne. ¹⁷ La teen hee-la la sii na bi yuge an bira bi janj dieni maa. Hee-la

dagela wonbii-la la si janj to a laa yirin ne Wia teen. Yiri-la janj ŋaa yiri-bal. Yiri-bal-la la si janj laa janj kii hee-la la sii na. La janj keŋ yiri-balin deen deen. ¹⁸ Nii wiaa kialin la sii na dunia deen le, la bibaa beŋ ari ba ŋaa kiaa. La miiraa beŋ kialin la si bi na ne, bee wiaa kialin si he dunia deen le niaa nina, ba janj lel, ama kialin niaa si bi na a he Wia teen, ba-na janj he dime a kaa mu wuu.

5

La janj keŋ yari-falaa Wia teen

¹ La jima la yaaraa deenba la si kene la miisin deen le, di la ne suba a mu Wia teen, u janj pila yari-falaa. Yari-falii-la bi dunia deen lia. U lii Wia teen ne. La janj keŋba a he Wia janj le deen deen. ² La si he la miisin deen le, la faasa yel ne. La fa cho di la keŋ yara-la Wia si janj jonj pila ne. ³ Di Wia ne fa jonj yara-la pila, la fa bi janj keŋ yaribiree. ⁴ Yara-la la si kene la miisin deen le bi leŋe la tuɔŋ tore. U bi naga ari la cho di la suba ne, ama la cho di la keŋ miisin Wia teen ne. U ŋii wiaa Wia janj jonj yara-la si bi janj suu, a lenni la yaraa deenba si janj suu. ⁵ Wia ŋaa nii-la si jonj yari-falaa deenba ne a pila. U ne saa jonj u Diŋ-zɔŋ-la ma hela le di la wuo jin ari la janj keŋ yari-falaa deenba u teen.

⁶ Nii wiaa bua-na kala le la nyuŋ yie nyaase ne. La si keŋ yaraa deenba la miisin le, la bi la Tiina Yesu kpaga. ⁷ La bi Kirisito ka na, ama la laa u wiaa dii a tutuu. ⁸ La nyuŋ nyaasa ne, la saa cho di la lii dunia deen le a mu la Tiina Yesu teen. ⁹ Nii wiaa, di la ne he dunia deen le, la cho di la ŋaa wiaa di u tuɔŋ tutore ne. Di la ne mu u teen maa, ŋii titia ne la janj ŋiŋaa, ¹⁰ bee wiaa la kala janj mu chinj Kirisito sipaan duu dii la sariya. Kirisito janj tiŋ nuu-kala mage ŋii u si tima mage dunia deen le. Di ŋ ne faa ŋaa wu-zɔŋɔɔ, u janj jonj wu-zɔŋɔɔ tiŋin. Di ŋ ne fa ŋaa wu-bɔŋɔɔ maa, u janj jonj wu-bɔŋɔɔ tiŋin.

A tiŋ Kirisito wiaa, la di Wia dii naŋdoŋsuŋ

¹¹ Laa fá Wia ne. Nii ne tii la bul u wiaa pipi niaa, di ba birima lii ba haacheba le a ku to Wia. Wia ne jin ŋii la si naga. Mi saa jima ari ma tuɔbiinaa le ma jin ŋii la si naga ne. ¹² Nii ne tii la bi che di la dage la titia ma teen, ama laa che di ma bul wutitii-la ma si jima a mu tigela le. Di ma ne ŋaa ŋii, ma janj wuo bul wiaa a pi nialin si si baa to Wia an keŋ tuɔ-bomun. ¹³ Ma biina ari laa nyaase ne ari la sii bul wialin? Di la nii nyaasu, Wia wiaa ne tii, ama di la nyuŋ ní tiŋ maa, ma wiaa ne tii. ¹⁴ Kirisito chola ne, u chonu-la ne keŋla kaa titin. La saa seye ari nuu-kala wiaa ne

ni-bala suu, a tiņ jii wiaa u nage nuu-kala suba ne. ¹⁵ Nuu-kala wiaa ne tii Kirisito suu. U si suba jii, nialinj si tou le a keņ miisij, u maga di ba nj̄nae wialinj s̄ii t̄ore u tuoj, aņ si ba titia tuot̄ore wiaa ņaa, a tiņ u si suu ba wiaa aņ s̄ii suuņ le.

¹⁶ Jii wiaa, a lii jiniņ kaa mumu la bi che la beņ niaa ari dunia niaa s̄ii beņ niaa jii. Bua doņo le, la faa beņ Kirisito ari niaa s̄ii beņ doņo jii, ama lele la bira buu beņ ari la fa s̄ii benu jii. ¹⁷ Jii wiaa di nuu-kala ne laa Kirisito wiaa dii, ba di Kirisito ņaa kubala ne. Wia kenu birime ni-falii ne. Wu-binia-la kala b̄al̄a ne. Wu-falaa ne suomi u miisij le. ¹⁸ Wu-falaa deenba kala lii Wia teenj ne. Wia to Kirisito le ne a leņ ba di niaa sij. Tiņtimii-la Wia si joņo pila ne ņla: di la mu bula pi niaa di ba ko, di ba di Wia sij. ¹⁹ Wia to Kirisito le ne a wuo ņaa ba di dunia niaa kala sij. Wia na dunia ari ba keņ haache ne, ama u f̄aba nennige a j̄oņ ba haache-la a cheba. Wia ne si la bula pi niaa ari la di Wia sima ne lele. ²⁰ A tiņ jii wiaa Kirisito naasij le ne la chin a bubul wiaa deenba a pipi niaa. Wia tola le ne a bula pima di ma ko u teenj. A tiņ Kirisito wiaa laa sulma di ma ko, di ma di Wia sij. ²¹ Kirisito fa bi haache kene, ama a tiņ la wiaa, Wia leņe u suu a nage haache tiina. Wia ņaa jii di la wuo to Kirisito le a keņ tuo-pula u teenj.

6

¹ Tiņtimii-la la s̄ii tiņ, la di Wia kala n̄ii tiņ. Jii wiaa laa sulma, ma si leņe di Wia lah̄orim̄o-la u si kene ma teenj ņaa wu-peiba. ² Wia titia bul wiij deenj u teniņ tuoj. U si, "Bua-la le mi si cho ne mi jegile nii ma teenj.

Mi pema le ne.

Tapulii-la maa mi si cho, mi laama ta ne."

M̄a bee na, jiniņ ne ņaa tapulii-la Wia s̄ii che duu laama ta. ³ La bi che di la j̄oņ kuņ-kala gere nuu-kala woņbiij le di ba si wu-b̄oņ kala biinu a mu tige tiņtimii-la la s̄ii tiņ le. La ņaa Wia tiņtinnaa ne. ⁴ Jii wiaa wii-na kala la s̄ii ņaa le, la yie dage ari la ņaa ni-tiiba ne. La yie nina heņj ne a na wu-yiriba kala ma le, ama la yie faasa nyalime ne. ⁵ Ba yie ņmoola a keņla to dia, niaa ņaa taawe la nyuņ, la yie faasa titiņ ne, la bi doņ pin, losuņ ma keņla. ⁶ La yie dage ari la ņaa Wia tiņtinnaa ne, beē wiaa la bi disinniņ kene. La j̄iņ wiaa ne, a keņ kenyiri, a keņ zile, a keņ Wia Diņ-z̄oņ-la maa, a cho niaa ari Wia si chola jii. ⁷ La yie bul wutitii ne a keņ dol-la Wia si pila a kaa titiņ, a keņ tuo-pula ma Wia sipaaj. Tuo-pula-la nage huonuņ ne la si v̄oō laale la na-diij ari la na-gua nisaa le a kaa ņaa

siri di la po la titia le. ⁸ Niaa doņsuņ ka pila jirima, ka doņsuņ ka tutuusela. La hariņ niaa doņsuņ bibesela le, ka doņsuņ ma bul wu-b̄oņoō a titigela le. Ba biina ari laa nyise niaa ne, ama wutitii ne-la bubul. ⁹ Nuhuobiine bila jin, ama Wia-na jinla ne. Niaa biina ari la suba ne, ama Wia teenj la weye ne. Baa doņisela ne, ama ba bila kpua. ¹⁰ La tuoj yie chei ne, aņ ka la juuōse. La ņaa summo ne, ama la yie pe niaa le di ba ma kuori Wia teenj. La bi kuņ-kala kene, ama la ne tii kuņ-kala.

¹¹ Ma Kōriņti niaa, la chaasa bul wutitii ne a pima. La bi wii-kala kaa fifaama. ¹² La choma ne, ma ne bila cho, jii ne tii ma bi che di la mal doņo. ¹³ Ma nage mi biiriņ ne. Jii ne tii mi bul wiaa ņla a pipima. M̄a leņ ma tuoj pulle a chola.

P̄oōl chagile nialinj si laa Yesu wiaa dii a mu tige nialinj si bi Wia wiaa laa dii le

¹⁴ Ma si ma titia kaa mere nialinj si bi Yesu wiaa laa dii le. Ni-z̄oņoō ari ni-b̄oņoō bi maga di ba mere doņo le. Pulumuņ ari birimiņ bi jaņ wuo guoli doņo le. ¹⁵ Kirisito ari Sitaani bi jaņ wuo keņ ni-bala, jii titia ne nii-la ma si laa Yesu wiaa dii ari nii-la si bi u wiaa laa dii, ma bi jaņ wuo tuto doņo. ¹⁶ La ņaa Wia-la si weye dia ne, u hela le. N̄ bi jaņ wuo juu Wia-dia a kpaare vuiaa dime. N̄la ne Wia titia bul u teniņ tuoj. U si,

"Mi jaņ heba le

a vivilli ba tuoj.

Mi ne jaņ ņaa ba Wia, di ba ma ņaa mi niaa.

¹⁷ Jii wiaa m̄a liise ma titia nialinj si bi Yesu wiaa laa dii tuoj, a hoņ ma dunduņ.

Ma si kialiņ si keņ disinniņ didigu.

Ma ne ņaa jii, ma jaņ wuo ko mi teenj.

¹⁸ Mi jaņ ņaa ma Nyimma di ma ma ņaa mi nanualaa ari mi toloo."

Wii-jaribako ne bul jii.

7

¹ Mi naanbii-kpianaba, Wia si folo bul di u jaņ ņaa wiaa deenba kala pila, m̄a leņ di la liise la titia disij-na kala le. Di la ne bi disij kala ņaa, jii jaņ dage ari wutitii, la sene fif̄a Wia ne.

Wialinj si ņaa P̄oōl tuoj t̄ore

² M̄a chaasa pulle ma tuoj pila. La bi wii ņaa cheima, la bi ma nyuņ ma cheye, la bira bima gura maa. ³ Mi si bul wiij deenj, u bi naga ari mi si di ma cheye ne, beē wiaa mi laa sipaaj bula pima ari la choma ne. Jii wiaa, di miisij ne, la kala jaņ kenu, di suuņ ma ne, la kala jaņ suu. ⁴ La nyuņ nyaasa ma wiaa ne. A tiņ ma wiaa ne tii la bibigisi la titia le. Mi kala ne

ɲaa tuɔtoru. La na heɛɲ ne kiŋkeɲ, ama mi tuɔɲ faasa toɾe ne.

⁵ La si paala ku juu Masidoonia tiŋteen, la bi wiesee na. Wiaa juula woruɲ. La yaraa le la na heɛɲ, la tuɔbiinaa le wiaa wiwalimela woruɲ. ⁶ Nɲii ne la naanɓie kubala baa yire Taatis ko la teen. U si ko nɲii, la tuɔɲ toɾe ne woruɲ. Wia ne pila tuɔtoruɲ deen. U ne yie ɲaa nialin tuɔɲ si cheye na tuɔtoruɲ. ⁷ U si ko nɲii duɲduɲa dee bi leɲe la tuɔɲ toɾe. U bula pila ari ma keɲu woruɲ, u ma tuɔɲ toɾe. U bira bula pila ari ma cho di ma nami, a bira bula pila ari wii-la mi si bula pima ɲaa ma tuɔɲ faasa chei ne, a bira bula pila ari ma cho mi wiaa ne. Nɲii wiaa mi tuɔ-chei-la miira birime tuɔtoruɲ ne. ⁸ Teɲ-la mi si ɲmuɲsa pima leɲe ma tuɔɲ cheye ne. Di ma tuɔɲ ne cheye maa, mi-na tuɔɲ bi cheye. Di ma tuɔɲ ne fa cheye a tiɲ teɲ-la wiaa, mi jima ari ma tuɔɲ bi jaɲ chei a dieni. ⁹ Ama leele mi tuɔɲ toɾo ne, beɛ wiaa ma birima lii ma haacheba le. Ma sɲii to Wia ne tii ma tuɔɲ chei nɲii, ama ma saa bi tele. ¹⁰ Di Wia ne leɲe nuu tuɔɲ chei a tiɲ u haacheba wiaa, u tiina yie birima lii u haacheba-la le ne. Di u ne ɲaa nɲii, Wia laau ta. Ama di nuu tuɔɲ ne cheye ari dunia niaa tuɔɲ si cheye nɲii, u tiina bi jaɲ keɲ miisinɲ Wia teen. ¹¹ Má bee na heɛ-la ma si na a tiɲ ma sɲii che di ma to Wia wonɓii-la wiaa. Leele ma fiɛɛɛ siɲ ne a didage ari ma bi wii cheye. Ma na baaniɲ ne a tiɲ wu-bomɔ-la ma si ɲaa wiaa. Fawulluɲ keɲma. Ma chomi ne a fiɛɛɛ siɲ di ma nami. Ma ɲaa siri di ma doɲɲiɛ nialin sɲii ɲaa wu-bonɲoo ma tuɔɲ. Ma daga ari ma bi wii-kala cheye. ¹² Nɲii wiaa teɲ-la mi si ɲmuɲsa, u bi naga ari nii-la si ɲaa wiaa chei ne tii mi ɲmuɲse. Mi bira bi ɲmuɲsa pi nii-la si na heɛɲ a tiɲ ba si ɲaa wii-la chei le. Ama mi ɲmuɲsa ne di ma dage Wia sipaan ari ma chola ne. ¹³ Nɲii wiaa la tuɔɲ piɲ di-bala ne. Taatis si ko ma teen, ma leɲe u tuɔɲ toɾe ne woruɲ. U tuɔbiinaa ma piɲ di-bala. Nɲii ne leɲe la ma tuɔɲ toɾe. ¹⁴ Mi bigisi mi titia le ne u sipaan a tiɲ ma wiaa. Ama ma bi leɲe hiisinɲ diimi. Nɲii ne wialin kala la si bula pi Taatis a tigema le ma ku ɲaa wutitii. Wialin kala la si bula pima sene ɲaa wutitii ne. ¹⁵ Taatis titia choma ne woruɲ. U na nɲii ma sɲii to Wia niinɲ wialin. Ma fá fawulluɲ aɲ keɲu woruɲ, a zizilu woruɲ. ¹⁶ Mi tuɔɲ toɾe ne, beɛ wiaa mi ɲaa ma yarida ne kiŋkeɲ.

8

Wia niaa maga di ba pe nialin sii to Wia le

¹ La naanɓiirin, laa che di ma jinɲ Wia si pe nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi

Masidoonia tiŋteen kala le nɲii. Wia doluɲ le, niaa deenɓa tiɲ tiɲtiɲ-zonɲoo ne. ² Ba faasa na heɛɲ ne woruɲ. Heɛ-la magiseba ne woruɲ. Niaa deenɓa fa ɲaa summo ne, ama a tiɲ tuɔtoru-la wiaa ba si kene, kialinɲ mua ba si kene, ba joɲo dii zile niaa le. Ba joɲba kpikpaa nialin si bi kene biri biri. ³ Mi jaɲ wuo bula pima ari niaa deenɓa, ba joɲ ku-danɲ ne pila di la joɲo pi nialin si ɲaa summoɲ a guoli Wia niaa tuɔɲ Jerusalem le. Ba bira wasa joɲ a kii nɲii ne a pe pila, aɲ hoɲ ari na-hillinɲ. ⁴ Ba chaasa faasa sulla ne woruɲ di la piba wonɓiinɲ di ba ma wuo joɲ kiaa pipe Wia nialin le. ⁵ La fa bi yielu di ba jaɲ wuo pa a mage ɲla. Ba laa sipaan joɲ ba titia a pi Wia ne. U nɲii hariɲ le ne ba sei la ma niinɲ wiaa. Wia tuɔtoruɲ le ne ba ɲaa nɲii. ⁶ Taatis ne suomo laa kiaa deenɓa ma teen. Nɲii wiaa laa sulu, u si suomo nɲii, duu wuo kaa mu dere ma teen. ⁷ Ma bi kuɲ-kala che kika. Ma faasa keɲ yarida. Ma wuo Wia wiaa bubul ne woruɲ. Ma faasa keɲ wu-jiminɲ, a fiɛɛɛ siɲ di ma pe niaa le, aɲ faasa chola maa. Laa che di ma faasa keɲ zile ne a pe Wia nialin le.

⁸ Mi bima fuga di ma joɲ kiaa pipi niaa. Niaa doɲsuɲ fiɛɛɛ siɲ ne a cho di ba ɲaa kiaa kpikpaa niaa. Nɲii ne tii mi che di ma ma dage ari wutitii, ma sene cho niaa ne. ⁹ Ma jima, la Tiina Yesu fa keɲ zile ne. Aɲ ka duu ku tuu dunia, u fa keɲ kiaa ne woruɲ Wia-jaɲ le, ama a tiɲ ma wiaa u keɲ u titia kaa ɲaa summu dunia le. U ɲaa nɲii di ma wuo tou le ne a kuori. ¹⁰ Mi keɲ wii ne di mi bul a tige wiinɲ deen le. Diiminɲ ne ma suomi di ma kiese kiaa pipi nialin si ɲaa summo a guguoli Wia niaa tuɔɲ Jerusalem le. Ma ne laa sipaan a kiese kiaa di ba kaa mu pi Wia nialin. Nɲii wiaa má ɲaa mu na u diderin. ¹¹ Ma fa ɲaa siri ne di ma kiese kiaa pipi nialin si he Jerusalem le. Leele kialinɲ ma si kiesa, má joɲo piba di la jinɲ ari ma ɲaa wii-la ma fa sɲii che di ma ɲaa ne. Má piba a mage nɲii kala ma si kene. ¹² Di nuu ne ɲaa siri duu joɲ kuɲ pi nuu, nii-la u si che duu joɲ ku-la pa jaɲ laa ku-la kala u si joɲo pu, ama u bi jaɲ laa a kii nɲii. ¹³ Ma si joɲ kialin pi nialin, mi bi si di ba ne miira keɲ kiaa a yuge a ninii sima, aɲ ka di ma ne miira nina heɛɲ. ¹⁴ Wii-la mi sɲii che ne ɲla, di ma keɲ kiaa mage doɲo. Bua deen le ma keɲ kiaa yuge ne, aɲ ka ba bi kuɲ kene. Nɲii wiaa, má peba le di ba na kialinɲ ba sɲii che. U hariɲ le, di nialinɲ ma ne ku keɲ kuɲ, ba ma jaɲ pema le di ma keɲ kialinɲ ma sɲii che. ¹⁵ Nɲla ne ba bul Wia teninɲ tuɔɲ. Ba bula ari nialinɲ kala si faasa paa boroboro-la si lii Wia-jaɲ ku tuu, ari nialinɲ kala si paa mua mua, ba kala yie kaa kpaa a mage doɲo ne.

Pɔɔl tij Taatis duu mu na Kɔriŋti niaa

¹⁶ Mii lolle Wia ne kinkeŋ ari u si leŋe Taatis choma ari mi ma si choma nii. ¹⁷ U bi naga ari la si tij Taatis duu ku laa kialinj ma teen ne ti u ko. U ma fa paala cho duu ko ma teen ne. ¹⁸ La naanbii doŋ ma ne to Taatis harinj kuko. Nialinj kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi jimu ne a tij u sii bul Wia wu-zomɔ-la wiaa. ¹⁹ Nii ma dunɔɔŋa dee. Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tasi-la kala le ne liisu duu pela le di la lilaa kialinj a pipe Wia niaa le. Nii daga ari la ŋaa siri ne di la peba le, di Wia yirinj yire. ²⁰ Nii wiaa la bi che di nuu-kala wuo na wu-boŋ kala a bul, a mu tige kialinj la sii che di la kaa kpa a Wia niaa le, bee wiaa kialinj ŋaa ku-dan ne. ²¹ La bul nii, bee wiaa wii-na kala la sii ŋaa le, laa che duu ŋaa wu-zoŋ ne Wia ari nuhuobiinee pege. ²² La naanbii doŋ ma ne to ba harinj kuko. Wii-kala le la magisu ne a na ari u keŋ wutitii. Lele u paala chaasa fiese siinj ne woruŋ, bee wiaa u keŋ yarida ma le woruŋ. ²³ Taatis-na ŋaa mi tiŋtinni doŋ ne. La duu kala ne tima pipima. Ka la naanbii-la-na, baa ŋaa nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tasi-la kala le tinɔaraa ne. Baa tij Kirisito tinɔŋaa ne duu yirinj yire. ²⁴ La laa sipaan bul ma wiaa piba ne, a bigisi la titia le a tij ma wiaa. Ma dage nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tasi-la le ari wialinj la si bula a tigema le ŋaa wutitii ne. Ma pe leŋ di ba jin ari ma choba ne.

9

¹ U bi maga di mi bul di ma joŋ kiasa pipi Wia niaa si he Jerusalem le, ² bee wiaa mi paala jin ari ma ŋaa siri ne di ma ŋaa nii. Nii wiaa ne ti mi bibigisi ma wiaa a pi Wia nialinj si he Masidoonia tinɔŋe le. Mi bula piba ari nialinj si he Akaaya tinɔŋe le ŋaa siri harinj jina-la di ba pe Wia niaa le. Ma si fiese siinj nii, ma leŋe niaa yuge ne a ma cho di ba pe joŋ kiasa pipi nialinj. ³ Mi laa sipaan titinj mi naanbiiŋ deenba di ba ko ma teen, di ma wasa keŋ ma titia ari kialinj ma sii che di ma paa, ari mi si bul ma wiaa nii piba, di wialinj mi si bula a tigema le si pei ŋaa. La laa ma wiaa dii woruŋ a bula piba ari ma jan che kialinj bil. ⁴ Di ba ne to ko a na di ma bi kialinj che bil, hiisinj jan diila, a diima maa a tij nii wiaa. ⁵ Nii ne ti mi biine duu maga di mi tij mi naanbiiŋ deenba di ba laa sipaan ko mi le, di kialinj ma si bula ari ma jan joŋo pe Wia niaa le, di ma joŋo he doŋo le, ka di mi-na ko. Nii jan dage ari ma titia tuotoŋo le ne ma ŋaa nii. Mi bi maa fuge di ma ŋaa nii.

⁶ Ma si wiinj deen yu. Di ŋ ne joŋ ku-doho mua duu, kialinj ŋ si jan kuŋ bi jan yuge, ama di ŋ ku-doho ne yuga di ŋ joŋo

duu, ŋ jan kuŋ kiasa yuge. ⁷ Nuu-kala doluŋ si mage nii, u maga duu tia a mage nii ne. U maga duu pulle u tuoŋ a pi kialinj, aŋ si saka saka ŋaa. U bi maga duu biine ari baa fugu ne duu pi kialinj. Nuu-kala maga duu tia kiasa ari u tuotoŋo le, bee wiaa Wia cho nii-la sii pa ari tuotoŋo ne. ⁸ Ma si yu ari Wia keŋ doluŋ. U jan wuo faasa pima kuŋ-kala ma sii che. U jan paala faasa pima di ma kaa wase ma titia aŋ ka, a keŋ ku-kaanaa ma pe ma doŋsuŋ tinɔŋa le. ⁹ Nla ne ba bul Wia teninj tuoŋ. Ba si,

“Zile tiina yie joŋ kiasa jaase ne a pi summoo. U zile bi dere.”

¹⁰ Wia ne yie joŋ ku-doho a pi paara. U ne pi niaa kudiilee maa. Nii wiaa u jan pima kiasa a leŋ di ba puŋa pe bua-na kala le. U si leŋe ma kiasa puŋa pipe nii, u jan leŋ di ma ma keŋ zile kinkeŋ. ¹¹ Wia jan leŋ di ma faasa keŋ kiasa. Di ma ne keŋ kiasa woruŋ, ma ma jan faasa keŋ zile kinkeŋ. Di ba ne laa kialinj ma si joŋo piba, ba jan denne Wia. ¹² Kialinj ma si joŋo pi Wia nialinj, ma piba ba ku-chelele ne nii. Nii wuo leŋ niaa yuge a denne Wia duu yirinj yire. ¹³ Kialinj ma si joŋo piba daga nii ma si naga ne. A tij ma wiaa, niaa jan yuge a denne Wia, bee wiaa ma nii Wia wu-zomɔ-la si tige Kirisito le a tutoba maa. Nii dunɔɔŋa ma dee. Ba jan denne Wia a tij kialinj ma si joŋo dii zile, ba di nialinj kala le. ¹⁴ Ba yie sul Wia pipima ne a cho di ba nama, bee wiaa tinɔŋ-zoŋ ne Wia tij ma teen. ¹⁵ Laa lolle Wia a tij wu-bal-bal-la u si joŋo pila pei.

10

Pɔɔl bul wiaa a tige tinɔŋaa u si timaa pi Wia

¹ Mi-na Pɔɔl titia nii che di mi bul wii pima. Mii sulma a tij Kirisito wiaa. U siaa ne fiela, ka u bira keŋ kenyiri maa. Ama niaa doŋsuŋ si, di mi ne he ma teen, mi yie pui ne gbele gbele, ama di mi tuo ma teen, mi nyuŋ yie duori ne wenggem. ² Di mi ne ko ma teen, ma si leŋe di mi dage wu-duoruŋ, bee wiaa mi ŋaa yarida ari mi fa jan wuo dage wu-duoruŋ a pi nialinj si biina ari la ŋaa wiaa a ninage dunia niaa sii ŋaa nii. ³ La he dunia ma le ne a yuyuo laalinj, ama la bi yuo a ninage nii dunia niaa sii yuo laalinj. ⁴ La laali-yuori kiasa bi dunia kiasa ŋaa, ama ba lii Wia teen ne a faasa keŋ doluŋ, a wuo yigi di-duoruŋ a lulo. ⁵ Nialinj si keŋ nji-doluŋ a keŋ wiaa kaa lere, a keŋ ba titia ma kaa yuyuge, ba bi la sipaan wuo chinj. La yie keseba di ba ku jin Wia. La bira leŋ ba keŋ ba tuobiinaa kala a to Kirisito niinj wiaa. ⁶ Di ma ne sene tuto Kirisito niinj wiaa woruŋ, nii-na la jan

ɲaa siri a dogise nialij si bi u niij wiaa ka to.

⁷ Má suri ma siaa woruɲ. Di nuu ne biina ari u ɲaa Kirisito nuu ne, u tiina maga duu jij ari la ma ɲaa Kirisito niaa ne. ⁸ Di mi ne faasa bigisi mi titia le mua a mu tige dol-la Wia si joɲo pila, la bi wii cheye, bee wiaa Wia joɲo pila di la kaa wasema ne. U bi si di la kaa cheima. Nii wiaa hiisin bi jan wuo keɲmi. ⁹ Mi bi che di ma biine ari mi yie ɲmuɲse tennin pipima di mi joɲ fawulluɲ a hema le. ¹⁰ Mi jima ari ma doɲsuɲ yie bul di wialij mi si yie ɲmuɲse mi tennin tuɲ a piba, ba dolie ne aɲ he, ka mi titia ɲaa ni-pugu. Di mi nii bul Wia wiaa maa, mi yie nage ari mi bi wu-buluɲ jij. ¹¹ U maga di ni-yiriba-la jij ari wialij la si yie bul tennin tuɲ, di la ne bi kpaga, di la ne kpaga maa, wialij titia ne la jan bul. ¹² La bi che di la biine ari la di niaa doɲsuɲ mage doɲo ne. La bira bi che di la keɲ la titia mimagise nialij sii dage ba titia. Di niaa deenba nii pagise doɲo a keɲ ba titia mimagise doɲo, ba bi wu-jimin kene.

¹³ La bi jan faasa bigisi la titia le a kiel, ama la jan bigisi mage nii Wia si joɲo pila, u ne leɲe la ku bul u wiaa pima. ¹⁴ Nii wiaa, di la ne ku bul Wia wiaa pima, la bi ɲaa kikieli, bee wiaa la ne ɲaa nialij si laa sipaaj keɲ Kirisito wu-zomɔ-la kaa ko bula pima. Di la ne fa bi ma teen ko, aɲ bibigisi la titia le nii, la fa naga la bigisi la titia le a kikieli ne. ¹⁵ La bi la titia le bigisi a kikieli a tij tiɲtimii-la niaa doɲsuɲ sii tij. Ama la laa dii ari ma si waa ma yarida le nii, tiɲtimii-la la si jan tij ma teen ma jan puɲa pe. ¹⁶ Di nii ne china, la jan wuo bul Wia wu-zomɔ-la lere-la si paala kielima mu sipaaj. La bi che di la bibigisi la titia le lee-la nuu doɲ sii tij u tiɲtiɲɲaa. ¹⁷ Wia tenij wiaa tuɲ ba si, nii-la kala sii bigisi u titia le, u maga duu bibigisi a mu titige Wia doluɲ le ne. ¹⁸ Nii-la sii biinu ari u maga di Wia liisu duu tima pupu, Wia bi jan liise tiina, ama Wia titia yie liise nii-la kala u sii che duu tima puu ne.

11

Pool bul wiaa a tige nialij si nyia wiaa bul ari ba ne ɲaa Yesu nanɲɔɔba

¹ Mii sulma di ma keɲ kenyiri a nii mi teen. Di mii bul wu-tɔɔ maa, má jegile nii mi teen. ² Wia tuɲ sii wiima le nii, nii titia ne mi ma tuɲ wiwiima le. Ma nage ha-tolo-la si bi disinnij kene ne mi joɲo pipi bala. Ma bala ne ɲaa Kirisito. ³ Ama fawulluɲ keɲmi ne, bee wiaa ma bi jan wuo to Kirisito ari tuɔ-bala. Ari dimin si nyise Hawa ari u wu-jimin nii, nii titia

ne baa nyisema maa di ma sí Kirisito to ari tuɔ-bala ari wutitii. ⁴ Mii bul ɲla, bee wiaa di nuu doɲ ne bira ko ma teen a bira bul wu-tanii a mu tige Yesu le, koo di ma ne bira na diɲ-wogo aɲ leɲ Wia Diɲ-zɔɲ-la ta, koo di ma ne bira nii wu-wogo maa, ma yie via Wia wu-zomɔ-la ta ne aɲ sei wu-wogusu-la lima lima. ⁵ Mi biina nanɲɔɔ deenba si joɲ ba titia ari ba ne kii nuu-kala, ba bimi le kpia. ⁶ Ama di mi ne paala bi wiaa wuo bul maa, mi jij wiaa ne. La chaasa bul wiaa deenba pima ne.

⁷ Bua-la le mi si bul Wia wu-zomɔ-la pima, mi bi kuɲ-kala laa ma teen. Mi keɲ mi titia muuri ne di ma wuo yuge. Ma biina mi si ɲaa nii, u ɲaa wu-boɲ nee? ⁸ Nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he tasiɲ doɲsuɲ le ne faa pimi kialij mi fa sii che bua-la le mi si he ma teen a titij. ⁹ Bua-la le mi fa si he ma teen, di mi nii che kuɲ-kala, mi ha bi bula pima kuɲ-kala di ma ponia le. La naanɲiiri-la fa si he Masidoonia tiɲteen le ne faa pimi kialij kala mi fa sii che. Mi fa bi cho di mi laa kuɲ-kala ma teen. Mi saa bi che di mi laa kuɲ-kala ma teen. ¹⁰ Mi keɲ Kirisito wutitii-la ne. Ama mi jan bigisi mi titia le a leɲ di Akaaya tiɲteen kala nii wii-la. ¹¹ Bee ne ti mi bul nii? Ma biina ari mi bima cho nee? Ai, Wia titia jima ari mi choma ne.

¹² Mi sii tij mi tiɲtiɲɲaa aɲ bi kuɲ-kala ka che ma teen nii, mi ha jan ɲiɲaa nii. Niaa doɲsuɲ he dime a bibigisi ba titia le ari la di ba ne to weɲ-bala a tiɲ tiɲtiɲɲaa. Mii che di mi ɲaa nii, di ba si wuo na wonɲiɲ a bul nii. ¹³ Niaa deenba nyia wiaa ne ari ba ɲaa Kirisito nanɲɔɔba ne. Ba bira nyise niaa ne ba tiɲtiɲɲaa le. Ba yie fugi a keɲ ba titia birime ari ba ɲaa Kirisito nanɲɔɔba ne. ¹⁴ U nii saa bi wu-kpuɲkpere wii ɲaa, bee wiaa Sitaani ma keɲ u titia a nage duu ɲaa Wia tiɲdaaru ne si keɲ pulumuɲ ko dunia. ¹⁵ U saa bira bi wu-kpuɲkpere wii ɲaa di Sitaani tiɲtinnaa ne keɲ ba titia ɲaa a nage nialij si keɲ tuɔ-pula a tima pipi Wia. Ba si tima mage nii, nii ne Wia jan dogiseba a mage.

Pool si na heɲɲ nii a tij u si ɲaa Yesu nanɲɔɔ

¹⁶ Má leɲ di mi bira bula pima ari nuu-kala si biina ari mi ɲaa ni-yaari ne. Ama di ma nii che di ma joɲmi ari mi ɲaa ni-yaari, mi jan wuo bigisi mi titia le muapilii. ¹⁷ Wialij mi sii bul, ni-yaari wiaa ne mii bul. Mii bigisi mi titia le ne. Mi jima Kirisito bi jan bigisi u titia le nii. ¹⁸ Niaa yuga a bibigisi ba titia le a tiɲ dunia kiasa wiaa. Nii wiaa mi ma jan bigisi mi titia le. ¹⁹ Ma keɲ wu-jimin ne a wuo sisei wialij ni-yaaraa sii bul. ²⁰ Di nuu ma ne keɲma birime u yosuɲ, koo di u ne keɲ ma kiasa

kala lilaa, koo di u nfi gurema, koo di u ne leje ma njaa wialij u si che, koo u ne fallema, ma yie tore ma niij ne. ²¹ Hiisij kenmi ne a tinj wiinj deenj mi si che di mi bul le. La-na fa bi doluj kene di la njaa wiaa deenjba ma le. Ama di nuu nfi bigisi u titia le a tinj wii wiaa, mi ma janj wuo bigisi mi titia le a tinj wii-la wiaa. Ama mi haa bul wiaa ari ni-yaari ne. ²² Ba njaa Hiiburu timma nee? Mi ma njaa dojjo ne. Ba njaa Iziral timma nee? Mi ma njaa dojjo ne. Ba njaa Abiraham doho niaa maa, mi ma njaa dojjo ne. ²³ Ba njaa Kirisito tinjtinnaa maa, mi ma njaa dojjo ne. Mi ne paala kiiba. Mi ne paala fiese siinj a tinj kinjen. Ba kenmi kaa to dia a yuge ne. Ba si njoomi, mi bi u niinj jinj. Mi fa si ka mua di mi suba maa, mi biba ma niinj jinj. Mii bul wiaa deenjba kala ari mi nyuj tuo. ²⁴ Naansij bunon ne juu tinjaa kenmi a viire ari kpaasa naansij mara ari fii ari nibi. ²⁵ Naansij butori ne ba jonj chiba a viiremi. Bua kubala le ba yagemi ari tabiaa. Mi si juu liinj daborusunj a vienj, butori ne liinj daborusu-la chei liinj tuonj, chee dojjo mi he liinj tuonj wihiye ari titanj kala a ninerike di mi lii. ²⁶ Mi si venee venj wonbijn jii, mi na heej ne woruj. Mi na heej lii-libisij tuonj. Mi na heej gaaraa ma nisij le. Mi na heej mi titia niaa nisij le, mi na heej nialij si bi juu tinjaa njaa nisij le, mi na heej ta-balaa le, mi na heej giri-bine ma tuonj, mi na heej mug-balinj tuonj, mi na heej nialij si nyia wiaa ari ba njaa la naanbiirinj nisij le. ²⁷ Mi tima ne a faasa tinj woruj a na heej. Tapulaa yuga mi si bi dojjo pina, losuj ari lii-nyuasuj ma kenmi, mi paala bi kudilee kene di mi dii, a kejj yaribiree, waarij kpumi. ²⁸ Di mi ne paala lej wiaa deenjba kala ta, mi yie bibiine wiaa dojsuj ne. Tapulii-na kala nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi leree kala, ba wiaa ne mi yie bibiine. ²⁹ Di nuu ne bi doluj kene, mi ma bi doluj kene. Di ba nyise nuu duu njaa wu-bonj maa, mi tuonj yie faasa chei ne.

³⁰ Di mi nfi che di mi bigisi mi titia le maa, mi janj bigisi mi titia le a tinj kialij si daga ari mi bi doluj kene. ³¹ Wia si njaa la Tiina Yesu Nyimma, u yirinj janj yire deenj deenj. U jima ari mi bi wiaa nyia. ³² Mi fa si he Damaasikas le, bua-la le di baal kubala baa yiyire Ariitas ne dii ba kuoruj. Nii ne kuoro Ariitas pi nii-la si chinj tintee-la kuori-balinj nyuj wonbijn di ba po tanj-la boinjniinj a kenmi. ³³ Ama ba jonjmi a he sim-balinj tuonj, a jonjmi to tokoro ta jeenj harij. Nii ne mi wuo lel u nisij le, u chemi ka.

12

Pool na wiaa ari duosoo tuonj

¹ Mi si bigisi mi titia le, nii bi janj pemile, ama mi ha janj bigisi mi titia le a bul wialij Wia si leje mi na ari duosoo tuonj, ari wialij u si jonjo dagemi. ² Mi jinj baal kubala fa si laa Kirisito wiaa dii. U jisij fii ari banese ne nja Wia si guu jonj kaa jil u janj di-bolii-la, a dagu wiaa yuge, anj miira kenu kaa ku tuu ta. Di Wia jonj u dima ne koo u yaraa kala ma ne, mi bi jinj. Wia ne jima. ³ Mi jima ari baala deenj Wia guu jonj kaa jil Wia-janj di-zonj-la ba sfi yire Paradaas ne. Di Wia jonj u dima ne koo u yaraa kala ne, mi bi jinj. Wia ne jima. ⁴ Wialij u si nia, nuhuobiinee paala bi janj wuo bulba. U bi maga di ba bulba maa. ⁵ Mi janj bigisi baala deenj le, mi-na bi mi titia le wuo bigisi. Ama di mi nfi bigisi mi titia ma le, mi janj bigisi mi titia le a mu tige kialij si daga ari mi bi doluj kene le. ⁶ Di mi nfi che di mi bigisi mi titia le maa, mi bi janj bul wu-yaayasij. Mi janj bul wutitiiba. Ama mi bi janj wuo bigisi mi titia le, di nuu-kala si wuo na wonbijn a biine ari mi kii nii mi si maga a tinj wialij ba si na mi teen, koo a tinj wialij ba si nia di mii bul le. ⁷ Wukpunjkerisi-la kala Wia si jonjo dagemi fa janj wuo nja di mi bigisi mi titia le. Di mi si wuo na wonbijn a bigisi mi titia le, u naga kunj ne ba jonjo tomi. U wiwii ari soonj si to niaa u wiwii nii. U fa naga Sitaani ne tinj ku-la duu ko mi teenj a walimemi di mi si wuo na wonbijn a bigisi mi titia le. ⁸ Mi yaraa sii wii nii, nii ne mi sul Wia naansij butori duu lej di mi yaraa fiele. ⁹ Nii ne Wia bula pimi a bul, "Mi zile yuga kinjen nj teenj, nii wiaa nialij si bi doluj kene ba titia le, mi yie jonj doluj piba ba kaa titinj mi tinjtinjaa a dere." Nii wiaa mi tuonj toro ari mi si bi doluj kene mi titia le. Mi saa janj bigisi mi titia le a tinj mi si bi doluj kene wiaa, di Kirisito dol-la wuo hemi le a titinj. ¹⁰ Nii-na a tinj Kirisito wiaa mi tuonj toro ari mi si bi doluj kene mi titia le. Ba yie tutuusela. La yie nina heej ne. Ba yie to naasinj dudogisela. La yie nina wu-yiriba kala ma le. Di mi bi doluj kene, Wia pimi u doluj.

Korinti niaa wiaa wii Pool

¹¹ Mii bul wiaa ari mi nja ni-yaari ne. Ma ne saa fugemi he nii le. Ma ne fa maga di ma bibesemi le. Mi jima ari mi bi nuu nja, ama nanjzoba-la si jonj ba titia ari ba ne kii nuu-kala, ba bimi kpia. ¹² Mi nyalima ne woruj a wuo tinj ma teenj. Wialij kala mi si nja, wu-magilaa ari wukpunjkerisi-la ari wialij kala mi si nja Wia Din-zonj-la doluj le daga ari mi sene nja Kirisito nanjzoo-titii ne. ¹³ Wialij mi si njaama le, ba titia ne mi nja nialij si

laa Yesu wiaa dii aa hilimi lee-kala le. Wii-la dunɗunja mi si bi ŋaama le ne ŋla: Mi bima walima di ma pimi kialinj mi sɛi che. Mi saa sulma di ma jonj wiinj deenj chemi.

¹⁴ Tori ne ŋla mi si ŋaa siri ne di mi ku nama. Di mi ne ko, mi bi janj walimema di ma pimi kuŋ-kala. Mi bi ma kuŋ-kala ka che. Ma titia ne mi chiche, bee wiaa hanjbiisij bi janj wuo che kiaa bil ba nyimmaba ari ba naanɗa le. Ama hanjbiisij nyimmaba ari ba naanɗa ne maga di ba che kiaa a bil ba biirin le. ¹⁵ A tinj ma wiaa mi paala faasa cho ne di mi keŋ kuŋ-kala mi si kene ari mi dolunj a tima pima. Nji wiaa, di mi ne choma kinkeŋ, u maga di ma ma chomi ne, ama ma bimi cho kinkeŋ. ¹⁶ U ŋaa wutitii ne ari mi bima walima di ma pimi kuŋ-kala, ama ma bula ari mi nyisema laa ma kiaa ne. ¹⁷ Mi tinj niaa ne ba ko ma teenj. Ma biina ari mi tinjba di ba ku laa ma kiaa ne? ¹⁸ Mi ne tinj Taatis duu ko ma teenj. La naanɗie donjo ma ne to u harinj kuko. Taatis si ko ma teenj, u girima laa ma kuŋ ne? Wii-kala la sɛi ŋaa le, la di Taatis niinj ŋaa kubala ne. La kala ka to weŋ-bala ne.

¹⁹ Wialinj kala la sɛi bul, ma janj biine ari laa bul nji di la laa la titia ma teenj ne. Nji dee. La he Kirisito le ne aa bul wialinj Wia sipaanj. Mi naanɗii-kpianaba, laa bul wiaa deenɗa kala di la wuo pema le di ma waa wialinj ma si laa dii le. ²⁰ Fawullun keŋmi ne di ŋ bi poɔ mi janj ku nama, di mi si cho di ma nage nji, di ma bi nji naga, ma ma janj na di mi ma bi nji ma si cho naga. Mi boye ka jonj ari mi ne ko, mi janj nama di maa yuo yuosun, a keŋ yaribierinj, a nina baaniŋ donjo nyun, a to ma tuotore wu-ŋaalaa, a chichei donjoba yirin, a gigaa donjo harinj, a keŋ siiduonj, a bi nii-bala kene. ²¹ Mi fá fawullun di mi ne bira ko ma teenj, Wia janj leŋ di mi tuonj chei ma nyunj a tinj ma haacheba wiaa. Ma ha bi birima liiba le. Niaa yuga a he ma tuonj a ŋaa haache wiaa, aa ŋaa disinninj, aa ŋaa wu-liilinj, a gollo chiche niaa haalaa, a bi birima liiba le. Di mi ne ko ma teenj, mi janj yel a tinj ma haacheba wiaa.

13

Poɔl bira chagile KorinȚi niaa a chuoleba

¹ Naanɗiin butori ne ŋla mi sii ko ma teenj di mi nama. Di mi ne ko, di ma kuŋ-kala ne biina ari u donjo tiina ŋaa wii chei u chiche u bul u teenj, u maga di u keŋ siada tinjŋaa balia koo batori. ² Mi si ko ma teenj liaminj le, mi kpurise nialinj si ŋaa haache digilaa ne. Mii che di mi bira ko ma teenj torimunj le ŋla, nji ne mi chiche di mi bira kpurise ba digilaa, ari di mi ne ko, mi

bi janj taba. ³ Maa che di ma jinj ari Kirisito hemi le ne a bubul wiaa. Ma ma janj na di u keŋ dolunj ne ma teenj, a wuoma maa wii-kala le. ⁴ Ba kpaasu mere daa-geese nyunj a nage ari u fa bi dolunj kene. Ama Wia dolunj le u sie a keŋ miisij. La he Kirisito le ne. Nji wiaa la bi dolunj kene la titia le. Kirisito si weye nji a keŋ miisij Wia dolunj le, nji titia ne la ma janj keŋ miisij Wia dolunj le a titinj ma teenj.

⁵ Má beŋ ma titia le a pe mimagise ma titia, a na di ma ne chinj ma yarida naanj le. Ma bi jinj ari Yesu Kirisito hema le ne? Di ma ne bi jinj duu hema le, nji-na ma tele ne nji. ⁶ Mi keŋ yielaa ari ma janj na di la-na bi tele. ⁷ La sul Wia pipima di ma si wii-kala ŋaa chei. U bi naga ari laa che di la dage ari la-na ŋaa worunj ne, ama di ma ne paala biine ari la tele maa, laa che di ma wuo ŋinŋaa wialinj sɛi to wonjbiinj ne, ⁸ bee wiaa la bi janj wuo lii wutitii-la harinj. Ama la chinj wutitii-la le ne. ⁹ Di la ne bi dolunj kene maa, la yie jujuose ne a tinj dol-la ma si kene wiaa. Wii-la la si sul Wia chiche ne, di ma yarida wasa dol Kirisito wiaa le. ¹⁰ Leele mi tuo ma teenj, nji ne tii mi ŋmunse teninj pipima. Di mi ne ko ma teenj, mi che di mii dage dol-la la Tiina Wia si jonjo pimi ma teenj. U jonj dol-la pimi di mi kaa pema le ne di ma wasa dol. U bi si di mi kaa cheima.

¹¹ Mi naanɗbiirin, mi teninj diderinj ne ŋla. Ma janj hoŋ worunj. Má keŋ ma titia worunj, má jegili wii-la mi si bula pima, má keŋ nii-bala donjo le, má ŋaa sima donjo teenj. Di ma ne ŋaa nji, Wia-la si cho niaa janj he ma teenj a leŋ di ma hoŋ ari yarifelaa. ¹² Má keŋ tuo-bala a guori donjo a chuchuole donjo. ¹³ Wia niaa kala chuolema.

¹⁴ Laa sul la Tiina Yesu Kirisito duu lahorimo hema le, di la Nyimma Wia ma choma, ka di Wia Dinj-zonj-la ma leŋ di ma ŋaa kubala. Ami.

TEN-LA PƆOL SI N̄MUNSA PI GALIISIA NIAA

¹ Mi-na PƆol ne n̄munse teniŋ deen̄ ja pi ma nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Galiisia tin̄teen̄ le. La Nyimma Wia ne chise Yesu Kirisito suuŋ le. Ba ne liisemi di mi n̄jaa ba nan̄zoo. Nuhuobiinee dee bimi liisa. ² La di la naan̄biiri-la si he daha n̄i choolema.

³ La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorim̄o le, ma jan̄ h̄on̄ ari yarifielaa. ⁴ Kirisito Yesu suu la wu-b̄on̄joo wiaa ne, duu liisela wu-b̄om̄o-la si he dunia le leele. U to la Nyimma Wia tuotoruŋ le ne a n̄jaa n̄ji pila. ⁵ Wia yirin̄ jan̄ yire leele a kaa mu wuu. Ami.

Wia won̄bii-wogo tuo

⁶ Ma bi diene an̄ via n̄ii-la si yirema Kirisito lahorim̄o le, a bira tuto Wia won̄bii-wogo. Wii-la n̄jaa wu-kpun̄kperere mi le. ⁷ Wutitii ne, Wia won̄bii-wogo kala bira tuo. Mi bul wiin̄ deen̄, b̄e wiaa n̄jaa yuga a he dime aa walimema a chiche di ba keŋ Kirisito wu-z̄om̄o-la kaa birime. ⁸ Ama di la ne ku bul wu-wogusu, koo Wia tin̄daara ne lii wia nyuŋ a ku bul wu-wogusu, a keŋ Kirisito wu-z̄om̄o-la la si bula pima kaa birime, Wia jan̄ kalibe heba le. ⁹ La laa sipaan̄ bul wiin̄ deen̄ ne, an̄ bira bubul u titia leele n̄ja. Di nuu-kala ne bul Wia won̄bii-wogo pima, ba di wialin̄ la si bula pima bi kubala n̄jaa, u maga di Wia kalibe heu le.

¹⁰ Ma biina ari mi bul wiin̄ deen̄ a chiche di mi laa yirin̄ Wia teen̄ koo n̄jaa teen̄ nee? Ma biina ari mi che di n̄jaa zizilmi? Di mi n̄i che n̄jaa zizilmi, mi fa bi jan̄ n̄jaa Kirisito tin̄tinna.

PƆol daga n̄ji Yesu Kirisito si yiru duu ku n̄jaa u nan̄zoo.

¹¹ Mi naan̄biirin̄, má leŋ di mi bul wiin̄ deen̄ pima. Wia wu-z̄om̄o-la mi si bula pima bi nuhuobiine teen̄ lia. ¹² Nuhuobiinee dee bi bula pimi, nuhuobiinee dee bimi daga. Ama Yesu Kirisito ne jon̄o dagemi. ¹³ Nialin̄ bula pima n̄ji mi fa si naga bua-la le mi fa s̄i to Juu tin̄jaa Wii-choolun̄ won̄biin̄. Ma jin̄ n̄ji mi fa si to naasin̄ a dogise nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Mi n̄jaa mi kukeri kala di mi chei ba tin̄tin̄jaa. ¹⁴ La Juu tin̄jaa Wii-choolun̄ won̄biin̄ le, mi ne fa jin̄ wiaa kii mi doŋsuŋ tin̄jaa jesin̄ kala. Mi fa jon̄ mi nyuŋ kala a he wialin̄ kala la naabalimaba si dagela ne. ¹⁵ Ama ka ba-na lulmi, Wia liisemi di mi tima pu. U lahorim̄o le ne u n̄jaa n̄ji mi le. ¹⁶ U tuotoruŋ le ne u dagemi

u Bie Yesu Kirisito, di mi wuo bul u wu-z̄om̄o-la a pi nialin̄ si bi Juu tin̄jaa n̄jaa. U si n̄jaa n̄ji, mi bi nuu-kala teen̄ mua duu dagemi. ¹⁷ Bira mi bi Jerusalem mua di mi na nialin̄ si laa sipaan̄ n̄jaa Wia nan̄zoo ba mi le. Ama mi mu tin̄tee-la ba s̄i yire Ariibia ne, a lii dime a miira mu ta-bal-la ba s̄i yire Damaasikas.

¹⁸ Jisin̄ batori ne kiele, ka mi-na mu Jerusalem di mi na Piita, n̄ii-la ba si kaa yire Kiifas. Mi si mu dime, mi h̄on̄ u teen̄ tapulaa fii ari ban̄on̄ ne. ¹⁹ Mi si h̄on̄ dime, mi bi Yesu nan̄zoo kala na see Jeems, la Tiina Yesu n̄aana. ²⁰ Wialin̄ mi si n̄mun̄saa pima, Wia teen̄ ba n̄jaa wutitiiba ne. Mi bi nyia. ²¹ N̄ji ne mi s̄i dime, a mu Siiria ari Siliisia tin̄teen̄. ²² Bua deen̄ kala le nialin̄ kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Judiya tin̄teen̄ le, ba ha bimi jin̄. ²³ Ba ta n̄ii n̄jaa s̄i bul mi wiaa ne a bul a tige mi le. "N̄ii-la fa si to naasin̄ a dudogisela ne leele bul Wia wu-z̄om̄o-la wiaa u fa s̄i che duu chei." ²⁴ Ba denne Wia woruŋ a tin̄ mi wiaa.

2

Yesu nan̄zoo-ba-la sei PƆol si bul Wia wiaa a pi nialin̄ si bi Juu tin̄jaa n̄jaa teen̄

¹ Jisin̄ fii ari banese si kiele, la di Banabas bira miira mu Jerusalem. La keŋ la naan̄bie Taatis to la hariŋ mu. ² Mi si mu lee-la, Wia ne dagemi mi mu. La si mua, la di nialin̄ si laa Yesu wiaa dii kuhiasin̄ hilime. N̄ji ne mi bula piba wialin̄ mi fa si bula pipi nialin̄ si bi Juu tin̄jaa n̄jaa a tige Wia wu-z̄om̄o-la. Mi bul n̄ji piba di tin̄timii-la mi fa si tima an̄ haa tin̄ si pei n̄jaa. ³ Taatis, sii to mi hariŋ. U fa n̄jaa Giriik tiina ne, ama ba buu fuga duu keru u penin̄. ⁴ Ari n̄ji kala, n̄jaa doŋsuŋ fa bula di ba keru Taatis penin̄. N̄jaa deen̄ba fa fugo ari ba ma laa Yesu wiaa dii ne a n̄jaa la naan̄biirin̄. Ba fa ku guoli la tuon̄ di ba na ari laa to Juu tin̄jaa naabalimaba won̄biila ne koo la biba to. La si laa Yesu Kirisito wiaa dii n̄ji, ba faa che ba na di la liise la titia Juu tin̄jaa naabalimaba won̄biin̄ le. Ba fa cho di la to Juu tin̄jaa naabalimaba won̄biila ne a n̄jaa yosi u le. ⁵ La bi seye muapilli maa, di wutitii-la Wia wu-z̄om̄o-la si daga si chei ma teen̄. ⁶ Mi jan̄ bul ari nialin̄ si n̄jaa nihiasin̄ Wia n̄jaa tuon̄ bi wii bula di mi dage a pe Wia wu-z̄om̄o-la le mi si jima. Ama n̄jaa deen̄ba di-chin̄in̄ bi wii n̄jaa mi teen̄. Wia bi n̄jaa kaa por̄e. ⁷ Nihiasin̄ deen̄ba na ari Wia liisemi di mi bul u wu-z̄om̄o-la a pi nialin̄ si bi Juu tin̄jaa n̄jaa, ka di Piita ma bul wu-z̄om̄o-la a pi Juu tin̄jaa. ⁸ Wia ne liise Piita a pu dolun̄ duu bul wu-z̄om̄o-la a pi Juu tin̄jaa. N̄ji titia ne u yiremi ma di mi bul u wiaa a pi nialin̄ si bi Juu tin̄jaa n̄jaa. ⁹ Jeems

ari Piita ari Joonj si n̄aa Wia n̄aa tuonj nihiasi-la na ari wutitii, Wia ne liisemi di mi tinj tinjtin-fieminj deenj. N̄ii ne ba kenj la di Banabas he ba tuonj, la kala kenj niibala. Ba bula ari la di Banabas janj mu bul Wia wu-zomɔ-la nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa teenj, ka ba ma bul wu-zomɔ-la Juu tinj n̄aa teenj. ¹⁰ Wii-la ba si bula pila dundunja ne, di la si summo-la si he ba tuonj wiaa yu. Mi ma seye ari mi janj liliisi ba wiaa.

Pool kpurise Piita digilaa

¹¹ Ama bua kubala Piita sii ko Antiook. Mi lii u harinj a chaasa bul u teenj n̄aa tuonj ari u cheye ne. Wii-la si tii mi bul u cheye ne n̄la: ¹² U si he Antiook le, Jeems tinj n̄aa ba ma ko Antiook. Ba si ko, ba na ari Piita ari nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa anj laa Yesu wiaa dii, di ba kala ne pe donjo le didii kiaa. Piita si na nialinj Jeems si tima, u liise u nisinj nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa le, ba di ba bira bi kiaa ka dii. Piita fifa nialinj si si u maga di ba kerj nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa anj laa Yesu wiaa dii penee ne. N̄ii ne tii u n̄aa n̄ii. ¹³ N̄ii ne Juu timma-la ku-kaana-la ma paala to ba fawul wiaa, ari Piita si n̄aa n̄ii. Banabas ma paala to ba fawul wu-n̄aalala le. ¹⁴ Mi si na ari ba bi wutitii-la Wia wu-zomɔ-la si daga ka to, n̄ii ne mi bula pi Piita ba kala sipaanj a bul, “N̄ n̄aa Juu tiina ne, anj ka n̄ wu-n̄aalaa nage n̄ii-la si bi Juu tiina n̄aa. Ee ne saa n̄ janj wuo n̄aa a fuge nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa di ba n̄aa wialinj Juu tinj n̄aa sii n̄aa?”

Yarida dundunja ne janj tii di la kenj tuɔ-pula Wia teenj

¹⁵ Wutitii ne, ba si lulla, la n̄aa Juu tinj n̄aa ne. Nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa si n̄aa wu-bomɔ-la, la bi baa n̄aa. ¹⁶ Ama la jima ari nuu n̄ii to wialinj Moosis fa si bile di n̄aa tuto, u n̄ii bi janj wuo lenj di tiina n̄aa tuɔ-pul tiina Wia sipaanj. Ama di nuu ne laa Yesu Kirisito wiaa dii, u dundunja ne janj wuo lenj duu tiina n̄aa tuɔ-pul tiina Wia teenj. N̄ii titia ne la ma laa Yesu Kirisito wiaa dii, di Wia lenj di la n̄aa tuɔ-pul tinj n̄aa u teenj, a tinj yarida-la la si kene Kirisito le. Di nuu n̄ii to wialinj Moosis si bile, u n̄ii bi janj wuo lenj di u kenj tuɔ-pula Wia teenj. ¹⁷ La sii che di la to Kirisito le di Wia lenj di la n̄aa tuɔ-pul timma, la na ari la nage haache timma ne si bi wialinj Moosis si n̄muɲsa bil ka to. Ma saa biina ari Kirisito ne leje la n̄n̄aa haache? Ai, u dee!

¹⁸ Wialinj Moosis fa si bile di la tuto, di mi ne viaba ta anj bira suomi tutoba, u n̄ii daga ari mi n̄aa haache diire ne. ¹⁹ Wialinj Moosis fa si bile di la tuto, u titia ne leje mi suu. Ama u n̄ii n̄aa mi suu Moosis wialinj le a wuo kenj miisinj Wia teenj. ²⁰ Mi si kenj miisinj Wia teenj n̄ii, la di Kirisito kala ne ba kpaasa mere u daa-geseɛ nyunj n̄ii. Ama

miisi-la mi si kene, u bi mi teenj lia, u lii Kirisito teenj ne. Mi si laa Wia Bie wiaa dii ne tii mi wuo kenj miisinj deenj mi si kene dunia deenj le. Mi bi lahorimo-la Wia si kene la teenj via. ²¹ Wia Bie Yesu ne chomi, a jonj u miisinj a yoo suunj mi wiaa. Ama di nuu ne janj wuo to wialinj Moosis fa si bile le a kenj tuɔ-pula u teenj, suu-la Kirisito si suba n̄aa pei ne.

3

Yarida koo wialinj Moosis si bile

¹ Ma Galiisia ni-yaaraa deenba! Kubee ne nyisema? La si ko ma teenj, la dagema worunj n̄ii Yesu si suu daa-geseɛ nyunj, ma jinj u bubuonj. ² Má lenj di mi piaseema wiinj deenj: Wia si jonj u Din-zonj-la dii zile ma le, u n̄aa n̄ii a tinj ma sii to wialinj Moosis fa si bile di n̄aa tuto, koo a tinj ma si n̄ii Wia wu-zomɔ-la a laaba dii ne tii? ³ BEE ne tii ma yaare kinkeɲ n̄la? Wia Din-zonj-la le ne ma suomi a kenj miisinj deenj Kirisito le. Ma saa che di ma na u dederinj ne ma titia dolunj le? ⁴ Ma na wiaa yuge, anj ka ba kala n̄aa pei ma teenj koo? Ai, mi biina ba bi pei n̄aa. ⁵ Wia jonj u Din-zonj-la a dii zile ma le, anj pe n̄n̄aa wu-kpunjkerisinj ma teenj. Ma biina ma sii to wialinj Moosis si bile ne tii u wuo n̄n̄aa n̄ii, koo ma si n̄ii Wia wu-zomɔ-la a laaba dii ne tii u n̄n̄aa n̄ii?

⁶ Wia teninj tuonj ba bula ari Abiraham n̄aa Wia yarida ne, n̄ii ne tii Wia lenj u kenj tuɔ-pula u teenj. ⁷ N̄ii wiaa nialinj kala si laa Wia wiaa dii n̄aa Abiraham biirinj ne. ⁸ Wia teninj tuonj ba na wiinj deenj faafaa kala ne a bul di nialinj si bi Juu tinj n̄aa n̄aa, di ba ne n̄aa Wia yarida, u janj lenj di ba ma kenj tuɔ-pula. Wia na wiinj deenj ne, a bula pi Abiraham faafaa kala a bul, “N̄ le ne mi janj to a pe dunia n̄aa kala le.” ⁹ Abiraham n̄ii wiinj deenj a laa dii. N̄ii ne Wia peu le. Nialinj ma kala si laa wiinj deenj dii, Wia peba ma le ari u si pe Abiraham le n̄ii.

¹⁰ Nialinj sii che di ba to wialinj Moosis si bile a kenj tuɔ-pula, Wia kaliba heba le ne, bee wiaa Wia teninj tuonj ba bula ari ni-la kala si bi wialinj kala Moosis si n̄muɲsa bil ka to, Wia kaliba heu le ne. ¹¹ Ama leɛle Wia chaasa dage n̄ii-la kala sii to wialinj Moosis si n̄muɲsa bil bi janj wuo kenj tuɔ-pula Wia sipaanj, bee wiaa Wia teninj tuonj ba bula a bul, “Di nuu ne laa Wia wiaa dii, u janj n̄aa tuɔ-pul tiina a kenj miisinj Wia teenj.” ¹² Yarida dee ba kaa tuto wialinj Moosis si n̄muɲsa bil di n̄aa tuto. Ba bul n̄ii ne Wia teninj tuonj. Ba si, “Di nuu ne to wialinj kala Moosis si n̄muɲsa bil, wialinj u sii to janj n̄aa u kenj miisinj.” ¹³ Ama Wia si kaliba he nialinj si n̄ii wialinj Moosis si n̄muɲsa bil anj biba wuo tuto, Kirisito

liisela wiaa deenba le. Ba kpaasu mere daa-geseɛ nyuɔ. Ba si ɔaa nɔi, Wia kaliba heu le a tinɔ la wiaa ne, beɛ wiaa ba nɔmɔnse Wia tenin tuɔn ari nii-la kala ba si kpaasa mere daan nyuɔ, Wia kaliba heu le ne. ¹⁴ Wia fa si duu janɔ to Abiraham le ne a pe nialin si bi Juu tinɔaa ɔaa ma le, a jonɔ u Dinɔ-zɔn-la piba. U to Kirisito le ne a ɔaa wialin u fa si bula pi Abiraham duu janɔ ɔaa. Di la ne laa Kirisito wiaa dii, u janɔ to la yarida le a jonɔ u Dinɔ-zɔn-la pila.

Moosis nɔi-la bi wialin Wia fa si bula pi Abiraham wuo chei

¹⁵ Mi naanɔbiirin, wu-magisii ne mii che di mi dage. Di niaa balia ne vuura di ba ɔaa wii a nɔmiesa pi doɔɔ, nuu-kala bi janɔ wuo chei wii-la. Nuu-kala bi janɔ wuo ɔaa wii pe wialin ba si vuura bil le. ¹⁶ Wia ma bil u niin ne a pi Abiraham ari u doho nuu. U bi u doho niaa kala daga. Ni-bala ne u dage. Nii-la u si dage ne ɔaa Kirisito. ¹⁷ Wii-la mi si bula ne ɔla: Wia si bil nɔi-la a pi Abiraham, u ɔaa jisɔn zɔ-banese ari mara ari fii ne, aɔ ka Moosis-na bi wialin di niaa tuto. Nii wiaa Moosis si bil wialin bi janɔ wuo chei wialin Wia si laa sipaan bul. ¹⁸ Wii-la Wia si si u janɔ jonɔ pi Abiraham, u bi wialin Moosis si bile le lia. Duu ne lii wialin Moosis si bile le, u naga ari Wia bi u niin bile pi Abiraham. Ama Wia ne jonɔ u Dinɔ-zɔn-la pila a tinɔ wialin u fa si bula pi Abiraham.

¹⁹ Nii ne saa wialin Moosis si bile di niaa tuto bubuɔn ne beɛ? Moosis si bil wialin di niaa tuto pe dage nɔi haache si naga ne. Wialin he dime ɔaa a mu yi bua-la le Abiraham doho nii-la si kɔ. U le ne Wia si u janɔ to a pe niaa le. Wialin Moosis fa si bile, Wia tinɔdaaraa ne kaa ku tuu pu. Moosis ne saa ɔaa Wia ari niaa sipaa-tooru nɔi. ²⁰ Di ni-wogusun balia nɔi che di ba bil niin a ɔaa wii, see sipaa-tooru he ba pege. Ama Wia si ɔaa ni-bala, u bi maga duu keɔ sipaa-tooru.

Wii-la si tii Moosis bil nɔi-la pila

²¹ Wialin Moosis si bile, ba saa keɔ wii-la Wia si si u janɔ ɔaa pi Abiraham chei neɛ? Ai, di wialin Moosis si bile ne faa pi niaa miisɔn, nɔi-na u fa maga di nialin sii toba keɔ tuɔ-pula ne. ²² Ama Wia tenin tuɔn ba bula ari dunia niaa kala ɔaa haache timma ne. Wia bul nɔi duu wuo jonɔ ku-la wiaa u fa si bula a pi nialin si laa Yesu wiaa dii a tinɔ ba yarida-la wiaa.

²³ Ka di bua-la-na yi di la wuo ɔaa Yesu Kirisito yarida, wialin Moosis fa si bile nyagela bil ne. ²⁴ Nii wiaa wialin Moosis fa si bile ne faa pɔla, a wuo ku yi bua-la le Kirisito si kɔ, di la wuo ɔaa yarida a keɔ tuɔ-pula Wia sipaan. ²⁵ Leele Kirisito si kɔ nɔi, wialin Moosis fa si bile bira bila

wuo nyaga bibil. ²⁶ A tinɔ yarida-la ma si kene Yesu Kirisito le ne tii, ma kala ɔaa Wia biirin nɔi. ²⁷ Ma nialin kala ba si fo Wii-chuole liin Kirisito dolun le, ma kala nage Kirisito ne. ²⁸ Leele, la bira bi niaa kaa pupɔɛ. Di ɔ ɔaa Juu tiina koo di ɔ bi ɔaa, di ɔ ɔaa yonɔ koo di ɔ tii ɔ titia, di ɔ ɔaa haal koo baal, ma kala ɔaa kubala ne Kirisito Yesu teen. ²⁹ Di ma di Kirisito ne ɔaa kubala, nɔi-na ma ɔaa Abiraham doho nuu ne. Nii-na Wia si si u janɔ ɔaa wii-la a pi Kirisito, Abiraham doho nii-la, u janɔ ɔaa pima maa.

4

¹ Wii-la mi si janɔ bul ne ɔla: Bile si janɔ dii dia duu nyimma ne suba, di bile ne muoro, ba yie nɔnɔaa wiaa bile le ari u ɔaa yonɔ ne, ka u ne paala tii kialin kala maa. ² Niaa ne yie bibenu a didagu wiaa deen deen, u ku waa a mu yi bua-la le u si janɔ dii u nyimma dia. ³ Nii ne la ma fa nage. La fa si bi Yesu yarida ɔaa, la faa to wialin bunɔn nialin sii to. ⁴ Ama bua-la titia si yie, Wia tinɔ u bie. Haal ne lulu. U ma faa to Juu tinɔaa naabalimaba wonɔbii-la ne. ⁵ U ɔaa nɔi duu wuo laa nialin fa sii to Juu tinɔaa wonɔbii-la a ta ne, di ba di la kala wuo ɔaa Wia biirin. ⁶ A tinɔ la si ɔaa Wia biirin ne tii u jonɔ u Bie Dinɔ-zɔn-la ku hela le. Dinɔ-zɔn-la si he la tuon, u yie nɔnɔaa u keɔ Wia kaa yire "la Nyimma". ⁷ Nii wiaa ma kuɔ-kala bira bi yonɔ ɔaa. Ma ɔaa Wia biirin ne. Ma saa si ɔaa u biirin nɔi, Wia janɔ jonɔ kuɔ-kala u si kene a pima.

Pɔɔl si chil Galiisia niaa wiaa nɔi

⁸ Ama bua doɔɔ, ma fa bi Wia jin. Ma faa to vuiaa ne a ɔaa ba yosun. ⁹ Ama leelee ma si ku jin Wia nɔi, koo mi janɔ bul ari Wia ku jinma ne, beɛ ne saa tii ma cho di ma birime a bira tuto wialin bunɔn nialin fa sii to, wialin si bi dolun kene di ba wuo laama ta? Beɛ ne tii ma saa cho di ma bira tuba a ɔaa ba yosun? ¹⁰ Ma yie beɔn ari tapulaa kii doɔɔ, cheɔsɔn ma kii doɔɔ, bua doɔɔ kii doɔɔ, jisɔn ma kii doɔɔ. ¹¹ Ma leɔe fawullun keɔnmi ne ari tinɔtimii-la mi si tinɔ ma teen ɔaa pei ne.

¹² Mi naanɔbiirin, mii sulma, má nagemi. Mi si nagema nɔi, má ma nagemi. Ma bi wii-kala ɔaa cheimi. ¹³ Ma jima, bua-la le mi si bul Wia wu-zɔmɔ-la pima, mi faa wiile ne. ¹⁴ Ari mi si ɔaa puwul ma kala, ma bimi via, a bimi bee guune maa. Ama ma keɔnmi worun ari mi ɔaa Wia tinɔdaari ne. Ma keɔnmi worun ari Yesu Kirisito ne. ¹⁵ Ma si sei Wia wu-zɔmɔ-la, ma tuon toɔ ne worun. Tuotɔrun deen saa ɔaa pei neɛ? Mi titia janɔ wuo bul wiin deen. Di ma ne si wuo, ma fa janɔ wuo chaare ma siaa pimi. ¹⁶ Mi saa ɔaa ma dinɔɔn ne a tinɔ

mi si bul wutitii-la pima? ¹⁷ Nialinj sii dage Juu tinjaa wonjii-la, ba tuon wiima le ne woruj, ama ba tuobiinaa bi zonj. Ba tuobiinaa kala ne di ba kenj ma di mi pore donjo le, di ma tuon wiiba le ari ba tuon sii wiima le nii. ¹⁸ U naa wu-zonj ne di la tuosaa nii wii donjo le di mi ne he ma teenj koo lee-na kala, ama u maga di ba naa tuowii-zomoo ne. ¹⁹ Mi biirinj, ma wiaa wiimi ne woruj, ari haala si yie chiche duu lul u luoruj wiiwii nii. Ma wiaa janj wiiwiimi le nii, see di ma birime a nage Kirisito si nage nii. ²⁰ Mi fa cho di mi he ma teenj ne leele, a wuo jinj wii-la mi si janj bul nuu-kala teenj. Ma wiaa kperimi ne woruj.

Pool bul Heega ari Saara wiaa

²¹ Má dagemi, ma nialinj si cho di ma ha to wialinj Moosis si bile le, ma bi ba bubuon jinj? ²² Wia teninj tuon ba bula ari Abiraham fa lul biirinj balia ne. Donjo naa u haala titia bii ne, donjo ma fa naa Abiraham ha-yomo bii. ²³ Abiraham ha-yon-la si lul bile, nuhuobiine wonjiinj le ne ba to a lulu. Bile Abiraham haala titia si lula, Wia ne bula ari ba janj lulu. ²⁴ Wiinj deenj nage niirinj balia ne Wia bil. Yon-la yirinj ne fa Heega. U biirinj naa yosi ne. Heega nage wialinj Wia si jonjo pi Moosis ne, peel-la nyuj ba sii yire Saana ne. ²⁵ Heega nage Saana peel-la ne. Peel-la he Ariibia tinteenj le ne. Heega nage tanj-la ba si kaa yire Jerusalem leele. U tuon niaa naa yosi ne. ²⁶ Ama Jerusalem donjo ne Wia-janj le. U ne tii u titia. U ne naa la naanj. ²⁷ Wia teninj tuon ba si, “Má lenj di ha-pirinj juuose.

N-na nii-la luoruj ha si bi wii na, chiesi ari tuotoruj, bee wiaa ha-pirinj janj lul biirinj kii haal-la sii lul.”

²⁸ Mi naanjiirinj, la-na nage Abiraham bie Aizik ne. Wia fa si lenje ba lul Aizik nii, nii titia ne Wia lenj ba lulla maa. ²⁹ Abiraham biirinj balia tuonj ku-la ba si to nuhuobiine wonjiinj a lul dogise bile ba si lula Wia doluj le. Nii titia ne ba dudogisela ma leele. ³⁰ Bee ne ba bul Wia teninj tuonj? Ba bula, “Kiri yon-la ari u bie ta, di ba lii η dia le, bee wiaa yomo bie bi janj wuo pe haal-la si tii u titia bie le di ba dii ba nyimma dia, duu ne suba.” ³¹ Nii wiaa mi naanjiirinj, la bi ha-yonj-la biirinj naa. La naa haal-la si tii u titia biirinj ne.

5

Kirisito laala ta ne di la tii la titia

¹ Kirisito laala ta ne di la tii la titia. Má saa chinj kpanj kpanj, a po di nuu-kala bira si ma kaa naa yosi. ² Má jegile nii. Mina Pool ne bul wiinj deenj pipima. Di ma ne lenje di ba keru ma penee, wii-la Kirisito

si naa pima naa wu-pei ne. ³ Mi janj bira bul, di nuu-kala ne seye di ba keru u peninj, u maga di tiina tuto wialinj kala Moosis fa si bile ne. ⁴ Ma nialinj sii to wialinj Moosis si bile aa walime di ma kenj tuo-pula Wia sipaanj, ma keru ma titia ta ne Kirisito teenj. La Tiina Yesu zile-la ne ma via nii. ⁵ Ama Wia Dinj-zonj-la doluj le, la-na laa dii a kenj yielaa ari la janj kenj tuo-pula Wia sipaanj. ⁶ Di la di Kirisito ne naa kubala, di la keru la penee koo di la bi kere, u bi wii kene. Wii-la si naa siifanj wii ne, ma si laa Wia wiaa dii a cho niaa maa. ⁷ Ma faa naa woruj ne. Kubee ne saa nyisema di ma si wutitii-la to? ⁸ Wia ne yirema, u bima nyisa di ma lenj wutitii-la. ⁹ Si-buruj muapilii ne ba yie jonjo he boroboro munuj si yuga le, anj ka u sii puore. ¹⁰ Mi ha kenj yarida ne ma le. La di ma kala naa kubala ne Wia teenj. Nii wiaa mi jima ari ma bi janj to wonjii-tanii. Mi saa laa dii ari Wia janj dogise nii-la yirina kala sii walimema. ¹¹ Mi naanjiirinj, di mi ne haa bul ari u maga di ma keru ma penee ne, anj ka di Wia-na laama ta, bee ne tii ba haa to naasinj dudogisemi? Di mi ne fa si di nuu-kala maga duu keru u peninj, nii-na mi fa bi janj na heenj a tinj mi sii bul Yesu si suu daa-gese-la nyuj wiaa. ¹² Nialinj kala sii walimema, mi fa cho di ba lii ma tuonj ne a mu feri ba titia.

¹³ Ka ma-na mi naanjiirinj, Wia yirema ne di ma tii ma titia. Ma saa si tii ma titia nii, ma si lenje di ma jonj nii a to ma titia tuotore wu-naalaa le. Ama má cho donjo a tima pipa donjo. ¹⁴ Má naa nii, bee wiaa wialinj Moosis fa si bile di niaa tuto, ba tuonj wu-nyuj ne nja: “Cho η donjo tiina ari η si cho η titia nii.” ¹⁵ Ama di ma wu-naalaa ne nage baga kiaa di ma gura kenj donjo didii, má po ma titia le, di nii dee ma janj kpu donjo dere.

Má to Wia Dinj-zonj-la le a kenj miisinj

¹⁶ Ama wii-la mi sii che di mi bula pima ne nja: Má to Wia Dinj-zonj-la niinj le anj via ma titia tuotore wu-naalaa, ¹⁷ bee wiaa la titia tuotore wu-naalaa bi Wia Dinj-zonj-la wu-naalaa cho. Wia Dinj-zonj-la wu-naalaa ma bi la tuotore wu-naalaa cho. La tuotore wu-naalaa ari Wia Dinj-zonj-la saa naa dindomoo ne, nii wiaa, wii-la la sii che la naa, la buu wuo naa. ¹⁸ Ama di ma nii to Wia Dinj-zonj-la niinj le, Juu tinjaa naabalimaba fa sii to wialinj bira bima wuo. ¹⁹ La tuotore wu-naalaa chaasa chinj ne. Di nuu ne toba, u yie chiche hanjtolibiisinj, aa naa disinninj, aa naa wuliinj, ²⁰ aa kpaare uiaa, aa naa hil wiaa, aa bere niaa, aa hihe yuosunj, aa kenj yaribierinj, a kenj baaninj, a chil u dundunja wiaa, a kenj donjo pupore, a lilii donjo harinj, ²¹ a kenj hadorunj, a nyua sininj a bubugi,

a golloo nyua sinij vuiaa yirin le. Mi laa sipaan kpurise ma digilaa ne. Mi saa bira kpurise ma digilaa ne ari nialinj sii nja wiaa deenba bi jan wuo juu Wia kuorila tuonj. ²² Ama Wia Din-zonj-la yie nja la cho niaa ne, a kenj tuotorunj, a fiela hon som, a kenj kenyiri, a kenj zile, a njjaa wuzonjoo, a chinj la yarida le, ²³ a fiela la siaa, a kenj la titia worunj. Kisinj donj bira tuo si jan wuo bul di nj lej wiaa deenba. ²⁴ Nii wiaa, nialinj si laa Kirisito wiaa dii, ba titia tuotorunj le ne ba suu. Ba bira bi ba tuotore wu-jaalaa le ka to. ²⁵ Di Wia Din-zonj-la ne hela le, u maga di la tuto u niinj le ne. ²⁶ Ma si leje di la cho di la bibigisi la titia le, a si leje di la nja di la donsunj tinjaa baaninj sisii, a si yaribierinj kenj donj le.

6

Má nja wu-zonjoo a pi nuu-kala

¹ Mi naanbiirin, di ma donj ne juu haache le, ma nialinj sii to Wia Din-zonj-la niinj le, má dagu nii u si jan to a miira lii u haacheba le. Má chagilu, a si u le kpia. Ma si nja nii, má benj ma titia nyunj worunj, di Sitaani sí wuo nyisema maa, di ma juu haache. ² Di ma kunj ne juu wii, má peu le. Di ma ní nja nii, maa to Kirisito niinj ne. ³ Di nuu ne biina ari u nja nuu ne, u bi nuu-kala nja, uu nyise u titia ne. ⁴ Má lej di nuu-kala benj u titia wu-jaalaa le a na duu to wonbiinj ne koo u bi wonbiinj to. Duu to wonbiinj, u jan wuo bigisi u titia le a tinj u wu-jaalaa le a si u titia kaa magise u donsunj tinjaa, ⁵ bee wiaa nuu-kala maga duu chunj u titia chuga ne.

⁶ Nii-la ba sii dage Wia niinj wiaa, duu ne kenj kunj-kala, u maga duu nja pi nii-la sii dagu ne.

⁷ Ma si ma titia nyisu. Nuukala bi Wia wuo monj. Ku-la nj si duo, u titia ne nj jan kunj. ⁸ Di nuu-kala ne to u tuotore wu-jaalaa harinj, u wu-jaalaa le ne Wia jan to a dogisu. Ama di nuu ne to Wia Din-zonj-la niinj, Wia jan jon miisi-la si bi dere a tmu. ⁹ Nii wiaa, ma si leje di la lol wu-zonjoo njaaninj le. Di la ne nja wuzonjoo a lol anj nyalime, di bua-la ne yie, Wia jan tinjla. ¹⁰ Nii wiaa, di la ne wuolo, la njjaa wu-zonjoo nuu-kala le, a wasa nyanj la di nialinj kala si laa Wia wiaa dii a nja kubala.

Chagilinj ari Chuolaa

¹¹ Ma na mi njmunj suj si barima nii. Mi titia nisinj ne mi kaa njmunje teninj deenj a pipima. ¹² Nialinj sii che di ba dage ba titia le ari baa to juu tinjaa wonbiinj, ba nii fugema di ma keru ma penee. Ba laa dii ari Kirisito suu daa-gese nyunj ba wiaa ne. Ba saa jima ari ba si laa dii nii, nja jan to naasinj dogiseba. Ba saa bi nii cho,

nii ne tii ba fugema di ma keru ma penee. ¹³ Nialinj titia si keru ba penee, ba bi wialinj Moosis fa si bile ka to. Baa che di ma keru ma penee di ba wuo bibigisi ba titia le ari ma maa to juu tinjaa wonbii-la ne.

¹⁴ Ama mi-na, mi jan bigisi mi titia le ari la Tiina Yesu Kirisito si suu daa-gese-la nyunj dunjuna wiaa. A tinj u si suu nii, u nage ari la duu kala ne suba. Nii wiaa, mi ta jia ne dunia kiaa le. Dunia kiaa ma ta jiami le. ¹⁵ U bi wii kene di la keru la penee koo di la bi kere. Wii-la si nja siifanj wii ne, di la birime a kenj mii-falii-la.

¹⁶ Nialinj kala si to wiinj deenj, Wia jan fába nennige a lej di ba honj ari yarifielaa, ba di Wia niaa kala. Ba ne nja Iziral tinjaa titia Wia teenj. ¹⁷ A lii jininj a kaa mumu, nuu-kala bira simi walimu. Fufuunu-la mi si kene mi yaraa le, ba nii dagu ari mi nja Yesu nuu ne.

¹⁸ Mi naanbiirin, la Tiina Yesu Kirisito lahormo le, ma jan honj ari yarifielaa. Ami.

TEN-LA PÓOL SI N̄MUNSA PI EFESIS NIAA

¹ Mi-na Póol ne ḡmunḡe teniḡ deenḡ a pipi ma Wia nialinḡ si he Efesis le a chin wialinḡ ma si laa dii le a mu tiḡe Kirisito Yesu le. Wia tuótórunḡ le ne u liisemi di mi ḡaa Kirisito Yesu nanḡzoo.

² La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorimó le, ma janḡ hoḡ ari yarifelaa.

Wia si to Kirisito le a pela le

³ Má leḡ di la denne Wia. U ne ḡaa la Tiina Yesu Kirisito Nyimma. U to Kirisito le ne a pela le wii-na kala le u Din-zoḡ-la dolunḡ le. Wii-na kala u si kaa pela le lii u janḡ ne. ⁴ U to Kirisito le a liisela ne, ka u-na suomo ḡaa dunia. U liisela di la wuo keḡ tuót-pula u sipaanḡ, di ba si cheeriḡ kala joḡo pila. ⁵ Ka di u-na ḡaa dunia, u laa sipaanḡ biina jinḡ ari u janḡ to Yesu Kirisito le ne a leḡ di la ḡaa u biiriḡ. U si chola ḡii, ḡii ne tii u fa biine ḡii. U tuótórunḡ le ne u ḡaa ḡii. ⁶ U ḡaa ḡii di la wuo denuu, a leḡ di u yiriḡ yire, a tinḡ u si fála nennige. U Bii-choolunḡ le ne u to a pela le. ⁷ La si mere Kirisito le ḡii, u joḡ u chalinḡ jaase a tinḡ la wu-boḡḡoo chiminḡ, di Wia joḡ la wu-boḡḡoo chela. Wia zile yuga ne kinḡeḡ la teenḡ. ⁸ ḡii ne tii u ḡaa ḡii pila. U fála nennige. ⁹ Wia pila wu-jimii-na kala di la wuo jinḡ wialinḡ kala u si biina ari u janḡ ḡaa pila bubuoḡ. Wiaa deenḡba fa faa ne. Nuukala fa biba jinḡ. Ka u leele leḡ la jinḡ wialinḡ. Kirisito le ne u to a ḡaa ḡii. ¹⁰ U ḡaa ḡii di bua-la ne yie, duu to Kirisito le a keḡ kunḡ-kala he doḡo le ne, kialinḡ si he Wia-janḡ ari kialinḡ si he tinḡteen kala.

¹¹ U to Kirisito ma le ne a joḡ kiaa billa le di la tiiba. Faafaa kala ne u biine ḡii. U yie ḡaa wii-kala u tuótórunḡ le ne. ¹² U ḡaa ḡii di la nialinḡ si laa sipaanḡ joḡ la yielaa he Kirisito le, di la wuo leḡ di u yiriḡ yire. ¹³ Ma nialinḡ si bi juu tinḡaa ḡaa, ma ma nii Wia wialinḡ si ḡaa wutitiiba ne. Yesu wu-zómó-la wiaa ne ḡii. Ba ne wuo laala ta. Ma ma laa u wiaa dii ne. Ma si laa u wiaa dii ḡii, Wia joḡ u Din-zoḡ-la hema le ne, ku-la u fa si si u janḡ joḡo pi nialinḡ si laa u wiaa dii. U magilinḡ ne ḡii. ¹⁴ Wia Din-zoḡ-la u si joḡo hela le sene daga ari wutitii, maachie la janḡ dii ku-danḡ-danḡ-la Wia si ḡaa billa le. Nla ḡaa di la wuo leḡ duu yiriḡ yire ne.

Póol chuole Wia a pi Efesis niaa

¹⁵ Mi nii ḡii ma si laa la Tiina Yesu wiaa dii ari ḡii ma si cho Wia niaa maa. ¹⁶ Nii wiaa ne tii, di mi níi chuole Wia-na kala,

mi bi ma wiaa yu. Mi yie liisi ma wiaa ma ne a chuole Wia pipima bua-na kala. ¹⁷ Mi yie sul Wia, la Tiina Yesu Kirisito Nyimma, nii-la si keḡ yiriḡ maa, duu pima wu-jiminḡ, a bira keḡ u titia ma kaa dagema u Din-zoḡ-la dolunḡ le di ma wuo jimú. ¹⁸ Wia si yirema di ma wuo juu u kuorii-la tuótḡ ḡii, mii sulu duu wuo pulle ma tuótḡ di ma wuo jinḡ ku-la ma síi yielu nagisinḡ, a bira jinḡ kialinḡ ma di Wia niaa kala si janḡ dii ba zómunḡ. ¹⁹ Mi biraa sulu di u wuo leḡ di ma jinḡ u dolunḡ si yuga mage ḡii, nialinḡ si laa u wiaa dii teenḡ. U yie to u dol-bal-la le ne a tinḡ u tinḡḡaa. ²⁰ Dol-la titia ne u kaa chise Kirisito suunḡ le a leḡ u hoḡ Wia seme Wia-janḡ le, ni-duoḡ di-honunḡ. ²¹ U ne kii nuu-kala si keḡ dolunḡ a bibeḡ niaa dunia deenḡ le. U ne keḡ yiriḡ a kii nuu-na kala si keḡ yiriḡ dunia deenḡ le ari dunia-la si janḡ bira kó le. ²² Wia joḡ kunḡ-kunḡ-kala dolunḡ a he Kirisito nisinḡ le ne, a bira leḡ u ḡaa nialinḡ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhianḡ maa. ²³ Nialinḡ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ne ḡaa Yesu yaraa. Kirisito ne bira ḡaa nii-la si joḡ u dolunḡ he dunia lee-na kala.

2

Wia to Kirisito le a leḡ la keḡ miisinḡ

¹ Ma fa naga ari ma suba ne a tinḡ ma wu-boḡḡoo ari ma haacheba wiaa. ² Ma faa ḡaa wu-boḡḡoo ne a ḡiḡaa ma tuótóre wiaa, bua-la le ma fa síi to Sitaani dunia deenḡ le. Sitaani ne leḡe nialinḡ si bi Wia niinḡ wiaa ka to ḡiḡaa wu-boḡḡoo. ³ La kala kala ne faa to la tuótóre wu-ḡaalaa hariḡ a ḡiḡaa wu-lórununḡ, a bira bibiine wu-boḡḡoo. La fa síi ḡaa wiaa deenḡba, Wia fa na baaninḡ ne la nyunḡ, ari u fa si na baaninḡ dunia niaa nyunḡ ḡii. ⁴ Ama Wia chola ne kinḡeḡ a fifála nennige, ḡii ne tii u leḡ la di Kirisito kala keḡ miisinḡ. [U si fála nennige ne tii u laala ta.] ⁵ Bua-la le la fa si ḡaa haacheba ne a fa bi miisinḡ kene a tinḡ la haacheba-la wiaa, u laala ta. A tinḡ u si chola ne tii u ḡaa ḡii. ⁶ U bira chise la di Kirisito Yesu kala suunḡ le ne, a leḡ di la di Kirisito Yesu kala ḡaa kubala a hoḡ Wia-janḡ le. ⁷ U to Kirisito le ne a leḡ la keḡ miisinḡ, duu wuo dagela maachie ḡii u si chola ari ḡii u si faasa fála nennige. ⁸ Wia lahorimó ne tii u laama ta, a tinḡ ma si laa u wiaa dii. U bi naga ma titia si keḡ dolunḡ ne tii Wia laama ta, u ḡaa ḡii pima chogita ne. ⁹ U bi naga ma tinḡtinḡ-zoḡḡoo wiaa ne tii u laama ta. Nii wiaa nuu-kala bi maga duu bibigisi u titia le. ¹⁰ Wia ne ḡaala. U ḡaala di la to Kirisito Yesu le ne a ḡaa wu-zoḡḡoo. U ḡaa wu-zoḡḡoo deenḡba billa le di la ḡiḡaaba.

Nuhuobiinee kala ñaa kubala ne Kirisito teenj

¹¹ Ma nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa, ma si yu ari Juu timma-la fa si keri ba penee ka yire ma nialinj si kenj penj-purun ne. Nialinj si keri ba penee fa keri ba yaraa seme donjo ne a ta. ¹² Ma bira si yu ari bua kubala le ma fa bi Kirisito jinj. Ma di Iziral tinjñaa fa bi kubala ñaa. Wialinj Wia fa si bula ari u janj ñaa pi u niaa, ma-na fa bi janj naba. Ma fa bi kunj-kala ka yiele, ma bira bi Wia ma kene dunia le. ¹³ Ma di Wia pege fa bolie ne, ama leelee Kirisito jonj u chalinj jaase la wiaa ne, di la di Wia kpaje donjo. ¹⁴ U ne kenj nialinj si ñaa Juu tinjñaa ari nialinj kala si bi Juu tinjñaa ñaa he donjo le ba sinj a ku ñaa kubala. U ne kenja he donjo le la bira bi dindomoo ñaa. ¹⁵ U si suba nii, u leje wialinj Moosis fa si bile di niaa tuto, ba bira bi dolunj kene. U ñaa nii di nialinj si ñaa Juu tinjñaa ari nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa kala tou le ne a wuo sinj, a ñaa kubala maa. U ne leje ba sinj. ¹⁶ Kirisito si suu daa-gesee nyunj nii, u leje ba dindonnu-la dere ne. U si ñaa nii, u leje ba kala balia tou le a ñaa kubala ne, a kenj ba di Wia he donjo le ba sinj. ¹⁷ Kirisito ne ko a bul Wia wu-zomoo-la a pi nialinj pege fa si bolie ari Wia, ari nialinj ma fa si kpaje Wia kala, a bula piba di ba sinj a kenj nii-bala. ¹⁸ La kala kenj u Dinj-zonj-la ne. U dolunj le ne la kala janj to a mu Wia teenj.

¹⁹ Ma saa bira bi nuhuoraa ñaa, a bi duura bibaare maa. Ma di Wia niaa kala ñaa kubala ne a he Wia dia le. ²⁰ Ma nage dia-la Wia si saa ne. Wia nanjzooaba ari nialinj sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le, ba ne ñaa dia-la gentine. Kirisito Yesu titia ne ñaa tiebit-duo-la ba si kaa bil dia-la gentine. ²¹ U ne chage dia-la kala bil u ku ñaa Wia-dia, la Tiina Yesu dia-la. ²² Ma di Kirisito si ñaa kubala nii, ma di Wia niaa donsunj kala ne u kaa saa Wia-dia deenj, dime ne Wia lenj u Dinj-zonj-la juuju.

3

Pool bul Wia wu-zomoo-la a pi nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa

¹ Ba kenj mi-na Pool to dia a tinj Kirisito Yesu wiaa ne. Mi bira he sarika le a tinj ma ma nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa wiaa ne. Nii wiaa ne tii mi yie sul Wia pipima. ² Mi jima ari ma ma nii nii Wia si fãmi nennige a liisemi di mi tinj tintiminj deenj ma teenj. ³ Tenj-la mi fa si ñmunja pipima mi bul wiaa mua, a dage nii Wia si kenj wialinj fa si faa a kaa dagemi. ⁴ Di ma ne karime tenj-la, ma janj na nii Wia si leje mi jinj wialinj fa si faa a tige Kirisito le. ⁵ Wia fa bi leje di nuu-kala jinj wiaa deenjba, ama

leele u jonjo dage u nanjzooaba-la si kenj tuopula, ari nialinj sii bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la dolunj le. U leje u Dinj-zonj-la ne jonj wialinj dageba. ⁶ Wialinj ne ñla: Wia to Kirisito Yesu wu-zomoo-la le ne a lenj Juu tinjñaa ari nialinj ma si bi Juu tinjñaa ñaa kala kenj torunj kialinj Wia si ñaa billa le. Leele ba kala ñaa Kirisito yaraa seme donjo ne a tinj Wia wu-zomoo-la wiaa. Ba ma janj pe dii kialinj Wia si to Kirisito Yesu le a bul di u janj jonjo pila.

⁷ Wia leje mi ñaa u tintinnu ne, di mi bul Yesu wu-zomoo-la a pi niaa. U lahorimo le ne u dii zile mi le a jonj u dolunj pimi mi kaa titinj. ⁸ Wia niaa tuonj kala, mi ne ñaa ba ku-bie, anj ka u fãmi nennige a liisemi di mi bul Wia wiaa a pi nialinj si bi Juu tinjñaa ñaa, di ba wuo jinj ari Kirisito kenj kiaa ne worunj. Nuukala bi ba niinj wuo jinj. ⁹ Wia ne nii-la si ta kunj-kala. U ne leje mi bul wiaa deenjba kala a pi niaa, di ba wuo jinj wialinj u sii che duu ñaa a mu tige kialinj kala u si jonjo faa faafaa kala le. ¹⁰ Wia che duu to nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi le, a lenj Wia bii-zonjoo ari Wia biibonjoo kala si he wia nyunj le ku jinj Wia si kenj wu-jiminj nii kinjkenj. ¹¹ Wia fa biine faafaa kala ne duu ñaa wiaa deenjba. Ama leele u to la Tiina Yesu Kirisito le ne a lenj di wialinj sene ku ñaa wutitii. ¹² La si laa u wiaa dii nii, la bi janj fifã fawullunj. La janj kenj nyu-duonj a mu u sipaanj. ¹³ Mi saa sulma di ma si leje di ma tuonj chei a tinj mi sii na heenj nii wiaa. Mi sii na hee-la janj lenj di ma laa yirinj.

Pool bira sul Wia a pi Efesis niaa

¹⁴ Di mi ne biine wialinj Wia si ñaa pila, mi yie tuu kpirimi la Nyimma Wia sipaanj ne. ¹⁵ U ne he doho kala yirinj, kialinj kala si he Wia-janj ari kialinj kala si he tintteenj le. ¹⁶ U si kenj yirinj kinjkenj nii, mii sulu duu lenj di u Dinj-zonj-la pima dolunj ma tuosaa le. ¹⁷ Mi bira sulu di ma wuo laa Kirisito wiaa dii worunj, duu wuo he ma tuosaa le a lenj di ma chinj kpanj kpanj a cho niaa. ¹⁸ Mi bira sulu duu pima dolunj, di ma di u niaa kala wuo jinj nii Kirisito si faasa choma kinjkenj kinjkenj, di ma ku jinj chonu-la jalinj ari u lununj ari u duomunj kala. ¹⁹ Ama nuu-kala bi janj wuo jinj Kirisito chonu-la si mage nii. U ne kii wialinj kala la si wuo jinj. Mii sul Wia duu lenj di ma ma kenj ku-zomoo-la kala u si kene.

²⁰ U dol-la u si kaa titinjla le, mii sulu duu lenj di dol-la faasa titinj la tuosaa le. U ne janj wuo ñaa kiaa yuga kii kialinj kala la si sulu chiche ari wialinj kala la sii biinu. ²¹ Má lenj di la nialinj kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi to Kirisito Yesu le, a lenj di u yirinj yire a lii leelee a kaa mu wuu.

4

Kirisito pila doluj di la ŋaa kubala u teenj

¹ Ba keŋ mi-na Pɔɔl to dia a tiŋ la Tiina Yesu wiaa. Ma nialinj Wia si yira, mii sulma di ma leŋ di ma wu-ŋaalaa joŋ woŋbiinj ari Wia sii che ŋii. ² Má leŋ di ma siaa tuu tiŋteen, a pe keŋ ma titia muuri, a keŋ kenyiri, a joŋ wiaa chiche doŋo, a tiŋ ma si cho doŋo wiaa. Má leŋ ma ŋaa kubala ³ Wia Diŋ-zoŋ-la le. Ma si leŋe di kuŋ-kala keŋma pɔre doŋo le. Má keŋ doŋo woruj a fiela hoŋ som. ⁴ A tiŋ Kirisito wiaa, la kala ŋaa kubala ne. Wia Diŋ-zoŋ-la si hela le, ma ŋaa kubala ne. Wia si yirela ŋii, la kala yiele wu-bala ne. ⁵ La kala Tiina ŋaa kubala ne. Wialinj la si laa dii ma ŋaa kubala ne. Wii-chuoŋe lii-bala ne la kala fo. ⁶ La kala Wia ari la kala Nyimma ŋaa kubala ne. U ne kii kuŋ-kuŋ kala. U he kuŋ-kala le ne a titinj, a he ma ma tuosaa le. ⁷ Kirisito pela kuŋ-kala le ne a joŋ kiaa pila ari u sii che ŋii. ⁸ Ba ŋmuŋse Wia teninj seme doŋo a bul,

“U si yuo dii u diŋdoŋo dɛre, u jil Wia-jaŋ

an joŋ doluj pi niaa di ba kaa titinj.”

⁹ Di la ne si ari u jil Wia-jaŋ ne, ŋii daga ari u laa sipaanj lii Wia-jaŋ ne a ku tuu tiŋteen. ¹⁰ Nii-la titia si ku tuu tiŋteen, u ne bira jil Wia-jaŋ ŋii a kieli lere-la kala si he wia nyuj, duu keŋ kuŋ-na kala doluj. ¹¹ Dol-la u si joŋo pi niaa, u ne ŋla: U pi niaa doŋsun doluj di ba wuo ŋaa Yesu nanzooba, a leŋ doŋsun ma ba wuo bubul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le, a leŋ doŋsun maa di ba wuo gollo bubul Wia wiaa a pi niaa. Doŋsun ma biben nialinj si laa Yesu wiaa dii, ka doŋsun ma didage nialinj si laa Yesu wiaa dii. ¹² U pila doluj deen di Wia niaa wuo kaa tiŋ Wia tiŋtiŋŋaa, a wuo pe nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi le di ba waa wialinj ba si laa dii Kirisito teenj. ¹³ U pela le ŋii a kaa mu yi bua-la le la kala si jaŋ wuo ku chinj wialinj la si laa dii le, a wuo ku jinj Wia Bie si nage ŋii, a ku ŋaa ni-duoru Wia wiaa le, a wuo ku nage Kirisito si nage ŋii wii-kala le. ¹⁴ Nii-na la bira bi jaŋ ŋaa hanjbiisi Wia wiaa le. La bi jaŋ mu sipaanj an miire harinj maa a tiŋ wu-wogo-la la si nia a tige Wia wiaa le. La bi jaŋ to nialinj sii nyia wiaa an pe nyinyise niaa, di ba joŋ wialinj ba si laa dii ta. ¹⁵ Ama u maga di la cho doŋo a bul wutitii bua-na kala. Di la ne ŋaa ŋii, la jaŋ wuo waa Wia wiaa le a ku nage Kirisito si nage ŋii. Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi nage nuhuobiine nanjaasinj ne. Kirisito ne ŋaa nyuj. ¹⁶ U si ŋaa la kala nyuj ŋii, di nanjaasi-la kala ne mere doŋo le a titinj ba tiŋtiŋŋaa woruj, yara-la

jaŋ waa. La wasa keŋ yarida aa cho doŋo woruj.

Mii-falii-la la si kene Kirisito teenj

¹⁷ Wia doluj le mii che di mi bul wii ne pima ari siifiesinj. Wialinj nialinj si bi Wia jinj sii ŋaa an bibiine, ba ŋaa wu-peiba ne. Ma-na bira si wialinj ŋaa. ¹⁸ Biriminj to ba wu-jiminj ne. Ba bi jaŋ wuo na miisi-la Wia si joŋo pi niaa, bee wiaa ba bi wii-kala jinj, an keŋ tuo-heeŋ maa. ¹⁹ Ba joŋ hiisinj choŋo nyua ne, an joŋ ba titia he wu-liilinj ŋaaniŋ le, aa hihiene di ba gollo ŋaa disinj-na kala. ²⁰ Nii dee Kirisito dagema. ²¹ Ma nii Yesu wiaa ne. Ba dagema u wiaa ma ne. Wialinj kala saa ŋaa wutitiiba ne. ²² Ma fa si nage ŋii buŋbuŋ-la, má joŋu ta. Ba fa nyisema a cheima ne. ²³ Má leŋ di Wia keŋ ma tuobiinaa kala birime di ba ŋaa ku-falia. ²⁴ Ma tuobiinj-falia-la nage Wia si nage ŋii ne. Wia ne joŋo pima. Nii wiaa, má to ma tuobiinaa deenba harinj, di ma sene keŋ tuo-pula Wia sipaanj a si disinninj ma keŋ.

²⁵ Nii wiaa, ma bira si wiaa nyinyia. Má leŋ di nuu-kala bul wutitii a pi u doŋo tiina, bee wiaa la kala nage nanjaasinj ne a ku mere doŋo le a ŋaa kubala. ²⁶ Di ma ne na baaniŋ, ma si leŋe di ma baan-la leŋ di ma juu haache le. Ma bira si leŋe di ma na baaniŋ di wia tuu juu. ²⁷ Ma si leŋe di Sitaani na woŋbiinj a nyisema di ma ŋaa haache. ²⁸ Nii-la kala fa sii gaa, u maga duu leŋ gaariŋ, an keŋ u nisaa faasa tiŋ tiŋtiŋ-zoŋoŋo a wuo na ku-la kala u sii che u titia le, an wuo pe summo ma le. ²⁹ Ma si leŋe di wu-boŋ kala lii ma niinj le. Má bul wu-zoŋo-la sii juu niaa digilaa bua-la le si maga, a leŋ di wialinj ma sii bul pe nialinj le sii jegili wialinj. ³⁰ Ma si leŋe di Wia Diŋ-zoŋ-la tuoj chei. U ne Wia joŋo hema le. U ŋaa magilinj ma le a dage ari Wia jaŋ laama ta tapulii-la Kirisito si jaŋ miira ko. ³¹ Má joŋ wu-boŋoŋo ŋaaniŋ kala ta. Di nuu ne ŋaa wii juuma le, ma si joŋo he ma tuoj le. Ma si teru, ma si baaniŋ na. Ma si goŋ ŋaa niaa nyuj. Ma si niaa yirinj chichei. Ma bira si wu-boŋ kala kala ŋaa. ³² Ama má keŋ zile doŋo le, a fifá doŋo nennige. Má joŋ wiaa chiche doŋo, ari Wia si to Kirisito le a joŋ ma wu-boŋoŋo kala chema ŋii.

5

Ma he Kirisito pulumuj tuoj

¹ Ma ŋaa Wia bii-chooloo ne. Nii wiaa, má chichesii Wia wu-ŋaalaa. ² Má cho doŋo ari Kirisito si chola ŋii a suu la wiaa. U joŋ u titia a pi Wia. Ba kpuu ari ba si yie kpu pusuj a nyiga pi Wia ŋii, u suora sinj.

³ Ma si ŋaa Wia niaa ŋii, u maga di ma liise ma titia ha-choruj ari ba-choruj wu-ŋaalaa le, a bira liise ma titia disinninj kala

le, a sí niaa kiaa lilaa. ⁴ Ma sí wu-liilinj ari wu-tõonuj ma bubul. Ma sí sisii-tõonuj ma sii. U bi maga di Wia niaa njaa wiaa deenba. Ama u maga di ma lulolle Wia ne bua-na kala le. ⁵ U maga di ma jin woruj, ari nialinj sí jaa ha-choruj ari ba-choruj wiaa ari nialinj sí jaa disinninj, ari nialinj si kenj niaa kiaa lilaa, niaa deenba kala bi janj dii kialinj Wia si jaa bil u niaa le, u-na Wia ari Kirisito kuorii-la tuõj. ⁶ Ma sí leje di nuu-kala bul wu-tõonuj a nyisema. Wiaa deenba ne leje Wia baaninj sisii nialinj si bi u niinj ka to nyuj. ⁷ Nii wiaa, má liise ma titia ni-yiri deenba le. ⁸ Bua kubala le ma ma fa he biriminj tuõj ne, ama la Tiina Yesu leje ma læele he pulumuj tuõj ne. Nii wiaa, má lej di ma wu-jaalaa nage nialinj si he pulumuj tuõj sí jaa nii. ⁹ Pulumuj tuõj wu-jaalaa zomõ ne a pe jaa wutiitiba, aa to Wia wonjbiinj. ¹⁰ U maga di ma gunne wialinj ma si janj jaa di la Tiina Yesu tuõj tõre ne. ¹¹ Biriminj tuõj wu-jaala-la niaa sí jaa, má liise ma titia ba le. Niaa dõjsuj he biriminj tuõj aa jaa wu-bõnjõõ ne. Ama má jonj ba bubujõõ ta a lej niaa jin wialinj ba sí jaa bi zõj. ¹² U paala kenj hiisinj ne di la bul wialinj ba si luõraa jaa. ¹³ Kuõj-na kala ne he pulumuj tuõj, ba yie nau ne. Kuõj-kala síi chaane kenj pulumuj ne. ¹⁴ Nii wiaa ne tii ba bul, “Ma nialinj sí pinj donj a nage ma suba, má sí donj le. Kirisito janj chaana hema le.”

¹⁵ Nii wiaa, má põ ma titia le ari ma wu-jaalaa le. Ma sí ni-yaaraa nagu. Má jaa wiaa a nage nialinj si kenj wu-jiminj. ¹⁶ Tapulaa deenba niaa jaa wu-bõnjõõ ne. Nii wiaa bua-na kala le di ma ne na wonjbiinj, má jaa wu-zõnjõõ aa bul wu-zõnjõõ. ¹⁷ Ma sí yaaru, u maga di ma jin wii-la síi tõre la Tiina Wia tuõj aa jaaba. ¹⁸ Ma sí sininj nyua bubugi. Di niaa ne nyua sininj bugi, ba yie njaa wu-liilinj ne. U janj cheima. Ama má lej di Wia Diõj-zõj-la hema le a titinj. ¹⁹ Di ma ne ku hilimi a bul wiaa pipi dõjõ, má yiyi yiilaa ba sí yire Saams a didenne Wia, a yii yiilaa dõjsuj maa síi dage Kirisito wiaa. Ma tuõj ma le má yii yiilaa a didenne la Tiina Kirisito. ²⁰ Bua-na kala le ari wii-na kala le, má lolle la Nyimma Wia. Má to la Tiina Yesu Kirisito le a jaa nii.

Haalaa ari baalaa mele si maga duu nage nii

²¹ La síi fá la Tiina Kirisito wiaa nii, u maga di la tuto dõjõba niinj wiaa ne. ²² Haalaa, má tuto ma balaba niinj ari ma síi to Kirisito nii. ²³ Haalaa maga di ba jaa nii ne, bæe wiaa baalaa ne kenj doluj haalaa nyuj ari Kirisito si kenj doluj nii nialinj si laa u wiaa dii aa hilimi nyuj, ka ba jaa u yaraa. U ne saa bira jaa ba

Laataara. ²⁴ Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi síi to Kirisito niinj wiaa nii, nii titia ne haalaa ma maga di ba tuto ba balaba niinj wiaa. ²⁵ Baalaa, má cho ma haalaa, ari Kirisito si cho nialinj si laa Wia wiaa dii aa hilimi nii, u suu ba wiaa, ²⁶ a piise ba disinninj ta, a fo ba wu-bõnjõõ kala ma ta ari liinj, a tinj Wia niinj wialinj ba si nia wiaa. ²⁷ U jaa nii di nialinj si laa u wiaa dii aa hilimi, di ba wuo zõj kinjen, a tutul u teenj, a sí wu-bõnjõõ kala kenj muapilii maa, a bira sí jmaamu muapilii maa, a sí wu-bõnjõõ kala yiri ma jaa, a jaa nialinj si bi disinninj kene Wia sipaanj a sí wii-kala jaa chei. ²⁸ Yesu si cho nialinj si laa u wiaa dii aa hilimi nii, nii titia ne u maga di baalaa cho ba haalaa, ari ba si cho ba titia nii. Baal-la kala si cho u haala, u cho u titia ne. ²⁹ Nuukala bi u titia bere, ama u cho u titia a bibenj u titia nyuj woruj, ari Kirisito síi bej nialinj si laa u wiaa dii aa hilimi nyuj nii. ³⁰ Kirisito yie jaa nii, bæe wiaa la ma jaa u nanjdaasinj ne a mere u yaraa le. ³¹ Wiinj deenj wiaa ne tii baala yie lej u nyimma ari u naanj, ka ba di u haala mere dõjõ le a kenj chal-bala. ³² Wu-kpuõkperere deenj jaa wu-bal ne a faa. Kirisito ari nialinj si laa u wiaa dii aa hilimi wiaa ne mi bubul nii. ³³ U saa nage nii ne ma ma le. U maga di nuu-kala cho u haala ari u si cho u titia nii, u maga di haala ma pi u bala jirima ne.

6

Põõl bul hanjbiisinj ari ba nyimmaba ari ba naanba wiaa

¹ Hanjbiisinj, u maga di ma tuto ma nyimmaba ari ma naanba niinj. Nii níi to Wia wonjbiinj. ² Má zizil ma nyimmaba ari ma naanba ari ba si bul nii Wia teninj tuõj. Wialinj Wia si dage niaa di ba tuto, ba tuõj deenj ne kenj time. ³ Di ma níi zil ma naanba ari ma nyimmaba, Wia janj pema le di ma na di-zõmuj, a kenj mi-duduõj dunia deenj le. ⁴ Ma nyimmaba, ma sí ma biirinj walimu kinjen di ba baaninj sisii ma nyuj. Má bejba a dageba woruj, duu nage ari Wia titia ne dageba wonjbiinj ba tuto.

Põõl bul yosuj ari ba tinjaa wiaa

⁵ Ma yosuj, má tuto nialinj si tiima niinj dunia deenj le. Má zizilba a fifába. Má kenj wutitii a tutoba ari Kirisito ne ma tuto. ⁶ Má si leje di ma tinjaa bejma anj ka ma-na titinj woruj, a sí che di ma tinj di ba besema le. Ama má tinj ari ma timaa pi Kirisito ne a kenj tuo-bala, aa jaa wialinj Wia si cho. ⁷ Má kenj tuotõrõnj titinj ma tinjinjaa, ari ma tima pipi Kirisito ne, nuhuobiine dee ma timaa pa. ⁸ Ma jinj di nuu ne tinj tinjinj-zõj, la Tiina Wia janj jonj

ku-zɔŋ a tɪmu, di tiina ŋaa yomo koo u tii u titia nɛ. ⁹ Ma nialin ma si keŋ yosuŋ, má keŋba woruŋ, ma síba walimu. Ma jin ari ma kala tiina ŋaa kubala nɛ a he Wia-jaŋ. La kala ŋaa kubala nɛ u teen. U bila kaa pɔɛ.

Kialin Wia si joŋo pila di la kaa yuo Sitaani

¹⁰ Wii-la mi síi che mi bul, u wu-kaanin nɛ ŋla: Mii che di ma keŋ doluŋ la Tiina Wia teen a wasa kenu woruŋ. U jaŋ wuo pima doluŋ deen. ¹¹ Sitaani keŋ wu-jimin kinkeŋ aa nyise niaa. Ama má keŋ ma titia woruŋ a yuo laa ma titia Sitaani teen. Ma nage laali-yuoroo nɛ. Má laale laali-yuori genni-la kala Wia si joŋo pima. ¹² Ama la bi naga nialin síi yuo nuhuobiinee. Laa yuo Sitaani ari u haritooroo nɛ, ari kuŋ-kala si keŋ doluŋ nialin si he birimin tuɔŋ teen. Dunia deen ari dol-bɔmɔ-la kala si he wia nyuŋ, ba nɛ laa yuo. ¹³ Nii wiaa, má laale laali-yuori kiaa Wia si joŋo pima, di tapulii-la wu-bɔŋɔɔ síi che di ba ŋaama lɛ, di ma wuo ŋaa siri a china gberɛ. ¹⁴ Má chin kpaŋ kpaŋ, má leŋ di wutitii-la ma si nia nage ma laali-yuori damɛɛ a vɔɔ ma tinja lɛ, a leŋ di tuɔ-pula nage ma hɔɔ-gerin a tɔ ma harin ari ma sipaan kala, ¹⁵ a leŋ di Yesu wu-zɔmɔ-la ŋaa ma laali-yuori neŋteŋɛɛ. Yesu wu-zɔmɔ-la pe niaa lɛ ba hɔŋ ari yarifielaa. ¹⁶ U nii harin lɛ nɛ má leŋ di ma yarida dol a nage hɔɔ-la laali-yuoroo si joŋo kere ba bɔye. Di ma nɛ ŋaa nii, ma jaŋ wuo kere laa ma diŋdɔŋ heŋɛɛ kala u si joŋo a yuoma. Heŋɛɛ deenba bieru a nage nyinin síi bieru nii nɛ. ¹⁷ Wia si laama ta nii, u maga duu nage nyuŋ-chuulo nɛ di ma joŋo chu, aŋ joŋ tokobii-la si he Wia Diŋ-zɔŋ-la teen a kori a yuo laalin. Tokobii-la nɛ ŋaa Wia wiaa. ¹⁸ Má leŋ di Wia Diŋ-zɔŋ-la pima doluŋ di ma chuɔle Wia bua-na kala lɛ a sulu wii-wii-kala. Ma síi ŋaa nii, má pɔ woruŋ a sí don diegu, aŋ pese, aa chuɔle Wia pipi Wia niaa maa. ¹⁹ Má sul Wia pimi maa di Wia pimi nyu-duoŋ, a wuo dagemi nii mi si jaŋ to a bul Yesu wu-zɔmɔ-la fa si faa a pi niaa. ²⁰ Mi síi bul Kirisito wu-zɔmɔ-la aa pi niaa nii, nii nɛ tii ba keŋmi kaa he chorumɔɔ. Má sul Wia pimi di mi wuo bul Wia wiaa ari nyu-duoŋ, ari mi si maga di mi bul nii.

Wu-kaanin

²¹ Mii che di ma jin mi si nage nii nɛ, a bira jin tintimii-la mi síi tin. Mi naanbii-chooluŋ Tikikas si ŋaa la Tiina Yesu tintinni-titii, u jaŋ bul mi wiaa kala, ²² di ba wuo leŋ di ma nyuŋ nyaase. Nii nɛ tii mi timu ma teen.

²³ La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito jaŋ leŋ di la naanbiiri-la kala si laa Yesu wiaa dii hɔŋ ari yarifielaa, a keŋ

yarida, a cho dɔŋɔ. ²⁴ Nialin si cho la Tiina Yesu Kirisito a kaa mu deen deen, Wia jaŋ fá niaa deenba kala nennige.

**TEN-LA PƆƆL SI N̄MUNSA PI
FILIPA
NIAA**

¹ Mi-na PƆƆl ari Timoti ne n̄munse tenin deen aa pi Wia niaa kala si he Filipa le a laa Yesu Kirisito wiaa dii. La n̄aa Yesu Kirisito t̄ntinnaa ne. ² Laa n̄munse tenin deen a pipi nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi nihiasin ari nialin si pe nihiasi-la le.

La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lah̄orimo le, ma jan h̄on ari yarifielaa.

PƆƆl chuole Wia pipi Filipa niaa

³⁻⁴ Bua-na kala le di mi ne liisi ma wiaa, mi yie chuole Wia pipima ne. Mi yie lollu a mu tige ma wiaa ari tuotorun ne. ⁵ Mi yie lolle Wia a tin̄ nii ma si pemi le mi bul Wia wu-zom̄o-la a pi niaa. Ma pemi le a lii tapulii-la ma si nii Wia wu-zom̄o-la a kaa ko jin̄in. ⁶ Mi laa dii ari Wia si pema le ma tin̄ t̄ntin̄-zom̄o-la nii, u jan pema le di ma tima mu yi tapulii-la la Tiina Yesu Kirisito si jan ko. ⁷ Mii biine ma wiaa ne worun. U n̄aa won̄bii ne di mi n̄aa nii, bee wiaa Wia fá la di ma kala nennige. A tin̄ Wia wu-zom̄o-la wiaa ne ba ken̄mi kaa to dia. Bua deen le la kala dii dan̄sia a mu tige Wia wu-zom̄o-la le duu n̄aa wutitii, a len̄ u chin̄ kpan̄ kpan̄. Wiaa deenba kala le ma pemi le ne worun. ⁸ Mii biine ma wiaa ne worun. Wia ne n̄aa mi dan̄sia ari wiin̄ deen le. Chonu-la mi si choma lii Kirisito Yesu teen̄ ne. ⁹ Mii sul Wia duu len̄ di ma cho don̄o, di chonu-la wasa yuge kin̄ken̄, a biraa sulu duu pima wu-jimin̄ di ma wuo jin̄ wii-na kala ma sii n̄aa bubuon̄. ¹⁰ Wu-jimii-la jan len̄ di ma liise wu-zon̄h̄oo a pi ma titia. Di ma ne n̄aa nii, ma jan wuo liise ma titia disinnin̄ le, a sí wii-kala n̄aa chei a mu yi tapulii-la Kirisito si jan ko. ¹¹ Ma si ken̄ tuo-pula Wia sipaan̄ nii, ma jan wuo to Yesu Kirisito le a wasa n̄aa tuo-pul wu-n̄aalaa. Di ma ne n̄aa nii, niaa jan denne Wia duu yirin̄ yire.

PƆƆl si duu jan̄ jon̄ u titia bil a mu tige Kirisito t̄ntin̄n̄aa wiaa

¹² Mi naan̄biirin̄, mii che di ma jin̄ ari wialin̄ si n̄aami le len̄e wu-zom̄o-la mi sii bul wasa mu sipaan̄ ne. ¹³ Nialin̄ sii bej nialin̄ ba si kaa to dia ari nuu-kala jima ari Kirisito wiaa ne tii ba ken̄mi kaa to dia. ¹⁴ Mi si he dia-la le pe la naan̄biirin̄ don̄sun̄ le ba wasa chin̄ la Tiina Yesu wialin̄ ba si laa dii le worun. Ba bira ken̄ nyu-duon̄ a bubul Wia wiaa, an̄ bi fawullun̄ ka fá.

¹⁵ Mi jima ari niaa don̄sun̄ ka bul Kirisito wiaa a pipagise ne ari yaribierin̄, an̄ pe n̄aa yuo-heere. Ama don̄sun̄ ma ken̄ ba tuobiin̄-zon̄h̄oo a bubul Kirisito wiaa.

¹⁶ Nialin̄ sii to ba tuobiin̄-zon̄h̄oo le a bubul Kirisito wiaa chomi ne. Ba jima ari Wia ne liisemi di mi bul u wu-zom̄o-la a pi niaa.

¹⁷ Nialin̄ si bul Kirisito wiaa a pipagise yie to ba titia tuotorun̄ le ne. Ba bi wutitii kene. Mi si he dia le nii, ba chiche di mi na heen̄ a yuge. ¹⁸ Ama mi-na teen̄ u bi wii-kala kene. Di tuobiin̄-zon̄h̄oo ne koo di tuobiin̄-bon̄h̄oo ne ba kaa bul, mi tuon̄ toro ne ari ba sii bul Kirisito wiaa.

¹⁹ Mi tuon̄ ma jan̄ tor̄e a mumu. Mi jima ari ma chuole Wia pipimi ne. Nii wiaa a tin̄ ma Wii-sula ari Yesu Kirisito Din̄-zon̄-la le, mi jima ba jan̄ liisemi ta. ²⁰ Wii-la mi sii che kin̄ken̄ ari wii-la mi sii yiele ne n̄la: Mi bi jan̄ ko di mi n̄aa wii a mu tige t̄ntimii-la mi sii tin̄ di hiisin̄ diimi, ama a suomi jin̄in̄ a kaa mu, bua-na kala le, mi jan̄ ken̄ nyu-duon̄ a bul Wia wiaa. Di mi ne weye koo di mi ne suba, mi jan̄ jon̄ mi titia bil a mu tige Kirisito t̄ntimii-la wiaa, duu yirin̄ yire. ²¹ Mi-na teen̄, di mi ne ken̄ miisin̄, mi kenu Kirisito teen̄ ne. Di mi ne suba maa, mi jan̄ na nyuurun̄ u teen̄. ²² Di mi ne he mi miisin̄ le, mi jan̄ faasa tin̄, di ni-dan̄ nii Wia niin̄ wiaa. Di mi ne bira suba maa, mi jan̄ na nyuurun̄. Mi bi jin̄ ba ku-la mi si jan̄ liise. ²³ Mi he wiaa deenba balia pege ne. Mi fa cho ne worun̄ di mi sii dunia deen le a mu Kirisito teen̄. U ne kpia mi si jan̄ he dunia deen le. ²⁴ Ama u jan̄ n̄aa wu-zon̄ a pima di mi ne he mi miisin̄ le. ²⁵ Mi laa wiin̄ deen dii ne ari mi jan̄ he ma teen̄ dunia deen le, di mi wuo pema le di ma waa a mu tige wialin̄ ma si laa dii le, an̄ pe ken̄ tuotorun̄ ba le. ²⁶ Nii wiaa, di mi ne miira ko ma teen̄, ma jan̄ na won̄biin̄ a denne Yesu Kirisito a tin̄ mi wiaa.

²⁷ Má len̄ di ma wu-n̄aalaa tuto Wia wu-zom̄o-la mi si bula pima a tige Kirisito le. Di ma ne n̄aa nii, di mi ne he ma teen̄ koo di mi ne tuo, mi jan̄ wuo nii ari ma faasa chin̄ ne kpan̄ kpan̄ a ken̄ nii-bala, a len̄ di ma tuobiinaa ku pe don̄o le, a faasa he dolun̄ a pipe don̄o le a mu tige Wia wu-zom̄o-la ma si laa dii le. ²⁸ Ma sí len̄e di fawullun̄ ken̄ma a mu tige ma din̄don̄h̄oo le. Wiin̄ deen̄ chaasa dageba ari ba jan̄ lel, ama Wia jan̄ laa ma-na ta. ²⁹ Ma-na, Wia ne pima won̄biin̄ di ma laa Kirisito wiaa dii an̄ pe na heen̄ a tin̄ u wiaa. ³⁰ Laal-la ma si na di mii yuo bun̄bur̄, a bira nii di mi haa yuo, ma ma jan̄ wuo yuo.

2

Kirisito si ken̄ u titia muuri, Wia jon̄ yiri-bal̄in̄ pu

¹ Di Kirisito pema le ma miisin̄ le, a pema le di ma don̄sun̄ ma nyusun̄ nyaase,

a pema le ma cho donjo di ma tuosaa pinj di-bala, a lej di Wia Diŋ-zonj-la he ma tuosaa le a titinj, a pema le di ma fifá ma donsunj tinjŋaa nennige, ² nji wiaa má keŋ tuo-bala, a wasa cho donjo, a keŋ nii-bala, nji janj wuo lej di mi tuonj faasa tore. ³ Wii-na kala ma síi ŋaa le, ma sí ma titia tuotorunj to, a ma sí ma titia ma le bibigisu. Ama má lej di ma siaa fiele donjo nyun, a bej di niaa donsunj yuga kiima. ⁴ Di nuu níi ŋaa wii, u sí ŋaa chiche duu pe u dunjunj le. Ama ú ŋaa chiche duu pe nuu-kala le ne. ⁵ Ma maga ma nage nji Yesu Kirisito si naga ne ma tuobiinaa le. ⁶ U fa keŋ Wia nagisij ne, ama u fa bi biina duu fuge u titia duu di Wia mage donjo. ⁷ Ama u titia tuotorunj le, u jonj u Wia nagisij ta aŋ ku tima pi Wia. Ba si lulu, u ku nage nuhuobiine, ⁸ a keŋ u titia muuri, a to Wia niinj a mu yi bua-la le u síi suu. Ba paala kpaasu mere daagesee nyun ne u suu. ⁹ A tinj wiinj deenj le Wia chisu a kenu kaa jilj Wia-ŋan, a pu yiri-la si yuga kii yiri-na kala. ¹⁰ Nji wiaa Yesu dolunj le, kialinj kala si he Wia-ŋan ari kialinj si he tinjtenj ari lele-ŋan, ba kala janj tuu kpirimi u sipaanj a chuolu. ¹¹ Nuukala janj suri u niinj a bul ari Yesu Kirisito ne ŋaa u Tiina. Di wiinj deenj ne ŋaa, la Nyimma Wia yirin janj yire.

Má chaane a nage cheŋwulaa dunia le
¹² Nji wiaa mi naanbii-chooloo, má tuto mi niinj ari ma fa síi to nji bua-la le mi fa si he ma teenj. Lele mi tuo ma teenj, ari nji kala ma ha to mi niinj. Wia laama ta ne, ama má fá fawullunj, aŋ keŋ ma titia muuri, a titinj, aŋ na ku-la Wia si si u janj jonjo pima. ¹³ Má ŋaa nji, bee wiaa, Wia he ma teenj bua-na kala le a keŋma a titinj ne. U janj ŋaa ma tuotore wii di ma níi ŋaa wialinj u síi che.

¹⁴ Di ba ne si di ma ŋaa wii, ma sí kaa lere, di ma níi ŋaa, ma sí wiaa gurimu. ¹⁵⁻¹⁶ Di ma ne tinj ma tinjtinjŋaa worunj, ma janj ŋaa tuo-pul timma a sí wii-kala chei. Ma janj bira ŋaa Wia biirinj a he haache diiree ari ni-bonjŋoo tuonj dunia deenj le. Nji wiaa, u maga di ma tuto Wia niinj wialinj si pima miisij, di ma wuo chaane niaa deenba tuonj, ari cheŋwulaa si chaane nji wia nyun. Di ma ne ŋaa ŋla, mi janj wuo bese mi titia le a mu tige mi tinjimiila kala mi si tima, tapulii-la la Tiina Yesu Kirisito si janj ko. Nla ne janj dage ari tinjimiila kala mi si tima bi pei ŋaa. ¹⁷⁻¹⁸ A tinj ma si laa Wia wiaa dii, ma nage puna-la ba si yie kpu a pi Wia. Di ba paala kpumi a tinj wu-zonjŋoo ma si ŋaa Wia sipaanj, mi ŋaa siri ne di mi suu. Nji leŋe mi tuonj tore ma nyun nji. Má lej ma ma tuonj tore mi nyun.

Pool bul Timoti ari Epafodaatis wiaa

¹⁹ Mii yiele ari la Tiina Yesu dolunj le mi janj tinj Timoti duu ko ma teenj leele. Duu ne ko ma teenj aŋ miira ku bul ma wiaa pimi, mi tuonj janj tore. ²⁰ U dunjunj ne nii-la si chil ma wiaa ari mi ma si chil ma wiaa nji. ²¹ Niaa donsunj chil ba titia wiaa ne. Ba bi Yesu Kirisito wiaa chila. ²² Ma ma titia jinj nji Timoti si naga ne. U pemi le bubul Wia wu-zomola a nage bie si yie pe u nyimma le ba titinj nji ne. ²³ Di mi ne ku jinj nji wialinj si nage mi teenj, mi janj timu duu ko ma teenj. ²⁴ Ama mi wii-wii-kala he Wia teenj ne. Mi jima u bi janj dieni ka di mi titia ko ma teenj.

²⁵ Mi bee na ari u maga di mi tinj la naanbie Epafodaatis duu ko ma teenj ne. U ŋaa mi tinjinni donj ne aŋ pe ŋaa mi laali-yuori donj ma. Ma ne timu u ko mi teenj a pemi le ari wii-la mi síi che. ²⁶ U faa biine ma wiaa ne di u ku nama, ama u tuonj cheye a tinj ma si nia ari u bi yarifielaa kene. ²⁷ Wutitii, u wiila ne, a fa ka mua duu suba, ama Wia fáu nennige a lej u duori. Di Epafodaatis ne fa suba, mi tuonj fa janj faasa chei. Ama Wia fámi nennige a bi leŋe u suu. ²⁸ Nji wiaa mi siinj faasa fieŋe ne kinkeŋ duu ko ma teenj ne, di ma nau di ma tuonj bira tore, di mi ma tuonj bira toro. ²⁹ Nji wiaa, la Tiina Yesu dolunj le, má laau worunj ari tuotorunj. Má pipi ni-yiri deenba jirima. ³⁰ A mu tige Kirisito tinjtinjŋaa wiaa, u jonj u miisij bil, u fa ka mua duu suba. U ŋaa nji duu wuo pemi le, bee wiaa ma titia faa che di ma pemi le ne aŋ bi wuo pe.

3

Pool bi u nyun jonjo he wialinj nuhuobiinee síi ŋaa ba yaraa le

¹ Mi naanbiirinj, wii-la wu-kaaninj mi síi che mi bula pima ne ŋla: Má juuŋse la Tiina Wia sipaanj. Mi laa sipaanj bul wiinj deenj ne pima ne, aŋ bira chiche di mi bul u titia ŋla. Mi bi janj ko di mi loló ari wii-la bulunj. Wialinj janj pema le di ma sí wu-bonj kala juu.

² Má po ma titia le ari nialinj si ŋaa wiaa ari vahinj síi ŋaa nji, a po ma titia ni-bonj wu-ŋaalaa le. Má keŋ ma titia ari nialinj si pesema le di ma keru ma penee. ³ La ne paala chaasa ŋaa nialinj si sene keru ba penee, bee wiaa la-na to Wia Diŋ-zonj-la niinj le ne aa chuole Wia. Nji wiaa, laa juuŋse Kirisito Yesu teenj ne. La-na sipaa tuo wialinj niaa síi ŋaa ba yaraa le. ⁴ Mi-na ne paala maga di mi keŋ nyu-duonj a tinj wialinj niaa síi ŋaa ba yaraa le. Di nuukala ne biina ari u janj wuo jonj u nyunj a he wialinj nuhuobiinee síi ŋaa ba yaraa le, mi-na janj paala wuo bul ari mi kii tiina ne. ⁵ Ba si lumli, tapul-chorimunj cheenj

ne ba keru mi penin. Mi n̄aa Iziral tiina titii ne, a lii Benjamin doho. Mi naan̄ ari mi nyimma n̄aa Hiiburu timma ne. Di Juu tin̄n̄aa naabalima won̄bii-la ne maa to, mi n̄aa Farisii tiina ne. ⁶ Mi faa to Juu tin̄n̄aa naabalimaba won̄bii-la ne ari s̄ifis̄in, a to naasin̄ dudogise nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Di nuhuobiine ne fa jan̄ wuo ken̄ tuo-pula a tin̄ u sii to Juu tin̄n̄aa naabalimaba won̄bii-la, mi jan̄ bul ari mi n̄aa ni-pula ne. Mi fa sii to won̄bii-la, mi bi wii n̄aa chei. ⁷ Mi fa biina, wiaa deen̄ba kala mi fa si to jan̄ ken̄ nyuurun̄, ama a tin̄ Kirisito wiaa mi bene ba n̄aa pei ne. ⁸ Mi si ku jin̄ mi Tiina Yesu Kirisito, mi bene ari mi tele ne wiaa deen̄ba le. Mi chaasa jin̄ ari u ne ken̄ nyuurun̄ a kii wiaa deen̄ba kala mi fa sii to. A tin̄ Yesu wiaa mi jon̄ wii-kala yuo ta ne. Mi bene ari ba kala nage nisurun̄ ne. Mi n̄aa n̄ii di mi wuo na nyuurun̄ ne Kirisito teen̄, an̄ pe ken̄ u tuo-pula-la, ⁹ di la di Kirisito kala n̄aa kubala. Tuo-pula-la mi si kene, u bi mi titia le lia, u saa bira bi wialin̄ Moosis si n̄muɲsa bil di n̄aa tuto ma le lia. Ama leele mi si laa Kirisito wiaa dii, n̄ii ne ti mi ken̄ tuo-pula u teen̄. Tuo-pula deen̄-na lii Wia teen̄ ne. Wia jon̄o pi nuu-kala si laa u wiaa dii ne. ¹⁰ Wii-la kala mi sii che ne n̄la, di mi jin̄ Yesu Kirisito, a wuo jin̄ u dol-la si lii u teen̄ a tin̄ u si sii suun̄ le, a wuo na hee-la yiri u si na a suu. ¹¹ N̄ii le ne mi ma titia jin̄ ari mi jan̄ suu an̄ sii suun̄ le.

U maga di la he la nyun̄ kala wialin̄ si he la sipaan̄

¹² Wiaa deen̄ba mi si bula, mi ha biba na dere, mi ha bi ni-pula ma n̄aa. Mi ha he dime ne a yuyuo di mi dii ku-la mi si jan̄ na Yesu teen̄. Yesu Kirisito paala laa sipaan̄ yuo diimi ne a tiimi. ¹³ Mi naan̄biirin̄, mi paala biina ari mi ha bi ku-la na, ama mi jon̄ mi nyun̄ kala he wu-bala le ne di mi n̄aa. Mi yu wialin̄ si he hariñ, an̄ he mi dolun̄ kala di mi na wialin̄ si he mi sipaan̄. ¹⁴ N̄ii wiaa mi fa jon̄ mi sipaan̄ tuule ne a mumu di mi na ku-la Wia si jan̄ to Yesu Kirisito le a jon̄o pimi u jan̄ le. ¹⁵ U maga di nialin̄ kala si waa Kirisito wiaa le bibiine wiin̄ deen̄. Di ma doɲsun̄ ma nii sei wii doɲ, Wia jan̄ dagema wutitii-la. ¹⁶ Wii-la si maga di la n̄aa ne n̄la, má len̄ di la mu sipaan̄ a tuto wialin̄ titia la fa sii to a ku yi leele.

¹⁷ Mi naan̄biirin̄, má kala chiches̄i mi wu-n̄aalaa. Naa-buasula si maga di ma tuto ne laa dagema. N̄ii wiaa, má tuto nialin̄ si laa má sipaan̄. ¹⁸ Mi laa sipaan̄ bul wiaa pima a tige nialin̄ doɲsun̄ le, an̄ ka leele-na sii-liirin̄ paala yuori mi s̄iaa le ne ka mii bul. Kirisito suu daa-geseɛ nyun̄ ba wiaa, ama nialin̄ wu-n̄aalaa daga ari ba

bi wii-la u si n̄aa kaa titin̄. A tin̄ n̄ii wiaa ba di Kirisito n̄aa din̄doɲ ne. ¹⁹ U diderin̄ ba jan̄ mu juu Wia nyinin̄. Ba tuotoɛ wu-n̄aalaa le ne baa to. Ba siin̄ yie fiese hiisi wiaa le ne. Ba yie bibiine dunia k̄iaa dun̄duɲa wiaa ne. ²⁰ Ama la-na n̄aa Wia-jan̄ n̄aa ne. La hon̄o gberɛ la Tiina Yesu Kirisito duu lii Wia-jan̄ ko ne. U ne n̄aa la Laataara. ²¹ Duu ne ko, u jan̄ ken̄ u dol-la a kaa birime la yaraa deen̄ba si jan̄ pua, di ba nage u titia yara-la si bi pua. Dol-la ne u kaa biben̄ kuɲ-kala. U jan̄ jon̄ u dolun̄ a n̄aa wiin̄ deen̄, a jon̄ kuɲ-kala a he u naasin̄ bubuɔɲ a biben̄.

4

Pɔol chagile Filipa n̄iaa

¹ N̄ii wiaa mi naan̄biirin̄, mi choma ne kin̄ken̄, mi yie bibiine ma wiaa ne. A tin̄ ma wiaa, mi tuɔɲ toɔ worun̄, mi nyun̄ duori. N̄ii-na, mi naan̄bii-kpianaba, má chin̄ la Tiina hariñ kpan̄ kpan̄.

² La dihaalaa Yuoodia ari Sintiki, mii sulma jan̄-jan̄ di ma sij a tin̄ la Tiina Yesu wiaa. ³ N̄-na mi tin̄tinni doɲ, mii che di n̄ pe haalaa deen̄ba le, ka di Kilement̄ ari mi tin̄tinni doɲsun̄ kala ma pemi le di la he la dolun̄ kala a mu tige Wia wu-zomɔ-la wiaa di ba mu sipaan̄. N̄iaa deen̄ba kala yiraa ne he miisin̄ ten̄-la tuɔɲ Wia si bile.

⁴ Má jujuose Wia sipaan̄ bua-na kala. Mi jan̄ bira bula pima di ma jujuose Wia sipaan̄. ⁵ Má len̄ di ma s̄iaa fiele nuu-kala teen̄. Má n̄in̄n̄aa n̄ii, bee wiaa bua-la le la Tiina Yesu si jan̄ miira ko kpaga ne. ⁶ Ma si len̄e di kuɲ-kala wiaa wiwalimema, ama di ma nii chuole Wia, má sulu a chiche ku-la kala ma sii che, an̄ pe lolu. ⁷ Di ma nii n̄aa n̄la, Wia jan̄ pima yarifielaa. Yarifielala jan̄ len̄ di ma tuɔɲ ari ma tuobiinaa kala pin̄ di-bala, Yesu Kirisito dolun̄ le.

⁸ Mi naan̄biirin̄, wii-la diderin̄ ne n̄la: Má n̄in̄n̄aa wialin̄ si n̄aa wutitiiba, wialin̄ si ken̄ yirin̄, wialin̄ sii to won̄biin̄, wialin̄ si bi wii-wii-kala kene, wialin̄ si dage di ma cho n̄iaa, ari wialin̄ si zomɔ n̄iaa sipaan̄. Má jon̄ ma nyun̄ kala he wu-zoɲɔɲo n̄aan̄in̄ le, aa n̄aa wiaa di n̄iaa bibesema le. ⁹ Wialin̄ kala mi si bula pima, ari wialin̄ kala mi si dagema, ari wialin̄ kala ma si n̄ia di mii bul, ari wialin̄ kala ma si gunna mi teen̄, má ken̄ba kaa tin̄ tin̄tin̄n̄aa. Di ma ne n̄aa n̄ii, Wia-la sii pi n̄iaa yarifielaa jan̄ len̄ di ma hoɲ ari yarifielaa.

Pɔol lolle Filipa n̄iaa ari ba si peu le n̄ii

¹⁰ Mii juose ne kin̄ken̄ Wia teen̄, bee wiaa leele ma daga ari ma faa biine mi wiaa ne. Faafaa-la kala ma faa biine mi wiaa ne. Ama won̄biin̄ ne ma bi na di ma wuo dage chonu-la ma si kene a pimi. ¹¹ U bi naga ari mi che kuɲ ka ne ti mii bul wiin̄

deen, bæe wiaa mi gunne wiaa yuge ne mi miisin le. Di mi keŋ kuŋ koo di mi bi kuŋ keŋe, mi tuon yie toro ne. ¹² Mi jin ŋii u si naga a pimi ne, di mi ne keŋ kuŋ koo di mi ne bi keŋe. Mi gunne wiin deen ne bua-na kala koo lee-na kala. Di mi vogo koo di losuŋ keŋmi, di mi keŋ kiaa yuge koo di mi ne keŋ mua, mi sipaa tuo. ¹³ Mi jan wuo keŋ mi titia woruŋ wiaa deenba kala le, bæe wiaa Kirisito ne pimi dol-la.

¹⁴ Ama u ŋaa wu-zon ne ma sii pemi le. Bua-la le wiaa si juumi, ma pemi le ne. ¹⁵ Ma Filipa niaa, ma titia jima woruŋ ari mi si suomo bubul Wia wu-zom-la ma teen, ma pemi le ne. Mi si lii Masidoonia tiŋteen maa, ma ha pemi le ne. Nialin kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi, ba kuŋ-kala bimi le pe, see ma duŋduŋa ne pemi le ari moribiee. ¹⁶ Mi fa si he Tesalonaaka taŋ-la le, ma pemi le yuge ne. ¹⁷ U bi naga ari mi yie chiche di mi laa kiaa ne ma teen, ama mi cho di mi na ari ma time wasa yuge Wia teen ne. ¹⁸ Ma si tin Epafodaatis, u keŋ kialin ku pimi, lele mi keŋ kuŋ-kala mi sii che ne. Kialin paala yuge ne. Kialin ma si joŋo pimi, ba nage kiaa ba si yie kpu pi Wia, u laaba, ka u tuon tore ba nyuŋ ne. ¹⁹ Wia-la mi si timaa pa keŋ kuŋ-kala ne, u jan to Yesu Kirisito le a pima kuŋ-kala ma sii che a yuge. ²⁰ La Nyimma Wia yirin jan yire bua-na kala le a kaa mu wuu. Ami.

Chuolaa

²¹ Mii chuole nialin kala si to Yesu Kirisito le a ŋaa Wia niaa. La naanbiiri-la kala ma si laa Yesu wiaa dii a he daha, ba maa chuolema. ²² Wia niaa kala si he daha ka chuolema. Nialin ma si laa Yesu wiaa dii a he kuori-bal-la ba sii yire Siiza dia le ka chuolema.

²³ La Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, ma jan hon ari yarifielaa.

TEN-LA PÖÖL SI NĪMUNSA PI KOLJOSI NIAA

¹ Mi-na Pööl si ŋaa Yesu Kirisito nanɔɔ Wia si liisa, ari Timoti, la kala naanɓie, laa chuole ma Kolosi niaa.

² Mi ŋmunɔe teniŋ deenɔ a pipi ma-na Wia niaa si ŋaa naanɓii-titiiba-la Kirisito teenɔ. La Nyimma Wia lahorimɔ le u janɔ pema le a leŋ di ma hoŋ ari yarifielaa.

Pööl lolle Wia Kolosi niaa wiaa

³ Bua-na kala la nii chuole Wia aa pima, la yie lolu, u-na, la Tiina Yesu Kirisito Nyimma, ⁴ beɛ wiaa la nia ari ma sei Kirisito Yesu niinɔ a cho Wia niaa kala ne. ⁵ Maa ŋaa nɔi a tiŋ ma sɔi yiele kialinɔ si piŋ ma sipaanɔ Wia-jaŋ le. ⁶ Ma nii wiinɔ deenɔ bua-la ma si nii Wia wu-zomɔ-la si ŋaa wutitii. Epafiras ne bula pima. Wia wu-zonɔɔ deenɔba tiŋ tiŋtiŋ-zonɔɔ ne leree yuge dunia le. Niaa yuga laaba dii, ba puŋ lere-la ari ba si puŋ nɔi ma le. Ba puŋ nɔi ma le a suomi bua-la le ma si jegile nii wu-zomɔ-la a sene jinɔ nɔi Wia si pema le u lahorimɔ le. ⁷ Ma gunne wiaa deenɔba Epafiras teenɔ ne, la ni-choolii-la si ŋaa la tiŋtinni doŋɔ Wia tiŋtiŋɔaa le. U ŋaa Kirisito tiŋtinni-titii ne la nyuŋ. ⁸ U ne bula pila ari ma si cho doŋɔ Wia Diŋ-zonɔ-la doluŋ le.

⁹ A lii tapulii-la la si nii wiinɔ deenɔ, la chuole Wia pipima a bi leŋ. Laa sul Wia aa pima duu leŋ di ma sene jinɔ wi-lu u sɔi che di ma ŋaa, a keŋ wu-jiminɔ ari digilinɔ jegilee Wia Diŋ-zonɔ-la si pima. ¹⁰ U janɔ leŋ di ma wu-ŋaalaa kala chinɔ Wia wonɓiinɔ le, duu tuonɔ tore ma nyuŋ a leŋ di ma tiŋ tiŋtiŋ-zonɔɔ, tiŋtiŋ-yiriba kala le, duu keŋ doho, di ma ku jinɔ Wia woruŋ a waa pe. ¹¹ Wia janɔ pima doluŋ a mage nɔi u si dolie, di ma wuo keŋ piina ari kenyiri ma tuoturuŋ le. ¹² Má lolle Wia ari u si leŋe di maachie ma ma si janɔ wuo pe dii kialinɔ u si ŋaa bil u niaa le Wia kuorii-la tuonɔ. ¹³ U laala Sitaani nisinɔ le, a keŋla kaa mu he u bii-chooluŋ kuorii-la le di u bibenɔla. ¹⁴ U ne Wia jonɔ tiŋ la haacheba chiminɔ a jonɔ la haacheba chela.

Kirisito keŋ doluŋ wii-kala le

¹⁵ Kirisito ne nage Wia-la nagisinɔ kala kala, nii-la la si bi na. U ne kii kuŋ-kala u si ŋaa. ¹⁶ U le ne Wia to a ŋaa kuŋ-kuŋ-kala si he wia nyuŋ ari tiŋteenɔ, kialinɔ la sɔi na ari kialinɔ la si bi na kala, a pe Wia bii-zonɔɔ ari bii-bonɔɔ kala le. U le ne u to a ŋaa kaa kala. Ba he dime u yirinɔ le. ¹⁷ U ne laa sipaanɔ he dime, ka kuŋ-kala-na he dime. U nii beŋ kaa kala ba

chinɔ ba di-chinaa. ¹⁸ U ne ŋaa nialinɔ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhianɔ aa beŋba. Ba nage u yaraa, u ne ŋaa ba nyuŋ. U ne suomo bil Wia niaa geŋtine, beɛ wiaa u ne ŋaa buŋbuŋ nii-la si laa sipaanɔ sii suuŋ le nialaa kala si suba le. Nii wiaa u ne keŋ doluŋ wii-kala le. ¹⁹ Wia cho di Yesu nage u-na Wia nagisinɔ kala kala. ²⁰ U le ne Wia to ba di kuŋ-kala sinɔ, kialinɔ si he wia nyuŋ ari kialinɔ si he tiŋteenɔ le kala. Bua-la u si suu daa-geɛɛ nyuŋ, u chalinɔ jaase. U chala jaasinɔ ne leŋe Wia ari kialaa kala si he dime tuosaa fiele doŋɔ nyuŋ.

²¹ Ma di Wia sɔi fa bi doŋɔ na a tiŋ ma wu-bomɔ-la ŋaaninɔ ari ma tuobiiŋ lorunu-la wiaa. ²² Ama leele Wia ŋaa ma duu sinɔ a tiŋ Kirisito suuŋ le, duu keŋma kaa ko Wia sipaanɔ ari tuo-pula, duu sima nyuŋ. ²³ Kirisito janɔ ŋaa ŋla pima, di ma keŋ yarida-la naanɔ le a chinɔ kpaŋ kpaŋ, aa yiele wialinɔ ba si ŋmunɔsa Wia teninɔ tuonɔ. Ma nii Wia wu-zonɔɔ deenɔba ba si bula pi niaa leree yuga ne. Mi-na Pööl ma ku ŋaa Wia tiŋtinnaa doŋɔ aa bul Wia wiaa.

Tiŋtimii-la Pööl si tima pi nialinɔ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi

²⁴ Leele mi tuonɔ tore hee-la le mi si na a pima. Hee-la janɔ pe dere, ari Kirisito si si mi janɔ na heeŋ pi nialinɔ si laa u wiaa dii aa hilimi. U niaa ŋaa kubala ne, a nage u yaraa si ŋaa kubala nɔi. ²⁵ Mi ku ŋaa ba tiŋtinna doŋ. Wia ne liise mi di mi tiŋ tiŋtiminɔ deenɔ a pima, di mi bul Wia niinɔ wiaa kala a pima. ²⁶ Wia niinɔ wiaa fa faa ne. Wia jonɔ faa la naabalimaba tiŋteenɔ le faafaa kala a ku yi bua deenɔ le. Ama leele Wia jonɔ dage u niaa ne. ²⁷ Ba ne Wia liise di ba jinɔ wialaa si zomɔ nɔi kinɔkeŋ, ka u fa jonɔ faa. Leele u dage ba si mage nɔi nialaa si bi juu tiŋŋaa ŋaa tuonɔ. Wialinɔ ne daga ari Kirisito he ma tuonɔ le. Nii wiaa maa yiele di ma kpaŋ u yiri-bal-la Wia-jaŋ le. ²⁸ U wiaa ne la bula pipi niaa. Laa kpurise nuu-kala digilaa, aa dage nuu-na kala ari wu-jimii-na kala, di la wuo ŋaa ba waa dere Kirisito wiaa le. ²⁹ Nii wiaa mi faasa he mi doluŋ kala a titinɔ, ari Wia si jonɔ u dol-bal-la pimi di mi kaa titinɔ nɔi.

2

¹ Mii che di ma jinɔ nɔi mi si he doluŋ a faasa tima pima a pe Wia nialaa si he Laadisiya le, ari Wia nialaa doŋsuŋ kala ha si bimi naa. ² Mii che di ba keŋ boi-duonɔ a tiŋ chonuŋ si wuo keŋba he doŋɔ, di ba wuo jinɔ wu-faali-la kala kala woruŋ a dere si tige Kirisito le a laa dii. ³ Wu-jiminɔ kala he u teenɔ ne. U duŋduŋa ne wuo ŋaa la sene ku jinɔ wiaa a keŋ wu-jiminɔ.

⁴ Mi bul nɔi pipima di nuu-kala si wuo nyisema ari nii-sima. ⁵ Mi tuo ma teenɔ,

ama mii biine ma wiaa ari mi he ma teen, aa juose ma si naa Yesu yarida a chij kpan kpan, a fiele ma yaraa.

Mii-zon-la la si kene Kirisito teen

⁶ Ma si seye ari Yesu Kirisito ne naa ma Tiina, má lej di wii-na kala ma sii naa le, duu nage ma duu naa kubala ne. ⁷ Má lej di ma naapoloo suusa juu-u woruj, di ma wuo gunne u wiaa woruj a wuo chij ma yarida le, ari ma si gunne nji di ma naa. Má ma pe a faasa lolle Wia woruj.

⁸ Ma sí leje di nuu-kala yuo diima di ma tou. Baa dagema nuhuobiine wu-jimin, a nyisema ari wialaa si bi bubuosa kene. Ba to nuhuobiinee naabalima wenij a dage di-suomun wiaa nialij sii to. Wiaa deenba bi Kirisito teen lia. ⁹ Wia nagisij kala kala he Yesu nuhuobiine yara-la le ne. ¹⁰ Ma duu si naa kubala, ma bi kuj-kala chee ka. U ne kii Wia bii-bonjoo ari Wia bii-zonjoo ari Wia tinjdaaraa kala. U ne kenba doluj aa benba. ¹¹ Ma di Kirisito si naa kubala, u naga ari u keru ma penee ne. U bi naga nuhuobiinee kerij. U ne naa ma wuo lej ma faafaa wu-kene-la si bomo a ta. ¹² Wii-chuole liij ba si foma, u naga ma di Kirisito kala ne ba jono hugi. Wia dol-bal-la wuo chise Yesu suuj le. A tinj ma si laa wiij deen dii, ma duu kala ne sii suuj le. ¹³ Ma faafaa wu-kenee ari ma haacheba ne leje ma naga ari ma suba. Ama Wia si leje Yesu sii suuj le, ma ma kenj miisij. U jon la haacheba kala a chela. ¹⁴ La chei u niji wialaa kala u si njmunsa, ka u bi leje la tel. Kirisito si suu daa-gesee nyuj ne kpu wialaa la si naa ta. ¹⁵ U liise Sitaani ari Wia bii-bonjoo kala doluj. U kenba muuri nidanj tuonj. U si suu daa-gese-la nyuj naa u juose ba nyuj, ari nii-la sii juose u ni-yuodiiile nyuj nji.

¹⁶ Ma sí leje di ba bil kisinnij pima a tinj kudiilee koo ku-nyualaa koo tapulaa le a jon cheerij pima. ¹⁷ Kisinnij deenba naga ku-la si jan ko daaliiminj ne. Ku-la titia ne naa Kirisito. ¹⁸ Ma sí leje di nuu-kala jon cheerij pima a pesema le di ma kenj ma titia a muuri, a chuchuole Wia tinjdaaraa. Naa deenba kenj wialin ba si na a nage duosoo tuonj a kaa lere. Ba bi wii-kala naa anj bibigisi ba titia le. Ba yie naa nji a tinj ba si yie biine ba yaraa wiaa ne. ¹⁹ Ba bi Kirisito le mere, nii-la si naa la nyuj. U ne naa Wia niaa waa le ari Wia sii che nji. Ba waa le ari nuhuobiine yaraa hangbeli-susugusun ari poloo si mere donjo le a waa nji, anj ka nyuj naa ba doluj tiina.

²⁰ Ma di Kirisito si suba nji, u maga di ma liise ma titia di-suomun wiaa, niaa fa sii to. Nji wiaa, ma sí ma titia jono to kisinnij le a nage ari ma haa to dunia wonjiinj ne. Kisinni-la ne nja: ²¹ Ma sí kiasa donsun

kpagu, ma sí kiasa donsun dii, ma sí kiasa donsun digu. ²² Ma sí kudiile-la kisinni-la to. Kudiile-la ma sii dii, ba jan dere ma yaraa le. Nuhuobiinee ne dage kisinnij deenba. ²³ Ba daginnij deenba yie nage ba kenj wu-jiminj. Ba yie dage di niaa to ba-na Wii-chuole wonjiinj, a bul di ba muuri ba titia, aa dogise ba yaraa. Daginnij deenba bi jan wuo naa di niaa lej ba yaraa wu-chooloo a ta.

3

¹ Ma di Kirisito kala si sii suuj le ne nji, máa che wialaa si he Wia-jan, lee-la Kirisito si honj u kuori-kpasa le Wia seme. ² Má jonj ma nyuj kala he wialin si he Wia-jan le, anj sí ma nyuj jono he dunia wiaa le, ³ bee wiaa u naga ma suba ne. Ka ma miisij faa Kirisito le. U ne he Wia teenj. ⁴ Kirisito ne naa la miisij. Bua-la le u si jan miira ko, niaa jan na ma duu kala di maa kpa a yiri-bal-la.

Má kpu dunia wialaa si hema le a ta

⁵ U maga di ma kpu dunia wialaa kala si hema le a ta ne. Ba ne nja: Ba-choruj ari ha-choruj wu-jaalaa, disinnij njaanij, wu-liilin njaanij, wu-bonjoo biininj, tuolun wunjaalaa. Tuolun wunjaalaa-na paala nage wiaa kpaarinj ne. ⁶ Wia jan dogise nialaa [si bi u niinj seye] anj njjaa wiaa deenba. ⁷ Ma ma fa he nialaa tuonj ne a venee naa wiaa deenba. ⁸ Ama leele u maga di ma jonj wiaa deenba kala ta. Ba ne nja: Baanij nanij, baanij fiisij, wu-bonjoo njaanij niaa le, hari-gaarinj, wu-liilin buluj. ⁹ Ma sí wiaa nyia a pi donjo, bee wiaa ma jonj ma faafaa wu-bomola ma fa sii naa ta ne ¹⁰ anj leele tuto wu-kene-la si zomo. Wia naa ma waa wu-kenee deenba tuonj di ma wuo jinj u wiaa woruj a ku nage u titia nagisij. ¹¹ Naa deenba tuonj u bi wii kene di ma naa juu tinjaa koo ma bi juu tinjaa naa, di ma keru ma penee koo ma bi ma penee kere, di ma naa nuhuora koo ni-gollo baaraa, di ma naa yosuj koo di ma tii ma titia, Wia niaa tuonj wu-nyuj ne naa Kirisito.

¹² Wia liisema a lej ma naa u niaa. U choma. Nji wiaa, má lej di maa fá niaa nennige a kenj zile, a kenj ma titia muuri, a naa chim, a kenj kenyiri. ¹³ Má kenj piina ari kenyiri ma donsunj teenj. Di ma kenj wii ari donjo maa, má jono che donjo. La Tiina si jonj ma haacheba chema, má ma jono che donjo nji. ¹⁴ Wu-nyuj ne nja: Má cho donjo. Chonuj ne janj pima doluj di ma wuo kaa naa wiaa deenba kala woruj. ¹⁵ Má honj ari yarifielaa a kenj nii-bala Kirisito si pima. Wia yirema di ma honj nji a tinj ma si naa kubala. Má lolle Wia ¹⁶ a lej di wialaa kala Kirisito si bula he ma tuonj woruj.

kpurise dɔŋɔba digilaa aa dage dɔŋɔ ari wu-jimin. Má yii yiila-la si he Wia tenin tuɔŋ, ari Wia niaa yiilaa dɔŋsun, ari yiilaa Wia Din-zɔŋ-la si dagema. Má yii nii a pi Wia a lollu ma tuosaa le. ¹⁷ Wialin kala ma sii ŋaa ari wialaa kala ma sii bul, má ŋaa ba kala la Tiina Yesu dolun le a lolle la Nyimma Wia u dolun le.

Wia niaa si maga baa ŋaa nii dɔŋɔba le

¹⁸ Haalaa, má to ma balaba niin a tinj ma sii to Wia. ¹⁹ Baalaa, má cho ma haalaa, ma sí ba nyun teru. ²⁰ Hanbiisin, má to ma naanba ari ma nyimmaba wii-na kala le, nii nii tɔre Wia tuɔŋ. ²¹ Nyimmaba, ma sí ma biirin walimu kinkeŋ di ba yaraa yuore. ²² Yosun, má to nialaa si ŋaa ma tinjŋaa dunia le wii-na kala le. Ma sí leŋe di ma tinj worun bua-la le ma tinjŋaa sii beŋma dunɔŋ, a sí che di ma tinj di ba besema le. Ama má tinj ari tuo-bala a tinj ma sii fá Wia. ²³ Tinjtimii-la kala ma sii tinj, má tinj ari tuo-bala a nage ma tima pipi Wia ne, nuhuobiinee dee. ²⁴ Ma sí yu ari Wia jan tinj ma time, kialin u si bil u niaa le Wia-jan le. La Tiina Kirisito ne ma tinj tinjtinjŋa-la a pipa. ²⁵ Wu-bɔŋ ŋinaraa ma jan laa ba time a mage ba wu-bɔmɔ-la ba si ŋaa le. Wia sipaan tuo nii-la ŋ si ŋaa le.

4

¹ Yosun tinjŋaa, má to wutitii a jon mage nii si maga a pi ma yosun, an sí yu ari ma ma keŋ Tiina ne Wia-jan le.

² Má chuɔle Wia bua-na kala a sí leŋ, a po ma titia le, aa lolle Wia. ³ Má pe chuɔle Wia pipila maa, di Wia wuo suri wonbiin pila di la wuo bul Kirisito wialaa fa si faa, ⁴ a polli worun nii mi si maga di mi bul. Ba wiaa ne tii ba keŋmi tɔ dia.

⁵ Di ma he nialaa si bi Yesu niin to tuɔŋ, má keŋ ma titia a jin wonbii-la ma si jan to. Bua-na kala le di ma ne na wonbiin, má bul wiaa piba an pe ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ.

⁶ Má leŋ di ma wu-bulaa kala sinj a keŋ bubuɔsaa, di ma wuo jin nii ma si jan to a wuo chaare nuu-kala wiaa siaa pu.

Chuɔlaa

⁷ Tikikas jan bul mi wiaa kala pima. U ŋaa la naanbii-choolii ne, a ŋaa Wia tinjinni-titii, a ŋaa la tinjinni dɔŋɔ ma Kirisito tinjtinjŋaa le. ⁸ Mii timu di ma jin nii la si naga, di u wuo ŋaa di ma nyun nyaase. ⁹ Ba di Oniisimas mii tinj. U ma ŋaa la naanbii-titii-la la si cho ne a ma lii ma jan. Ba jan bul wii-na kala si ŋaa daha a pima.

¹⁰ Arisitaakis ka chuɔlema. La duu kala ne ba kaa tɔ dia. Maak-la si ŋaa Banabas naanbie maa chuɔlema. Mi laa sipaan dagema wialin ma si jan ŋaa le. Duu ne kɔ, má kenu worun. ¹¹ Yesu ba sii yire

Jasitis ma si duu chuɔlema. Niaa deenba batori dunɔŋa ne ŋaa mi tinjinni-dɔŋsun a lii juu timma-la si ŋaa Yesu yarida tuɔŋ, a pemi le aa bul Wia kuorii-la wiaa. Ba ŋaa mi tuɔŋ fiele. ¹² Epafiras ma si lii ma jan chuɔlema. U ma ŋaa Yesu Kirisito tinjinni-la dɔŋɔ ne aa tinj u tinjtinjŋaa. U yie chuɔle Wia pipima ari siifesiŋ, di ma waa dere Wia wiaa le a jin worun wialin kala Wia sii che di ma ŋaa. ¹³ Mi jan wuo bula pima nii u si faasa he u dolun kala a tima pima, ari nialin kala si he Laadisiya ari Hiirapolis le. ¹⁴ Luuk, dɔkito-la la si cho ari Dimas ka chuɔlema. ¹⁵ Má chuɔle niaa deenba mi si che di mi diise a pima: La naanbiiri-la si he Laadisiya le, Nimifa ari nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi u dia le. ¹⁶ Di ma karime tenin deen a pi ma niaa dere, má leŋ di ba ma karime teŋ-la a pi Wia nialaa si he Laadisiya le. Ka má ma laa mi teŋ-la Laadisiya niaa teenj a ma karime ma tuɔŋ. ¹⁷ Má bula pi Akipas duu he u dolun kala an tinj Wia tinjtimii-la worun u si jonɔ pu duu tinj.

¹⁸ Lele mi-na Pɔɔl titia nii ŋmunse aa chuɔlema. Ma sí mi wiaa yu ari ba tɔmi dia. Wia jan pema le ari u lahorimɔ.

TEN-BUNBUN-LA PÓOL SI N̄MUNSA PI TESALONAAKA NIAA

¹ Mi-na Póol ari Silivaanas ari Timoti ne n̄munse teniŋ deen̄ a pipi nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he Tesalonaaka le a ŋaa la Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito niaa. Wia jan pema le di ma hoŋ ari yariffelaa.

Póol lolle Wia a mu tige Tesalonaaka niaa le

² La yie chuole la Nyimma Wia pipima kala ne. Di la n̄i chuole Wia, la yie lulollu ne a tiŋ ma wiaa. ³ La yie liliisu ŋii ma s̄i tiŋ u tiŋtiŋŋaa a tiŋ ma si laa Yesu wiaa dii le, ari ŋii ma si cho niaa, ari ŋii ma si keŋ yielaa la Tiina Yesu Kirisito le. ⁴ Mi naan̄biirin̄, la jima ne ari Wia choma ne woruŋ, ŋii ne tii u liisema di ma ŋaa u niaa. ⁵ Bua-la le la si bul Wia wu-zom̄o-la a pima, u bi naga ari wu-buluŋ dundun̄a ne la ku bula pima. La si he ma teen̄, Wia wu-zom̄o-la fa keŋ doluŋ, ka Wia Diŋ-zoŋ-la ma fa he la teen̄. Wialin̄ ma si nia juu ma digilaa ne woruŋ. La si he ma teen̄, ma na la mele fa si nage ŋii ne. Ma wiaa ne tii la keŋ la titia woruŋ ŋii. ⁶ Ma to la wu-ŋaalaa hariŋ ne a to la Tiina Kirisito maa. Ma si laa wialin̄ dii ŋii, ba dogisema woruŋ, ama Wia Diŋ-zoŋ-la leŋe ma juuose wialin̄ le. ⁷ A tiŋ wiin̄ deen̄ wiaa nialin̄ kala si laa Yesu wiaa dii a he Masidoonia ari Akaaya tiŋteen̄ chebema le ne. ⁸ La Tiina Wia wialin̄ ma si nia lii ma le ne a teeli Masidoonia ari Akaaya tiŋteen̄ kala le. U ŋii dundun̄a ma saa dee, lee-kala baa bul wiaa a mu tige Wia wialin̄ ma si laa dii le. N̄ii wiaa u bira bi maga di la bul ma wiaa pi nuu-kala. ⁹ Niaa yie bubul ŋii ma si keŋla woruŋ bua-la le la si k̄o ma teen̄. Ba yie bul ari ŋii ma si via ma wuiaa ta an̄ birima to Wia. U ne weye, u ne ŋaa Wii-titii-la. ¹⁰ Maa gber̄e u Bie Yesu duu lii Wia jan̄ k̄o. U ne Wia chise suuŋ le. U ne jan̄ laala ta tapulii-la Wia baan̄in̄ si jan̄ sii nuhuobiinee nyuŋ.

2

Tiŋtimii-la Póol si tima Tesalonaaka le

¹ Mi naan̄biirin̄, la fa si k̄o ma teen̄ ŋii, ma jima u fa bi pei ŋaa. ² An̄ ka la k̄o ma teen̄ Tesalonaaka le, la fa laa sipaan̄ na heeŋ ne. Ba dogisela woruŋ Filipa tan̄-la le. La si che la bul Wia wu-zom̄o-la a pima maa, niaa yuga a lii la hariŋ. Ama Wia-la la si tima pipa pila nyu-duoŋ la wuo

bul u wu-zom̄o-la a pima maa. ³ La bi ma teen̄ k̄o di la ku bul wialin̄ si bi wutitii ŋaa a pima. La bira bi tuobiin̄-b̄oŋŋo ma kaa k̄o. La bi maa nyisa ma. ⁴ Wia na ari la ŋaa ni-titiiba ne. N̄ii ne tii u liisela di la bul u wu-zom̄o-la a pi niaa. Wialin̄ la s̄i bul, la fa bí che di la bul di niaa tuoŋ toŋe la nyuŋ. Ama laa che di Wia tuoŋ toŋe wialin̄ la s̄i bul le ne. U n̄ii beŋ la tuobiinaa. ⁵ Ma saa jima ari la si k̄o ma teen̄, la bi n̄i-sima ne kaa k̄o. La bi k̄o di la bul kan̄fugi wiaa a laa ma kiaa. Wia ne ŋaa la siada tiina. ⁶ La bi ma teen̄ k̄o di ma niaa koo niaa doŋsuŋ zizilla. La si ŋaa Kirisito nan̄zooba ŋii, la fa jan̄ hoŋ ma nyuŋ a gber̄ema. ⁷ Ama la bi ŋii ŋaa. La leŋe la siaa fiele ma teen̄ ne, ari haala si yie biben̄ u biirin̄ nyuŋ ŋii. ⁸ La si ku choma woruŋ, la joŋ la titia kala a pima ne, la bi Wia wu-zom̄o-la dundun̄a bula pima. La ŋaa ŋii, bee wiaa la di ma kala mal doŋo ne kin̄keŋ kin̄keŋ.

⁹ La naan̄biirin̄, ma jin̄ ŋii la fa si faasa tiŋ a na heeŋ bua-la le la fa s̄i bul Wia wu-zom̄o-la aa pima. La tiŋ wiiheye ari titan̄in̄ kala ne, di la sí ma nyuŋ hoŋ a gber̄ema. ¹⁰ Ma di Wia kala jan̄ ŋaa la siada tiŋŋaa ari la fa si he ma nialin̄ si laa Yesu wiaa dii teen̄, la wu-ŋaalaa kala fa to Wia won̄biin̄ ne a ŋaa wutitii. La bi wii-kala ŋaa chei. ¹¹ La si he ma teen̄, la keŋma, ari han̄biisin̄ nyimma si yie keŋ u han̄biisin̄ ŋii ne. Ma jin̄ ŋii la si chagile ma kuŋ-kala di ma wuo to wutitii-la a wuo leŋ ma nyuŋ nyaase. La bira sulma ¹² di ma leŋ di ma mele zoŋ Wia sipaan̄. Wia ne yirema di ma ku juu u kuorii-la tuoŋ an̄ pe na u tula.

¹³ A tiŋ wiin̄ deen̄ wiaa, la yie lulolle Wia ne bua-na kala. La si keŋ Wia wialin̄ ku bula pima maa, ma laaba a seiba ne. Ma bi biina ari ba ŋaa nuhuobiine wiaa, ama ma seiba ari ba sene ŋaa Wia wiaa ne. Ma nialin̄ si laa Yesu wiaa dii, Wia niin̄ wiaa deen̄ba leŋ ma chin̄ kpan̄ kpan̄ wialin̄ ma si laa dii le.

¹⁴ Mi naan̄biirin̄, ma ma ku nage nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi aa to Yesu Kirisito, a he Judiya tiŋteen̄ le. Hee-la ba si na, u titia ne ma ma na. Juu tiŋŋaa si dogise ba tuoŋ nialin̄ si laa Yesu wiaa dii Judiya tiŋteen̄ le ŋii, ŋii ne ma ma na heeŋ ma tan̄ niaa nisin̄ le. ¹⁵ Juu tiŋŋaa deen̄ba ne kpu la Tiina Yesu ari nialin̄ fa s̄i bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le. Ba to naasin̄ dogisela maa. Wia tuoŋ bi ba nyuŋ toŋo. Ba hosi nuu-kala nyuŋ. ¹⁶ Ba paala pugila, di la sí Wia wiaa bula pi nialin̄ si bi juu tiŋŋaa ŋaa di Wia laaba ta. Wu-bom̄o-la ba si ŋaa, ba tuoŋ nyu-bom̄uŋ ne ŋla. Ama leele Wia baan̄in̄ sii ba nyuŋ ne.

Póol bul duu cho duu miira mu na Tesalonaaka timma-la

¹⁷ Mi naan̄biirin, la si pore dɔŋɔ le, u bi diene, ka laa biine ma wiaa. La si bi maa na nii, nii ne la faa che la ku nama ari siifesiŋ. ¹⁸ Mi-na Pɔɔl titia paala nerike nerike ne di mi bira ku nama, ama Sitaani to la won̄biin. ¹⁹ La yielaa hema le ne. La tuɔŋ tɔre ma nyuŋ. Di la Tiina Yesu ne miira ko, a tiŋ ma wiaa la jan bigisi la titia le. ²⁰ Ma ne laa yirin pila. A tiŋ ma wiaa la yie juuɔse ne.

3

¹ La si walima ka di la ku nama, nii ne la biine ari u jan pela le di la ne hoŋ Ateŋ taŋ-la le, ² aŋ tiŋ la naan̄bie Timoti duu ku nama. U tima pipi Wia ne aa bul Wia wu-zɔmɔ-la si tige Kirisito le ne a pima. U pema le di ma chin̄ wialin̄ ma si laa dii le woruŋ a wuo len̄ ma nyuŋ nyaase. ³ Ma sii na heŋŋ nii, u jan pema le di nuu-kala boye si juon̄ a mu tige hee-la ma sii na le. Wia ne liisela la na hee-la. ⁴ La fa si he ma teen, la laa sipaan̄ bula pima ari la jan na heŋŋ. Wialin̄ la si bula pima ku ŋaa wutitii ne. Leele ma naba ne.

⁵ Mi si nyalima lol di mi ku nama, nii ne mi tiŋ Timoti di mi jin̄ nii ma si china a mu tige wialin̄ ma si laa dii le. Mi fá fawulluŋ ari Sitaani jan magisema a ŋaa di ma jon̄ wialin̄ ma si laa dii ta. Di ma ne ŋaa nii, tiŋtimii-la la si tima ma teen jan ŋaa pei. ⁶ Ama leele Timoti si lii ma teen ko, u keŋ wu-zɔŋ ne ku bula pila. U bula pila ari ma chin̄ wialin̄ ma si laa dii le ne a cho niaa maa. U bira bula pila ari ma yie liliisi la wiaa ne woruŋ bua-na kala le, a fa cho di ma nala, ari la ma sii cho di la nama nii. ⁷ Mi naan̄biirin, laa na heŋŋ ne ka wiaa wiwalimela. Ama la si nia ari ma chin̄ ma yarida le nii, la tuɔŋ pin̄ di-bala ne. ⁸ Di ma ne chin̄ ma yarida le, leele-na la na wiese ne.

⁹ La bi jan wuo lolle Wia a mu dere a tiŋ ma wiaa. La yie juuɔse Wia sipaan̄ ne a tiŋ ma wiaa. ¹⁰ Laa sul Wia ne woruŋ titan̄ŋ ari wiiheye kala di la wuo ku nama, a wuo pema le di ma na kialin̄ si ka a tige ma yarida le. ¹¹ Laa sul la Nyimma Wia ari la Tiina Yesu di ba che won̄biin pila di la ko ma teen. ¹² La biraa sul la Tiina Yesu duu pema le di ma wasa cho dɔŋɔ, di ma cho dɔŋɔ kin̄keŋ a cho nuu-kala, ari la si choma nii, ¹³ aŋ bira sulu duu len̄ di ma keŋ doluŋ ma tuɔŋ le, a keŋ tuɔ-pula la Nyimma Wia sipaan̄, a si wii-kala keŋ tapulii-la la Tiina Yesu ari u niaa si jan miira ko.

4

Wialin̄ sii tɔre Wia tuɔŋ

¹ Mi naan̄biirin, wialin̄ mi sii che di mi bul wu-kaan̄ŋ ne ŋla: Laa sulma la Tiina Yesu doluŋ le di ma len̄ di ma mele zɔŋ, di Wia tuɔŋ tɔre ma nyuŋ. Ma na nii la fa sii keŋ la titia ma teen. Ma gunne meli-zɔŋ-la la teen. Ma mele si zɔŋ nii, má ŋaa nii a pipe. ² Ma jin̄ wialin̄ la Tiina Yesu si jon̄ pila di la ma jon̄ dagema. Má to wiaa deen̄ba. ³ Wialin̄ sii tɔre Wia tuɔŋ ne ŋla, di ma si disinn̄ŋ keŋ. U cho di ma liise ma titia ha-chorun̄ ari ba-chorun̄ wu-ŋaalaa le. ⁴ Nuu-kala maga duu to Wia won̄biin le a jaa haala, di Wia tuɔŋ tɔre. Duu ne to nii, nuu-kala jan zilu a na duu bi disinn̄ŋ kala keŋe wiŋ deen̄ le. ⁵ Ma si ma tuɔtɔre wu-ŋaalaa le to a gollo chiche haalaa ari nialin̄ si bi Wia jin̄ sii ŋaa nii. ⁶ Bira nuu-kala si wii ŋaa chei u dɔŋɔ tiina a tige u haala le. La chaasa bula pima ne faafaa kala ari Wia jan̄ dogise nialin̄ si ŋaa disinn̄ŋ a tige haalaa le. ⁷ Wia bila liisa di la ŋŋaa wu-liilin̄, ama u liisela di la ŋaa tuɔ-pul timma ne. ⁸ Nii-la kala si via wialin̄ mi si bula, nuhuobiine dee tiina via, Wia ne u via nii, nii-la si jon̄ u Din̄-zɔŋ-la pima.

⁹ Mi naan̄biirin, u bi maga di mi ŋmuŋse tenin̄ a bula pima nii ma si jan̄ cho dɔŋɔ, bee wiaa Wia titia dagema nii ma si jan̄ cho dɔŋɔ ne. ¹⁰ Wutitii, ma paala cho nialin̄ kala si laa Yesu wiaa dii a he Masidoonia le ne. Mi naan̄biirin, la saa sulma di ma wasa cho niaa kii nii. ¹¹ La laa sipaan̄ bula pima di ma he ma doluŋ kala a fiela hoŋ, a biben̄ ma titia tiŋtiŋŋaa nyuŋ a wuo nina ma ku-cheelee. ¹² Di ma ne ŋaa nii, nialin̄ si bi Wia wiaa laa dii jan̄ zizilma. Ma bi jan̄ hono gbere nuu duu pima ma ku-cheelee.

¹³ Mi naan̄biirin, laa che di ma jin̄ wutitii-la a mu tige nialin̄ si suba le, di ma tuɔŋ si faasa chei a nage nialin̄ si bi kun̄-kala ka yiele tuɔŋ si chei nii. ¹⁴ La si laa dii ari Yesu suba ne aŋ sii suuŋ le, nii titia ne la ma laa dii ari Wia jan̄ chise nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aŋ suu.

Yesu jan̄ chise nialin̄ si laa u wiaa dii suuŋ le

¹⁵ La Tiina Yesu dagela ŋla: La nialin̄ si laa Yesu wiaa dii a he la miisin̄ le tapulii-la la Tiina Yesu si jan̄ miira ko, la bi jan̄ laa nialin̄ si suba sipaan̄ a mu Yesu teen. ¹⁶ Bua kubala la Tiina Yesu jan̄ lii Wia-jan̄ a ku tuu dunia. Bua-la le niaa jan̄ nii duu faasa kpia goŋ. Wia tin̄daara kuhian̄ ma jan̄ kpia, ka di ba ŋmuu Wia nyile-la maa. Nialin̄ kala si laa Kirisito wiaa dii aŋ suu, u jan̄ laa sipaan̄ chiseba di ba sii suuŋ le. ¹⁷ La nialin̄ si he la miisin̄ le, u jan̄ kesela kaa pe nialin̄ u chisa suuŋ le, di la kala cheŋ la Tiina Yesu duon̄bilinḡbaanaa tuɔŋ wia nyuŋ. La jan̄ he la Tiina teen a kaa mu

wuu. ¹⁸ Má bul wiaa deenba a pi donjo di ma tuosaa pinj di-bala.

5

Má ñaa siri a gberε tapulii-la la Tiina Yesu si janj miira ko

¹ Mi naanbiirin, u bi maga di mi ñmunse a bula pima a dagema tapulii-la ari bua-la le wiaa deenba si janj ñaa, ² bæε wiaa ma titia jima woruñ di la Tiina Yesu níi ko tapulii-la, u janj di-ma le, ari gaara si yie guu ko ñii titañin. ³ Bua-la le niaa si janj biine ari lerinj fiela ne di wii-kala tuo, wahala janj guu a juuba. Nu-kala bi janj wuo fá lel. U janj nage ari haala si kenj luorun, u luorun sii a wiwiiu le duu lul.

⁴ Ama mi naanbiirin, ma-na tuo biriminj tuonj. Ma si leñe di bua-la guu ku di-ma le, ari gaara si yie juu gaa niaa kiaa a di-ba le ñii. ⁵ Ma kala ñaa nialinj si he pulumunj tuonj ne. La tuo titañin, la tuo biriminj tuonj. ⁶ Ñii wiaa, u bi maga di la pinj donj ari nialinj si bi la Tiina gberε sii ñaa ñii. Ama u maga di la wei a kenj la titia wii-na kala le. ⁷ Titanjin ne niaa pipinj donj. Titanjin ma ne niaa nyua sininj bubugi. ⁸ Ama la-na he pulumunj tuonj ne, ñii wiaa u maga di la kenj la titia wii-na kala le ne. Wialinj la si laa dii ari la si cho niaa ñii, má lenj di ba nage kiaa la si jonjo to la boisinj. La sii yiele di Wia laala ta ñii, má lenj duu nage hoonj nyun-chuulo di la chu, ⁹ bæε wiaa Wia bila liisa duu na baaninj la nyun. Ama u liisela duu to la Tiina Yesu Kirisito le ne a laala ta. ¹⁰ La wiaa ne tii u suu, ñii wiaa, di la ne suba koo di la ne weye, la kenj miisinj u teenj. ¹¹ A tinj wiinj deenj wiaa, má ñaa di ma donjsunj tinjñaa nyun nyaase, a pipe donjo le di ma wasa ñaa Wia yarida. Wialinj titia ne ma ñaa leele.

¹² La naanbiirin, nialinj la Tiina Kirisito si liisa di ba titinj ma teenj anj pe ñaa nihiasinj ma teenj aa dagema Wia wiaa, u maga di ma zizilba. ¹³ Má zizilba a choba woruñ a tinj tinjimii-la ba sii tinj wiaa. Má hoñ som a ñaa sima donjo le.

¹⁴ La naanbiirin, laa sulma di ma kpurise yariwii tinjñaa digilaa, a pe fawulubaa le di ba kenj boi-duonj, a pe nialinj si bi faasa chinj Wia wiaa le. Má kenj kenyiri ari niaa deenba kala. ¹⁵ Di nuu ne ñaa u donjo tiina wu-bonj, u bi maga duu ma ñaa wu-bonj-la a timu. Ama bua-na kala le, má ñañaa wu-zonjñoo donjo le ari nuu-kala le. ¹⁶ Má jujuose bua-na kala le ¹⁷ a chuchuoε Wia bua-na kala le. ¹⁸ Wii-na kala le, má lolle Wia. Ma si laa Yesu Kirisito wiaa dii ñii, ñla ne Wia cho di maa ñaa.

¹⁹ Wia Diñ-zonj-la tinjinñaa nage nyininj. Ma siú disu. ²⁰ Ma si wialinj ba si bula Wia Diñ-zonj-la doluñ le via. ²¹ Ama má magise wii-kala na, a liise ku-la si zomε a kenu woruñ. ²² Má liise ma titia wu-bonj kala le. ²³ Mii sul Wia-la sii pi niaa yarifielaa duu lenj di ma wasa kenj tuo-pula. U janj beñ ma tuobiinaa ari ma yaraa kala a liisema wu-bonj-na kala le, di ma wuo ñaa ni-zonjñoo a sí disinninj kenj, a mu yi tapulii-la la Tiina Yesu Kirisito si janj ko. ²⁴ Nii-la si yirema ñaa Wutitii Tiina ne, u janj beñma.

²⁵ La naanbiirin, má ma sul Wia pila. ²⁶ Má guori donjo a chuoε la naanbiiri-la kala woruñ.

²⁷ Mii kpurise ma digilaa Wia doluñ le di ma karime teninj deenj a pi la naanbiiri-la kala.

²⁸ La Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, u janj pema le.

Pɔɔl chagile Tesalonaaka tinjñaa a chuoεba

TEN-LIA-LA PÓOL SI NJMUNSA PI TESALONAACA NIAA

¹ Mi-na Póol ari Silivaanas ari Timoti ne njmunse tenin deen pipi ma nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Tesalonaaka le, a nja la Nyimma Wia, ari la Tiina Yesu Kirisito niaa.

² La Nyimma Wia jan pema le a lenj ma honj ari yarifelaa u dolunj le, ari la Tiina Yesu Kirisito dolunj le.

Tapulii-la Yesu si jan miira ko, nialin si na heen u wiaa, ba tuon jan tere

³ Mi naanbiirin, ma wasa chinj ma yarida le a wasa cho donjo kinjen kinjen. Ma si nja nji, u nja la tintimii ne di la lolle Wia a pima. ⁴ Di la ne bul ma wiaa nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi lereee donsun, la yie bigisi la titia le a tinj ma wiaa, bee wiaa ba si to naasinj dogisema, ma na heen, anj ka ma nyalime a chinj ma yarida naan le.

⁵ Ma si na heen a tinj Wia kuorii-la wiaa ne, Wia to wutitii-la a liisema ta, a lenj di ma wuo juu u kuorii-la tuon. ⁶ Ama u jan dogise nialin si dogisema mage nji kala ba si dogisema mage. ⁷ U jan pila wiese a pima ma wiese. Wiinj deen jan nja bua-la le la Tiina Yesu si jan ko ari u tinjdaara-la. Ba ne kenj dolunj. ⁸ U si jan ko, u jan nage nyinj-gelinj a dogise nialin si bi Wia jinj ari nialin si bi Wia wu-zomola si tige la Tiina Yesu le ka to. ⁹ Wia jan dogiseba di ba suu. Suula bi jan dere. Ba bi jan wuo mu la Tiina Yesu teen. Ba bira bi jan wuo na u tula ari u dolunj. ¹⁰ Tapulii-la u si jan ko, Wia niaa kala jan pu yirinj. Nialin kala si laa u wiaa dii ma jan zizilu. Ma ma jan he ba tuon, bee wiaa ma laa wialinj la si bula pima dii ne.

¹¹ A tinj wiinj deen wiaa la yie chuole Wia pipima bua-na kala le ne. La sul Wia duu lenj di ma wuo juu u kuorii-la tuon, a lenj di ma wuo njjaa wu-zomola la ma si cho, a wuo chinj ma yarida naan le a mu dere. La sulu duu nja nji u dolunj le. ¹² La bira sul Wia di la Tiina Yesu yirinj toma le a yire, di ma ma laa yirinj u teen. Wiinj deen jan nja la Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahormo le.

2

Di Yesu ne ko, u jan nyage wu-bonjoo kuoru-la a njmuure

¹ Mi naanbiirin, mii che di mi bul la Tiina Yesu Kirisito si jan miira ko wiaa ne a pima. Duu nuu ko, u jan lenj la hilimi a chemu. ² Nji wiaa, ma si lenje di ma

tuobiinaa guu vugime koo di ma boye jonj di nuu ne si ari tapulii-la Yesu si jan ko yie ne. Nj bi poo nuu jan lii ma tuonj a bul di Wia Din-zonj-la bula pu ari Yesu ko ne, koo nuu sii bul Wia wiaa ma jan wuo bul nji pima, koo niaa jan nyia wiaa bul ari la ne njmunsa pima ari Yesu ko ne. ³⁻⁴ Ma si lenje di nuu-kala nyisema wonjii kala le. Tapulii-la bi jan yi, see di niaa sisii a nja taawei a via Wia. Nji harinj le ni-bonjoo kuoro, nii-la Wia si jan jonjo he nyininj le, jan kenj u titia kaa dagema. U ne nja nii-la si lii Wia harinj a kenj u titia a kaa yuga kii Wia ari kun-kala nuhuobiine sii chuola. U jan juu honj Wia-dia tuonj a bul ari u ne nja Wia. ⁵ Ma bi liise yi ari mi si ko ma teen, mi bul wiaa deenba pima? ⁶ Wii ne tii ni-bonjoo kuoru-la ha bi ko. Ma jinj wii-la si tii ne. Ama di bua-la ne yie, ni-bonjoo kuoru-la jan ko.

⁷ Njaa paala njjaa taawei ne aa via Wia, ama ba bi nji nja niaa nina. Nu ne he dime a kaa bil. Nii-la si kenj wialinj bil di ba si nja, see di u surisa a pi wonjii, ⁸ ka di ni-bonjoo kuoru-la-na ko. Bua-la le la Tiina Yesu jan miira ko ari u tula, a puuse u niinj pelinj a kpu wu-bonjoo kuoru-la. U tula-la jan nyage wu-bonjoo kuoru-la a njmuure. ⁹ Ni-bonjoo kuoro jan kenj Sitaani dolunj a ko. U jan nyise niaa ari wu-magilaa ari wu-kpunjkerisinj. ¹⁰ U jan kenj wu-bonjoo kala kaa ko a nyise nialinj si jan lel, bee wiaa ba via di ba cho wutitii ne di Wia laaba ta. ¹¹ Ba si via wutitii-la nji, Wia piba wonjii ne di ba tuto wu-nyiarinj harinj. ¹² Nii-la kala si bi wutitii-la cho anj cho wu-bonjoo, Wia jan dii u sariya a jonj cheerinj pu a lenj duu suu.

¹³ La naanbiirin, la yie lolle Wia pipima bua-na kala le, ma nialin la Tiina Yesu si cho. Bunburj kala ne Wia liisema duu laama ta. Wia to u Din-zonj-la dolunj le duu lenj di ma nja tuo-pul timma a tinj ma si laa wutitii-la dii wiaa. ¹⁴ Wia wu-zomola la si bula pima, Wia tou le ne a yirema. Wia yirema di ma ku to kenj la Tiina Yesu Kirisito tula-la ne. ¹⁵ Nji wiaa mi naanbiirin, ma chinj wutitii-la le la si dagema ari wialinj la si njmunsa pima.

¹⁶ La Tiina Yesu Kirisito ari la Nyimma Wia lahormo le, u chola a wuo nja la tuon pinj di-bala aa mu wuu, di la wuo yiyiele ku-zonjoo. ¹⁷ Laa sulu duu lenj di ma nyunj nyaase, a pima dolunj di ma njjaa wu-zonjoo aa bul wu-zomola maa.

3

Pool bula pi niaa di ba chuole Wia pu

¹ Mi naanbiirin, wialinj mi sii che di mi bul u diderinj ne nja: Ma chuole Wia pila di la Tiina niinj wiaa wuo teeli lee-na kala a

laa yirin, ari u si laa yirin nii ma teen. ² Má bira chuole Wia a pipila, di Wia wuo liisela ni-bonhoo nisin le, bee wiaa niaa kala dee bi Wia niin wialin laa dii. ³ Ama la Tiina Yesu ken zile. U jan pima dolun a liisema Sitaani nisin le. ⁴ La Tiina Wia leje la naama yarida, la saa laa dii ari wialin la si bula pima, maa naaba ne. La bira laa dii ari ma jan ken nii naan le aa mu. ⁵ Mii sul la Tiina Wia duu lej di ma wuo jin ma tuon le ari u choma worun. Mii sulu duu lej di ma wuo ken kenyiri Kirisito dolun le.

Nuu-kala bi maga duu ken yariwiin

⁶ Mi naanbiirin, la Tiina Yesu Kirisito dolun le, la bula pipima di ma liise ma titia nialin si he ma tuon a ken yariwiin le, nialin si bi wialin la si bula pima ka to. ⁷ Ma titia jima ari u maga di ma naa wialin titia la sii naa. La si ko ma teen, la fa bi yariwiin kene. ⁸ La fa bi nuu-kala kudiilee die di la bi tiina time. La tima ne worun siifiesin, a na heen wiilheye ari tatanin kala di la wuo nina la ku-cheelee, di la si hono gbera ma kun-kala aa che kiaa ma teen. ⁹ La si naa nii, u bi naga ari la bi wonbiin kene di la laa kiaa ma teen ne. Ama la faasa tin nii di ma wuo to la naa-buasun ne. ¹⁰ La fa si he ma teen, la bula pima di nuu-kala ne bi tintin naa ka tin, u bi maga duu dii kudiilee. ¹¹ La nia ari yariwii tin naa he ma tuon. Ba bi tintimii ka tin, see di ba jon ba niin he niaa wiaa le. ¹² La Tiina Yesu Kirisito dolun le la bula pi niaa deenba aa kpurise ba digilaa ne di ba ken ba titia worun a tin tintin naa a wuo na ba titia kudiilee didii. ¹³ Ama la naanbiirin, ma si lol wu-zonhoo naanin le.

¹⁴ Di nuu ne he ma tuon a bi wialin la si bula pima tenin deen tuon ka to, má jin u tiina a liise ma titia u le, a lej di hiisin kenu. ¹⁵ Ma si wiaa njaa u le ari u naa dinjon ne. Ama má lej ari u naa ma naanbii ne an kpurise u digilaa.

Wu-kaanin

¹⁶ Laa sul la Tiina Kirisito, nii-la si ken yarifielaa, duu pima yarifiela-la bua-na kala le. La Tiina Kirisito pe ma kala le.

¹⁷ Mi-na Pool titia ne nmunse ari mi nisin aa chuolema. Mi venee naa nii mi tennin kala le, a dage nii ari mi ne nmunse tenin deen. Nla ne mi yie nmunse ten-la le. Mii chuolema. ¹⁸ La Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, ma jan hon ari yarifielaa.

TEN-BUNBUN-LA PÓOL SI N̄MUNSA PI TIMOTI

¹ Mi-na Póol n̄ n̄mun̄s̄e tenīj deen̄. La Tiina Wia ari Kirisito Yesu tuót̄orun̄ l̄e n̄e ba liisemi di mi n̄aa Kirisito Yesu nan̄z̄oo. Wia n̄e laala tita. Kirisito Yesu l̄e n̄e laa yiele.

² Mi n̄mun̄s̄e tenīj deen̄ a pipi n̄-na Timoti n̄e. A tīj n̄ si laa Kirisito wiaa dii l̄e, n̄ n̄aa mi bii-titii n̄e. La Nyimma Wia ari la Tiina Kirisito Yesu lah̄orim̄o l̄e, ba jan̄ f̄an̄ nennige a len̄ di n̄ h̄on̄ ari yarifielaa.

Má p̄o ma titia l̄e a mu tige nialin̄ s̄i dage wu-nyiarin̄ l̄e

³ Bua-la l̄e la fa si h̄e Efesis l̄e, mi bula pin̄ di n̄ h̄on̄ dime, an̄ ka di mi mu Masidoonia tin̄teej. Mi bula pin̄ di n̄ h̄on̄ dime a wuo pe Wia n̄aa l̄e. N̄aa d̄on̄sun̄ n̄e h̄e dime aa nyiseba. Ba bi wutitii jon̄oo dageba. Mi bula pin̄ di n̄ bula pi n̄aa deen̄ba di ba len̄ ba wu-nyiar̄i wialin̄. ⁴ Mii che di mi bira bula pin̄ di n̄ bula piba di ba sí ba sun̄s̄ogulo-la jon̄o h̄e ba nyun̄ l̄e, an̄ sí ba naabalimaba doho n̄aa wiaa si duomo n̄ii diisu. Wiaa deen̄ba yie n̄aa n̄aa ken̄ niidolun̄ n̄e. Nii-dolun̄ ma bi jan̄ peba l̄e di ba n̄aa Wia yarida a laa wii-la dii u s̄i che duu n̄aa pi u n̄aa. ⁵ Mi bul n̄ii pin̄ di n̄ bula piba di ba cho ba d̄on̄sun̄ tin̄n̄aa ari tuó-pula, a len̄ di ba tuóbiinaa chesi, a bira len̄ di ba yarida wasa dol worun̄. ⁶ N̄aa d̄on̄sun̄ via wiaa deen̄ba n̄e an̄ miira a bul wu-yaayasīn̄. ⁷ Moosis fa n̄mun̄s̄e wialin̄ bil di n̄aa tuto n̄e. N̄aa deen̄ba fa cho di ba dage wiaa deen̄ba a pi n̄aa, ama ba titia bi wialin̄ ba si n̄mun̄sa bubuon̄ jin̄. Ba bi wialin̄ ma ba sí bul chaasa jin̄.

⁸ La jima ari wialin̄ Moosis si n̄mun̄sa bil di n̄aa tuto, ba zom̄o n̄e, di n̄aa ken̄ba kaa titin̄ ari ba si dage n̄ii. ⁹ U bira maga di la jin̄ ari wialin̄ Moosis fa si n̄mun̄sa bil di n̄aa tuto, u bi n̄mun̄sa pi tuó-pul tin̄n̄aa. Ama ba n̄mun̄sa pi nialin̄ s̄i chei Wia niin̄ wu-bulaa n̄e. U bira n̄mun̄sa pi ni-b̄on̄n̄oo, ari nialin̄ si bi Wia ka fá, ari haache diiree, ari nialin̄ si bi Wia ka to, ari nialin̄ s̄i kpu ba nyimmaba ari ba naan̄ba, ari nikpuuraa. ¹⁰ Ba bira n̄mun̄s̄e wiaa deen̄ba a pi ba-liilin̄ ari ha-liilin̄ n̄e, ari baala-la si gollo tuu ba d̄on̄oba bubuó-niiree, ari nialin̄ si gollo paa n̄aa biirin̄ a kaa faa lel. Ba bira n̄mun̄s̄e wiaa deen̄ba a pi wu-nyiaraa ari dan̄sia wu-nyiaraa, ari nialin̄ si bi Wia won̄bii-titii-la ka to. ¹¹ Wialin̄ mi si dagema lii Wia wu-zom̄o-la tuon̄ n̄e, u si jon̄o pimi di mi bula pima. Wia n̄e ken̄ yirin̄ dunia l̄e.

Póol l̄olle Wia a mu tige nennige-la u si kene u l̄e

¹² Mii l̄olle la Tiina Kirisito Yesu, bæe wiaa u n̄e bene di mi maga di mi bul u niin̄ wiaa pi n̄aa. N̄ii n̄e tii u liisemi di mi tima pu. U n̄e pimi dolun̄ di mi wuo titin̄ tin̄timin̄ deen̄. ¹³ Bun̄bun̄ kala n̄e paala mi bul wu-b̄on̄n̄oo u l̄e a to naasin̄ tutuusu maa. Ka Kirisito ha fámi nennige a liisemi di mi timaa pu. Bua-la kala l̄e mi fa sí n̄aa n̄ii, mi fa bi jin̄ wii-la mi sí n̄aa. Mi fa bi u wiaa laa dii maa. N̄ii n̄e tii mi faa n̄aa n̄ii. ¹⁴ An̄ ka la Tiina Wia ha pemi l̄e kin̄ken̄ kin̄ken̄ a len̄ mi n̄aa Kirisito Yesu yarida, an̄ pe chou. ¹⁵ Mii che di mi bul wiin̄ n̄e pima. U n̄aa wutitii n̄e. U saa maga di nuu-kala jin̄ wii-la. U n̄e n̄la: Kirisito Yesu ku tuu dunia n̄e duu laa haache diiree ta. Mi n̄e saa paala n̄aa ba tuon̄ ni-b̄omun̄. ¹⁶ An̄ ka Kirisito Yesu ha fámi nennige, mi-na niila si chaasa n̄aa wu-b̄on̄n̄oo a kii nuu-kala. U n̄aa n̄ii a tomi l̄e a dage n̄aa n̄ii u si ken̄ kenyiri. N̄ii l̄e n̄e n̄aa d̄on̄sun̄ jan̄ to u harin̄ a laa u wiaa dii, a ken̄ miisi-la si bi dere. ¹⁷ Má len̄ di la denne la Nyimma Wia an̄ pe zilu a kaa mu wuu. U n̄e niila si dii kuorun̄ a kaa mu deen̄ deen̄. U-na bi suu. N̄aa ma buu ka na. U dun̄dun̄a n̄e n̄aa Wia. Ami.

¹⁸ Timoti, mi bii, mii che di mi bul wii n̄e a pin̄. Nialin̄ s̄i bul wiaa, Wia Din̄-zon̄-la dolun̄ l̄e fa bul wiaa a tigen̄ l̄e. Sí wialin̄ yu. N̄ nage laali-yuoru n̄e. Len̄ di wialin̄ n̄aa n̄ laali-yuori kaa, di n̄ kaa wuo yuo laalin̄ worun̄. ¹⁹ Di n̄ níi yuo laal-la, chin̄ n̄ yarida naan̄ l̄e a len̄ di n̄ tuóbiinaa chesi. N̄aa d̄on̄sun̄ bira bi ba tuóbiinaa læe to, n̄ii n̄e tii ba jon̄ ba yarida ta. ²⁰ Haminiiyas ari Alekizand̄a ma h̄e n̄aa deen̄ba tuon̄ n̄e. N̄ii n̄e mi jon̄ba h̄e Sitaani nisin̄ l̄e duu d̄ogiseba, di ba gunne wu-jimin̄, di ba bira sí Wia jon̄n̄oo tuusu.

2

Won̄bii-la Wia n̄aa si maga di ba to a chuchuōle Wia

¹ Siifan̄ wii n̄e mii che di mi laa sipaan̄ bula pima. U n̄e n̄la: Má chuole Wia an̄ pe susulu duu pima kialin̄ ma síi che. Má chuole Wia a pipi ma d̄on̄sun̄ tin̄n̄aa maa, an̄ pe lulollu. Má bira chuole Wia a pipi nuu-kala. ² Má chuole Wia pipi kuoroo ari nialin̄ si ken̄ dolun̄ ma l̄e, di la wuo h̄on̄ som ari yarifielaa, a wuo tuto Wia a n̄in̄n̄aa wialin̄ kala síi to Wia won̄biin̄. ³ U n̄ii zom̄o n̄e a tutore la Laataara Wia tuon̄. ⁴ U cho duu laa nuu-kala ta n̄e di ba wuo jin̄ wutitii-la si lii u teen̄. ⁵ U saa maga di nuu-kala jin̄ ari Wia n̄aa Wii-bala n̄e. Nibala n̄e h̄e Wia ari nuhuobiine pege duu ken̄ba kaa h̄e d̄on̄o l̄e. Nii-la n̄e n̄aa Kirisito

Yesu. U titia ku n̄aa nuhuobiin̄ ne. ⁶ U jon̄ u miisin̄ yoo suun̄ duu laa nuu-kala ta. U ne dagela n̄ji ari bua-la yie ne, di Wia laa nuu-kala ta. ⁷ N̄ji ne ti Wia liis̄emi di mi n̄aa u nan̄zoo a wuo heele bul wiaa deen̄ba a pi nialin̄ si bi juu tin̄n̄aa n̄aa, an̄ pe dageba di ba laa wialin̄ dii a jin̄ wutitii. (Wutitii ne mii bul, mi bi wiaa nyia.)

⁸ Di ma ne ku hilimi lee-na kala di ma chuole Wia, mii che di baalaa ne chuchuole Wia, baala-la si jon̄ ba titia a pi Wia a bi disinnin̄ kene, di ba ne ken̄ ba nisaa jee a chuole Wia. Di ba n̄i chuole Wia, u bi maga di ba nina baanin̄. U bi maga di ba bibiine yuosun̄ wiaa maa. ⁹ Mii che di haalaa ma fiele ba siaa an̄ pe ken̄ wujimin̄ n̄ji ba s̄ii laale ba gennin̄ le. Genni-la ba si jan̄ laale di niaa bibagise ba yaraa, ma s̄iba laalu. Ma s̄i leŋe di niaa to ba nyusun̄ v̄oonun̄ le aa bagisema, koo ma si selime digilink̄pensin̄ ari ban̄zaliba-la s̄ii tul he di niaa bibagisema. ¹⁰ Ama má leŋ di niaa bibagise haalaa a tin̄ ba wu-zomo-la le. N̄ji jan̄ dage ari baa to Wia ne. ¹¹ Haalaa maga di ba fiela hoŋ ne a gugunne Wia wiaa, a ken̄ ba titia muuri, a tuto nialin̄ si ken̄ dolun̄ ba le harin̄. ¹² Mi bi haalaa won̄biin̄ pa di ba didage baalaa, koo di ba ken̄ baalaa dolun̄ a biben̄ba. U maga di ba hoŋ som ne. ¹³ Wii-la si tii ne n̄la: Wia fa laa sipaan̄ ta Adam ne an̄-na ta Hawa. ¹⁴ Sitaani ma bi Adam nyisa. Hawa ne u nyise u juu haache le a chei Wia niin̄ wiaa u si bula piba. ¹⁵ Ari n̄ji kala haala-la si jan̄ na heen̄ biirin̄ lullun̄ le, Wia jan̄ peba le. Ama u maga di ba laa Wia wiaa dii a cho niaa, aa n̄aa wialin̄ s̄ii toŋe Wia tuon̄, a leŋ di ba siaa fiele.

3

Wia niaa tuon̄ kuhiasin̄ si maga di ba nage n̄ji

¹ Mi biraa che di mi bul wiin̄ ne a pin̄. Wiin̄ deen̄ n̄aa wutitii ne. U maga di niaa sei wii-la. Di nuu ne fiene s̄ii aa che duu ku n̄aa Wia niaa kuhian̄, tin̄tin̄-fian̄ ne u chiche n̄ji. ² N̄ji wiaa di nuu ne n̄aa Wia niaa kuhian̄, u tiina maga duu leŋ di u wu-n̄aalaa kala zon̄ ne, di niaa si u yirin̄ wuo chei. U maga duu jaa ha-bala dun̄dun̄ ne. U maga di u siaa fiele. Uu wuo ken̄ u titia worun̄ di niaa pupu jirima. U bira maga duu wuo laa nuhuoraa ma bibil u dia le a wuo didage Wia niaa worun̄. ³ U bi maga duu n̄aa si-nyuaru, a si baan̄ tiina ma n̄aa. Ama u maga duu n̄aa ni-chim-chim ne a si yuosu heeru ma n̄aa. U bira bi maga duu cho moribee kin̄ken̄. ⁴ U maga di u wuo ber̄ u dia niaa nyun̄ worun̄ ne. Bira, u maga duu wuo leŋ di u han̄biisin̄ tuto u niin̄ a zizilu wii-kala le, ⁵ bee wiaa

di nuu ne bi u dia niaa nyun̄ wuo biben̄, u bi nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi nyun̄ ma wuo ber̄. ⁶ Di nuu ne ha bi Yesu wiaa laa dii a dieni, u bi maga di u tiina ku n̄aa Wia niaa kuhian̄. Di u tiina ne ku n̄aa nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi kuhian̄, u jan̄ dage u titia. Duu ne n̄aa n̄ji, u jan̄ tel ari Sitaani si tele n̄ji. ⁷ Wia niaa kuhian̄ maga duu n̄aa ni-zon̄ ne nialin̄ si bi Wia ka chuole teen̄. Di n̄ji dee niaa jan̄ wuo chei u yirin̄, di Sitaani to n̄ji le a bere kenu.

Nialin̄ s̄ii pe Wia niaa kuhiasin̄ le

⁸ Nialin̄ s̄ii pe Wia niaa kuhiasin̄ ma le, ba maga di ba ma ken̄ meli-zon̄ ne, a si nii-sima ken̄ a nyinyise niaa. U bi maga di ba faasa nyua sinin̄ koo di ba cho moribee kin̄ken̄. ⁹ U maga di ba ken̄ tuobiin̄-zon̄hoŋ a laa Wia niin̄ wiaa dii. Wialin̄ fa faa ne. Leele Wia jon̄o dagela. ¹⁰ U bira maga di Wia niaa ne laa sipaan̄ a ber̄ nialin̄ s̄ii che di ba pe Wia niaa kuhiasin̄ le, a na di ba maga koo di ba bi maga di ba tin̄ tin̄tin̄n̄aa deen̄ba. Di ba maga, má leŋ di Wia niaa tuoseba di ba pe Wia niaa kuhiasin̄ le. ¹¹ Haalaa maa s̄ii pe Wia niaa kuhiasin̄ le, u maga di ba ken̄ meli-zon̄ ne a si niaa hariŋ ma gigaa. U maga di ba fiele ba siaa a pe ken̄ wutitii wii-na kala ba s̄ii n̄aa le. ¹² Baalaa s̄ii pe Wia niaa kuhiasin̄ le, u maga di ba jaa ha-bala-bala ne. U maga di ba wuo biben̄ ba han̄biisin̄ ari ba dia niaa kala nyun̄ ne worun̄. ¹³ Di nialin̄ s̄ii pe Wia niaa kuhiasin̄ le nii tin̄ ba tin̄tin̄n̄aa worun̄, niaa jan̄ zizilba. Ba jan̄ wuo ken̄ nyu-duon̄ a bul wialin̄ ba si laa dii a tige Kirisito Yesu le.

¹⁴ Mii che di mi ku nama ne leele. Ama mi bi jin̄ di mi jan̄ dieni koo di mi bi jan̄ dieni an̄-na ko. N̄ji wiaa, mi n̄mun̄se tenin̄ deen̄ pipima ¹⁵ di ma jin̄ ari Wia niaa mele si maga duu nage n̄ji. Wia niaa ne n̄aa nialin̄ si laa u wiaa dii aa hilimi. Wia-la si weye ne tiiba. Ba chin̄ wutitii-la le Wia si dageba ne. ¹⁶ Wutitii-la Wia si dagela sene n̄aa wu-bal ne. Wii-chuol-la la s̄ii to fa fáa ne. Leele Wia ne jon̄o dagela. U ne n̄la: Wia birime nuhuobiine ne a ku tuu dunia.

Wia Din̄-zon̄-la ma dage duu n̄aa Tuopul Tiina ne. Wia tin̄daaraa ma nau. Niaa bul u wiaa dunia seme-na kala le.

Dunia niaa laa u wiaa dii ne, an̄ ka Wia jon̄o kaa jil Wia-jan̄. U si kenu kaa jil Wia-jan̄, u laa yirin̄ ne.

4

Pool bul wiaa a tige wu-nyari kerichiba le

¹ Wia Din̄-zon̄-la paala chaasa bul ari bua-la jan̄ yi di niaa doŋsun̄ jon̄ ba yarida ta. Ba jan̄ to ni-bon̄hoŋ s̄ii nyise niaa, a bira

to wialinj Sitaani síi dagu. ² Ba fugo didage Wia wiaa ne, ama ba ñaa wu-nyiaraa ne. Ba tuobiinaa lóro ne kinkeñ kinkeñ. ³ Niyiriba-la yie dage ari u bi maga di niaa jjaaa haalaa, a bira kikise kudiilee dõnsunj maa ari namii-yiriba. Ama Wia ne ta namia ari kudiilee deenba di niaa didii. Nialinj si laa Yesu wiaa dii a jin wutitii, ba jan wuo diiba. Ama Wia si peba le ñii ba na kudiile-la, u maga di ba laa sipaanj a lolu ne an-na dii. ⁴ Kun-na kala Wia si ta zomõ ne, u bi maga di niaa kikiseba. U maga di la lolle Wia ne an-na dii kialinj kala. Wia teen ba zomõ ne, ⁵ bee wiaa Wia teninj tuõnj ba bula ari kudiile-la zomõ ne. La si chuõle Wia ñii an-na dii kudiile-la, ba bi disinninj kene Wia teen.

Põol bula pi Timoti duu faasa tinj Wia tintinjaa woruj

⁶ Di ñ ne jonj wiaa deenba a dage ñ dõnsunj tintinjaa si laa Yesu wiaa dii, ñ jan wuo ñaa Kirisito Yesu tintinni-zõnj, ñ jan ñaa nii-la si laa wialinj dii a jono he ñ nyunj le, a kenba kaa titinj bua-na kala le. Wia niinj wialinj ne ñaa wu-zomõ-la la si daginj. La laa dii, ñ maa toba ne. ⁷ Ama põ di ñ si sunjogulo-la si bi Wia wonjbiinj ka to gunnu. Wiaba ta. Kenj ñ titia woruj, a gunne wiaa a kenj dolunj Wia wonjbiinj le. ⁸ Ñ jan wuo ñaa wiaa mua di ñ yaraa wuo kenj dolunj. Ama di ñ ne to Wia wonjbiinj le, wii-la jan penj le di ñ na miisinj dunia deenj le. Di ñ ne suba maa, ñ jan kenj miisila si bi dere. ⁹ Wii-la mi si bula ñaa wutitii ne. U maga di ñ ma sei a laa wialinj dii ne. ¹⁰ Laa yiele Wia-la si weye le ne. Nii ne tii laa loo a faasaa tinj woruj. Wia ne ñaa nuu-kala Laataara, a saa wasanyanj nialinj si laa u wiaa dii.

¹¹ Chaasa bul wiaa deenba a pipi niaa di ba ñnjaa anj pe didageba wialinj maa. ¹² Ñ ñaa hanjbe ne, ama sí leñje di nuu-kala bee guguununj. Lenj di ñ wu-ñaalaa ñaa di niaa na ari wialinj kala ñ si bula ñaa wutitii ne di baa to ñ naa-buasunj. Lenj di ba na di ñ cho niaa. Lenj di ba na di ñ kenj yarida a kenj tuo-pula maa. ¹³ Má hilimi a kikarime Wia wiaa a didage ba bubuõsaa maa, anj pe bubul Wia wiaa pipi niaa, anj ka di mi-na kõ. ¹⁴ Sí Wia Dinj-zõnj-la ku-la via, ku-la u si jono dii zile ñ le. Nialinj si laa Wia wiaa dii, kuhiasinj ne jonj ba nisaa a danj-ñ le ñ laa ku-la. Nialinj síi bul wiaa, Wia Dinj-zõnj-la dolunj le bul u wiaa pinj ne. ¹⁵ U maga di ñ ñinjaa wiaa deenba ne. Jonj ñ nyunj kala heba le di nuu-kala wuo na ñ si he dolunj wialinj le a mu sipaanj ñii. ¹⁶ Põ ñ titia le a to wialinj síi to Wia wonjbiinj, a dage niaa maa di baa ñaa ñii. Di ñ nii ñaa ñii, ñ jan laa ñ titia ta ari nialinj síi jegilee nii wialinj ñ síi bul.

5

Nii si maga di nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ñinjaa dõnjõ le

¹ Sí nii-la si ñaa nihianj le kpia, ama chaasa bul wiaa pu, a ziluu ari u si ñaa ñ nyimma dõnjõ tiina ñii. Bul wiaa a pi baala-la ñ si hia ari ba si ñaa ñ ñaanaa dõnsunj tintinjaa. ² Bira bul wiaa a pi hanhiasinj ari ba si ñaa ñ naanjba, a bira bul wiaa a pi hanjtolibiisinj maa ari ba si ñaa ñ dihaalaa. Di ñ ne ñaa ñii, põ ñ si disinninj kenj.

³ Yo-haalaa si bi niaa kene di ba bibenba, zizilba a pipeba le. ⁴ Ama di yo-haal-la ne kenj biirinj koo nihee, u maga di ba laa sipaanj ñaa wii-la Wia si si di ba ñaa ne ba dia niaa teenj a wuo tinj ba niaa ari naabalimaba chiminj, bee wiaa ñii níi tõe Wia tuõnj. ⁵ Haal-la si chaasa ñaa yo-haal-titii a bi nuu-kala kene duu benu, u ne jonj u yielaa kala a he Wia le aa sul Wia duu pẽu le bua-na kala le, titanj ari wiiheye kala. ⁶ Ama yo-haal-la síi to u titia tuõtõre wu-ñaalaa le, u-na paala nage u suba ne anj wei, Wia teenj u bi miisinj kene. ⁷ Chaasa bul wiaa deenba a pi Wia niaa, di ba sí wucheeli kala kenj niaa teenj. ⁸ Di nuu-kala ne bi u naanjbiirinj nyunj bej a wasanyanj u dia niaa titia, u yarida ñaa pei ne. Nii-la si bi Yesu wiaa laa dii anj bibenj u naanjbiirinj nyunj, u ne kpia tiina.

⁹ Sí yo-haal kala yirinj ñmunsa he yo-haal-la tuõnj, see u tiina yi jisinj mahinj batori. U tiina maga duu jaa ba-bala dunjduj ne. ¹⁰ U maga di u wu-ñaalaa ma zõnj, ka niaa zizilu ari ñii u si diese u biirinj, a kikenj nyõruora woruj u dia le, aa huore Wia niaa woruj u dia le, aa pe nialinj si juu wahala le, a jonj u titia he wu-zõnjõõ ñaaninj le. ¹¹ Ama sí yo-haal-la si ñaa hanjtolibiisinj yirinj ñmunsa he yo-haal-la tuõnj. Di ba níi tinj Kirisito tintinjaa anj jonj harinj yia Kirisito, aa che ba ñaa ba titia tuõtõre wu-ñaalaa, baa che di ba jaa balaba ne. ¹² Di ba ne ñaa ñii, ba via wii-la ba fa si laa sipaanj bul di ba jan ñaa pi Kirisito ne. Di ba ne ñaa ñii, Wia jan dõgiseba. ¹³ Nii dunjduj ma dee. Ba bira bi sei di ba tinj tintinjaa anj gollõ tuto di-niirinj. Di-bõmunj ne, ba yie gigaa niaa harinj a jonj ba niinj hihe niaa wiaa le a bul wialinj si bi maga di ba bul. ¹⁴ Nii wiaa, mi jan bul di yo-haal-la si ñaa hanjtolibiisinj, di ba jaa balaba a lulul biirinj a bibenba, a titinj ba dia tintinjaa. Di ba ne ñaa ñii, la dindõmõ Sitaani bi jan wuo na wonjbiinj a bul wu-bõnj kala a tigela le. ¹⁵ Yo-hanjtolibiisinj dõnsunj paala via Kirisito ne anj miira tuto Sitaani. Nii ne tii mi bul ñii. ¹⁶ Ama haal-na kala si laa Yesu wiaa dii, di yo-haalaa ne he u dia

níaa tuonj, u maga duu bej ba nyunj ne. U bi maga duu jonba pi nialinj si laa Yesu wíaa díi aa hílimi dí ba bíbenjba. Nialinj si laa Yesu wíaa díi aa hílimi, ba maga dí ba bíbenj yo-haala-la si bí níaa kéne dí ba bíbenjba ne.

¹⁷ Wíaa níaa níhiasi-la síi tíj ba tíntinjáa woruj, u maga dí nialinj si laa Yesu wíaa díi aa hílimi zízilba ne. U bíra maga dí ba zízil ba tuonj nialinj sí faasa bul Wíaa wíaa aŋ pɛ dídage níaa le, ¹⁸ bɛɛ wíaa ba bula njá ne Wíaa teninj tuonj. Ba sí, "Dí nɛɛnj níi njmoo míaa píj, u bí maga dí nj woo u níinj to duu sí díi."

Ba bíra njmúnja ari tíntinna maga duu laa u tíme ne. ¹⁹ Dí nuu ne jonj cheerinj a pi nialinj si laa Yesu wíaa díi aa hílimi ba kuhiasinj, sí jegile níi tíina teenj, see dí níaa balia koo batorí njaa wíi-la dɔnsia. ²⁰ Wíaa níaa níhiasinj kala saa síi njaa haache, bul ba teenj nialinj si laa Yesu wíaa díi aa hílimi sípaanj. Dí nj njaa njii, fawullunj jaŋ kéj níkaanaa. ²¹ Mí bul njii píj Wíaa ari Kírísíto Yesu ari Wíaa tíndaaraa Wíaa sí líisa sípaanj nɛ. Mii sulunj ari síifíesinj dí nj to wíaa deenjba, a sí níaa kaa porɛ wíi-na kala nj síi njaa le. Jonjba ba kala njaa ní-bala nj teenj. ²² Fíele nj síaa a pɔ dí nj sí pese líise nuu a jonj nj nísaaj danj le duu tíj Wíaa tíntinjáa. Dí tíina ne njaa haache wíi, ka nj líisu, nj ma jaŋ pɛ juu u haache-la le. Sí dísininj njaa wíinj deenj le.

²³ Bíra sí líinj dundunj nyua. Ama nyunyua síninj mua mua, a tíj nj luorunj sí yie wíwii bua-na kala wíaa.

²⁴ Dí níaa dɔnsunj ne njaa haache, ba haacheba yie ku líi pulumunj líma líma ne. Ba haacheba-la saa jaŋ dage ari ba jaŋ díi níaa deenjba sariya. Ama dí níaa dɔnsunj ne njaa haacheba, nj bí jaŋ jíj ba wíaa see tapulii-la ba sí jaŋ díi ba sariya. ²⁵ Njii títia ne dí níaa dɔnsunj ne njaa wu-zɔnjɔɔ, níaa yie naba líma líma. Níaa dɔnsunj wu-zɔnjɔɔ ma yie faa ne. Ama cheɛ dɔnj ne ba jaŋ chaasa líi pulumunj tuonj.

6

Wu-nyitari kerichiba ari wutitii kerichiba

¹ Nialinj kala sí njaa yosunj, u maga dí ba zízil nialinj sí yooɓa ne. U maga dí ba njaa njii dí nuu-kala sí wonjbiinj na a wuo bul wu-bɔnj kala a mu tíge Wíaa yirinj le, koo a mu tíge wialinj la síi dagema le. ² Yosula sí kéj níhiasinj ba laa Yesu wíaa díi, u bí maga dí ba mímaase ba tínjáa a tíj ba kala sí laa Yesu wíaa díi le. U paala chaasa mage dí ba tíj tíntinjáa woruj ne a píba, bɛɛ wíaa nialinj si laa Yesu wíaa díi, ba ne yosu-la cho.

Dí nj níi dage Wíaa wíaa, dage wíaa deenjba kala pi níaa, a chaasa bul wialinj kala a píba. ³ Nii-la kala sí bí wutitiiba-la la Tíina Yesu Kírísíto sí bul dage aŋ dage wu-tanii, wialinj sí bí la Wíi-chuolunj wonjbiinj ka to, ⁴ u tíina kéj u títia duu yuge ne, ari u jíj wíaa aŋ bí wíi-kala jíj. U cho wu-kaalerinj kíjkej kíjkej, a njíaa goŋ wialinj sí bí síifíanj wíaa njaa le. Njii jaŋ lej dí nialinj síi jegile níi ba teenj, dí ba kéj yaribierinj. Ba yuyuo dɔnjɔ a tutuuse dɔnjɔ, a bíbiine wu-bɔnjɔɔ dɔnjɔ le. ⁵ Níaa deenjba nyunj bíra bí tíj. Njii ne tíi ba yie kéj wíaa lílere njii. Ba bíra bí wutitii ma jíj. Ba bíina ba jaŋ chuole Wíaa ne a na moribíee. ⁶ Wutitii, dí níaa ne chuole Wíaa aŋ lej dí ba tuonj toɛ kialinj ba sí kéne nyunj, njii jaŋ wuo pɛba le woruj, ⁷ bɛɛ wíaa la sí kɔ dunia, la bí kuŋ-kala kaa kɔ. Njii wíaa, dí la ne suba, la bíra bí kuŋ-kala kaa líi dunia le aa mu. ⁸ Dí la ne kéj kudiílee ari genninj, u maga la lej dí ba magala ne. ⁹ Ama nialinj sí cho dí ba kéj kíaa dunia deenj le, Sítaani yie nyiseba hɛ bɛɛ le ne. Ba cho dí baa to ba tuotɔɛ wu-njaalaa le ne, wíaa deenjba jaŋ dɔgíseba. Ba yie lɛɛ níaa tuu tínteenj a chíchei ba kala ne woruj. ¹⁰ Dí níaa ne cho moribíee, wu-bɔnj kala yie njíjaaba le ne. Moribíee chonunj ne njaa wu-bɔnj kala naaluno. Níaa dɔnsunj jonj ba yarida ta ne a tíj ba sí cho moribíee wíaa. Ba kéj ba títia mu hɛ hɛɛj le ne njii.

Pɔɔl chagile Timoti

¹¹ Ama nj-na sí njaa Wíaa tíntinnu, sí wíaa deenjba kala njaa. Lej dí nj síinj fíese dí nj njíjaa wialinj sí njaa wutitiiba a tuto Wíaa wonjbiinj, a chíj nj yarida naanj le, a cho níaa, a kéj kenyiri, a kéj nj títia muuri níaa sípaanj. ¹² Hɛ dolunj kíjkej a faasa chíj nj yarida naanj le, a nage níaa sí yie fá a kéj dɔnjɔ kíi njii. Hɛ dolunj dí nj wuo laa míisi-la sí bí dɛɛɛ. A tíj míisinj deenj wíaa ne Wíaa yirinj. Njii ma dundunja dee. Ama bua-la le nj sí ku laa Yesu wíaa díi, a wuo bubul njii níaa sípaanj, nj chaasa bula píba dí nj laa wialinj sí njaa wutitii díi ne. ¹³ Mii sulunj Wíaa sípaanj ari Kírísíto Yesu ma sípaanj dí nj to wialinj kala mí sí bula píj. Wíaa ne jonj míisinj a pi kuŋ-kala. Kírísíto Yesu ma ne njaa níi-la fa sí chíj u yarida naanj le Pɔnsɔs Paalít sípaanj, níi-la fa sí chíj Rom kuoribalíj nyunj Juidiya tínteenj le, a wuo bul wutitii a pu. ¹⁴ Hɛ dolunj aŋ to wíaa deenjba ari tuɔ-bala, dí níaa sí wuo jonj cheerinj píj. Kéj njii naanj le a kaa mu yí tapulii-la la Tíina Yesu Kírísíto sí jaŋ míira kɔ. ¹⁵ Wíaa jaŋ lej duu kɔ bua-la le u sí bene duu maga duu kɔ. U dundunja ne njaa Wíi-balíj síi bej kuŋ-kala. U ne njaa kuoribalíj a kéj kuoroo kala dolunj. U ne kéj dolunj duu lej dí nuu-kala tuonj toɛ. ¹⁶ U dundunja ne bí

suu. U he puluŋ-bal tuoŋ ne. Nu-u-kala bi dime wuo mu. Nu-u-kala ha buu na, nuu ma kala saa buu wuo na. U maga di niaa kala zizilu ne. U ne keŋ doluŋ dunia le a kaa mu wuu. Ami.

¹⁷ Bula pi nialin si keŋ kiaa dunia deen le di ba si bee guguune nialin si bi kuŋ kene, a si ba yielaa kala joŋo he kialin le, bee wiaa nuu-kala bi jaŋ wuo jin u dia si jaŋ chin nii. Ama u maga di baa yiele kialin si he Wia teen ne. U ne keŋ zile a joŋ kuŋ-kala a pila di la kaa ninii sima. ¹⁸ Bula pi nialin si keŋ kiaa di ba wu-zoŋŋo ma mage kialin ba si kene. Len di ba keŋ zile a ŋaa siri di ba ŋaa kiaa pipi niaa, di ba kala ninii sima. ¹⁹ Nii ne ba jaŋ wuo ŋaa a che kiaa a bil ba titia le Wia-jaŋ le di ba wuo na kialin nyuuruŋ maachie. Nla ne ba jaŋ wuo laa miisi-la si ŋaa mii-titii.

²⁰ Toɔ, Timoti, po woruŋ a tin ŋ tinjtimii-la Wia si joŋo he ŋ nisin le. Si nialin sii ŋaa goŋ le pe, nialin si bul wialin si bi Wia wonbiin ka to a keŋba kaa lere. Nialin sii ŋaa nii yie nyia wiaa a biine wu-jimii ne nii. ²¹ Niaa doŋsuŋ to wu-jimin deen le ne a joŋ ba yarida ta.

Wia lahorimo le ma jaŋ hoŋ ari yarifielaa.

TEN-LIA-LA PÓOL SI N̄MUNSA PI TIMOTI

Ten-lia-la Póol si n̄munsa pi Timoti

¹ Mi-na Póol ne n̄munse teniŋ deen. Mi ŋaa Yesu Kirisito nan̄zoo ne. La Tiina Wia tuotoruŋ le ne u liisemi di mi ŋaa u nan̄zoo. Wia bula pila di u to Yesu Kirisito le ne a jon̄ miisiŋ pila. U tiŋmi ne di mi bul miisiŋ deen wiaa a pi niaa.

² Mi n̄munse teniŋ deen a pipi ŋ-na Timoti. N̄ ŋaa mi bii-choolii ne. La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorimoo le, ba jaŋ fáŋ nennige a leŋ di ŋ hoŋ ari yarifela.

Póol bula pi Timoti duu chin̄ wialin̄ le u si laa dii

³ Mii lolle Wia kin̄ken. Mi si tima pi Wia ŋii, mi tuobiinaa yie chesi ne. N̄ii titia ne mi doho niaa ma fa tima pipi Wia. Bua-na kala le di mi níi chuole Wia, mi yie liliisi ŋ wiaa ne. ⁴ Mi liise yi ari bua-la le mi si sii ŋ teen, ŋ faa yel ne. N̄ii ne tii mi cho di mi ku nan̄ ari siifesiŋ, di mi tuon̄ faasa toré woruŋ. Mi tuobiinaa yie he ŋ teen titan̄ŋ ari wihēye kala ne. ⁵ Mi liise yi ŋii ŋ si laa Wia wiaa dii ari siifesiŋ. N̄ nahima Lowis ari ŋ nan̄ Yunis ne laa sipaan̄ laa Wia wiaa dii. Mi jima ari ŋ ma chin̄ ŋii le ne. ⁶ Wia jon̄ kuŋ ne a dii zile ŋ le. U ŋaa ŋii ne bua-la le mi si jon̄ mi nisiŋ dan̄-ŋ le. Mii liisiŋ di ŋ bira ken̄ ku-la woruŋ. ⁷ Wia bi u Diŋ-zon̄-la jon̄o hela le di la fifá fawulluŋ, ama duu pela le di la wuo ken̄ doluŋ ne la miisiŋ le, a bira cho niaa, a pe ken̄ la titia woruŋ.

⁸ Di ŋ níi bul la Tiina Yesu wiaa pipi niaa, si leŋe di hiisiŋ ken̄ŋ a tiŋ Yesu wiaa. Bira sí leŋe di hiisiŋ ken̄ŋ a tiŋ mi ma wiaa. Kirisito wiaa ne tii ba ken̄mi to dia. Ama sei di la kala na heeŋ a tiŋ Yesu wu-zom̄o-la wiaa. Wia doluŋ si heŋ le ŋii, ŋii ne tii ŋ wuo na heeŋ ŋii. ⁹ Wia ne laala ta a yirela di la ŋaa u niaa. U bi naga di Wia to la wu-zon̄hoŋ le ne a laala ta. U titia tuotoruŋ le ne u fála nennige a laala ta. Yesu Kirisito le ne u to a ŋaa ŋii pila. U jima ari u jaŋ ŋaa ŋii pila faafaa kala ne, ka dunia-na suomi. ¹⁰ Leele la Laataara Kirisito Yesu sene ko dunia. U si ko ŋii, la wuo na Wia zile wiaa si nage ŋii ne. Kirisito si ko, u kpu suuŋ doluŋ kala ne. U bul wu-zom̄o-la pila a to ŋii le dagela ari u ne pila miisiŋ, a bira dagela di la ne suba maa, la jaŋ bira sii a ken̄ miisi-la si bi deré. ¹¹ Yesu wu-zom̄o-la wiaa ne tii Wia liisemi di mi ŋaa u nan̄zoo, a leŋ mi bul wiaa deenba a pipi niaa a didageba. ¹² Mi sii bul ŋii leŋe mi

nina heeŋ ne. Ama hiisiŋ bimi kene a tiŋ hee-la mi si na wiaa. Mi jin̄ nii-la mi sii to ne. Mi si jon̄ mi titia he u nisiŋ le ŋii, mi laa dii ari u jaŋ wuo beŋmi woruŋ halii a kaa mu yi tapulii-la Kirisito Yesu si jaŋ miira ko. ¹³ Wialin̄ kala mi fa si dagin̄, ba ŋaa wutitiiba ne. Chin̄ wialin̄ le a tutoba. La di Kirisito Yesu si ŋaa kubala ŋii, he doluŋ aŋ chin̄ ŋ yarida naan̄ le, a cho niaa maa. ¹⁴ Wia Diŋ-zon̄-la hela le ne. Wia jon̄ wutitii he ŋ nisiŋ le ne. Beŋ wutitii-la u Diŋ-zon̄-la doluŋ le.

¹⁵ N̄ jima ari bua-la le mi fa si he Esia tiŋteen le niaa kala ne fa viami, Fijilas ari Homojinis ma fa he niaa deenba tuon̄ ne. ¹⁶ Ama baal-la ba sii yire Onisiiforos, u ne pemi le woruŋ a ŋaa mi nyuŋ faasa nyaase. Ba si ken̄mi kaa to dia ŋii, hiisiŋ fa buu kene a tiŋ mi wiaa. La Tiina Wia jaŋ fáu nennige, ba di u dia niaa kala. ¹⁷ U si ku tuu Rom le, lee-la ba si tomi dia, u suomi chichemi ari siifesiŋ aŋ-na ku nami. ¹⁸ Wia jaŋ leŋ di la Tiina Kirisito fáu nennige sariya che-diilin̄. N̄ ma jin̄ ŋii u si faasa pemi le ne bua-la le mi fa si he Efesis le.

2

Póol bula pi Timoti duu ŋaa laali-yuori-zomun̄

¹ N̄-na mi bii Timoti, mii che di ŋ ken̄ doluŋ. Dol-la lii Kirisito Yesu teen ne. U lahorimoo wiaa ne tii ŋ ken̄ doluŋ deen. ² Mi si bul Wia wiaa pin̄, niaa yuga ne a fa he dime a pe nii. Bul wiaa deenba ŋ si nia a pi nialin̄ si ken̄ wutitii. Niaa deenba saa jaŋ bira wuo bul wialin̄ a pi ba doŋsuŋ tiŋŋaa maa. ³ N̄ si ŋaa Kirisito Yesu laali-yuori-zomun̄, ŋaa siri di la diŋ kala na heeŋ. ⁴ Laali-yuori kala si he u tiŋtiŋŋaa le a tiŋin̄, u yie chiche duu tiŋ ŋii di nii-la si jon̄u tiŋtiŋŋaa le, duu tuon̄ toré ne. N̄ii wiaa u yie bi che duu tiŋ tiŋtimii doŋ kala a pe tiŋtimii-la u sii tiŋ le. ⁵ Bira na fifaari-la sii fá, u bi jaŋ wuo fá a laa u time, see di u to wialin̄ ba si bile pi fifaaraa ba tuto le. ⁶ Bira na ba-paari-la si faasa titin̄ ne maga duu laa sipaan̄ dii бага ku-falaa. ⁷ Bibiine wiaa deenba mi sii bul. La Tiina Yesu jaŋ pen̄ le di ŋ wuo jin̄ wiaa deenba kala bubuon̄.

⁸ Jon̄ Yesu Kirisito wiaa he ŋ nyuŋ le. U fa ŋaa Devit doho nuu ne. U si suba, u bira sii suuŋ le ne. Wia wu-zom̄o-la mi si bula pima ne dage wiaa deenba. ⁹ A tiŋ Yesu wu-zom̄o-la wiaa, mi na heeŋ. Ba doŋisemi a nage mi ŋaa ni-bon̄ ne. Ba ken̄mi voo ne. Ama ba bi jaŋ wuo ken̄ Wia niin̄ wiaa voo bil. ¹⁰ A tiŋ Yesu wu-zom̄o-la wiaa mi nyalime wii-kala ne. A tiŋ nialin̄ Wia si liisa wiaa ne mi ŋaa ŋii, di Yesu Kirisito

wuo laaba ta. U si laaba ta nii, ba jan na Wii-baliŋ doluŋ a kaa mu deen deen.

¹¹ Wii-la mi sii che di mi bula pima nŋaa wutitii ne. U ne nŋla:

Di la di Yesu kala ne suba,

la duu kala ne jan sii a keŋ miisinj.

¹² Di la nii na heen anj nyalime hee-la,

la duu kala jan dii kuorunj.

Koo di la ne si la bi Yesu jinj,
u ma jan bul di u bila jinj.

¹³ Di la ne bi wutitii ka to,

u-na ha keŋ wutitii,

bee wiaa u bi jan wuo nyise u titia.

Pɔɔl bula pi Timoti duu nŋaa tiŋtinni-titii Wia tiŋtinnŋaa le

¹⁴ Bula pi nialinj si laa Yesu wiaa dii di ba liliisi wiaa deenba woruŋ, a sulba di ba bira si wiaa kaa lilere. Nj si bul nii, leŋ di Wia ne nŋaa nj siada tiina. Ma si keŋ wiaa lilere nji, u nii bi nuu-kala lee pe, ama u yie leŋ nialinj sii jegili wialinj titel ne. ¹⁵ Di nj ne mu Wia teenj di nj dage nii nj si tinj nj tiŋtinnŋaa, he nj doluŋ kala duu wuo na ari nj nŋaa tiŋtinni-titii si bi hiisinj ka fá, a bira leŋ duu wuo na ari nj dage wialinj si nŋaa wutitiiba ne woruŋ. ¹⁶ Di niaa ne nŋaa goŋ aa bul wialinj si bi bubuonj kene, wialinj si bi Wia wonjbiinj ka to, liise nj titia nialinj le. Wiaa deenba ba sii bul yie kikiri niaa ne ba jonj hariŋ yia Wia. ¹⁷ Wialinj ba sii daju jan teeli a nage naawiilinj si yie keeri nii a dii nanpiliŋ kala. Niaa balia ne he niaa deenba tuonj aa dage wiaa deenba. Ba yiraa ne Haminiiyas ari Faliitis. ¹⁸ Ba leŋ wutitii wonjbii-la ne anj bul ari bua-la le niaa si jan suu anj sii suuŋ le paala kieli ne. Ba si dage nii nŋaa nialinj doŋsuŋ si laa Yesu wiaa dii jonj ba yarida ta ne. ¹⁹ Ama dia genjin-duo-la Wia si bile pi u niaa, u bi jan wuo jigisi. Wialinj ba si nŋamuŋsa heu le ne nŋla: "La Tiina Wia jinj nialinj si nŋaa u niaa ne." Ba bira nŋamuŋsa ari u maga di nii-la kala si si u nŋaa Wia nuu ne, duu leŋ wu-bonjɔɔ nŋaaninj.

²⁰ Niaa nage gbanji-la si he niaa di-isinj le ne. Doŋsuŋ nŋaa selime gbanjinj, doŋsuŋ nŋaa taasi-gbanjinj, doŋsuŋ ma nŋaa gbanjinj, doŋsuŋ ma nŋaa heŋsinj. Doŋsuŋ ba yie jonjo bil ne a kaa didii kiaa che-zonjɔɔ, anj keŋ doŋsuŋ ma kaa didii kiaa tapulii-na kala. ²¹ Nii wiaa di nuu ne liise u titia wu-bonjɔɔ le, u jan nage gbanji-la ba si kaa didii kiaa che-zonjɔɔ. Nii-la si nage nii nŋaa tuo-pul tiina ne u kuhianj teenj. U jan wuo peu le woruŋ. U kuhianj jan leŋ duu titinj tiŋtinj-zonj-na kala. ²² Nj sii yiele wiinj deen, liise nj titia wu-bomo-la le bapuoosaa ari ha-toloo si yie cho di baa nŋaa. Ama loo chiche di nj keŋ tuo-pula a wuo chinj nj yarida naan le, a pe cho niaa a leŋ di ma di niaa keŋ nii-bala. Ma di nialinj

si keŋ tuo-pula, sul Wia duu peba le, má kala loo chiche wiaa deenba. ²³ Ama liise nj titia nialinj sii lere wu-yaaraa le. Nj jima ari wiaa deenba yie leŋ niaa suomo yuyuo doŋɔ ne. ²⁴ Nii-la si tima pipi la Tiina Wia, u bi maga duu yuyuo yuosuŋ. U maga duu keŋ zile ne nuu-kala le, a wuo didage niaa woruŋ, anj pe keŋ kenyiri. ²⁵ Di nj nii dage wiaa a pi nialinj si bi nj hariŋ china, leŋ di nj siaa fiele. Nj bi pɔɔ, Wia jan leŋ di ba na wonjbiinj a wuo birima lii ba haacheba le a ku jinj wutitii-la. ²⁶ Ba si nŋaa nii, ba jan bira wasa keŋ wu-jiminj a keŋ ba titia liise Sitaani beré-la le. U fa keŋba ba tuto u tuotoruŋ le ne.

3

Bua-la dunia si jan dere kpaga ne

¹ Timoti, jinj bua-la le dunia si jan dere kpaga ne. Bua deen le wiaa jan kperi. ² Niaa jan cho ba titia anj pe cho moribiee. Ba jan bibigisi ba titia le, ba siaa bi jan susu nuu-kala maa, ba jan tutuuse niaa maa. Ba bi jan tuto ba nyimmaba ari ba naanba niinj. Ba bira bi jan jinj zile. Ba bi jan keŋ tuo-pula ma Wia sipaanj. ³ Ba bi jan cho niaa. Ba bira bi jan sei di ba di niaa nŋaa sima. Ba jan chichei niaa yirinj maa. Ba bi jan keŋ ba titia. Ba jan tere. Ba jan bere wu-zonj kala. ⁴ Ba jan nŋaa zenbe timma, ba bi jan keŋ tuobiinaa. Ba jan keŋ sii-duonj. Ba bi jan cho Wia. Ba tuotore wiaa duŋduŋa ne ba jan cho di baa nŋaa. ⁵ Ba yie chuchuoŋe Wia ne niaa tuonj, ama ba wu-nŋaalaa yie dage ari ba bi Wia doluŋ jinj. Liise nj titia niaa deenba tuonj. ⁶⁻⁷ Wu-nyiari tinjŋaa deenba doŋsuŋ yie juu niaa diisinj ne a nyinyise ha-ni-yaaraa. Wu-bonjɔɔ nyage haala-la bil. Ba to ba tuotore wu-nŋaalaa le. Tuotore wu-nŋaalaa-la yuga ne. Di nuu-kala nii che u dage haalaa deenba, ba yie jegile nii u teenj a chiche di ba gunne wu-jiminj, ama ba bi wutitii kala wuo gunne.

⁸ Baalaa balia ne fa he dime. Ba yiraa ne Janis ari Janbas. Ba fa bi Moosis hariŋ china. Ba si bi Moosis hariŋ china nii, nii titia ne baalaa deenba ma bi wutitii-la hariŋ china. Niaa deenba nyuŋ bi tinj. Ba bi ba yarida naan le wuo chinj. ⁹ Ama niaa deenba bi jan wuo nŋaa nii a mu sipaanj, bee wiaa nuu-kala jan na di ba nŋaa ni-yayaase. Nii titia ne nialinj ma fa na Janis ari Janbas fa si yaara nii.

Pɔɔl chagile Timoti

¹⁰ Ama nj-na to wialinj mi sii dage ne, anj bira to mi wu-nŋaalaa maa. Nj na mi wu-nŋaalaa si nage nii, a na wii-la mi sii che dunia le, a bira na nii mi si chinj mi yarida naan le, a bira na mi si keŋ kenyiri ma nii. Nj na mi si cho niaa maa, a bira na nii mi

si keŋ nyalima. ¹¹ N na nŋi ba si to naasiŋ dɔgisemi ne ari nŋi mi si na heeŋ. N ma jin nŋi mi si na heeŋ ne Anŋtiok ari Ikooniam ari Lisita tiŋteen kala le ne. Ba si to naasiŋ dɔgisemi nŋi ne, ka mi nyalime. Ama mi Tiina Wia liisemi ne ba kala le. ¹² Nuukala sŋi che duu to Wia woŋbiin a leŋ di ba di Kirisito Yesu ŋaa kubala, niaa jan to naasiŋ dɔgisu. ¹³ Ama ni-boŋŋɔɔ ari nialin sŋi nyise niaa jan wasa ŋŋaa wu-boŋŋɔɔ. Ba jan nyise niaa aŋ pe nyinyise ba titia maa. ¹⁴ Ama ŋ-na hɛ dolun aŋ chin wialin ŋ si gunna naan le, wialin ŋ si laa dii di ba ŋaa wutitii. Siba joŋo ta. N jin nialin si dagin wialin ne worun. ¹⁵ A suomi ŋ hanbiirin kala le a kaa mu, ŋ jin Wia tenin ne. U bi disinnin kene. U ne wuo dagin Kirisito Yesu wiaa a bira leŋ ŋ laa u wiaa dii duu laan ta. ¹⁶ Wia tenin kala lii Wia teen ne. Wia ne jon u Din-zon-la a he niaa le ba wuo ŋmunseba. Wia ten-la wuo dage niaa wutitii woŋbiin. Di nuu ne ŋaa wii chei, u wuo dagu wii-la u si ŋaa chei a jon cheerin pu, a bira wuo dagu woŋbii-la si maga duu tuto, a wuo dagu nŋi u si jan wuo ŋaa a keŋ tuo-pula Wia sipaan a mu sipaan. ¹⁷ Nla ne jan wuo pe nii-la si tima pipi Wia le, duu si wii-kala ŋaa chei, a ŋaa siri duu tin tinŋin-zon-na kala.

4

¹⁻² Mii sulun di ŋ bul Wia wiaa. ŋaa siri di ŋ bul bua-na kala a jon ŋ nyun kala heba le. Di niaa ŋaa siri di ba jegili, koo di ba bi siri ŋaa, ŋ-na bul. Bul wiaa ba teen aŋ kpiaba le, a bira ŋaa di ba nyun nyaase. N sŋi ŋaa nŋi, keŋ kenŋiri a didage niaa worun. Mi si sulun nŋi, Wia ari Kirisito Yesu ne ŋaa la siada tinŋaa. Yesu ne ŋaa nii-la si jan dii niaa kala sariya. Nialin si weye ari nialin si suba kala ne u jan dii ba sariya. U ne jan miira ko dunia a dii kuorun. Nŋi ne tii mii sulun. ³ ŋaa wialin mi si si di ŋ ŋaa a tin wialin si jan ŋaa le. Bua kubala jan yi, niaa bi jan jegili wutitii-la ba si jan dageba. Ama ba jan to ba titia tuotorun le. Ba jan che a kese kerichiba a yuge. Niaa deenba jan dageba wialin ba si cho di baa nii. ⁴ Ba bi jan cho di ba nii wutitii-la. Ba jan jon harin yia wutitii-la aŋ cho di baa nii sunsogulo. ⁵ Ama ŋ-na hɛ dolun a keŋ ŋ titia worun wii-na kala le. Di heeŋ ne juun maa, nyalime. N si ŋaa Wia tinŋinnu nŋi, bul Yesu wu-zomo-la a pi niaa. Tin ŋ tinŋimii-la kala worun a kaa mu.

Pɔɔl bul wiaa a tige u titia le

⁶ Bua-la le mi si jan suu a lii dunia le, u yie ne. ⁷ Mi yuo laali-zon-la ne worun. Mi fa mi fanin dere ne. Mi chin mi yarida naan le ne. ⁸ Leele mii gberɛ mi time ne. La Tiina Wia jan jon time deen pimi tapulii-la

tuo-pul timma-la si jan sŋi suun le. U ne ŋaa sariya diiri-titii. Mi dunɔun deɛ u jan jon time-la pa, ama nialin kala si chou a gberɛ la Tiina Kirisito duu miira ko dunia, ba ma jan laa time deen.

⁹ He dolun aŋ ko mi teen lima, ¹⁰ bee wiaa Dimas viami ne. U cho dunia kaa ne. Nŋi ne tii u viami ta aŋ mu Tesalonaaka. Kiresiken ma mu Galiisia, Taatis ma mu Dalimeesa. ¹¹ Luuk dunɔun ne he mi teen. Di ŋ ne ko mi teen, pe keŋ Maak kaa ko. U jan wuo ŋaa wiaa yuge a pimi. ¹² Mi tin baal-la ba sŋi yire Takikas ne u mu Efeŋis. ¹³ Di ŋ nii ko, pe keŋ mi gerila ari mi tenni-la kaa ko. Mi joŋo pi baal-la ba sŋi yire Kaapis a he Turowas le ne. Tenni-la ba si keŋ pusun purun kaa ŋaa ne mi wasa chiche. ¹⁴ Libiri kubala ba sŋi yire Alekizanda dɔgisemi ne worun. U si ŋaami nŋi, Wia jan kpuse u purun. ¹⁵ Pɔ ŋ titia ari libiri-la le. La si bul Wia niin wialin pi niaa, u lii la harin ne. ¹⁶ Bua-la le mi si laa sipaan bul wiaa di mi laa mi titia, bua-la le ba sŋi dii mi sariya, nuu-kala bi mi harin china. Ba kala viami ta ne. Mii sul Wia duu si ba dɔgisu a tin wialin ba si ŋaa. ¹⁷ Ama Wia chin mi harin a pimi dolun mi wuo bul Wia niin wialin kala kala. Mi bul wialin a pi nialin si bi Juu tinŋaa ŋaa ma ne ba kala nii. Wia liisemi ni-boŋŋɔɔ nisin le. ¹⁸ Wia jan liisemi wu-boŋŋɔɔ kala le. U jan beŋmi worun a keŋmi joŋin kaa mu he u kuorii-la tuon Wia-jan le. Wia yirin jan yire bua-na kala le, a kaa mu wuu. Ami.

Chuɔla

¹⁹ Chuɔle Pirisila ari Akuila pimi, a chuɔle Onisiifɔɔs ari u dia niaa kala maa. ²⁰ Irasitas tuo mi teen. La si jon woŋbiin, u ka Korinŋi le ne, aŋ ka mi leŋ Turɔfimɔs ma Milliitas le. U faa wiile ne. Nŋi ne mi leŋu dime. ²¹ He dolun aŋ ko, ka di yibiinin-la juu. Nialin ba sŋi yire Yubulas ari Pudɛŋs ari Laanis ari Kilaadia, ba maa chuɔlun, ari nialin kala si laa Yesu wiaa dii.

²² Wia jan leŋ di ma duu honun zon. U lahɔrimo le u jan pen le.

TEN-LA PÓOL SI N̄MUNSA PI TAATIS

¹ Mi-na Póol ne n̄munse teniŋ deen̄ aa pi n̄-na Taatis. Mi n̄aa Wia t̄int̄innu ne a n̄aa Yesu Kirisito nan̄zoo maa. Wia ne liisemi di mi pe n̄ialin̄ u si liisa le di ba wasa chin̄ ba yarida naan̄ le, a wuo jin̄ wutitii-la s̄i to Wia won̄biin̄. ² N̄ialin̄ s̄i to Wia won̄biin̄ deen̄, baa yiele ari ba jan̄ keŋ miisi-la si bi dere. Wia fa bul wiaa a tige miis̄in̄ deen̄ faafaa kala ne, ka dunia-na suomi. Wia bi wiaa ka nyia, u jan̄ n̄aa wii-la. ³ Bua-la le Wia si cho ne, u jon̄ wii-la a dagela u Wu-zom̄o-la tuon̄. N̄ii ne la Laataara Wia jon̄ wiin̄ deen̄ a he mi nis̄in̄ le di mi laa bula pi n̄iaa.

⁴ Mi-na Póol ne n̄munse teniŋ deen̄ a pipi n̄-na Taatis. A tin̄ la kala si laa Yesu wiaa dii n̄ii, n̄ nage mi bii-titii ne. La Nyimma Wia ari la Laataara Yesu Kirisito lah̄orim̄o le, n̄ jan̄ hon̄ ari yarifielaa.

Wia n̄iaa tuon̄ nihiasin̄ si maga di ba nage n̄ii

⁵ Mi len̄in̄ Kiriiti le di n̄ wuo wase wialin̄ fa si maga si ba n̄aa ne. Mi bula pin̄ maa di n̄ liise Wia n̄iaa tuon̄ nihiasin̄ tan̄-na kala le. N̄ialin̄ si maga di n̄ liise ne n̄la: ⁶ Má ben̄ di ba mele zom̄o, di ba sí wu-cheeli kala keŋ n̄iaa teen̄. U maga di nii-la keŋ ha-bala ne, ka u biirin̄ ma kala laa Wia wiaa dii a keŋ meli-zon̄, a sí wu-liilin̄ n̄aa, a sei kuhiasin̄ niin̄ wiaa, a sí wu-cheeli kala keŋ n̄iaa teen̄. ⁷ Nii-la s̄i ben̄ Wia n̄iaa n̄aa Wia t̄int̄inni-kuhian̄ ne. U bi maga duu keŋ wu-cheelee n̄iaa teen̄. U bira bi maga duu didage u titia, a sí baan̄ tiina koo si-nyuaru koo nii-jigi tiina koo nii-la si cho moribiee kin̄keŋ n̄aa. ⁸ U maga duu ben̄ nuhuoraa worun̄ u dia le a cho duu n̄aa wu-zon̄n̄oo a pipi n̄iaa. U maga duu jin̄ u titia keŋin̄ ne a n̄aa ni-titii. U maga duu n̄aa ni-pula a wuo keŋ u titia a he don̄o le worun̄. ⁹ Ba si dagu Wia niin̄ wialin̄ si n̄aa wutitii n̄ii, u maga duu keŋba worun̄, duu wuo dage u don̄sun̄ tin̄n̄aa wutitii-la u si gunna. Duu ne n̄aa n̄ii, u jan̄ wuo dage n̄ialin̄ s̄i bul wiaa chichei wutitii-la la s̄i to.

¹⁰ N̄ialin̄ si laa Wia wiaa dii yuga bi che di ba tuto nihiasin̄ niin̄ wu-bulaa. Ba n̄aa wu-bul deen̄ deen̄ timma ne. Baa nyise n̄iaa ne. N̄iaa deen̄ba tuon̄ n̄iaa yuga a n̄aa juu timma ne aa che di n̄ialin̄ kala si laa Yesu wiaa dii ker̄i ba penee. ¹¹ U maga di ma bula piba di ba len̄ wialin̄ ba s̄i dagu, bee wiaa ba s̄i dage wialin̄ si bi maga di baa dage n̄ii, ba n̄aa n̄iaa jon̄ wialin̄ ba sí laa dii a ta ne. Moribiee wiaa ne ti baa dage wialin̄. ¹² Kiriiti n̄iaa

tuon̄ vugira bul wiaa a mu tige u n̄iaa le. U bula ari Kiriiti n̄iaa kala n̄aa wu-nyiaraa ne a n̄aa ni-bom̄o, luobii tin̄n̄aa, an̄ pe keŋ yariwiin̄ maa. ¹³ Wii-la u si bula n̄aa wutitii ne. N̄ii wiaa, faasa kpiaba le di ba chin̄ wutitii-la ba sí laa dii le kpan̄ kpan̄. ¹⁴ Bira bula piba di ba sí juu tin̄n̄aa naabalimaba wiaa si nage sun̄s̄oguloo nii, a sí n̄ialin̄ si via wutitii-la harin̄ to. Wutitii-la lii Wia teen̄. ¹⁵ Ni-zomun̄ teen̄ kun̄-kala zom̄o ne. Disin̄ timma-la si bi Wia wiaa laa dii teen̄ kun̄-kala n̄aa ku-bon̄ ne. Ba tuon̄ l̄oro, ba tuobiinaa kala bi chese. ¹⁶ Baa bul ari ba jin̄ Wia ne, ama ba wu-n̄aalaa daga ari ba bi Wia jin̄. Ba wu-n̄aalaa l̄oro, ba bi n̄ialin̄ niin̄ wiaa ka nii, ba bi wu-zon̄ kala ka n̄aa.

2

Wutitii-la si maga di la tuto

¹ Ama n̄-na Taatis didage wutitii-la ne. ² Bula pi ba-nihiasi-la si he ma tuon̄ di ba len̄ di ba siaa fiele, a keŋ meli-zon̄, a keŋ ba titia worun̄, a jin̄ wialin̄ ba sí laa dii worun̄, a cho n̄iaa, a keŋ ken̄yiri. ³ Bula pi ha-nihiasi-la ma di ba n̄aa wialin̄ si daga ari baa to Wia won̄biin̄ ne. U bi maga di ba gigaa n̄iaa harin̄ koo di ba n̄aa si-nyuaraa. Bula piba di ba didage wialin̄ si zom̄o, ⁴ di ba wuo dage ha-toloo ma di ba cho ba balaba ari ba biirin̄, ⁵ a wuo keŋ ba titia worun̄, a sí wu-liilin̄ n̄in̄aa, a ben̄ ba dia n̄iaa worun̄, a keŋ zile, a tuto ba balaba niin̄ worun̄, di nuu-kala sí wuo bul wu-bon̄ kala a tige Wia wu-zom̄o-la le. ⁶ Bul n̄ii titia a pi bapuc̄saa maa di ba ma keŋ ba titia worun̄. ⁷ N̄-na titia Taatis, wii-na kala n̄ s̄i n̄aa le, len̄ di n̄iaa na n̄ wu-n̄aalaa si zom̄o di ba tuto. Wialin̄ kala n̄ s̄i dagu, len̄ di ba na ari n̄ keŋ wutitii ari siifiesin̄. ⁸ Wialin̄ kala n̄ s̄i bul, bul ari tuot̄orun̄, di nuu-kala sí wuo kaa lere. Di n̄ ne n̄aa n̄ii, n̄ diŋdon̄n̄oo bi jan̄ na won̄biin̄ a bul wu-bon̄ kala a tigela le. ⁹ Bula pi yosun̄ ma di ba tuto n̄ialin̄ si tiiba niin̄ le, a n̄aa wialin̄ kala si maga di ba tin̄n̄aa tuon̄ tor̄e ba nyun̄. U bi maga di ba laa wiaa bubul ba teen̄. ¹⁰ Ba sí ba tiinaba kiaa gigaa. Wialin̄ kala ba s̄i n̄aa, u maga di ba len̄ di n̄ialin̄ si tiiba laaba dii ari ba keŋ wutitii. Di ba ne n̄aa n̄ii, ba jan̄ wuo len̄ di nuu-kala jin̄ ari la Laataara Wia wu-zom̄o-la n̄aa wutitii ne.

¹¹ La Tiina Wia lah̄orim̄o guu chaane ne. Uu che duu to n̄ii le ne a laa nuu-kala ta. ¹² Wia wu-zom̄o-la dagela di la sí wu-bon̄n̄oo n̄aa, a sí la titia jon̄o he dunia wiaa le, a jima keŋ la titia, a keŋ wutitii, a tuto Wia won̄biin̄ dunia deen̄ le. ¹³ La si he dunia deen̄ le n̄ii, laa ḡbere tapulii-la la Laataara Yesu Kirisito, nii-la si n̄aa Wia, jan̄ ko ari u tula. Laa yiele tapulii-la ne. La

tuonj ma janj tore duu ne ko. ¹⁴ La wiaa ne tii u suu, duu laala ta la haacheba le a piise la disinnij ta, di la ku nja tuo-pul timma u sipaanj. Uu che di la nja nialinj si jonj ba nyunj he wu-zonjoo le. ¹⁵ Wia si jonj dolla pinj, kenu a bul wiaa deenba. Chaasa bul wiaa pi nialinj nj sii dagu. Di ba nja wii chei, dageba. Si leje di nuu-kala bee gununj.

3

Maa nja wu-zonjoo bua-na kala le

¹ Bula pi Wia niaa di ba jonj ba titia pi nialinj si kenj dolunj ba le ari nialinj sii berjba a tutoba, a nja siri di ba nja wii-na kala si zomo. ² Bula piba di ba si wu-bonj kala bula a tige nuu-kala le. U bi maga di ba cho yuosunj, ama u maga di ba dii nanjonj sunj ne a lej di ba siaa fiele nuu-kala teenj, ³ bee wiaa la ma titia fa nja ni-yaara ne, a fa bi Wia niinj to. La fa keru Wia wonjbii-la ta ne a nja wu-bonjoo ne. La fa to la tuotore wu-jaalaa harinj ne. La fa cho di niaa juu wu-bonjoo a fa kenj yaribierinj donj le. Niaa fa berela, la ma fa bereba. ⁴ Ama la Laataara Wia dage nji u si kenj zile ari nji u si cho niaa. ⁵ U laala ta. U bi naga ari la si nja tuo-pul timma ne tii u laala ta. Ama u sii fa niaa nennige ne tii u laala ta. U laala ta ne, bee wiaa ba fola Wii-chuole liinj Wia Dinj-zonj-la dolunj le. Nji dage ari Wia bira wasa lulla ne, la kenj miifalinj u teenj. ⁶ Wia to la Laataara Yesu Kirisito le ne a jonj u Dinj-zonj-la a hela le worunj. ⁷ U lahoringo le u nja nji di la kenj tuo-pula u sipaanj, a wuo kenj miisi-la si bi dere, wii-la la sii yielu le. ⁸ Wiinj deenj sene nja wutitii ne. Mii che di nj paala chaasa bul wiaa deenba, di nialinj si laa Wia wiaa dii, di ba nja siri di ba nja wu-zonjoo bua-na kala le. Wiaa deenba nja wu-zomo ne. Ba janj wuo pe niaa le.

⁹ Ma lej ni-yaari wu-kaa-lerinj, a si ma naabalimaba gentine si duomo diisu. Ma si yuosunj he a si donj yuo a tinj wialinj Moosis fa si nmuusa bil di niaa tuto le. Ba nja wu-peiba ne, ba bi nuu le pe. ¹⁰ Di nuu he ma tuonj aa che duu kenj ma nyusunj yage donj, yiru a kpurise u digilaa. Di u ne via anj njjaa, bira yiru a lere u digilinj le lia, anj liise nj nisinj u le. ¹¹ Nii-la sii nja nji via wutitii-la ne aa nja haacheba maa. U wu-jaalaa janj dii u titia sariya.

Wu-kaaninj

¹² Di mi ne tinj Atimas koo Tikikas duu ko nj teenj, he dolunj anj ko mi teenj Nikopolis le, bee wiaa mi biina mi janj honj dime waarinj chenji-la tuonj. ¹³ Di Ziinas sariya didiiri-la ari Apolos ni venj ba wonjbiiinj, peba le worunj. Piba ku-la kala ba sii che. ¹⁴ Lej di la niaa ma gunne di ba njjaa wu-zonjoo a

wuo pipe nialinj si maga di ba pe le. U maga di ba tinj tinj-zonjoo duu kenj doho.

¹⁵ La di nialinj kala si honj, laa chuolunj. Chuole nialinj kala si laa Yesu wiaa dii a chola. Wia janj pema kala le worunj.

TEN-LA PŌOL SI N̄MUNSA PI FALIIMŌJ

¹ Mi-na Pōol ari la naanbie Timoti ne n̄munse tenij deenj a pi n̄-na Faliimōj. N̄ ne n̄aa la nanḁon-choolun, a bira n̄aa la ḁonjo tiina la tin̄tin̄n̄aa le. Ba ken̄mi tō dia a tin̄ Yesu Kirisito wiaa.

² La bira n̄munse tenij deenj a pipi nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi n̄ dia le, a bira n̄munse tenij deenj a pipi la dihaala Afia ari la dibaala Akipas. Akipas n̄aa la laali-yuoroo ḁonjo ne Kirisito tin̄tin̄n̄aa le.

³ La Nyimma Wia ari la Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, ma jan̄ hōn̄ ari yarifielaa.

Pōol lolle Wia a mu tige Faliimōj le

⁴ Bua-na kala le di mi n̄ii chuole Wia, mi ma yie lolle Wia a pipin̄ ne. ⁵ Mii n̄ii n̄ii n̄ si cho Wia n̄aa, ari n̄ii n̄ si laa la Tiina Yesu Kirisito wiaa dii. N̄ii ne mii lolle Wia ne a tin̄ n̄ wiaa. ⁶ N̄ si bul wialin̄ a pi n̄aa ḁon̄sun̄ n̄ii, mi yie sul Wia a pipin̄, di n̄ii jan̄ leḁ di la jin̄ wu-zōn̄-na kala la si na Kirisito teen̄. ⁷ Mi naan̄bii-choolii, n̄ si cho Wia n̄aa worun̄, n̄ii n̄aa mi ma tuōn̄ tōre kin̄ken̄, mi nyun̄ ma nyaase, beē wiaa n̄ leḁ Wia n̄aa tuōn̄ pin̄ di-bala ne.

Pōol sul Faliimōj duu ken̄ Oniisimas worun̄

⁸ La di Kirisito si n̄aa kubala, mi fa jan̄ ken̄ dolun̄ di mi chaasa dagin̄ wii-la si maga di n̄ n̄aa. ⁹ Mi-na Pōol ne paala chin̄ Yesu Kirisito naasin̄ le aḁ leēle he sarika le a tin̄ u wiaa. N̄ii ne tii mi fa jan̄ wuo chaasa fugun̄ di n̄ n̄aa wii-la si maga di n̄ n̄aa. Ama mi si chon̄ n̄ii, mi jan̄ sulun̄ di n̄ n̄aa wii-la ari tuōtorun̄. ¹⁰ Wii-la ne n̄la: Mii sulun̄ a tin̄ mi bie Oniisimas wiaa. U naga ari mi titia bie ne, beē wiaa, mi le ne u to a laa Yesu wiaa dii bua-la le mi si he sarika le. ¹¹ Bua kubala le u fa he n̄ teen̄ ne aḁ bi tin̄timii kala tima pin̄. Ama leēle, duu ne kō n̄ teen̄, u jan̄ wuo n̄aa wiaa yuge a pin̄, a leḁ mi ma tuōn̄ tōre. ¹² Mi jan̄ leḁ u miira kō n̄ teen̄ ne a nage mi titia Pōol fa si kō n̄ teen̄ n̄ii. N̄ii wiaa, kenu worun̄ ari n̄ fa si jan̄ ken̄mi n̄ii. ¹³ Mi fa cho duu he mi teen̄ ne. Mi ha si he sarika le n̄ii a tin̄ Yesu wu-zōmō-la wiaa, u fa jan̄ wuo pemi le ari n̄ fa si jan̄ pemi le n̄ii. ¹⁴ Ama mi bi che di mi fugun̄ di n̄ pemi le. Mii che di n̄ to n̄ titia tuōtorun̄ le ne a pemi le. N̄ii wiaa mi bi jan̄ n̄aa wii-kala see di n̄ seye.

¹⁵ Oniisimas si lii n̄ teen̄, u bi diene, ama u jan̄ miira kō n̄ teen̄ leēle. Duu ne miira kō, u jan̄ he n̄ teen̄ deenj deenj. ¹⁶ Oniisimas n̄aa n̄ yomo ne aḁ leēle miira kō n̄ teen̄. Ama leēle u kii yomo. U n̄aa la naan̄bii-titii

si laa Yesu wiaa dii. Mi cho u wiaa worun̄. N̄ ma jan̄ chou worun̄, ari u si n̄aa n̄ yomo ari n̄ naan̄bie kala ne la Tiina Yesu teen̄. ¹⁷ Di n̄ ne bene di mi n̄aa n̄ nanḁon-fian̄, duu ne miira kō, kenu worun̄ ari n̄ fa si jan̄ ken̄mi n̄ii. ¹⁸ Duu ne n̄aa wii cheyin̄, joḁo cheu a tin̄ mi wiaa. Duu ne dii n̄ chimin̄ maa, mi jan̄ tin̄in̄. ¹⁹ Mi-na Pōol, mi titia n̄isin̄ ne n̄munse tenij deenj a pipin̄. Mi jan̄ tin̄in̄. Si yu ari mi-na Pōol le ne n̄ to ken̄ miisin̄ Yesu teen̄. N̄ii wiaa mi ne laa n̄ miisin̄ ta. ²⁰ Mi naan̄bii, mi saa sulun̄, pemi le wiiḁ deenj le. La Tiina Yesu Kirisito dolun̄ le, leḁ di mi tuōn̄ tōre.

²¹ Mi laa dii ari mi si n̄munse wiiḁ deenj pin̄, n̄ jan̄ n̄aa wii-la mi s̄ii che. Mi jima ari n̄ jan̄ paala n̄aa kii n̄ii. ²² Pe che dia a n̄aa siri bilmi le, beē wiaa mii yie ari ma si chuole Wia pipimi n̄ii, Wia jan̄ laa ma kala sulaa a leḁ di mi miira kō ma teen̄.

Pōol ari n̄aa ḁon̄sun̄ chuole Faliimōj

²³ Baal kubala ma ne he daha. Baa yire Epafiras. Ba kenu tō dia a pemi le a tin̄ Yesu Kirisito wiaa ne. Uu chuolun̄. ²⁴ Maak ari Arisitaakis ari Dimas ari Luuk, ba ma n̄aa mi tin̄tinni-ḁon̄sun̄ ne. Ba maa chuolun̄.

²⁵ La Tiina Yesu Kirisito lahorimo le, ma jan̄ hōn̄ ari yarifielaa.

**TEN-LA BA SI NŊMUNSA PI
HIIBURU TINŊŊAA**

Wia Bie ne kii Wia tinɗaaraa

¹ Faafaa-la Wia bul wiaa pi la naabal-imaba a yuge ne. Wonɓie-la u si to bul wiaa piba ma yuga ne. U to nialin fa sii bul wiaa, Wia Din-zonɗ-la dolun le ne a bul wiaa deenɓa piba. ² Ama leele tapulaa deenɓa, u to u Bie le ne a bul wiaa pila. U leɗe u Bie deenɗ ne keɗ kun-kala dolun. Wia sii che duu ɗaa dunia, u leɗe u Bie ne ɗaa. ³ Wia si keɗ tula-la, u ne u Bie ma keɗ. Nii Wia si naga, nii titia ne u ma nage. Wialin u sii bul keɗ dolun. Dol-la ne u kaa beɗ kun-kala si he dunia le. U si ku tuu dunia, u piise niaa disinnin ta ne. U si ɗaa nii dere, u jila hon Wia seme, ni-duonɗ di-honun. ⁴ U ne kii Wia tinɗaaraa kala. Yiri-la u si laa Wia teen, u ma ne kii yiri-la Wia tinɗaara-la si laa.

⁵ Wialin Wia si bula a tigeu le ne ɗla:
 “N ɗaa mi Bii ne,
 mi ne lulun jinin.”
 U saa bira bula a tigeu le:
 “Mi jan ɗaa ɗ Nyimma,
 ɗ ma jan ɗaa mi Bii.”
 Wia tinɗaari bee le ne Wia ha bul wiin deen? Ba kun-kala le dee Wia bul wiin deen. ⁶ Bua-la le u si leɗe u Bie ku tuu dunia, u bira bula a bul,
 “Wia tinɗaaraa kala jan tuu kpirimi u sipaan a chuolu.”

⁷ Wialin Wia si bula a mu tige u tinɗaaraa le ne ɗla: U si,
 “Mi leɗe mi tinɗaaraa nage pelin
 ari nyin-gelin ne.”
⁸ Ama u si bul wiaa a tige u Bie le, ɗla ne u bul: U si,
 “N kuorun jan he dime a kaa mu deen deen.

Wia tuo-pul kiaa ne jan ɗaa ɗ kuori-daanɗiga di ɗ kaa beɗ ɗ niaa.”

⁹ “N cho wutitiiba ne a kii wu-nyiarin.
 Nii ne ti ɗ Nyimma Wia liisin
 di ɗ yuga kii ɗ donsun tinɗaa a bibenɓa.”

¹⁰ Wialin ba bira si bula a tige u Bie le ne ɗla: Ba si,
 “La Tiina, ɗ ne ta tinteen bunɓun-la,
 a ta wia nyun maa.

¹¹ Wia nyun ari tinteen kala jan lel, ama ɗ-na jan he dime.
 Ba kala jan birime ku-binaa a kose, ari gennin sii kose nii.

¹² Ba jan nage gerin di ɗ kaa kpen.
 N jan keɗba kaa birime, ari geri-zonɗ-la si yie birime nii. Di u zomun ne lia,
 u bira bi ku-falii ɗaa.

Ama ɗ-na bi jan ko di ɗ birima. N bi jan ko di ɗ hiesa.”

¹³ Wialin Wia bira si bula pu ne ɗla: U si,
 “Ku hon mi seme, ni-duonɗ di-honun,
 see mi yuo dii ɗ dindonɗoo kala dere.”
 Wia tinɗaari bee le ne Wia ha bul wiin deen? Ba kun-kala le dee Wia bul wiin deen. ¹⁴ Wia tinɗaara-la kala ɗaa Wia tinɗinnaa ne. Wia yie tinɓa ba mu pe nialin u sii che u laa ta le ne.

2

Yesu ne ɗaa la Laataara

¹ A tin wiin deen wiaa, u maga di la keɗ wialin la si nia worun, a si harin miiru. ² Wialin Wia tinɗaaraa fa si bula pi Iziral tinɗaa fa dolie ne worun. Di nuu ne fa bi baa to, koo di nuu ne fa chei ba kun, ba yie dogisu ne worun. ³ Wia sii che duu laala ta, nii ɗaa wu-bal ne a kii wialin Wia tinɗaara-la si bula. Di la ne bi wi-la seye, wii-kala bira tuo duu laala ta, see duu dogisela. La Tiina Yesu ne laa sipaan bul wii-la. Nialin ma si nii wii-la bula pila ne. ⁴ Wia ma titia daga ari wii-la ba si bula ɗaa wutitii ne. U dage u dolun a ɗaa wu-kpunɗkperisin ari wu-magilaa kala. Wia ma to u tuotrun le ne a leɗ niaa keɗ dolun, di ba tin ba tinɗinɗaa u Din-zonɗ-la dolun le.

⁵ U bi naga Wia jon tinɗee-falii-la si jan ko a he Wia tinɗaaraa nisin le ne di ba biben. Tinɗee-falii-la wiaa ne la bulaa pima. ⁶ Wia tenin tuon seme donɗo ba bula,
 “Bee kun ne nuhuobiine ɗaa ɗ bibiine u wiaa, bee kun ne nuhuobiine bie ma ɗaa ɗ bibenu?”

⁷ N si ta nuhuobiine, ɗ leɗe Wia tinɗaaraa kiiu mua ne,
 ama ɗ leɗe nuhuobiine ne keɗ yirin ari dolun.

⁸ N jon kun-kala ne a he u nisin le u biben.”
 N si jon kun-kala he nuhuobiine nisin le nii, ɗ leɗe u keɗ ba kala dolun ne. Ama leele la na di nuhuobiine ha bi kun-kala ka beɗ. ⁹ La na ari Wia fa leɗe Wia tinɗaaraa ne kii Yesu mua. Ama leele Wia leɗe Yesu yuge a keɗ yirin maa, bee wiaa u na heɗ ne a suu. Wia lahorimo le ne u fa ɗaa nii, duu wuo laa nuhuobiine kala nyun a suu.

¹⁰ Kialin si he dunia le, Wia ne ɗaaba a tiiba maa. U sii che di u biirin yuge a ko u teen, u leɗe ba sipaa-laara chaasa na heɗ ne worun duu sene wuo laaba ta. ¹¹ Nii-la si piise niaa disinnin ta, ari nialin disinnin u si piisa ta, ba kala nyimma ɗaa kubala ne. Nii ne ti u ɗaa nii a wuo yire ba kala u naanbiirin, ka hiisin buu kene. ¹² Wialin Yesu si bula pi Wia ne ɗla:
 “Mi jan yire ɗ yirin mi naanbiirin teen.”

Nialinj si hilime aa chuolunj tuoj mi jan denninj."

¹³ U bira bula,

"Mi jan laa ŋ wiaa kala dii,"

a bira bul,

"Nami ari ŋ biiri-la kala ŋ si joŋo pimi."

¹⁴ Biiri-la Wia si joŋo pi Kirisito keŋ chalinj ari yaraa ne. Nii titia ne Kirisito ma keŋ chalinj ari yaraa duu suu a wuo yuo dii Sitaani, nii-la si keŋ suuj dolunj, ¹⁵ a wuo laa niaa ta, nialinj sii fá suuj a ŋaa suuj yosi ba miisinj kala le. ¹⁶ Nii wiaa u bi naga ari u ko duu pe Wia tinɗaaraa le ne, ama u ko duu pe Abiraham doho niaa le ne. ¹⁷ Nii ne tii u birime nuhuobiine a ma nage u naanbiiri-la, ba wii-wii-kala le. U ŋaa nji duu wuo ku ŋaa nialinj si tima pipi Wia niaa nyuj kuhianj u naanbiirinj tuoj ne a wuo fába nennige, a wuo ŋaa ni-titii, a wuo pe nialinj le Wia woŋbiinj le, a wuo leŋ di Wia joŋ u baaniŋ u fa si kene a tinj niaa haacheba wiaa ta. ¹⁸ U titia na heeŋ ne woruj. Sitaani ma fa magisu. Nii wiaa u jan wuo pe nialinj Sitaani sii magise le.

3

Yesu ne kii Moosis

¹ Nii wiaa mi naanbiirinj si bi disinninj kene Wia sipaanj, Wia ne yirela di la ko u teenj. U saa maga di ma joŋ Yesu wiaa he ma nyuj le. U ne ŋaa Wia nanɗoo a ŋaa nialinj si kpu pusuj pipi Wia kuhianj maa, woŋbii-la la sii to le. ² U to nii-la si liisu niinj woruj ne a tima pu, ari Moosis fa si to Wia niinj nji a tima pi Wia niaa. ³ La jima ari nii-la si saa dii-zomuj ne maga duu laa yirinj a kii dia-la u si saa. Nii titia ne yiri-la Yesu si laa ne yuga kii Moosis yirinj. ⁴ Dia-na kala si he dime, nuu ne saa. Ama kialinj kala si he dime, Wia ne ŋaa. ⁵ Moosis fa ŋaa tinjinni-titii ne Wia niaa kala tuoj a tima pipiba. U ne fa bul wiaa piba a tige wialinj si jan ko le. ⁶ Ama Kirisito-na fa ŋaa Wia Bii ne, a ŋaa ni-titii a tima pipi Wia niaa. Di la ma ne keŋ nyu-duoj a tinj kialinj la sii yielu wiaa, la ma jan wuo ŋaa u dia niaa.

Nii la si jan ŋaa a na wiese Wia teenj

⁷ Nii wiaa, Wia Din-zoŋ-la bula pila ari, "Jininj, di ma ne nii Wia yiikoro,

⁸ ma si siiduonj keŋ, ari nialinj fa si lii Wia harinj girinj tuoj si keŋ siiduonj nji.

Bua-la le ne ba magisemi a ŋaa mi na baaniŋ.

⁹ Lee-la ma naabalimaba magisemi ne woruj,

a na mi wu-ŋaalaa jisinj mahinj balia.

¹⁰ Nii wiaa ne mi baaniŋ sii niaa deenba kala nyuj. Nii ne mi bul,

'Ba tuobiinaa yie ŋaa ba yehŋi ne, ba bi mi niinj wiaa ka to.'

¹¹ Nii ne mi na baaniŋ a ŋmiese a bul,

'Mi bi jan piba di-honuj di ba hono wiesi da.'

¹² Mi naanbiirinj, má pɔ ma titia le di ma tuoj nuu sí wu-bonj biinu. Di u ne ŋaa nji, u bira bi jan laa Wia wiaa dii. U jan joŋ harinj yia Wia-la si weye. ¹³ Ama má pe doŋɔ le tapulii-na kala a lii jininj a kaa mumu, di wu-bonjɔɔ sí wuo nyise ma kunj-kala a wuo ŋaa di ma ŋaa siiduo wiaa Wia sipaanj. ¹⁴ Wialinj la si laa dii bunbunj, di la ne keŋba nji a kaa mu wuu, la di Kirisito kala jan ŋaa kubala. ¹⁵ Wialinj ba si bul Wia teninj tuoj ne ŋla:

"Jininj, di ma ne ko di ma nii Wia yiikoro, ma si siiduonj keŋ ari nialinj fa si lii Wia harinj si keŋ siiduonj nji."

¹⁶ Kubɛɛba ne nii Wia yiikoro aŋ lii Wia harinj? Nialinj fa si to Moosis harinj a lii Ijipiti tinteenj le ne ŋaa nji. ¹⁷ Kubɛɛba ne fa leŋe Wia baaniŋ sii ba nyuj jisinj mahinj balia? Nialinj fa si bi u niinj wiaa to le ne leŋe u baaniŋ sii. Ba ne u leŋ ba suu girinj tuoj nji. ¹⁸ Kubɛɛba le ne Wia ŋmiesa he ari ba bi jan na wiese-la u fa sii che u joŋo pi u niaa? Nialinj fa si bi Wia niinj wiaa ka to le ne u bul nji. ¹⁹ La na ari ba si bi Wia wiaa laa dii ne tii ba bi wiese-la wuo na Wia fa sii che u joŋo pi u niaa.

4

¹ Wia lele bula pila ari la jan wuo ko u teenj a na wiese. Nii wiaa má leŋ di la keŋ la titia woruj duu sí wuo na di la doŋsunj ŋaa wiaa chei. Di la ne ŋaa wiaa chichei, la bi jan na wiese u teenj. ² Wia wu-zomo-la ba si bula pila, ba fa bula pi la naabalimaba ma ne. Ama ba bi wialinj laa dii. Nii wiaa wialinj biba le pe. ³ La nialinj si laa wialinj dii jan wuo mu Wia teenj a na wiese-la ari Wia si bul nji. U si, "Mi na baaniŋ, nji ne tii mi ŋmiese ari ba bi jan na wiese-la mi fa sii che mi joŋo piba."

Ama la jima ari bunbunj-la Wia si ŋaa dunia dere, u tinj u tinjɗɗaa kala dere ne. ⁴ Wialinj ba si bula Wia teninj tuoj a tige che-peminj cheeŋ ne ŋla: Ba si, "Wia si ŋaa dunia dere, u wiese ne che-peminj cheeŋ."

⁵ Lee-la titia Wia bira bula,

"Ba bi jan na wiese mi teenj."

⁶ Nii-na niaa doŋsunj jan na wiese-la. Ama nialinj si laa sipaanj nii Wia wu-zomo-la bi wiese-la na, beɛ wiaa ba bi wialinj ba si nia to. ⁷ Nii ne Wia bira liise tapulii kubala. Tapulii-la ne ŋaa jininj. U to la naabalima Devit le ne a bul wiinj deej. U si,

"Jininj, di ma ne ku nii Wia yiikoro, ma sí siiduonj keŋ."

⁸ Bua-la le ba naabalima Josua fa si ŋaa Iziral tinjŋaa sipaa-laara, u biba wiese pa.

Di u ne fa piba wiese, Wia fa bira bi jaŋ bul tapulii doŋ wiaa. ⁹ Nii wiaa, tapulii doŋ ne he dime, Wia niaa si jaŋ wiesi. ¹⁰ Nii-la kala si na wiese Wia teen, u tiina leŋ u tiŋtiŋŋaa ne aŋ wiesi, ari Wia ma si tiŋ u tiŋtiŋŋaa dere aŋ wiesi nii.

¹¹ Má saa leŋ di la he doluŋ a na wiese-la Wia sii che duu joŋo pila. Nialin fa si bi u niinŋ wialin to, ba bi wiese-la na. Di la ma ne bi u niinŋ wialin ka to, la ma bi jaŋ na wiese-la. ¹² Wia niinŋ wiaa weye a keŋ niinŋ a kii sia niirinŋ balia kala sii dii nyagaga. U yie wuo too juu nuhuobiine, a keŋ u dima ari u miisinŋ kaa poŋe doŋo le. U yie wuo jinŋ nuhuobiine tuoŋ ari u tuobiinaa kala. ¹³ Kuŋ-kala tuo si jaŋ wuo keŋ u titia faa Wia teen. Wia na kuŋ-kala ne, u teen ba kala he pulumuŋ tuoŋ ne. U jaŋ leŋ di la dage la wu-ŋaalaa kala a pu.

Yesu ne ŋaa nialin si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhianŋ

¹⁴ Yesu ne ŋaa Wia Bie a bira ŋaa nialin si tima pipi Wia niaa nyuŋ ba tuoŋ kuhianŋ. U ne ŋaa kuhiasi-la tuoŋ kuhianŋ maa. U si tiŋ u tiŋtiŋŋaa dere, u jil wia nyuŋ a mu Wia teen. La kuhianŋ si yuga nii, má leŋ di la keŋ wialin la si laa dii woruŋ. ¹⁵ Yesu bi nage nialin si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ si bi niaa nennige ka fa nii. U ne wuo fála nennige a jinŋ wialin sii walimela, beŋe wiaa ba ma walimu ne. Sitaani paala magisu ne, ama u bi wu-boŋ kala ŋaa. ¹⁶ Nii wiaa má leŋ di la keŋ nyu-duoŋ a wuo yi lee-la Wia si hoŋo, duu wuo fála nennige. Di la ne juu wii-kala, u jaŋ fála nennige a pela le.

5

¹ Nialin si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ-na kala, ba yie liisu niaa tuoŋ ne. U he nuhuobiine ari Wia pege a laa kaa pipi Wia, aŋ pe kpu pusunŋ a piise niaa disinninŋ tita. ² U siaa yie fiele niaa nyuŋ ne woruŋ, nialin sii ŋaa wu-boŋŋoo aŋ bi jinŋ, ari nialin si yenŋe Wia wonŋbii-la le, beŋe wiaa u ma titia yie ŋaa wiaa chichei ne. ³ A tiŋ nii wiaa ne u yie kpu pusunŋ pipi Wia a tiŋ u titia haacheba wiaa, di Wia piise u disinninŋ ta, a bira kpu pusunŋ pipi Wia maa a tiŋ ni-kaana-la kala wiaa, di Wia piise ba ma disinninŋ ta. ⁴ Nu-kala bi jaŋ wuo liise u titia a titinŋ tiŋtiminŋ deen. Wia ne yie liise tiina ari u fa si liise Eroŋ nii. ⁵ Nii titia ne Kirisito ma bi u titia kaa yuge duu tiŋ tiŋtimii-la nialin si kpu pusunŋ pipi Wia kuhianŋ sii tiŋ. Ama Wia ne liisu. Wii-la Wia si bula pu ne ŋla: U si,

“Ŋ ŋaa mi Bii ne,
jininŋ mi ne luluŋ.”

⁶ Wia teninŋ tuoŋ seme doŋo maa u bula, “Ŋ nage nii-la fa si kpu pusunŋ pipi Wia doŋo ba sii yire

Melikizedeki ne.

Ŋ jaŋ tima pipi Wia niaa nyuŋ a kaa mu deen deen.”

⁷ Yesu fa si he u miisinŋ le dunia deen le, u chuole Wia a faasa yel sii-liirinŋ a sul Wia, u-na nii-la si jaŋ wuo laa u miisinŋ ta duu sí suu. Yesu seye duu ŋaa wialin sii toŋe Wia tuoŋ ne, nii ne tii Wia laa u Wii-sula. ⁸ Yesu fa ŋaa Wia Bii ma ne, ama u na heeŋ ne woruŋ. U si na heeŋ nii, u ku jinŋ nii u si jaŋ ŋaa a to Wia niinŋ woruŋ. ⁹ U si to Wia niinŋ kala dere, u ku ŋaa nialin kala ma sii to u niinŋ sipaa-laara, a laaba ta a kaa mu deen deen. ¹⁰ Nii ne Wia liisu duu ŋaa nialin si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhianŋ, a tima pi Wia ari Melikizedeki fa si timaa pi Wia nii.

Má waa Wia wiaa le, aŋ sí harinŋ joŋo yia Wia wu-zomo-la

¹¹ La keŋ wiaa yuge ne di la bul a tige wiinŋ deen le. La bi jinŋ nii la si jaŋ wuo bul wii-la di ma jinŋ u bubuoŋ, beŋe wiaa leele ma digilaa kparima ne. Ma bi wialin bubuoŋ wuo jinŋ lima lima. ¹² Ma si nii Wia wu-zomo-la, u diene ne. U fa maga di ma ne didage niaa, ama ma bira che nuu ne duu didagema Wia niinŋ wialin ma si nia bunbuŋ. U naga maa che yilinŋ ne di ma wase. Ma ha bi ku-duoruŋ wuo didii. ¹³ Bii-mulo ne yie wiwase yilinŋ, u bi ku-duoruŋ wuo didii. Nii titia ne ma ma nage. Ma ma ha bi wu-duoruŋ wuo jininŋ. Wialin ba si dagema jaŋ leŋ di ma keŋ tuo-pula Wia sipaanŋ. ¹⁴ Nihianŋ ne wuo ku-duoruŋ didii. Nialin si waa dere Wia wiaa le nage nihiasinŋ ne. Nii ne tii ba yie wuo jinŋ wu-boŋŋoo ari wu-zoŋŋoo pege, beŋe wiaa ba veneŋe ŋaa wu-zoŋŋoo ne.

6

¹ Nii wiaa la si wuo jinŋ bunbuŋ wialin ba si bula pila a tige Kirisito le nii, u maga di la kiele wia sipaanŋ ne a wuo waa dere Kirisito wiaa le. Ma si leŋe di la bira suomo bubul wialin la si jaŋ ŋaa a birima lii la haacheba-la le, aŋ leŋ la wu-boŋo-la la fa sii ŋaa. La bira bi che di la suomo bul nii la si jaŋ to a laa Wia wiaa dii. ² La ma bira bi che la bul nii ba si jaŋ fola Wii-chuole liinŋ, ari nii ba si jaŋ joŋ nisaa danŋa le, ari nii niaa si jaŋ suu aŋ sii suuŋ le, ari nii Wia si jaŋ dii niaa sariya a joŋ cheerinŋ pi doŋsuŋ a kaa mu deen deen, a bira joŋ miisinŋ pi doŋsuŋ ma a kaa mu deen deen.

³ Di Wia ne seye, la jaŋ kieli bunbuŋ wialin aŋ mu sipaanŋ. ⁴ Di Wia ne wuo suri niaa siaa di ba wuo jinŋ u wiaa, a wuo laa wialin si lii Wia teen dii, a bira keŋ u Diŋ-zoŋ-la maa, ⁵ a wuo nii Wia niinŋ wiaa a jinŋ ari u niinŋ wialin zomo ne kinŋeŋ, a bira wuo na Wia kuorii-la si jaŋ ko doluŋ si mage nii

ba miisij le leele nja, ⁶ di ba ne jin wiaa deenba kala an bira jon harij yia Wia wuzomola, ee ne ba jan bira nja di ba birima lii ba haacheba le, an bira ko Wia teen? Ba bira bi jan wuo miira ko Wia teen. U saa naga ari ba bira wasa kpaase Wia Bie mere daa-gesee nyun ne. Ba si nja nii, ba bira leje hiisij diiu ne niaa tuon. ⁷ Di duonun ne nii he tinteen le, tintee-la yie wuo nyua duon lii-la. U si nyua lii-la nii, kiaa wiwase lee-la. Nialij sii pere lee-la ma nina kiaa worun. Tintee-la zomo piba ne. Wia ne pe tintee-la le. ⁸ Ama di jan ari sosun dunduna nii nyu lee-la, nii-na tintee-la bi zomo pi nialij. Wia via tintee-la wiaa ne. Ba jan chaane nyininj he duu dii buru.

⁹ Laa bul wiaa deenba kala, ama ma-na, la nanjon-chooloo, ma-na kpia ne. Ma bi tintee-loru-la wiaa la si bula naga. La nja yarida ari Wia jan laama ta, ¹⁰ bee wiaa Wia ken wutitii. U bi jan bee kieli tintimii-la ma si tima pu. A tin u wiaa ma cho u niaa ne a tima pipiba, an haa titin nii. ¹¹ La saa cho di ma kun-kala fiase siin aa yiele kialij ma si jan na, a jin worun ari ma sene jan naba, a ken nii naan le a mu dere. ¹² La bi che di ma ken yariwiin. Nii ne ti la bul nii. Laa che di ma to nialij si laa Wia wiaa dii faafaa naa-buasun ne. Niaa deenba chin wialij ba si laa dii le ne a nyalima nii halii, a wuo na kialij Wia fa si bula piba ari ba jan na.

Wialij Wia si bula sene nja ne

¹³ Faafaa-la Wia bil u niin a pi Abiraham an nmiese. Kun-kala fa tuo a yuga a kii u-na Wia duu nmiese. Nii ne u nmiese u titia. ¹⁴ U nmiesa a bul, "Wutitii, mi jan pen le a len di n doho niaa pun." ¹⁵ Nii ne Abiraham ken kenyiri a wuo nyalime, a sene na wii-la Wia fa si bula pu ari u jan na. ¹⁶ Ama di nuhobiinee ni che di ba nmiese, ba yie nmiese ku-la si kiiba ne. Di ba ne ken wii ma kaa lilere, ba yie nmiese ne. Di ba ne nmiesa, wii-la sene chin. ¹⁷ Wia fa bula pi u niaa ari u jan jon kiaa piba. U fa sii che di ba chaasa jin ari u bi jan ken u niin birime, ama u sene jan jon kialij piba, u nmiesa dan ne. ¹⁸ Wia saa nja wiaa balia ne. U si wuo bul wii-la an pe nmiese nii, wiaa deenba baliamin bira bi jan ko di ba birima, bee wiaa Wia bi wiaa nyia. U bul wiaa deenba a pi la nialij si fa mu Wia teen, di la laa la titia dime ne. U bul nii pila di la nyun nyaase ne a tin kialij Wia si bula ari u jan nja pila wiaa, a ken kialij la sii yielu worun. ¹⁹ La sii yiele kialij nii, la jan wuo nyire la boye a chin wialij la si laa dii le worun, a wuo juu Wia di-zon-la, lee-la patiisa-baliij fa si kere. Ni-peiba bi lee-la wuo juu. ²⁰ Yesu ne nja nialij si tima pipi Wia niaa nyun a kaa mu wuu, ari baal

kubala ba faa yire Melikizedeki fa si nja nialij si tima pipi Wia niaa nyun kuhian a kaa mu wuu nii. Yesu ne laa sipaan juu di-zon-la a tin la wiaa, di la ma wuo to u harij a juu lee-la.

7

Ba bul wiaa a tige Melikizedeki le, nii-la si kpu pusun pipi Wia

¹ Baal-la ba si yiru Melikizedeki, u fa nja tan kubala kuoru ne an fa pe nja nii-la si kpu pusun pipi Wii-jaribako. Tan-la yirin ne Selem. Bua kubala Melikizedeki chen Abiraham duu mu yuo laalinj dii tintee donsun kuoro an kuko. Nii ne u sul Wia pu duu pe le. ² Nii ne Abiraham ken kialij u si paa laal-la le a kaa kpaal lere fii, a jon donjo pu. Melikizedeki yiri-la bubuon ne kuoru-la si ken tuo-pula Wia sipaan. Baal-la ne bira nja Selem kuoro maa. Selem kuoro bubuon ne, kuoru-la si ken u niaa hon som. ³ Melikizedeki fa bi nyimma kene, u bi naan ma kene. Nuu-kala fa bi u doho jin, a bi bua-la ba si lulu ari bua-la u si suba ma jin. Ama u fa nage Wia Bii ne. U nja nii-la si tima pipi Wia niaa nyun a kaa mu wuu.

⁴ Ma jan na di u fa nja ni-bal ne. La naabalima Abiraham fa si lii laalin ko, u paala kpaal kiaa pu ne. ⁵ Baal donjo ma ne fa he dime. U yirin ne fa Liivai, u biirin ne fa nja nialij si kpu pusun pipi Wia doho niaa. Wialij Moosis fa si nmunsa bil di niaa tuto tuon ba bula ari Abiraham doho niaa kala ken ba kiaa kpaal lere fii fii, a jon donjo pi ba naanbie Liivai ari u biirin. La jima ari Liivai doho niaa ari Iziral tinjaa donsun kala nja Abiraham doho niaa ne. Ama Wia haa bul nii ne. ⁶ Melikizedeki fa bi Liivai doho nuu nja an pe laa kpaalin Abiraham teen, an sul Wia pu duu pe le. Ka Wia ma fa ta niin ne Abiraham teen. ⁷ Ni-baliij ne yie sul Wia duu pe ni-bie le. Wii tuo ba si jan kaa lere a tige wiin deen le. ⁸ Liivai nialij si laa kpaalin deen, banna suu ne. Ama Melikizedeki si laa kiaa Abiraham teen, u-na bi jan suu. Ari jinij u ha weye ne. Ba bul nii ne Wia tenin tuon. ⁹⁻¹⁰ Bua-la le Liivai naabalima Abiraham si chen Melikizedeki a ken kiaa kpaal pu di ba ha bi Liivai lula. Leele u yie lilaa kiaa u niaa teen ne. Ama Abiraham fa si jon kiaa pi Melikizedeki nii, la jan wuo bul ari Liivai ma fa jon kiaa puu ne, bee wiaa u nja Abiraham doho nuu ne.

¹¹ Wia si jon u niin a pi Moosis, bua-la le ne Liivai biirin suomo tin tintimii-la nialij si kpu pusun pipi Wia sii tin. Di tintimii-la fa pe Iziral tinjaa le di ba chaasa nja ni-zomo, nii-na u bira bi maga di nuu donjo si nage Melikizedeki ko aa tin nialij u kpu

pusuŋ pipi Wia tiŋtiŋŋaa. Ama Wia si nuu doŋ doŋ ko (a pe Iziral tiŋŋaa le). U-na bi jaŋ lii Erɔŋ doho niaa tuɔŋ. ¹² Di ba ne liise nuu a bul di u doho niaa duŋduŋa ne kpu pusuŋ pipi Wia, aŋ bira liise nuu si bi u doho niaa tuɔŋ lia, see di ba keŋ wialij ba sii to ma kaa birime. ¹³ La Tiina Kirisito wiaa ne baa bul nii. U ma lii doho doŋ tuɔŋ ne. Nuukala ha bi doho deen tuɔŋ lia a ŋaa nii-la si kpu pusuŋ pipi Wia. Nuukala jima ari Yesu lii Juda doho niaa tuɔŋ ne. ¹⁴ Ama bua-la le Moosis fa si bul wiaa a tige nialij si jaŋ kpu pusuŋ pipi Wia le, u bi bula ari ba liise nuu si lii Juda doho niaa tuɔŋ.

Yesu ne ŋaa nii-la si timaa pi Wia niaa nyuŋ deen deen

¹⁵ Nuu doŋ si tima pipi Wia niaa nyuŋ si folo ko ŋla a nage Melikizedeki, wiaa deenba kala chaasa chin ne. ¹⁶ U tiina si ku ŋaa nii-la si tima pipi Wia niaa nyuŋ nii, u bi naga ari u doho wii ne. U bira bi naga ari wialij ba si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ne daga ba liisu. Ama u miisin doluŋ le ne ba liisu. U jaŋ he dime deen deen. U bi jaŋ suu. ¹⁷ Wia bula pu a bul, “Ŋ nage Melikizedeki ne. Ŋ jaŋ chin la nyuŋ a tima pipi Wia a kaa mu deen deen.” ¹⁸ Nii wiaa ba joŋ wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ta ne. Ba bira bi bubuɔ kene, ba bi jaŋ wuo pe nuu le. ¹⁹ Wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto bi jaŋ wuo leŋ di nuu-kala wuo chaasa ŋaa ni-zɔŋ. Ba si joŋ wu-binaa ta, wu-falaa ne he dime la tuto. Wu-falaa deenba le ne laa yiele. Ba suri wonjiin pila ne, di la wuo ko Wia teen.

²⁰ Wia ŋmiesa ne a dan wu-falaa deenba le u si bula pila. ²¹ Di ba ne fa liise nialij si kpu pusuŋ pipi Wia, Wia bi ŋmiesa he, aŋ ka ba titij ba tiŋtiŋŋaa. Ama la Tiina Wia si liise Yesu, u ŋmiesa ne a bul, “Mi bi jaŋ keŋ mi niij birime.” U bira bula, “Ŋ ne ŋaa nii-la si timaa pimi Wia niaa nyuŋ a kaa mu wuu.” ²² Wia ta niij ne u niaa teen. Yesu ne u kaa ta nii-la. Wii-la u si bula ne kpia wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto. Nii daga ari u ŋaa wutitii ne.

²³ Buŋbuŋ nialij fa si kpu pusuŋ pipi Wia fa yuga ne, beɛ wiaa ba faa suu ne. Ba sii suu nii, ba bi tiŋtimii-la wuo tiŋ deen deen. ²⁴ Ama Kirisito-na jaŋ ŋaa nii-la si tima pipi Wia niaa nyuŋ a kaa mu wuu, beɛ wiaa u bi suu. ²⁵ Nii wiaa, u jaŋ wuo laa nialij si tou le a ko Wia teen ta. U jaŋ wuo laaba ta, beɛ wiaa u jaŋ he dime buana kala a sul Wia pipiba duu peba le.

²⁶ Yesu si ŋaa nialij si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhian nii, u ŋaa wu-zɔŋ ne a pila. Yesu bi disinj kene, u bi wii-kala cheye. U chaasa ŋaa ni-zɔŋ ne. U keŋ u titia pɔre

ne haache tiŋŋaa le. Wia kenu ŋaa ni-bal. U si he Wia-jaŋ le nii, u yuga kii kuŋ-kuŋ-kala si he dime. ²⁷ Nialij fa si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasinj fa yie kpu pusuŋ tapulii-na kala ne. U fa maga di ba kpu pusuŋ a tiŋ ba titia haacheba wiaa ne, aŋ bira kpu doŋsuŋ ma a tiŋ niaa haacheba wiaa. Yesu-na bi nii ŋaa. U bi pusuŋ kpua a tiŋ u titia haacheba wiaa. U liise sarika bala ne a pi Wia a tiŋ niaa haacheba wiaa. U titia miisin ne u kaa liise sarika-la. ²⁸ Ba yie to wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto le ne a liise niaa di ba ŋaa nialij si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasinj. Nialij ba si liisa fa keŋ haache ne. Ama wii-la Wia si bula a tige u Bie Yesu le to hariŋ ne a ko. Wia ŋmiesa ne aŋ-na liise Yesu duu ŋaa nialij si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhian. U chaasa ŋaa ni-zɔŋ ne a kaa mu wuu. U bi jaŋ ko duu keŋ disinnij.

8

Yesu ne timaa pi Wia la nyuŋ

¹ Wii-la kala la sii bul wu-nyuŋ ne ŋla. La keŋ nialij si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhian ne. U ne he Wia-jaŋ a hoŋ Wii-jaribako seme, ni-duoŋ di-hoŋuŋ. ² Wia di-zɔŋ-la le ne u he a titinj. Wia-dia titia ne nii. Lee-la nuhuobiine dee bi saa. La Tiina Wia ne saa. ³ Di ba ne liise nialij si kpu pusuŋ pipi Wia kuhian-na kala, ba yie liisu duu laa kaa pipi Wia ne, aŋ pe kpu pusuŋ ma pupu. Nii wiaa u maga di nialij si tima pipi Wia niaa nyuŋ kuhian deen ma joŋ kuŋ ne a pi Wia. ⁴ Di u ne saa fa he dunia le, u fa bi jaŋ ŋaa nii-la si kpu pusuŋ pipi Wia, beɛ wiaa nialij si he dunia le a kpu pusuŋ pipi Wia, ba nii to wialij Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto aŋ ŋiŋaa. ⁵ Niaa deenba si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasinj tiŋ ba tiŋtiŋŋaa ne Wia-dia tuɔŋ dunia deen le. Ba sii tiŋ tiŋtiŋŋaa nii, baa chesi Wia di-zɔŋ-la wiaa ne nii. Wia di-zɔŋ-la titia dee. Moosis fa si ŋaa siri duu he lebiŋ, Wia fa bul wiaa pu ne. U si, “He lebi-la duu nage ku-la mi si dagine peel-la nyuŋ.” ⁶ Tiŋtimii-la Kirisito sii tiŋ ne yuga kii tiŋtimii-la buŋbuŋ niaa si tima, beɛ wiaa Wia tou le ne a ta nii-falij a pi u niaa. Nii-falii-la ne kpia buŋbuŋ nii-la Wia si ta u niaa le, beɛ wiaa wii-la Wia si bula bi jaŋ ko di u ta da. ⁷ Buŋbuŋ Wia ta niij ne u niaa teen. Di wialij faa pe u niaa le di ba ŋaa ni-zɔmo Wia teen, Wia fa bira bi jaŋ ta nii doŋ u niaa teen.

⁸ U na di buŋbuŋ wialij bi u niaa le pe di ba wuo ŋaa ni-zɔmo, nii ne u bira bul, “Tapulii kubala mi jaŋ bira ta nii doŋ mi niaa Iziral tiŋŋaa teen, ari Juda doho niaa le.”

⁹ Mi si jan ta nji-la, u bi jan nage bunbun nji-la mi fa si ta ba naabalimaba teej

bua-la le mi si kenba kaa lii Ijipiti tinjeen.

Ba fa bi mi nji-la le to, nji ne ti mi jon harin yiaba.

¹⁰ Wialinj la Tiina Wia fa si bula ne nla: U si,

“Tapulii kubala ne jan yi di mi ta niinj mi niaa Iziral tinjaa teen.

Mi jan lej di ba jin mi niinj wiaa woron, a jonjo he ba nyun ari ba tuonj kala le.

Di mi ne njaa nji, mi jan njaa ba Wia, di ba ma njaa mi niaa.

¹¹ Bua deenj le nuu-kala bira bi jan dage u donjo tiina

koo u naanbii nji u si jan njaa a jinmi.

Nuu-kala jan jinmi, hanbiisinj ari kuhiasinj kala.

¹² Mi jan faba nennige a jon ba haacheba a cheba.

Mi bira bi jan liliisi ba wu-bonjoo.”

¹³ Wia si bul nji-falii-la wiaa nji, u si di bunbun ku-la njaa ku-binii ne. Ku-la kala saa si diene njaa ku-binii ne, u maga di ba jonjo ta ne.

9

Yesu ne timaa pi Wia la nyun Wia-jan le

¹ Bunbun-la Wia fa ta niinj ne a pi u niaa. Nji-la fa kenj wonbiee ne ba to a chuchuo le Wia. Ba fa he lebinj ne a chuchuo le dime. ² Lebi-la fa kenj leree balia ne, tegee ari sipaan. Tegee lebi-la le ne chaaninj fa chinj korunj nyun. Teebul ma fa he dime. Boroboro-la ba si yie kaa mu bil Wia sipaan ma fa danj teebul nyun tegee lebi-la le ne. Lee-la yirin ne fa lee-la si bi disinninj kene, ³ a kiele juu lebi-la sipaan, ba fa kenj patiisa ne a kaa kere. Lee-la yirin ne fa lee-la si chaasa pulle a bi disinninj kene. ⁴ Selime korunj ne fa he lee-la. Dime ne ba yie nyige tii-kelinj suora si sima a pipi Wia. Daga kubala ma ne fa chinj dime. Selime tou kala. Selime pupoinj ne fa he daga-la tuonj. Pupoi-la tuonj ne ba fa jonj boroboro-la si lii Wia-jan ku tuu a he. Eronj daa-la si toso ma fa he daga-la tuonj ne. Tabii-taala-la le Wia fa si njmunse u niinj wialinj he, u ma fa he dime ne. ⁵ Daga-la nyun, ba me Wia tinjaaraa sii tul, a bil ba ma chinj. Ba kenj ba kinjesinj kaa jere to Wia kuori-kpasa-la nyun, lee-la u si hono aa fa niaa nennige, a jonj ba haacheba a cheba. Leele la bi jan wuo bul wiaa yuge a tigeba le.

⁶ Di ba ne bil kialinj kala dere, nialinj si kpu pusunj pipi Wia, ba yie juu tegee

lebi-la di ba tinj tintimii-la si maga di ba tinj. ⁷ Ama nialinj si kpu pusunj pipi Wia kuhianj dunduja ne yie juu lebi-la sipaan. U ma saa yie juu lee-la bala ne jina kala. U yie kenj chalinj ne a kaa juu pi Wia, a tinj u titia haacheba ari nialinj kala haacheba wiaa. ⁸ A tinj wiinj deenj wiaa Wia Din-zonj-la chaasa dage ari wonbii-la ba si to juuu lebi-la sipaan, ba ha bi suro, bee wiaa tegee lebi-la ha he dime ne. ⁹ Tegee lebi-la nage dunia deenj le la si he ne. U bi jan dieni. Tegee lebi-la le ne ba yie jonj kiaa pipi Wia anj pe kpu pusunj pupu. Wialinj ba si yie njaa lebi-la tuonj, ba bi jan wuo pe nialinj si kenj kialinj ko, di ba tuobiinaa chesi. ¹⁰ Wiaa deenba dage kudilee ari kunyualaa wiaa dunduja ne. Ba bira dage ari ba si jan fufo ba yaraa disinninj a kaa mu yi bua-la le Wia si jan kenj wu-falaa ko ne.

¹¹ Ama Kirisito ko ne leele a njaa nialinj si tima pipi Wia niaa nyun kuhianj. Wii-la u si kaa ko ne zomo a kii bunbun wialinj. U si ko nji, u juu lebi-la sipaan si bi disinninj kene, lee-la ne zomo kinjenj a kii bunbun ku-la. Nuhuobiine dee bi saa. U bi dunia deenj kunj njaa. ¹² Kirisito juu lebi-la sipaan bala dunduj ne. U bi buuna koo ne-pasinj chalinj kaa juu dime. Ama u kenj u titia chalinj ne kaa juu, a jonj chal-la a tinj la haacheba chiminj, a laala ta a kaa mu wuu. ¹³ Bunbun ba fa yie jonj buuna koo ne-bele chalinj ne a fo niaa disinninj ta. Di nuu ne njaa disinninj, ba yie jonj ne-pasa-la ba si kpua a nyige ne a pi Wia, a kenj u tuorunj kaa mise nialinj a piise ba disinni-la ta. ¹⁴ Di wiaa deenba ne wuo piise niaa disinninj ta, nji-na Kirisito chalinj ma jan wuo paala piise niaa disinninj ta a kii buunaa koo nesinj chalinj. Kirisito fa bi disinj kala kene. Wia Din-zonj-la dolunj le, u jonj u titia pi Wia, a suu a tinj la wiaa. U janj wuo lej di ma tuobiinaa chesi di ma si wu-bonj biinu, ka di ma wuo tima pipi Wia, Wia-la si kenj miisinj.

¹⁵ Kirisito ne he Wia ari nuhuobiine pege. U le ne Wia to a ta nji-falii-la u niaa teen. Wia njaa nji di nialinj kala u si yira wuo na kialinj u si si u janj jonjo piba Wia-jan le. Kialinj janj he dime a kaa mu wuu. Leele Kirisito suba ne. U suu nji duu wuo laa niaa haacheba ta ne, nialinj si njaa haache bua-la le ba fa sii to bunbun wialinj Wia si ta u niaa teen. ¹⁶ Di nuu ne si duu ne suba, nuu donj ne janj dii u kiaa, di tiina ne ha bi suba, nii-la bi janj wuo dii kialinj, see di kialinj tiina suba. ¹⁷ Di kiaa tiina ne weye, nii-la u si si u janj dii u kiaa bi janj wuo dii kialinj, see di u suba. ¹⁸ Nji titia ne Wia jonj chalinj ta bunbun nji-la. ¹⁹ Moosis si njmunse wialinj bil di niaa tuto, di u ne ku dageba wialinj a ku dere-na kala, u yie

kpu ne-pasiŋ ari buunaa ne, a laa chaliŋ a ŋaa liiŋ guoli. U yie che pie-puŋ-fiesiŋ ari pipaa-suoruŋ u voo a he doŋo le, a kaa yuu chal-la, a mise he teŋ-la le u si ŋmuŋsa, aŋ pe ŋaa mise nialiŋ maa. ²⁰ Di u ne ŋaa chal-la mimise nialiŋ, ŋla ne u yie bul: U si, “Chal-la Wia si joŋo ta niŋ ma teen ne ŋla.” ²¹ Nii titia ne u yie ŋaa chal-la mise lebi-la ari gbaŋsi-la kala ba si kaa titiŋ Wia tiŋtiŋŋaa lebi-la tuoŋ. ²² Wutitii, wialiŋ Moosis si ŋmuŋsa bil di niaa tuto, tuoŋ chaliŋ ne ba yie kaa fo kiaa jesin kala disinniŋ ta. Di ba ne bi kuŋ chaliŋ liisa, Wia bi jaŋ wuo joŋ nuu-kala haacheba a cheu.

Yesu suu bala ne niaa nyuŋ duu laa haacheba ta

²³ Kialiŋ si he lebi-la tuoŋ nage kialiŋ si he Wia-jaŋ ne. U maga di ba keŋ pusun chaliŋ chese kiaa deenba disinniŋ ta. Ama kialiŋ titia si he Wia-jaŋ le, u maga di ba che ku-la si zoŋo kii pusu-la chaliŋ ne a piise ba disinniŋ ta. ²⁴ Kirisito juu Wia di-zoŋ-la titia ne. Lee-la u si juu, nuhuobiine dee bi ŋaa. Nialiŋ si ŋaa lebi-la, baa chesi Wia di-zoŋ-la ne. Ama Kirisito juu Wia-jaŋ titia ne. U juu lee-la duu wuo mu Wia teen a chin la nyuŋ. ²⁵ Nialiŋ si kpu pusun pipi Wia kuhiasin yie juu lebi-la sipaan si bi disinniŋ kene jina jina ne, a pe keŋ pusun chaliŋ kaa juu a pi Wia. Chal-la ba si yie kaa juu, ba titia chaliŋ dee. Ama Kirisito-na si juu lee-la, u bi naga ari u jaŋ venee juu dime jina-na kala ne a joŋ u titia a pipi Wia. ²⁶ Duu ne faa ŋaa nii, u fa jaŋ na heŋ jina-na kala a lii dunia di-suomun a kaa ko ari jiniŋ kala. Ama u si china mage ŋla, dunia dideriŋ kpaga ne. Nii ne u ko bala duu joŋ u titia a pi Wia a suu, a laa niaa haacheba ta. ²⁷ Bala ne nuu-kala jaŋ suu. Nii hariŋ le Wia jaŋ dii u tiina sariya. ²⁸ Nii titia ne ba kpu Kirisito balá duu wuo laa ni-dar haacheba ta. U jaŋ bira ko. Duu ne ko, u bira bi jaŋ laa niaa haacheba ta, ama u jaŋ laa nialiŋ ta, nialiŋ si ŋaa siri aa gberu.

10

¹ Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto laa sipaan ne, ka wu-zoŋo-la-na to hariŋ ko. Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil nage wu-zoŋo-la ne, ama wu-zoŋo-la titia dee nii. Ba nage wu-zoŋo-la daaliimin ne. Nii wiaa pusu-la ba si yie kaa ku kpu pipi Wia jina-na kala, ba bi jaŋ wuo leŋ di nialiŋ si keŋ pusu-la kaa ko ŋaa ni-zoŋo-la si bi disin kala kene. ² Di pusu-la ba si yie kaa mu kpu pipi Wia ne fa wuo leŋ nialiŋ si kaa ko ŋaa tuo-pul timma, nii-na ba fa bira bi jaŋ kpu kpu pusun deenba jina-na kala. Di ba ne fa wuo piise nialiŋ disinniŋ

tita, nii-na ba fa bira bi jaŋ bibiine di ba keŋ haache kala. ³ Ama ba si yie kpu pusu-la pipi Wia jina-na kala, ba yie liliisi ba haacheba ne, ⁴ bee wiaa nesin ari buunaa chaliŋ bi jaŋ juu laa niaa haacheba ta.

⁵ Nii ne ti Kirisito bul wiaa deenba a pi Wia bua-la le u si ku tuu dunia. U si, “N-na bi pusu-la ba si yie kaa ku piŋ ka che, aŋ bira bi pusu-la ma ba si yie kpu a nyige piŋ ka che.

Ama ŋ liisemi ne di mi joŋ mi titia kala a piŋ.

⁶ Ba si yie kpu pusu-la a nyige pipiŋ, aŋ kpu pusu-la doŋsuŋ maa a piise ba disinniŋ tita, ŋ tuoŋ bi ba kala nyuŋ tore.

⁷ Nii ne mi bul, ‘Mi Tiina Wia, mi ko ne di mi ŋaa wialiŋ sii tore ŋ tuoŋ.

“Mi ko ne di mi ŋaa wialiŋ ba si ŋmuŋsa bil ŋ teniŋ tuoŋ a tigemi le.’”

⁸ Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ne daga di ba kpu pusun pipi Wia, a bira joŋ kiaa pupu, a bira kpu pusun a nyiga pi Wia, a kpu doŋsuŋ maa a piise niaa disinniŋ tita. Ama Kirisito bula di Wia bi nii cho. U tuoŋ ma bi ba nyuŋ toro. ⁹ Nii ne ka u bira bul, “Mi ko ne di mi ŋaa wialiŋ sii tore ŋ tuoŋ.” U si bul nii, u via bunbun wialiŋ ta ne, aŋ miira suomo bil wu-falia. ¹⁰ Kirisito si ŋaa Wia tuotoru wii-la a joŋ u titia kala a pu a tiŋ la wiaa, nii ne leŋe la bira bi disinniŋ kene. U si suu nii, u joŋ u titia pi Wia balá ne. U bira bi jaŋ ko duu ŋaa nii.

¹¹ Nu-u-kala si kpu pusun pipi Wia yie chin u leriŋ ne a titiŋ u tiŋtiŋŋaa tapulii-na kala, a venee kpu pusun pipi Wia tapulii-na kala. U si yie kpu kiaa deenba a pipi Wia, ba bi jaŋ wuo laa niaa haacheba ta. ¹² Ama Kirisito suba a joŋ u titia a pi Wia bala ne duu laa niaa haacheba ta. U si ŋaa nii dere, u jil Wia-jaŋ a hoŋ Wia seme, ni-duoŋ di-honun. ¹³ U jaŋ hoŋ dime halii, see di u yuo dii u diŋdoŋŋo kala dere. ¹⁴ U si joŋ u titia a pi Wia balá nii, u leŋe nialiŋ ba si piise ba disinniŋ ta ŋaa tuo-pul timma ne u teen a kaa mu wuu. ¹⁵ Wia Diŋ-zoŋ-la ma ŋaa wialiŋ la sii bul danjsia. ¹⁶ U si, “Di tapulii doŋ ne yie, mi jaŋ ta mi niŋ ba teenj.

Mi jaŋ leŋ di ba jin mi niŋ wialiŋ, a joŋba he ba tuoŋiinaa ari ba nyuŋ kala le.”

¹⁷ U bira bula,

“Mi bira bi jaŋ liliisi ma haacheba ari ma wu-hoŋŋo kala.”

¹⁸ Di Wia ne joŋ la haacheba-la kala a cheŋa, u bira bi maga di la kpu pusun a pi Wia a tiŋ la haacheba wiaa.

Má keŋ nyu-duoŋ a kpaga Wia

¹⁹ Njii wiaa, mi naanbiirin, la jan wuo keŋ nyu-duon a juu Wia di-zon-la, bee wiaa Yesu jon u chalin a jaase la wiaa ne. ²⁰ Wonjbii-falii ne Yesu suro pila. Wonjbii-la u si suro pila le ne la jan to a juu Wia di-zon-la, a laa miisinj Wia teenj. Bua-la le Yesu fa si bi suba, njii ne patiisa-bal ne fa kere lebi-la sipaan. Ni-peiba bi dime wuo juu. Njii titia ne la fa bi Wia di-zon-la wuo juu. Ama leele Yesu suba ne, ba keŋ patiisa-bal-la bege pila la wuo to juu Wia di-zon-la. ²¹ La folo keŋ nialinj si tima pipi Wia kuhianj ne, u bibenj Wia niaa. ²² Njii wiaa, má lej la keŋ nyu-duonj a laa wiaa deenba dii ari tuo-bala, a mu Wia teenj. Wia chese la tuonj ne, a chese la tuobiinj-bomola-kala ta. Ba bira bi jan wiwalimela. U keŋ lii-zomunj ne fola. La bira bi disinninj kene. ²³ Njii wiaa, wialinj la si laa dii, má lej di la yiele wialinj, a chinj ba le kpanj kpanj, a sí begilu mua maa, bee wiaa Wia keŋ wutitii ne. Kialinj u si si u jan jonjo pila, la laa dii ari la jan naba. ²⁴ Njii wiaa, má lej di la cho donjo, a keŋ donjo ari siifiesinj, a pe donjo le, aa nja wu-zonjo donjo le. ²⁵ La si yie hihilimi njii, niaa donsjunj yie via ne. Ma sí njii nja. Ama má lej di la haa hilimi a pipe donjo le di la to Wia ari siifiesinj, bee wiaa tapulii-la la Tiina Yesu si jan miira ko kpage ne.

²⁶ Di la ne ku jinj wutitii-la anj viau ta a njinaa wu-bonjo, kunj donj bira tuo ba si jan wuo kpu a pi Wia a piise la disinninj ta. ²⁷ Ama la jan fá fawullunj, bee wiaa Wia jan dii la sariya. U jan jonj cheerinj a pila, a jonla he nyininj le, nyinj-la jan faasa didii kinjenj. Nyinj-la jan dii Wia diŋdonjo kala dere. ²⁸ Di nuu-kala ne chei wialinj Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto, anj ka di niaa balia koo batorij ne he dime a nja wii-la u si nja chei dansia, ba yie kpu tiina ne. Ba yie bi u nennige ka fá. ²⁹ Di ba ne fa yie nja nja, ee ne saa ba jan nja nii-la si bee guune Wia Bie ari u tuo kunj-kala? Tiina bira keŋ Yesu chal-la Wia si jonjo ta niinj u niaa le kaa chei ne. Chal-la ne Wia fa kaa chese tiina disinninj kala ta u ku nja tuo-pul tiina. Di tiina bira tuuse Wia Diŋ-zon-la fa sí peu le, u maga di ba dogisu a kii nialinj si chei wialinj Moosis fa si njmunsa bil di niaa tuto. ³⁰ La jinj Wia ne. U si,

“Mi jan jonj wu-bomola niaa síi nja donjo le a tijnba.”

Nuu donj bira si,

“Wia jan dii u niaa sariya.”

³¹ Di nj ne juu Wia-la si weye nisinj, u jan loró pinj.

³² Má liise mu yi bua-la le Wia si suri ma siaa, ma ku laa Yesu wiaa dii. Bua-la le ma na heenj ne worunj anj nyalime. ³³ Bua donjo ba yie tuusema a dogisema niaa tuonj. Bua

donjo ma ba keŋma guoli nialinj ba fa síi dogise tuonj a dogisema maa. ³⁴ Ba keŋ niaa donsjunj si laa Yesu wiaa dii a to dia ne. Ma si na njii, ma tuonj cheye ne. Ba bira fuga laa ma kiaa. Ba si nja njii, ma bi wii-kala bula. Ama ma tuonj toro ne, bee wiaa ma jima ari ma ne keŋ kialinj si zomó kii dunia deenj kialinj ba si kaa laa ma teenj. Kialinj-na jan he dime deenj deenj. ³⁵ Njii wiaa ma sí leje di ma nanndaasinj yuore. Di ma ne chinj ma yarida le a sí lej, ma time yuga ne Wia teenj. ³⁶ U maga di ma keŋ kenyeri a wuo nja wialinj Wia síi che di maa nja. Di ma ne nja njii, ma jan na kialinj u si si u jan jonjo pima. ³⁷ U si,

“Muapulii nii-la Wia si liisa jan miira ko.

U bi jan dieni.

³⁸ Nialinj kala si nja tuo-pul tinjaa Wia teenj maga di ba

haa nja Wia yarida ne. Di ba ne nja njii, ba jan keŋ

miisinj Wia teenj.

Ama di ba ne via Wia ta,

u tuonj bi jan tore ba nyunj.”

³⁹ Wia jan dogise nialinj si yenje anj viau ta. Ama la-na tuo niaa deenba tuonj. La nja Wia yarida ne a wuo laa la miisinj.

11

Bunbun nialinj fa si laa Wia wiaa dii njii

¹ Di nj ne laa Wia wiaa dii, nj yie jinj ari kialinj nj síi yielu Wia teenj, nj jan naba. Nj jan jinj ari kialinj nj siinj si bi na sene he dime ne. ² Bunbun nialinj fa si laa Wia wiaa dii, Wia tuonj tore ba nyunj ne. ³ La laa Wia wiaa dii, njii ne ti la jinj ari Wia ne nja dunia, u bi kunj-kala kaa nja dunia. U niinj ne u kaa suro bul wiaa, anj ka kunj-kun-kala-na he dime. Dunia kiaa deenba la síi na, ba fa tuo, Wia leje ba lii kialinj la si bi na tuonj ne.

⁴ Naanbiirin balia ne fa he dime. Donjo yirinj ne Ebil, donjo ma yirinj ne Keen. Ba kala balia jonj kiaa pi Wia ne. Ama Ebil-na fa laa Wia wiaa dii ne. A tinj njii wiaa, Wia laa kialinj u si jonjo pu. Wia tuonj tore ba nyunj a kii Keen kialinj u si jonjo pu. Njii ne Wia lej Ebil nja tuo-pul tiina u sipaan. Ebil suba ma ne, ama a tinj u fa si laa Wia wiaa dii njii, u ha bul wiaa pipila ne.

⁵ Baal kubala ma ne fa he dime baa yire Inok. U ma fa laa Wia wiaa dii ne. U bi suba, anj ka Wia jonj kaa jil Wia-jan. Nuukala bira buu na. Wia titia ne jonj kaa jil Wia-jan. Wia tuonj fa tore u nyunj ne, ka u-na jonj kaa jil Wia-jan. ⁶ Di nuu ne bi laa dii ari Wia he dime, Wia tuonj bi jan tore u tiina nyunj. Nii-la kala síi che duu ko Wia teenj, u maga duu laa sipaan laa dii ari Wia he dime ne, a bira laa dii ari nii-la kala si

bee chiche Wia, u tiina jan laa u time Wia teenj.

⁷ Baal kubala ma ne fa he dime baa yire Nowa. U fa laa Wia wiaa dii ne. Nii ne Wia bula pu duu saa liinj daboro di ba di u dia niaa juu, bee wiaa uu che di u kpu dunia niaa kala kala ne. (Wia si bul wiila u diene, anj ka wii-la-na nja.) Nii ne Nowa sei a saa liinj daboro-la ba di u dia niaa juu, anj ka Wia lej liinj ku to dunia nikaanaa kala ba suu. Ama Nowa ari u dia niaa bi suba. Nowa si laa Wia wiaa dii ne ti u ku nja tuo-pul tiina a jonj cheerin a pi ni-kaana-la kala ne.

⁸ Baal kubala ma ne fa he dime baa yire Abiraham. U ma fa laa Wia wiaa dii ne. Wia bula pu duu lii u janj le a mu tinjteenj doŋo, di u janj jonj lee-la a pi ba di u doho niaa. U to Wia niinj le a lii u janj le a mumu lee-la. U fa bi lee-la u sii mu jinj. ⁹ U si yi tinjee-la Wia si si u janj jonjo pu, u hoŋ dime a nja nuhuoro tinjee-la le. U bie Aizik ari u nihinj Jekob ma fa hoŋ lee-la titia ne a nja nuhuoora. Ba fa he lenjje ne a juuu. Wia fa bula ari u janj jonj tinjee-la pi ba kala ne. ¹⁰ Abiraham faa che duu juu tan-la Wia titia si bil u geŋtine a saa ne. Tanj deenj ne janj he dime deenj deenj a mumu. Nii ne ti u sei a nja nuhuoro tinjteenj doŋo le. ¹¹ Nii titia ne Abiraham haala Saara ma laa Wia wiaa dii. Abiraham ari u haala kala fa hiesa ne worun, ka Wia wuo peba le ba lul bie. Saara jima ari Wia keŋ wutitii ne. Nii wiaa u laa dii ari u janj na ku-la Wia si si u janj jonjo pu. ¹² Abiraham fa hiesa ne worun a bi biirin wuo lulul. Nii ne anj ka u lul biibala, ama u bii-bala-la le ne u doho to punj. Ba yuga kieli. Ba yuga ari cheŋwulaa si yuga nii, koo hagila si yuga nii mugi-balinj niinj ne.

¹³ Njaa deenba kala laa Wia wiaa dii ne anj-na suu. Kialinj Wia si si u janj jonjo piba, ba biba na. Ba naba ari ba he di-bolii, ama ba laa dii ari maachie ba janj naba. Nii wiaa ba na kialinj ne. Ba bira jima ari ba nja nuhuoora ne dunia deenj le anj ta hoŋ tinjee doŋo le. ¹⁴ Njaa deenba faa che ba titia lerinj ne di ba hoŋ. Nii ne ti ba bul wiaa deenba a mu tige ba titia le nii. ¹⁵ Ba bira bi tinjee-la le ba si lia wiaa ka biine. Di ba ne faa biine u wiaa, ba fa janj che wonjinj a miira mu lee-la. ¹⁶ Ama ba faa che di ba hoŋ tinjee-la si zomo kii tinjeyee doŋsunj. Wia-janj ne nii. Wia titia ne saa janj-la a piba. Nii ne ti ba wuo yire Wia yirin, ka hiisinj bi Wia kene.

¹⁷ Abiraham laa Wia wiaa dii ne. Nii ne Wia magisu duu na nii u yarida si maga. Wia bula pu duu keŋ u bie Aizik a kpu a pu. U sei a nja siri duu kpu Aizik a pu. Abiraham bie kala ne fa Aizik. ¹⁸ Wia fa

bula pi Abiraham a tige Aizik le duu janj tou le a lej di u doho niaa punj. ¹⁹ Abiraham fa jima ari Wia janj wuo chise u bie suunj le. Nii ne u nja siri duu kpu u bie a pi Wia. U si nja siri nii maa, u nage u kpua ne. Nii ne Wia ma chise Aizik suunj le a jonjo pi Abiraham. ²⁰ Aizik ma fa laa Wia wiaa dii ne. Nii ne ti u sul Wia pi u biirin Jekob ari Iso, di Wia peba le maachie. ²¹ Jekob ma laa Wia wiaa dii ne. U suunj le a kpaga ne, u ma sul Wia duu pe u nihee Josef biirinj le. U tige u daanjiga ne a chuole Wia piba. ²² Josef ma fa laa Wia wiaa dii ne. Nii wiaa u suunj si yie, u bul wii a mu tige Iziral tinjaa le anj-na suu. U bula di Iziral tinjaa janj lii Ijipiti tinjteenj le maachie a bira mu ba tinjteenj. U bira bula piba di ba nii mu, ba pe jonj u ku-suunj kaa mu hugi lee-la.

²³ Moosis naanj ari u nyimma ma fa laa Wia wiaa dii ne. Ijipiti kuoro fa bula pi Iziral tinjaa di ba kpu ba bii-mulo-na kala si nja hanbolibie. Ama ba bi nii nja. Ba si lul Moosis, ba na duu nja bii-zonj ne. Nii ne ba jonjo faa cheŋsin batori. ²⁴ Moosis si ku waa dere, u ma fa laa Wia wiaa dii ne. U bi seye di ba kenu yire kuoro Feero tolo bii. ²⁵ Moosis via ku-zomo-la kala u fa si janj na Feero teenj. U fa bi che u to wu-bonjjo njaaninj a ninii sima anj via u niaa ta. Ijipiti niaa fa sii dogise Wia niaa nii, u nja siri di ba di ba kala ne na heenj. ²⁶ Moosis nja siri di ba dogisu duu na heenj ne a tinj Kirisito-la wiaa, nii-la Wia si liisa. U jima ari hee-la kala u si janj na a tinj u wiaa keŋ time ne, a kii ku-zomo-la ma kala u si janj na Ijipiti tinjteenj le. U nja siri duu laa time-la Wia si janj jonjo pu maachie ne. ²⁷ Moosis fa laa Wia wiaa dii ne, nii ne ti u lii Ijipiti tinjteenj a mu hoŋ tinjteenj doŋo le. U jima ari Ijipiti kuoro janj na baaninj u nyun, ama u bi u wiaa biina. U na heenj ne, ama u nyalima anj beŋ Wia le, Wia-la u si bi wuo na. ²⁸ Moosis ma fa laa Wia wiaa dii ne, nii ne ti u dage Iziral tinjaa ba diisinj kieliŋ gbiele-la. U leŋe ba kpu pusunj, a keŋ chalinj taa ba borusunj kala. Ba si nja nii, Wia tinjaari-la u si tima duu ku tuu a kpu Ijipiti tinjaa bii-bunjun-na kala Ijipiti tinjteenj le, u ku tuu a kpuba anj kieli Iziral tinjaa ta.

²⁹ Iziral tinjaa ma fa laa Wia wiaa dii ne. Ba fa si lii Ijipiti tinjteenj le a ku yi mugifan-la niinj, Wia leŋe u kpaa balia ne ba veŋ u tuonj a chol. Ba veŋ u tuonj a nage ba sii veŋ tinjee-hilinj le ne. Ama Ijipiti timma-la fa sii kiriba si ko a walime di ba chol, muga-la ku toba. Ba kala suu. ³⁰ Bua doŋo Iziral tinjaa ma fa laa Wia wiaa dii ne. Ba nja wialinj Wia si dageba ba nja, a vene gollu kere-la si kere tanj-la ba sii yire Jeriko tapulaa balipe. Ba si nja nii a dere, Jeriko kere-la tel wuru. ³¹ Haal kubala ma

ne fa hoŋ Jeriko le, u yirin ne Reehab. U fa ŋaa ha-choruŋ ne. Ama u laa Wia wiaa dii ne. Nii ne u laa nialin Iziral tinŋaa si tima di ba ku luore bee na Jeriko tinŋeen si nage nii. A tinŋ nii wiaa Iziral tinŋaa si ku yuo dii taŋ-la, ba bi haal-la kpua. Ama ba kpu u janŋ nialinŋ kala si bi Wia wiaa laa dii ne.

³² Wiaa doŋsunŋ he dime mi faa che di mi bul. Ama di mi fa bul Gidian, Beerak, Samson, Jefita, Devit, Samuel ari nialinŋ fa sii bul wiaa, Wia Din-zoŋ-la doluŋ le wiaa, mi fa bi janŋ wuo bula dere. Ba yuga kieli. ³³ Niaa deenba kala fa laa Wia wiaa dii ne. Nii ne ba tuoŋ doŋsunŋ yuo dii tinŋeyee doŋsunŋ aŋ laa ba kiasa. Ba to wutiti-la Wia sii che ne. Ba na kialinŋ Wia si si u janŋ joŋo piba. Naachigee fa sii che di ba charŋ ba niaa doŋsunŋ, ba yuoba. Naachigela biba wuo. ³⁴ Nyininŋ ma bi ba doŋsunŋ wuo. Wia liiseba ni-boŋŋoo nisinŋ le di ba siba kpu. Ba fa bi doluŋ kene, ama Wia ne piba doluŋ ba wuo ŋaa wiaa. Ba ku ŋaa boi-duoŋ tinŋaa a yuo laalinŋ a dii. Ba yuo a dii tinŋeyee doŋsunŋ, ba laali-yuoroo fá lel. ³⁵ Haalaa biirinŋ si suba, Wia chiseba suuŋ le ne. Niaa doŋsunŋ ma fa he dime ba viireba kpu. Niaa deenba fa bi che di ba joŋ hariŋ yia Wia aŋ laa ba miisinŋ. Ba fa jima di ba ne suba maa, Wia janŋ chiseba suuŋ le a joŋ miisi-la si zomo a kii dunia deenŋ kua a piba. ³⁶ Dunia niaa moŋ doŋsunŋ ne. Ba viire doŋsunŋ ma ba yaraa biele. Ba voŋ doŋsunŋ maa ari choruŋoo aŋ kenba to dia. ³⁷ Ba yage doŋsunŋ ari tabiaa, a keŋ doŋsunŋ keru balia balia, aŋ kpu doŋsunŋ ma ari tokobiee. Ba doŋsunŋ faa laale piesee ari buunaa jeŋŋee ne. Ba fa bi ba wu-cheeli kala na. Ba dogiseba, ba na heeŋ. ³⁸ Dunia deenŋ fa bi zomo pi nialinŋ. Nii ne ba lii niaa tuoŋ a faa golle tinŋee-hilinŋ tuoŋ ari peelee nyuŋ. Ba fáa bu-buoŋsunŋ ari buoŋsunŋ tuoŋ ne.

³⁹ Wia teninŋ tuoŋ ba bul niaa deenba wiaa woruŋ. Ba kala fa laa Wia wiaa dii ne. Ama kialinŋ Wia si si u janŋ joŋo piba, ba biba na. ⁴⁰ Wia fa sii che duu joŋ ku-zoŋ-la a piba nii, u faa biine la ma wiaa ne. U faa che di la di ba kala ŋaa ni-zomo ne woruŋ duu wuo joŋ ku-la pi la kala.

12

Má to Yesu naa-buasurŋ

¹ La paala na di bunbunŋ nialinŋ si sei Wia niinŋ wialinŋ yuga ne. Ba chinŋ la seme-na kala ne a gollila. Ba níi na wialinŋ kala la sii ŋaa. La si laa Wia niinŋ wiaa nii, u naga laa fá a pipagise ne a mumu Wia-janŋ. La sii fá nii, má leŋ di la joŋ kuŋ-kala si nyagela bil a ta. U maga di la leŋ wu-boŋŋoo ŋaaninŋ a wuo nyalime a fá mumu sipaanŋ. ² La

sii fá nii, u maga di la beŋ Yesu le ne, bee wiaa u ne laa sipaanŋ sei wialinŋ la si laa dii a nyalime mu, a na ba diderinŋ. U fa jima ari u janŋ na heeŋ, ama u bi wii-la u si laa dii leŋe ta, bee wiaa u jima ari u si ŋaa nii, Wia janŋ leŋ duu tuoŋ toŋe. Nii ne tii u sei ba kpaasu mere daa-gesee nyuŋ. U si dii hiisinŋ nii, u sipaa tuo. U si na hee-la a dere, u jil Wia-janŋ a leele hoŋ Wia seme, ni-duoŋ di-honuŋ.

³ Má biine Yesu wiaa. U na heeŋ ne woruŋ ni-boŋŋoo nisinŋ le. Ama u nyalima chinŋ u yarida naanŋ le ne. Di ma ne biine u wiaa, ma nanŋdaasinŋ bi janŋ yuore. Ma bi janŋ joŋ wialinŋ ma si laa dii ta. ⁴ Ma si laa Yesu wiaa dii nii, ma di wu-boŋŋoo níi loo. Ama wu-boŋŋoo-la ha bima wuo. Ama ma si via wu-boŋŋoo-la a na heeŋ nii, ma chalinŋ ha bi jaasa. ⁵ Nyu-nyaase wialinŋ Wia si bula pima, ma yua nee? Wia bul wialinŋ pi u biirinŋ ne. U si,

“Mi bii, di Wia níi che duu daginŋ wonŋbiinŋ, jegile níi woruŋ.

Duu ne dogisinŋ maa, si leŋe di ŋ tuoŋ chei.

⁶ Wia cho u bii-na kala ne, nii ne tii u dudogiseba nii.

Nuu-na kala Wia si bene u ŋaa u bii, u yie dogisu ne.”

⁷ Di Wia níi dogisinŋ, sei u niinŋ. U jima ŋ ŋaa u bii ne. Nii ne tii u dogisinŋ. N ha na bii-na kala duu nyimma buu dagee? ⁸ Wia yie didage u biirinŋ kala ne. Di u bima daga, u naga ari ma tuo u biiri, ma ŋaa manŋgaa-biiri ne. ⁹ La nyimmaba si lulla, ba yie dagela ne, la ma zizilba. Nii-na u maga di la ma to la Nyimma Wia woruŋ a wuo keŋ miisinŋ. ¹⁰ La nyimmaba si lulla la keŋ miisinŋ, ba yie dagela jisinŋ banmene ne. Ba tuotoŋe wiaa ne ba yie dagela la tuto. La Nyimma Wia titia ma dagela ne. Uu che duu pela le ne, nii ne tii u didagela nii. Wia bi disinninŋ kene. Uu dagela di la ma nage nii u si naga ne. ¹¹ Bua-la le Wia sii dagela nii, la tuoŋ yie chei ne, bee wiaa wialinŋ u sii dagela heye pila. Ama di la ne seye duu dagela, nii janŋ pela le maachie. Di la ne nyalima a mu sipaanŋ nii, wialinŋ janŋ leŋ di la ŋaa tuo-pul timma Wia teen, a fiela hoŋ som ari yarifielaa.

Má po ma titia le di wu-boŋŋoo kala si ma pege juu

¹² A tinŋ wiinŋ deenŋ wiaa, má joŋ ma nisaa ta aŋ leŋ di ma nanŋdaasinŋ polli. ¹³ Wutiti-la ma si nia, má kenu kaa titinŋ a wuo mumu sipaanŋ. Di ma ne ŋaa nii, ma janŋ wuo pe nialinŋ si he ma tuoŋ a laa Wia wiaa dii aŋ bi doluŋ kene wialinŋ le. Ma janŋ wuo peba le di ba chinŋ ba yarida le a si begilu. ¹⁴ Má he ma doluŋ kala aŋ loo chiche di ma di nuu-kala keŋ nii-bala, a bira loo chiche

di ma sí disinnij kenj. Di ma ne bi disinnij kene, ma jan wuo na Wia. Nu-kala si kenj disinnij bi jan wuo nau. ¹⁵ Wia si fála kala nennige nii, má pɔ di nuu-kala sí harinj jonjo yia nennige-la u sí fála le. Má pɔ ma titia le di wu-bɔŋ kala sí ma pege juu di ma kenj disinnij Wia sipaanj. ¹⁶ Nii wiaa má pɔ ma titia le di ma tuɔŋ nuu-kala sí ni-bɔŋ ŋaa, a bira pɔ di ma tuɔŋ nuu-kala sí u titia tuɔtɔre wu-ŋaalaa ma le to anj via Wia wonjbiinj ta. Baal kubala ne fa he dime baa yire Iso. U fa ŋaa u nyimma bii-hianj ne, ama u ŋaa wu-bɔŋ ne u si jonj u hiasinj yalle anj laa kiaa dii. ¹⁷ U nii harinj le ne Iso tuɔŋ chei u si ŋaa nii. U faasa yel a sul u nyimma duu sul Wia pu duu peu le. Ama Wia biu le pe. U bi wii-la u si bula wuo kaa birime.

¹⁸ Má kɔ Wia teenj ne. Ma naabalimaba fa kɔ peelinj deenj teenj ba sí yire Saana ne. U saa bi naga ari peelinj deenj teenj ne ma kɔ. Ba si ku yi peel-la, Wia bula piba di ba sí peel-la digu. Ba na nyinj-gelinj duu lii peel-la le, a bira na di peel-la kala to birimij ne lim. Ba nii pel-bal maa duu lu lee-la. ¹⁹ Ba nii nyillinj ba sí ŋmuu, a nii nuu yikoro maa síi bul wiaa. Ba si nii yikori-la, nii ne ba fá fawullunj a bul di yikori-la bira sí wiaa bula piba. ²⁰ Wii-la u si bula pi nialinj heye ne a piba. U fa si di puna koo kunj-kala ne digi peel-la, u maga di ba yagu ari tabiaa ne a kpu. Wiinj deenj fa heye ne nialinj teenj. Nii ne tii ba bul nii. ²¹ Wialinj nialinj si na lenje ba kala fá fawullunj, nii ne tii Moosis ma titia chichel a bul, "Mii fá fawullunj ne." ²² Ama ma nialinj si laa Yesu wiaa dii, má ku yi peel-la ba sí yire Zaayɔŋ ne. Má ku yi tanj-la ba sí yire Jerusalem a he Wia-janj le ne. Wia-la si weye janj ne nii. Wia tinjdaaraa bui buiba bui ma hilimi lee-la ari tuɔtɔruŋ. ²³ Lee-la ne nialinj Wia si laa sipaanj laa ta he. Wia ma titia he dime ne a ŋaa nii-la si janj dii nuu-kala sariya. Wia nialinj si suba ma he dime ne, nialinj u si lenje ba ŋaa tuɔ-pul tinjŋaa u sipaanj. ²⁴ Má kɔ Yesu ma teenj ne. U ne he Wia ari nuhuobiine pege. Wia tou le ne a ta ŋi-falinj nuhuobiine teenj. U ne suba a jonj u chalinj jaase a pi nuu-kala. U chal-la-na faasa tinj ne a pela le. U bi Ebil chalinj naga. Ebil chalinj-na fa jonj cheerin pi nii-la si kpuu ne.

²⁵ Má jegile nii wialinj Yesu síi bul. Ma siba via ari Iziral tinjŋaa si via wialinj Moosis fa si bula piba, Wia dogiseba ne. Nii wiaa, di la ne via wialinj Yesu Kirisito si bula, Wia janj dogisela a kii nii u si dogise Iziral tinjŋaa. ²⁶ Iziral tinjŋaa fa nii Wia yikoro ne. U yikoro lenje tinjteenj kala zigili ne. Léele ŋla Wia bula pila ari u janj lenj di tinjteenj bira zigili, ama tinjteenj dunɔŋa dee. Wia nyunj ari tinjteenj kala

ne janj zigili. ²⁷ U si bula duu janj bira lenj di tinjteenj zigili kenj bubuɔŋ ne. U bubuɔŋ ne ŋla: Wia janj lenj di dunia deenj kialinj u si ŋaa zigili. U janj kenjba kaa birime, ka kialinj si bi wuo zigili-na he dime. ²⁸ Wia jonj tinjtee-la si bi wuo zigili ne a pila. Nii wiaa, má lenj di la fáu a lolu, anj pe chuchulu ari siifesiŋ. ²⁹ U maga di la fá Wia a chulu, bee wiaa u nage nyinj-gelinj ne a didii kiaa.

13

Nii la si janj ŋaa di Wia tuɔŋ tɔre

¹ Ma nialinj si laa Yesu wiaa dii, ma si cho doŋɔŋ nii, má kenj nii naanj le. ² Má he dolunj a bibenj nuhuɔraa worunj ma diisinj le. Niaa doŋsuŋ laa nuhuɔraa bil ba diisinj le, anj bi jinj di nuhuɔra-la doŋsuŋ ŋaa Wia tinjdaaraa ne. ³ Ma doŋsu-la ba si kaa to dia, má liliisi ba wiaa. Ba si kenjba to dia nii, má liliisi ba wiaa a nage ma kala ne ba kaa to dia nii. Ma doŋsu-la ba si to naasinj dogise maa, má liliisi ba ma wiaa a nage ma kala ne baa dogise nii. Má ŋaa nii, bee wiaa ma ma he ma miisinj le ne a ŋaa kubala. ⁴ Ma nialinj si jaa haalaa, má kenj ma haalaa worunj. Haalaa maa, má ma kenj ma balaba worunj. Baalaa, ma si ma haalaa via koo ma sí ma doŋsuŋ haalaa gollo chiche. Ma sí wu-liilinj ŋaa, bee wiaa Wia janj dii nialinj síi ŋaa wu-liilinj sariya. Nialinj ma si via ba haalaa ta, Wia janj dii ba sariya. ⁵ Ma sí faasa cho moribee kinjkenj. Ku-la kala ma si kene, má lenj di ma tuɔŋ tɔre ba nyunj. Ŋla ne Wia bul u teninj tuɔŋ. U si, "Mi bi janj viama ta. Mi bi janj kɔ di mi lii ma harinj." ⁶ A tinj nii wiaa, la janj wuo bul ari nyu-duɔŋ,

"Wia níi pemi le.

Mi bi janj fá fawullunj.

Bee ne niaa chiche di ba ŋaami?

Nuhuobiine bi wii-kala wuo ŋaami le."

⁷ Má liisi ma kuhiasinj wiaa. Ba ne bul Wia wiaa pipima. Má biine a mu yi nii ba si laa Wia wiaa dii a chinj nii le a mu suu. Má to ba naa-buasunj a chinj nii le. ⁸ Yesu Kirisito si nage nii, u bi janj kɔ duu birima. Faafaa u si nage nii, nii ne u haa nage ari jininj kala. Maachie maa, nii titia ne u janj nage. ⁹ Ma sí lenje di niaa doŋsuŋ kenj wutania ku dagema. Niaa deenjba, baa bul kudiilee wiaa ne. Wialinj ba síi che di ba dagema bi janj pema le. Wialinj biba ma titia le pe. Ama u maga di ma to Wia. U lahɔrimɔ le ma janj kenj dolunj. ¹⁰ La nialinj si laa Yesu wiaa dii ma to kenj lee-la ba si kpu kiaa pila. Ba kpu Kirisito daa-gesela nyunj a tinj la wiaa ne. U si suu nii, u che kudiilee ne pila la kaa kpaa a didii. Nialinj síi to wialinj Moosis si ŋmuŋsa bil di niaa tuto aa tinj tinjŋŋaa lebi-la tuɔŋ, ba bi

kudiilee deenba wuo dii. ¹¹ Di nialinj si kpu pusuŋ pipi Wia kuhian nfi che duu piise niaa disinninj ta, u yie kpu pusuŋ ne a keŋ chalin kaa juu Wia-dia-la sipaan a gaare koru-la nyuŋ. Ama pusu-la ba si kpua, ba yie nyige ta taŋ-la jeen harinj ne.

¹² Nji ne tii Yesu ma na heen Jerusalem jeen harinj duu wuo jon u titia chalin a piise niaa disinninj ta, di ba ŋaa ni-zomɔ Wia teen. ¹³ Yesu dii hiisinj ne woruŋ taŋ-la jeen harinj, ŋii wiaa má leŋ di la mu lee-la a dii hiisi-la titia. ¹⁴ La he dunia le ne, ama la bi lee kene dunia deen le. Ama la-na, laa gberɛ taŋ-la si jan lii Wia-jan ko ne. ¹⁵ Nji wiaa la nialinj si wuo suri la niinj a bul ari la jin Wia, má leŋ di la to Yesu Kirisito le a dennu bua-na kala le, a leŋ di u yirin yire. ¹⁶ Bua-na kala má ŋaa kukeri a ŋinaa wu-zɔŋɔɔ dɔŋɔ le. Kialinj ma si kene, má ŋaa pipi dɔŋɔ. Di ma nfi ŋaa ŋii, Wia tuɔŋ jan tore ma nyuŋ.

¹⁷ U maga ma tuto ma kuhiasinj niinj a jon ma titia a piba. Má ŋaa ŋii, beɛ wiaa ba nfi berɛma. Maachie ba ne jan dage ŋii ma si tinj ma tinjinŋaa a pi Wia. Di ma ne to ba niinj le, ba jan tinj ba tinjinŋaa woruŋ ari tuɔɔruŋ. Ama di ma ne bi ba niinj to, ba tuɔŋ jan chei ma nyuŋ. U ŋii saa bi jan pema le.

¹⁸ Má sul Wia pila bua-na kala. La jima la tuɔbiinaa kala chese ne Wia teen. Wina kala la sfi ŋaa le, la yie chiche di la keŋ wutiti ne aa ŋaa wialinj. ¹⁹ Mii sulma di ma fiɛɛ siinj a sul Wia pimi, di Wia pimi wonbiinj di mi ko ma teen lima.

Teninj wu-buluŋ diderinj

²⁰ Mii sul Wia duu pema le. U ne pi nuu-kala yarifiɛlaa. U ne chise la Tiina Yesu Kirisito suuŋ le. Yesu Kirisito nage pie-daari-duo ne aa beŋ u niaa nyuŋ woruŋ. U chalin ne Wia jon a ta niinj la teen. Wila u si ŋaa bi jan lel. ²¹ Mii sul Wia duu pima ku-zɔŋ-na kala di ma wuo kaa ŋinaa wialinj kala sfi tore u tuɔŋ. Wia to Yesu Kirisito le ne a ŋaa wiinj deen pima. Má leŋ di la dennu a leŋ di u yirin yire a kaa mu wuu. Ami.

²² Mi naanbiirinj, mii sulma di ma jegile nii wialinj mi si bula pima. Wu-kuu-bie ne mi ŋmuŋsa pima ŋii. ²³ Mii che di ma jinj ari la naanbie Timoti ba fa si kaa to dia, ba liisu ne. Duu ne bi diene aŋ ko mi teen, la duu kala jan ko ma teen. ²⁴ Má chuɔle ma nihiasinj ari Wia niaa kala a pila. La tuɔŋ nialinj si lii Itali tinjteen maa chuɔlema. ²⁵ Wia lahorimɔ le ma jan honj ari yarifiɛlaa.

TEN-LA JEEMS SI N̄MUNSA

¹ Mi-na Jeems si ɲaa Wia ari la Tiina Yesu Kirisito tin̄tinna, mii chuolema Juu tin̄ɲaa kala si laa Yesu wiaa dii a pisa a he nialin si bi Juu tin̄ɲaa ɲaa tuon̄.

Yarida ari wu-jim̄in̄ wiaa

² Mi naan̄biirin̄, di wu-yiri-na kala ne juuma, má leɲ duu ɲaa ma tuot̄oru. ³ Di ma ní na heɲ wii le aɲ ha ɲaa Wia yarida, ma jaɲ wasa chin̄ ma yarida le a keɲ ken̄yiri. ⁴ Má leɲ di ma wuo keɲ ken̄yiri a nyalima mu dere, di ma wuo ku ɲaa tuo-pul timma a sí kuɲ-kala che ka.

⁵ Wiaa deen̄ba le, di nuu ne he ma tuon̄ a bi wu-jim̄in̄ kene duu wuo jin̄ wii-la u si jaɲ ɲaa, má leɲ di tiina sul Wia duu pu wu-jim̄in̄. U keɲ zile a jon̄ wu-jim̄ii-la a pi nuu-kala si sulu. U bi ba kuɲ-kala ka kiri. ⁶ Ama di ɲ ne sul Wia duu pin̄ kuɲ, laa dii ari u jaɲ ɲaa wii-la pin̄. Sí tuobiinaa balia keɲ ari u jaɲ ɲaa koo u bi ɲaa. Nii-la kala si sul Wia chiche kuɲ aɲ keɲ tuobiinaa balia, u nage lii-pelin̄ si he fuon̄ tuon̄ ne. Pelin̄ yie ɲmobu a kaa mu sipaan̄, aɲ bira ɲmoo ko hariɲ maa. ⁷⁻⁸ Nii-la kala si keɲ tuobiinaa balia a bi wu-bala le china wiikala u sí ɲaa le, u tiina si yielu ari la Tiina Wia jaɲ jon̄ kuɲ-kala pu.

Nialin̄ si ɲaa summoo ari nialin̄ si keɲ kiaa wiaa

⁹ Nii-la si bi lee kene dunia le nialin̄ si laa Yesu wiaa dii tuon̄, má leɲ duu tuon̄ tōre ari Wia si pu lerin̄. ¹⁰ Nii-la ma si ɲaa kiaa tiina nialin̄ si laa Yesu wiaa dii tuon̄, má leɲ duu ma tuon̄ tōre ari Wia si kenu kaa muuri. U bi jaɲ dieni aɲ suu, a nage yaɲ si yie fiile u bí dieni aɲ hihil ɲii. ¹¹ B̄e wiaa, wia yie pose, lerin̄ faasa lin̄. U wulimin̄ ɲaa yaɲ-la hil. U fillaa yuori. U zomun̄ lel. Nii-la si keɲ kiaa ma nage ɲii ne. U ha jaɲ titin̄ u tin̄tin̄ɲaa aɲ suu kage.

¹² Wia jaɲ pe nii-la wiin̄ si juu le, aɲ ka u wuo nyalime a chin̄ u yarida le. U si wuo nyalime ɲii, Wia jaɲ jon̄ miisi-la si bi dere a t̄mu, miisi-la u si si u jaɲ jon̄ pi nialin̄ kala si chou.

ɲii la si jaɲ ɲaa di wii ne juula le

¹³ Di nuu-kala ne juu wii, u bi maga di tiina bul ari Wia ne magisu. Nuu-kala bi Wia wuo nyise duu ɲaa wu-bon̄, u titia ma bi nuu-kala ka nyise duu ɲaa wu-bon̄. ¹⁴ Tuobiin̄-bom̄o-la si he nuu tuon̄ ne yie nyise nuu-kala duu ɲɲaa wu-bon̄ɲoo. Tuobiin̄-bom̄o-la ne yie kenu yen̄ɲi. ¹⁵ Duu ne seye duu to tuobiin̄-bom̄o-la le, ba yie

ɲaa u juu haache le. Haache-la yie ku yuge. Duu ne ku yuge lerin̄ kala, u yie ɲaa nii-la suu.

¹⁶ Mi naan̄bii-kpianaba, ma sí ma titia nyisu. ¹⁷ Ku-zon̄-na kala lii Wia teen̄ ne. U ne ta kialin̄ kala si he wia nyun̄ le a chaane. Ama di ba ne jua, birimin̄ yie he dime. Wia titia bi ɲii naga. U bi birime. ¹⁸ U tuot̄orun̄ le ne u laa sipaan̄ bul u niin̄ wiaa si ɲaa wutitii a pila di la wuo tutoba, di Wia wuo ɲaa di la ɲaa u biirin̄. U ɲaa ɲii di la wuo ɲaa u bun̄bun̄ biirin̄, ka di ku-kaanaa-na tuto.

La sí nii wiaa ɲii ari la sí ɲaa wiaa ɲii

¹⁹ Ma jin̄ wiaa deen̄ba kala ne. ɲii wiaa, má leɲ di nuu-kala ɲaa lima a jegilee nii wiaa niaa teen̄ worun̄. Di ma ní che ma bul wiaa maa, má fiele aɲ-na bul. Di ma che ma na baan̄in̄ maa, ma sí guu na, ²⁰ b̄e wiaa nii-la sí na baan̄in̄ bi jaɲ wuo ɲaa wialin̄ sí to won̄biin̄ Wia teen̄. ²¹ ɲii wiaa, má liise ma titia wu-bon̄ wu-ɲaalaa le a via wu-bom̄o-la kala si gollima. Má keɲ ma titia muuri Wia sipaan̄ a sei Wia niin̄ wialin̄ u si dagema. Má laa he ma tuon̄ le. Wialin̄ keɲ dolun̄ a wuo laama tita.

²² Ama u maga di ma tuto wialin̄ Wia si si di ma ɲɲaa ne. U bi maga di ma niini wialin̄ dun̄dun̄. Di ma ní nii wialin̄ aɲ bibaa ɲaa, maa nyise ma titia ne. ²³ Di nuu-kala ne nii wialin̄ aɲ bibaa ɲaa, u nage nia si jon̄ been̄ant̄ire a bee na u nagisin̄ ne. ²⁴ U yie beɲ a na u titia been̄ant̄ire-la tuon̄. Di u ne surisa lii, u yu ɲii u si naga. ²⁵ U nage ɲii ne wialin̄ Wia si leɲe ba ɲmun̄sa bil di niaa tuto tuon̄ ne. Wiaa deen̄ba kala ne zom̄o kin̄keɲ. Wu-nyariɲ bi guolo. Ba wuo laa niaa tita ne. Di nuu ne na wiaa deen̄ba, a nyalima ɲaa wialin̄ u si na, a bí yu aɲ haa ɲaa mumu, Wia jaɲ pe u wialin̄ kala u sí ɲaa le.

²⁶ Di nuu ne jon̄ u titia ari u to Wia ne, aɲ bi u titia kene ari wialin̄ u sí bul le, uu nyise u titia ne. U Wii-chuolun̄ ma ɲaa pei ne. ²⁷ La Nyimma Wia won̄biin̄ tonun̄ u si daga ari u ɲaa won̄bii-titii ne ɲla: Má mu nina biisinsin̄ ari yo-haala-la sí na heɲ a pe pipeba le, aɲ liise ma titia dunia niaa wu-ɲaalaa le di ba disinn̄in̄ síma digu.

2

Má p̄o di ma sí niaa kaa pupore don̄ɔ le

¹ Mi naan̄biirin̄, lee le ma laa la Tiina Yesu Kirisito wiaa dii ne, u-na yiri-balin̄ Tiina. ɲii wiaa u bi maga di ma jon̄ niaa don̄sun̄ jirima aɲ beɲ don̄sun̄ maa, ma síaa bibaa su, a keɲ niaa pupore ɲii. ² Má leɲ di la jon̄ ari niaa balia ne ku juu lee-la nialin̄ si laa Yesu wiaa dii si hilime. Don̄ɔ keɲ kiaa a laale geri-zon̄ɲoo a jon̄ selime nenii-piraa a kp̄iere u titia. Don̄ɔ ma ɲaa

summu a ma laale geri-kosumoo. ³ Njii ne ma kenj nii-la si laale geri-zonjoo woruj a pu di-honj-zomun u honj, anj bula pi nii-la si laale geri-kosumoo duu honj tinjteenj koo duu chinj dime. ⁴ U njii zomoo nee? Di ma ne naa njii, ma tuobiinaa bi wu-bala le china, maa pore niaa ne njii. Ma yie kenj ma tuobiinj-lorunu-la ne a laa niaa wiaa jijinj a didageba, a kenjba pore donj le. U njii bi zonj. ⁵ Mi naanbii-kpianaba, má jegile nii mi teenj. Nialinj si naa summoo dunia deenj le ne, Wia tuose di ba laa u wiaa dii a juu Wia kuorii-la, lee-la u si si nialinj si chou janj juu. Ba janj juu a sene kuori. ⁶ Ama ma bi woruj ka naa, ma si yie naa wiaa jujuu summoo le njii. Na, kiaa tinj naa ne yie gurema a didii doluj ma ma le a yie fuga kenjma mu sariya didiilinj. ⁷ Ba yie chichei yiri-zonj-la Wia si jonjo he pima.

⁸ Ba njmunse Wia teninj tuonj a bul nja ne: “Cho nj donj tiina ari nj si cho nj titia njii.” Di ma ne sene to niinj deenj, ma naa woruj ne. La Kuoro Wia ne jonj niinj deenj pila. ⁹ Di ma ne kenj niaa pupore a jujonj donjsun jirima, anj ka ma siinj bi donjsun su, maa naa haache ne. Wialinj Wia si leje ba njmunsa bil di niaa tuto daga ari ma tele ne. ¹⁰ Di nuu ne paala tuto wialinj kala ba si njmunsa bil di niaa tuto anj chei ba tuonj wu-bala maa, u naga u chei wialinj kala ne njii Wia sipaanj. ¹¹ Wia-la si si di ma si niaa haalaa che, u titia ne si di ma si niaa kpu. Di ma ne bi niaa haalaa che anj kpukpu niaa, ma ha chei Wia niinj wialinj u si bile ne. ¹² Di ma níi bul wiaa anj pe njinaa wialinj, má liise yi ari Wia janj to ma wu-bulaa ari ma wu-naalaa le ne a dii ma sariya. U janj to wialinj le ne u si leje ba njmunsa bil di niaa tuto a dii ma sariya. Wiaa deenjba ne laa niaa tita. ¹³ Di nuu ne bi niaa nennige ka fá, Wia ma bi janj fá tiina nennige bua-la le u si janj didii niaa sariya. Ama nii-la si fá niaa nennige bi janj fá wii-kala sariya-la che-diilinj.

Njii la si janj dage ari laa naa yarida

¹⁴ Mi naanbiirinj, di nuu ne si u laa Wia wiaa dii ne anj bi wialinj Wia si cho ka naa, u njii zomoo? Duu yarida nage nja, ma biina Wia janj laau ta koo? ¹⁵ Má lenj di la jonj ari ma naanbie bi geri-zonjoo kene a bi u niinj kudiilee wuo na dii. ¹⁶ Njii ne ma bula pu a bul, “Wia janj penj le a pinj kialinj nj sii che.” Di ma ne naa njii anj bi seye di ma peu le ari kialinj u sii che, u njii zomoo? ¹⁷ Njii wiaa, di nuu ne si u laa Wia wiaa dii anj bi wialinj Wia si cho ka naa, u yarida-la naa pei ne.

¹⁸ Nj bi poo nuu donj janj he dime a bula pinj ari u laa Wia wiaa dii ne. Donj ma bul duu maa naa wu-zonjoo ne. Duu ne

bul nja, mi janj piesu a bul, “Di nj ne bi wu-zonjoo naa aa pe nj yarida le, ee ne nj janj wuo dagemi ari nj sene laa Wia wiaa dii nee? Mi-na naa wu-zonjoo ne a daginj njii ari mi sene laa Wia wiaa dii ne.” ¹⁹ Nj jima ari Wii-bala ne he dime koo? Di nj ne jinj njii, u naa wu-zonj ne. Ama sí yu ari jinj-bonjoo ma jinj njii le ne, njii naa fawulluj kenjba, ba chichel. ²⁰ Bee ne tii ma yaare nja a biine di nuu janj wuo laa Wia wiaa dii anj bi wu-zonjoo naa pipe? Má lenj di mi dagema ari nuu ne si u laa Wia wiaa dii ne anj bi wu-zonjoo naa pipe u yarida-la le, u yarida-la naa pei ne. ²¹ Má liisi la naabalima Abiraham wiaa. Bee ne tii Wia lenj Abiraham wuo naa tuo-pul tiina u sipaanj? Wii-la si tii ne nja: U to Wia niinj, Wia si bula pu duu tiina u bie Aizik a kaa mu kpu a pu. Njii ne u sii kenj Aizik mu di u kpu a pu. ²² Abiraham laa Wia wiaa dii ne a faa naa wialinj maa Wia si cho. U naa wu-zonjoo a pe u yarida-la le. Njii ne u yarida sene wasa su. ²³ U si naa njii ne, wialinj ba fa si njmunsa Wia teninj tuonj ku naa wutitii. Ba fa njmunsa ari Abiraham laa Wia wiaa dii, njii ne tii Wia lenj u wuo naa tuo-pul tiina u sipaanj. Njii wiaa ne niaa paala kenu yiyire Wia nanjdonj. ²⁴ Njii daga ari wialinj nuu sii naa ne yie tii Wia lenj u wuo naa tuo-pul tiina u sipaanj. U si laa Wia wiaa dii dunjuna-la dee bi tii. ²⁵ Nja titia ne u fa nage Rehab ma le. U fa naa hachoruj ne. Iziral tinj naa tinjdaaraa si ko u teenj, u kenjba woruj. Ba sii che di ba luora lii fá viiri, u dageba wonjii-tanii ne ba to a fá lel ba dindonjoo nisinj le. A tinj u si naa njii wiaa, Wia lenj u wuo naa tuo-pul tiina u sipaanj. ²⁶ Di nuhuobiine ne bi wiese kene, u bi wei. Nii-la saa si laa Wia wiaa dii anj bi wu-zonjoo naa pipe u yarida-la le, u tiina ma nage njii ne. U yarida-la naa pei ne.

3

La nenjdeliminj si nage njii

¹ Mi naanbiirinj, ma tuonj, ma sí chiche di ma yuge a wiwalime di ma didage ma donjsun tinj naa si laa Yesu wiaa dii, bee wiaa ma jima di ba níi dii dunia niaa sariya, ba janj faasa dii la nialinj síi dage niaa sariya ne a kii la donjsun tinj naa. ² La kala yie naa wiaa piperiki ne. Di nuu ne bi wiaa bula piperiki, u bi wii-kala kene. U wuo kenj u titia ne wialinj kala u sii naa le. ³ Na jaaba, di nuu níi che duu dagu, u yie jonj jaaba niinj konj ne a he jaaba niinj le. Konj-la le ne u yie kenj, a didage joola u mumu lee-la kala u sii che duu mu. ⁴ Bira na liinj daborusunj maa. Ba naa kubalaa ne. Peli-duonj yie lu a kaa venj. Ama daanyi-bie ne he dime. Nii-la si kenj liinj daboro-laa venj, u yie kenj daanyi-bie-la a

kaa dage a ɲaa u mumu lee-la kala u sii che. ⁵ Njii ne nuhuobiine nenɲdelimiɲ ma nage. U bi wii-kala maga aɲ bubul wu-balaa. Ma jima ari nyiɲ-geliɲ ma bi yuge aɲ jaɲ wuo chol giri-baliɲ a diiu kala.

⁶ Nuhuobiine nenɲdelimiɲ ma nage nyiniɲ ne. U jaɲ wuo ɲaa wu-boɲ kala si he dunia le. U ɲaa la yaraa seme doɲo ne. Ama u wu-boɲoɲo u si yie ɲaa yie cheɲ la yaraa kala ne u chei. U yie chol nyiniɲ ne a dii njii halii nuhuobiine miisiɲ kala le. Nyiɲ-la yie lii Sitaani leriɲ ne a chol. ⁷ Nuhuobiine keɲ pusurɲ kala dolurɲ ne: Baga kaa ari diibiisiɲ, ari kialiɲ kala sii tuuri tiɲteenɲ, ari liiɲ tuɔɲ kaa. U keɲba kala dolurɲ ne. ⁸ Ama nuu-kala bi nenɲdelimiɲ dolurɲ kene duu kaa bil duu ɲaa fululu. U ɲaa ku-boɲ ne a keɲ huɔɲ-la sii kpu niaa. ⁹ La yie keɲ la nenɲdelimee ne a kaa didenne Wia si ɲaa la Tiina a ɲaa la Nyimma maa, aɲ bira keɲ nenɲdelime-la titia a kaa tutuuse la doɲsun tiɲɲaa maa Wia si ɲaa ba naga. ¹⁰ Nji-la titia la si kaa denne Wia, u titia ne la kaa tuuse niaa. La naaɲbiiriɲ, u bi maga di ɲla ɲɲaa. ¹¹ Lii-bul-sii-bala bi jaɲ wuo bul lii-zomurɲ ari lii-lorurɲ kala. ¹² Tutogo ma bi jaɲ wuo neɲ babilaa. Chichueɲ ma bi jaɲ wuo neɲ tutogo naɲbilaa. Njii titia ne lii-la si nage yisiɲ ma bi jaɲ wuo birime lii-zomurɲ.

Wu-jimii-la si lii Wia teen si nage njii

¹³ Ma tuɔɲ nialiɲ si keɲ wu-jimiɲ, ma siaa ma suri, u maga di ma ɲɲaa wu-zoɲoɲo ne a keɲ ma titia muuri, a dage njii ari ma sene keɲ wu-jimiɲ ne. ¹⁴ Ama di ma ne faasa keɲ yaribieriɲ doɲo le, a chil ma dundurɲa wiaa, aɲ didage ma titia ari ma keɲ wu-jimiɲ, maa nya ne. ¹⁵ Wu-jimiɲ deen yiri bi Wia teenɲ lia. U ɲaa dunia wii ne a lii dunia niaa tuobiinaa le ari Sitaani teen. ¹⁶ Di niaa ne faasa keɲ yaribieriɲ doɲo le a chil ba titia wiaa dundurɲa, ba jaɲ keɲ nii-liaba, a yuyuo doɲo, a ɲɲaa wu-boɲoɲo yuyuge. ¹⁷ Ama wu-jimii-la si lii Wia teen zomɔ kinkeɲ. Wu-boɲ kala tuo u le. Nii-la kala si keɲ wu-jimiɲ deen, yie hoɲ ne som a kikere yuosurɲ, a keɲ zile. U yie jegilee nii niaa niɲ wiaa. U yie fifa niaa nennige ma ne worurɲ. U yie ɲɲaa wu-zoɲoɲo ne. U bi tuobiinaa balia ma kene a bi nii-sima ma kene. ¹⁸ Nanjejeeree yie hoɲ som ne aɲ pe niaa ma le di ba ma hoɲ som, a ɲɲaa wialiɲ Wia si cho.

4

La to Wia hariɲ koo la to dunia niaa hariɲ?

¹ Bee ne ma yie guraa yuo doɲo? Wii-la si tii ne ɲla: Ma chil ma titia tuotore wiaa ne ma tuɔɲ le a chiche di maa ɲaa wu-boɲoɲo, njii ne tii. ² Ma cho di ma keɲ

kiaa aɲ bi baa na, njii ne tii ma cho di maa kpu doɲo aɲ laa. Ma yie hihiene kialiɲ aɲ bi wuo na. Njii ne tii ma guraa yuo doɲo njii. Wii-la si tii ma bi kialiɲ ma si cho kene ne ɲla: Ma bi Wia sul duu joɲo pima. ³ Bua doɲo ma le ma yie sene sulu a chiche kiaa. Ama ma yie keɲ tuobiɲ-boɲoɲo ne a sul. Njii ne tii ma bi laa. ⁴ Ma nage haala bira si bi u bala niɲ ka to ne. Ma bi jii ari nii-la kala si joɲ u nyuɲ kala he dunia kiaa le ɲaa Wia diɲdoɲ nee? Wutitii, nii-la kala si joɲ u nyuɲ he dunia kiaa le birime Wia diɲdoɲ ne. ⁵ Ma biina wialiɲ ba si dage Wia teniɲ tuɔɲ bi buboɲ kenee? Ba ɲmurɲa ari Wia faasa cho di u dundurɲa ne tii la kala. Di la bi seye duu tiila, u didii hadorurɲ. ⁶ Ama Wia fála nennige worurɲ a pipela le di la joɲ u tiila kala a pu. Njii ne tii ba ɲmurɲe Wia teniɲ tuɔɲ ari Wia via nialiɲ sii bigisi ba titia le aɲ pipe nialiɲ si keɲ ba titia muuri le. ⁷ Njii wiaa, má joɲ ma titia a he Wia nisiɲ le. Má joɲ hariɲ yia Sitaani, u jaɲ fá lel. ⁸ Má surisa mu kpage Wia, u ma jaɲ ku kpage. Má soɲ ma nisaa liise wu-boɲoɲo ɲaaniɲ le a pulle ma tuɔɲ, a bira si tuobiɲ-lorururɲ biinu, bee wiaa ma keɲ tuobiinaa balia balia ne. ⁹ Má leɲ di ma tuɔɲ chei. Máa yel sii-liiriɲ. Má leɲ di ma tuotorurɲ birime tuo-cheeɲ. ¹⁰ Má keɲ ma titia muuri Wia sipaarɲ. Di ma ne ɲaa njii, u jaɲ keɲma chuule.

Má pɔ ma sí ma doɲsun tiɲɲaa wiaa laa jii

¹¹ Mi naaɲbiiriɲ, ma sí ma doɲsun tiɲɲaa yiriɲ chei. Nii-la kala si chei u doɲo tiina yiriɲ koo u bul u teen maa a bul duu cheye ne, u naga tiina ma bul wu-boɲ ne a tige wialiɲ Wia si leɲe ba ɲmurɲa bil di niaa tuto le ne, a bul ari ba bi zoɲ. Di nuu ma ne bira bul di wialiɲ bi zoɲ, u ma bira bi wialiɲ to. U miira joɲ u titia ari u yuga ne a kii wialiɲ Wia si leɲe ba ɲmurɲa bil. ¹² Wia dundurɲa ne keɲ dolurɲ duu bil wiaa pi niaa di ba tuto. U dundurɲa ma ne jaɲ wuo dii niaa sariya. U ne jaɲ wuo laaba ta, u ne jaɲ bira wuo joɲ cheeriɲ piba a ɲaa di ba suu. Kubeɲ ne kama maa, di ma chichei ma doɲsun tiɲɲaa yiriɲ?

Má pɔ ba-bii-bal wiaa ɲaaniɲ

¹³ Bee na ma nialiɲ si yie bul ari maachie ma jaɲ mu tarɲ deen a yalle bayaliɲ a yi jina a na nyuururɲ, ma paala bi chiemiɲ wiaa jii. ¹⁴ Ma miisiɲ bi kuɲ-kala ɲaa. U nage bururɲ si yie to ne chichuoɲ, ka muapilii wiaa pose u lel. ¹⁵ U fa maga di ma bul ari Wia ne seye di la keɲ miisiɲ, la jaɲ ɲaa ɲla. ¹⁶ Ama ma haa ɲmoo ma boye le ne aa dage ma titia. U njii bi zoɲ. ¹⁷ Di nuu ne jima ari wii ne maga duu ɲaa ka u via duu ɲaa wii-la, u ɲaa haache ne.

5

Wii-la si jan ɲaa nialinj si keɲ kɪaa le

¹ Ma nialinj si keɲ kɪaa, má jegile nii mi teenj. Máa ɲmoo niinj! Bua kubala nii kɔ, bua-la le ma jan faasa na heɲj. ² Ma ku-danj-la suomo chichei ne. Mɔɔguluɲ ma suomo didii ma genninj. ³ Ma selime kɪaa ari ma moribii-biinj ma kala ne sua. Kialinj si sua ɲii daga ari ma bi woruɲ ɲaa. Ma kialinj si sua ɲii, ɲii titia ne ma yaraa ma jan pua a nage nyininj ne die. Lɛɛle dunia kpage diderinj ne, aɲ ka ma-na ha paa kɪaa fifaa. U bubuɔɲ ne beɛ? ⁴ Ma gure nialinj maa, ma si ɲaa ba tinj ma bagisinj le ne. Ba ní ɲaa goɲ ma le. Goɲ-la juu la Tiina Wia digilaa ne, nii-la sii beɲ dunia kuɲ-kala. ⁵ Ma si he dunia le, ma nii sima a ɲaa ma tuɔtɔre wiaa. Ma si dii kɪaa a waa a nere ɲii, ma nage nesinj ba si diesa ba nere di ba kpu ne. Di ba ne dii ma sariya, ba jan jonj cheerinj pima di ma suu ɲii titia. ⁶ Ma bi woruɲ ɲaa, ma si jonj cheerinj pi nialinj si bi wii cheye, ka ma kpuba. Ka ba bi wii ɲaa di ba laa ba titia.

Má keɲ kenyiri a chuchuoɛ Wia

⁷ Mi naanɲbiirinj, má keɲ kenyiri a gberɛ cheɛ-la la Tiina Yesu si jan miira kɔ. Má na paara, u si keɲ kenyiri ɲii. U yie gberɛ duɔɲ-puso. Duonunj nii, u ɖu kɪaa, a bira keɲ kenyiri a gberɛ gbanɲchaan-duonunj le u kɪaa wase, u ta. ⁸ Má ɲaa kukeri a ma keɲ kenyiri ɲii. Má nyage ma boye woruɲ, beɛ wiaa tapulii-la la Tiina Yesu si jan miira kɔ ka kpage ne. ⁹ Mi naanɲbiirinj, ma sí wiaa gurimu ɔɲɔ le, di Wia sí ma sariya dii a jonj cheerinj pima. Na nii-la si jan dii la sariya ne chinj boinɲiinj a ɲaa siri duu juu ɲii. ¹⁰ Mi naanɲbiirinj, má na nialinj sí bul wiaa, la Tiina Wia Din-zɔɲ-la dolunj le. Ba na heɲj woruɲ aɲ ha keɲ kenyiri. Má ɲaa kukeri aɲ ma to ba naa-buasunj a ma keɲ kenyiri. ¹¹ Wia pe nialinj si wuo nyalime ɲii a mu dere le woruɲ. Má bira na ɲii baal kubala ba sí yire Job si na heɲj aɲ nyalime ɲii. U heɛ-la harinj le la Tiina Wia pe le a leɲ u nii sima. Wutitii, la Tiina Wia ka fála nennige kinjkeɲ kinjkeɲ.

¹² Mi naanɲbiirinj, siifianj wiinj ne mii che mi bula pima. U ne ɲla: Di ma ne si ma jan ɲaa wii, ma sí ɲmiesu. Ma sí wia nyunj kuɲ ɲmiesu, ma sí tinjteenj kuɲ ma ɲmiesu, koo ma sí kuɲ-kala ɲmiesu. Di ma ne seye, u maga di ma bul, “Oo, la seye ne.” Di ma ne bira bi seye maa, u maga di ma bul, “Ai, la bi seye,” aɲ sí ɲmiesu. Di ma ní ɲaa ɲii, Wia bi jan jonj cheerinj pima bua-la le u si jan dii ma sariya.

¹³ Di nuu ne he ma tuɔɲ aa na heɲj, má leɲ duu chuɔle Wia a sulu duu pe le. Di nuu ma ne he ma tuɔɲ, u tuɔɲ tɔre, má leɲ duu yi yiilaa a denne Wia. ¹⁴ Di nuu

ma ne he ma tuɔɲ a wiwiile, má leɲ duu yire nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi ba tuɔɲ kuhiasinj di ba kɔ u teenj a chuɔle Wia pu. Ba sí chuɔle Wia ɲii, má leɲ ba loɲe nuunj a tisu, aɲ sul Wia pu la Tiina Yesu dolunj le. ¹⁵ Di ba ne laa dii ari Wia jan sene ɲaa wii-la ba si sulu chiche, u jan leɲ di nii-la sí wiilu duori a keɲ dolunj. Di u ne ɲaa haacheba maa, Wia jan jonj ba kala cheu. ¹⁶ ɲii wiaa, má dage ma titia haacheba a pi ɔɲɔ a sul Wia a pipi ɔɲɔ, di Wia wuo ɲaa di ma bira keɲ dolunj a duori. Di tuɔ-pul tiina ne sul Wia, u Wii-sulunj yie faasa keɲ dolunj ne. Duu ne sul Wia a chiche wii, wii-la yie sene ɲaa ne. ¹⁷ Má na baal kubala baa yire Ilaaja. U ma fa nage la ne. U faasa sul Wia ari siifiesinj di duonunj sí nii. Duonunj sene bi nia jisinj batori ari cheɲsinj balidu. ¹⁸ ɲii harinj le ne u bira sul Wia a chiche duonunj. ɲii ne Wia leɲ duonunj nii, ba ɖu kɪaa, ba kala wase.

¹⁹ Mi naanɲbiirinj, di ma tuɔɲ nuu ne faa to wutitii le aɲ bira leɲ wutitii-la, ka nuu ɔɲ bira kenu kaa miira kɔ u tuto wutitii-la, ²⁰ u tiina si ɲaa ɲii pe haache tiina-la le u leɲ u wu-bɔɲɲɔɔ ɲaaninj aɲ miira kɔ a tuto wutitii-la. U jan laa tiina miisinj pu. Wia jan chese nii-la haacheba kala ta. U bira bi jan liliisi.

Mi teninj diderinj ne ɲii.

TEN-BUNBUN-LA PIITA SI N̄MUNSA

¹ Mi-na Piita si ɲaa Yesu Kirisito nan̄zɔɔ, mi ne ɲmunse teniɲ deen̄j a pipi ma nialin̄ kala si laa Yesu wiaa dii aɲ tin̄ h̄eɛɲ wiaa a piɛ a he Pɔntɔs le, Galiisia, Kapadoosia, Esia, ari Bitiinia tin̄teen̄j kala le. ² Faafaa kala ne la Nyimma Wia biine ari u maga di ma ɲaa u niaa, ɲii ne tii u liisema a jon̄j u Diɲ-zɔɲ-la a hema le, di ma ɲaa tuɔpul timma u teen̄j a tuto Yesu Kirisito niin̄j. U ne jon̄j u chalin̄ jaase ma wiaa di ma si disinnin̄j keɲ Wia teen̄j. La Tiina Wia lahɔrimɔ, yarifiɛlaa jan̄j yuge ma teen̄j.

Wialin̄ la s̄ii yielu

³ Má leɲ di la denne Wia, nii-la si ɲaa la Tiina Yesu Kirisito Nyimma. U fála nennige kin̄ken̄j. ɲii ne tii la wuo keɲ miifalin̄ deen̄j, b̄eɛ wiaa Yesu Kirisito suba aɲ sii suun̄j le ne. La saa yiele ari la jan̄ keɲ miisi-la si bi d̄eɛ. ⁴ La maa yiele ari la jan̄ dii ku-zɔmɔ-la Wia si ɲaa bil u niaa le u jan̄ le. Kialin̄ bi jan̄ pua, ba bi jan̄ chei maa, ba zɔmun̄j ma bi jan̄ lii. ⁵ A tin̄j ma si laa u wiaa dii ɲii, Wia beɲma ne. Di dunia ne ku didere, u jan̄ dage niaa ɲii u si laama ta. ⁶ Kialin̄ ma si jan̄ na Wia teen̄j leɲe ma tuɔɲ faasa tɔɛ. Leele ɲla-na ma tuɔɲ cheye ne, b̄eɛ wiaa h̄eɛɲ juuma ne. Ama ma jima ari h̄eɛ-la si juuma, u bi jan̄ dieni. ⁷ H̄eɛ-la jan̄ leɲ di niaa wuo na ari wialin̄ ma si laa dii-na sene ɲaa wutitiiba ne. Ba zɔmɔ a kii selime si zɔmɔ ɲii. Selime ɲaa dunia niaa ku-choolii ne. Ba yie jon̄j cho ne a yugile di ba na u sene ɲaa selime nee? ɲii titia ne ma ma nage. Ba magisema ɲii di Yesu Kirisito ne miira ko tapulii-la, niaa jan̄ denne Wia a zizilu duu yirin̄j yire a tin̄j wialin̄ ma si laa dii wiaa. ⁸ Ari ma ha si bi Yesu Kirisito na ma kala, ma ha chou ne. Ma si buu na ma ha, ma laa u wiaa dii ne. ɲii wiaa, ma tuɔɲ tɔɛ kin̄ken̄j kin̄ken̄j ne. Ma paala bi ma tuɔtɔrun̄j wuo didage. ⁹ A tin̄j ma si laa Yesu wiaa dii ɲii, ɲii ne tii Wia laama ta.

¹⁰ Nialin̄ fa s̄ii bul wiaa, Wia Diɲ-zɔɲ-la dolun̄j le fa bul wu-zɔmun̄j deen̄j Wia si jan̄ jon̄j pima wiaa ne. Ba fa gbilli Wia tenin̄j tuɔɲ ari siifesiɲ di ba na ɲii Wia si jan̄ laa u niaa ta. ¹¹ Yesu Kirisito Diɲ-zɔɲ-la fa si heba le, u ne bula piba ɲii Kirisito si jan̄ na h̄eɛɲ, ka di niaa-na zizilu. ɲii ne ba ninerike di ba na bua-la le wiaa deen̄ba si jan̄ ɲaa ari ɲii ba si jan̄ ɲaa. ¹² Wia jon̄j dageba ari ma wiaa ne tii ba faa bul wiaa deen̄ba, ba titia wiaa dee. Leele nialin̄ si bul Wia wu-zɔmɔ-la pipima, ba dagema

bun̄bun̄ wiaa deen̄ba kala ne. Wia Diɲ-zɔɲ-la si lii Wia-jan̄ ku tuu heba le ne piba dolun̄j deen̄j. Wia tin̄daaraa ma fa cho di ba na wiaa deen̄ba.

ɲii Wia niaa si maga di ba nage

¹³ ɲii wiaa, má leɲ di ma tuɔbiinaa pe dɔɲɔ le a keɲ ma titia wii-na kala le. Má jon̄j ma yielaa kala he ku-la Wia si jan̄ jon̄j pima bua-la le Yesu Kirisito si jan̄ miira ko. ¹⁴ Má tuto Wia niin̄j. Bua-la le ma fa si bi Wia jin̄j, ma faa to ma tuɔtɔɛ wu-ɲaalaa le ne. Ma bira siba to. ¹⁵ Wia bi disinnin̄j keɲ aɲ yirema. ɲii wiaa, má ma sí disinnin̄j keɲ wii-na kala ma sii ɲaa le, ¹⁶ b̄eɛ wiaa ba ɲmun̄sa faafaa kala ne ari Wia si, “Ma si disinnin̄j keɲ, b̄eɛ wiaa mi ma bi disinnin̄j keɛ.”

¹⁷ ɲ si keɲ Wia yire ɲ Nyimma duu peɲ le, liise yi ari duu n̄ii dii niaa sariya, u biba kaa pore. U yie tin̄j nuu-kala ɲii nii-la si tima mage. Má saa fáu a leɲ di ma wu-ɲaalaa zɔɲ dunia deen̄j le. ¹⁸ Ma kala jima ari Yesu Kirisito tin̄j ma chimin̄j a liisema wu-peiba ɲaanin̄j le. Ma naabalimaba faa ɲaa wu-peɛ deen̄ba ne. U bi naga ari kialin̄j s̄ii chei a nage selime koo moribee ne u jon̄j yɔɔma. ¹⁹ Ama Yesu Kirisito chalin̄j titia ne u jon̄j tin̄j ma chimin̄j. Moribee bima wuo yɔɔ. Yesu nage pie-bie ne ba si liisa di ba kpu a pi Wia. U ɲaa Pie-bi-zɔɲ ne a bi wu-bɔɲ kala keɛ. ²⁰ Bun̄bun̄j kala, ka di Wia-na ɲaa dunia, u liise Yesu Kirisito ne duu tou le a laa dunia niaa ta. Dunia si ku kpaga derin̄j, Wia leɲ u ko ma teen̄j duu laama ta. ²¹ Má tou le a laa Wia wiaa dii ne. U ne chise Yesu suun̄j le a pu yirin̄j di ma yarida ari ma yielaa kala he Wia le.

²² A tin̄j ma s̄ii to wutitii won̄biin̄j le ɲii, ma piise ma disinnin̄j kala ta ne. Ma si ɲaa ɲii, ma sene cho ma naan̄biiri-la si laa Wia wiaa dii. ɲii wiaa, má keɲ ma tuɔɲ ari ma dolun̄j kala a wasa cho dɔɲɔ. ²³ U naga ba wasa lulma ne a tin̄j Wia niin̄j wiaa si pi niaa miisin̄j. Ba ne pima miifalin̄j. Ba bi jan̄ pua, ba jan̄ he dime a kaa mu wuu. U bi nage nuhuobiine s̄ii suu ne pima miisin̄j deen̄j. Ama Wia-la si bi suu ne pima. ²⁴ Ba ɲmun̄se Wia tenin̄j tuɔɲ a bul, “Nuhuobiine kala nage yan̄j ne. U zɔmun̄j kala nage ya-fiilaa ne. Yan̄-la hil, ka ya-fiilaa ma yuori. ²⁵ Ama Wia niin̄j wialin̄j jan̄ he dime a kaa mu wuu.” Wia niin̄j wialin̄j ne ɲaa wu-zɔmɔ-la ba si bula pima.

2

Piita bul wiaa a tige tabiin̄j si keɲ miisin̄j

¹ Ma si keɲ miifalin̄j ɲii, má liise ma titia wu-bɔɲ kala le, a sí niaa nyinyisu, a sí kan̄fugi timma ɲaa. Ma sí yaribierin̄j keɲ,

a sí niaa harin gigaa. ² Ama u maga di ma nage bii-mullun ne aa che yilin di ba wase a waa. U maga di ma ma chiche Wia niin wialin ari bii-mullun sí che yilin nii. Di ma níi che Wia wiaa nii, ma jan waa worun ba le, a mu yi tapulii-la Wia si jan laama ta. ³ Má ñaa nii, bæe wiaa ma titia jima ari la Tiina Wia keñ zile ma teen.

⁴ Nii wiaa, má ku kpage la Tiina Kirisito, nii-la si nage tabii-la si keñ miisin. Niaa viau ta, ama Wia ne liisu u ñaa ku-zon u teen. ⁵ Di ma ne kpagu, ma ma titia jan nage tabia-la si keñ miisin. Nii wiaa, má lej di Wia keñma saa u dia, lee-la u Din-zon-la si jan he. Wia liisema di ma sí disinnin keñ a laa niaa nyun a tima pupu, ari nialin fa si laa niaa nyun a kpu pusun pi Wia nii. Wia cho di ma to u Din-zon-la le ne a tima pu ari ma tuon kala, a tin Yesu Kirisito wiaa. ⁶ Ba ñmunse Wia tenin tuon a bul,

“Wia si, mi jon tabiin ne a bil Zaayon le, tabii-duo-la mi si jan kaa bil mi dia geñtine.

Mi liise tabii-la ne, u zomɔ pimi.

Nii-la kala si laa u wiaa dii, hiisin bi jan dii u tiina.”

⁷ Ma nialin si laa u wiaa dii, u ñaa ku-zon ne ma teen. Ama ba ñmunse Wia tenin tuon a tige nialin si bi u wiaa laa dii le,

“Tiebie-la dii-saaraa si via,

Wia lej u ku ñaa tiebii-duon ba si jon bil dia geñtine.”

⁸ Ba bira ñmunsa ari

niaa jan gere tabii-la a tel.

Tabii-la ñaa bun ne.

Ba jan tel, bæe wiaa ba via Wia niin wialin ne. Wia bul faafaa ne ari ba jan ñaa nii.

⁹ Ama Wia liisema di ma ñaa u niaa, a laa niaa nyun a tima pipi ma Kuoro. Wia titia ne tiima. Ma ne ñaa nialin Wia si liisa di ma ñaa u niaa. U yirema di ma wuo bul wu-kpun̄kperisi-la kala u si ñaa a pi niaa ari nii u si liisema birimin tuon a kaa ku juu u pulun̄-jalii-la tuon. ¹⁰ Bun̄bun̄-la ma fa bi kun̄-kala ñaa, ama lee le ma ñaa Wia niaa ne. Wia fa bima nennige fá, ama lee le u fáma nennige ne.

Wialin si maga di ma nialin si laa Yesu wiaa dii ññaa

¹¹ Mi naan̄bii-kpianaba, ma jima ma ñaa nuhuɔraa ne a bi dieni dunia deen le. Nii wiaa, mi sulma, má liise ma titia ma tuotore wu-ñaalaa le, bæe wiaa ma tuotore wu-ñaalaa bi jan sei di ma ñaa wialin síi tore Wia tuon. ¹² Ma si guoli nialin si bi Wia wiaa laa dii tuon, má keñ ma titia worun, di ba sí won̄biin na a bul ari ma ñaa ni-bomɔ ne. Di ba níi bul ma ñaa wu-bon̄hoɔ maa, má lej di ba na wu-zomɔ-la ma síi ñaa, a denne Wia duu yirin̄ yire

tapulii-la u si jan dii niaa sariya. ¹³ A tin la Tiina Yesu Kirisito wiaa, má sei nialin si keñ dolun̄ aa ben̄ma dunia deen le. Má zizil ma tin̄teen kuori-balin, nii-la síi ben̄ nuu-kala, ¹⁴ a bira zizil nialin kuori-balin síi liisa di ba laa u nyun. Ba yie dudogise nialin síi ñaa wu-bon̄hoɔ, an̄ bibese nialin síi ñaa wu-zon̄hoɔ le. ¹⁵ Wia tuotorun̄ ne ñla, di maa ñaa wialin síi to won̄biin a wuo lej di ni-yaara-la si bi wii jin, di ba sí wii wuo bul a tigemaa le. ¹⁶ Ma tii ma titia ne, nii wiaa má hɔn̄ ari nialin si tii ba titia, an̄ sí lej di nii ñaa di ma ñaa wu-bon̄hoɔ. Ama má ñaa wialin si jan dage ari ma ñaa Wia tin̄tinnaa ne. ¹⁷ Má zil nuu-kala. Má cho nialin ma si laa Yesu wiaa dii a ñaa ma naan̄biirin̄. Má fá Wia a zizil ma kuori-balin.

Má to Yesu naa-buasun

¹⁸ Ma nialin si ñaa tin̄tinnaa a timaa pi niaa, má tuto ma nihiasin niin̄ a zizilba bua-na kala le. Di ba keñ zile koo di ba ne tere ma teen, má pipiba zile. ¹⁹ Di nuu ne bi wii cheye ka baa dogisu, a tin̄ u síi to Wia nii, di tiina ne nyalima a na hee-la, u ñaa worun̄ ne Wia teen. ²⁰ Di ñ ne ñaa wu-bon̄ di ba dogisun̄, ka ñ wuo dii ken̄yiri nii le, u bi maga di ñ chiche di ba lollun̄. Ama di ñ níi ñaa wu-zon̄, ka di baa dogisun̄ a tin̄ wu-zon̄-la wiaa, di ñ ne nyalima, Wia tuon̄ jan̄ tore ñ nyun. ²¹ Wia paala yirema di ma na heen̄. Má liisi ari Yesu Kirisito titia ma na heen̄ ne ma wiaa a dagema nii ma si jan̄ to u naa-buasun̄. ²² U bi wu-bon̄ kala ñaa. U bi wu-nyari kala nyia. ²³ Ari niaa si tuusu ma kala, u biba laa tuuse. Ari nii ba si dogisu kala ma, u bi bula bul duu ma jan̄ dogiseba. U ta jon̄ wii-kala a he Wia nisin̄ le ne, nii-la si jan̄ keñ wutitii a dii niaa sariya. ²⁴ Yesu Kirisito titia ne laa la haacheba a chun̄, ba kpaasu mere daa-geseɛ nyun̄ di la jon̄ harin̄ yia haache a ññaa tuo-pul wiaa. Ba viiru, chalin̄ lii u yaraa le. U nii leje la nyanyalaa kala dere la yaraa le. ²⁵ Ma fa nage piesee si yen̄ne ne, ama lee le ma miira ko Pie-daari-la, nii-la si ben̄ ma miisin̄ pima.

3

Haalaa ari ba balaba si maga di baa ñaa nii don̄o le

¹ Ma haalaa, má lej di ma siaa tuu tin̄teen ma balaba teen. Di haala don̄o keñ bala si bi Wia wu-zomɔ-la laa dii, u balala jan̄ wuo birima lii u wu-ñaalaa le a laa Wia wu-zomɔ-la dii a tin̄ u haala mele si zomɔ wiaa, di haal-la ne paala bi Wia wu-zomɔ-la bula pu maa. ² Di ma ñaa nii, ba jan̄ na ma mele si zomɔ ari nii ma síi fá Wia. ³ Ma sí bibiinu nii ma si jan̄ lilaale kpieraa a zon̄ nii, ari nii ma si jan̄ voo ma

nyuj duu zɔŋ, a sí selime kuŋ-kala joŋo he ma yaraa le di ma zɔŋ, a sí biine nii ma si jaŋ lilaale geri-zɔŋŋɔɔ. ⁴ Ama má leŋ di ma zomun lii ma tuɔŋ ne. Má hoŋ som a keŋ ma titia muuri. Zomun deen yiri-na bi lel. U ne bira keŋ nyuuruŋ ma Wia teen. ⁵ Faafaa haala-la faa kpiere ba titia nii ne a joŋ ba nyuj ari ba yiela kala he Wia le a keŋ ba siaa tuu tinteen ba balaba teen. ⁶ Nii ne haal-la ba sí yire Saara ma fa to u bala Abiraham niŋ a kenu yiyire u tiina. Di ma níi ŋaa wialin sí to wonbiin a sí leŋ di fawulluŋ keŋma wii-kala le, ma ŋaa Saara biirin ne.

⁷ Ma baalaa maa, má leŋ di ma mele zɔŋ a keŋ ma haalaa woruŋ. Ma jima di ma dolie kiiba ne. Nii wiaa, má pipiba zile, bee wiaa Wia ne pi ma kala miisi-la si bi dere. Di ma ne ŋaa nii, wii-kala bi jaŋ wuo ku he ma di Wia pege a chei ma Wii-chuolun.

Ma sí wu-bɔŋ joŋo tɪŋ wu-bɔmɔŋ chimin

⁸ Wii-la mi sí che di mi bul wu-kaanin ne ŋla: Má kala keŋ tuobiin-bala ne, má fifá doŋɔ nennige, a cho nialin kala si laa Yesu wiaa dii, a keŋ zile doŋɔ le, a keŋ ma titia muuri doŋɔ teen. ⁹ Ma sí wu-bɔŋ joŋo tɪŋ wu-bɔmɔŋ chimin. Di nuu ne tuusema, ma sí tuusa tɪŋ, ama má sul Wia duu pe tiina le, bee wiaa Wia ma liisema ne duu pema le. ¹⁰ Ba ŋmuŋse Wia tenin tuɔŋ a bul,

“Di nuu-kala níi che duu nii sima dunia deen le

a keŋ tuɔtoruŋ,
tiina sí wu-bɔŋŋɔɔ bubul,
a sí wiaa ma nyinyia.

¹¹ Tiina miire wu-bɔŋŋɔɔ ŋaanin le,
a ŋŋaa wialin sí to wutitii wonbiin,
a fiése siin di ba tuosaa fiele doŋɔ nyuj,

¹² Bee wiaa Wia siaa kala he nialin síi ŋaa tuo-pul wiaa le ne,
a wuoli u digilaa maa a ninii ba Wii-suluŋ.

Ama Wia joŋ u hariŋ yia ni-bɔŋŋɔɔ ne.”

¹³ Di ma ne fiése siin di ma wuo ŋŋaa wu-zɔŋŋɔɔ, kubee ne jaŋ wuo ŋaa wu-bɔŋ ma le? ¹⁴ Di ba níi dogisema maa a tɪŋ ma tuo-pul wu-ŋaalaa le, Wia jaŋ pema le. Nii wiaa, ma sí nialin si dogisema fá, a sí ma titia ma wiwalimu. ¹⁵ Ama ma tuɔŋ le má fifá Kirisito a leŋ duu ŋaa ma Tiina. Bua-na kala le, di nuu ne piesin duu jin wii-la si tii ŋ laa Yesu wiaa dii, ŋaa siri a to wii-la naasin pu. N sí fá Wia nii, bul wii-la ari siifielaa. ¹⁶ Bua-na kala le, má leŋ di ma tuobiinaa chesi, di ma wu-ŋaalaa dage ari maa to Kirisito ne. Di ma níi ŋaa nii, hiisin jaŋ dii nialin síi chei ma yirin. ¹⁷ Di u ne ŋaa Wia tuɔtoruŋ di ma na heŋ a tɪŋ ma

sii ŋaa wialin síi to wutitii wonbiin wiaa, u ne kpia ma si ŋaa wialin si bi wonbiin ka to a na heŋ. ¹⁸ Yesu Kirisito titia suu la haacheba wiaa ne, duu wuo liisela la haacheba le. U ŋaa nii bala duŋduŋ ne. U ne fa ŋaa tuo-pul tiina a suu haache tinŋaa wiaa, duu wuo keŋla kaa mu Wia teen. Nuhuobiinee ne kpu u yaraa, ama Wia leŋ u dima wei a keŋ miisin. ¹⁹ Nii hariŋ u ni-dima le u mu bul Wia wu-zomɔ-la a pi ni-diŋsi-la ba si kaa to dia. ²⁰ Niaa deenba ne fa via di ba to Wia niŋ wiaa bua-la le Nowa fa síi kpaase liin dabori-bal-la. Bua deen le Wia fa keŋ keniyiri a gbigereba di ba ku juu liin daboro-la, ka ba via. Bua-la le niaa chori duŋduŋ ne fa juu liin dabori-bal-la, a duori lii-la, a lii a laa ba miisin. ²¹ Lii-la tuɔŋ ba si duoro lii nage ba si fo niaa Wii-chuoŋe liin ne. Di ba ne foŋ Wii-chuoŋe liin, u bi naga ari ŋ yaraa disinnin ne ba chese ta nii. Ba si foŋ Wii-chuoŋe liin nii, u naga la yie sul Wia duu to Yesu Kirisito le si sii suuŋ le a chese la tuosaa di ba zɔŋ. ²² U ne lii dunia le a jil Wia-jaŋ a hoŋ Wia seme, ni-duon di-honun. U ne keŋ doluŋ a biben Wia tinŋaraa ari kuŋ-kuŋ-kala si keŋ doluŋ a he Wia-jaŋ le.

4

Má leŋ faafaa wu-ŋaalaa

¹ A tɪŋ Kirisito titia si na heŋ nii, má keŋ ma titia a ŋaa siri di ma na hee-la yiri u si na, bee wiaa nii-la kala si na heŋ, haache bira buu wuo. ² Ma si he ma miikaanin deen le, ma bira sí ma tuɔtɔre wu-ŋaalaa le to, ama má tuto Wia tuɔtoruŋ le. ³ Bunbuŋ-la kala le ma faa ŋaa wialin nialin fa si bi Wia jin síi ŋaa ne. Má leŋ wialin. Ma faa to ma tuɔtɔre wu-ŋaalaa hariŋ ne aa ŋaa wu-liilin, a chil ma titia wiaa, a faa nyua sinin bubugi, a fa faasa didii kiaa, a yie gollo nyunyua sinin, a faa kpaare wuaa maa. Vui-kpaarin bi Wia wonbiin ka to. ⁴ Nialin si bi Wia jin ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ kinkeŋ. Leele ma bira bi nii ŋaa. Niaa deenba si na nii, u ŋaaba wu-kpuŋkperɛ, nii wiaa ne ba tutuusema. ⁵ Ama tapulii kubala, ba jaŋ dage wialin kala ba si ŋaa a pi nii-la si ŋaa siri duu dii ni-weyee ari ni-suun-ŋ kala sariya. ⁶ Nla wiaa ne tii Kirisito bul Wia wu-zomɔ-la a pi nialin si suba maa, di ba diŋsin keŋ miisin ari Wia si keŋ miisin nii. Wia paala dii ba sariya dunia deen le ari u si dii niaa kala sariya nii. Ama u bul Wia wu-zomɔ-la a pi nialin si suba, di ba diŋsin wuo keŋ miisin.

Nii nialin si laa Wia wiaa dii si maga di ba ŋŋaa doŋɔ le

⁷ Bua-la dunia si jaŋ dere kpaga ne. Nii wiaa má keŋ ma titia woruŋ di ma siaa

fiele, di ma wuo chuchuoŋe Wia. ⁸ Wii-la si ŋaa siifianj wiinj ne ŋla: Má he ma doluŋ kala a faasa cho doŋo. Di ma ne cho doŋo, ma jaŋ tuto wialinj ma doŋsunj tinŋaa si ŋaa cheima le. ⁹ Má keŋ zile a huhuoŋe doŋo woruŋ ma diisij le, a sí wiaa gugurimu.

¹⁰ Wia joŋ doluŋ pi nuu-kala duu kaa tinj tintinj-yiri-yiriba ne. Nii wiaa nuu-kala keŋ wii-la Wia si joŋo pu a kaa pipe u doŋsunj tinŋaa le. ¹¹ Di Wia ne pi nuu-kala doluŋ duu wuo bubul wiaa, má puu wonbiiŋ duu wuo bubul wialinj si lii Wia teenj. Di nuu ne tima pipi niaa, ú keŋ dol-la Wia si joŋo pu a tima pipiba. Má ŋaa nii di niaa wuo to Yesu Kirisito le a bibese Wia, duu yiriŋ yire wii-na kala le. U ne nii-la si keŋ doluŋ ari yiriŋ a kaa mu wuu. Ami.

Hεε-la nialinj si laa Wia wiaa dii sí na

¹² Mi naanjbii-kpianaba, ma sí leŋe di hεε-la ma si faasa nina, duu ŋaa wu-kuŋkperere ma le. Wiaa deenba kala ka magisema ne. Ma sí leŋe di wiinj deen ŋaa wu-falii ma teenj. ¹³ Hεε-la Kirisito si na, má ma na hεε-la titia ne. Nii wiaa má jujuose. Tapulii-la Kirisito ne ko ari u tula, ma jaŋ faasa juose. ¹⁴ Di ba nii tuusema a tinj Kirisito wiaa, Wia jaŋ pema le, beε wiaa Wia Diŋ-zoŋ-la si keŋ doluŋ hema le ne. ¹⁵ Má si wu-boŋŋoo ŋaa di niaa doŋisema. Ma kuŋ-kala sí heeŋ na a tinj u si kpu niaa wiaa, koo u si ŋaa gaaru wiaa, koo u si ŋaa wu-boŋŋoo wiaa, koo u si ŋaa wu-heeru wiaa. ¹⁶ Ama nii-la kala sí na heeŋ a tinj Kirisito wiaa, u sí leŋe di hiisij kenu. U maga di tiina denne Wia, beε wiaa niaa jima ari uu to Kirisito ne. ¹⁷ Bua-la Wia si jaŋ dii dunia sariya yie ne. U jaŋ laa sipaanj a suomi Wia niaa le. Duu ne saa suomiba le, εε ne saa u jaŋ nage nialinj si bi Wia Wuzomo-la ka to le? ¹⁸ Ba ŋmuŋse Wia teninj tuoŋ a bul,

“U ŋaa wu-haa ne ari ŋ ŋaa tuo-pul tiina Wia sipaanj, duu laaŋ ta.

εε ne saa u jaŋ nage nialinj si bi Wia jinj a ŋinŋaa wu-boŋŋoo?”

¹⁹ Nii wiaa, má leŋ di nialinj sí na heeŋ a tinj Wia tuotoŋ wiaa ŋinŋaa wialinj sí to Wia wonbiiŋ. U maga di ba joŋ ba titia kala a he Wutitii Tiina-la si ŋaaba, nisij le.

5

Má beŋ Wia nialinj woruŋ u si joŋo he ma nisij le

¹ Mi keŋ wii ne di mi bula pi ma nialinj si ŋaa Wia niaa nihiasij. Mi ma ŋaa Wia niaa nihianj doŋ ne. Mi titia siinj na hεε-la Kirisito si na ne. Nii titia ne mi ma jaŋ na tula-la Kirisito si jaŋ na bua-la le u si jaŋ miira ko. ŋla ne tií mií sulma ² di

ma beŋ Wia nialinj u si joŋo he ma nisij le, ari pie-daaraa si beŋ ba piesee nyuŋ ŋii. Ma sí leŋe duu nage ari baa fugema di ma beŋba, ama má beŋba ari ma titia tuotoŋ. Má cho tintimii-la, aŋ sí time-la ma sí laa hariŋ to, beε wiaa u bi maga di ma keŋ yaribierinj aa che moribiee. ³ Ma sí doluŋ kaa beŋ niaa deenba Wia si joŋo he ma nisij le. Ama má leŋ di ba na ari ma mele zomo, di ba tuto ma naa-buasun. ⁴ Di ma ne ŋaa nii, tapulii-la Yesu Kirisito si jaŋ miira ko, nii-la si ŋaa Pie-daaraa kala kuhianj, u jaŋ joŋ ku-la si zomo a kii kuŋ-kala pima. U-na bi jaŋ chei. ⁵ Ma bapusi-biisij, má joŋ ma titia he ma nihiasij nisij le. Má kala keŋ ma titia muuri ma doŋoba teenj. Má liisi ari Wia teninj tuoŋ ba bula, “Wia lii nialinj sí bigisi ba le hariŋ ne, ama nialinj si keŋ ba titia muuri, uu peba le ne.”

⁶ Nii wiaa, má keŋ ma titia muuri Wia teenj. U ne keŋ doluŋ a wuo beŋma. Di bua-la ne yie, u jaŋ leŋ di ma ŋaa ni-balaa. ⁷ Wii-la kala sí walimema, má joŋo he Wia nisij le, beε wiaa u nii beŋma. ⁸ Má leŋ di ma siaa fiele aa po ma titia le woruŋ. Ma diŋdoŋ-la Sitaani, uu gollima ne a nage naachigij si gollo yele chiche kudiiŋ, aa che duu keŋ ma doŋo dii. ⁹ Má via Sitaani aŋ keŋ wialinj ma si laa dii kpaŋ kpaŋ. Ma jima ari nialinj ma si laa Wia wiaa dii a ŋaa ma naanjbiiŋ a he dunia seme-na kala, ba maa na heeŋ ne. ¹⁰ Heeŋ deen ma sí na bi jaŋ dieni. U nii hariŋ le, Wia-la si keŋ zile kinkeŋ kinkeŋ a yirema di ma ma na tula-la Kirisito si kene a kaa mu wuu, u ne jaŋ keŋma wasa kii, a leŋ di ma chaasa chinj ari doluŋ. ¹¹ Wia ne keŋ doluŋ a kaa mu wuu. Ami.

Chuolaa

¹² Mi ne leŋe Silivaanas ŋmuŋse teninj deen pipima. Mi jima ari u ma ŋaa la naanjbii-titii ne. Wu-kuu-bie ne mi ŋmuŋse pima di mi ŋaa di ma nyuŋ nyaase ne. Wutitii ne, mi bula pima nii Wia si pela le. Nii wiaa má chinj wiaa deenba le kpaŋ kpaŋ. ¹³ Nialinj si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Babiloŋ le, nialinj Wia si liisa di ba ŋaa u niaa ari u si liisema ma nii, ba maa chuoŋema. Mi bie Maak maa chuoŋema. ¹⁴ Má guori doŋo a chuoŋe doŋo, a dage ma si cho doŋo nii.

Ma nialinj kala si laa Yesu wiaa dii, ma jaŋ hoŋ ari yarifielaa.

TEN-LIA-LA PIITA SI N̄MUNSA

¹ Mi-na Saamɔŋ Piita ne ŋmunse teniŋ deen pipima. Mi ŋaa Yesu Kirisito tiŋtinnu ne a ŋaa u naŋzɔɔ maa. Mi ŋmunse teniŋ deen pipi ma nialin ma si laa Yesu Kirisito wiaa dii ari la ma si laa u wiaa dii ŋii. La di ma kala ŋaa tuɔ-pul timma ne a tiŋ Wia ari la Laataara Yesu Kirisito wiaa.

² Wia lahorimo le yarifielaa jan yuge ma teen, a tiŋ wu-jimii-la ma si kene a mu tige Wia ari la Tiina Yesu le.

Má leŋ di ma mele zɔŋ di Wia wuo tiŋma

³ U dolun le Wia wuo pila kuŋ-kala la si che la miisij le, di la wuo kaa ŋaa wialin kala sii to Wia wonɓiin, di la wuo jin Wia, nii-la si yirela di la wuo na u tula ari u zomun kala. ⁴ Wiaa deenba ne ŋaa wubal-la u fa si si u jan ŋaa pila. Wialin zomɔ kinkeŋ la teen. U jonj wiaa deenba pila di la wuo liise la titia wu-bomɔ-la dunia niaa sii to ba tuɔɔre wu-ŋaalaa le a ŋiŋaa, ka di la ku nage ŋii Wia si naga. ⁵ A tiŋ ma si laa Yesu wiaa dii ŋii, má he dolun di ma mele zɔŋ. Má leŋ di ma wu-jimij puŋa pipe ma meli-zɔŋ-la le. ⁶ Má to ma wu-jimii-la le a keŋ ma titia worun. Ma si keŋ ma titia worun ŋii, má keŋ kenyiri. Ma si keŋ kenyiri ma ŋii, má pe keŋ nyalima. Ma si keŋ nyalima ŋii, má ŋiŋaa wialin sii to Wia wonɓiin, ⁷ a pe keŋ zile ma naanɓiiri-la kala teen, aŋ pe choba maa. ⁸ Di ma ne ŋaa wiaa deenba a yuyuge, ba jan pe wialin ma si jima a mu tige la Tiina Yesu Kirisito le, a leŋ di ma ŋaa nialin Wia si jan kaa titin u tiŋtiŋŋaa. ⁹ Nii-la kala si bi wiaa deenba ka ŋaa, u tiina ŋaa nyulun, a nage nii-la si na u naasin bubuɔŋ dunduna aŋ bi di-bolii na, bee wiaa u tiina paala yu ari Yesu fa chese u bunɓun haacheba-la u si ŋaa ta ne. ¹⁰ Nii wiaa mi naanɓiirin, mii sulma ari Wia si yirema a liisema ŋii, má he dolun a chin wiaa deenba le worun. Di ma ní ŋaaba, ma bi jan lii Wia wonɓiin le. ¹¹ Di ma ne chin worun, ma jan jin ari ma jan wuo juu la Tiina ari la Laataara Yesu Kirisito kuorii-la tuɔŋ. U kuorii-la jan he dime deen.

¹² Nii wiaa ne tii bua-na kala le mi yie liliisima a mu tige wiaa deenba le. Ma paala jin wutitii-la ne a chin u le worun. ¹³ Mi ha si he mi miisij deen le, u ŋaa wuzɔŋ ne di mi liliisima wiaa deenba di ma siba yu, ¹⁴ bee wiaa mi jima ari mi bi jan dieni dunia deen le. La Tiina Yesu Kirisito titia dagemi wiin deen ne. ¹⁵ Mi saa che

di mi ne suba maa, di ma wuo liliisi wiaa deenba bua-na kala le.

Piita si duu titia ne na Yesu u miisij le

¹⁶ La bula pima ŋii la Tiina Yesu Kirisito si ko dunia ari dolun. Wii-la la si bula pima bi nage sunsɔguloɔ wu-jinnaa si sɔgulo. La titia siin ne na Yesu Kirisito tula. ¹⁷ Bua-la le la Nyimma Wia si jonj dolun ari tula pu, la nii yiikoro duu lii wia nyun, Wii-jaribako yiikoro ne. U fa si, “Mi Bii-choolun ne ŋla, mi tuɔŋ tɔre u nyun.” ¹⁸ Bua-la le yiikori-la fa si bul ŋii di Yesu ne fa he peel-la si bi disinnin kene nyun. ¹⁹ Nialin fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolun-la le ma fa bula ari wiaa deenba jan ŋaa. Má jegile niiba, bee wiaa wialin ba si bula nage chaanin ne a chaane birimin tuɔŋ halii tan mu pul. Bua-la le chaanin deen jan pulle a nage nanyualun a he ma tuɔŋ. ²⁰ U maga di ma laa sipaan jin ari wialin ba si ŋmunsa bil Wia tenin tuɔŋ, nialin fa sii bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolun le ne bulba. Nii wiaa nuu-kala bi jan wuo keŋ u titia wu-jimij a dage wialin bubuɔŋ. ²¹ Wii-la si tii ne ŋla: Wialin ba si bula bi ba titia tuɔbiinaa le lia. Ama Wia Diŋ-zɔŋ-la ne ku he ba tuɔŋ a leŋ ba bul wialin Wia si jonjo piba.

2

Wu-nyari kerichiba si nage ŋii

¹ Bunɓun wu-nyiaraa ku nialin si laa Wia wiaa dii tuɔŋ, a fugiba ari baa bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolun le ne. Nii titia ne wu-nyari kerichiba jan ku he ma tuɔŋ a luɔra didagema wialin si jan cheima a paala bul ari ba bi la Tiina Kirisito jin, nii-la si laaba ta. Ba si ŋaa ŋii, u bi jan dieni, ka di Wia dogiseba di ba suu. ² Naa jan yuge a to ba harin a ŋiŋaa wu-liili-la wu-nyari kerichiba-la sii ŋaa. Ba wu-ŋaalaa jan leŋ di niaa bul wiaa a chichei Wia wonɓii-titii-la la sii to. ³ Wu-nyari kerichi deenba jan keŋ tuɔ-lunun. Ba jan keŋ nii-sima a nyinyisema a lilaa ma kiaa maa. Faafaa kala ne Wia dage ari u jan dii niaa deenba yiri sariya a dogiseba maa. U bi jan dieni ka di Wia dogiseba di ba mu suu.

⁴ Bunɓun kala ne Wia tiŋdaaraa doŋsun fa ŋaa haache. Ba si ŋaa ŋii, Wia biba leŋe pei. U keseba a jonɓa yuo he Wia nyinin tuɔŋ. Ba keŋ chorumɔɔ vɔɔba a leŋ ba pin birimin tuɔŋ. Ba jan he dime a kaa mu yi tapulii-la Wia si jan dii dunia niaa sariya. ⁵ Bua-la le Nowa fa si he u miisij le, nialin kala fa sii ŋaa wu-bonɓɔɔ, Wia fa biba leŋe pei. U leŋe liin pelle paa ni-bonɓɔɔ deenba kala, aŋ leŋ Nowa ari u niaa balipe dundun. Nowa fa bula pi nialin di baa ŋaa wialin sii to Wia wonɓiin. ⁶ Bua-la le tasila balia ma fa he dime. Ba yirin ne Sodom

ari Gómora. Ba niaa fa síi ñaa wu-bónjoo, Wia fa dogiseba ne. U fa jon nyiniñ ne a nyigeba, ba kala dii buru añ ka tuorun dunđuna. Wia dage ñii ari u jan dogise nialin kala si bi u wonbiñ ka to. ⁷ Baal kubala ba faa yire Lot ma fa hon Sodom ari Gómora tinteen ne a fa ñaa tuo-pul tiina. U dunđuna ne Wia kaa liise tasi-la tuonj. Ni-bomó-la wu-ñaalaa fa chei u tuonj woruj. ⁸ Lot fa si honj ni-bomó-la tuonj, u yie na añ pe nii wu-bomó-la kala ba fa síi ñaa tasi-la tuonj tapulii-na kala. Wiaa deenba ne leñe u tuonj viisi, bee wiaa u-na fa ñaa tuo-pul tiina ne. ⁹ Wiaa deenba kala dagela ari Wia jinj wonbii-la u si janj to a laa tuo-pul tinjaa ta, di Sitaani si wuo magiseba di ba ñaa wu-bonj. Ba bira dagela ñii Wia si janj ñaa a dogise ni-bonjoo maa a kaa mu yi tapulii-la u si janj dii dunia niaa sariya. ¹⁰ Ba tuonj, Wia janj faasa dogise nialin síi ñaa wu-liilinj ari nialin si bi che di ba jonj ba titia a he Wia nisinj le.

Wu-nyari kerichi deenba bi nuu-kala ka fá, añ pe keñ nyu-duonj maa a ñijaa ba tuotore wiaa. Nii ne tii ba yie tuuse Wia tinđaraa-la si keñ yirinj a he Wia-janj le. ¹¹ Wia tinđaraa-la ne keñ doluj a kii wu-nyari kerichi deenba. Ama Wia tinđaraa-la biba ka tuuse, a bi cheerinj ma jonj pi niaa deenba Wia sipaanj. ¹² Wu-nyari kerichi deenba yie ñijaa wiaa ari pusuj si bi wu-jiminj kene síi ñaa ñii ne. Ba yie nage pusuj niaa si yie diese di ba kese a kpu ne. Ba yie bubul wu-bonjoo ne a titige wialinj ba si bi jinj le. Ba si jonj cheerinj pi niaa donsunj ñii, ñii titia ne Wia janj jonj cheerinj piba di ba suu. ¹³ Wu-bomó-la ba síi ñaa niaa le ñii, ñii titia ne Wia janj jonj wu-bomó-la a tinjba. Ba si cho di baa nii sima, ba paala galle wiiheye ne a ñijaa wu-liilinj deenba. Ba síi ñaa ñii, niaa yie chichei ma yirinj a jonj hiiñinj hema le. Ba yie guoli ma tuonj ne ma kala didii kaa, ama ba yie lii ma hariñj a ñijaa ba wu-liilinj. ¹⁴ Bua-na kala le di ba ne na haal, ba yie cheu ne ba tuonj le. Ba-na bi lol ari wu-bonjoo ñaaniñ. Ba yie nyinyise nialin si bi Wia wiaa le china kpanj kpanj di ba ñaa haache. Ba ñaa tuo-lunj timma ne. Wia kaliba heba le ne. ¹⁵ Niaa deenba via Wia wonbiñj ne a yenni. Baa to bunbun baal kubala hariñj ne baa yire Beelam. U nyimma yirinj ne fa Bio. A tinj moribee wiaa Beelam fa via Wia wiaa añ tuto wu-bonjoo hariñj. ¹⁶ U si via ñii, Wia dagu a leñ Beelam kakumo bul wiaa a nage nuhuobiine, a pugu duu si wu-yaayasinj ñaa.

¹⁷ Wu-nyiaraa kerichi deenba nage lii-bulo si hila ne. Ba bira nage duonuj si tina, añ ka pelinj ñaa kiri u bi nia ne. Niaa deenba, Wia janj jonjba he birinj-la si bi dere tuonj. ¹⁸ Ba yie faasa ñijaa gonj a

bubul ba-bii-bal wiaa si bi bubuonj kene. Ba yie keñ nii-sima a nyinyise nialin si bumó liise ba titia nialin si bi wutitii jinj le. Ba yie che di ba nyise niaa deenba di baa ñaa wu-liili-la kala ba síi ñaa. ¹⁹ Ba yie nyinyiseba a bul di ba ne to ba hariñj, ba janj tii ba titia. Ama wu-nyiaraa deenba paala bi ba titia tii. Ba ne wu-bonjoo yosuj, bee wiaa di nuu-kala ne leñe di wii malu, di u ne bi wii-la wuo leñ, u yie ku ñaa wii-la yonj ne. ²⁰ Di niaa ne ku jinj ari la Tiina Yesu Kirisito ne laaba ta ba haacheba le, di ba ne liise ba titia dunia kialinj si yie leñ baa ñaa haache le, di ba ne bira leñ di wiaa deenba malba a keñ doluj ba le, niaa deenba diderinj ne janj bomó kii buala le ba ha si bi wutitii-la jinj. ²¹ Wijnj deenj janj ñaaba le, bee wiaa ba jonj hariñj yia wialinj Wia fa si si di ba tuto a keñ tuopula u teenj. U fa janj kpia di ba ne fa bi wutitii-la wonbiñ jinj, ama ba jimu ne añ jonj hariñj yia wialinj Wia fa si bula piba di baa ñaa. Wiaa deenba bi disinninj kene. ²² Wijnj deenj si ñaa niaa deenba le daga ari namaga-la niaa síi magu ñaa wutitii ne. Ba si, “Vaha yie tuose ne añ gura paa dii. Ba yie fo toonj ma liinj, ka u bira mu ñmoo vichoonj.”

3

Tapulii-la la Tiina Yesu si janj miira ko

¹ Mi nanđonj-kpianaba, mi tenj-liaminj ne ñla mi si ñmunsá pipima. Mi tenni-la baliaminj tuonj, mi bul wiaa liliisima di ma wuo to Wia ari tuobinj-zonjoo. ² Mi bul wiaa deenba di mi liisima wialinj nialinj fa síi bul wiaa, Wia Dinj-zonj-la doluj le si bula faafaa ari ba janj ku bal, di ma síba yu. Má pe liliisi wialinj la Tiina Yesu fa si to ma nanzooaba le a bula pima. U ne la Laataara. ³ Mii che di ma laa sipaanj jinj ari bua-la le dunia si janj ku kpage diderinj, ni-sieree janj to ba tuotore wu-ñaalaa le a sisierima le. ⁴ Yesu fa si dage ari u janj miira ko, ba janj piesela di “Nii ne u he? Che bee ne saa u janj bira ko?” Ba janj bira bul di bua-la le nialinj si laa sipaanj laa Yesu wiaa dii si suba a kaa kuko bua deenj le, kunj-kunj-kala bi birima, ba kala ha nage ari Wia si ñaaba ñii dunia di-suomunj. ⁵ Nialinj síi bul wiaa deenba chaasa jinj kialinj kala Wia si ñaa ne, ama ba bi che di ba sei ari faafaa kala dunia fa tuo a kaa mu yi bua-la le Wia si bul wiaa, ka wia nyunj ari tinteenj kala-na ku he dime. Tinteenj fa he liinj tuonj ne, ka Wia kaa pöre u pinj u dunđuna, ka liinj ma pinj u dunđuna. ⁶ Lii-la titia ne Wia jonj to bunbunj dunia-la, u kala chei. ⁷ Wia bira bula ari u janj leñ di nyiniñ dii tinteenj ari wia nyunj kala si he dime leele ñla. Ama ba janj he dime halii, di tapulii-la Wia si janj dii

dunia niaa sariya ku yi. Nialin si bi u niin wiaa ka to, Wia jan jon cheerin piba di ba suu.

⁸ Ama mi nanbii-chooloo, ma si wiin deen yu, ari Wia teen tapul-bala nage jisin bui ne, ka jisin bui ma nage tapul-bala.

⁹ Niaa donsun biina ari Wia fiela ne ari wialin u si si u jan nja le. U bi fiela, ama u ken kenyiri ne a tin ma wiaa, bee wiaa u bi che di ma kun-kala lel. Uu che di nuu-kala birima lii u haacheba le ne. ¹⁰ Ama tapulii kubala la Tiina Yesu jan ko. Tapulii-la u jan guu ko a di niaa le, ari gaara si yie ko a di niaa le nii. Bua-la le nuu-kala jan nii huuri-bal kubala wia nyun. Duu ne nja, wia nyun jan lel, ka kun-kala si he wia nyun ma jan nmiere nyinin tuon a nyiige, ka di tinteen kun-kala ma dii nyinin.

¹¹ Ma si jima ari dunia kala jan lel nii, ee ne ma biina ari u maga di ma mele nage?

U maga di ma jon ma titia kala a pi Wia ne, a si disin kala ken, a tuto u wonbii-la.

¹² Ma sii gberere tapulii-la la Tiina Yesu si jan ko nii, ma pe pipesi, di ma nja wii-na kala ma si jan wuo nja di tapulii-la yima lima. Tapulii-la ne wia nyun jan nmiere nyinin tuon a nyiige. Ka kun-kala si he wia nyun ma jan nmiere nyinin a lel. ¹³ Faafaa-la Wia bula ari u jan nja wia nyu-falii ari tintee-falii. Lee-la u niaa jan njaa tuo-pul wiaa. Wiaa deenba ne laa gberere.

¹⁴ Nii wiaa mi nanbiiirin, ma sii gberere di ma na wiaa deenba, ma fiere siin a len di ma mele zon, di tapulii-la ne yie, di Wia si cheerin kala jonjo pima, ka di ma di Wia sin. ¹⁵ Mi nanbiiirin, u maga di ma jin ari la Tiina Yesu ken kenyiri ne. U nja nii duu wuo laama ta ne. Wiaa deenba titia ne la nanbii-choolon Pool ma bul tenni-la kala le u si njunsa pima. Wia ne pu wujimin deen u kaa bul wialin. ¹⁶ Wialin u si bula u tenni-la le, ba donsun heye. Niaa bi ba bubuosa jin. Nialin ma si bi wiaa jin ari nialin si bi wialin ba si laa dii le china kpan kpan yie ken wialin kaa birime wu-wogusu, ari ba si yie ken Wia tenin wiaa seme donsun kaa birime nii. Ba sii nja nii, Wia jan dogiseba ba suu. ¹⁷ Mana mi nanbii-kpianaba, ma paala jin ari wu-nyiaraa deenba jan ko. Nii wiaa, ma po ma titia le di nialin si bi Wia niin ka to si wuo nyisema di ma to ba wu-nyiarila harin, an jon wialin ma si laa dii a chin ba nyun ta. ¹⁸ Ma to la Tiina Yesu Kirisito a kaa mu, nii-la si nja la Laataara. Di ma ne nja nii, u jan pema le worun a len di ma wasa jimu. U yirin ne niaa jan yire leele a kaa mu wuu. Ami.

TEN-BUNBUN-LA JCOJ SI N̄MUNSA

Wii-la si ku ŋaa nuhuobiine

¹ Mi-na Jcoj ŋmunse tenin deen pipima a tige wii kubala le ne. Wii-la fa he dime bunbun kala ne a keŋ miisinj. La nii u yiikoro a keŋ la siaa ma nau a chaasa benu, a keŋ la nisaa ma digu. ² Wii-la si ku ŋaa nuhuobiine, la nau ne a ŋaa u dansia, a bul u wiaa pipima. Wii-la ne ŋla: Miisi-la si bi dere. U fa he la Nyimma teenj ne a ku lii la teenj la nau. Yesu Kirisito ne ŋii. ³ U fa si he la teenj ŋii, la na wialinj u si ŋaa a nii wialinj maa u si bula. Wialinj la si na aŋ nii maa, ba ne la bulaa pima, di ma wuo juu la tuonj di la kala keŋ nii-bala. La di la Nyimma Wia ari u Bie Yesu Kirisito keŋ nii-bala ne. Laa che di ma ma keŋ niibala ŋii ne. ⁴ Laa che di ma tuonj faasa tore ne worun, ŋii ne tii la ŋmunse wiinj deen pipima.

Wia ne keŋ pulumunj

⁵ Wialinj Wia Bie si dagela a tige Wia le, ba ne ŋla: Wia ne keŋ pulumunj. Biriminj tuo Wia le. ⁶ Di la ne si la duu keŋ nii-bala aŋ ka laa ŋaa biriminj tuonj wiaa, laa nyia ne. La wu-ŋaalaa ari la wu-bulaa kala bi wutitii kene. ⁷ Ama di la ne ŋaa pulumunj tuonj wiaa a he pulumunj tuonj, ari Wia si he pulumunj tuonj ŋii, ŋii-na la di la doŋsunj tinjŋaa kala keŋ nii-bala ne. Di la ne ŋaa ŋii, Wia Bie Yesu chalinj ma jaŋ chese la wu-boŋŋoo kala ta. ⁸ Di la ne si la bi wu-boŋŋoo ŋaa, laa nyise la titia ne. La bi wutitii kene. ⁹ Ama di la ne seye ari laa ŋaa wu-boŋŋoo a dage la wu-boŋŋoo-la a pi Wia, u jaŋ wuo jonj la haacheba a chela a chese la wu-boŋŋoo kala ta. Wia keŋ wutitii. N̄ii ne tii u jaŋ wuo ŋaa ŋii. ¹⁰ Ama di la ne si la bi wu-boŋŋoo ŋaa, la keŋ Wia yire wu-nyiaru ne. La bi u niinj wiaa laa he la tuonj.

2

Kirisito chij la harinj a pipela le

¹ Mi biirinj, mi ŋmunse wiinj deen pipima di ma bira si wu-boŋŋoo ŋaa, ama di la kuŋ-kala haa ŋaa wu-boŋŋoo, la keŋ nuu si chij la harinj. U jaŋ sula laala u Nyimma teenj. Tuo-pul Tiina Yesu Kirisito ne ŋii. ² U ne jonj u miisinj a yoo suunj la wu-boŋŋoo wiaa, di Wia jonj u baaninj ta u fa si kene a tinj la wu-boŋŋoo wiaa, aŋ jonj la wu-boŋŋoo a chela. La dunduna wu-boŋŋoo wiaa dee, dunia kala wu-boŋŋoo wiaa ne. ³ N̄la ne la jaŋ wuo to jinj worunj ari la jinj Wia: Di la ne to wialinj kala Wia si dage

niaa di baa to, ŋii daga ari la sene jinj Wia ne. ⁴ Di nuu ne si u jimuj, ka u via wialinj u si dage niaa di baa to, tiina ŋaa wu-nyiaru ne, u bi wutitii kene. ⁵ Ama nii-la kala sii to u niinj wiaa, u ne nii-la si sene cho Wia kinkeŋ. Di la ne to u niinj wiaa ŋii, la jaŋ wuo to jinj ari la di Wia sene ŋaa kubala ne. ⁶ Nii-la kala si si ba di Wia ŋaa kubala, u maga di u tiina wu-ŋaalaa nage Yesu Kirisito wu-ŋaalaa ne.

Nialinj sii venj pulumunj tuonj si nage ŋii

⁷ Mi bii-chooloo, wii-la mi sii che mi ŋmunsa pima leele, u bi wu-falii kala ŋaa Wia si dagema di maa to, u ŋaa wu-biniila ma fa si nii bunbunj kala ne. Wu-biniila ne Wia niinj wialinj ba si dagema. ⁸ Ama u saa naga ari wu-falii ne mi si ŋmunsa pipima, beŋ wiaa wiinj deen ku ŋaa wutitii Kirisito miisinj le ari ma ma miisinj le. Bua deen le biriminj ka lel ne, aŋ ka pulumunj ha faasa chaane pir. ⁹ Nii-la kala si si uu venj pulumunj tuonj aŋ bere u doŋo tiina, u ha he biriminj tuonj ne. ¹⁰ Ama nii-la kala si cho u doŋo tiina, uu venj pulumunj tuonj ne. Wii-kala bira tuo si jaŋ ŋaa u siera tel. ¹¹ Ka nii-la kala si bere u doŋo tiina, u tiina venj biriminj tuonj ne. U bi jinj lee-la kala u sii mu. Biriminj ŋaa u siaa bi na.

¹² Mi biirinj, a tinj Yesu wiaa ne Wia jonj ma wu-boŋŋoo a chema. N̄ii ne tii mi ŋmunsa pipima. ¹³ Mi nyimmaba maa, ma jinj Nii-la fa si he dime bunbunj kala ne. N̄ii ne tii mi ŋmunsa pipima maa. Ma bapuoŋaa maa, ma leele yuo dii Sitaani ne, ŋii ne tii mi ŋmunsa pipima maa. Mi biirinj, ma ma jinj la Nyimma Wia ne, ŋii ne tii mi ŋmunsa pipima maa. ¹⁴ Mi kuhiasinj maa, ma jinj Nii-la fa si he dime bunbunj kala ne, ŋii ne tii mi ŋmunsa pipima. Ma bapuoŋaa maa, ma ma keŋ dolunj, Wia niinj wiaa ma he ma tuonj le. Ma leele yuo dii Sitaani ne, ŋii ne tii mi ŋmunsa pipima.

¹⁵ Ma si dunia kiaa cho. Nii-la kala si cho dunia kiaa, u bi la Nyimma Wia cho. ¹⁶ N̄ tuotoŋore wu-ŋaalaa ari ŋ siinj wu-chooloo ari kialinj si ŋaa niaa bibigisi ba titia le, ba kala bi la Nyimma Wia teenj lia. Ba ŋaa dunia kiaa ne. ¹⁷ Dunia ari kialinj kala si he dime nuhuobiine cho, ba kala jaŋ dere. Ama nii-la si ŋaa wialinj Wia si cho, u jaŋ keŋ miisi-la si bi dere.

Kirisito diŋdoŋ-balinj

¹⁸ Mi biirinj, dunia diderinj kpaga ne. Ma nia ari Kirisito diŋdoŋ-balinj jaŋ ko. Bua deen le Kirisito diŋdoŋŋoo paala yuge ne a ko. N̄ii wiaa, la jima ari dunia diderinj kpaga ne. ¹⁹ Ba lii la tuonj ne, ama la di ba fa bi kubala ŋaa. Di la di ba ne fa ŋaa kubala, ba ma fa ha jaŋ he la tuonj. Ama ba lii la tuonj ne di la jinj ari la di ba bi kubala ŋaa. ²⁰ Ama ma-na jinj wutitii, beŋ wiaa

Kirisito jon u Diŋ-zoŋ-la hema le ne. ²¹ U bi naga di mi ŋmuŋsa pipima a tiŋ ma si bi wutitii-la jin. Ama mi ŋmuŋsa pipima a tiŋ ma si jin wutitii-la ne. Ma ma jima ari wu-nyari tiina bi wutitii kene. ²² Kubee ne saa ŋaa wu-nyari tiina? Nii-la si si Yesu dee bi Kirisito ŋaa, nii-la Wia si liisa, u dee bi wu-nyari tiina ŋaa? Nii-la kala saa si via la Tiina Wia ari u Bie, u tiina ne ŋaa Kirisito diŋdoŋ-baliŋ. ²³ Nii-la kala si via Wia Bie, u bi u Nyimma ma jin. Nii-la ma kala si sei Wia Bie, u ma jin u Nyimma ne. ²⁴ Má leŋ di wialin kala ma si nia bunbun he ma tuoŋ a kaa mu. Di wiaa deenba ne he ma tuoŋ a kaa mu, ma di Wia Bie jan ŋaa kubala a kaa mu. Ma di u Nyimma ma jan ŋaa kubala a kaa mu. ²⁵ Wii-la Kirisito titia si bula duu jan ŋaa pila ne ŋla: U si u jan jon miisi-la si bi dere a pila.

²⁶ Mi ŋmuŋse wiin deen pipima a mu tige nialin sii che di ba nyisema le ne. ²⁷ Ama Kirisito jon u Diŋ-zoŋ-la hema le ne. Diŋ-zoŋ-la si hema le nii a kaa mu, ma bira bi nialin doŋsun naga, nialin sii che di niaa didageba. U Diŋ-zoŋ-la hema le a dagema wii-kala ne. Wialin kala u sii dagema ŋaa wutitiiba ne, wu-nyari dee. Má saa leŋ di ma di Kirisito ŋaa kubala a kaa mu, ari u Diŋ-zoŋ-la si dagema nii.

²⁸ Mi biirin, di ma ŋaa nii a kaa mu, la jan keŋ nyu-duoŋ chee-la Kirisito si jan miira ko. Hiisin bi jan keŋla di la faa. ²⁹ Ma si jima ari Kirisito ne keŋ wutitii, ma saa jan jin ari nuu-kala si keŋ wutitii, u tiina ŋaa Kirisito bii ne.

3

Wia biirin si nage nii

¹ Ma na nii la Nyimma Wia si chola. U chola kieli, nii ne ti u keŋla yiyire u biirin. Wutitii, la sene ŋaa u biirin ne. Dunia niaa bi Wia jin, nii ne ti ba bila ma jin nii. ² Mi bii-chooloo, leele la ŋaa Wia biirin ne. Ama Wia ha bi chaasa daga pulle nii la si jan nage. Ama wii-la la si jima ne ŋla: Bualle le Kirisito si jan ko, la ma jan nage u si nage nii, bee wiaa la jan nau u si nage nii kala. ³ Nii-la kala sii yiele wiin deen le, u jan liise u titia wu-boŋ wu-ŋaalaa le, aŋ keŋ u titia pulle duu keŋ tuo-pula, ari Kirisito si keŋ tuo-pula nii.

⁴ Nii-la kala si ŋaa wu-boŋmuŋ, u chei wialin Wia si leŋe ba ŋmuŋsa bil ne di niaa tuto. Di nuu ne ŋaa wu-boŋ, u chei wialin ne. ⁵ Ma kala jima ari Kirisito ko duu laa la wu-boŋko ta ne. U-na bi wu-boŋ kala ŋaa. ⁶ Di nuu ari Kirisito ne ŋaa kubala, u tiina bi wu-boŋko ŋaa. Ama nii-la kala ha sii ŋaa wu-boŋko, u tiina bi Kirisito jin. U siaa ma ha bi u nyun pollo. ⁷ Mi biirin, ma si leŋe di nuu-kala

nyisema wiaa deenba le. Nii-la kala si ŋaa wutitiiba, u tiina ŋaa tuo-pul tiina ne, ari Kirisito si ŋaa Tuo-pul Tiina nii. ⁸ Ama nii-la kala ha sii ŋaa wu-boŋko, u ŋaa Sitaani tiina ne. Sitaani ŋaa wu-boŋko bunbun kala ne a kaa ko ari jinin kala. Wii-la si tii Wia Bie ko dunia ne ŋla: U ko duu chei Sitaani tiŋtiŋŋaa ne. ⁹ Nii-la kala si ŋaa Wia bii-lulii, u tiina bi wu-boŋko ŋaa, bee wiaa u laa u wu-ŋaalaa kala ne a kaa mu. Wia si ŋaa u Nyimma nii, u bi wu-boŋ wuo ŋŋaa. ¹⁰ Nla le ne ma jan wuo a to jin Wia biirin ari Sitaani biirin. Nii-la kala si bi wutitiiba ŋaa, koo nii-la kala si bi u doŋo tiina cho, u tiina bi Wia bii ŋaa.

Má cho doŋo

¹¹ Wii-la ma si nia bunbun kala ne ŋla: U maga di ma cho doŋo. ¹² U bi maga di la nage Keen. U fa ŋaa Sitaani tiina ne a kpu u ŋaana. Bee ne ti u kpuu? Keen faa ŋaa wu-boŋko ne, aŋ ka u ŋaana fa ŋŋaa wu-zoŋko. Nii ne ti u kpuu. ¹³ Mi naanbiirin, ma si leŋe duu ŋaa wu-kpuŋkpuere ma le di dunia niaa ne beŋema. ¹⁴ La-na cho la doŋsun tiŋŋaa ne. Nii ne ti la jin ari la lii suuŋ bua le ne a keŋ miisi-la si bi dere. Nii-la kala si bi niaa cho ha he suuŋ bua le ne. ¹⁵ Nii-la kala si bere u doŋo tiina, u ŋaa ni-kpuuru ne. Miisi-la si bi diderin kene, ma jima ari ni-kpuura buu kene. ¹⁶ Kirisito jon u miisin yoo suuŋ la wiaa, a dagela nii u si chola kinkeŋ. La ma saa maga di la ma cho la doŋsun tiŋŋaa nii ne a jon la miisin a yoo suuŋ ba wiaa. ¹⁷ Di nuu ne keŋ kaa woruŋ aŋ na u doŋo tiina u juu wii a chiche kaa, ka u keŋ tuo-heeŋ a bi u nennige fá, ee ne u jan wuo bul duu cho Wia ne? ¹⁸ Mi biirin, ma si leŋe di la keŋ niuŋ duŋduŋa cho doŋo. Má leŋ di la to wutitii woŋbiin a ŋŋaa wu-zoŋko, di la wu-ŋaalaa-la dage ari la sene cho doŋo ne.

¹⁹ Di la nú ŋaa nii, la jan wuo to nii le jin ari laa to wutitii woŋbiin ne a wuo na wiese Wia teen. ²⁰ Di la tuoŋbiinaa ne ha wuo dage ari la cheye ne, la jima ari Wia ne yuga kii la tuoŋbiinaa a jin wii-kala. ²¹ Mi naanbiirin, di la tuoŋbiinaa ne bi daga ari la cheye ne, la jan keŋ nyu-duoŋ Wia sipaan a wuo na wiese. ²² Nii wiaa, di la ne sul kur-na kala u teen, u jan joŋo pila, bee wiaa laa to wialin u si leŋe ba ŋmuŋsa bil di niaa tuto ne aa ŋaa wialin sii toŋe u tuoŋ. ²³ U bira dagela di la ŋŋaa ŋla ne: Di la laa u Bie Yesu Kirisito wiaa dii a cho doŋo, ari u si dagela nii. ²⁴ Nuu-na kala sii to wialin Wia si dagela di laa to, u tiina he Wia teen ne a kaa mu. Wia ma he u teen a kaa mu. Nla le ne la jan to jin ari Wia he la teen ne: U jon u Diŋ-zoŋ-la hela le ne.

4

Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ si nage ɲii

¹ Mi bii-chooloo, di niaa ne si di ba keŋ doluŋ a wuo bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ma sí guu laa dii ari baa bul wutitii ne. Má laa sipaan magiseba na ari ba sene keŋ Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ ne aa bul wiaa. Bɛɛ wiaa nialinj si bi ɲia wiaa a bul di baa bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ba yuga ne a he dunia le. ² ɲla le ne ma jaŋ to a wuo jin di nuu ne keŋ Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ: Nii-la kala si laa Yesu wiaa dii a sei duu ne ɲaa Kirisito, nii-la Wia si liisa, a bira sei duu ku ɲaa nuhuobiŋ ne a ku tuu dunia, u tiina ne sene keŋ Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ. ³ Nii-la kala si bi ɲii bula a tige Yesu le, u bi Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ keŋe. Dol-la u tiina si keŋe ɲaa Kirisito diŋdoŋ-baliŋ doluŋ ne. Ma nia ari Kirisito diŋdoŋ-baliŋ deen jaŋ ko dunia. U doluŋ ne saa paala he dunia le leele. ⁴ Mi biirin, ma ne ɲaa nialinj Wia si ti. Ma ne leele keŋ doluŋ a kii nialinj si ɲia wiaa a bul di baa bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le ne, bɛɛ wiaa Wia Diŋ-zoŋ-la si hema le ne keŋ doluŋ a kii dol-la dunia niaa si keŋe. ⁵ Nialinj si ɲia wiaa a bul di baa bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le, ba he dunia nisinj le ne a bubul dunia wiaa. ɲii ne tii dunia niaa jegilee nii ba teenj. ⁶ Ama la-na ɲaa nialinj Wia si tii ne. Nii-la kala si jin Wia, u tiina ma jegilee nii la teenj ne. Nialinj ma si bi Wia jin, ba bi la teenj jegili. ɲla le ne la jaŋ wuo to jin wutitii tinɲaa ari wu-nyiaraa.

Wia si cho niaa ɲii

⁷ Mi bii-chooloo, má lenj di la cho doŋo. Di la ne cho doŋo, u lii Wia teenj ne. Nii-la kala si cho niaa ɲaa Wia bii-lulii ne a jin Wia. ⁸ Nii-la ma kala si bi niaa cho, u bi Wia jin, bɛɛ wiaa chonuŋ ɲaa Wia kuŋ ne. ⁹ ɲla ne Wia dagela ari u si chola: U joŋ u Bii-bala duu ku tuu dunia, di la tou le a keŋ miisi-la si bi dere. ¹⁰ ɲla ne chonuŋ nage: U bi naga la ne laa sipaan cho Wia, ama Wia ne laa sipaan chola. U tinj u Bie u ku tuu suu la wiaa, di Wia joŋ u baaniŋ ta u fa si keŋe a tinj la haacheba wiaa, a joŋ la haacheba chela. ¹¹ Mi bii-chooloo, Wia si chola ɲii, u maga di la ma cho doŋo. ¹² Nu-u-kala ha bi Wia naa. Di la ne cho doŋo, Wia he la teenj ne a kaa mu. Di u ne he la teenj ɲii, la jaŋ cho Wia ari la doŋsun tinɲaa kinkeŋ.

¹³ U joŋ u Diŋ-zoŋ-la hela le duu didagela. ɲii le ne la to jin ari la he Wia teenj ne, Wia ma he la teenj ne a kaa mu. ¹⁴ La titia na a ɲaa siada di Wia ta u Bie duu ku tuu ɲaa dunia niaa Laataara. ¹⁵ Nu-u-kala si wuo bul ari Yesu ne ɲaa Wia Bie, Wia he tiina teenj ne a kaa mu. U tiina ma he Wia teenj ne a kaa mu. ¹⁶ ɲii ne

la titia jin a laa dii ari Wia si chola ɲii. Chonuŋ ɲaa Wia kuŋ ne. Nii-la kala si cho Wia ari niaa a kaa mu, u tiina he Wia teenj ne a kaa mu. Wia ma he u tiina teenj a kaa mu. ¹⁷ Di la ne cho Wia ari niaa kinkeŋ, la jaŋ nage ɲii u fa si naga dunia le. Di la ne ɲaa ɲii, la jaŋ keŋ nyu-duoŋ tapulii-la Kirisito si jaŋ dii dunia niaa sariya. ¹⁸ Nii-la si cho Wia ari niaa, u tiina bi fawulluŋ ka fá. Di la ne cho Wia ari niaa kinkeŋ, chonu-la kiri fawulluŋ ta ne. Di la ne haa fá fawulluŋ ari Wia jaŋ dogisela, la ha bi Wia ari niaa cho kinkeŋ. ¹⁹ Wia ne laa sipaan chola. ɲii ne tii la ma wuo cho Wia ari niaa. ²⁰ Di nuu ne si u cho Wia ne aŋ bere u doŋo tiina, u ɲaa wu-nyiaru ne. U si wuo na u doŋo tiina aŋ buu cho, ɲii-na u bi Wia u si bi wuo na ma cho. ²¹ Wia bula pila ari nii-la kala si chou, u maga duu cho u doŋo tiina ma ne.

5

Wia biirin jaŋ keŋ doluŋ a wuo dunia

¹ Nii-la kala si laa dii ari Yesu ne ɲaa Kirisito, nii-la Wia si liisa, u ɲaa Wia bii ne. Nii-la kala ma si cho nuu, u cho nii-la bie ma ne. ² Di la ne cho Wia a tuto wialinj u si dagela di la ɲiɲaa, la jaŋ wuo jin ari la ma cho Wia biirin ne. ³ Di la nú to wialinj u si dagela di la ɲiɲaa, ɲii jaŋ dage ari la cho Wia ne. U bi heci a pila di la to wiaa deenba, ⁴ bɛɛ wiaa Wia bii-lulii kala jaŋ keŋ doluŋ a wuo dunia ari u kiaa kala. La si ɲaa Wia yarida-la ne pila doluŋ deen. ⁵ Kubɛɛ ne saa keŋ doluŋ duu wuo dunia ari u kiaa? See nii-la kala si laa dii ari Yesu ne ɲaa Wia Bie.

Kialaa batori si ɲaa Yesu dansia

⁶ U-na Yesu Kirisito ne ko dunia. U si he dunia le, u to liinj ari chalinj kala le ne a lii. Liinj dunduna le dee u to. U to chalinj ma le ne, bɛɛ wiaa ba keŋ liinj a fou Wii-chuole liinj. U bira suu, u chalinj ma jaase. ⁷ Wia Diŋ-zoŋ-la ɲaa wiaa deenba dansia. U-na keŋ wutitii. ⁸ Kiaa batori ne saa ɲaa u dansia tinɲaa. Wia Diŋ-zoŋ-la ari lii-la ari u chal-la. Ba kala keŋ nii-bala ne. ⁹ Di nuu ne ɲaa wii siada tiina, la yie sei wii-la ne. Ama di Wia ne ɲaa wii siada tiina, u ne ɲaa siifan wiinj a kii nuhuobiine si si wii-la ɲaa wutitii ne. Wia saa ɲaa u Bie siada tiina ne. Wialinj kala u si bula a tige u le ɲaa wutitii ne. ¹⁰ Nii-la kala si laa Wia Bie wiaa dii, u tiina jima u tuoŋ le ari wialinj Wia si bula a tige u le ɲaa wutitii ne, a ɲaa wiaa deenba dansia. Ama nii-la kala si bi Wia laa dii, u keŋ Wia yiyire wu-nyiaru ne, bɛɛ wiaa u bi wii-la u si bula a tige u Bie le laa dii. ¹¹ Wii-la Wia si bula ne ɲla: duu pila miisi-la si bi dere ne. Miisi-la he u Bie teenj ne. ¹² Nii-la kala si he Wia Bie teenj

քեյ միւսի-լա ռէ. Ուի-լա կալա մա սի Բի Վիա Բիլէ տէյ ի, u մա Բի միւսի-լա կենէ.

La jan wuo jin ari la քեյ միւսի-լա սի Բի Երէ

¹³ Մի ղմսնսէ ւիյն ճէյն քիքիմա ճի մա նիալիյ սի լաա Վիա Բիէ ւիաա ճիւ մա ւուօ յիյն արի մա քեյ միւսի-լա սի Բի Երէ ռէ. ¹⁴ Լա մա յիմա արի լա ռէ սըլ կսյ-կալա Վիա տէյ, լա յայն ւուօ քեյ նյս-ճսյն ա սըլ, Բէէ ւիաա լա յիմա արի կս-լա u սի ճո ճսյն յոյո քիլա, u յայն յեյլիլէ ուի լա տէյ. ¹⁵ Գի լա ռէ սաա յիմա արի լա ռէ սըլ կսյ-կալա u տէյ, u ռէ յիլէ յեյլիլէ ուի լա տէյ, ղիւ-նա լա մա յիմա արի u յիլէ յոյն կս-լա լա սիլ ճէ քիլա ռէ.

¹⁶ Գի ուս-կալա ռէ նա u ճոյո տիւնա ճսյն ղաա ւս-Բոյնոյո, u մացա ճի տիւնա սըլ Վիա քսս ռէ ճի Վիա յոյն u միւսիյն ճէս. Մի Բսլ ղիլա ա տիցէ նիալիյ սի ղաա ւս-Բոյնո-լա լէ սի Բի մացա ճի Բա սսս լէ ռէ ա տիյն Բա ւս-Բոյնո-լա ւիաա. Վս-Բոյնոյո ճոյնսյն իլէ ճիմէ. Գի ուսս ռէ ղաաԲա, u տիւնա յայն սսս. Գի ուսս ռէ սաա ղաա ւս-Բոյնոյո ճէյնԲա, մի Բի սի ճի մա սըլ Վիա ճսյն յոյն u միւսիյն ճէս. ¹⁷ Վս-Բոյն կալա ղ սի ղաա, ղաա իաաճէ ռէ. Ամա ւս-Բոյնոյո ղաա ճաԲայն ճաԲայն ռէ. Գի ղ ռէ ղաա Բա ճոյնսյն, ղ Բի յայն սսս ա տիյն Բա ւիաա.

¹⁸ Լա յիմա արի Վիա Բիւ-լսլիւի կալա Բի ւս-Բոյնոյո ղաա. Վիա Բիէ ռէ յիլէ ԲիԲենս. Տիտանի Բսս ւիւ-կալա ւուօ ղաա.

¹⁹ Լա մա յիմա արի լա ղաա Վիա Բիւ-լսլիւա ռէ. Ու-կաանա-լա-նա կալա սի իլէ ճսյնա լէ իլէ Տիտանի նիսիյն լէ ռէ.

²⁰ Լա Բիւրա յիմա արի Վիա Բիէ ռէ կո ա սսրի լա սիաա ճի լա ւուօ յիյն Վիւ-տիւի-լա. Լա ճի Վիւ-տիւի-լա ղաա կսԲալա ռէ. Լա ճի u Բիէ մա ղաա կսԲալա, Բէէ ւիաա Վիա Բիէ արի Վիա մա ղաա կսԲալա ռէ. U ռէ ղաա Վիա տիւ. U ռէ յոյն միւսի-լա սի Բի Երէ քիլա. ²¹ Մի Բիւրիյն, մա լիւսէ մա տիւա ւսւիաա լէ.

TEN-LIA-LA
JƆƆŋ
SI N̄MUNSA

¹ Mi-na nihian ne ŋmun̄se teniŋ deen̄ aa pi ŋ-na haal-la Wia si liisa, ari ŋ biirin̄, nialin̄ mi si sene cho woruŋ. Mi dun̄duŋa dee ne choma ŋii, la di nialin̄ kala si ku jin̄ wutitii-la ne choma. ² La choma ŋii a tin̄ wutitii-la si hela le. U saa jan̄ hela le a kaa mu.

³ La Nyimma Wia ari u Bie Yesu Kirisito lahorim̄o le, ba jan̄ fála nennige, a leŋ di la hoŋ ari yarifíelaa, a pela le di la sene to wutitii le a cho doŋo.

U maga di la cho doŋo

⁴ Mi tuon̄ t̄o k̄in̄k̄en̄ mi si na ari ŋ biirin̄ doŋsun̄ to wutitii-la le, ari la Nyimma Wia si si laa to ŋii. ⁵ Haal, mii suluŋ di ŋ to wii-la doŋo Wia fa si bula pila bun̄bun̄ kala. U bi wu-falii kala ŋaa. U ne ŋla: U maga di la cho doŋo. ⁶ Di la ní to wialin̄ ba si ŋmun̄sa bil di niaa tuto, ŋii jan̄ dage ari la sene cho Wia ari niaa ne. Wii-la Wia fa si bula pila bun̄bun̄ kala ne ŋla: di la cho doŋo.

⁷ Niaa yuga a he lee-kala dunia le di ba nyise niaa. Niaa deen̄ba bi seye ari Yesu Kirisito ku ŋaa nuhuobiin̄ ne a ku tuu dunia. Nu-kala si nage niaa deen̄ba ŋaa ni-nyiseru ne a ŋaa Kirisito d̄in̄doŋ-bal maa. ⁸ Má p̄o ma titia le a sí leŋ di tin̄timii-la ma si tima, duu chei. Ama má tin̄ ŋii di Wia wuo jon̄ ma time kala a pima. ⁹ Nii-la kala si bi wialin̄ Kirisito dun̄duŋa si daga ka to an̄ dage wiaa doŋsun̄ pipe wialin̄ le, u tiina bi Wia teen̄ he. Ama nii-la kala sí to wialin̄ Kirisito si daga dun̄duŋ, u tiina he Wia ari u Bie kala teen̄ ne. ¹⁰ Di nuu-kala ne ko ma teen̄ a bi wiaa deen̄ba dage, ma sí leŋe di tiina bira juu ma dia. Ma paala síu chuolu. ¹¹ Di nuu-kala ne chuolu a kenu woruŋ, u ma ŋaa u doŋo tiina ne a p̄e le a ŋin̄aa wu-b̄oŋŋo.

Wu-kaanaa

¹² Mi ken̄ wiaa yuge ne mi síi che di mi bula pima. Ama mi bi che di mi ŋmun̄se ba kala teniŋ tuon̄. Mii che di mi titia ku yi ma teen̄ ne a bula pima. Bua-la mi tuon̄ jan̄ faasa t̄ore.

¹³ N̄ dihaala Wia si liisa, u biirin̄ ka chuolun̄ woruŋ.

TEN-TORI-LA JƆƆŋ SI N̄MUNSA

¹ Mi-na nihian̄ ne n̄munse tenin̄ deen̄ pipi n̄-na Gayas, mi nan̄don̄-la mi si sene cho worun̄.

² Mi nan̄don̄-choolii, mi jima ari ma di Wia honun̄ zom̄. N̄ii titia ne mi yie chuole Wia pipin̄ di n̄ ken̄ dolun̄ n̄ yaraa ma le.

³ La naan̄biirin̄ lii won̄biin̄ ku bula pimi n̄ii n̄ s̄i to wutitii. Ba bula ari n̄ wu-ŋaalaa ne dage n̄ii. U n̄ii ŋaa mi tuon̄ tor̄e kin̄ken̄.

⁴ Wii-kala bi leŋe mi tuon̄ tor̄e kin̄ken̄ a mage mi si nia ari mi biirin̄ ka to wutitii won̄bii-la.

JƆƆŋ bese Gayas le

⁵ Mi nan̄don̄-choolii, n̄ŋ ŋaa worun̄ n̄ si yie pipe n̄ don̄sun̄ tin̄ŋaa le si laa Yesu wiaa dii a ken̄ba worun̄, di ba ne ŋaa nuhuoraa maa. N̄ŋ to won̄biin̄ worun̄ ne. ⁶ Ba bul n̄ wiaa a pi la nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Ba bul n̄ii n̄ si cho niaa. U maga di n̄ ma he dolun̄ a pipeba le ari kun̄-kala ba s̄i che di ba kaa ven̄ won̄biin̄. ŋaa n̄ii si jan̄ leŋ di Wia tuon̄ tor̄e, ⁷ bese wiaa ba lii ba diisin̄ le di ba tin̄ Kirisito tin̄tin̄ŋaa ne. Ba via di ba laa kun̄-kala nialin̄ si bi Wia wiaa laa dii teen̄ ne. ⁸ U maga di la nialin̄ si laa Wia wiaa dii ne pe niaa deen̄ba le. Di la ne ŋaa n̄ii, la jan̄ wuo ŋaa ba don̄sun̄ tin̄ŋaa a peba le wutitii tin̄tin̄ŋaa le.

Dayotifis bi worun̄ ŋaa

⁹ Mi laa sipaan̄ n̄munse tenin̄ a pi ma nialin̄ si laa Yesu wiaa dii aa hilimi. Ama baal kubala ba s̄i yire Dayotifis he ma tuon̄ a faa cho duu ŋaa ma kuhian̄. U jon̄ harin̄ yia wii-la mi si bula ne. ¹⁰ Di mi ne k̄o, mi jan̄ bula pima wialin̄ kala u s̄i ŋaa. U yie gaa mi harin̄ a chichei mi yirin̄. N̄ii ma dun̄dun̄a dee. La naan̄biiri-la si ŋaa nuhuoraa, di ba ne k̄o, u biba worun̄ ken̄, aŋ bira p̄o nialin̄ ma s̄i che di ba ken̄ba worun̄, di ba s̄i n̄ii ŋaa. U yie kiriba dia-la le, lee-la nialin̄ si laa Yesu wiaa dii si yie hilimi.

¹¹ Mi nan̄don̄-choolii, s̄i nialin̄ s̄i ŋaa wu-bon̄ŋo chesu. Ama chiches̄i nialin̄ s̄i ŋaa wu-zon̄ŋo. Nii-la kala s̄i ŋaa wu-zon̄ŋo ŋaa Wia bii-lulii ne. Nii-la ma kala s̄i ŋaa wu-bon̄ŋo, u tiina bi Wia jin̄.

¹² Baal-la ma ba s̄i yire Demiiatias ŋaa ni-zon̄ ne. Nu-kala bubul u wiaa worun̄. U wu-ŋaalaa ma titia dage n̄ii u s̄i to wutitii le n̄ii. Mi maa bul u wiaa worun̄. Ma jima ari wialin̄ kala mi s̄i bul ŋaa wutitii ne.

Chuolaa

¹³ Mi ken̄ wiaa yuge ne mi s̄i che di mi bula pin̄. Ama mi bi che di mi n̄munse ba kala tenin̄ tuon̄. ¹⁴ Mii che di mi titia ku yi-n̄ ne lele, di la hon̄o bul wiaa.

¹⁵ N̄ jan̄ hon̄ ari yarifielaa. N̄ nan̄don̄sun̄ kala si he daha ka chuolun̄. N̄ ma chuole la nan̄don̄sun̄ kala si he dime pila.

TEN-LA JUUD SI N̄MUNSA

¹ Mi-na Juud ne n̄munse teniñ deen. Mi n̄aa Yesu Kirisito tin̄tinnu ne a n̄aa Jeems n̄aana maa. Mi n̄munse teniñ deen a pipi nialin̄ Wia si yira, nialin̄ la Nyimma Wia si cho, nialin̄ Yesu Kirisito sii beñ di ba h̄on̄ som.

² Wia jan̄ fáma nennige woruñ a leñ di ma na yarifelaa kin̄ken̄, a na n̄ii u si choma kin̄ken̄ kin̄ken̄.

Juud bul wiaa a tige nialin̄ si bi wutitti kene an̄ dage niaa.

³ Mi nan̄don̄-chooloo, mi fa cho di mi n̄munse teniñ pima ne, a bul wiaa a tige n̄ii Wia si laa la di ma kala ta le. N̄ii ne mi na di u maga di mi n̄munse teniñ deen a sulma di ma kala luloo woruñ a tin̄ wialin̄ la si laa dii wiaa. Wia jon̄ wialin̄ he u n̄iaa nisin̄ le bala ne. ⁴ Mi bul wiin̄ deen̄ pipima, bee wiaa n̄iaa don̄sun̄ luora juu ma tuon̄ ne. Ba bi Wia won̄biin̄ ka to, n̄ii wiaa Wia jan̄ dogiseba a leñ di ba suu. Wia teniñ tuon̄ ba bul faafaa kala ne di Wia jan̄ n̄aa n̄ii pi nialin̄ si bomo. Ba n̄aa ni-bomo ne aa bul ni-pipili wiaa. Wia si fála nennige a laala ta, ba to n̄ii a ken̄ Wia wu-zomo-la kaa birime ba ku n̄aa wu-liili wiaa. Ba yie bul ari ba bi la Tiina Yesu Kirisito jin̄, ni-la si n̄aa la kala kala Kuhian̄.

⁵ Ma jin̄ wiaa deen̄ba kala mi sii che di mi bula pima ne, ama mii che di mi liliisima ne, di ma jin̄ ari bua-la le Wia si ken̄ u n̄iaa kaa lii Ijipiti tin̄teen̄ le, nialin̄ don̄sun̄ bira bi u wiaa laa dii, n̄ii ne u kpuba. ⁶ Ma sí yu ari Wia dogise u tin̄daaraa ma ne. Ba ne fa ken̄ doluj a biben̄ leree ne, ka ba lii lee-la ba si h̄ono a bi dime h̄ono. N̄ii ne Wia ken̄ba he chorumoo a bil birimin̄ tuon̄ lim. Ba jan̄ he dime a kaa mu wuu, see di tapuli-la Wia si jan̄ dii n̄iaa sariya ku yi. ⁷ Bira Wia dogise tasi-la ba sii yire Sodom ari Gomora ari ta-bala-la kala si gollu lee-la. Nialin̄ fa si he tasi-la tuon̄ faa n̄aa wu-liilin̄ ari disinnila nuhuobiinee paala si bi maga di ba n̄aa. Wia jon̄ba he nyin̄-la le sii dii deen̄ deen̄, u bi dise. Wia che di la na n̄ii a sí wu-bon̄n̄oo n̄aa ne.

⁸ Nialin̄ si luora ku he ma tuon̄, ba wu-n̄aalaa nage bun̄buñ nialin̄ Wia si dogisa ne. Ba ne yie bibiine wu-bon̄n̄oo ba tuon̄ le, a to n̄ii le a n̄in̄aa wu-liilin̄. Ba via Wia doluj kala an̄ tutuuse Wia tin̄daaraa jon̄n̄oo. ⁹ Bua kubala Wia tin̄daaraa kuhian̄ ba sii yire Maakil, ari Sitaani fa ken̄ Moosis ku-suun̄ wiaa yuyuo don̄o. Ba

si n̄aa n̄ii, Maakil bi wii-kala bula chei Sitaani tuon̄, ama u ta bul ne ari la Tiina Wia jan̄ dogisu. ¹⁰ Ama n̄iaa deen̄ba si juu ma tuon̄, ba yie tutuuse nialin̄ ba si bi ba wiaa jin̄. Ba wu-n̄aalaa nage pusuñ si bi wu-jimin̄ kene sii n̄aa n̄ii ne. Wialin̄ ba sii n̄aa jan̄ leñ di Wia dogiseba di ba suu. ¹¹ U jan̄ loro piba. Wialin̄ Keen̄ fa sii n̄aa, ba ne ba maa n̄aa n̄ii. Baal kubala fa he dime, baa yire Beelam. U via won̄bii-titii-la an̄ n̄in̄aa wu-bon̄n̄oo a laa moribiee. N̄ii titia ne n̄iaa deen̄ba ma n̄in̄aa. Baal kubala ba fa sii yire Kora ma fa via Moosis niin̄ an̄ suu, n̄ii titia ne nialin̄ wiaa la si bula ma via Wia niin̄. Ba ma jan̄ suu. ¹² Di ma nialin̄ si cho don̄o ne hilime di ma dii kaa, n̄iaa deen̄ba yie guoli ma tuon̄ ne. Ba nage nan̄chuosuñ ne aa chei ma kudile-la. Di ba nii dii kaa, ba dun̄duña wiaa ne ba yie chil. Ba nage duonuj si yie tin̄ duu nii, ka pelin̄ n̄aa kiri u bi nia. Ba bira nage tiisi-la si maga di ba nen̄ bua-la si yie di ba nen̄, ka ba bi nene ne. Ba ta he dime pei ne, ba jan̄ huro churiba di ba suu. ¹³ N̄iaa deen̄ba nage lii-pelin̄ si dolie ne, u yie n̄moo liin̄ u gugulimi a n̄moo disinnin̄ kaa mu liin̄ niin̄. Ba bira nage cheñwulaa si yie churi a mu juu seme don̄o birimin̄ tuon̄ lim. Ba jan̄ he dime a kaa mu wuu.

¹⁴ Baal kubala ne ba fa sii yire Inok fa bul n̄iaa deen̄ba wiaa, Wia Din̄-zon̄-la doluj le, faafaa kala ne. U fa n̄aa Adam nihiliere-liere balipe ne. U si, “Má bee na, la Tiina Wia ko ne a ken̄ u tin̄daaraa bui fii fiiba kaa ko. Ba-na bi disinnin̄ kene. ¹⁵ Wia ko duu dii nuu-kala sariya, a jon̄ cheerin̄ pi ni-bomo-la kala a tin̄ wu-bomo-la ba si n̄aa, ari wu-bomo-la kala ni-bon̄n̄oo deen̄ba si bula a tige Wia le.” ¹⁶ N̄iaa deen̄ba yie gugurime wiaa, ba tuon̄ bi kuñ-kala nyun̄ tore, baa to ba tuotore wu-n̄aalaa harin̄ a ken̄ ba-bii-balin̄ a ken̄ nii-sima a nyise n̄iaa lilaa ba kaa.

Juud si chagile n̄iaa n̄ii

¹⁷ Ama mi nan̄don̄-chooloo, má liliisi wialin̄ la Tiina Yesu Kirisito nan̄zooba si bula pima ari ba jan̄ ku n̄aa. ¹⁸ Ba bula pima ari dunia diderin̄, ni-sieree jan̄ ko. Ba yie tuto ba tuotore wu-n̄aalaa harin̄ a n̄in̄aa wu-bon̄n̄oo. ¹⁹ Ni-yiri deen̄ba jan̄ ken̄ma pore don̄o le a n̄in̄aa wiaa ari dunia n̄iaa sii n̄aa n̄ii. Wia Din̄-zon̄-la tuo ba le. ²⁰ Ama na-na, mi nan̄don̄-chooloo, wialin̄ ma si laa dii lii Wia teen̄ ne. N̄ii wiaa, má ken̄ba woruñ a waaba le, a to Wia Din̄-zon̄-la le a chuchuale Wia. ²¹ Wia si choma n̄ii, má chin̄ n̄ii le kpan̄ kpan̄, a gberɛ la Tiina Yesu Kirisito duu ko, ni-la si jan̄ fáma nennige a pima miisi-la si bi dere. ²² Nialin̄ si ken̄ tuosaa balia, má bul Wia wiaa piba di ba laa dii. ²³ Nialin̄ si yerñe

di ba juu Wia nyiniŋ, má lere liiseba nyiŋ-la tuɔŋ. Má fába nennige, ama má chichel a keŋ ma titia di wu-bɔmɔ-la ba sí ŋaa ba yaraa le sí ma chol.

²⁴ Má leŋ la zizil Wia. U ne keŋ doluŋ, u jaŋ wuo pema le di ma sí wu-bɔŋŋɔɔ ŋaa, a sí wii-kala chei u sipaariŋ, di ma wuo na u zomuŋ a wuo chiŋ u sipaariŋ a jujuɔse. ²⁵ U duŋduŋa ne ŋaa Wia, u ne to la Tiina Yesu Kirisito le a laala ta. Má denu a pu yiriŋ, u ne keŋ doluŋ a tii kuŋ-kala aa beŋba maa, a lii di-suomuŋ kuko leele a kaa mu deeriŋ. Ami.

WIALIN WIA SI JONO DAGE JCOJ A MU TIGE YESU KIRISITO LE

¹ Wiinj deenj ne Wia jono pi Yesu Kirisito duu jono dage u tintinnaa, di ba jin wialin si jan nja leele. Wia tin u tinjaara u ko u tintinna Jcoj teen a bul wialin pu. ² Nii ne Jcoj sei Wia wialin ari wialin kala Yesu Kirisito si bula, ari wialin kala u si na, a nja wiaa deenba siada tiina. ³ Nialin si karime wiaa deenba di niaa nii ari nialin si jegile nii wiaa deenba a laa he ba tuosaa le a tutoba, Wia jan peba ma le, bee wiaa bua-la wiaa deenba si jan nja kpaga ne.

Jcoj chuole nialin si laa Yesu wiaa dii a he Esia le

⁴ Mi-na Jcoj ne nmunse tenin deenj a pipi nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tasin balipe-la si he Esia tinteen le. Wia lahormo le, u jan len di ma hon ari yarifela. U ne nja nii-la si he dime, nii-la fa si he dime faa faa kala ari nii-la si jan ko. Wiaa deenba ma lii Wia Dinsin balipe-la si chin Wia kuori-kpasa-la sipaan ne. ⁵ Ba lii Yesu Kirisito teen ne. U ne nja ba siada tiina a ken wutitii. U ne suba. U ne bira nja nii-la si laa sipaan sii suun le. U ne ken dunia kuoroo kala dolun. Ma len di la dennu u si chola nii a jon u chalin a jaase, a liisela haacheba le. ⁶ U ne lenje la duu kala dii kuorun a timaa pi Wia, nii-la si nja u Nyimma. U ne ken yirin ari dolun a kaa mu wuu. Ami. ⁷ Ma bee na, u jan to duonbilinbaanaa tuon kuko. Nuu-kala jan nau. Nuu-kala si jon kua tobu jan nau. Ni-yiriba kala si he dunia le jan yel a tin u wiaa. Wiinj deenj nja wutitii ne. Ami.

⁸ La Tiina Wia si, "Mi ne nja Alifa ari Omega. Mi-na Wii-jaribako, mi ne nja nii-la si he dime ari nii-la fa si he dime faafaa kala ari nii-la si jan ko."

Wialin Jcoj si na ari duosoo tuon

⁹ Ma naanbie Jcoj ne nmunse tenin deenj a pipima. A tin Yesu Kirisito wiaa ne ba to naasin dogisela. Ama la nialin si na hee-la nii a tin u wiaa, la ma jan juu Wia kuorii-la tuon. Hee-la kala le la ken kenyiri ari nyalima. Mi fa bul Wia wiaa ne an pe nja Yesu Kirisito siada tiina. Nii wiaa ne ti ba kenmi kaa mu tintee kubala baa yire Patimos. Liin gollo chu tintee-la kala. ¹⁰ La Tiina Wia tapulii kubala ne Wia Dinjon-la dolun ku hemi le worun. Nii ne mi nii nuu yikori-bal mi harin a nage ba sii nmuu nyillin nii. ¹¹ Nii ne yikori-la bula pimi a bul, "Nmunse wialin kala n sii na, a jono tin di ba kaa mu pi nialin si laa Yesu

wiaa dii aa hilimi tasin balipe-la si he Esia tinteen le. Ba ne nja: Efesis ari Simiina, Pegamom, Taataya, Saadis, Filadelfia ari Laadisiya."

¹² Nii ne mi miira daase harin di mi na nii-la sii bul wiaa mi teen. Mi si daasa, mi na korunun ba si yie jon chaanaa a didan ba kaa balipe, a kala nja selime. ¹³ Ka nuu chin ba tutubaanin a nage Nuhuobiine Bie, a laale geri-dudun, ka u ken selime damere a kaa voo u boye. ¹⁴ U nyun ari u nyu-punaa kala pulle a nage kunjunun. U siaa kala nage nyin-gelin. ¹⁵ U naasin ma nage ba si jon hon he nyin le u fiese nii. U yikoro ma nage lii-baln sii pelli gbul. ¹⁶ Ka u kori chenwulaa balipe u na-diin nisin le, tokobii lii u niin le a ku lii. U niin balia kala didii nyagaga. Ka u siaa kala tutul a nage wii-posun si faasa pose nii.

¹⁷ Mi si nau nii, mi tuu tel u sipaan a pin dime chim a nage di mi suba. Nii ne u jon u na-diin nisin darimi le an bula pimi, "Si fawullun fa, mi ne nja nii-la fa si he dime bunbun ari nii-la si jan he dime dunia diderin. ¹⁸ Mi ne nja nii-la si weye. Mi fa suba ne, ama leele mi weye ne a kaa mu wuu, mi bira bi jan suu. Mi ken suun ari leele dolun maa. ¹⁹ Leele nmunse wialin n si na, wialin si he dime ari wialin si jan nja harin. ²⁰ Wialin n si na nja wu-faalaa ne. Chenwula-la balipe n si na mi na-diin le ari korunu-la ba si yie jon chaanaa a didan ba kaa balipe ken bubun ne. Chenwulaa balipe-la ne nja Wia tinjaaraa sii bej nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi a he tasi-la balipe-la si he Esia tinteen le. Korunu-la ba si yie jon chaanaa a didan ma ne nja nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi tasin balipe-la si he Esia tinteen le.

2

Wialin ba si nmunsa pi Efesis niaa

¹ Mi-na nii-la si kori chenwula-la balipe mi na-diin nisin le aa ven korunu-la ba si yie jon chaanaa a didan balipe tuon, mi ne tin tinjaarin deenj di ba kaa mu pi Wia tinjaari-la sii bej nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Efesis le.

² Mi jin ma wu-jaalaa ne. Mi jin tintimii-la ma sii tin ne. Wii-kala le ma dii kenyiri ne a nyalime worun. Mi jima ma di nibonhon bi don le wuo. Naa donsun nyia wiaa ari ba nja Wia nanzooba ne. Ma yie magise niaa deenba a na di baa nyia ne. ³ Mi jima ari ma ken kenyiri ne aa nyalime. Ma na heen a tin mi wiaa an ha bi lol. ⁴ Ama wii ne mi ken arima. Ma fa si chomi nii bunbun-la, ma bira bimi nii cho. ⁵ Nii wiaa, mii che di ma jin wii-la le ma si tele

ne. Má birime a ŋjāa wialij ma fa sī ŋaa buŋbuŋ-la ne. Di ŋji dee, mi jaŋ ku paa ma koru-la, see di ma birima lii ma wu-ŋaalaa le aa ŋaa buŋbuŋ wialij. ⁶ Ama ma bere Nikolaata niaa wu-ŋaalaa ne. Mi ma bere niaa deŋba wu-ŋaalaa le. ⁷ Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialij Wia Diŋ-zoŋ-la si bula pi nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi lee-kala Esia le. Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani, mi jaŋ leŋ duu dii tia-la nenee sī pi niaa miisij a he Wia-jaŋ le.

Wialij ba si ŋmuŋsa pi Simiina niaa

⁸ Mi bira bula piŋ di ŋ ŋmuŋse wiaa deŋba a pi Wia tiŋdaari-la sī beŋ nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Simiina le. Wiaa deŋba lii mi-na nii-la fa si he dime buŋbuŋ ne. Mi jaŋ he dime a kaa mu dunia diderij. Mi ne suba aŋ bira sī suuŋ le.

⁹ Bula pi nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Simiina le di mi jij wialij sī walimeba ne, a jij ari ba ŋaa summoo ne (ama Wia teen, ba ŋaa kuoroo ne). Niaa doŋsuŋ he dime aa chei ma yirij. Niaa deŋba keŋ ba titia ari ba ŋaa Juu timma ne aŋ bi Juu timma ŋaa. Baa to Sitaani harij ne. ¹⁰ Muasuaa ma nialij si he Simiina le jaŋ na heeŋ woruŋ, ama ma sí fawulluŋ fá a tiŋ hee-la wiaa. Má bee na, Sitaani ŋaa siri ne duu keŋ ma doŋsuŋ to dia a magisema. Hee-la jaŋ yi tapulaa fi. Di ba nii che di ba kpuma maa, ma-na há chiŋ ma yarida naaŋ le. Di ma ne ŋaa ŋji, mi jaŋ joŋ mi-zomuŋ pima Wia-jaŋ le. ¹¹ Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialij Wia Diŋ-zoŋ-la si bula pi nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi lee-na kala Esia le. Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani, duu ne suba, u bira bi jaŋ suu liamiŋ.

Wialij ba si ŋmuŋsa pi Pegamom niaa

¹² Mi bira bula piŋ di ŋ ŋmuŋse wialij pi Wia tiŋdaari-la sī beŋ nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi taŋ-la ba sī yire Pegamom le. Mi ne nii-la si kori tokobiij, u niirij baliā kala didii nyagaga. Bula piba di mi ne bul wiaa deŋba.

¹³ Mi jij lee-la ma si he ne. Dime ne Sitaani dii kuoruŋ. Ma ha keŋ mi yirij woruŋ a ŋaa mi yarida. Ma doŋo tiina Aŋtipas faa bul mi wiaa aa pi niaa. U fa ŋaa mi siada tiina titi ne. Nii ne ba kpuu. Ba kpuu lee-la Sitaani si he ne. ¹⁴ Ma ŋaa kukeri ne, ama wiaa baŋmene ne ma ŋaa chei. Niaa doŋsuŋ he ma tuoŋ a tuto wialij baal-la ba sī yire Beelam fa sī dagu. U ne dage kuoru kubala baa yire Balak duu nyise Iziral tiŋŋaa di ba didii wiaa kaa aŋ pe ŋjāa wu-liilij. ¹⁵ Niaa doŋsuŋ he ma tuoŋ a ma tuto wu-bomɔ-la Nikolaata timma-la sī dagu. ¹⁶ Nii wiaa, má birima lii wialij le, di ŋji dee mi jaŋ ko leele a

keŋ mi niij wu-bulaa si nage tokobiij, a keŋma yuo laalij. ¹⁷ Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialij Wia Diŋ-zoŋ-la si bula pi nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Esia tiŋteen le. Nii-la kala si yuo dii Sitaani, mi jaŋ joŋ kudile-la si he Wia-jaŋ a pu, a joŋ tabii-pula ma a pu. Mi jaŋ ŋmuŋse yiri-falij a he tabii-la le. Yiri-la nuu-kala bi jaŋ jimu, see nii-la si laa tabii-la duŋduŋa.”

Wialij ba si ŋmuŋsa pi Taataya niaa

¹⁸ Mi bira bula piŋ di ŋ ŋmuŋse tenij deŋ a pi Wia tiŋdaari-la sī beŋ nialij si laa Yesu wiaa dii aa hilimi taŋ-la ba sī yire Taataya le. Mi-na Wia Bie ne bul wiaa deŋba. Mi siaa nage nyirij-gelij ne, ka mi naasij ma nage hoŋ ba si cheŋe u faasa tutul.

¹⁹ Bula piba a bul di mi jij ba tiŋtiŋŋaa ne. Mi jij ŋji ma nialij si he Taataya le si cho niaa, ari ŋji ma si keŋ yarida, ari ŋji ma sī pe niaa le. Mi jij ŋji ma si keŋ kenyiri aa nyalime wii-kala le. Mi jima ari tiŋtiŋŋa-la ma sī tiŋ harij ne kpia buŋbuŋ tiŋtimii-la ma fa si tima. ²⁰ Ma ŋaa kukeri, ama wiaa baŋmene ne ma ŋaa chei. Haal kubala ne he ma tuoŋ aa dage wu-boŋhoɔ, ka ma buu kire. Haal-la ba sī yire Jezebel ne ŋji. Haala deŋ keŋ u titia ari u bul Wia wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la doluŋ le. Uu nyia ne. Uu dage mi niaa di ba ŋjāa wu-liilij aŋ pe didii wiaa kaa ne. ²¹ Mi pi haala deŋ woŋbiij duu birima lii u haacheba le ne, ka u via aŋ ŋjāa wu-liilij. ²² Nii wiaa, má bee na, mi jaŋ leŋ duu wiile woruŋ a piŋ. Nialij ma kala sī tou a ŋjāa wu-bomɔ-la, mi jaŋ leŋ di ba ma faasa na heeŋ, see di ba birima lii ba wu-ŋaalala le. ²³ Mi saa jaŋ ŋmoo nialij sī to u harij kpu. Di mi ne ŋaa ŋji, nialij kala si laa Yesu wiaa dii aa hilimi jaŋ jij ari mi jij nuu-kala tuobiinaa ne. Nu-u-kala si tima mage ŋji, ŋji ne mi jaŋ tjuu. ²⁴ Ama niaa doŋsuŋ he ma tuoŋ Taataya le a bi wialij haala deŋ sī dagu ka to. Niaa doŋsuŋ keŋba kaa yire Sitaani wu-luore bulaa ne. Ma biba to. Mi bi jaŋ woɔ chugi-yunoo chuŋma. Wiij deŋ duŋduŋ ne mi che di mi bula pima: ²⁵ Wutitii-la ma si kene, má kenu woruŋ a mu yi tapulii-la mi si jaŋ ko. ²⁶ Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani aŋ pe keŋ mi wu-dagaa, a titij mi tiŋtiŋŋaa a kaa mu yi u miisij diderij, mi jaŋ pu doluŋ duu biben dunia niaa kala. ²⁷ Tiina jaŋ biben dunia niaa ari kpaasa. U jaŋ wiviireba ari ba si yie ŋmoo pupoiŋ ŋji u yere muno muno. Dol-la titia mi Nyimma si joŋo pimi, u titia ne mi jaŋ joŋo pu. ²⁸ Mi jaŋ leŋ di tiina tutul a nage nanyualuŋ sī tul ŋji. ²⁹ Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialij Wia Diŋ-zoŋ-la si bula

pi nialin si laa Yesu wiaa di aa hilimi Esia tinjteen le.

3

Wialin ba si nmuŋsa pi Saadis niaa

¹ Mi bira bula pinj di η nmuŋse wiaa deenba a kaa mu pi Wia tinjdaari-la si beŋ nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Saadis le. Bula piba a bul di mi-na Tiina si keŋ Wia Diŋsin balipe-la aŋ pe keŋ cheŋwulaa balipe-la ne bul wiaa deenba piba.

Mi jin ma Saadis niaa tinjtinŋaa kala ne. Ma laa yirin ari ma weye ne, ama ma suba ne. ² Má sii doŋ le aŋ pɔ di ni-kaanaa si ka, di ba keŋ doluŋ a sí suu. Má ŋaa ŋii, bee wiaa tinjtimiti-la ma sii tinj bi Wia kpaga. ³ Má liise yi wialin ma si nia aŋ laa maa. Má keŋba woruŋ aŋ birima lii ma haacheba le. Di ma ne bi doŋ le sie, mi jaŋ luora ko ari gaara. Ma bi jaŋ wuo jin bua-la mi si jaŋ ko ma teen. ⁴ Ari ŋii kala ni-titiiba banmene ne ha he Saadis le. Niaa deenba bi disinnin kene. Ba ne jaŋ laale geri-pulluŋ a to mi harin, bee wiaa ba mage ŋii ne. ⁵ Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani, u tiina jaŋ laale geri-pulluŋ. Mi bi jaŋ kpu u yirin ta miisin ten-la tuon. Mi jaŋ suri mi niin a yire u yirin mi Nyimma Wia ari u tinjdaaraa sipaan. ⁶ Digilaa tinŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialin Wia Diŋ-zon-la si bula pi nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Esia tinjteen le.

Wialin ba si nmuŋsa pi Filadelifia niaa

⁷ Nmuŋse wiaa deenba kaa mu pi Wia tinjdaari-la sii beŋ nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Filadelifia le. Mi ne ŋaa Tuɔ-pul Tiina ari Ni-titii ma, mi ne kori Devit taŋ-la boribiin. Duu ne suro, nuu-kala bi wuo kaa to, duu ne bira kaa to ma, nuu-kala bi wuo suri.

⁸ Mi jin ma tinjtinŋaa ne. Má bee na, mi keŋ boro kaa suri ne a pima. Nu-u-kala bi wuo kaa to. Mi jima ari ma doluŋ bi yuge, ama ma haa to mi niin wiaa a bi mi yirin kaa faa. ⁹ Má bee na, mi jaŋ leŋ di nialin sii to Sitaani a nyia wiaa bul ari ba ŋaa Juu tinŋaa aŋ bi Juu timma ŋaa, mi jaŋ leŋ di ba ku tuu kpirimi ma sipaan, di ba jin ari mi choma ne. ¹⁰ Muapilii mi jaŋ leŋ di dunia niaa kala na heeŋ. Ba jaŋ magiseba woruŋ. Ama mi bi jaŋ leŋ di ma juu hee-la le, bee wiaa ma to mi niin wiaa ne a keŋ ken-yiri ari nyalima maa. ¹¹ Mii ko ne leele. Má faasa keŋ ku-la ma si kene, di nuu-kala si ma time kaa laa ma teen. ¹² Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani, mi jaŋ leŋ duu birime jebiiŋ a he Wia-dia tuon. U-na bi jaŋ ko duu lii Wia-dia-la tuon. Mi jaŋ nmuŋse Wia yirin a heu le, a nmuŋse Wia-jaŋ yirin ma heu le. Jaŋ-la ne ŋaa Jerusalem falii-la si lii Wia-jaŋ ku tuu. Mi ma jaŋ nmuŋse

mi titia yiri-falin a heu le. ¹³ Digilaa tinŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialin Wia Diŋ-zon-la si bula pi nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Esia tinjteen le.

Wialin ba si nmuŋsa pi Laadisiya niaa

¹⁴ Mi bira bula pinj di η nmuŋse wiaa deenba kaa mu pi Wia tinjdaari-la sii beŋ nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi Laadisiya taŋ-la le. Mi ne ŋaa nii-la ba sii yire "Ami", a ŋaa siada-titii maa, nii-la le Wia si to a ŋaa dunia, mi nii bul wiaa deenba.

¹⁵⁻¹⁶ Mi jin tinjtimia-la ma si tinj ne. Ma ŋaa tolo tolo ne. Ma bi fiela, ma bira bi linj maa. Mi fa cho di ma fiela koo di ma linj. Ama ma ŋaa tolo tolo ne. Ma bi fiela, ma bira bi linj maa. Nii wiaa mi jaŋ puusema ta. ¹⁷ Ma yie bigisi ma titia le a bul di ma keŋ kiaa ne, ma bira bi kuŋ-kala che kika. Ama ma bi jin ari ma ŋaa summo a ŋaa nisusu timma a ŋaa nyulima aŋ keŋ yaribiree maa. ¹⁸ Nii wiaa mi bula pima di ma yoo selime-la ba si chese di ma wuo kuori a yoo geri-pulluŋ maa a laale a to ma yaribiree di hiisinj sima keŋ niaa tuon. Má yoo nuuŋ ma a he ma siaa a wuo nina. ¹⁹ Di nialin mi si cho ne ŋaa wii chei, mi yie dageba ne a keŋba bil wonjbiin le. Nii wiaa, má fiese siin a birima lii ma haacheba le. ²⁰ Má bee-na, mi chinj boinjinj ne aa ŋmoo. Nii-la kala si nii mi yikoro a keŋ boro suri, mi jaŋ ku juu u teen, di la duu kala dii kiaa. ²¹ Nii-la si wuo yuo dii Sitaani, mi jaŋ puu wonjbiin duu pe hoŋ mi kuori-kpasa nyuŋ ari mi ma si wuo yuo dii Sitaani ŋii a pe hoŋ mi Nyimma kuori-kpasa nyuŋ ŋii. ²² Digilaa tinŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wialin Wia Diŋ-zon-la si bula pi nialin si laa Yesu wiaa dii aa hilimi lee-kala Esia tinjteen le.

4

Baa denne Wia Wia-jaŋ le

¹ Wiaa deenba kala si ŋaa harin, mi beŋ wia nyuŋ a na di Wia-jaŋ boro suro. Nii ne mi nii yikori-la fa sii bul wiaa mi teen bunbuŋ-la a nage nyile. U bira bula pimi a bul, "Ko daha di mi dagin wialin si jaŋ ŋaa wiaa deenba harin." ² Bua-la le di Wia Diŋ-zon-la ku hemi le, nii ne mi beŋ a na Wia-jaŋ a na Wia kuori-kpasa-la duu chinj dime, ka nuu hoŋ u nyuŋ. ³ Nii-la fa si hoŋ kuori-kpasa-la nyuŋ tutul a nage tabiin sii tul a nage jinalia, ari tabiin si fiesa a nage chalin. Ka duonsia golli kuori-kpasa-la chu. Duonsia-la fa nage tabiin si nage jogo-liin ne. ⁴ Nii ne mi na kuori-biisinj kpasinnin mara ari banese di ba golli kuori-kpasa-la. Nihiasin mara ari banese hoŋ ba nyuŋ a laale geri-pulluŋ, a chu selime kuori-nyuŋ-chuulung. ⁵ Nii ne

ka kpasala-la lerin liligise a nage duonun sii ligise nii, ka yikoro ma don, a nage duonun sii kpia a lii kpasala-la lerin. Nii ne ka nyin-daasin balipe ma didii nyinin kuori-kpasala-la sipaan. Nyin daasi-la ne naa Wia Din-zomo-la balipe. ⁶ Ka kuori-kpasala-la sipaan kun pin a nage mugi-balin si tul nii pal pal, a pulla nage duon-tabiiin.

Ka kiaa banese si weye golli kuori-kpasala-la chu a ken sii-kene, sipaan ari harin kala. ⁷ Kialin banese-la donjo nage naachigin, donjo ma nage ne-bele, donjo ma siaa a nage nuhuobiine, donjo ma nage kachuun sii fil. ⁸ Kialin kun-kala ken kinkesin balidu balidu ne. Ba bira ken siaa sipaan ari harin kala. Titanin ari wiiheye kala ba yie yiyii yiilaa, ba bi tore. Yiila-la ba sii yii ne nla:

“Wii-jaribako, n naa Tuo-pul Tiina ne,
n ne nii-la fa si he dime faafaa kala, ari
nii-la si he dime, ari nii-la si jan ko.”

⁹ Kialin si weye yii yiilaa a denne nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun. Ba yie lollu a yiyire u yirin maa. Nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun jan he dime a kaa mu wuu. ¹⁰ Bua-na kala kialin banese-la si weye ne yii yiilaa, nihiasin mara ari banese-la ma yie tuu kpirimi a chuole nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun a he dime a kaa mu wuu. Ba yie suri ba kuori-nyun-chuulun a bil kpasala-la sipaan an yiyii yiilaa a bul,

¹¹ “La Tiina Wia, u maga di la chuolun,
u maga di la dennin a yiyire n yirin,
n ne Dolun Tiina. N ne ta kun-kala,
n tuotorun le ne n taba ba he dime.”

5

Ba jon ten-chuolun a pi Pie-bie

¹ Nii ne ka mi na di nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun, duu kori ten-chuolun u nadiin nisin le. Ba nmunse ten-la tuon ari harin kala a mere, an ken kiaa balipe kaa magile. ² Nii ne mi na Wia tin-daari-duo kubala duu faasa heeli a bul, “Kube ne jan wuo lere kialin ba si kaa mere ten-la an bej ten-la?” ³ Ama mi bi nuu-kala na si jan wuo lere ten-la. Nu-kala tuo Wia-jan le, nu-kala tuo tinteen ma le, nu-kala tuo lele-jan ma si wuo lere ten-la bej. ⁴ Mi si bi nuu-kala na si wuo lere ten-la bej, mi faasa yel. ⁵ Nii ne nihiasi-la mara ari banese-la donjo bula pimi a bul di mi si yel, di mi bee na nii-la ba sii yire “Juda niaa tuon Naachigin”, u lii Devit doho niaa tuon ne, u ne wuo yuo dii Sitaani. Nii wiaa u jan wuo suri ten-la a lere kialin balipe-la ba si kaa mere.

⁶ Nii ne mi bej a na Pie-bie duu chin kuori-kpasala-la ari kialin banese-la si weye ari nihiasi-la tutubaanin. U si chin lee-la, u nage di ba fa kpua ne. U fa ken nyillin balipe ari siaa ma balipe. Sia-la balipe

ne naa Wia Dinsin balipe Wia si ta ba ku tuu dunia seme-na kala. ⁷ Nii ne Pie-bie-la mu laa ten-la, nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun na-diiin nisin le. ⁸ U si laa ten-la, kialin banese-la si weye ari nihiasin mara ari banese-la, ba kala tuu kpirimi Pie-bie-la sipaan a chuolu. Nihiasi-la kala kori chennin ari selime gbanjin maa. Gbanjila su ari suoru-si-la ba si nyiga pi Wia. Wia niaa Wii-chuolun ne naa suoru-si-la. ⁹ Nii ne nihiasi-la ari kialin si weye ta ba yiilafalin aa yii,

“N ne wuo laa ten-la ba si mere,
a lere kialin ba si kaa magile,

bee wiaa ba kpun ne. Ba si kpun nii, n jon
n chalin a yoo nuhuobiine miisin a
pi Wia.

Nialin n si yobo lii ni-yiriba kala tuon
ne aa bul yikori-yiriba, a he ta-
yiriba ari tintee-yiriba kala le.

¹⁰ N leje nialin n si yobo, dii kuoron ne a
laa niaa nyun a tima pipi Wia.

Ba jan bej tinteen kala.”

¹¹ Nii ne mi bej a na di Wia tin-daaraa bui
buiba bui ku golli kuori-kpasala-la ari kialin
si weye ari nihiasi-la. Mi nia di ba faa bul
wii ne. ¹² Wii-la ba fa sii bul ari yikori-
balin ne nla:

“Pie-bie-la ba si kpua ne maga duu ken
dolon a biben niaa.

U ne maga duu ken kiaa, ari wu-jimin,
ari dolun kun-kala le.

U ne maga duu ken yirin, di niaa
dennu a chuolu.”

¹³ Nii ne ka mi nii kialin kala si he Wia-jan,
ari kialin kala si he dunia le, ari kialin si he
lele-jan, ari kialin kala si sage mugi-balin
nyun, ari kun-na kala si he dime di baa bul
wiaa. Ba si,

“Nii-la si hon kuori-kpasala-la nyun ari Pie-
bie-la,

ba ne wuo chuoleba a piba yirin a
denneba.

Ba ne maga di ba ken dolun kun-kala
le a kaa mu wuu.”

¹⁴ Nii ne kialin banese-la si weye bul di
Ami. Nii ne nihiasi-la tuu kpirimi a chuole
Wia.

6

Pie-bie-la ken kialin ba si kaa magile suri

¹ Nii ne mi na di Pie-bie-la suri kialin ba
fa sii kaa magile ten-la donjo. Nla ne mi
nii kialin si weye banese-la donjo duu bul
wiaa. U yikoro nage duonun sii kpia ne.
U yiremi a bul di mi ko. ² Nii ne mi bee
na ja-pula di nuu hon u nyun a kori ton.
Ba jon kuori-nyun-chuolu pu. U lii a yuo
laalin di lee-na kala.

³ Nii ne Pie-bie-la bira keŋ kialiŋ ba si kaa magile teŋ-la ku-liamiŋ kaa suri. Nii ne mi bira nii di kialiŋ banese-la si weye liamiŋ tiina bira yiremi a bul di mi ko. ⁴ Nii ne mi bee a na jaaba doŋo di u ku lii. Joŋ-la ŋaa ja-fiaŋ ne a faasa fiese, ka nuu hoŋ u nyuŋ. Nii ne ba pi tiina woŋbiin duu keŋ yuosuŋ kaa ko dunia, di niaa yuyuo doŋo a kpukpu doŋo. Ba joŋ tokobii-bal ne a he u nisiŋ le.

⁵ Pie-bie-la bira keŋ kialiŋ ba si kaa magile teŋ-la ku-torimuŋ kaa suri. Nii ne kialiŋ si weye, tori tiina yiremi a bul di mi ko. Nii ne mi na ja-bine di nuu hoŋ u nyuŋ a kori saniya u nisiŋ le. ⁶ Nii ne mi nii yiikoro si nage nuu yiikoro. Yiikori-la lii kialiŋ banese-la si weye tutuobaaniŋ ne. Nii ne tiina bul, “Ba jaŋ yalle folimaa gbaŋa kubala, a yi che-bala tiŋtinna si yie laa u time mageŋ nii, ka di miaa gbaŋsiŋ batori ma yi che-bala tiŋtinna time. Ama nuuŋ ari siniŋ, ba-na wii tuo.”

⁷ Nii ne Pie-bie-la bira keŋ kialiŋ ba si kaa magile teŋ-la nesemiŋ kaa suri. Nii ne kialiŋ banese-la si weye nesemiŋ tiina yiremi a bul di mi ko. ⁸ Nii ne mi beŋ a na jaaba di nuu hoŋ u nyuŋ. Joŋ-la naginiŋ lii. Nii-la si jila yiriŋ ne suuŋ, ka lelee-jaŋ tuto u hariŋ. Nii ne Wia piba doluŋ di ba kpu nuhuobiinee kala si he dunia sesi-la banese doŋo. Ba jaŋ keŋ tokobii-la a kpu doŋsuŋ, di losuŋ ma kpu doŋsuŋ. Nyanyalaa ari бага kaa ma kpu doŋsuŋ.

⁹ Pie-bie-la si keŋ kialiŋ ba si kaa magile teŋ-noŋ-la kaa suri, nii ne mi bee na nialiŋ ba si kpua diŋsiŋ di ba he Wia-dia koru-la bubuŋ, lee-la ba si yie nyige ku-suŋ-siŋ a pipi Wia. Nialiŋ ba si kpua faa bul Wia wiaa ne a fa ŋaa la Tiina Kirisito siada tiŋŋaa maa, nii ne tii ba kpuba. ¹⁰ Nii ne ba ŋmoo niin vil vil aa bul, “La Tiina Wii-jaribako, ŋ ŋaa Tuŋ-pul Tiina ne a keŋ wutitii maa, bua beŋ le ne ŋ jaŋ dii nialiŋ si kpula sariya a dogise nialiŋ si he dunia le a tiŋ la wiaa?” ¹¹ Nii ne Wia joŋ geri-pula a pi ba kuŋ-kala aŋ bula piba di ba gberɛ a wiesi muapilii, see di ba kpu ba tiŋtinni doŋsuŋ ari ba naanbiiri-la doŋsuŋ a mage nii u sii che.

¹² Pie-bie-la si keŋ kialiŋ ba si kaa magile teŋ-du-la kaa suri, mi bee na di tiŋteen faasa zigili. Nii ne wii-poŋsuŋ kala biri lim ari cheŋ-birimiŋ, cheŋ-pula ma fiese a nage chaliŋ. ¹³ Ka cheŋwulaa lii wia nyuŋ a ku tuu tiŋteen, ari ta-faan peliŋ si yie ŋaa tutogo yuori nii. ¹⁴ Nii ne wia nyuŋ kala lel a nage ba si yie keŋ boŋo chuoli nii. Peel-na kala ari lee-na kala liiŋ si gollo chu, ba kala sii ba leree. ¹⁵ Nii ne dunia kuoroo, ari ni-balaa, ari laali-yuorihasiŋ, ari nialiŋ si keŋ kaa, ari nialiŋ si keŋ doluŋ, ari nuu-kala, yosuŋ ari nialiŋ

kala si tii ba titia, ba kala fá juu faa bu-buŋsuŋ ari peeli-pegisiŋ le. ¹⁶ Nii ne ba yiyire peelee-la ari busu-la a bul di ba tele toba le, di Pie-bie-la ari nii-la si hoŋ kuorikpasa-la nyuŋ siaa siba na. Baa fá Pie-bie-la si na baaniŋ ne. ¹⁷ Ba bul nii, beŋ wiaa tapulii-la Wia si jaŋ na baaniŋ dunia niaa nyuŋ yie ne. Nu-kala bi Wia sipaan wuo chiiŋ.

7

Iziral tiŋŋaa tuŋ nialiŋ ba si magila

¹ Wiaa deenba kala hariŋ, mi na Wia tiŋdaaraa banese di ba chiiŋ tiŋteen langorunuŋ banese-la le. Ba fa keŋ dunia langorunu-la banese kala, di peliŋ sí lu dunia le. Tiŋteen ari mugi-baliŋ ari tiisiŋ kala bi jaŋ na peliŋ. ² Nii ne ka mi na Wia tiŋdaara doŋo duu to wii-poŋsuŋ le aa jil wia nyuŋ, a kori ku-la Wia-la si weye si kaa magile u niaa. Nii ne u faasa yire Wia tiŋdaara-la banese Wia fa si piba doluŋ di ba chei tiŋteen ari mugi-baliŋ. ³ Nii ne u bula pi Wia tiŋdaaraa banese-la a bul, “Ma sí tiŋteen koo mugi-baliŋ koo tiisiŋ chei, see di la magile la Tiina Wia tiŋtinnaa ba tilliŋ le.” ⁴ Nii ne ba dage nialiŋ Wia si magile ba niin pimi. Ba ŋaa bui bui zoŋo ari mahiŋ balia ari banese ne. Niaa deenba lii Iziral ni-yiriba tuŋ ne. ⁵ Niaa bui fii ari balia ne u magile Juda doho niaa tuŋ. Niaa bui fii ari balia ma lii Rubiŋ doho niaa tuŋ. Niaa bui fii ari balia ma lii Gad doho niaa tuŋ. ⁶ Niaa bui fii ari balia ma lii Asa doho niaa tuŋ, Nafitali doho niaa tuŋ maa, niaa bui fii ari balia. Niaa bui fii ari balia ma lii Manaasi doho niaa tuŋ. ⁷ Niaa bui fii ari balia ma lii Simiaŋ doho niaa tuŋ. Niaa bui fii ari balia ma lii Liivai doho niaa tuŋ. Niaa bui fii ari balia ma lii Izakai doho niaa tuŋ. ⁸ Niaa bui fii ari balia ma lii Zebuluŋ doho niaa tuŋ. Niaa bui fii ari balia ma lii Josef doho niaa tuŋ. U magile niaa bui fii ari balia ma Benjamin doho niaa tuŋ.

Ni-dan-la si denne Wia

⁹ U nii hariŋ ne mi beŋ a na ni-dan-dan, nuu bi ba wuo diise. Ba lii dunia seme-na kala a lii tiŋtee-yiriba, ari ni-yiriba, ari ta-yiriba, aa bul yiikori-yiriba. Mi na di ba chiiŋ kuorikpasa-la ari Pie-bie-la sipaan a laale geri-pul-duduŋsuŋ, a kori abeŋ pipaariŋ ba nisiŋ le. ¹⁰ Ni-dan-la faasa ŋaa goŋ aa bul, “La Tiina Wia si hoŋ kuorikpasa-la nyuŋ ari Pie-bie-la, ba ne keŋ doluŋ di ba wuo laala ta.” ¹¹ Ka Wia tiŋdaaraa kala china gollii kuorikpasa-la ari nihiasi-la ari kialiŋ banese-la si weye. Nii ne Wia tiŋdaara-la tuu kpirimi kuorikpasa-la sipaan a chuole Wia ¹² a bul, “Ami. La jaŋ chuole la Tiina Wia a denuu

aa lollu, bɛɛ wiaa u ne keŋ dolun ari wu-
jimɪŋ a kaa mu wuu. Ami.”

¹³ Nii ne nihiasi-la doŋo piesemi a bul,
“Kubɛɛba ne laale geri-pul-duduosun nii,
nii ne ba lii?” ¹⁴ Nii ne mi bula pu a
bul, “N ne jima, mi kuhiaŋ.” Nii ne u
bula pimi a bul, “Niaa deenba ne Wia
liise hɛɛ-bal-la tuon. Ba chɛɛ ba gennɪŋ
Pie-bie-la chaliŋ le, ba lii a pulle. ¹⁵ Nii
ne tii ba chin Wia kuori-kpasa-la sipaan a
tima pupu wiihɛye ari titanɪŋ kala Wia-dia
le. Nii-la si hon kuori-kpasa-la le ne jan
kiese toba le. ¹⁶ Losun bira bi jan keŋba,
lii-nyuasun ma bi jan keŋba, wii-pɔsun
bi jan kpuba, wulimɪŋ ma bi jan keŋba.
¹⁷ Wii-kala bi jan ŋaaba, bɛɛ wiaa Pie-bie-
la si chin Wia kuori-kpasa-la sipaan ne jan
bibeŋ ba nyun, ari pie-daara si yie beŋ u
piesee nyun nii. U ne jan keŋba kaa mu
lii-bulo lerɪŋ, lii-la sii pi niaa miisin. Wia
ma jan fiise ba sii-liirin ta.”

8

Pie-bie-la keŋ teŋ-kaaniŋ suri

¹ Nii ne Pie-bie-la suri kialɪŋ ba si kaa
magile teŋ-la balipe-la ku-kaaniŋ. U si
suro dere, Wia-jaŋ kala ŋaa fuui a yi
magna kubala. ² Nii ne aŋ ka mi na Wia
tinɔdaaraa balipe-la si yie chin Wia sipaan.
Ba piba nyillin balipe. ³ Wia tinɔdaara doŋo
ma ku chin koru-la seme a kori selime
gbanja-la ba si yie jon ku-suo-sin he, a nyiga
pi Wia. Nii ne ba pu ku-suo-zonɔɔ yuge,
duu kaa guoli Wia niaa Wii-chuolun le a
nyige a pi Wia. U jan nyigu selime koru-la
nyun, ku-la si chin kuori-kpasa-la sipaan.
⁴ Nii ne ku-suo-si-la nyuosun ari Wia niaa
Wii-chuolun lii Wia tinɔdaara-la nisin le a
mu Wia teŋ. ⁵ Nii ne Wia tinɔdaari-la
jon selime gbanja-la a chaane nyinin korun
nyun, a he gbanja-la tuon, a joŋo yuo u ku
tuu tinteen. Nii ne duonun kpikpia gon aŋ
liligise, ka tinteen zizigili.

Wia tinɔdaara-la ŋmuu nyillin

⁶ Nii ne Wia tinɔdaaraa balipe-la si keŋ
nyillin balipe-la ŋaa siri di ba ŋmuu.

⁷ Wia tinɔdaari-la bunbun kua ŋmuu u
nyile. Nii ne duon-tabiaa ari nyinin guoli
chaliŋ le ku tuu tel tinteen. Ba si tele nii,
tinteen ari tiisin ari yan seŋ-tori-la kubala
dii nyinin.

⁸ Nii ne Wia tinɔdaari-la liamin tiina ma
ŋmuu u nyile. U si ŋaa nii, ba jon kun a
nage peel-balin sii dii nyinin a yuo ta u tuu
mugi-balin tuon. ⁹ U si ku tuu nii, mugi-
balin seŋ-tori-la kubala fiise a nage chaliŋ.
Kialɪŋ kala si keŋ miisin a he lii-la seŋ-tori-
la kubala tuon suu. Liin daborusu-la si he
lee-la ma chei.

¹⁰ Nii ne Wia tinɔdaari-tori-la ma ŋmuu u
nyile. U si ŋmuu nii, cheŋwul-bal kubala

lii wia nyun, a chaane a nage nyin-daan, a
ku tuu tel fuonun ari lii-bullun seŋ-tori-la
kubala le. ¹¹ Cheŋwul-la yirin ne ku-haan.
U si hɛye nii, lii-la tuon u si tele ma he.
Lii-la si hɛye nii, ni-dan-la si nyua lii-haa-
la, ba suu.

¹² Nii ne Wia tinɔdaari-nese-la ma ŋmuu
u nyile. U si ŋmuu nii, wii-pɔsun seŋ-
tori-la kubala cheye, chene ma seŋ-tori-la
kubala chei, cheŋwulaa seŋ-tori-la kubala
ma chei. Ba pulumun kala lel lerɪŋ kala
biri. Lee-la pulun tuo wiihɛye ari titanɪŋ
kala.

¹³ Nii ne mi beŋ a na kachuun duu fil di-
bolii wia nyun le aa ŋmoo niin vil vil. U
sii fil nii, u yel a bul, “Nialin si he tinteen
le, ba jan na heen. Bua-la le Wia tinɔdaari-
kaana-la batori si jan ŋmuu ba nyillin,
nialin jan na hɛɛ-la.”

9

¹ Nii ne Wia tinɔdaari-non-la ma ŋmuu
u nyile. U si ŋmuu nii, mi na cheŋwulun
duu lii wia nyun a ku tuu tel tinteen. Ba
jon buotuo-lunun boribiin pu. ² Nii ne u
suri buotuo-lunji-la boro. U si suro dere,
nyuosun lii buotuo-lunji-la tuon a nage
nyin-balin nyuosun, a to pulumun ari wii-
pɔsun kala ba biri. ³ Nii ne hobosun to
nyuosu-la tuon ku lii a tuu tinteen. Wia
piba dolun dunia le ba wuo len niaa na
heen, a nage nuoma si yie diŋ niaa ba
nina heen nii. ⁴ Wia biba wonbiin pa
di ba dii yan koo tiisin koo kialɪŋ si nyu
tinteen le. Ama u piba wonbiin di ba
dogise nii-la kala Wia magilin si tuo u tile
le. ⁵ Wia bi hobosu-la wonbiin pa di ba kpu
niaa deenba, ama di ba dogiseba cheŋsin
banon. Nii ne u dogiseba a nage nuomun
si yie diŋ niaa u wiwii nii. ⁶ Bua-la le niaa
jan chiche di ba suu, ama ba bi wuo suu.

⁷ Hobosu-la fa nage janin ne ba si kpiera
di ba kaa mu laalin. Ba chu kiaa si nage
selime nyun-chuulun ne. Ba siaa ma nage
nuhobiinee siaa. ⁸ Ba keŋ nyu-punaa ma
ne. Ba duomo a nage haala nyu-punaa.
Ba nyilaa ma nage naachigee nyilaa ne.
⁹ Ba yaraa horun nage hon ba si yie joŋo
to boye a kaa yuo laalin. Ba kinkesin
ma nyaa gon, ari janin si yuga aa lere
torukoba a fa mumu laalin. ¹⁰ Ba bubu-
dosun nage nuomun fila. Dol-la kala ba
fa si kene di ba kaa dogise niaa cheŋsin
banon-la kala fa he ba bubu-dosu-la le ne.

¹¹ Wia tinɔdaari-la fa si kori buotuo-lunji-la
boribiin ne fa ŋaa ba kuoro. Juu tinjaa
yiikoro le baa yiru Abadon ne. Giriik
tinjaa ma yiikoro le baa yiru Apoliyon ne.

¹² Bunbun hɛɛ-la ba si jan na ne nii. Ama
kiaa balia ne ha ka.

¹³ Nii ne Wia tinɔdaari-du-la ŋmuu u
nyile. U si ŋmuu nii, mi nii nya si yiikoro

duu lii koru-la si chinj Wia sipaan seme. ¹⁴ Nii ne yiikori-la bula pi Wia tinđaari-du-la si kori nyile-la a bul, "Lenj di ba puri Wia tinđaaraa banese-la ba si vobo Yufiretis fuo-la le a ta." Wia fa vobo a bil a gberε tapulii-la ari chεne-la ari jina-la u fa sii che u kpu dunia niaa. ¹⁵ Nii ne ba puriba ta di ba kpu dunia niaa sesi-la batori dɔŋɔ. ¹⁶ Nii ne ba dagemi nialinj si jil janinj niinj pimi. Ba fa yi bui bui buiba zo-balia. Ba kala fa jil janinj ne a ŋaa siri di baa mu yuo laalinj. ¹⁷ Mi si naba ari duosoo tuɔŋ, ŋla ne ba nage: Nialinj si jil jani-la laale hoɔ-horuŋ ba si yie joŋo to boisiŋ a kaa yuo laalinj ne. Kialinj dɔŋsun nage diiwolinj bine yaraa, dɔŋsun fiεε a nage nyininj, dɔŋsun ma nage jiribiinj. Jani-la nyusun nage naachigee nyusun ne. Nii ne nyininj ari nyuɔsun ari jiribiinj lili ba niirinj le. ¹⁸ Kiaa deenba batori ne Wia lenj di ba ku kpu dunia niaa tuɔŋ sesi-la batori dɔŋɔ. Nyininj ari nyuɔsun ari jiribiinj ne nii. ¹⁹ Jani-la dolunj kala fa he ba niirinj ari ba bubuɔ-dosunj le ne. Ba bubuɔ-dosula nage diŋŋaa ne a keŋ nyusun. Kiaa deenba ne ba kaa pire niaa.

²⁰ Dunia ni-kaana-la nyanyal-boŋŋɔ deenba si bi kpua, ba ma ha bi birima lii ba haache wu-ŋaalaa le. Ba haa to Sitaani ne a kpikpaare vuiaa. Selime ari hoɔŋ ari kolliŋ ne ba kaa me vuia-la dɔŋsun, dɔŋsun ma ŋaa tabiaa, dɔŋsun ma ŋaa tiisinj ne. Vuia-la bi wuo na, ba bi wiaa ma nii, ba bira bi wuo vivenj maa. ²¹ Niaa deenba faa kpu niaa ne. Ba faa ŋaa hil wiaa, aa ŋaa wu-liliŋ, aŋ gigaa maa, aŋ bi sei di ba birima lii wu-boŋŋɔ deenba le.

10

Wia tinđaari-la si kori ten-chuoli-bie-la

¹ Nii ne ka mi bira na Wia tinđaari-duo kubala duu lii Wia-jaŋ a ku tuu. Duonbilinjbaanaa tɔu kala, ka duonjsia voo u nyunj le. U siaa tutul a nage wii-posunj. U naasiŋ ma nage tii-balaa sii dii nyininj. ² Ka u kori ten-chuoli-bie u nisinj le. Ba kaa polli. Nii ne u joŋ u na-diinj naaŋ a danj mug-balinj nyunj, a joŋ u na-gua naaŋ maa a bil tinteenj. ³ Nii ne u faasa kpia goŋ bogi bogi a nage naachiginj sii ŋaa goŋ nii. U si kpia goŋ nii, duonunj kpia. Duonunj si kpia nii, ba fa ŋaa kiaa balipe a kpikpia goŋ. ⁴ Bua-la le duonunj si kpia, mi faa che di mi ŋmuŋse wialinj bil. Nii ne nuu yiikoro lii wia nyunj a bula pimi a bul, "Lenj di wialinj duonunj si kpia bul, di ba he ŋ tuɔŋ. Si ŋmuŋsa bil." ⁵ Nii ne ka mi na Wia tinđaari-la, nii-la naaŋ dɔŋɔ si chinj mug-balinj nyunj, ka dɔŋɔ ma chinj tintee-hilinj, duu keŋ u na-diinj nisinj kaa yia wia

nyunj. ⁶ Nii ne u ŋmieε Wia, u-na nii-la si he dime a kaa mu wuu, nii-la si ta wia nyunj ari kialinj kala si he wia nyunj, ari tinteenj ari kialinj kala si he dime, ari mug-balinj, ari kialinj kala si he u tuɔŋ. U ŋmieε a bul, "Bua-la le la sii jegilu, u yie ne." ⁷ Ama tapulii-la Wia tinđaari-pe-la si jaŋ ku ŋmuu u nyile, Wia wu-faalaa-la u fa si dage u tinťinnaa, nialinj sii bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolunj le, ba kala jaŋ ŋaa.

⁸ Nii ne mi bira nii yiikori-la titia si lii wia nyunj a bul wiaa pimi. U si, "Mu a laa ten-bie-la ba si suro, Wia tinđaari-la nisinj le, nii-la naaŋ dɔŋɔ si chinj mug-balinj nyunj, ka dɔŋɔ ma chinj tinteenj le." ⁹ Nii ne mi mu Wia tinđaari-la teenj a sulu duu joŋ ten-bie-la pimi. Nii ne u joŋ ten-bie-la pimi aŋ bula pimi di mi joŋ chaŋ, di u jaŋ siŋ mi niinj le a nage tuunj, ama mi luorunj le u jaŋ hei. ¹⁰ Nii ne mi laa ten-bie-la Wia tinđaari-la nisinj le a joŋo chaŋ. U sima a nage tuunj ne mi niinj le, ama u si tuu mi luorunj, mi luorunj kala heye ne. ¹¹ Nii ne ba bula pimi a bul, "N jaŋ bira bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolunj le a tige ta-yiriba le, ari tinťee-yiriba, ari nialinj sii bul yiikori-yiriba, ari kuori-yiriba yuge ma le."

11

Wia siada tinŋaa balia-la

¹ Nii ne ba joŋ daa-magisinj a nage daantiga a pimi, aŋ bula pimi di mi sii a magise Wia-dia ari koru-la si he u tuɔŋ, aŋ diise nialinj kala sii chuole Wia dime, ² ama di mi si Wia-dia-la kaala-na magisu, bee wiaa ba joŋ lee-la pi nialinj si bi Juu tinŋaa ŋaa, di ba ŋmoo u jebii-la lo, a nuose Wia lee-la cheŋsiŋ mahinj balia ari balia. ³ Nii ne ka Wia si u jaŋ pi u siada tinŋaa balia-la dolunj di ba wuo bul wiaa u Diŋ-zɔŋ-la dolunj le, tapulaa bui ari zo-balia ari mahinj batori, aŋ baage tuo-cheri geri-boɔsununj.

⁴ Niaa deenba balia nage tia-la ba sii yire Oliv ne. Ba ne bira nage korunuj ba si yie joŋ chaanaa a didaŋ balia-la si chinj la Tiina Wia sipaan, nii-la si tii tinteenj. ⁵ Nyininj jaŋ lii ba niinj a dii nuu-kala sii che duu dogiseba. Di nuu-kala nii che duu walimeba, nyininj jaŋ diiu. ⁶ Wia piba dolunj di ba wuo kiri duonunj, duu si nii tapulia-la ba sii che di ba bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la dolunj le. Wia bira piba dolunj di ba wuo ŋaa di liinj kala birime chalinj. Ba jaŋ wuo lenj di nyanyalaa juu dunia niaa le, mage nii kala le ba si cho. ⁷ Di ba ne dii Wia danjsia dere, бага kunj jaŋ lii buotuo-lunji-la tuɔŋ ku lii. Ku-la jaŋ yuo kpuba. ⁸ Ba ku-suununj jaŋ piŋ ta-bal-la wonbiinj le. Ta-bal-la boŋo nage Sodom koo Ijipiti tinteenj ne. Ta-bal-la le ne ba kpaase la

Tiina daa-geseē nyuŋ. ⁹ Ni-yiriba a lii ta-yiriba, ari nialin̄ sii bul yiikori-yiriba a lii tiŋtee-yiriba kala jaŋ beŋ ba ku-suunuj tapulaa batori ari lebi. Ba bi jaŋ sei di ba paaba hugi. ¹⁰ Dunia niaa, tuoŋ jaŋ tore ari ba si kpu niaa balia-la. Ba jaŋ gbigbieli a sisieri doŋo le a didii zile doŋo le, beē wiaa wialin̄ niaa deenba balia fa sii bul, Wia Diŋ-zoŋ-la doluj le, ba fa keŋ dunia niaa baŋŋa le ne. ¹¹ Ama tapulaa batori ari lebi cheeŋ Wia pi niaa deenba balia miisin̄, ba sii chin̄ ba naasin̄ le. Nialin̄ kala si naba, fawulluj keŋba woruj. ¹² Nii ne ba nii nuu yiikoro duu lii Wia-jaŋ a bula pi niaa balia-la a bul, “Má ku jil daha.” U si bul nii deŋe, ba juu duonbilibaanin̄ tuoŋ a jil Wia-jaŋ. Ba diŋdoŋoŋo bibenba, ka ba jijil. ¹³ Bua-la titia le tiŋteen faasa zigili. Tan-la seme doŋo kala tel, ba niaa bui balipe suu. Leree fii fii sesi-la kubala ne nii. Fawulluj keŋ ni-kaanaa, ba denne Wia, nii-la si he Wia-jaŋ le.

¹⁴ Heē-lia-la diderin̄ ne nii, ama torimuj jaŋ ko leele.

Wia tiŋdaari-pe-la ŋmuu u nyile

¹⁵ Nii ne Wia tiŋdaari-pe-la ŋmuu u nyile. U si ŋmuu nii, mi nii yiikori-balaa di baa bul wiaa, Wia-jaŋ le. Ba si, “Dunia kuorii-la leele ŋaa la Tiina Wia ari Kirisito kuorii-la ne. La Tiina Wia jaŋ dii kuoruj a kaa mu wuu.” ¹⁶ Nii ne nihiasin̄ mara ari banese-la si hoŋ ba kuori-kpasinnin̄ nyuŋ Wia sipaan̄, ba kala tuu kpirimi a chuole Wia a bul,

¹⁷ “Laa lolluj la Tiina Wia, Wii-jaribako, nii-la fa si he dime faafa ari nii-la ha si he dime.

Leele-na ŋ joŋ ŋ dol-bal-la,

a suomi a bibeŋ dunia ne.

¹⁸ Dunia niaa fa hoso ne ŋ nyuŋ.

Ama bua-la ŋ baanin̄ si jaŋ sii ba nyuŋ yie ne,

ka bua-la titia ŋ si jaŋ dii nialin̄ si suba sariya ma yie ne,

bua-la le ŋ si jaŋ joŋ time a tiŋ ŋ tiŋtinnaa ma yie ne.

Nialin̄ sii bul wiaa, ŋ Diŋ-zoŋ-la doluj le, ari ŋ niaa kala,

nialin̄ sii fá ŋ yirin̄, nihiasin̄ ari haŋbiisin̄ kala,

ŋ jaŋ time piba.

Leele ŋ jaŋ doŋise nialin̄ si chei dunia, di ba mu suu.”

¹⁹ Nii ne ba keŋ Wia-dia-la si he Wia-jaŋ, boro kaa suri a na dagá kubala u tuoŋ. Wialin̄ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di Iziral tiŋŋaa tuto, ba he daga deen tuoŋ ne. Nii ne duonuj liligise lerin̄ kala, ba ninii yiikorusuj, ka duonuj kpiapia ŋmana ŋmana. Tiŋteen zigili, ka duon-tabiaa faasa tuu titel.

12

Dimin̄ ari haala yuo doŋo

¹ Nii ne ku-kpuŋkpere kubala ku lii wia nyuŋ. Ku-kpuŋkpere-la nage haal ne a joŋ wii-posoŋ a laale, ari niaa sii laale gennin̄ nii. Ka chene ma he u naasin̄ bubuoŋ, aŋ ka u chu kuori-nyuŋ-chuulo. Nyuŋ-chuulo-la, cheŋwulaa fii ari balia ne ba kaa ŋaa. ² Haal-la fa keŋ luoruj ne. U luoruj wiwii, u faasa yiyel a wiwalime duu lul. ³ Nii ne ku-kpuŋkpere doŋo ma ku lii wia nyuŋ. Ku-kpuŋkpere deen fa nage dimin̄ si yuga kieli ne a kala fiŋse ari chalin̄. Diŋ-la fa keŋ nyusuj balipe ne ari nyillin̄ fii, a chu nyuŋ-chuuluj balipe. ⁴ U bubuo-doho yigi cheŋwulaa sesi-la batori doŋo lo ba ku tuu tel tiŋteen. Aŋ ka diŋ-la mu chin̄ haal-la fa sii walime duu lul sipaan̄ a ghere, di haal-la ne lula, duu joŋ bile lin̄. ⁵ Nii ne haal-la lul haŋbolibie, nii-la si jaŋ beŋ dunia niaa kala ari kpaasa. Nii ne Wia joŋ bile kaa mu u teen a leŋ u hoŋ u kuori-kpaasa nyuŋ, ⁶ aŋ ka haal-la fá juu girin̄, lee-la Wia si wasa bilu le. U si he dime nii, Wia pu kudiilee tapulaa bui ari zo-balia ari mahin̄ batori.

⁷ Bua deen le laalin̄ sii Wia-jaŋ le. Wia tiŋdaari-hian̄ baa yire Maakil ari tiŋdaaraa doŋsuj suomi a yuyuo diŋ-la. Nii ne diŋ-la ari u haritooroo maa yuo. ⁸ Ama Maakil niaa yuo dii diŋ-la ari u haritooroo. Nii ne diŋ-la ari u haritooroo bira bi di-hoŋuj kala kene Wia-jaŋ le. ⁹ Nii ne ba joŋ diŋ-la ari u haritooroo a yuo ta ba lii Wia-jaŋ a ku tuu tiŋteen. U ne baa yire Sitaani, nii-la sii nyise dunia niaa kala. Diŋ-la fa he dime faafa kala ne a lii dunia di-suomuj.

¹⁰ Nii ne ka mi nii yiikori-bal kubala a lii Wia-jaŋ a bul, “Bua-la Wia si jaŋ laa niaa ta yie ne. Bua deen le ne Wia laa u doluj ari u kuoruj. Kirisito, nii-la Wia si liisa, ma laa u doluj ne, beē wiaa nii-la si joŋ cheerin̄ pi la naanbiirin̄, ba joŋu yuo ta ne. U fa joŋ cheerin̄ piba Wia sipaan̄ wiiheye ari titanin̄ kala. ¹¹ Ba yuo dii Sitaani a tiŋ Pie-bie-la chalin̄ wiaa, ari Wia niin̄ wialin̄ ba fa si bula pipi niaa. Ba fa ŋaa siri di ba kpuba a tiŋ Wia wialin̄ le ne. ¹² Ma nialin̄ si he Wia-jaŋ, má leŋ di ma tuoŋ tore. Ama ma nialin̄ si he tiŋteen le ari nialin̄ si he mugi-balin̄ le, ma jaŋ na heeŋ. Sitaani ku tuu ma teen ne a faasa keŋ baanin̄, beē wiaa u jima ari u bira bi dieni, ka di ba laa u doluj.”

¹³ Diŋ-la si na di ba joŋu yuo ta, u ku tuu tiŋteen, nii ne u kire to haal-la si lul haŋbolibie-la harin̄. ¹⁴ Nii ne Wia joŋ kachuuj kiŋkesin̄ pi haal-la, duu wuo fil a juu girin̄ tuoŋ a kage diŋ-la le. Nii ne u mu lee-la Wia si wasa bilu le. Dime ne, u

jon kudiilee pu jisij batori ari lebi. ¹⁵ Nii ne liinj lii diŃ-la niinj le a nage fuonj, a kire to haal-la hariŃj duu pelle joŃu. ¹⁶ Ama tiŃtee-hiliŃj ku pe haal-la le a joŃ fuo-la si lii diŃ-la niinj le kala a nyua. ¹⁷ Nii ne diŃ-la na baaniŃj haal-la nyuŃ a mu duu keŃj haal-la biiriŃj doŃsunj a yuo laaliŃj. Haal-la biiriŃj ne Ńaa nialiŃj si nii Wia niinj wiaa a tutoba, a didii Yesu danŃsia, a bul u wiaa a pipi niaa. Nii ne diŃ-la mu chiŃj mugibaliŃj niinj.

13

Ku-la si nage diŃ-la ari baga kua

¹ Nii ne mi na baga kua doŃo duu lii mugibaliŃj tuoŃj a ku lii. U fa keŃj nyusunj balipe ne, u nyilliŃj ma fa Ńaa fii. U fa chu kuori-nyuŃ-chuuluŃj fii u nyilliŃj fii-la le. Yiri-la u fa si keŃe u nyusu-la le faa tuuse Wia joŃŃoo ne. ² Baga ku-la mi si na fa nage kpeye ne, aŃj ka u naasiŃj nage lugumuŃj kiaa, u niinj ma nage naachigiŃj kua. Nii ne ku-la si nage diŃ-la joŃj u doluŃj kala ari u kuori-kpasa-la a pi baga ku-la. ³ Baga ku-la nyusunj balipe-la doŃo fa keŃj naawiil-bal ne si maga duu suu, ka u bi suba. Ba si na naawiil-la duu fiela, u Ńaa dunia niaa kala wu-kpuŃkperere. Nii ne ba sii to u hariŃj. ⁴ Nii ne niaa tuu kpirimi diŃ-la sipaanj a chuolu, bee wiaa u fa joŃj u doluŃj a pi baga ku-la ne. Niaa bira chuole baga ku-la. Nla ne ba piese doŃo a mu tige u le, "Kubee ne keŃj doluŃj a nage Ńla? Kubee ne jaŃj wuo kenu yuo yuosuŃj?"

⁵ Nii ne ba pi baga ku-la wonbiinj u bul babii-bal wiaa a tutuuse Wia joŃŃoo. Nii ne ba leŃj u dii doluŃj cheŃsiŃj mahiŃj balia ari balia. ⁶ U yie tutuuse Wia ari u jaŃj-niaa joŃŃoo. ⁷ Nii ne ba puu wonbiinj ma u keŃj Wia niaa a yuo laaliŃj, a yuo diiba. Ba fa puu doluŃj u wuo ni-yiriba a lii ta-yiriba kala, ari nialiŃj sii bul yiikori-yiriba a lii tiŃtee-yiriba kala. ⁸ Nii-la kala si tuo miisiŃj teŃ-la le a lii dunia di-suomuŃj, u ma jaŃj tuu kpirimi u sipaanj a chuolu. Pie-bie-la ba si kpua ne tii teŃ-la. ⁹ Digilaa tiŃŃaa, má wuoli ma digilaa a jegile nii wiinj deej. ¹⁰ Di ba ne yuo laaliŃj dii nuu a kenu kaa mu yosuŃj lerij, u maga duu mu Ńaa yonj ne. Di ba ne joŃj tokobii a kpu nuu, ba jaŃj sene joŃj tokobii a kpu tiina maa. NialiŃj si laa Wia wiaa dii maga di ba nyalime ne a chiŃj wialiŃj ba si laa dii le.

¹¹ Nii ne mi bira na baga kua doŃo duu lii tiŃteenj a kuu lii. U fa nage piese ne aŃj keŃj nyilliŃj balia. Uu bul wiaa a nage ku-la si nage diŃ-la ne. ¹² U ma keŃj dol-la bunbun baga ku-la si keŃe ne a wuo didii doluŃj u sipaanj. U leŃj dunia niaa kala tuu kpirimi a chuole bunbun baga ku-la, ku-la fa si keŃj naawiil-bal-la, ka u fiele. ¹³ U Ńaa

wu-magilaa a yuge. U paala leŃj nyiniŃj lii wia nyuŃj ku tuu tiŃteenj, nuu-kala na. ¹⁴ A tiŃj wu-magila-la ba si leŃe u Ńaa bunbun baga ku-la sipaanj, baga ku-la doŃo nyise dunia niaa a he, di ba joŃj kiaa me, kuŃj si nage bunbun baga ku-la ba si keŃj tokobiinj keru, ka u wei. ¹⁵ Nii ne ba wuo leŃj baga ku-lia-la pi ku-la ba si me wiese duu wuo wiaa bubul. Nii ne u wuo leŃj ba kpu nialiŃj si bi baga ku-la ba si me ka chuole, ¹⁶ a bira leŃj ba magile nuu-kala, nihiasiŃj ari hanbiisiŃj, kuoroo ari summoo, nii-la kala si tii u titia ari nii-la kala si Ńaa yonj. Ba magile ba na-diŃj nisaa le koo ba tilliŃj le. ¹⁷ Nuukala bi kuŃj wuo yoo a bi kuŃj-kala ma wuo yalle, see di ba joŃj baga ku-la magiliŃj, koo u yiriŃj, koo u yiri-la si mage Ńii a he u tiina le. ¹⁸ Nuukala bi jaŃj wuo jiŃj wiinj deej bubuŃj, see duu keŃj wu-jimiŃj. Má leŃj di nii-la si keŃj wu-jimiŃj liisi a mu yi baga kuŃj niŃj si mage Ńii. Di Ń diiseba, u nage nuhuobiine kialiŃj ne. U kiaa niŃj Ńaa zo-balidu ari mahiŃj batori ari balidu ne.

14

NialiŃj sii yi yiili-faliŃj

¹ Nii ne mi beŃj a na Pie-bie-la duu chiŃj peel kubala nyuŃj. Peel-la yiriŃj ne Zaayonj. Ba di niaa buiba zolo ari mahiŃj balia ari banese ne fa chiŃj peel-la nyuŃj. Ba ŃmuŃse Pie-bie-la yiriŃj ari u Nyimma yiriŃj ne a he niaa deejba tilliŃj le. ² Nii ne ka mi nii nuu yiikoro duu lii Wia-jaŃj. Yiikori-la fa nage fuonuŃj sii pelli ne gbul gbul, koo duonuŃj sii kpia. Yiikori-la mi si nia ma fa naga ari niaa sii du cheŃj ne. ³ Niaa deejba chiŃj kuori-kpasa-la ari nihiasi-la, ari kialij banese-la si weye sipaanj ne aa yii yiili-falii kubala. Nuukala bi yiil-la wuo gunne, see nialiŃj bui buiba zolo ari mahiŃj balia ari banese-la dunduŃj. Niaa deejba ne Wia tuose dunia le a laaba ta. ⁴ Ba ne bi ha-chorumuŃj hariŃj to, aŃj bi disinniŃj ma keŃe. Ba nii to Pie-bie-la hariŃj lee-na kala u sii mu. Ba ne Wia laa sipaanj liise nuhuobiinee tuonj, di ba Ńaa Wia ari Pie-bie-la tuo-pul tiŃŃaa ⁵ a bi wiaa ka nyia.

Wia tiŃdaaraa batori bul wiaa

⁶ Nii ne mi bira na Wia tiŃdaara doŃo duu fil wia nyuŃj di-bolii. U fa kori Wia Wu-zomo-la ne, Wu-zomo-la si jaŃj he dime a kaa mu wuu. U kaa mu bula pi nuu-kala si he dunia le tiŃtee kala le, ari taŃj kala le, ari nialiŃj sii bul yiikori-yiriba kala, ari ni-yiriba kala le. ⁷ Nii ne Wia tiŃdaari-la bul ari yiikori-baliŃj a bul, "Má fá Wia a denne u yiri-baliŃj, bee wiaa bua-la u si jaŃj dii dunia niaa sariya yie ne. Má dennu, u ne ta wia nyuŃj ari tiŃteenj ari mugibaliŃj ari lii-bulluŃj kala."

⁸ Ka Wia tinđaaari-lia-la ma tuto a bul, “Babilon tele, Babilon tele, ta-bal-la ba sfi yire Babilon, u tele. U ne jon u wu-bonjoo a dage tinđee kala ba njinaa wu-bonjoo. Wu-bomo-la nage sinin si ken huon ne.”

⁹ Nii ne Wia tinđaaari-tori-la ma tuto ba harin, a ma bul wiaa ari yiikori-balin. U si, “Di nuu-kala ne chuole бага ku-la ari u nagisi-la ba si me bil, a laa magil-la u tile le koo u nisaa le, ¹⁰ Wia jan na baanin kinjen u tiina nyun. Wia baanin nage sin-la si ken huon ne. Di niaa ne nyua, ba yie susuu ne. Ba jan jon nyinin ari jiribiin a dogise tiina. Ba jan naa nii Wia tinđaaara-la si bi disinnin kene ari Pie-bie-la sipaan. ¹¹ Nyinin ari jiribiin jan diiba deen deen, nyin-la bi jan ko duu disa. Niaa deenba bi jan ko di ba na wiese wiheye ari titanin kala. Niaa deenba si chuole бага ku-la ari u nagisi-la ba si me bil a laa u yirin magil-la, ba bi jan na wiese.”

¹² Bua deen le ne Wia nialin sii to Wia niin a laa Yesu Kirisito wiaa dii, u maga di ba nyalime ne. ¹³ Ka mi nii yiikoro kubala duu lii Wia-jaan aa bul, “Nmunse wiin deen: Nialin si laa la Tiina Yesu wiaa dii an suu, Wia jan peba le.” Nii ne Wia Din-zon-la ma bul, “Wia sene jan pe niaa deenba le di ba wuo na wiese worun. Ba bira bi jan tin, be wiaa tinđimii-la ba si tima ka to ba harin ne.”

Ba ken siikoro a kaa kun kiaa

¹⁴ Nii ne mi bira ben a na duonbilinbaan-pula, di nuu nage nuhuobiine bie a hon duonbilinbaan-la nyun. U tiina chu selime kuori-nyun-chuulo ne an kori siikoro si ken niin worun. ¹⁵ Nii ne Wia tinđaaari-la donjo ma lii Wia-dia tuon ku lii, a faasa yire ari yiikori-balin nii-la si hon duonbilinbaan-la nyun a bul, “Ken n siikoro-la a kaa kun kiaa. Bua-la si maga di la kun kiaa yie ne. Kialin kala si he dunia le si maga di ba kun, ba kala bia ne.” ¹⁶ Nii ne nii-la si hon duonbilinbaan-la nyun ken u siikoro-la viisi tinđeen a kun tinđeen kun-kala.

¹⁷ Nii ne Wia tinđaaara donjo ma lii Wia-dia si he Wia-jaan a ku lii, a ma kori siikoro. Siikoro-la ma ken niin ne worun. ¹⁸ Nii ne Wia tinđaaara donjo ma lii Wia-dia koru-la seme a ku lii. U ne naa Wia tinđaaari-la si ken nyinin dolun. Nii ne u yire nii-la si kori siikoro-la a bul ari yiikori-balin, “Ken n siikoro-la a kaa keru tia-la ba sfi yire vain-la jagin, be wiaa u nene-la bia ne.” ¹⁹⁻²⁰ Nii ne Wia tinđaaari-la ken u siikoro-la kaa viisi tinđeen a keru vain jagisi-la kala. Nii ne ba paa ba kala kaa mu he bua-la ba si luo, aa chage ti-nene-la liin ba si kaa naa sinin. Ta-bal-la jeen harin ne ba chage ti-nene-la. Ba si chageba, lii-la kala lii a birime

chalin, a tuu pipelle tinđeen a nage fuon. Namaga deen dage nii Wia si na baanin tinđeen niaa nyun. Nii ne chal-la pelle a mage meel-daasin zo-balia, an pe jila yi a mage nuhuobiine boye.

15

Wia tinđaaara-la kori nyanyal-bonjoo balipe

¹ Nii ne mi bira na ku-kpunkpere donjo wia nyun. U kenmi fawullun. Mi na Wia tinđaaara balipe di ba kori nyanyal-bon-yiriba balipe. Di ba ne yuoba he tinđeen le dere, Wia baanin jan fiele.

² Nii ne mi na kun, u yuga a nage mugibalin sii tul nii pal pal a chuchol nyinin. Ka nialin si yuo dii бага ku-la ari u nagisi-la ba si me bil, ari u yirin magilin, mi naba di ba chin mugibal-la sii tul pal pal seme a kori chennin Wia si jonjo piba. ³ Nii ne ba yiyi yilaa. Yil-la donjo, Moosis Wia tinđinni-la ne laa sipaan yii, ka yil-la donjo ba yiyi a didenne Pie-bie-la. Yiila-la ba si yii ne nla:

“La Tiina Wia Wii-jaribako,

wu-kpunkperisin ari tinđin-balaa ne n titin.

N ken wutiti ne aa naa wutiiba.

N ne jan dii kuorun a kaa mu wuu.

⁴ La Tiina Wia, kubee ne bi jan fan?

Nuu-kala jan fan an didenne n yiri-balin.

N dunđuna ne ken tuo-pula.

Dunia niaa kala jan ku chuolun, be wiaa nuu-kala na ari n dii dunia niaa sariya ari wutiti ne.”

⁵ Mi si nii yiila-la dere, mi na Wia-dia-la tutuobaanin ba sfi yire lee-la si bi disinnin kene, di ba suro. ⁶ Nii ne Wia tinđaaara balipe-la si kori nyanyal-bonjoo balipe-la lii dime ku lii. Ba laale geri-yuoli-zonjoo sii tul ne, kun-kala tuo u le, a jon selime damerisin a voo ba boisin le. ⁷ Nii ne kialin banese-la si weye donjo jon selime gbanjin balipe a pi Wia tinđaaara balipe-la. Wia baanin fa su selime gbanji-la ne. U ne jan he dime a kaa mu wuu. ⁸ Nii ne nyuusun to Wia-dia-la kala. Wia tula ari u dolun ne naa nyuusu-la he dime nii. Nuukala bi Wia-dia-la wuo juu, see Wia tinđaaara balipe-la si jon nyanyal-bonjoo balipe-la kala yuo he tinđeen le a dere.

16

Gbanjin balipe-la si ken Wia baanin

¹ Nii ne mi nii nuu yiikoro duu lii Wia-dia-la tuon. U bula pi Wia tinđaaara-la balipe ari yiikori-balin a bul, “Ma ken gbanjin balipe-la si ken Wia baanin kaa mu bisa he dunia le.”

² Nii ne Wia tinđaa-ri-la bunbun tiina jon u gbaŋa-la Wia baaniŋ si he u tuon, a kaa mu bisa he dunia le. U si bisa he dere, nii ne naawiil-bonŋoo si suora keŋ nialiŋ kala si keŋ бага ku-la magilin, aŋ pe chuole u nagisiŋ ba si me a bil.

³ Nii ne Wia tinđaa-ri-liamiŋ jon u gbaŋa ari Wia baaniŋ a kaa mu bisa he mugibaliŋ le. Nii ne mugibal-la birime a nage nuhuobiine si suba chaliŋ. U si ŋaa nii, kialiŋ kala si keŋ miisiŋ a he mugibal-la tuon suu.

⁴ Nii ne Wia tinđaa-ri-tori-la ma keŋ u gbaŋa kaa mu a bisa he fuo-biisiŋ ari fuobuloo le. Ba kala birime chaliŋ. ⁵ Nii ne Wia tinđaa-ri-la si keŋ liiŋ doluŋ ma bul wiaa. U si, "La Tiina Wia, ŋ kaa sima ne di ŋ dogise dunia niaa. N ne Tuo-pul Tiina, ŋ ne nii-la fa si he dime faafaa kala ari nii-la si he dime leele.

⁶ Dunia niaa kpu ŋ niaa ari nialiŋ fa sii bul wiaa, ŋ Diŋ-zon-la doluŋ le. Ba si ŋaa nii ne tii ŋ ŋaa chaliŋ piba di ba nyua. U maga di ba nyua ne."

⁷ Nii ne mi nii nuu yiikoro duu bul wiaa. Yiikori-la lii koru-la nyuŋ ba fa si yie kpu pusun a nyige a pi Wia ne. U tiina si, "Wutitii, la Tiina Wia Wii-jaribako, ŋ keŋ wutitii, wutitii wonbiin ne ŋ to a didii niaa sariya nii."

⁸ Nii ne Wia tinđaa-ri-nese-la jon u gbaŋa a bisa he wii-posun le. Nii ne wia faasa pose a nage nyiniŋ, a nyinyige niaa. ⁹ Wii-posun si faasa pose a nyige niaa nii, ba na baaniŋ Wia nyun a tutuuse u jonŋoo, bee wiaa ba jima u ne keŋ doluŋ nyanyal-yiri deenba kala le. Ama ba bi birima lii ba haacheba le di ba chuole Wia.

¹⁰ Nii ne Wia tinđaa-ri-non-la jon u gbaŋa a bisa u tuon kaa a he бага ku-la le, lee-la u fa sii dii kuoron. Nii ne birimin to lee-la kala, ka nialiŋ kala si he dime ma yaraa bibieri, ba didiŋ ba nenđelimee. ¹¹ A tin ba yara-la sii wii, ari ba naawiila-la wiaa, ba tutuuse Wia jonŋoo, nii-la si he Wia-jan. Ama ba bi birima lii ba haacheba le di ba chuole Wia.

¹² Nii ne Wia tinđaa-ri-du-la jon u gbaŋa ari Wia baaniŋ a bisa he fuo-bal kubala baa yire Yufretis le. Nii ne fuo-la kala hu. Fuo-la si hua, kuoro-la si lii tan seme wuo na wonbiin a to fuo-naa-la tuon a kuko. ¹³ Nii ne mi na jin-bonŋoo batori di ba nage yinŋaa. Doŋo lii diŋ-la le, doŋo ma lii бага ku-la le, doŋo ma lii nii-la si nyia wiaa duu bul wiaa, Wia Diŋ-zon-la doluŋ le. Ba lii ba niirin le a ku lii. ¹⁴ Jin-bonŋoo deenba batori lii Sitaani le ne a yie ŋinŋaa wukpunŋperisiŋ. Ba ne golle dunia kuoroo kala teen, a keŋba he doŋo le baa ŋaa siri di ba yuo laalin. Tapul-bal-la Wii-jaribako si liisa di wiaa deenba kala ŋaa, ba jan yuo

laal-la. ¹⁵ (Ma bee na, mi jan ko ari gaara si yie ko nii. Wia jan pe nii-la kala si bi don pina an po le, nii-la kala si laale u gerin, di niaa si u yaribiree na.) ¹⁶ Nii ne Wia keŋ dunia kuoro-la a kaa mu hilimi lee kubala di ba yuo laalin. Hiiburu tinŋaa yiikoro le baa yire lee-la Amagedon.

¹⁷ Nii ne Wia tinđaa-ri-pe-la jon u gbaŋa, a jon u tuon kaa bisa he pelin le. Nii ne yiikori-bal kubala lii lee-la kuori-kpasala si china Wia-dia-la tuon a bul, "Wialiŋ dideriŋ yie ne." ¹⁸ Nii ne duonun liligise a kpikpia. Leriŋ kala ŋinŋaa gon, ka tinteen ma faasa zigili. Dunia si suomo, u ha bi nii zigile an ka. ¹⁹ Tinteen si zigili nii, u keŋ ta-bal-la kaa kpa leere batori, ka tintee kala ta-balaa ma titel. Nii ne Wia liise mu yi Babilon le. U dogisu ne worun a mu yi nii u si na baaniŋ u nyun le. ²⁰ Nii ne tinteye-la liiŋ fa si gollo chu, ba kala lel. Peelee ma kala lel. ²¹ Ka duon-tabii-balaa si faasa yun kinŋen a nage nomun-tabiaa, ba lii wia nyun ku tuu tel niaa nyun ba susuu. Wii-la fa ŋaa wu-loru ne. Nii ne ni-kaana-la tuuse Wia jonŋoo a tin duon-tabia-la wiaa.

17

Haala si hon бага kun nyun

¹ Nii ne Wia tinđaa-ri-balipe-la si kori gbanŋin balipe-la, ba tuon kubala yiremi a bul, "Ko di mi dagan nii Wia si jan dii ha-chorumun deen si ŋaa wu-liilin worun sariya. U ne hon lee-la liiŋ si he a yuge. ² Dunia kuoroo ari dunia niaa kala kenu ŋaa wu-liilin a kala bugi, a nage ba si nyua siniŋ."

³ Nii ne Wia Diŋ-zon-la hemi le, ka Wia tinđaa-ri-la jonmi kaa juu giri kubala tuon. Nii ne mi na haal kubala dime duu hon бага kun kubala nyun. Baga ku kala fiesa ne. U yiraa fa yuga ne, yirala tutuuse la Tiina Wia. U fa keŋ nyusun balipe ne, ka u nyillin ma fa ŋaa fii ne.

⁴ Haal-la laale geri-fiari ari muolun, a he selime ari tabii-tulaa. U fa kori selime nyunyuala ne. Wu-bonŋoo ari wu-liili-la u sii ŋaa su nyunyuala-la, ⁵ ka ba nmunse yiri-kpunŋpere a he u tile le. Yiri-la ba si nmunsa he u tile le ne ŋla, "Babilon ŋaa ta-bal ne. Nialiŋ kala si he dunia le aa ŋaa wu-bonŋoo, ari ha-chorumoo kala, u ne ŋaa ba naan." ⁶ Nii ne ka mi na haal-la duu nyua Wia niaa ari nialiŋ ba si kpua a tin Yesu wiaa ba chaliŋ. Haal-la si nyua chal-la yuga nii, u bugi. Mi si nau nii, u ŋaami wu-kpunŋpere kinŋen kinŋen.

⁷ Nii ne Wia tinđaa-ri-la piesemi a bul, "Bee kun ne tii wiin deen ŋaa wukpunŋpere ŋ le? Haal-la si jil бага ku-la si keŋ nyusun balipe ari nyillin fii-la ŋaa

ha-kpunjkpere ne. Mi jan dagin u bubuon.
⁸ Baga ku-la n si na ne fa he dime bunbun an bira tuo. U jan lii buotuo-lunji-la tuon ku lii a mu suu. Di dunia niaa donsun ne na baga ku-la, u jan naaba wu-kpunjkpere, bee wiaa u fa he dime bunbun an bira tuo, an saa jan bira ko. Wiin deen jan naa nialin si he dunia le, ka ba yira tuo miisin tenj-la Wia si nmunsa a chin dunia di-suomun le. ⁹ Nii-la si ken wu-jimin ne jan wuo jin wiin deen bubuon. Nyusun balipe-la naa peelee balipe ne. Ba nyun ne haal-la honj. Nyusun balipe-la ma naa kuoroo balipe ne. ¹⁰ Kuoroo balipe-la tuon banon ne suba, donjo ne dii kuorun leele, an ka donjo-la-na ha bi kuorun die. Di u ma ne ku dii kuorun, u bi jan he dime a dieni. ¹¹ Baga ku-la-na fa si he dime an bira ku tuo, u ma naa kuoro ne. U pe balipe-la le ba naa chori, ama u fa he kuorie-la balipe tuon ne. U ma jan suu. ¹² Nyilli-la fii n si na naa kuoroo fii ne, ama ba-na ha bi kuorun die. Ba di baga ku-la jan dii kuorun, ama ba bi jan dii kuorun a dieni. ¹³ Kuoroo deenba kala ken nii-bala ne, a jon dol-la ba si kaa biben niaa a pi baga ku-la. ¹⁴ Ba di Pie-bie-la jan yuo donjo, ama Pie-bie-la jan yuo diiba, bee wiaa u ne naa nialin kala si ben niaa kuhian, a ken kuoroo kala ma dolun. Ba di u haritooro ne jan yuo diiba. Niaa deenba ne naa nialin Wia si yira an liise, ba naa ni-titiiba.”

¹⁵ Nii ne Wia tinjaari-la bira dagemi lii-la ha-chorun-la fa si hon u nyun bubuon. U bula di lii-la mi si na naa nuhuobiinee ari ni-dan si lii ta-yiriba ari tinjee-yiriba kala aa bul yiikori-yiriba kala. ¹⁶ Nyilli-la fii ma mi si na, ba di baga ku-la jan bere ha-chorun-la. Ba jan wuri ha-chorun-la kiasa ta duu ken yaribire. Ba jan chan u namia an len di nyinin dii u hangbelee. ¹⁷ Wia naa ba ken nii-bala ne a njaa wii-la u si cho. Nii ne tii ba naa nii. Ba jon dol-la ba si kene a biben niaa a pipi baga ku-la. Ba jan biben ku-la, see di wialin kala Wia si bula naa dere. ¹⁸ Nii ne Wia tinjaari-la bira bul di haal-la mi si na naa ta-bal ne. Ta-balin deen ken dolun a biben kuoro-la si he dunia le.

18

Babilon tele

¹ Wiaa deenba kala si naa bal, mi bira na Wia tinjaara donjo duu lii Wia-jan a ku tuu tinjeen. U faasa ken dolun, ka u pulumun len dunia kala pulle. ² Nii ne u faasa yire a bul, “Babilon tele, ta-bal-la tele. Dime ne jin-bonjo ari diibiisin ba si kise kala he. ³ Babilon niaa naa wu-bonjo a yuge ne. Ba dage dunia niaa, ba ma njaa wu-bonjo. Dunia kuoroo ma kenba njaa

wu-liilin. Dunia bayalaa ma to ba harij a njaa wu-bonjo a nina moribee worun.”
⁴ Wia tinjaari-la si bul wiaa deenba dere, mi bira nii nuu yiikoro duu lii Wia-jan aa bul,

“Mi niaa, ma sii Babilon le,
 di nii dee ma jan pe njaa wu-bomola ba sii naa.
 Di ma ne naa nii, mi jan pe dogisema ari mi sii che di mi dogise Babilon niaa nii.

⁵ Ba wu-bonjo yuga ne Wia sipaan, nii ne tii Wia ha bi ba wiaa yua.

⁶ Wialin ba si naama le, ma ma jon naaba le,
 a tin ma chimin naansiin bulia.
 Gbana-la ba si kaa naa sinin pima ma nyua,
 ma ma ken u titia a naa sinin naansiin bulia piba di ba nyua.

⁷ Ba yie ken ba titia yuge ne, a nii sima, a bibese ba titia le,
 nii wiaa ma dogiseba worun, di ba na heen a yiyel,
 di hee-la mage nii ba fa sii nii sima.

Ba yie biine di ba nage kuoroo ne,
 tuo-cheen bi jan kenba a nage yo-haala.

Ba bul ba bi jan ko di ba ye da.
⁸ Nii wiaa ne tii nyanyal-bonjo jan kenba che-bala len len.

Ba jan yel ba niaa yoho, di losun ma kenba, ka nyinin ma diiba.
 Wiaa deenba kala jan naa,
 bee wiaa la Tiina Wia ken dolun.
 U jan dii ba sariya.”

⁹ Nii ne dunia kuoro-la si to ba harij a njaa ba-chorun ari ha-chorun wunjaalaa a pe ninii sima, ba tuon jan chei. Di ba ne na di nyinin ka diiba, ba jan nmoo nin vil vil. ¹⁰ Di ba ne ben hee-la tan-la niaa sii na, fawullun jan kenba. Ba jan chin dibolii a bibenu a bul, “Ou, ou ta-balin deen, ta-bal-la ba sii yire Babilon, u bi diene ka ba dogise u niaa ba suu.”

¹¹ Dunia bayalaa yiyel Babilon niaa wiaa, bee wiaa nuu-kala tuo a biraa yoo ba kiasa. ¹² Kialin ba sii yalle ne nla: Selime, honj, tabii-tulaa, geri-yuoli-zonjo, muolaa, geripe-fula-fula biisin, geripe-fiesin, ari daasi-la kala yallin si heye, ari kialin kala ba si ken batun nyilaa naa, ari kialin kala ba si ken daa-la yallin si heye saa, ari koliiin, ari kialin ba si ken honj naa, ari lokunbuiaa. ¹³ Ku-suo-sin ba si jonjo guoli kudiilee tuon u sin, tulaaliba, tii-kelin suora si sima, si-duorun, nuun, mun-zomun, folimaa, nesin, ari piesee, ari janin, ari janin torukoba, ari yosun.
¹⁴ Nii ne ba bira bul a tige tan-la niaa le, “Ku-zomo-la kala ma fa sii hienu, ma telba kala le, ma ku-zon-zon-na kala ari ma

sima-la kala ma fa sfi nii, ba bira tuo. Ma bira bi jan̄ k̄o di ma naba.”¹⁵ Bayalia-la kala fa si yalle kiaa pi Babilon̄ niaa a na moribiee, ba jan̄ fá fawullun̄ a tin̄ h̄e-la wiaa Babilon̄ niaa sfi na. Ba kala jan̄ chin̄ di-bolī a faasa n̄moo niin̄ a yebe bubul,¹⁶ “Ou, ou, ta-balin̄ deen̄ fa z̄om̄o a ken̄ ku-z̄on̄h̄o maa. U niaa fa lilaale geri-yuoli-z̄on̄h̄o, ari muolaa, ari geri-fiesin̄, a lilaale selime ari tabii-tulaa.”¹⁷ U bi diene ka kiaa deen̄ba kala chei n̄ teen̄.” Nii ne nialin̄ sfi duori liin̄ dabori-bala-la sfi ven̄ muḡi-balin̄ tuon̄ kuhiasin̄, ari nialin̄ sfi tin̄ daboro-la tuon̄, ari nialin̄ sfi juu liin̄ daborusun̄ aa mu leree, ari nialin̄ kala si che kiaa muḡi-balin̄ tuon̄ di ba na moribiee,¹⁸ niaa deen̄ba kala chin̄ di-bolī ne a biben̄. Ba na Babilon̄ duu dii nyinin̄. Nii ne ba n̄moo niin̄ a yel a bul, “Ta b̄e ne fa nage ta-balin̄ deen̄?”¹⁹ Nii ne ba yel a n̄aa hagila hihe ba nyusun̄ le a bul, “Ou, ou, ta-balin̄ deen̄ le ne nialin̄ kala fa si ken̄ liin̄ daborusun̄ to a jigi. Má bee na, u bi diene ka kialin̄ kala u fa si ken̄ chei.”²⁰ Ma nialin̄ si he Wia-jan̄ le, má juūse Babilon̄ wiaa. Ma Wia niaa ari Wia nan̄z̄ooba ari nialin̄ fa sfi bul wiaa, Wia Din̄-z̄on̄-la dolun̄ le, má juūse. Wia jon̄ ma chimin̄ a jon̄o tin̄ Babilon̄ ne.”

²¹ Nii ne Wia tin̄daara d̄on̄o, u dolie ne worun̄, u jon̄ tabii-bal a jon̄o yuo he muḡi-balin̄ le. Tabii-la fa yuga a nage nomun̄ ne. U si jon̄ tabii-bal-la a yuo nii, u bul, “Nii titia ne ba jan̄ n̄aa Babilon̄. Ba jan̄ jon̄ Babilon̄, ta-bal-la a yuo ta ari dolun̄. U jan̄ lel dunia le.”²² Ba bira bi jan̄ nii chen̄-duduuroo di baa d̄u, n̄mulun̄ n̄miiraa ma bira bi jan̄ n̄mun̄muu. Saaraa ari geripe-yuoroo ma jan̄ bira tuo u le. Niaa bira bi jan̄ nun̄on̄ munun̄ u le.²³ Chaanaa ma bira bi jan̄ chaane u tuon̄. Baalaa ari haalaa bira bi jan̄ jaa d̄on̄o. Babilon̄ bayalaa ne fa n̄aa ni-balaa dunia deen̄ le, an̄ ka ba ken̄ daalusun̄ aa n̄aa wu-b̄on̄h̄o aa nyise dunia niaa kala.²⁴ Babilon̄ le ne ba kpu nialin̄ fa sfi bul wiaa, Wia Din̄-z̄on̄-la dolun̄ le, a kpu Wia niaa maa, a bira kpu nialin̄ d̄on̄sun̄ si he dunia le.”

19

Pie-bie-la ha-jaari gbiele

¹ Wiaa deen̄ba kala si n̄aa harin̄, nii ne mi nii gon̄ Wia-jan̄ le. Gon̄-la nage ni-dan̄ yiikorōo ne aa bul wiaa. Ba si, “Haleluya, la Tiina Wia ken̄ dolun̄ duu laala ta. U ne ken̄ yirin̄ ari dolun̄.”² Má len̄ di la dennu, b̄e wiaa u ken̄ wutitii ne a kaa dii niaa sariya. U dii ha-ch̄orun̄-bal-la sariya. Ha-ch̄orun̄-bal-la ne faa n̄aa wu-liilin̄, a chei dunia niaa kala. U si kpu Wia tin̄tinnaa nii, nii titia ne Wia ma d̄ogisu.”

³ Nii ne ba bira heele bul, “Haleluya, n̄yin̄-la sfi dii haal-la, u nyūsun̄ ne jil wia nyun̄ a kaa mu wuu.”⁴ Nii ne nihiasin̄ mara ari ban̄ese-la ari kialin̄ ban̄ese si weye tuu kpirimi a chuole Wia. U fa h̄on̄ u kuori-kpasa nyun̄ ne. Nii ne ba bul, “Ami, Haleluya!”⁵ Nii ne nuu yiikorōo lii Wia kuori-kpasa-la s̄eme a heele bul, “Ma Wia tin̄tinnaa kala ari ma nialin̄ kala sfi fáu, nihiasin̄ ari han̄biisin̄ kala, má len̄ di la denne Wia. U ne tiila.”⁶ Nii ne mi bira nii ni-dan̄ yiikorōo. Yiikori-la fa nage fuo-balaa sfi p̄ellu ne gbul gbul. U bira nage duonun̄ sfi k̄pia n̄mana n̄mana an̄ p̄e liligise. Nii ne yiikori-la heele bul, “Haleluya, la Tiina Wia Wii-jaribako dii u kuorun̄ ne.”⁷ Má len̄ di la juūse a yire u yiri-balin̄ a dennu worun̄. Bua-la Pie-bie-la si jan̄ jaa haala yie ne. Haal-la ma si jan̄ jaau n̄aa siri ne.⁸ Ba jon̄ geri-yuoli-z̄on̄ a laale haal-la. Geri-la tula z̄om̄o. Kun̄-kala tuo u le. Geri-yuoli-z̄on̄-la haal-la si laala n̄aa Wia niaa tuo-pul wu-n̄aalaa ne.”

⁹ Nii ne Wia tin̄daari-la bula pimi a bul, “N̄mun̄se wiin̄ deen̄, ari Wia jan̄ p̄e nialin̄ ba si yira di ba ku gbieli Pie-bie-la ha-jaari gbiele a dii kudiilee dime.” Nii ne Wia tin̄daari-la bula pimi a bul di Wia niin̄ wu-ten̄ne ne nii.¹⁰ Nii ne mi tuu kpirimi di mi chuole, ama u bula pimi di mi sí nii n̄aa, di la kala n̄aa tin̄tinnaa a tima pipi Wia, la di nialin̄ kala sfi to wialin̄ Yesu si bula. Nii ne u bula pimi di mi chuole Wia. Di nialin̄ kala sfi bul wiaa, Wia Din̄-z̄on̄-la dolun̄ le, wialin̄ titia ne Yesu dage.

Ja-pula jijilli-la

¹¹ Nii ne mi na Wia-jan̄ duu suro. Mi ben̄ a na ja-pula di nuu jila. Nii-la si jila yirin̄ ne Ni-ten̄ne ari Wutitii Tiina. U dii niaa sariya ari wutitii, a ken̄ wutitii ma yuo laalin̄.¹² U siaa kala chuchol a nage n̄yin̄-gelin̄, an̄ ka u chu kuori-nyun̄-chuulun̄ a yuge. Ba n̄mun̄se u yirin̄ he nyun̄-chuulu-la le. Nuu-kala bi yiri-la jin̄ see u titia.¹³ U laale geri-la chalin̄ si misa ne. Ba ken̄ ni-la kaa yire Wia Niin̄ Wiaa.¹⁴ Wia-jan̄ laali-yuoroo ma laale geri-fula-fula biisin̄ ne. Ba ma jil ja-pullun̄ a tuto u harin̄ ne.¹⁵ Nii ne tokobiīn̄ lii nii-la si jil jaaba niin̄ le a ku lii, a ken̄ niin̄ worun̄ nyagaga. Tokobiī-la ne u jan̄ kaa ta dunia niaa kala kpu. U jan̄ ken̄ kpaasa a kaa ben̄ dunia niaa. La Tiina Wia Wii-jaribako ken̄ baanīn̄ ne dunia niaa nyun̄. U baanīn̄ jan̄ sii ba nyun̄ worun̄. Niaa chalin̄ jan̄ lii ari ba si yie chage ti-nenē liin̄ nii.¹⁶ Ba n̄mun̄se u yirin̄ ne a he geri-duduon̄-la u si laala le ari u naapūin̄ le. U yirin̄ ne n̄la: “Kuoroo kala Kuoro ari la tiinaba kala Tiina.”

¹⁷ Nii ne an̄ ka mi na Wia tin̄daaru kubala duu chin̄ wii-posun̄ le. Nii ne u

faasa yire diibiisi-la kala sii Ɔil wia nyun di-bolli di ba ku pe doŋo le a dii kudiile-la Wia si jan joŋo piba. Kudiile-la jan yuge lee-la. ¹⁸ U yireba di ba ku dii kuoroo namia, ari laali-yuori-hiasin namia, ari ni-duorun namia, ari janin namia, ari nialin si jila namia, ari nuhuobiine namia, nialin si tii ba titia ari nialin si ŋaa yosun, ari nihiasin ari hanbiisin kala. ¹⁹ Nii ne mi na baga ku-la ari dunia kuoroo ari ba laali-yuoroo di ba hilime di ba yuo nii-la si jil ƆƆƆ-la ari u laali-yuoroo. ²⁰ Nii-la si jil ƆƆƆ-la ari u laali-yuoroo yuo dii baga ku-la a kenu. Ba bira keŋ nii-la si nyia wiaa ari uu bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le. U ne fa ŋaa wu-magilaa baga ku-la sipaan a wuo nyise nialin ba si keŋ baga ku-la yirin magileba, ari nialin sii chuole baga ku-la nagisin ba si me bil. Ba joŋ niaa deenba baliamin a yuo ta ba ku tuu juu Wia nyinin, nyin-la sii dii a nage jiribiin. ²¹ Ka nii-la si jil ƆƆƆ-la keŋ tokobii-la si lii u niin le kaa kpu ni-kaanaa. Diibiisin loriki ba nanpilin kala.

20

Nialin si beŋ dunia niaa jisin bui

¹ Nii ne mi na Wia tinɗaara duu lii Wia-jaŋ a ku tuu tinɗeen, a kori buotuo-lunji-la boribiin ari chorun-bal kubala. ² Nii ne u keŋ diŋ-la, diŋ-la fa si he dime bunbun, a vobu bil jisin bui. Diŋ-la ne ŋaa Sitaani. ³ Nii ne Wia tinɗaari-la joŋ diŋ-la a yuo he buotuo-la le a kaa to, a magile buotuo-la niin, di nuu si wuo kaa suri. Ba keŋ diŋ-la kaa to duu bira si dunia niaa nyisu, see di jisin bui-la bala. Di jisin bui-la ne bala, ba jan kenu puri muapilii.

⁴ Nii ne mi na kuori-kpasinnin di niaa hoŋ ba nyun. Niaa deenba ne Wia piba dolun di ba dii dunia niaa sariya. Nii ne aŋ ka mi na niaa diŋsin. Niaa deenba ne faa bul wutitii-la Yesu fa si daga a pi niaa, aŋ pee bul Wia niin wiaa. Nii ne ba kpuba a keru ba nyusun. Niaa deenba-na fa bi baga ku-la ka chuole ne. Ba bi ku-la ba si me u nagu maa chuole. Ba bi baga ku-la magilin kene ba tillin le koo ba nisaa le. Niaa deenba suba, ama ba sii suun le di ba di Kirisito dii kuorun a beŋ dunia niaa jisin bui. ⁵ Nialin si laa sipaan sii suun le ne ŋla. Nialin si suba, ni-kaanaa bi jan sii suun le, see di jisin bui-la yie. ⁶ Nialin si laa sipaan sii suun le, ba bi disinnin kene. Wia jan peba le. Niaa deenba suu bala ne. Ba bira bi jan suu. Suu-lia-la ma bi jan wuoba. Ba jan chin Wia ari Kirisito sipaan a laa niaa nyun a tima piba. Ba di Kirisito jan beŋ dunia niaa jisin bui.

Ba joŋ Sitaani he nyinin le

⁷ Di jisin bui-la ne kiele, ba jan liise Sitaani sarika-la le. ⁸ U jan ku lii a nyise

dunia niaa si he tinɗeen seme-na kala le di ba yuo laalin. Gog ari Magog niaa ne nii. Ba yuga a mage fuon niin hagilibunbuguloo ne mememe. ⁹ Gog ari Magog niaa jan duure dunia kala a mu golli lee-la Wia niaa si he, ari taŋ-la Wia si cho. Nii ne nyinin lii wia nyun a ku tuu dii ba kala. ¹⁰ Sitaani ne nyise Gog ari Magog niaa he di ba yuo Wia niaa. Nii ne ba joŋu a yuo he nyinin sii dii a nage jiribiin le. Baga ku-la ari nii-la si nyia wiaa ari uu bul wiaa, Wia Diŋ-zoŋ-la dolun le, ma he dime. Ba jan na heeŋ wiiheye ari titanin kala a kaa mu wuu.

Ba dii dunia niaa sariya

¹¹ Nii ne ka mi na kuori-kpasi-bal kupa duu china. Nu ne hoŋ u nyun. Nii ne mi na di tinɗeen ari wia nyun kala lele nii-la siin le. Ba bira bi lee kene. ¹² Nii ne ka mi na nialin si suba, nihiasin ari hanbiisin kala, di ba chin kuori-kpasa-la sipaan. Nii ne ba suri tennin yuge, a bira suri tenin doŋo. Miisin tenin ne nii. Nialin si keŋ miisin Wia teen yiraa ne he u tuon. Tenni-la doŋsun le ne ba ŋmunse nuu-kala si he dunia le wu-ŋaalaa he. Nu-kala si ŋaa wiaa mage nii ne, ba jan beŋ a tɗmu. ¹³ Nii ne mugu-balin keŋ nialin kala si suu u tuon ku lii. Nialin kala ma si he lelee-jaŋ ari Wia nyinin tuon, ba kala ku lii. Nii ne ba beŋ tenni-la tuon a na wialin kala ba si ŋaa dunia le a dii ba sariya. ¹⁴ Nii ne ba joŋ suun ari lelee-jaŋ a yuo he nyin-bal-la le. Nii-la kala si jan juu nyin-bal-la tuon, u suu-liamin ne nii. ¹⁵ Di nuu-kala yirin ne tuo miisin teŋ-la tuon, ba yie joŋu yuo he nyin-bal-la tuon ne.

21

Wia-jaŋ falii-la ari tinɗee-falii-la

¹ Nii ne mi na Wia-jaŋ ku-falii ari tinɗee-falii. Bunbun kialaa kala dere ne. Mugu-balin kala tuo tinɗee-falii-la le. ² Nii ne mi na ta-falii-la Wia si ŋaa di u lii Wia-jaŋ a ku tuo tinɗeen. Taŋ-la baa yiru Jerusalem ne. U bi disinnin kene. Wia kpieru ari ba si yie kpieru haala nii a kaa mu pi u bala. ³ Nii ne aŋ ka mi nii nuu yiikoro duu lii kuori-kpasa-la seme a faasa bul di má bee na, leele Wia ko nuhuobiine teen ne. U jan hoŋ ba tuon. Ba ne jan ŋaa u niaa. U titia jan hoŋ ba teen a ŋinbaa ba Wia. ⁴ U jan fiise ba sii-liirin kala ta. Ba bira bi jan suu, ba tuon bira bi jan chei. Ba bira bi jan yel a bira bi jan na heeŋ, bee wiaa wu-binia-la kala bala ne.

⁵ Nii ne nii-la si hoŋ kuori-kpasa-la nyun bul di má bee na, mi ŋaa kuŋ-kala birime ku-falii ne. Nii ne u bira bula pimi di mi ŋmunse wiaa deenba u si bula, bee wiaa ba kala ŋaa wutitii ne. Niaa jan wuo laaba

dii. ⁶ Nii ne u bula pimi a bul, "Wii-kala dere ne. Mi ne naa Alifa ari Omega. Mi ne naa nii-la fa si he dime bunbun ari nii-la si jan he dime dunia diderij. Nii-la kala lii-nyuasun si kene, mi jan naa lii-la si pi niaa miisij pu pei. ⁷ Nii-la kala si wuo yuo dii Sitaani jan na kiaa deenba kala. Mi jan naa u Wia, u ma jan naa mi bii. ⁸ Ama nialij si naa fawuluba, ari nialij si bi yarida kene, ari disij naraa, ari ni-kpuuraa, ari nialij sii naa wu-liilij, ari nialij si kenj daalusun aa naa wu-bonjoo, ari vui-kpaaraa, ari nialij kala sii nyia wiaa, ba jan jonba he nyininj sii dii a nage jiribiinj. Ba jan suu suu-liaminj nyinj-la tuonj."

Jerusalem falii-la

⁹ Nii ne Wia tinjdaaraa balipe-la si kori gbanjin balipe-la si suo ari nyanyal-bomola balipe ku bula pimi di mi ko, duu dagemi haal-la Pie-bie-la si jan jaa. ¹⁰ Nii ne Wia Din-zonj-la ku hemi le, ka u jonmi kaa jil peel-bal kubala nyun. U lenje ne worun. Nii ne u dagemi tanj-la si bi disinninj kene baa yire Jerusalem. Wia lenj u lii Wia-jan kuu tuu tinteenj. ¹¹ Tanj-la pulle ari Wia si pulle nii, a tutul ari nanjapachil-zonjoo nj si bi na tete, a bira tutul ari tabiinj si nage beenantire. ¹² Tanj-la kenj kere-bal kubala. U lenje ne worun a kenj boijninjin fii ari balia a gollu. Wia tinjdaaraa fii ari balia chinj boye-la le, ka ba njumyse Iziral naabalimaba fii ari balia-la yiraa he boye-la le. ¹³ Tanj-bubuonj ari tanj-nyun kenj boyee batori batori, ta-sesinj ma kenj batori batori. ¹⁴ Kere-la gentine ba bil tabiaa fii ari balia ne. Tabia-la le ba njumyse Pie-bie-la nanjooaba fii ari balia-la yiraa ne heba le.

¹⁵ Wia tinjdaari-la si bul wiaa mi teenj kori selime daanj ne duu kaa magise ta-bal-la ari u boijniniri-la ari u keresinj. ¹⁶ Tanj-la jalinj ari u duomunj kala mage donj ne. Nii ne u magise tanj-la ari selime daa-la duu naa meel-daasinj bui ari zobanonj. U duomunj ari u jalinj ari u lenjinj kala mage donj ne. ¹⁷ Wia tinjdaari-la magise tanj-la kere-la ma ne. U lenjinj naa naakielinj mahinj batori ari fii ari balia ne. Nuhuobiine sii magise kiaa, nii titia ne Wia tinjdaari-la ma magise. ¹⁸ Ba kenj tabii-pullun ne saa kere-la, anj ka tanj-la kala naa selime, a kala chaane a nage beenantire. Kunj-kala tuo u le. ¹⁹ Tanj-la kere-la gentine-la tabiaa kala naa tabii-zomone a tutul. Bunbun kua yirinj ne jasipa, liaminj kua ma yirinj ne saafaya, torimunj kua ma yirinj ne aget, neseminj kua ma yirinj ne emeralidi, ²⁰ nonj kua yirinj ne onis, dumunj kua yirinj ne kaanelianj, peminj kua yirinj ne kirasolati, chorimunj kua ma naa beril, nibiminj kua ma yirinj ne topas,

fiminj kua yirinj ne kirasopolis, fii ari kunj kua yirinj ne jasinis, ka fii ari baliaminj kua ne yirinj ne ametis. ²¹ Boye-la fii ari balia kala naa tabii-tulaa ne. Boi-kala naa tabii-tulii kubala ne. Tanj-la wonjbiinj naa selime ne, kunj-kala tuo u le a kala tutul ari beenantire.

²² Nii ne mi benj tanj-la tuonj a bi Wia-dia kala na dime. Tanj-la niaa nii chuole la Tiina Wia Wii-jaribako ari Pie-bie-la leekala. Ba Wia-dia ne nii. ²³ Tanj-la bira bi wii-posun ari chene ka che, bee wiaa Wia tula ne naa ba pulumun. Pie-bie-la ne nja ba chaaninj. ²⁴ U pulumunj le ne dunia niaa kala jan venj. Ka dunia kuoroo kala jan kenj ba ku-zonjoo kaa juu dime. ²⁵ Ba bi jan kenj tanj-la boyee kaa to wiiheye. Titanjinj paala tuo dime. ²⁶ Tinjeyee niaa kala jan kenj ba ku-zonjoo ari ba kuori kiaa kaa juu dime, ²⁷ ama kunj-kala si kenj disinninj, koo nii-la kala si nja ni-bonj, koo wu-nyiaru kala bi jan juu tanj-la, see nialinj Pie-bie-la si njumyse ba yiraa he miisinj tenj-la le ne jan juu dime.

22

¹ Nii ne Wia tinjdaari-la bira dagemi fuo kubala. Fuo-la liinj nii pi niaa miisinj. Lii-la kala pulla chila chila a nage beenantire. Lii-la pelle lii Wia ari Pie-bie-la kuorikpasa-la teenj ne, ² a pelle to ta-bal-la tutuobaaninj, ka tiisi-la si kenj nenee sii pi niaa miisinj chinj fuo-la chollunj baliala kala. Tiisi-la yie nenj nenj-yiriba, baa tore chene kala. Tiisi-la pipaarinj ne ba kaa vivaare tinjeyee-la niaa. ³ Kunj-na kala Wia sii njmiesa heu le tuo ta-bal-la tuonj. Ama Wia kuori-kpasa ari Pie-bie-la kpasa jan he lee-la, ka u tinjinnaa chuolu. ⁴ Ba jan na u siaan, ka u yirinj he ba tillinj le. ⁵ Tanj bi jan biri dime. Ba bi chaaninj koo wii-posun pulumunj che dime. La Tiina Wia ne jan nja ba pulumunj. Ba ne jan benj dunia a kaa mu wuu.

Yesu si duu janj ko leele

⁶ Nii ne Wia tinjdaari-la bira bula pimi di wiaa deenba nja wutitii ne, di niaa janj wuo laaba dii. Di la Tiina Wia, nii-la si jonj u Din-zonj-la a pi nialinj sii bul wiaa, Wia Din-zonj-la dolunj le ne timu duu ku bul wialinj si jan nja leele a pi u tinjinnaa. ⁷ Yesu si, "Ma bee na, mi janj ko leele." Nialinj sii to wialinj ba si bula Wia Din-zonj-la dolunj le a he teninj deenj tuonj, Wia janj peba le.

⁸ Mi-na Jonj, mi ne nii-la si nia anj pe na wiaa deenba kala. Mi si nia anj naba nii, mi tuu kpirimi Wia tinjdaari-la sipaanj, nii-la si dagemi wiaa deenba kala, a chuolu. ⁹ Nii ne u bula pimi di mi si nii nja, di la kala nja tinjinnaa a tima pipi Wia, la

di nialaa kala sii bul wiaa, Wia Din-zon-la doluj le, ari nialin kala sii to wialin si he tenin deen tuon. U bula pimi di mi chuole Wia.

¹⁰ Nii ne u bira bula pimi di mi si wiaa deenba ba si bula Wia Din-zon-la doluj le a he tenin deen le kaa faa. U bi jan dieni, ka wialin ba si bula naa. ¹¹ Nii wiaa ma leu di ni-bonjoo kenj nii naan le a njjaa wu-bonjoo, di nialin si kenj disinnin ma kenj nii naan le a njjaa disinnin, di ni-zonjoo ma kenj nii naan le a njjaa wu-zonjoo, di tuo-pul tinjaa ma kenj nii naan le a njjaa tuo-pul wiaa.

¹² Yesu si, "Ma bee na, mi jan ko lele, mi jan ku tin nuu-kala. Nuukala si tima mage nii, nii titia ne u jan laa u time. ¹³ Mi ne naa Alifa ari Omega, mi ne naa nii-la fa si he dime bunbun ari nii-la si jan he dime dunia diderin. Mi ne naa di-suomun, mi ne naa di-derin maa."

¹⁴ Nialin sii to Wia wiaa, Wia jan peba le di ba wuo na wonbiin a to ta-bal-la boiniree juu, a wuo dii tia-la sii pi niaa miisin nenee. ¹⁵ Ama ni-bonjoo jan chin tan-la jeen harin. Nialin wu-naalaa si nage vahin, ari nialin si kenj daalusun a njjaa wu-bonjoo, ari nialin sii naa wu-liilin, ari nialin sii kpu niaa, ari vui-kpaaraa, ari nialin kala si cho wu-nyiarin aa nyia wiaa, ba kala jan chin tan-la jeen harin.

¹⁶ Nii ne Yesu si, "Mi ne tin mi tin daara duu ko ma teen a bul wiaa deenba pi nialin si laa Yesu wiaa dii a hihilimi lee-na kala. Mi naa Devit dia niaa gertine ne an pe naa Devit doho nuu. Mi ne naa nanyualun."

¹⁷ Nii ne Wia Din-zon-la ari haal-la Pie-bie-la sii che duu jaa bula pi niaa a bul, "Ma ko. Nuukala si nia, ma leu duu ko. Nuukala lii-nyuasun si kene, uu ko. Nii-la kala si cho duu nyua lii-la sii pi niaa miisin an si kun-kala tin, uu ko a nyua lii-la."

Wu-kaanaa

¹⁸ Mi-na Joon che di nuu-kala si nii wiaa deenba ba si bula he tenin deen tuon, di ba ken ba titia worun ari wiaa deenba le. Di nuu-kala ne ken wii pe wiaa deenba le, Wia ma jan jon nyanyal-bomoo-la ba si daga tenin deen tuon a dogise u tiina. ¹⁹ Di nuukala ma ne liise wiaa deenba kun ta, Wia ma jan liise u tiina ta. U bi jan puu wonbiin duu na kialin ba si njmunsa he tenin deen tuon. U tiina bi jan wuo dii tia-la sii pi niaa miisin nenee. U bira bi jan juu tan-la Wia si liisa tuon maa.

²⁰ Nii-la sii dage wiaa deenba Wia si dagu bul duu ko ne lele. La Tiina Yesu, ko. Ami.

²¹ La Tiina Yesu lahorimo le, Wia niaa kala jan hon ari yarifilaa. Ami.